УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 57366
165
3436

Број 2. Загреб, у четвртак 14. (27.) јануара 1910. Год. VIII.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Излази сваки четвртак у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80
За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута уврштују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Св. Сава Немањић.

Кад опет, приликом празника што га славимо у славу Св. Саве, пишемо ове ретке о њему, ми нисмо као неваљали син, који непрестано много прича о свом добром оцу, да забашури тако своју рђавштину. Ми пишемо зато, да и опет, и по стоти пут, кажемо Србину, шта је учинило Србе великима и славнима у доба св. Саве и послије њега, не би ли то споминање учинило, да и ми пођемо чврсто јуначким путем према новој величини и слави.

А то се даде у кратко рећи: храбро, јуначко срце, вриједне руке и паметна, просвијетљена глава начиниле су онда Србе великима и славнима. Друго шта не може ни нама помоћи. Ни цар, ни краљ, ни бан, осим наша свијест, наше образовање, вриједноћа и кураж наша.

Прије него што је 1169. године Стеван Немања, отац св. Саве постао велики жупан српски, једно је изгледао српски народ. Потрган је био на много државица, жупанија; без школа био заостао у просвјети; туђинци Грци господарили му у оно нешто цркава; поједине жупаније клале се међу се, а над свима је владао грчки цар. Немања, јунак, вриједан, радин окупио је око себе све жупаније, постао велики жупан и стресао грчки јарам. У земљу ослобођену ваљало је још унијети свјетлост знања и просвјете, па јој је напредак зајамчен. То му је учинило најмлађи син св. Сава. Немања је ослободио тијело српско из грчког ропства, а св. Сава душу српску од робовања мраку и тами незнања.

Крштено име било је св. Сави Растко. Као дјечак заволио је знање и науку више од богатства и сјаја великашког. И потајно побјегне из двора очева на Свету Гору у један манастир, те се закалуђери и добије име Сава. Ту је наставио учити, живећи као прави испосник.

Вјештином и памећу својом изради код грчког цара и патријарха, те Србија добије слободну, самосталну цркву. Он је постао први српски архиепископ, поставио Србе владике и друге свећенике. Тим је ударио најчвршћи темељ самосталности српске државе. Јер Грци су прије преко свећенства могли најлакше уплетати се у српске послове и копати ровове испод српске слободе.

И сад почиње учитељски и просвјетитељски рад св. Саве. Цркве, манастири, школе, склоништа за болесне и невољне стадоше ницати као из земље његовим старањем. Књига српска поче цвјетати. Он је сам био први књижевник српски, а његови ученици наставили су његово дјело. И послије толико стотина година није српски народ заборавио његова учитељског и просвјетитељског рада. И сад је он патрон, заштитник српске школе и просвјете!

Па није само то. Кад му се браћа Стеван и Вукан сташе клати око власти, раздвојише земљу у два крвава кола, и запријети опасност слободи Србије, диже се св. Сава, ком је срце пуцало гледајући што се ради, те их присили на помирење. Над тијелом очевим морали су присећи, да ће живјети сложно. А кад је мађарски краљ с великом војском пошао на Србију, опет је св. Сава спријечио пролијевање крви, јер на његов наговор одустаде мађарски краљ од похода на Србију. А најпослије је брата Стевана окрунио (овјенчао) краљем српским, па се зато и зове Стеван Првовјенчани краљ српски.

А да ништа није урадио, него подигао манастир Хиландар, или како народ вели: Бијел Видиндар у сред Горе Свете, красну славну себи задужбину — његово би се име вјечито спомињало у српском племену. Али, он је земљу ослобођену од ропства грчког цара ослободио и власти грчких свећеника; засијао ју је огњиштима знања и просвјете, црквама и школама; ударио темеље књизи српској вриједном својом руком; одгојио српском народу цијело јато учитеља и просвјетитеља; сложио завађени народ, обранио га памећу од силе изванске и дао потоњим кољенима уз све то свијетао и вјечан примјер правог рада народног.

Уз јуначко срце и челичну мишицу Стевана Немање, велики ум, племените срце и радина рука св. Саве начинише ондашње Србе великима и славнима.

И ми, далеки потомци њихови, садање кољено српско, нећемо другим трагом до њиховим.

Јер хоћемо и ми да живимо, да живимо дична и свијетла образа и уздигнуте главе да идемо крова свијет. А до тог другог пута нема, осим да нам је милији пут сраморте и пропасти.

Јуначко срце, просвијећена глава и вриједна рука, ето у то троје лежи тајна добра и среће наше. Увимамо ли то троје, та је тајна ријешена. Стара величина и слава појавиће се у новом облику. И ми, занесени лепотом и славом садашњости, ведри, радосни престаћемо већ једном уздисати и плакати за славном прошлости.

У жељи, да то буде чим прије, славите, Срби ратари, свом душом спомен св. Савс. Јер сјећање на њега храбриће вас на путу добра и дан онај радости српске биће нам свима све ближи.

а.

Растко.

Ко удара тако позно у дубини ноћног мира
на капији затвореног светогорског манастира?
— Већ је прошло давно вече, и нема се поноћ хвата,
седи оци калуђери, отвор'те ми тешка врата,
светлости ми душа хоће, а одмора слабе ноге,
клонуло је моје тело, уморне су моје ноге,
ал' је крепка воља моја, што ме ноћас к вама води,
да посветим живот роду, отаџбини и слободи.
Презрео сам царске дворе, царску круну и порфиру,
и сад, ево, светлост тражим у скромноме манастиру.
Отвор'те ми, часни оци, манастирска тешка врата,
и примите царског сина к'о најмлађег свога брата —
Зашкрипаше тешка врата, а над њима сова пркну
и с крештањем разви крила и склони се у ноћ црну,
а на прагу храма светог, где се Божје име слави,
са буктињом упаљеном настојник се отац јави.
Он буктињу горе диже изнад главе своје свете
и угледа, чудећи се, безазлено, босо дете.
Високо му бледо чело, помршене густе власи,
али чело узвишено божанствена мудрост краси.
За руку га старац узе, пољуби му чело бледо,
и кроз зубе прошапута: — Примамо те, мило чедо! —
Векови су прохујали од чудесне ове ноћи,
векови су прохујали, и многи ће још проћи,
ал' то дете још живи, јер његова живи слава,
јер то дете беше *Растко, син Немањин, Свети Сава.*

† Војислав Ј. Илић.

Раухово трговање с кожом наших Американаца.

Има у Загребу једна банка, која се зове: Банка за обрт, трговину и индустрију у Загребу. Та банка је у рукама Жидова Кронфелда, јер његова је новца највише у њој. А и Гејза Раух, брат рођени бана Рауха, има у овој банци новаца, па му је богме много стало до тога, да банчин посао добро иде.

Сваке године исели се нашег народа у Америку на рад на 30.000 душа. Гдјекоји од тих људи на лађи умре, гдјеком се деси незгода, па се осакати путем на лађи, а гдјеком нестане и пртљаге.

Раух ухватио прилику, да помогне сиротим исељеницима, кад за ове двије године ниje осим зла могао ништа учинити овој јадној земљи и народу. Хајде да сад покаје гријех и учини бар исељеницима добро.

И Раух изда наредбу дне 28. децембра 1909. год. број 73.943, да се сваки исељеник мора осигурати против неагоде на путу преко мора код банке Жидова Кронфелда, у којој случајно и банов братац има свог новца, а можда и још ко на туђе име. За осигурање сваки исељеник мора платити 3 К 60 фил. за себе и 40 фил. за своју путну пртљагу, дакле 4 К.

Како исељеника има годишње 30.000, то би банка згрнула годишње 120.000 круна у своје касе. Трошак је око осигурања скоро никакав, а случајена смрти на лађи или осакаћења има врло мало. У задњих 20 година није их било ни десет. То је и разумљиво, јер иду у Америку људи здрави, млађи.

Па рецимо да их умре и страда годишње 20, то би банка платила само 10.000 круна (за сваку особу по 500 круна). Њој би остало 110.000 круна.

Али је то господин бан још финије удесио. Ако ко страда или умре због своје немарности, онда банка не плаћа ништа. А ко ће доказати, је ли крива немарност или не?

Па онда, ако кога удари кап (ударац), или умре од грчева, какве приљепчиве болести, прехладе, сунчанице и тако даље, има тога доста још, опет банка није дужна ништа платити.

На крају крајева, банка не би скоро никад ништа платила, а добила би годишње 120.000 круна.

Да замаже свијету очи, влада је уговорила са банком, да ће она дати влади 15 процената чисте добити од овога посла, с којим ће се новцем дизати школе за исељенике у Америци.

Али шта је сад изашло на јаву? *Још 23. јунија 1909. год. понудиле су влади Хрватска Пољодјелска Банка (која оснива хрватске сељачке удруге) и наш Савез Српских Земљорадничких Задруга, нека њима влада повјери посао овај око исељавања, а оне ће уступити влади не 15 процената чисте добити,* ван сву чисту добит, *да се из ње за ратаре набављају ваљане справе и алати, да се тим новцем Американци, без земље, а који су нешто зарадили, насељавају у крајевима гдје се сад тубинци насељавају у нашој земљи, и да се употријеби тај новац на друге ствари, корисне за ратаре.*

И Раух није дао овог посла овим нашим заводима, који сву чисту добит дају за ратара, него Жидову, који даје од 100 круна само 15 за школе у Америци.

А помислите још, како би наш Савез и Хрватска Пољодјелска Банка лијепо удесили то исељавање, истргли исељенике из руку разних превараната, уредили, ко ће их у Америци дочекати, побринули се, да дознаду, гдје има за њих посла и тамо их отпремили! Јер овима заводима није до добити, они и задруге оснивају због народне користи, а не због чије друге. Управо, ови су заводи једно велико друштво самих ратара, ратарских задруга. И овдје би се ратар старао за ратара.

Е, али кад у Савезу ни у Пољодјелској Банци није Гејза Раух, слатки браца банов.

Али се надамо, да неће дуго гулити кожу с тужних исељеника. Запамтиће им народ и ово и показати им, да ми нисмо више толико глупи и тупи, па да баш свако може по нама газити и кожу нам с леђа дерати.

Земљишне заједнице.

Главар земљишне заједнице.

Главара или предсједника бира, како рекосмо, заступство (одбор) земљишне заједнице. На колико дуго времена, то одређује правилник, али не на дуже од 5 ни на мање од 1 године. Кад прође то вријеме, може иста особа опет бити изабрана за главара.

Уз главара бира се и замјеник. Умре ли главар прије истеклог рока, бира се нови, али само до истог рока, до ког би стари, умрли главар имао служити.

Избор главара мора се пријавити надлежној области.

И главара може надлежна област по §-у 45. казнити глобом, ако не врши дужности, исто као и заступнике.

Ако буде изабрана за главара особа, која је била судбено кажњена ради чина почињена с користољубља (крађа, превара, проневјерење, разбојство), онда надлежна област по §-у 37. може укинути избор. Због других чина не смије се укинути избор.

Главар заступа заједницу по §-у 34. напрама областима и свакој трећој особи. Он се мора старати, да се сви послови, који се чине за земљишну заједницу, људски свршавају. Мора пазити, да се тачно воде рачуни, темељна књига, да лугари пазе добро на повјерене шуме, а богме и друге особе у служби заједничког да врше своје дужности како треба.

Главару је дужност, да изврши оно што закључи скупштина или заступство. Главар предсједа главној скупштини и заступству. Он не гласа, али ако се гласови располове, онда одлучује она страна, којој се он прикључи.

Као што видимо, част главара заједнице важна је и зато ваља народу пазити, кога ће изабрати за главара.

Кад је главар запријечен, онда га заступа у свему његов замјеник.

Господарство земљишне заједнице.

У §-у 25. закона вели се укратко, да се господарство мора тако водити, како би било на трајну корист земљишне заједнице.

Земљишне заједнице располажу, према §-у 26. закона, сасвим слободно и самостално, разумије се, у границама закона, са својом имовином, редовитим и нередовитим приходима.

Могу стицати иметак, могу се задуживати, давати зајмове (могу бити дужник или вјеровник и према својим члановима), могу продавати (отуђивати) своју имовину. Дабогме, гдје закон нешто забрањује, или нарочито одређује, не смију га газити.

До сад смо већ навели на разним мјестима случајеве, гдје закон стеже слободу заједнице у управи с њеном имовином.

Са нередовитим приходима шумским не располаже заједница посве слободно. Прије свега мора по §-у 27. закона један дио нередовитих шумских прихода употребити на то, да се шуме уздрже у таком стању, да се и приходи од њих умање и дио потребан за намирење пореза.

Рецимо, кад се прода шума, дио који чини нередовити приход, заједница не може сву своту добивену за продану шуму употријебити како хоће, већ мора један дио употријебити на то, да се придигне нова шума.

Исто тако по §-у 28. закона своте добивене за продану земљу, та своте које потичу од споменутих нередовитих прихода шумских, не могу се раздијелити међу овлаштенике. С каматима од тих свота може заједница располагати по вољи. Оне су редовити приход.

Земљишна заједница не може располагати ни с тим, гдје ће уложити и како своте, добивене од нередовитих шумских прихода. Све ове шумске главнице морају по наредби од 13. марта 1897. бити уложене у Земаљску благајну у Загребу. Разумије се у корист заједнице.

Ово ће бити криво, што многи сељаци мисле, да им је отет новац, зато што је отпремљен у Земаљску благајну. Као што видите, то није. Држава хоће да се и шуме и шумске главнице што поузда ије сачувају, па је стога тако одредила.

6.

Саветујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Промјена владе у Угарској.

Ми смо већ у посљедњем броју јавили нашим читаоцима, да је мађарској коалицији одзвонило. Упињала се она додуше из петних жила, да се одржи на власти, али није ишло. Преговарала је с краљем, цјенкала се с краљевим поуздаником Лукачем, па ништа. На посљетку је краљ повјерио састав министарства грофу Куену. Сад се мађарска коалиција нашла у небрану грожњу. Није знала, како да се држи према Куену. Ако му покаже зубе, разјуриће им сабор. Најбоље би било — мислила су мађарска господа у себи — да Куен поће стопама Лукачевим па да ступи с њима у преговоре. Надали су се поуздано, да ће надмудрити и Куена као и Лукача, па да ће и он као и Лукач отићи, откуд је и дошао. Али се преварише у рачуну. Куен се на њих ни не обзире, већ равно иде цилу. Сад тек настаде дрека. Стадоше се Куену пријетити, да му неће дати ни говорити у сабору, да ће га шта више избацити из саборнице.

Све је напето очекивало састанак сабора у Пешти. И дође понедјељак, тај жељно ишчекивани дан. Саборница пуна, сви посланици на окупу. Опћинства се скупило толико, да нису сви могли ни ући унутра. Прије отворена сједнице граја као на вашару. Једни дармају, да ти уши заглуну, други стишћу геснице према министарским сједалима. Кад човјек све то види и чује, и нехотице стане већ унапријед жалити Куена, кад се појави у том осињаку.

Улази гроф Куен са својим министарским друговима. Држи се мирно и достојанствено. То Мађаре још више раздражи и они нападоше још јачу дреку. Паде неколико повика: доље бечки плаћеник! Одлазите у Хрватску! Гроф Куен ни да би оком тренуо, само се смјешка испод брка. Ужива гледајући те лавове, који би се сви разбјежали, да им канцију покаже. Та позна он своје људе.

Сједница се отвара. Зујање све слабије. Кад је овјерован записник посљедње сједнице и прочитани поднесци, предаје гроф Куен предсједнику краљевски отпис, да се прочита. За читања вика све већа. Мислите ли, на Куена? Боже сачувај. Мађарске странке вичу једна на другу. Псују се као Цигани. Куен слуша и ужина.

Тако је то ишло кроз сва три дана у саборници. Али изван саборнице је сасвим друкчије. Јер док мађарске странке у својим клубовима и даље вичу, гроф Куен озбиљно преговара. С ким? С неким члановима бивше народне странке у Хрватској и са *српско-хрватском коалицијом*. То је опет Рауха ујело за срце. И одјури чово у Пешту, да пита Куена, шта то све значи. Куен се изговара Рауху, да сад нема времена расправљати с њим о стварима у Хрватској. Раух се сав бијесан враћа у Загреб и шаље Куену најстаријег Јозуиног сина, не би ли му овај продужио живот на банској столици. Али и овај се враћа покуњена носа.

Како најновије вијести из Пеште јављају, Раух би се већ могао почети паковати за пут у Мартињанец.

И скрајње је вријеме.

Из народа.

Купиново. *Шваписка силовитост и српска кукавичлука.* У мјесецу децембру 1909. закључило је опћ. заступство, да се у опћини поставе комесар са плаћом 1300 круна, четири момка с плаћом 1400 круна заједно и још два момка у лету с плаћом 400 круна. Пре неколико дана састане се неколико људи, те стану се препирати о томе, јер могла се начелнику неколико повисити плаћа, да поступа против потричара оштрије и утера и заостале штете. Народ је и овако сиромашан, Сава топи велики део земаља, па сад још оволики терет навали на народ. Криви су потрицама газдаши, који имају много блага и праве штете, а умеју за начелника протурити увек човека, као и они што је, да их брани. Сад да сиротиња трпи због њих.

У разговор се умеша досељеник Шваба Венцлер и рече: Док нас буде више овде, ми ћемо све уредити по својој вољи.

Србин ратар Рајковић му добаци, да су овде Срби у већини, да ће, ако Бог да, и остати, и Швабе неће ништа урећивати. На то Шваба стаде вређати Србе и говорити безобразно: Ово је наша земља. Ви Раци хајдете у Црну Гору. Тамо је ваше. Па још рече, како је и земљишна заједница њихова, швапска, да имају у њој право, и опет добаци Србима: Ви селите у Црну Гору. Најпосле дође до гушања између Рајковића и Венцлера, те би Венцлер добио што је и заслужио, да неколико Срба не скочише у његову обрану и стадоше скоро давати за право Швби.

Тако су, видите, постали мекани према Швабама Срби из оног краја, у ком су седели српски деспоти: Змај, Вук и Јован Бранковићи, и одакле су се као орлови залетали са нашим праоцима у турске крајеве. Доклаћени Шваба уједа за срце оне Србе, који су ову земљу крви натапали, док су се његови дедови у запећку грејали, а Срби, место да плану као оган живи, још се увијају пред безобразним Швабом.

Срби Купинци, сетите се, шта су вам преци у аманет оставили. Чувајте образ српски и

земљу своју. Претплаћујте се на овај лист, који ће вас просветити и на добар пут навести. И држите се оне Змајеве свете речи: Ој Србине, устај, живи, бори се, не клони! Љ.

Шта се збива у нас и у свијету.

Д-р Перо Белобрк, адвокат у Бјеловару и посланик котара слатинског послао је управи „Српског Кола“ 80 круна као претплату на по године за 50 претплатника „Српског Кола“.

Кад би се толика наша господа, адвокати, лијечници, чиновници, иницинири и други, овако заузимали за „Српско Коло“ као д-р Белобрк, другачије би оно стајало и мало другачије би могло вршити свој задаћу у српском народу.

Ц. и кр. мајор за „Српско Коло“. Један мајор послао је управи „Српског Кола“ претплату на једну годину за „Српско Коло“ да се шаље једном добром тежаку.

Да је „Српско Коло“ велеиздајнички лист, не би га мајор претплаћивао за српског тежака.

Вриједни скупљачи претплатника за „Српско Коло“. Хоћемо овдје јавно да истакнемо имена оних Срба, што се заузимају много за „Српско Коло“ и скупљају му претплатнике. Тако су нам од почетка године послали претплату:

Браћа Кнежевић из Бунића за 25 претплатника; Саво Кошутић из Папића за 6 претплатника; Стево Комленац из Ласовца за 7 претплатника; Петар Глумац из Липова Поља за 11 претплатника; Јосиф Вукашиновић, ратар из Млаке за 6 претплатника; Гнатија Симић из Тржића за 6 претплатника и Петар Рашета парох из Крбавице за 14 претплатника.

Ми много захваљујемо овим пријатељима „Српског Кола“. А чврсто се уздамо, да и други многи неће заостати за њима.

Хрватски сељачки листови. Хрвати у Хрватској имаду 7 сељачких листова: Хрватски Народ, Пријатељ Народа, Хрватска Застава, Истина, Хрватске Новине, Дом и Старчевић. Можемо узети да просјечно сваки има на 3000 претплатника, јер неки имаду и по 7 до 8 хиљада. Дакле свега 21.000 претплатника.

Кад би гледали на број Срба и Хрвата, па према томе узели и број претплатника, онда би наше „Српско Коло“ морало имати 8 до 9 хиљада претплатника. А оно нема него 4000. Дакле, хрватски сељаци читају много више него наши.

У Србији изилази само један сељачки лист: „Народне Новине“, али има 25,000 претплатника. Излази једаред на мјесец дана. Календар, што га тај лист издаје, а зове се: „Календар Народних Новина“ распродан је ове године међу сељаке у 40.000 комада.

У Србији су почели за сељаке издавати новине послије нас. „Српско Коло“ је први сељачки лист у Српству.

Конзисторија епархије горњокарловачке за ћирилицу. Конзисторија горњокарловачке епархије разаслала је на подручно свештенство допис, потписан по епископу Михаилу, којим му је стављала до знања, да је апелирала против владине наредбе од 30. августа 1909., којом се укида учење ћирилице у I. и II. разреду пучких школа, а затим је саопштила свештенству ову своју наредбу:

„Да православна српска дјеца не би трпила штете у вјеронаучној настави због горње наредбе (владине), упутити овим све свештенство ове Богом чуване Епархије, да за ово вријеме, док је још наредба високе владе о укидању ћирилице у I. и II. разреду основних школа на снази, имају на вјеронаучним часовима *посветити један дио времена поучавању дјеце ћирилици*, па настојати, да у овој повјереној им *родољубивој дужности*, ништа мање труда и воље за што бољи успјех не улажу, него за саму вјеронаучну наставу, чији је добар успјех осигуран само претходним успјехом првога услова, — познавањем ћирилских слова, којима једино могу и смију бити писани вјеронаучни уџбеници.

О чем се овим сво свештенство ове Богом чуване Епархије знања и равнања ради обавјештава, уз доставу овјереваног преписа овдашње апелације на високу владу.“

Учитељ Драган Прибићевић — отпуштен. Ми смо у своје вријеме донијели вијест, да је карносно повјереништво управног одбора жупаније загребачке донијело закључак, којим се учитељ у Јаворњу, Драган Прибићевић, осуђује на отпуст из службе. Разлог је, што је један ђак оштетио слику Његова Величанства, а учитељ то није пријавио вишим областима и није оштећену слику уклонио из школе, већ ју је, како каже пресуда, „као зли примјер за одгој повјерене му школске младежи пустио у школској соби висити кроз пуну годину дана и тим је у школској младежи морао побудити намјени закона противну сврху т. ј. омаловажавање и непоштивање посвећене особе Његова Величанства.“

Тако пресуда. Међутим је установљено, да је ученик Нишевић нехотице оштетио краљеву слику. А учитељ је пустио, да оштећена слика виси у школи, јер му је замјеник држ. одвјетника, кад је водио истрагу у Јаворњу, рекао, да слике не уклања, док се та ствар не испита и не добије у том погледу наредбу.

Против осуде карносног повјереништва уложио је учитељ уток на владу, али је ова дакако потврдила пресуду. И тако је учитељ ба-

чен на сокак послије више година вјерног и савјесног службовања.

Стеван Калембер у Кореници. Кад је пуштен из затвора, није наш пријатељ г. Калембер од мах кренуо кући у Кореницу, него је отишао својој кћери и зету у Пешту, гдје се задржао до 11. о. м. Тога дана увече пошао је из Пеште и стигао је у Кореницу у очи наше Нове Године.

Кот. управитељ Делак мислио је, да ће дочек бити на Плитвичким језерима, па је издао налог тамошњим жандарима, да не допусте Калемберу да тамо стане. Међутим дочек није био на Плитвичким језерима него на Пријебоју 12 клм. од Кореније.

Ту су се састали Кореничани и Петровосељани, Срби и Хрвати, да дочекају свога првака, пријатеља и јунака. Кад се Калембер појавио међу њима, настало је весеље, које се не да описати. Свак се је журио, да се што прије прогура до Калембера, да га загрли и изљуби.

Послије малог одмора на Пријебоју, кренуше Петровосељани кући, а Кореничани с Калембером у Кореницу. Лијепо је било промотрати непрегледну поворку саоница, које су јуриле према Кореници. У Кореници је све једва чекало, да види Калембера. Свијет је махао рукама и поздрављао са провора и испред кућа, а пред Калемберовом кућом чекала је велика мноштна народа. Ту су Калембера дочекали и његови мили и драги. Опростивши се с пријатељима и народом, ушао је Калембер у свој дом, који већ 14 мјесеци није видио. Бог га поживио и дао му свако добро и срећу!

Велеиздајници и Раухова влада. Пред недјељу дана влада је издала строго повјерљив налог вел. жупанима, а они предстојницима, да „најпомније и најсавјесније" на велеиздајнике припазе и „најбудније" поступају. Неко би хтио да се освети и столу седморице.

Амерички Хрвати за велеиздајнике. Како јавља „Домовина", хрватски лист у Пунта Аренас у Америци, у броју 72. од 3. децембра 1909., одаслани су приноси за велеиздајнике у Хрватској на руке старине Вицка Милића у Сплету у износу од 2000 долара (10.000 круна). Исти лист спомиње, да је за обитељи страдајућих Срба велеиздајника у Хрватској даровао г. Петар Хрдело сам 50 долара (250 круна).

Пајо Бусић Србин. С ћате се оног свједока из општине Топуско, који је горе од икаква франковца свједочио против учитеља Петровића и других Срба. Најпослије се одрекао и Српства и рекао на суду, да није Србин, него православни Хрват.

Ми се томе нисмо зачудили, јер од радикала се можеш свачему надати. А он је био жесток радикал. Радио је за радикалског кандидата Феодора Поповића против Буде Будисављевића у Вргинмосту, ширио је покојни радикалски лист „Народни Гласник", упознао се са радикалским кандидатом у Глини Живком Костићем и спријатељио се с њим, као што је рекао сам на расправи. Најзад му је Живко Костић израдио, те је био избрисан из листине сумњиваца.

Овога гада презрео је српски народ у његову крају и нико и не гледа на њега. Да се опере, он прича народу, како се није одрекао Српства. Ово нам је причао један сељак из општине Топуско, кад је био у Загребу.

Ми велимо народу, да се чува овог лажљивога гада. Он се јавно одрекао Српства. Није нам при руци „Стенографски Записник" о расправи против Адама Прибићевића и другова. Али ћемо у другом броју изнијети из њега дословце ријечи, којима се одрекао Српства, и навести и страну записника.

Не примајте га у друштво. Он се привлачио у кућу учитеља Петровића и правио му се пријатељ, а у Загребу га је хтио на вјешала попети, његово једино дијете без оца начинити. Овако ће он са сваким учинити, као змија, коју човјек у њедра пусти. Нама не треба изрода. Нека се јави својим пријатељима радикалима. Ако не зна, гдје је Жика Костић, реците му, да је у Карловцима, у Сријему.

Радикални адвокат. У 47. броју од прошле године јавили смо, како новине пишу да је радикалски адвокат у Карловцима д-р Живко Костић, пропали глински посланички кандидат, за вођење оставинске расправе о иметку покојног патријарха Георгија Бранковића зарачунао себи награду од 127.814 круна. Рекли смо онда, да не знамо, је ли то истина, јер нам се то чинило немогуће и невјероватно.

Али то је жива истина. „Србобран" је донио читав „Трошковник" Живка Костића од ријечи до ријечи. Цијела оставина износи 700.000 круна, а он је себи зарачунао за вођење оставинске расправе 127.814 круна. Па барем да је он од почетка водио ту расправу. Али њу је почео водити покојни Васо Пауковић и све спремио, све списе саставио, све дражбе провео, и друге послове посвршавао и тада умро. За читав велики посао који је трајао годину и по дана, зарачунао је Пауковић 2081 круну и 30 филира, дакле 60 пута мање од Костића. А Костић је за два мјесеца посла и то уз готове списе, које је само морао читати и један дан расправе, зарачунао 127.814 круна!

Тако је он зарачунао само за један дан расправе 47.700 круна. Ако узмемо да је расправа трајала 10 сати у том дану, то је он зарачунао за сваки сат 4700 круна, или за сваки минут 78 круна!

За проучаване списа, и то готових, које је Пауковић саставио, зарачунао је 55.465 круна.

Дакле, Пауковић је могао те све списе саставити за 2081 круну 30 филира, а Живко Костић их неће да прочита готове без 55.465 круна!

За *памћење* прочитаног зарачунао је 5000 круна. Богме, скупа је памет радикалска.

И овака гуликожа радикалска хтјела се наметнути помоћу Рауховом за посланика честитом народу у котару глинском. Али добио је ногом где треба. Па реците, зар није достојан друг и пријатељ сумњивцу Паји Бусићу? Зар је чудо, што се браћа спознаше, како рече Бусић на расправи, и спријатељише?

Изборне листине. Позивамо пријатеље, да против свију оних рјешења рекламационих одбора, с којима не буду задовољни, уложе призиве на сто седморице. Закон о изборном реду има о том ове одредбе:

§. 22. Против рјешидаба одбора (рекламационих) може дотичник призвати кр. столу седморице. У призиву могу се навести и допринијети нова доказала. Призив ваља уложити писмено или усмено у року од пет дана, рачунајући од дана доставе одборске рјешидбе. У градовима улаже се призив код градског поглаварства, у општинама, уређенима према закону од год. 1870. и према реду за општине развојачене Крајине од 8. јуна 1871. код котарске области (ко шаље писмено на кот. област, треба свакако да писмо препоручи, да се не би изгубило). О усменим призивним пријавама има се списати записник.

§. 23. Градска поглаварства и котарске области имаду неодвлачно предложити призиве уз одборску одлуку и нужне прилоге непосредно кр. столу седморице.

Упозоравамо пријатеље и на ово: има доста општина, гдје су рекламациони одбори у рукама наших противника. Ту се може догодити, да је листина првобитно тачно састављена, само да не буде узбуне, али да наши противници поднесу у своју корист рекламације, које ће им одбор, и ако нису оправдане, уважити (на овакав начин могу покушати уреклламирати у листине ловце итд.). И против оваквих рјешења рекламационих одбора треба наши пријатељи да се призову на сто седморице.

Опет — Србин жртва. Јављају нам из Глине, да је умировљење тамошњег учитеља и управитеља поправилишта Милана Пејновића изазвало највеће чуђење и огорчење, јер је овај управитељ у сваком погледу изврстан стручњак, а при том је потпуно здрав и у најљепшим је годинама. Због именовања новога управитеља у Лепоглави морадоше из Лепоглаве два чиновника отићи у Митровицу; а да би се бар једном чиновнику из Митровице начинило мјеста, морао је изненада и прије реда Србин у Глини бити умировљен, премда се у своје вријеме спремао за ту управу на страни и премда је показао за вријеме свога управљања, да је вјешт, мудар и окретан управитељ завода, а још бољи васпитач неодрасле младежи. Тако ето за ове двије године рада са Србима свуда раухфранковачка влада, ма овај пут за љубав човјека, који за ново звање нема ни оспособљења, а иначе је преврнуо и — вјером својих родитеља.

Ерак — отпуштен. Пишу нам из Дубице: Ђуро Ерак примио је ових дана од општинског поглаварства писмено рјешење потписано по управитељу општине, које гласи дословце овако:

„Усљед усменог налога кр. кот. предстојника рјешавате се данашњим даном од службе сталног општинског писара с разлога, што сте још под оптужбом ради злочинства велеиздаје".

Рауховим људима није доста, што је Ерак невин одсједио у истражном затвору скоро годину и по дана, него му сво одузимају и ону горку корицу хљеба, што је крваво заслуживао.

† Даринка Муачевић. Нашега одличног пријатеља, народног заступника г. Васу Муачевића задесио је тежак ударац. Умрла му је ових дана у цвијету младости, у 17. години живота, мила кћерка *Даринка*. С необичном љубављу посветио се г. Муачевић с госпођом бризи око своје дјеце, и заиста су их красно васпитали, да им буду на дику и понос, а сад се сво морају у големој жалости опраштати с најстаријим дјететом својим, мјесто да им освјежава дом њихов младошћу, задовољством и срећом. Тешко ојађеној породици наше најтоплије саучешће, а младој покојници нека је лака земља.

Одговори уредништва.

Т. Ћ. у Р-у. Ако сте сигурни, да покојни Ваш очув није уложио *своје* новце у земљу Вашу и сестрину, и ако сте сигурни, да нема свједока, који би то могли посвједочити, не требате његовим кћерима ништа платити. А ако оставинска расправа иза њега није проведена, можете код суда пријавити трошкове, које сте имали око лијечења и сахране Вашега очува, јер Вам се ти трошкови морају накнадити.

Новоотворена опанчарска радња

Пане Рудић у Петрињи

препоручује се пошт. општинству за израдбу

сваковрсних опанака.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

једина је задруга, која се поред исплаћивања посмртнине од **К 500** (мало коло) или **К 1.000** (средње коло) или **К 2.000** (велико коло) **брине и за сирочад својих редовних чланова тиме, што их из чистог добитка и прилога изванредних чланова, који иду у „Фонд за сирочад Српскога Братства“, спрема за живот школовањем или давањем на занате и трговину.**

Позивљу се дакле Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године те могу уредно приносе плаћати, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће).

Уписе прима и сва извешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повереници, гдје их има. 15

За жегу здравља и лепоте.

Захтијевајте одмах цјеник.

Кобилнор Медицихалка 2рогерија и парфумерија

Загреб, Илица број 33. 977

МОКРЕЊЕ

у кревету приписује се често несташности, док је ова мана заправо посљедица ослабљене затворне мишице мјехура. Препоручује се потражите од Institut Sanitas, Velburg P 319. Bayern бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, која од тога трпи мора се назначити. 680

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Буквaром без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Никола и Лазар Анђелковић, бозације.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом **55** потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye.

Љубомир Јовановић

821 1—20 школски управитељ и учитељ.

БАДАВА И БЕСПЛАТНО

шаљем на захтјев сваком посједнику

ГРАМОФОНА

или оних, који си таковог **несумњиног кућног весељака** набавити желе, мој **илустровани цијеник** као и најновија укусно израђена, са портретима наших најобљубљенијих умјетника проневши **пуне плоча** најбоље успјелијех **српских, хрватских, словенских, босанских, турских,** као и **интернационалних** снимака.

Најбоље паравино пресе за плоче и апарате, јер се не ограничујем на једно творино, него држим **више првоврстних творина** на залихи.

Продаја уз најниже творничке цијене. Старе плоче примам у замјену. Залиха пера, мембрана, игала и т. д.

— Властита радиона за поправке. —

M. DRUCKER.

254 **Илица, 30. — ЗАГРЕБ. — Илица, 30**

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим збубаним опасачима за килу кад је **лечнички доказано**, да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и с **конштаном.** За болеснике **све справе**. Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР У Новом Саду (Ujvidék)

преко од Цнтралног Кредитног Завода Т./К.

4106

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 3. Загреб, у четвртак 21. јануара (3. фебруара) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недјељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цијеновнику. Ако се више од три пута упућују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 6. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Пријатељима „Српског Кола".

Мислили смо, да ли би и почетком ове године посебице позвали старе претплатнике „Српског Кола", да нас не изневјере у овој години, и да нам потраже још претплатника. Чини нам се, да то није потребно, јер од тога баш нема велике користи. „Српско Коло" својим поштеним српским писањем, својим јуначким држањем, својом поучном и забавном садржином, а и својом јефтиноћом најбоље само за се говори, само себе препоручује. Ко, читајући њега, не види сам, да га треба држати сам па и даље ширивати и препоручивати, јер тијем препоручује једну ствар, српском народу потребну као комад хљеба, томе неће користити ни најљепше наше ријечи и молбе.

Али, опет смо се предомислили. Као велимо, имају наши претплатници много својих кућних брига, људи су то радници, забављени вјечитом борбом за крух свагдашњи свој и своје породице. Мало доконих и безбрижних часова они имају, у којима могу мислити и на друге ствари. У тешкој бризи заборави се на много шта доброг. Па да их подсјетимо, нека не забораве на „Српско Коло", јер оно им је велики помагач и савјетник у њихову тешком животу. Његова задаћа и није ништа друго, до то, да олакша тешки живот српском ратару, да га научи, шта треба знати и учинити па да му живот постане лакши и милији.

Од „Српског Кола" нико нема ни филира користи, до ли српски сељак. Мислимо, нико од оних који га издају. Оно је најјефтиниј ратарски лист. Сви хрватски ратарски листови, који изилазе онолико пута као „Српско Коло", сваке недјеље, и који су велики као оно, коштају више, најмање 4 К. А „Српско Коло" стоји годишње само 3 К 20 фил., на по године 1 К 60 фил., на четврт године 80 фил., а на мјесец 27 филира.

Кад уредници „Србобрана" не би бадава уређивали „Српско Коло", кад би оно морало платити свога уредника, онда оно неби могло бити овако јефтино, морала би се и њему повисити цијена на 4 К.

Али баш зато, што знамо, да је већина наших претплатника тањег стања, лист мора бити јефтин, и зато су се уредници „Србобрана" одрекли сваке награде за уређивање. Највећа награда његовим уредницима је то, што ратари српски читајући „Српско Коло" постају свјеснији, поноснији, просвјешћенији људи и Срби. И ви не можете замислити, како је уредницима „Српског Кола" играло срце, кад су читали и слушали за велеиздајничке парнице, како српски душмани дишу мржњом на „Српско Коло", како га се боје и како би га ради најгорим лажима уништити. Јер из тога су они видјели најбоље, да је „Српско Коло" на свом мјесту, да врши људски своју дужност и задаћу међу српским ратарима.

Ми позивамо зато старе претплатнике, да „Српско Коло", ову прву заставу српске сељачке свијести и слоге, не испуштају из руку, да остану и даље претплатници његови. А молимо их, да настоји сваки наћи још једног само претплатника, не би ли се удвостручио њихов број. Сав онај сувишак, који од тога добијемо, употријебићемо на то, да „Српско Коло" повећамо, проширимо. Јер ми сами најбоље осјећамо, како је „Српско Коло" мало и тијесно. Колико би тога морало још ући у сваки број, и поуке и забаве и упуте, а не може. А узмогнемо ли сваки број повећати само за 4 стране, колико ће „Српско Коло" бити љепше садржином својом.

На посао дакле, пријатељи „Српског Кола" или боље, пријатељи напретка српског народа.

Бројеви смрти.

III.

Имамо при руци још неке бројеве о пропадању Срба у Угарској. Али нећемо их износити, да не дуљимо ове чланке. Сваки Србин који тамо живи, види то рођеним очима. Зна како је било прије 20 година, и види како је сад. А сваки је толико паметан и разумије из тога, да ће нам утонути у туђем мору, потраје ли тако дуже.

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

Има много узрока овом нерађању дјеце. Једни кажу: жене неће да рађају, како би остале дуже лијепе; други, да је то зато, што неће да имају пороћајних мука и бриге око отхрањивања дјеце; трећи веле, родитељи се страше, да ће их множина дјеце бацити у сиротињу; четврти наводе ово, пети оно.

Шта било да било, главно је, да је ова ствар доказ велике покварености нашег народа. Јер ако ја убијам своју крв у заметку, да будем љепши, млађи, да имам мање бриге и посла, да имам боље шта појести и попити, ја сам више него покварен човјек. Ја сам злочинац, прости убијца, гори од оног што убија из освете или мржње или од глади. А у Лепоглаву нећу, јер своје злочинство сакријем вјешто. Ја газим тиме људске законе, јер они то забрањују. Ја газим закон божји, јер он гласи: „Рађајте се и множите се, напуните земљу и владајте њоме." Тако је Бог говорио првим људима. Ја гријешим и против свог народа, јер отимајући му младо кољено, будуће појасеве народне, осуђујем га на смрт у корист других народа. Али ја и лажем гадно, само да сакријем поганштину своју. Јер нијесу дјеца крива сиротиње, ван лијеност и немар. Код ратара су дјеца баш оно што га диже и богати. Пуна кућа дружине пуни више него празни хамбарове. Ми, који смо живјели на селу, знамо шта је инокоштина, шта је човјек самац.

Кад би дјеца била узрок осиромашењу, зар би онда странац додазио међу нас, како би он живио? Па кад у Славонији може да живи 200 хиљада Мађара и исто толико Шваба, Словака, Чеха, Русина, зашто не би могло живјети 400 хиљада Срба, да су их хтјеле Српкиње родити?

Ми би могли још много овдје предиковати, корити, ружити, али ми то нећемо. Нећемо стога, јер то не користи. Наш народ пошао је у тим крајевима путем клиским, путем зла. Ви знадете, како се тешко повраћа на прави пут човјек, који пође по злу. Тако је и с цијелим народима. Тај наш народ почео је венути као дорасао храст. Он вене, суши се, отпада му огранак по огранак, док га снега црв не расточи и он се не сурва, да на његову ћубру набуја друго дрво, срчући из његова иструла стабла сокове свога живота. И бадава су ту ријечи, продике. Ту треба нешто друго.

Француски народ престао се множити. Сви виде, да је то зло и пропаст. Држава ради све, да томе стане на пут. Ту су награде онима који имају много дјеце, и разне погодности у војсци, служби, ту је порез на нежење и бездјетне родитеље, ту се пише, прекиње. Али то не користи. Народ је пошао путем гријеха, обезумио и срља даље у пропаст, јер ће га појести народи што се множе као пијесак у мору и лист у гори. Па ако га и не поједу, ако се нађе ко, те га одбрани од лакомих комшија, он ће свеједно изгубити оно прво мјесто међу народима, што га је имао, доћи у други, трећи ред и кумити вјечито друге да га спасу од сусједа.

Тако је и са Србима у наведеним крајевима. Нама није толико до Угарске. Срби су тамо увијек били малени према другим народима. Нама је до њих толико, што би заустављали, као предње страже у рату, противника, те се не би могао свом силом оборити на нас, да их је више, да се множе.

Нама је више до Славоније, јер она је спојница Срба у доњим крајевима с онима у крајевима горњим. Ако непријатељ ту продре, ако се забије као клин између нас, зло по нас. Раставиће Србе из Горње Хрватске од оних у Сријему, Бачкој, Банату, Србији. Али он се неће ни ту зауставити. Он ће туда у Босну, он дере кроз Славонију преко Босне на Море Јадранско. Данас народима нема живота без мора. Зато и Угарска, која га нема, гледа да дође преко нас до њега. А да дође до њега, она гледа да с тога пута, који к њему води, потисне нас, јер зна да јој ми добре воље нећемо отворити пута, а на мјесто наше да насели свој народ. Онда ће бити лако.

Славонија је прорешетана сва Мађарима и Швабама, Мађара има у њој већ на 200.000 душа. А гдје су Швабе још. Она је на полак за нас изгубљена. А то је баш зато, што се наш народ српски и хрватски престао множити, па има мјеста за туђинце. А да имате у рукама босанске новине, чули би, како Срби почињу и тамо већ кукати. Мађари и Швабе надрли већ и тамо, прелазе у јатима, јер Босна је одувијек била ријетко настањена.

Ми дакле морамо туђинцима затворити пут кроз Славонију, ако желимо да нам потомци остану господари на свом. Славонци се слабо множе, народа је све мање. Они сами не могу затворити тога пута. Зато морамо размислити о другим начинима, да туђинску бујицу зауставимо и продор зајазимо. О том у другом чланку.

Црквене славе.*)

Врло је убитачан обичај црквених слава по нашим селима, јер скупо стоје наш народ. Не знам, да ли је свуда такав обичај као у моме крају, у Бачкој. Ево како је код нас.

*) Овај допис — што га један ратар задругар пише — треба и пет пута прочитати, јер је то права слика наше памети. Тако је пре готово свуда било. У многима местима поправљају се. Али, ето, и сад још има места и крајева, где нас луде потискују други, па нам се још и ругају.

Црквена општина купи вина и онда њиме тргује. Ту се окупи цело село, и ту се пије цео дан, а чешће и два и три дана. Замислите: поред цркве, у школи, под иконом светога Саве, направе крчму или тако нешто! Дакле поред цркве и у школи чини се оно, против чега је и црква и школа, ту се опијају људи и ту се онда грди, псује, свађа, па и туче, и већ да не говорим, чега све не буде. Заиста прави Србин мора се стидити таке славе, јер се не слаже са поносом Србиновим, јер му обешчашћује светиње његове, његову цркву и школу. Кад неко хоће да се опија и да се грди, свађа и туче, не мора то чинити код цркве и у школи, ено му крчме, па нека чини то у њој, ко се не стиди као човек тако шта чинити.

Црквена слава у мојој околини стоји сваког појединца 20 до 50 круна само на трампу и теревенку, а већ ту су онда и туче и убиства, из чега се легу процеси, који се потежу годинама и упропашћују немилице наш свет. Има села, где о славама дође 10 до 12 жандара, да нас чувају и умирују. Има села, где су нам забрањене славе због убистава, а већ без туче ретко прође која српска црквена слава, или како да их назовемо, јер срамота је и рећи: црквена слава, а овамо се тучемо и убијамо.

Још ћу напоменути, какви смо и како поштујемо трампе и беспослице. Није нам доста црквене славе, него где има других народа међу нама, држимо и њихове славе и гостимо се и у те дане. Није ли то за прекор? Када сам пре неке године пропутовао кроз Товаришево — а то је јако српско место у Бачкој, има у њем тек нешто мало Немаца — како сам се зачудио, кад сам видио онолику множину света пред швапском црквом. Слегло се све село, био је то швапски „кирбај," али није било ни једног Швабе — ја бар нисам видео ни једног — већ сами Срби, па већ што су ту деца и младеж, али је ту и старији свет. Тако је ту, где је шачица Немаца међу Србима, а како је онда, где је обрнуто, као например у Парабуњу? Тамо Срби већма славе швапски кирбај, него своју црквену славу, па чак и гости долазе у тај дан и часте се по више дана, а има тога и овде у више српских места, а ради тога треба да нас је поготово срам, јер место да наше славе ограничавамо и скраћујемо, ми још и туђе, швапске „кирбаје" славимо. Та зар се не стидимо Немаца? Они, кад су наше славе, неће ни да се покажу, него нас омаловажавају и гледе свога посла.

Ко нас Србе не познаје, па кад види наше раскошне славе, морао би помислити, да смо неки богат народ, а у истини смо сиротиња презадужена, и то због лудих обичаја, наше моде и раскошних слава, трампи и теревенки, а како и не би, кад наша села троше само о црквеним славама 3 до 4 хиљаде круна, и то по најмањем рачуну, а има села где потроше и 6 до 7 хиљада круна. А тај новац није нама на одмет, особито кад знамо, да у целој нашој околини, колико је знамо и познајемо, нема српскога хатара, а да Немци немају земље у њему. Има додуше неколико чисто српских села, али хатареви су прошарани Немцима, и ту земљу су Немци за последњих 50 година од нас покуповали, салаше исподизали, а нас са нашег краљу стеченога огњишта у Америку опремили. Швабе држе скромне и незнатне „кирбаје", а купују наше земље, а ми продајемо своју земљу, нашу дедовину, па трошимо улудо на трампе, теревенке и раскошне и раскалашне црквене славе и стотину других лудорија . . .

У *Дероња* (Бачка), 1910.

Пан. Калић, ратар — задругар.

Шта се збива у нас и у свијету.

Раух се пакује. Барон Раух се непрестано хвалио, да чврсто сједи на банској столици и да је несврзив. Сам је тјешио себе и своје вјерне, да се њега ништа не тиче промјена владе у Пешти. Позивао се у потврду тога на Куена, који је код нас двадесет година бановао, а за то се вријеме у Пешти измијенила толика министарства.

Међутим у Угарској дође за министра предсједника гроф Куен, а мој се Раух нађе у сто неприлика. Зна, да га Куен неће дуго трпити, па да срамота буде што мања, одјури он у Пештиу, да Куену преда своју оставку на банској части. Наравски, да Куен те оставке није хтио, а ни могао одмах примити, јер је и онако са мађарским странкама имао пуне руке посла, па није доспио, да се бави и са стварима у Хрватској. Рауху је мало одлануло и већ се је почео веселити, да ће се Куен с Мађарима морати дуго натезати, а можда и отићи несвршена посла, а он, наравно, остати и даље бан.

Весеље му је б[и]ло краткотрајно, јер је Куен с Мађарима бр[з]о свршио и одмах позвао Рауха да му саопћи [ш]та је уговорио с члановима бивше наро[д]не странке и са српско-хрватском коалицијо[м]. Рауху не преостаде друго, већ да оде у Б[е]ч и да краљу преда оставку на банству. Како [с]у најновије вијести из Беча јављају, *краљ је Раухову оставку примио*. Именовање нове [в]лади у Хрватској биће објављено ових дана.

Саветујте своје рођаке и пријат[е]ље да купују и чита[ј]у овај лист.

Замка за Стевана Калембера. Ми смо нашим читаоцима већ јавили, какве се незаконитости од стране Раухових пришипетљи дешавају са изборним листинама. Раух се све до најновијег доба надао, да ће остати на банској столици, па се упео из петних жила, да избори, које је мислио ускоро провести, испадне онако, како он хоће. Није презао ни од какве противзаконитости: уврштавао је у листине свакога, за кога се надао да ће му дати глас, а брисао је из њих сваког независног опозиционалног изборника. Али није се он само на томе зауставио. Највише је стрепио од кортеша, је кортеши код избора много вриједе. Особито му је за око запела Коренича, изборни котар Светозара Прибићевића. Да ту куду самосталску предобије, ех, пуна шака браде! Смишљао је све могуће начине, како би циљ постигао. И досјети се. У Кореници је Стеван Калембер, угледан трговац и вођа тамошњег народа српског и хрватског имена. Њему треба онемогућити кортешацију. Ево како. Калембер је осуђен због велеиздаје и пуштен привремено на слободну ногу. Акурти, у помоћ! И Акурти да се не замјери своме господару, а нешто да и напакости ослобођеном Калемберу, издаје личком поджупану Вучетићу налог, да строго пази на Калембера, да се неби без дозволе никуд из Коренице макао, а ако се куд макне, да има смјеста бити *ухићен*. Вучетић је ову наредбу послао на све котарске сбласти, општинска поглаварства и оружничке постаје. Котарске области опет, да не заостану за својим красним поджупаном, издале су и са своје стране налоге на подручна општинска поглаварства и оружничке постаје.

Поджупан Вучетић нарочито истиче Калемберове везе с новчаним заводима и трговцима, дакле чисто пословне везе. Вучетић и Акурти врло добро знаду, да не могу Стевана Калембера ухватити на каквом кажњивом дјелу, а још боље знаду, да Калембер не ће побјећи. И за то су смислили план, да га ухвате, ако по свом послу оде случајно у најближе село.

Калембер је у Кореници, а зимско је доба, кад Лика може по недјељу дана остати без поштанске везе с осталим свијетом. Калембер заиста има разграњене пословне везе, па се лако може десити, да по каквом журном послу мора отићи пар километара изван Коренице, а да не сачека дозволу од суца истражитеља, од — Кошутића! И ту су му Акурти и Вучетић поставили замку. Пакленска мора бити душа, којој је криво, што је невин човјек послије годину дана тамновања изишао на слободу, па хоће да га опет довуче у мрачне ћелије, а још више се обрукао Раух, што се усудио и помислити, да би за свог кандидата могао предобити Кореницу.

Српски краљевић у Бугарској. Насљедник пријестола у Србији краљевић Александар био је од 24. до 26. јануара у гостима код бугарског краља у Софији.

Бугари су дочекали српског краљевића најсјајније. Било је свијета на жељезници на 25.000 душа. Краљ, министри, посланици, војска, и многи достојанственици били су код дочека. Краљ бугарски изљубио се с краљевићем Александром, начелник Софије дочекао га је по старом словенском обичају с крухом и соли. Народ је клицао братству српско-бугарском, Софија се купала у безброју српских и бугарских застава. На двору су биле приређене свечаности. Краљевић је с краљем обишао и околицу Софије, свуда поздрављан од народа.

Говори се, да ће краљевић за јамчно узети кћер бугарског краља Еудоксију, па да је стога и дошао у Софију, да се та ствар уреди. Ускоро ће се показати, је ли ово истина. Али, било или не било, ми се веселимо, што се Словени на Балкану све више из дана у дан приближују једни другима и збраћују. На једној страни Срби и Хрвати, а на другој Срби и Бугари. Дође боља наша срећа, те ћемо се ускоро сви збратити и онда се нећемо требати бојати за своју будућност.

Лугари и радикали. Радикали се хвалили, како ће народу одланути, кад они манастире ослободе калуђерске управе. Учинили су то, па шта је? Наш народ не осећа баш ни у чем да му је одлануло. Приходе од манастира појеоше чиновници, које су радикали понамештали. Тако стоје сами лугари годишње 26.825 К. А радикали су расписали натечај на још много лугарских места. Не знамо, да ли ће ови лугари бити народу бољи од првашњих. О томе би знали причати ратари из околице манастира.

Радиналски рачуни. Радикали су објавили прорачун народних фондова за 1910. годину. Чудан ли је тај радикалски прорачун. То ти је све састављено онако ћутуре, неће да кажу, на што ће се новац поједине трошити.

Тако на пример стоји у прорачуну код манастирских рачуна: Управни трошкови 34.600 К. И то је све. Сад лупај главу с тиме, какви су то управни трошкови, на какве ће се ствари потрошити те силне хиљаде. Хоће ли те паре отићи на какве дневнице, километрину или на нешто друго? Јер на чиновнике неће. За чиновнике је одређено 36.881 К, за лугаре неће, јер за њих је одређено 26.825 К. За неке шуме и горива одређено је 43.810 К итд.

Пре су радикали дречали, како се народу мора о свему дати рачун, да не би хрчци разлачили народно добро. А, где, сад се Јаша

Томић не сећа оног што је негда писао. Није ни чудо, остарио, изводнио, постао човек забораван, не туви добро.

Па онда би народ хтео знати, какви су то чиновници манастирски, који поједу 36.881 К на годину поред оних 34.600 К управних трошкова и 26.825 К лугарских. Требало је метнути у прорачуну: Том и том чиновнику толико и толико, да народ види, како то радикалска господа деле.

Па не би се народ љутио, кад би му се онако поближе рекло, каква су то ђаволска „дрва и горива", на које ће отићи 43.810 К.

Онда стоји у радикалском прорачуну: Трошкови манастирске штампарије 124.044 К и 40 фил. — и више ни речи, ту и тутило. Нама не би било криво, кад би се рекло народу, на што ће све отићи те силне хиљаде.

Такав вам је цео тај радикалски прорачун Нешто радикали крију папке, завијају рачуне у кучине, као да ће их ко урећи. Али нису у народа очи тако урекљиве, нису. Нама се као и причиња, да ти радикалски рачуни малчице смрде. А Јаша је човек који воле народ, па неће да их раскрије, чува народски нос.

Шта нас стоји годишње радикалски Саборски Одбор. Како стоји у радикалском прорачуну, Саборски Одбор стоји годишње Народне Фондове неких 100.000 К. Толико прогутају радикалске трбоње, па опет су увек гладни.

Радинали и просвета. Док радикалска господа и безбројни чиновници поједу годишње стотине хиљаде из фондовских прихода, дотле су радикали одредили помоћи за цркве и школе свега 36.000 К. Скоро би човек помислио код садање радикалске управе, да фондови нису за подупирање просвете српске, већ за радикалске гладнице.

Добановци за „Српско Коло". Из села Добановаца у Срему добили смо 40 К претплате за „Српско Коло" од 14 претплатника. Међу њима их је 10 претплатило лист одмах за целу годину, а 4 за по године. Од претплатника има их 8 ратара: Васа Шурадић, Андрија Скокнић, Никола Петров, Иван Рајковић, Марјан Јовановић, Аца Поповић, Божа Јовановић, Стеван Врањеш; 3 занатлије: Петар Скокнић ковач, Божа Николић ковач, Теодор Скокнић колар; Јелена уд. Николић трговкиња, Павле Миловановић учитељ и Сава Петковић парох.

Ратар, занатлија, чиновник, трговац, свештеник ухватили су се у наше српско коло. Тако и ваља. Надамо се тврдо, да ни друга села неће заостати за Добановцима.

А на „Србобран" претплатише се из Добановаца ратари: Крста Мајић, Петар Зубовић, Вељко Мавреновић, Божа Јовановић, Иван Мали, Паја Михајловић и Настас Игњатовић.

Вриједни пријатељи „Српског Кола". Послали су нам претплату: Лазар Келић из Јасеновца за 24 претплатника; Никодим Стојаковић, калуђер из Врлике у Далмацији за 6 претплатника; Сава Петковић из Добановаца за 14 претплатника; Душан Радовановић из Кукуњевца послао је за претплату на „Српско Коло" 29 К 20 филира.

Буна у Јаворју. Као што сазнајемо, подигао је држ. одвјетник у Петрињи оптужницу против г. Милана Грчића, свршеног филозофа и другова ради тобожње буне у Јаворју.

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Буквaром без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Никола и Лазар Анђелковић, бозајије.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом 55 потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye.

Љубомир Јовановић
школски управитељ и учитељ.

821 1—20

Новоотворена опанчарска радња

Пане Рудић у Петрињи

препоручује се пошт. општинству за израдбу

сваковрсних опанака.

За жегу здравља и љепоте.

Захтијевајте одмах цјеник.

Кобилиор Медицикалка дрогерија и парфумерија

Загреб, Илица број 33. 977

МОКРЕЊЕ

у кревету приписује се често несташности, док је ова мана заправо посљедица ослабљене затворне мишице мјехура. Препоручује се потражити од Institut Sanitas, Velburg P 319.Ваугетп бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, која од тога трпи мора се назначити. 680

БРЕМЕН - АМЕРИКА

Од кр. земаљске владе уз јамченину од 50.000 Круна повлаштена пословница за одпрему путника сељачког и радничког сталежа из Загреба преко Бремена у Америку, Азију, Африку и Аустралију.

СЈЕВЕРО-ЊЕМАЧКИ ЛОЈД

ЗАГРЕБ прије **Ф. МИСЛЕР**

Петрињска улица 85. 775

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим абубаним опасачима за килу кад је **лечнички доказано**, да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и с **коњтаном.** За болеснике **све справе**. Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР У Новом Саду (Ujvidék)

4106 преко од Цинтралног Кредитног Завода Т./К.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

једина је задруга, која се поред исплаћивања посмртнине од **К 500** (мало коло) или **К 1.000** (средње коло) или **К 2.000** (велико коло) **брине и за сирочад својих редовних чланова тиме, што их из чистог добитка и прилога изванредних чланова, који иду у „Фонд за сирочад Српскога Братства“, спрема за живот школовањем или давањем на занате и трговину.**

Позивљу се дакле Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године те могу уредно приносе плаћати, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да буду задругини **добротвори** (приложе бар једанпут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће).

Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

БАДАВА И БЕСПЛАТНО

шаљем на захтјев сваком посједнику

ГРАМОФОНА

или оних, који си такозвог **неумрлог кућног весељака** набавити желе, мој **илустровани цијеник** као и најновији укусно израђени, са портретима наших најобљубљенијих умјетника проширени **попис плоча** најбоље успјелих српских, хрватских, словенских, босанских, турских, као и интернационалних снимака.

Најбоље израђено вредо за плоче и апарате, јер се не ограничујем на једно творивo, него дајем више првовратних творива на избор.

Продаја уз најниже творничке цијене. Старе плоче примам у замјену. Залиха игла, мембрана, игала и т. д.

— Властита радиона за поправке. —

M. DRUCKER.

284 Илица, 30. — ЗАГРЕБ. — Илица, 30.

Оглашујте у „Српском Колу“.

СРПСКА ШТЕДИОНИЦА (КАО ЗАДРУГА) У ДВОРУ.

ПОЗИВ
НА
III. РЕДОВНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ
Српске Штедионице (као Задруге) у Двору

која ће се одржати **24. фебруара 1910.** у 1 сат по подне у заводским просторијама.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Отварање скупштине и оверовљење присутних чланова.
2. Избор двају честичара за оверовљење скупштинског записника.
3. Извештај управног одбора о раду штедионице и полагање рачуна за 1909. год.
4. Извештај надзорног одбора.
5. Одобрење закључних рачуна и давање разрешнице управном и надзорном одбору.
6. Избор 10-рице чланова управног одбора, те 3-ице чланова надзорног одбора и 2-ице заменика.
7. Предлог управног одбора о подели чисте добити.
8. Предлог управног одбора о претварању задруге у дионичакерско друштво са 1./1. 1911.
9. Евентуални предлози.

Дугује **РАЧУН ИЗРАВНАЊА НА ДАН 31. ДЕЦЕМБРА 1909. ГОД.** **Потражује**

АКТИВА	К	ф.	К	ф.	ПАСИВА	К	ф.	К	ф.
Готовина			862	05	Удели:				
Мјенице					I. коло	53.354	10		
у портфељу (грунтовно осигурано К 67.460)	141.798	—			II. коло	6659	—	60.013	10
у реесконту	83 244	—	225.042	—	Улози			82.207	61
Вредносни папири			2650	—	Резервни фонд*			8163	60
Текући рачуни			12.149	71	Реесконт код раз. нов. завода			83.244	—
Оставе			4307	30	Привремени рачуни			749	71
Намештај	1373	25			Остављачи остава			4307	30
по одбитку отписа	373	25	1000	—	Чиста добит			7325	74
			246.011	06				246.011	06

* Овогодишњом дотацијом према предлогу управног одбора повишује се резервни фонд на К 15.000.

Дугује **РАЧУН ГУБИТКА И ДОБИТКА НА ДАН 31. ДЕЦЕМБРА 1909.** **Потражује**

ГУБИТАК	К	ф.	К	ф.	ДОБИТАК	К	ф.	К	ф.
Камата од реесконт. мјеница			4844	38	Камата и провизија			21.795	99
Камата од улога			3507	38	Затезни камати			119	20
10% пореза на камату на улоге			350	73	Равни приходи			240	—
Трошкови:									
плате чиновника, станарина, разни канцеларијски трошкови, поштарина и т. д.			3663	57					
Порез			2090	14					
Отпис од намештаја			373	25					
Чиста добит			7325	74					
			22.155	19				22.155	06

У Двору, 31. децембра 1909.

За књиговодство:
Прокопије Јовановић
пословођа.

УПРАВНИ ОДБОР:

Перо Дрљача, Перо Бекић, Јоаким Живковић, председник, **Симо П. Живковић, Радош Дабић, Јован Дурман, Танасије Пантелић, Мојо Зубер, Стојан Прибићевић.**

Са главним и споредним књигама сравњено и у реду пронађено.

НАДЗОРНИ ОДБОР:

Јово Милић, Ђ. Грчић, Раде Кордић, председник, **Јово Радишић.**

СРПСКА ШТЕДИОНИЦА У КОРЕНИЦИ.

ПОЗИВ.

П. н. г. г. дионичари **Српске Штедионице у Кореници** позивају се, да изволе присуствовати на

XI. РЕДОВНОЈ ГЛАВНОЈ СКУПШТИНИ

која ће се одржати **у недељу 7. (20.) фебруара 1910. године** у 2 сата послије подне у штедионичким просторијама са овим

ДНЕВНИМ РЕДОМ:

1. Извјештај управног одбора о раду штедионичком за 1909. год.
2. Извјештај надзорног одбора.
3. Читање биланције и закључ. рачуна, те приједлог управног одбора о подјели чисте добити за год. 1909.
4. Давање апсолуторијума управном и надзорном одбору.
5. Избор надзорног одбора.
6. Приједлог управног одбора о повишењу акцијског капитала и промјени правила.
7. Евентуални предлози.

Кореница, 15. (28.) јануара 1910. УПРАВА.

Дугује **РАЧУН ИЗРАВНАЊА НА ДАН 31. ДЕЦЕМБРА 1909.** **Потражује**

ИМОВИНА	К	ф.	ДУГ	К	ф.
Благајна	7764	60	Главница	60.000	—
Мјенице	969.415	50	Улози на штедњу	668.898	51
Предујмови	11.093	06	Резервни фонд	138.000	—
Вриједносни папири	120.553	83	Пензиони фонд	7000	—
Дужници	6188	50	Реесконт	315.206	—
Текући рачун	129.737	72	Текући рачун	12.316	24
Жиро-конто код Аустро-Угарске банке	2291	06	Привремени рачун	4615	04
Некретнине	4600	51	Преносна камата	6542	09
			Нераздијељене дивиденде	120	—
			10% пореза на улоге	1380	03
			Награде	550	—
			Чист добитак	37.016	87
	1,251.644	78		1,251.644	78

Дугује **РАЧУН ГУБИТНА И ДОБИТНА НА ДАН 31. ДЕЦЕМБРА 1909.** **Потражује**

ГУБИТАК	К	ф.	ДОБИТАК	К	ф.
10% порез на камате од улога	2964	20	Камате од мјеница и провизија	95.209	46
Порез на рад од штедионице	7654	15	Камате од предујмова	1201	40
Разни трошкови	6447	22	Камате по тек. рачуну	9800	51
Плаће званичника	6114	92	Разне пристојбе	1924	16
Камате од улога	29.642	05	Приход од вриједн. папира	5713	07
Камате од мјеница у реесконту	22.080	51	Пренос из године 1908.	23	55
Камате од привременог рачуна	19	73			
Награде	902	—			
Станарина	600	—			
Отписи	430	50			
Чист добитак	37.016	87			
	113.872	15		113.872	15

У Кореници, 31. децембра 1910.

Димитрије Таминџић с. р. књиговођа

УПРАВНИ ОДБОР:

Манојло пл. Оклобџија с. р. **Стеван С. Калембер** с. р. председник **Пајо Тишма** с. р. подпредседник **Данило Лужаић** с. р.

Перо Коруга с. р. **Миливој Ст. Ћурчић** с. р. **Стево Вукадиновић** с. р. **Симо Жигић** с. р.

Са главним и споредним књигама сравњено и у реду пронађено.

Кореница, 15. (28.) јануара 1910.

НАДЗОРНИ ОДБОР:

Петар Орлић с. р. **Манојло Станић** с. р. председник **Миле Жигић** с. р. **Вујо Д. Опсеница** с. р.

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 4. Загреб, у четвртак 28. јануара (10. фебруара) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недјељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·80 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се исте од три пута узастопце, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКО КОЛО народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Попратница тиранину.

Као дивља, бјесомучна звијер шумска жарио је и палио по овој јадној земљи Хрватској пуне двије године. Ко би са стране био гледао, шта се кроз ове двије године радило на нашем огњишту, мислио би, побјешњели курјак раздире у кавезу што му је под оштре зубе бачено, или луђак у лудници уништава и разбија све око себе.

Или би помислио: послали су кротитеља, гвоздену руку, да уведе ред у земљи самих зликоваца и разбојника. Јер ко би могао и помислити, да се тако у једној мирној земљи, у једном мирном народу влада један бан, пузданик и тајни савјетник краљев, чувар реда и закона! И задњи закон је погазио својом баронском чиаметином, правди је пљувао у свијетли образ, истини се подругљиво и безобразно церио у њезино поштено, чисто лице. Мржња, освета, лаж, подмитљивост, насиље, покварености крајња, то је било оружје којим се он борио. Вјечито пијан, надеран, силовит по крви својој, имајући сву власт државну у руци, могао је и радио је што је хтио. У вријеме кад ни турски султан више није могао без воље народа да влада, ни силовити и моћни шах перзијски, кад је те моћи лишен и сам цар кинески „син сунца", како му веле Кинези као богу какву, у то вријеме могао је то једини на свијету Павао Раух, пјани бан Хрватске и Славоније.

И опијен вином и силом својом држао је, да му већ нико више нашкодити не може, нико га кренути с високог мјеста, које је луђачким својим дјелима срамотио. Држао је да ће ваљда вјечито газити по нама, друзгати нам кости и пити крв.

Заслијепљен није знао, да има нешто јаче и од највећег и најјачег силника. А то је поштен, храбар, отпоран и сложан народ. Каквих све тирана нису предурали народи, и моћнијих и крволочнијих од једнога Рауха. Јер, пролазни су појединци људи, и цареви, и краљеви и банови. Али народи су вјечити према њима. Могу бити јаки и моћни они што имају власт, али ништа не може бити јаче и моћније од једног свјесног и храброг, а сложног народа. И знајте, кад год је какав силник тлачио један народ дуго, можда и цијела своја вијека, није то била заслуга његове памети, или јунаштва, ван кривња кукавштине и несвијести народа, над којим је владао.

Ни Раух не би владао оволико колико је, да није било издајника народа српских радикала и хрватских „франковаца, који су му се понудили у службу да сломи наш народни отпор и слогу. А не би пао још ни сад, да већина нашег народа није, поред свију насиља његових, остала храбра, сложна и одлучна да се до краја бори.

Истина је, он је пао прије, јер је у Угарску дошао за министра предсједника гроф Куен, његов противник. Али да је Раух нас скршио у ове двије године, да смо савили вратове под његов јарам, њега нико не би могао срушити. Онда гроф Куен не би могао доћи пред краља и рећи: Раух мора доље, јер је неспособан. Имао је двије године сву моћ у рукама, па није могао учинити ништа. Нема ниједног посланика у цијелу сабору, већина народа и то велика, сви осим радикала и франковаца, су против њега и сад. Зато се мора покушати другачије с оним народом. Куен не би могао тако рећи и Раух би остао.

Зато можемо поносито рећи: Њега, силника, малог цара, који је могао радити што је хтио, срушили смо ми, народ, људи мали и прогњени. А срушили смо га, јер смо били сложни у обрани својих права, па макар ваљало и главе подагати за њих. Срушили би га били и прије да није било изрода народних. Срушићемо у будуће сваког њему сличног, ако будемо оваки и још бољи него сад.

Ми имамо дакле права, да се веселимо паду овог тиранина нашег, да будемо и поносити, што смо придонијели своје, да се стрмоглави срамотан са свог високог мјеста. Али у својој радости ми не смијемо заборавити, да се спремамо и даље: учимо, читајмо, удружујмо се, настојмо да будемо богатије и главе и џепа. Јер много ће још требати борбе, док не постанемо своји на свом, док не створимо такве прилике, кад нам неће више смјети слати луђаке и пјанце за главаре земље.

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

А ми то хоћемо, и ми ћемо то учинити, јер ми смо мушко кољено српско, потомци оних соколова и орлова српских, који су волели све поднијети, него се поклонити горем од себе. Кад су они могли за слободу испуштати на кољу душу, зашто не би ми, унуци њихови могли учити и радити? Ми то хоћемо и зато, јер знамо, колико нам је и у овој тешкој борби шкодило незнање и несвијест многих, а сиромаштина нас свију. Ми ћемо гледати да будемо још бољи, јер, како каже српски пјесник Алекса Шантић:

Ми знамо судбу и све што нас чека,
Ал' страх нам неће заледити груди!
Волови јарам трпе, а не људи —
Бог је слободу дао за човјека.

Ми ћемо то учинити, јер хоћемо да будемо људи, а не крдо волова, које гончини канџијају или останима боду!

а

Радикали у жалости.

Радикалија се завила у тешку црнину, јаучу и наричу да се небо пролама и они радикали у Новом Саду, и они у Земуну, као и они у Руми.

А зашто толики јад и јаук? Је ли се какво зло оборило на српско племе, је ли се примакао потоњи час народу српском? Није, не бојте се. Та кад су радикали плакали, ако је зло Српству? Они се дераху и деру онда само, ако какво зло причепи радикалство. Српство је њима девете пећи жарило. Било је и биће, док се не затре род радикалски.

Српству је почело свањивати, а радикалству се примиче задња, и зато они наричу. Злотвор српског племена, каква није било од оног алогласног ђенерала Петације, што је живио за Марије Терезије, али пријатељ радикалски бан Раух стрмоглавио се са банске столице, и стога радикали наричу. Годинама и годинама варали су српски народ лажним, слатким речима и обећањима. Домогли су се лажи и обманом власти у српској народној црквеној автономији у Карловцима, засели су уз фондове народне и жаре и пале тамо, развлаче народни иметак, као хрчци жито, али народ почео проглеадавати игру радикалску. На последњим политичким изборима 1908 народ их је у њиховој кули у Срему просто прегазио. Остала им је још автономија српска, Народни Фондови. И да их народ и отуд не исцака, сплели су се и слепили с мађарским силницима у Угарској и с Раухом у Хрватској, не би ли им помогли, да остану на власти уз лонце фондовске.

Брига њих што је Раух прогласио све Србе за издајице, што их је 53 довео био под вешала, што је забранио српску заставу, избацио из школа ћирилицу, подухватио се да и српске свештенике присили нека уређују латиницом, стао затварати српске школе (Дубица), одузео јавност српској препарандији у Пакрацу, у својима новинама („Ustavnost“) писао, да су „Срби рођени да пале, робе и убијају“, да „сваки Влах (Србин) већ издалека смрди као смрдљиви мартин“, што се срепио с највећим душманима српским франковцима и пустио им да мирне Србе по Загребу пресрећу и премлаћују, српске куће, школу, штампарију, банку разбијају, што је толике Србе чиновнике упропастио, многим Србима трговцима, а особито крчмарима уништио послове: хтео најзад да због гадног злочинства преваре стрпа највиђеније српске родољубе у тамницу, па чак и самог Владимира Матијевића; што је наумио да уништи српску банку, српске „Соколове“, Српске земљорадничке задруге.

Шта је то све, кад је он радикалима обећао помоћи против самосталаца и код политичких и код автономних (народно-црквених) избора? Нека је радикалу добро, па макар пропало Српство.

Али покварише им се рачуни. Српско-хрватска коалиција погодила се са угарским министром председником грофом Куеном, да се збаци Раух, у Загребу постави друга влада са људима изван странака и прошири право гласа народу. Душманин српски отишао је с банске столице, престаће прогони Срба, проширће се право гласа, тако да ће га имати место садањих 40.000 душа 300.000, седам пута више, створиће се корисни закони. Сваки Србин има зашто да се смеје и ужива. Само радикали плачу јер њима је пречe радикалство од Српства, њима је милији српски душманин Раух, јер им је обећао, по цену српског образа, помоћ, да их не прегази рођени њихов српски народ.

Али тешко онима, који не траже ослонца у свом народу, него у туђину, тешко онима који траже од душманина свог народа помоћи против рођеног свог народа, своје браће! Суд народни стићи ће их. Стићи ће и радикале, улизице и удворице српског крвопије Рауха. Они то осећају и зато плачу. Нека плачу, имају зашто. Неће дуго. Застаће им и плач у грлу, као што је и смех пре тога. Дванаести се час примакао. Било на срећу и добро српског народа.

Хоћу — нећу.

(Из „Сељанчица“).

Духну ветар, погнаше га виле
Низ долове, те разбуди биље,
Моја драга у башти процвили:

Дувај, ветре, носи нам обиље,
Буди цвеће и брсната грање,
Буди моје старо радовање!

Цвеће берем, зановет највише,
Не бил' мога драгога занела,
Ал' мој драги не воли ме више,
Другу воли а из другог села.
Вазда кидам у намену пера,
Па се питам: Вера ил' невера?

Питам пера: Јел' ми драги вера,
Питам пера, а она ми кажу,
Часом вера, а часом невера.
Сузе лијем, сузе не помажу, —
О, мој драги, чемерно сећање,
Убило те моје миловање!

Милорад М. Петровић.

Русија.

Државно уређење.

До године 1905 била је Русија апсолутна царевина, то јест, цар је био апсолутни неограничени господар. Цар није ни с ким дијелио власти. Али те године стао се у Русији бунити народ и тражити, да се царева власт ограничи, да је он подијели с народом. Јер држава је јако страдавала ради тога, што цар не може свуда доспјети, па су покварени чиновници радили што су хтјели.

Кад се буна јако раширила, цар је попустио и дао државни устав, то јест дао и народу право, да преко сабора суђелује у управи са државом. Руски сабор, у који народ бира посланике зове се „Дума“. Осим Думе има још државно вијеће, кроз које мора проћи све што Дума закључи о законима. Нема Дума још онолико права, колико их имају сабори у другим државама. Главно је да је народ нешто добио, да је начео неограничену власт цареву. Мало по мало па ће она добити права, која спадају народу у свима напредним земљама.

Већ досад је Дума учинила много за руског сељака, више него гдје који сабори кроз десетине година. Особито је учинила много да се сељак господарски, економски ојача и стане на своје ноге.

Али, није само Дума и Државно вијеће мјесто, гдје се народна чује. Русија је раздијељена у губерније, од којих многе имају више становника него сва Хрватска и Славонија, а неке су простором равне цијелој нашој држави. Има их у самој европској Русији 68. Те губерније имају своје скупштине, које имају велика права. Наше жупанијске скупштине нису ништа према њима. Особито имају права закључивати и изводити што закључе о стварима, које се тичу економије народне, школа, здравља, путева.

Губерније се дијеле у округе. Сваки округ опет има окружно вијеће, у ком народ има ријеч преко својих изасланика. Округи се дијеле у општине, а ове опет у сеоске општине, са својим вијећима.

Чудно ће бити нашим тежацима, кад им кажемо нешто о руској сеоској општини, коју Руси зову „мир“.

Овај „мир“ је руском тежаку све и сва, он је као нека велика породица. Голема већина руских сељака нема земље. Сва је земља мирска. Мирско вијеће дијели земљу по душама међу своје чланове, и то како гдје; сваке три, или пет, десет итд. година. Они су као неки закупници, а не власници земље. Држава не зна за појединог сељака, него за мир. Мир јамчи за све порезе, даће. Одређено је колико мир мора платити, а он разрезује међу тежаке. Ако ко не може платити, мора платити мир. Али зато мир може поступати против неплатише, ако је крив што не плаћа. Мир укупно обавља и свакојрсне радње, работе, а ма све. Ако је глад, држава даје зајам миру, мир јамчи за повратак, и сам дијели међу своје чланове. Мир одређује кад ће се почети с разним пољским радњама, гдје ће се који усјеви засијати, да буде једнолично. Ако који члан мира не ваља, прави непрестано прекршаје, има мир власт да га пошље у Сибирију за казну.

Ова уредба руска има у себи доста добра, али више зла. И стога је законом 1906. године допуштена и уређена диоба мира. Може сав мир закључити да се дијели, а има право и појединац да иступи из њега. Не могу га силом задржати.

Судство и управа уређени су слично као и у другим државама, па и код нас. Судство је било у Русији увијек ваљано. Руси су се могли дичити својим суцима. Управа је била још и гора, ако је то могуће, од наше. Управни чиновници били су прави тирани, мали цареви. Гулили су народ, грабили државно, прогонили, глобили сваког ко би се усудио писнути. Зато су омражени управни чиновници у народу као врагови. Због њихова зла и дигла се 1905. највише она буна, револуција. Сад, кад је уведен сабор, има наде, да ће се и управа поправити. Јер имаде мјесто, гдје ће се износити нека недјела, гдје ће се моћи против ње народ потужити и тражити да јој се пократе рогови. **б.**

Бројеви смрти.

IV.

Да спријечимо колико толико опадање броја српског народа у Славонији, на том најважнијем мјесту за нас, ми имамо два начина, или средства.

Кад се не може у скором времену повисити број народа у тима крајевима, а оно се може снизити број помора. Ако се смањи број помора, наш ће народ тамо колико толико бројно напредовати. Али, ако неће напредовати, оно ће за јамачно престати назадовати, а ми смо и с тим на великој добити.

Да се смањи број помора, мора се народ наш научити чувати своје здравље, а нарочито здравље дјеце, или боље научити се, да дјецу отхрањује по прописима, које одређује наука о здрављу. Ми знамо добро сви да у нас Срба дјеца између 1 до 5 година страховито помиру, мало те не двапут више, него код туђинаца, досељеника. Томе није криво ништа друго, до то, што Српкиња не зна дијете ни хранити како спада, ни његовати га у болести, а богме ни његовати га здрава тако да се лако не разболи. Јер код чувања здравља пече је скоро и важније живјети тако, да не навучеш лако какву болест, него знати се излијечити кад си већ доспио у кревет.

Тежак сам не може из својих прста исисати знање, науку о чувању здравља. Њему се мора у том пружити помоћ, дати поука усмена, писмена, а и поука на дјелу, у пракси.

Нас велики помор дјеце убија и тамо, гдје су породи велики. Да није великог помора, ми би у тим крајевима надокнадили сав мањак у породима у Славонији. Зато је живот наше дјеце живот нашег народа и ми морамо све учинити, да остане што више наше дјеце на животу.

Потребну поуку тежаку могу дати само српска господа, како се књишки каже: српска интелигенција. Српски лијечник у првом реду, па онда српски поп, учитељ, трговац, образовани (школовани) економ, чиновник, а и српска интелигентна, господска жена.

Дужност би била српске господе све, да шире у народ лист: „Здравље“, ком је једина задаћа, да учи народ како се чува здравље и лијечи болест. А уз „Здравље“ сваки народски лист који доноси поуке о здрављу, сваку књижицу такву. Српски лијечници, који живе у народу и виде од чега народ страда, морали би у свакој прилици усмено поучити тежака и тежакињу. И то не онако с висине, корећи оштро или чак грдећи, ван благо, пријатељски и братски. Они би морали и у новине народске писати о оном што у народу виде.

Ми хвала Богу сад имамо доста друштава у народу, као што су Земљорадничке Задруге и Соколи. У тима друштвима могла би српска господа увијек живом ријечи упућивати народ, читати му добре чланке и упуте о чувању здравља. Свећеник има проповједаоницу, учитељ школу. Свако има згоду и прилику ако хоће.

У Србији су српски лијечници и други пријатељи народни основали Друштво за чување народног здравља. Ово друштво има по свој земљи своје подружнице. Његова је задаћа да свима средствима шири науку о здрављу у народ. Оно издаје лист „Здравље“, календар „Здрављак“, диже народна купалишта, отвара сеоске апотеке, лечилишта за дјецу, тако зване путујуће школе за сеоске жене, у којима се уче кухати добро и слушају поуке о чувању здравља, особито мале дјеце. Ово је друштво било расписало и натјечаје за најбољу мустру (узорак) сељачке куће, кревета, пећи, па да према тим мустрама тежаци граде куће, кревете, зиђу пећи. Толико се тамо ради о чувању народног здравља.

Ми се хвалимо да смо напреднији у свему од Срба у Србији. Сријемци поспрдно зову Србијанце „гејаци“. Па колико смо, ево, заостали за Србијанцима. Има нас у овој држави преко два милиона, па гдје нам је онако друштво, господо српска? А господе српске тешко те не би могле учинити још и више од господе, кад би хтјеле. Јер нама је најважнији српски подмладак, Српчад испод 5 година. А тежакињама нико не може дати поуке о том такве, као српске господе.

У овом се послу може најбоље показати ко је добар Србин. Празне ријечи, брбљарије, особито уз чашу вина не вриједе ни луле дувана.

Младост пролази.

(Из „Сељачића“)

Пошетао месец млади
Небом плаветним,
Са Даницом јараницом
Небом плаветним.

Сусрео их Свети Ђорђе
Млади делија.
И његова жива жеља
Млада Недеља.

„Склон' се с пута, младо момче!—“
„Што да се склоним?“ —
„Дошла ми је моја жеља,
Млада Недеља!“

Ретко лети, по ме ретко
Млада полази;
Кратки данци, дуги санци
Младост пролази!

Милорад М. Петровић.

Катихета Радојчић.

Кад пса ожежеш батином, а он подвије репину, скупи ти се пред ноге и гледа те улагујући се, лиже ти руку, која га је ударила, ако му је пружиш, теби је некако гнусно, па се окренеш и пљунеш. А немаш право, јер пас је пас, па се и влада псећи. Зар пас може бити поносити лав или бијесни курјак?

Али кад човјек чини исто што и пас, те лиже шаку, што му је прилијепила ћушку уз образ, онда није доста да се окренеш и пљунеш на страну. Није доста, брате. Онда мораш најприје пљунути му у образ, па се окренути, да се никад више, нигдје: ни на збору, ни на свадби, ни на погребу, ни у кући, ни у цркви ни у крчми не састанеш с тим човјеком — псетом, да те не окужи, да ти се не смучи, или да те не занесе срце, те да га у бијесу и гађењу не одадреш кочином и начиниш зла себи због једног псета — човјека. А то није вриједно, није. Вриједно је да човјек страда, па и зло начини због нечег великог, али не због псета — човјека. Њега треба презрети, њему несмије бити мјеста међу људима, ван једино међу псима.

Ви мислите да нема таких паса — људи. Али има. Има их на жалост, срамоту и зло наше и међу нама.

Има крајева гдје читави чопори коња живе као дивљи. И веле људи, који су то видјели: Кад чопор вукова навали на такав чопор коња да сви коњи сложно стану у округ, главе унутра, стражње ноге ван и бране се и одбране од вукова. Погођени од силних копита падају вуци као сноплье мртви по земљи. Нијеми је створ, па зна шта је слога и братство и крв. Нијеми створ па је сложан против душманина, неће да бјежи, а камо ли би да се удружи с душманином против рођене крви.

Тако животиње. А видите има их у нашем народу, који нису ступили у коло наше, да се заједно бранимо од душмана наших, што насрнуше као курјаци да нас раздеру и прождеру. Али то је мали гријех још у несретном нашем народу. Јер има их и горих. Има их који су иступили из нашег кола и ступили међу курјаке, да нас у друштву њихову зубима искајише. Таквих има.

* * *

Српски горњо-карловачки владика Михаило Грујић написао је у својој овогодишњој божићној посланици народу српском и ове ријечи:

„Проникнути духом Цркве своје, нећемо моћи предати се хладном чувству равнодушности према вјери и светињама Цркве своје; нити ће прогонства, што, као по плану неком, из дана у дан стижу српска народна и црквена обиљежја и светиње наше, оставити ма кога од нас хладна и немарна: *него ћемо сви без разлике, и учени и неучени, знатни и мали устати законом у руци у одбрану нападнутога црквенога и народнога биића свога и громким гласом довикнути пакленом мржњом зараженим душманима нашим: Пријетња ваших нећемо се препашити нити се смести: Јер с нама је Бог*".

Тако, видите, владика, велики достојанственик, који мора пазити шта пише и говори, у посланици поручује Србима, да морају сви без разлике, кожун, капут, мантија, сви, велико и мало, сложно устати у обрану српских светиња против наших душмана.

* * *

Послије свега овога морамо са стидом на образу рећи, да се нашао један српско-православни свештеник, глински катихета Радојчић, који је 31. јануара 1910. код избора за жупанијску скупштину гласао за раухо-франковце Батушића и Павловића. Оног Павловића, што је у Загребу својим сједочанством хтио попети на вјешала 9 честитих глинских Срба, и што је најружније блатио српско име и светиње свједочећи на суду.

Кад му неко каза, како се Срби руже, он се насмија пакленим осмјехом и гладећи се по бради, рече: па зашто се и ова брада не би могла назвати протинска!

Браћо, је ли ово Србин, је ли ово свештеник, је ли ово човјек? Има ли честита Србина који би по свему овом хтио с њим ријеч проборити, а камо ли село, које би га хтјело за попа изабрати, осим да обрије браду и брковс; а да не говоримо о протопопијату, који би га хтио за проту. Зар мисли он да се овако заслужују протинске части? Фуј, срам га било, издајицу српску!

а.

Изборна реформа.

Једна од главних тачака споразума српско-хрватске коалиције и бана Н. пл. Томашића с једне стране, те министра предсједника грофа Куена Хедерварија с друге стране јест промјена садашњега изборнога реда за хрватски сабор снижењем изборнога пореза у том смјеру, да *сви бирачи постану изборници*.

Док је број изборника за задњих саборских избора год. 1908. износио само 48.562, изборном реформом поскочио би на више од 250.000. Овдје доносимо, колико изборника пада

на поједине изборне котаре и то колико по изборној реформи и колико по садашњем изборном реду. Први број означује приближни број изборника на темељу изборне реформе израђене још г. 1907. од бившег подбана дра Владимира пл. Николића, која би се имала сада примити, а број у загради јест број изборника г. 1908. на темељу садашњега изборнога реда.

Загреб I. 1012 (883); Загреб II. 2434 (2242); Загреб III. 781 (616); Осијек горњи град 1195 (874); Осијек доњи град 904 (666); Вараждин 1515 (609); Земун 1939 (616).

Карловац 416 (83); Госпић 1280 (312); Грачац 429 (91), Срб 265 (76); Удбина 661 (101); Перушић 665 (61); Оточац 1084 (235); Брлог 682 (108); Кореница 491 (91); Сень 435 (206).

Огулин 1234 (324); Плашки 932 (127); Слуњ 1587 (369); Војнић 2633 (455); Селце 3451 (564); Бакар 4269 (995); Делнице 3818 (655); Врбовско 2305 (439).

Карловац 3205 (735); Драганић 2467 (286); Јаска 3403 (446); Писаровина 2328 (327); Дугоселo 5655 (730); Св. Иван Зелина 4272 (379); Самобор 5198 (565); Велика Горица 2469 (728); Сисак 4739 (1075); Стубица 4587 (283); Вргинмост 606 (95); Глина 1405 (215); Петриња 2764 (474); Костајница 2069 (294).

Крапина 2795 (229); Преграда 3836 (237); Кланьец 4357 (318); Иванец 4627 (244); Бишкупец 4680 (273); Лудбрег 4380 (458); Нови Мароф 4201 (237); Златар 5134 (273).

Бјеловар 6162 (840); Херцеговац 4312 (355); Чазма 5107 (338); Криж 3136 (510); Св. Иван Жабно 4483 (410); Крижевци 4492 (520); Копривница 2403 (627); Новиград 5054 (334); Клоштар 4119 (349).

Новска 2284 (235); Нова Градишка 3505 (543); Дарувар 3160 (505); Пакрац 2876 (353); Вилићсело 3164 (410); Пожега 2961 (855); Брод на Сави 3514 (738); Гарчин 3477 (528).

Вировитица 3805 (747); Слатина 3460 (581); Доњи Михољац 2673 (529); Нашице 3359 (644); Валпово 2919 (517); Вука 3669 (904); Ђаково 3255 (1289); Даљ 2101 (483).

Вуковар 2467 (1008); Нуштар 2672 (897); Шид 2635 (999); Моровић 2037 (616) Илок 3155 (681); Митровица 1408 (774); Мартинци 2280 (698); Рума 2358 (1196); Хртковци 2120 (686); Ириг 2661 (999) Карловци 2333 (731); Стара Пазова 4239 (1165); Шимановци 3448 (958); Винковци 2691 (796); Церна 3034 (742); Бошњаци 3201 (756).

Из живота српских земљорадничких задруга.

Осамгодишњи рад Српске Земљорадничке Задруге у Батањи.

Српска Земљорадничка Задруга у Батањи основана је почетком 1902. са *15* задругара; данас има *66* чланова, међу којима је 56 ратара (3 удовице), 5 занатлија, 2 свештеника, 1 учитељ, 1 учитељица, 1 трговац. Број чланова расте из године у годину, а пошто задруга ужива добар глас и повјерење, а у мјесту је преко 3000 Срба, у изгледу је према томе много већи број чланова.

Ово је у Поморишју била прва српска земљорадничка задруга, те се набрзо иза ње основаше задруге и у околним мјестима, тако да је данас ондје ријетко мјесто, у ком је Срба, а да оно нема и своје српске земљорадничке задруге.

Чланови ове задруге имају 525 јутара своје земље: урачунав куће и покретнине, а одбив дуг, имање им вриједи преко $^1/_2$ милијуна круна. У закупу држе преко 1227 јутара земље.

Задруга ова до данас није имала дуга код Савеза, а неће ваљда ни одсад, јер има данас готовине код Савеза преко 100.000 круна.

Сталма штедња је прије двије године подијељена била међу чланове први пут, а данашња изнаша 1268 круна 64 филира.

Ситна штедња изнаша данас 1641 круну 19 филира. У ову улажу 77 Српчади. Ситна штедња се мијења, јер дјеца с времена на вријеме ваде новац, када им је потребан.

Бројке нам ове говоре, да је у том мјесту свијест за штедњу довољно развијена, и да ће се српски народ у оном мору туђинштине одржати.

Овогодишњи промет задругин премашио је своту од *800.000* круна.

Дао Бог, да задругари све више напредују и да се приљубљују задрузи што чвршће, а тако би и требало, јер им је српска ова установа понос, а потомству њихову на оној мртвој стражи српској биће и обрана, и утјеха, и највећа благодат.

Шта пева народ у Шумљу.

I.

Ој Рауше, Рауше!
дошло ти је до гуше,
тебе мори једна куга,
а друга Фридјунга,
обојицу мори куга,
од Словенског Југа.

II.

Ој душмане, крепао,
ал се Фридјунг препао,
препао се Српског тића,
Боже Марковића.

III.

Зелени се дудара,
Спалајковић удара,

он удара оба хера,
Фридјунга и Фундера.

IV.

Чујте, браћо, овај клик,
живио наш Масарик!
И Павловић и Одавић
Љуба Давидовић!

V.

Марковићу, ходидер,
пред поротом рецидер,
хајд Србине све покажи,
Фридјунгове лажи.
Ту Марковић не кривуда,
јер не позна Буда.

VI.

А ој брате Супило,
а што си се скупио?
Небој нам се мили брале;
тебе браћа бране.
Тебе бране адвокати
Срби и Хрвати.

VII.

Ој Доротка, Доротка,
јел ти слатка та ротква,
што ти даде Раух Павле,
нек вам је наздравље!
Играте се слепог миша,
доктор Харпнер шиша.

VIII.

Да вам певам све што знам,
јуче стиго телеграм,
да ј' у Бечу Фридјунг пао,
А Рауху жао.

IX.

Хајд' Рауше говори,
кад ће бити избори,
ми смо ради то да знамо,
да се рачунамо.

X.

Ситна киша промиче,
Раух Павле измиче,
ко Векерле од Чаврака,
жалосна му мајка.

Илаја цигањин.

Како је сељак дијелио гуске.

Прича Лава Толстоја.

Сиромашном сељаку понестало жита. И пође замолити жита од властелина. Да не дође к њему празних руку, ухвати гуску, испече је и понесе.

Властелин прими гуску, па ће сељаку: — Хвала ти, сељаче, за гуску; само не знам, како ћемо раздијелити ту твоју гуску. Ја имам жену, два сина и двије кћери. Како да раздијелимо гуску, а да буде свима право?

Сељак му рече: — „Ја ћу раздијелити". И узе нож, па одреже главу и рече властелину: — „Ти си цијелој кући глава, теби главу". Онда одреза тртицу за жену: — „Теби је, — рече, — код куће сједити, кућу надзирати, теби тртица". Онда одреза ноге и даде синовима. — „Вама — рече — ноге,... јер вам је поћи очевом стазом". А кћерима даде крила. — „Ви ћете, — рече, — наскоро одлетјети од куће, ето вам свакој по крило. А остатке ћу ја узети!" — и узе читаву гуску.

Властелин се насмија и даде сељаку жита и новаца.

Кад то чуо богати сељак, да је властелин за једну гуску надарио сиромашног сељака житом и новцем, испече пет гусака и донесе их властелину.

Властелин рече: — Хвала ти за гуске. Ал ето гле у мене жена, два сина и двије кћери, свега нас дакле шестеро, — како да подједнако раздијелимо твоје гуске?

Богати сељак мислио, али није смислио ништа.

Властелин пошље по сиромашног сељака, па му рече да дијели. Сиромашни сељак узе једну гуску — даде властелину и жени му, па им рече: — „Ето, вас је троје с гуском"; једну даде синовима: — „И вас је — рече — троје"; једну даде кћерима: — „И вас је троје" а себи узе двије гуске и рече: — „А ево, и нас је троје с гускама, — свима подједнако".

Властелин се насмија и даде сиромашному сељаку још новаца и жита, а богатога отјера.

Из „Басана" Доситија Обрадовића.

Врба и трн.

Врба, гледајући да трн свакога ко покрај њега прође за хаљине заквачи, упита, зашто он туђе одијело к себи вуче и на што би му одијело, да га има. — Нетребају мени хаљине — одговори трн — нити их ја хоћу, него ми је мило дерати и парати.

—

Лав и магарац.

Лав, полазећи у лов, поведе собом једно магаре. На што му, то свако зна. Друго магаре, комшија и прије тога добар пријатељ овом магарету, види га с лавом, поздрави га по обичају, и нешто га запита.

— С ким ти мислиш да говориш, магаре над магарцима — викне лавов магарац, бечећи на онога очи и дижући главу и уши. — Сад ћу те! Зна ћеш, ко сам ја сад! Зар си слијеп, те не видиш, с киме ја сад шећем!

Сирото магаре препане се, па бјежи у село, мислећи у себи:

— Мећер је мој комшија изгубио и оно мало магареће памети, што је прије имао.

—

Дивља јабука и ружица.

У дупљу дивље јабуке уљегне рој пчела и напуни је медом. Онда се она почне поносити и хвалисати медом у себи.

— Неразумна и луда охолости — рекне јој ружа — што се туђом сласти поносиш? Учини ти, ако си кадра, да сласт меда уђе у твој плод, ако желиш да те људи хвале и благосиљају.

—

Лисица и тигар.

— О, да ми је твоја снага и брзина — рекне лисица тигру — ала би ми мило било!

— А зар за моју шарену кожу не мариш — рече јој тигар. — Онда би се показала и споља, каква си изнутра: лукава и шарена.

— На томе ти лијепа хвала — одговори лисица. — Ја не желим, да се покажем таква, каква сам.

—

Магарац и Езоп[1]).

Магарац опази Езопа, гдје хода по пољу, посматра шта животиње раде, па саставља отуд своје басне и даје људима за поуку. Магарац приступи Езопу и рекне му:

— Чујеш ли, Езопе! Ти мене спомињеш често у својим баснама. — Барем напиши да сам и је кадгод нешта паметно рекао и учинио.

На то му одговори Езоп:

— Онда би ја био магарац, а не ти.

Шта се збива у нас и у свијету.

Сједница средишњег одбора Српске народне самосталне странке сазива се за *четвртак* 17. о. мј. у 3 сата по подне. Сједница ће се држати у просторијама „Србобрана“. Позивају се чланови средишњег одбора, да безусловно дођу у сједницу.

Промјена владе у Хрватској. Прекјуче положио је нови бан и тајни савјетник др. Никола Томашић заклетву краљу. По свој прилици је тада др. Томашић предложио владару и што скорији сазив нашег сабора. Кад ће се сабор састати, још се поуздано не зна, по једној вијести састаће се 21., а по другој већ 15. о. м.

Како се дознаје, владар је дру Томашићу изразио своју радост, што се дармар у Хрватској овако сретно ријешио.

Сисак за коалицију. Заступник сисачкога котара *Грга Тушкан* сазвао је за недјељу дне 6. о. мј. састанак сисачких грађана, да их обавијести о посљедњим корацима српско-хрватске коалиције. Позиву Тушканову одазвао се велики број грађана. Састанак је био врло посјећен. На састанку је први узео ријеч нар. заст. Тушкан. У подужем говору опширно је разложио данашњи политички положај и навео разлоге, с којих је коалиција пристала на промјену владе. Разлагање Тушканово било је праћено с највећом пажњом, а на концу прихваћено са живахним одобравањем. Иза Тушкана говорио је сисачки жупник др. Мећиморец и одвјетник др. Валентековић. Састанак је по том једногласно одобрио корак коалиције и изразио повјерење нар. заст. Тушкану.

80-годишњица Ерасма Барчића. Ове године навршује народни заступник бакарскога котара и предсједник по старости хрватског сабора г. Ерасмо Барчић осамдесету годину свога живота.

Ерасмо Барчић родио се године 1830. на Ријеци од угледне и старе ријечке обитељи. Много је радио и ријечју и пером на корист народа и за уједињење и слогу Срба и Хрвата.

Год. 1861. био је изабран котарским суцем у Коморским Моравицама, а затим у Цркveници. Као судац био је управо узоран, те је стекао много љубави у народу. Год. 1867. одрекао се службе и отворио одвјетничку писарну на Ријеци, гдје и сада ради.

Барчић је дошао на глас ради свог жарког родољубља и неустрашивости. Још од младих дана налази се он у првим редовима народних бораца. Своју живост и одушевљење показао је он и год. 1908. пригодом отворења хрватског сабора познатим заносним говором као предсједник по старости.

Ради тога говора опањкао је Раух Барчића као велеиздајника и затворио сабор.

Честитом борцу желимо, да још дуго и дуго поживи и да дочека побједу народне ствари. Живио Барчић!

Сељак издајица. Код избора за жупанијску скупштину, који су били 31 I. 1910. гласао је сељак Миле Жарковић из села Тртника у котару глинском за раухо-франковца Павловића и Батушића. Павловић је свједочио у велеиздајничком процесу против Срба и на његово свједочанство осуђена су 4 честита Србина из Глине сваки на 5 година тамнице. Србин тежак Миле Жарковић гласа за оне, који су његову браћу Србе хтјели попети на вјешала, а 4 стрпали у тамницу на 5 година.

[1]) Езоп је био Грк један, који је живио у древно доба и састављао басне. И Доситеје је превео на српски многе његове басне.

Видите, браћо тежаци, свуда има изрода, у сваком сталежу. Ви знате често говорити: Продадоше нас господа Мађарима и каквим све не враговима. А, ево, ваш брат, сељак као и ви продаде и име српско, и вјеру своју и образ српски, те изабра у жуп. скупштину душмане наше. Има и међу вама Јуда Искариота. Ми вам овога наводимо поименце, да га се знате чувати: сустигла га клетва Лазарева!

Изрод. У селу Мали Градац (котар Глина) начелник је Јово Попара, познати под именом Гарибалдин. За владе народне јахао је на коњу и дочекивао Супила. Кад је дошао Ракоцај спремао се био да приједе у радикале. Али у то дође Раух, те као вели: свеједно је то, рауховци или радикали. И он постаде жесток рауховац. На његове денунцијације страдао је тамошњи учитељ Трипановић. Код жупанијских избора пријетио је и силио људе да гласују за раухо-франковце. Уз њега је, дакако, гласао за раухо-франковце и биљежник Мојо Слијепчевић. И ови ће људи још послије свега овога, кад се напију смјети говорити да су Срби. Говориће то, и, вјерујте, неће им поцрвенити дебели, црни образ. Али ми ћемо им имена запамтити. Доћи ће дан плаће за све грешнике, изроде и издајице.

Српски добротвор. У Сомбору је умро Србин Стеван Коњевић и останио силан иметак за добротворне ствари. Тако је оставио и за српску школу у Старом Бечеју 40.000 К у готову и 200 ланаца земље, а 250.000 К за подизање једне православне капеле. Осим тога оставио је 80.000 К у готову и 120 ланаца земље, да се дају отуд штипендије Србима, који буду хтјели учити за официре у Каменици и 60.000 К и 80 ланаца земље заводу за глувонијеме у Сомбору.

Вјечна му слава и спомен!

Српска добротворка. У Дубровнику у Далмацији умрла је Српкиња Јулијана Бошковић. Оставила је српском народу близу 60.000 К. Од тога 50.000 К за помагање српске привреде и просвете. Осталих 10.000 К раздијелила је на разне српске установе: цркве, добротворна друштва и на сиротињу дубровачку.

У свом тестаменту вели, да никад није у животу грамзила за богатством, али јој је пред смрт жао, што нема више, да може више оставити српском народу.

Слава и вјечан спомен у српском народу овој честитој жени Српкињи!

Пријатељи „Српског Кола“. Г. Никола Ј. Поповић из Митровице, послао је 32 К претплате за 10 претплатника; Н. Н. из Војнића 96 К 20 фил.; Милош Ланцош из Вуковара 9 К 60 фил.; Дебељачки Јоца из Сентомаша 12 К; Никанор Савић из Моноштора 6 К 40 фил.; Никола С. Ћук из Грачаца 28 К 80 фил.; Павле Драгић парох из Блиње 64 К; Н. Паић из Дуњака 10 К 80 фил.; Перо Генераловић из Тушиловића 6 К 40 фил.; Петар Стакић опанчар из Коренице 6 К 40 фил.; Глишо Грубјешић из Кестенка 9 К 60 ф.

Раух и Кронфелд. Није доста што је Раух, како смо већ јавили, присилио све наше Американце, до се код Кронфелда осигуравају. Раух је уложио у Кронфелдову банку, како саме Раухове новине признају, 330.000 К земаљског новца. А осим тога купио је акција те банке за неколико стотина хиљада круна за земаљски новац, ма да акције оваке банке, као што је Кронфелдова, нису сигуран папир, у који би се смио улагати државни новац. Тако је Раух уложио у ову банку каквих 500.000 (по милиона) К земаљског новца, само да банка може правити веће и боље послове. А што прави боље послове, то и банову брату Гејзи а можда и бану више у џеп.

Такав је ето бан шпекулант срамотио банску столицу.

Потурица гори од Турчина. У Глини је престојник тобожњи Србин Милан Раданчевић. Шта је ала учинио Србима до сад за Раухове владе, ко би набројио. Почетком ове године прославио се бришући против закона Србе из изборних листина, а турајући у њих франковце и праћећи насиља у корист франковаца код избора жупанијских скупштинара.

Пред св. Саву издао је строгу наредбу на све школе, да српска дјеца на св. Саву не смију имати на себи српске тробојнице ни у школи ни ван школе.

Многи престојници Хрвати нису издали оваке наредбе, па ни франковци, а тобожњи Србин Раданчевић јест.

Па зар не каже право српски народ: Потурица гори од Турчина?

Бусић се одрекао Српства. Обећали смо донијети дословце ријечи, којима се радикал Павле Бусић у Загребу пред судом свједочећи против Срба из Топуског, одрекао српског имена, јер он сад лаже пред народом да се није одрекао Српства.

На страни 1756. стенографског записника о велеиздајничкој расправи против Адама Прибићевића и другова, а на ступцу првом, у ретку 16 до 25 стоји до словце ово:

Предсједатељ: Ви сте православни?

Свједок П. Бусић: Јесам.

Предсједатељ: Јели се сматрате Србином такођер зато, што сте православне вјере.

Свједок П. Бусић: Кажем да сам православне вјере, а из Србије они, који су у Србији, не знам које су вјере. Ја сам православни, љубим Хрватску домовину, *јер но домовини*

и народности морам да будем Хрват као и други.

Ето, видите, он каже да је само православне вјере, а да није Србин него Хрват и да то мора бити. Сад реците, лаже ли радикал Павле Бусић, кад вели народу српском да се није одрекао српског имена и народа? Забиљежено је то тачно, ту не може бити варанције. Пред судом у Загребу свако се показао какав је и то је забиљежено за вјечита времена, као намалано. То се више неопра никаквим сапуном.

Не пада снијег да потре свијет, ван свака звијерка да свој покаже траг — вели народ. Траг Павла Бусића позна се добро, он га је показао и не засу га никаквим лажима.

Читуља. Дана 18. (31.) јануара 1910. умро је у Чортановцима у Сријему код својих старих родитеља послије дуготрајне и тешке болести *Ђура Петковић* грунтовничар код котарског суда у Ст. Пазови у својој 32. години.

Са своје благе нарави и тачности у служби оставио је лијепу успомену у Карловцима, Иригу, Крапини, Броду и у Ст. Пазови, гдје је службовао.

Лака му црна земља!

Одговори уредништва.

Свима дописницима. Кад молите уредништво „Српског Кола" да вам даде какву упуту, савјет или разјашњење, немојте писати: молим *најпонизније, најпокорније*, и сличне ствари, како се то обично пише у молбама на владу и разне области.

Такве ријечи сраморе слободног човјека и грађанина државе. А богме пристају још мање уз образ српски. Ми морамо бити фини, углађени, али и поносити. Не смијемо се ни пред ким сами понизивати, јер ће нас онда и други већма и још прије понижавати. Ни влади, ни областима не треба тако писати, него обично: молим да ми се учини то и то, као што човјек замоли свог пријатеља, комшију. А по готову не треба тако писати „Српском Колу". Сваки претплатник има право да замоли од „Срп. Кола" савјет, а „Срп. Коло" је дужно дати упуту, ако може и зна. Код „Срп. Кола" су народни људи, који не воле да се ико пред њима увија и клања, а особито њихов рођени народ. Они желе, да њихов народ буде угледан, просвијећен, ућудан, али највише да буде поносан. Не охол, ван поносан. Јер бадава је бити и учену и богату, ако поносан човјек није. Неће му користити ништа, свако ће га трти, гулити и газити. Али поносан, па ма био најсиромашнији и најзапуштенији, неда на се.

Пишите нам зато као браћи и пријатељима, а не као пресвијетлима и преузвишенима.

Радивоју у К. М. Пишете нам да би радо основали једну задругу за међусобну потпору, да сте саставили и правила, па нас питате, за савјет, јер да ми препоручујемо у „Колу" оснивање задруга.

Ми вас упућујемо да се због тога обратите на друштво „Привредник" или Савез срп. земљорад. задруга у Загребу, а и ми ћемо ваше писмо тамо предати. Јер та се друштва баве тима пословима, они имаду људе и стручњаке, који те послове људски разумију. А ми препоручујемо своме народу, да оснива српске задруге и друга српска друштва, јер видимо да користе српском народу.

Ви пошаљите и правила тамо, да их они прегледају и даду вам добру упуту. Предаћемо тамо и вашу марку за одговор, јер вам одговарамо овако преко новина, а не писмом.

Српски родитељи (старатељи), који желе упуте да своје ваљане ђаке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредних" у Загребу, па ће добити одмах сва даља нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкиње (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Буквaром без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Никола и Лазар Анђелковић, бозаџије.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом 55 потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye.

Љубомир Јовановић
школски управитељ и учитељ.

821 1—20

МОКРЕЊЕ

у кревету приписује се често несташности, док је ова мана заправо последица ослабљене затворне мишице бјехуре. Препоручује се потражити од Institut Sanitas, Velburg P 319. Bayern бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, која од тога трпи мора се назначити. 680

За жегу здравља и лепоте.

Захтијевајте одмах цјеник.

Кобилиор Медицихалка Дрогерија и парфумерија

Загреб, Илица број 33. 977

БРЕМЕН - АМЕРИКА

Од кр. земаљске владе уз јамчевину од 50.000 Круна повлашћена посредовница за одпрему путника сељачког и радничког сталежа из Загреба преко Бремена у Америку, Азију, Африку и Аустралију.

СЈЕВЕРО-ЊЕМАЧКИ ЛОЈД

ЗАГРЕБ прије Ф. МИСЛЕР

Петрињска улица 85. 775

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекакним зубаним опасачима за килу кад је **лечнички доказано,** да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и с **коништаком.** За болеснике **све справе.** Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР У Новом Саду (Ujvidék)

4106 преко од Цпнтралног Кредитног Завода I./К.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

једина је задруга, која се поред исплаћивања посмртнине од **К 500** (мало коло) или **К 1.000** (средње коло) или **К 2.000** (велико коло) **брине и за сирочад својих редовних чланова тиме, што их из чистог добитка и прилога изванредних чланова, који иду у „Фонд за сирочад Српскога Братства", спрема за живот школовањем или давањем на занате и трговину.**

Позивају се дакле Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године те могу уредно приносе плаћати, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот,** моли она све **имућније Србе и Српкиње,** да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100). **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће).

Уписе прима и сва извјешћа даваа **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

БАДАВА И БЕСПЛАТНО

шаљем на захтјев свакому појединцу

ГРАМОФОНА

или оних, који си таквог **неуморног кућног весељака** набавити желе, њој **илустровани цијеник** као и најновији укусно израђени, са портретима наших најобљубљенијих умјетника произведени **нопце плоча** најбоље успјешјех **српских, хрватских, словенских, босанских, турских,** као и интернационалних снимака.

Најбоље наравно врело за плоче и апарате, јер се не ограничујем на једно творпво, него држим **више првокрстних творива** на залоги.

Продајем уз најниже творничке цијене. Старе плоче примам у замјену. Залиха пера, кембрана, игала и т. д.

— Властита радиона за поправке. —

M. DRUCKER.

254 Илица, 39. — ЗАГРЕБ. — Илица, 39.

Оглашујте у „Српском Колу".

СРПСКА ШТЕДИОНИЦА (КАО ЗАДРУГА) У ДВОРУ.

ПОЗИВ
НА
III. РЕДОВНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ
Српске Штедионице (као Задруге) у Двору

која ће се одржати **24. фебруара 1910.** у 1 сат по подне у заводским просторијама.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Отварање скупштине и оверовљење присутних чланова.
2. Избор двају честичара за оверовљење скупштинског записника.
3. Извештај управног одбора о раду штедионице и полагање рачуна за 1909. год.
4. Извештај надзорног одбора.
5. Одобрење закључних рачуна и давање разрешнице управном и надзорном одбору.
6. Избор 10-рице чланова управног одбора, те 3-ице чланова надзорног одбора и 2-ице заменика.
7. Предлог управног одбора о подели чисте добити.
8. Предлог управног одбора о претварању задруге у дионичарско друштво са I./1. 1911.
9. Евентуални предлози.

Дугује **РАЧУН ИЗРАВНАЊА НА ДАН 31. ДЕЦЕМБРА 1909. ГОД.** **Потражује**

АКТИВА	К	ф.	К	ф.	ПАСИВА	К	ф.	К	ф.
Готов на			862	05	Удели:				
Мјенице					I. коло	53.354	10		
у портфељу (грунтовно осигурано К 67.460)	141.798	—			II. коло	6659	—	60.013	10
у реесконту	83.244	—	225.042	—	Улози			82.207	61
Вредносни папири			2650	—	Резервни фонд*			8163	60
Текући рачуни			12.149	71	Реесконт код раз. нов. завода			83.244	—
Оставе			4307	30	Привремени рачуни			749	71
Намештај	1373	25			Остављачи остава			4307	30
по одбитку отписа	373	25	1000	—	Чиста добит			7325	74
			246.011	06				246.011	06

* Овогодишњом дотацијом према предлогу управног одбора повисује се резервни фонд на К 15.000.

Дугује **РАЧУН ГУБИТКА И ДОБИТКА НА ДАН 31. ДЕЦЕМБРА 1909.** **Потражује**

ГУБИТАК	К	ф.	К	ф.	ДОБИТАК	К	ф.	К	ф.
Камата од реесконт. мјеница			4844	38	Камата и провизија			21.795	99
Камата од улога			3507	38	Затезни камати			119	20
10% пореза на камату на улоге			350	73	Разни приходи			240	—
Трошкови:									
плате чиновника, станарина, разни канцеларијски трошкови, поштарина и т. д.			3663	57					
Порез			2090	14					
Одпис од намештаја			373	25					
Чиста добит			7325	74					
			22.155	19				22.155	06

У Двору, 31. децембра 1909.

За књиговодство:
Прокопије Јовановић
послужоја.

УПРАВНИ ОДБОР:

Перо Дрљача, Перо Бекић, Јоаким Живковић, председник. **Симо П. Живковић, Радош Дабић, Јован Дурман, Танасије Пантелић, Мојо Зубер, Стојан Прибићевић.**

Са главним и споредним књигама сравњено и у реду пронађено.

НАДЗОРНИ ОДБОР:

Јово Милић, Ђ. Грчић, Раде Кордић, председник. **Јово Радишић.**

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број Б. Загреб, у четвртак 4. (17). фебруара 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недјељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута умећују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Промјена владе.

На банској столици сједи сада д-р Никола пл. Томашић, одјелни предсједник за унутрашње послове је Левин Чаврак, за богоштовље и наставу д-р Милан Амруш, а за правосуђе још није нађен нови човјек, него то мјесто засад још заузима Араницки. Но и он ће убрзо одступити, а на његово мјесто биће постављен други човјек.

Да је дошло до ове промјене на влади, то је заслуга српско-хрватске коалиције. Прије свега, коалиција је Фридјунговим процесом доказала, да није велеиздајничка, и да је све лаж, што се против ње износило са стране Рауха и његових помагача. Али у Бечу још нису престали сасвим сумњати у коалицију. Уз то је Раух лагао, како је народ прешао у његов табор и молио да му пусте, нека он проведе нове изборе, па ће се видјети, да је коалиција свршила. Они су му то обећали. Раух је почео правити највећа насиља код састављања изборних листина, надајући се тијем и употребом силе код избора побиједити.

Но у то краљ посла за министра предсједника у Угарску бившег нашег бана грофа Куена Хедерварија. Овај није никад марио Рауха. Знао је да је лажа, залоканац и човјек нечистих прстију. Уз то позна прилике у Хрватској, па је видио, да је све поштено против Рауха, и ако би он остао, да би могло доћи до зла.

Зато је Куен ступио у преговоре с коалицијом, не би ли се дошло једанпут до законитог стања у Хрватској. Коалиција не би могла још доћи на владу, јер још нису престали посве сумњати у њу у Бечу. А коалиција не би ни хтјела на владу, догод се не укине жељезничка прагматика, којом је противзаконито код нас узакоњен на жељезницама мађарски језик, због чега је и оставила 1907. год. владу. Морала се дакле поставити влада изван странака, тако звана прелазна, привремена влада.

Послије преговора, који су трајали неколико дана, споразумјела се коалиција с грофом Куеном, да се постави на владу Никола Томашић и његови људи из бивше народне странке, коју је коалиција срушила 1906. Дужност је ове владе, да у Хрватској опет уведе устав: савове сабор, предложи му рачуне земаљске на одобрење (Раух је двије године трошио земаљски новац без сабора), укине све Раухове противзаконите одредбе и предложи сабору закон, којим се код нас проширује право гласа, тако да ће га имати 250 до 300 хиљада људи мјесто досадашњих 40 хиљада. Ова влада мора у сабору изјавити, да је и она против жељезничке прагматике као и коалиција, те да ће, чим се у Угарској уведе ред и почне радити сабор, започети преговоре, да се прагматика укине.

Тако смо једва једаред иза двије године тешких борба с Рауховом тиранијом дошли до законитог стања у земљи.

За нас је највећа тековина проширење изборног права. По погодби склопљеној између коалиције и нове владе, добиће право гласа сваки онај ко плаћа у личкокрбавској и модрушкоријечкој жупанији 6 К државног пореза, а у осталој земљи 10 К. А до сад су га имали они који су плаћали по 15 К у Лици и 60 К у осталим крајевима и чиновништво, тако да је скоро половица изборника било чиновника, које влада има у рукама. Према томе, ако би дошао какав насилник као Раух и притиснуо чиновнике, народ не би могао никад доћи до побједе и извојевања својих права.

Кад се створи нови изборни закон, распустиће се сабор и расписати нови избори. Овај нови сабор моћи ће тражити опће право гласа, то јест, да сваки пунољетни човјек има право гласа, па макар не плаћао ни филира пореза.

Коалиција је то тражила и сада, али краљ је томе противан, док се у Угарској не уведе опће право гласа. Зато је тамо и послан гроф Куен.

Осим те тековине, стало се на пут Рауховим безакоњима, која су превршила сваку мјеру, и расипању земаљског новца, који је тако разбациван и туран у џепове разним улизицама, под видом којекаквих потпора и награда, да су сад све земаљске касе празне.

И уз све то ми Срби не ћемо више бити изван закона, моћи ћемо као Срби радити своје

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

српске послове. Све Раухове наредбе, издане против Срба биће укинуте.

И сада текар настаје за нас вријеме, да у народу радимо: освјешћујемо га, удружујемо и спремамо, да буде јак и снажан, више него до сад, ако би наишле можда у будућности нове невоље на нас. Јер сад смо видјели, да нам нико није пријатељ, да се у свему морамо ослонити на се.

Зато сада треба још више радити и на проширењу овог листа, којему и није друго посао, до то, да српског сељака просвијети и спреми за борбу са свима незгодама у животу. Десетине и десетине хиљада српских сељака стећи ће сад право гласа. А прије него што гласају, морају знати, како ће гласати, шта је њихова дужност и право према држави, шта је дужност и право државе према њима. То знање не могу из арака усисати, то треба научити. А научиће их томе „Српско Коло". Ваља га зато што више ширити у народ.

Бројеви смрти.

V.

Друго средство, којим можемо спријечити опадање српског народа у Славонији и зауставити туђинску бујицу, није ни у чем другом, до у том, да тамо насељавамо Србе из других крајева. Дакле, да радимо оно што раде странци: из оних крајева, гдје је густо и претијесно, да шаљемо народ тамо гдје је ријетко.

А хвала Богу, не мисли свуда српско племе, као Срби у Славонији и Угарској. Има и сад крајева, гдје се дијете сматра благословом божјим, а не теретом. Наће се тамо и сад Срба тежака, који се растављају са женом, ако је природа и Бог начинише нероткињом, а камо ли, кад би она то сама учинила. Сретао сам доста српских ратара, којима сам налазио њихов кућерак набијен дјечицом. И кад би домаћин опазио како ми се смије лице на тај лијепи видик, он би сав весео и поносит рекао: Ово су моји Југовићи, господине! Знали су често у тим крајевима тежаци преда мном казати: Како је оно ружно видјети госпоје по градовима. Сигурна, једра, као гром, а једно дијете уз њу. Ма свеједно као квочка с једним пилетом. Прољеће грануло. Идеш сеоским сокаком. Смијех, виска, писка, граја, један урнебес. Читава јата бјелоглаве, русоглаве, црнокосе дјечице измилила из кућа, играју се, нагањају, свађају. Тебе обузима милина. Видиш их како расту, напредују, уче, раде, како постају бољи, паметнији, слободнији од нас и разносе свијетом добар глас српског имена. Јер више ће још у свему добру и напредну од нас одскочити они, него што смо ми од својих отаца, који се родише пред по вијека. Јата ове дјечице кажу ти, да имаш зашто живјети и радити, јер непресушан је извор, из ког избијају нова српска кољена. Нека окресују, подстрижују крошњу стабла српског, оно се вјечито подмлађује, дебло и огранци његови дебљају. И дође ли час, лијепи дани прођетњи, кад ће сокови његови тако потјерати, снага његова тако набујати, да ће малаксати руке поткресачима, ножице им испасти из уморних руку, а дрво српско остати на миру, високо, крошњасто и снажно, да му ништа више неће моћи нашкодити.

То су они крајеви, гдје живи онај високи, коштуњави брђанин српски, чврстих живаца као конопи, снажних као челик мишица, тијела очврсла у борби с природом опором и непријазном. То су они што се не боје борбе с оскудицом, непријликама никаквим, а камо ли да се боје рођене дјеце своје па да их у заметку гуше.

— Куда ћеш с дјецом, Јоване?

— А, не ће пропасти, господине. Ова два старија оставићу на грунту. Ако ми узму у солдате овог другог, могао би добити какву службу. Онога трећег туриће у занат. Хвала Богу, ено у Загребу „Привредника"! А онога црнца, што се тамо кеси, даћу на трговину. Свикао се нашем господину Т. (трговцу у селу) као икада. Вели да ће га узети себи на науk. Баракне ли господин, послаћу и њега „Привреднику". Кћери ће разудати. Лако је то. Само нека њима Бог да здравља. Ваљаће они мени чудо. Ова два старија већ ми добрано помажу на дјелу, а и ови мањи заслуже своју корицу крува уз благо. Туђин и најамник поједоше човјека тежака. Да, нека њих, нека, неће они пропасти. — И помилује по раскуштраној глависи своју мјезимицу, што се привила уз његову ногу и зачуђена гледа у господина, који нешто дивани с њезиним „ћаком".

Лика и Крбава, крајеви слуњски и Банија насељени су таквим сојем српским, укратко, цијела Горња Крајина. То је она кошница, из које без прекида излијећу ројеви српски и спуштају се по Босни, Славонији, па чак и Сријему. Кад би превртули старе књиге, нашли би, да је барем трећина Славонача и Сријемаца потекла из ове кошнице српске. Веле: Херцеговина свијет насели, а себе не расели. То вам вриједи и за ове српске крајеве.

Знаде бити и криво другим Србима, па им се отме ријеч: Ако је трговац — Личанин; ако је занатлија — Личанин; ако је финанц, лугар, жандар, учитељ или други чиновник — опет Личанин! Али право немају. Јер, да није њих, заузео би та мјеста други, можда и крвни душманин српски. А што Личанин заузима све више и више такве положаје, то је разумљиво. Јер

онај ко је очврснуо у борби, ко се не боји никаквих незгода, који зна да ће га радина рука и бистар ум извући из сваке неприлике, мора се пробити напријед кроз оне размажене, омекшале, што се боје чак рођене дјеце своје. А онда, нужда закон мијења. Они се множе, земља њихова је неплодна, неизадашна, крвавим знојем се одбијају из ње њени плодови. Зато њима постаје тијесно. И они морају у свијет, као што пара диже поклопац, да избије ван, а поклопиш ли чврсто, да другачије ван не може, она ће лонац распрштати у парам парчад и разићи се у зраку. И да сву Горњу Крајину обзиђеш зидом као Велебит дебелим и високим, народ би се провро ван, или пењући се преко њега, или рујући крозањ.

Ми морамо бити сретни и весели, што има у Хрватској један крај наш, у ком се толико множи наше племе, да сувишком можемо испунити празнине на другој страни. Па мјесто да је иком криво, морамо упријети сву своју памет и вјештину, да што је могуће више тога народа преведемо у крајеве, у које је наврла туђинска бујица, не би ли је зауставили. Ми морамо Србе из горњих, чисто српских крајева пресељавати у Славонију, а устреба ли, и у Сријем.

О том још у идућем, задњем чланку. **б.**

Рођење Душаново.

Сан уснила госпоја краљица
Вјерна љуба Дечанског Стефана,
Ће јој ниче позлаћена грана,
Позлаћена грана од јаблана
Из њедарца, од живога срца,
Пак израсте небу под облаке,
По свој Босни разавила гране,
Разавила гране изабране
По свој Босни и Херцеговини
А око ње остало цвијеће.
Сваки цвијет поклања се редом
На висини великом цвијету,
Који гледа по широку св'јету,
Мирис даје свакоме цвијету.
Кад краљица таки сан уснила,
Ода сна се љуто препанула,
Пак иза сна на ноге скочила,
Како скочи ко да се помами,
Пак умива своје б'јело лице,
Своје б'јело лице и грхоце.
Кад с' умила и Богу молила,
Објема се рукам поднимила,
Поднимила, па се замислила.
Све мислила, на једно смислила,
Пак од земље на ноге скочила
Право иде господару своме,
Господару Дечанском Стефану.
Она њему добро јутро вече.
Господар јој прихватио здравље.
Господја му сједе уз кољено,
Суза проли, а њему говори:
Здраво био, господару мио,
И у здравље рујно винце пио!
А вели јој славни краљ Стефане:
Љубо моја, српска господијце!
Што си јутрос тако невесела?
Што прољеваш сузе низ образе?
А вели му господја краљица:
Господару, славан краљ Стефане!
Ноћас сам ти чудан сан уснила,
И у сну се љуто препанула,
И ово сам у санку виђела:
Ће пониче позлаћена грана
Из њедарца, из мог срца жива,
Пак израсте небу под облаке,
По свој Босни разавила гране,
По свој Босни и Херцеговини,
А око ње остало цвијеће.
Сваки цвијет поклања се редом
На висини великоме цвијету
Који гледа по бијелу свијету,
Мирис даје свакоме цв'јету.
Кад то зачу славан краљ Стефане,
Овако је госпи говорио:
Љубо моја, господјо краљице!
Добар санак, а добар данак,
Бог ће дати, па ће добро бити,
Од тога се немој препадати,
Ја ћу теби санак толковати:
Што си, госпо, у санку виђела,
Ће пониче позлаћена грана
Из њедарца, од твог срца жива
Позлаћена грана од јаблана,
То ћеш родит голема јунака,
Што ј' израсла небу до облака,
Под круном ће јунак царовати,
Што око ње остало цвијеће,
Поклања се великом цвијету,
То ће бити наша Србадија,
Па ће њему цјеливати руку,
Цјеливати руку и кољено,
Што је златне растурила гране,
Златне гране на четири стране,
По свој Босни и Херцеговини,
Његона ће бити царевина
И славно ће управљати њоме.
Кад је госпи санак толковао,
Госпоја му пољубила руку
Мало вријеме затим постојало
Госпоја се породити поће,

Саветујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Краљ Стефану када хабер дође,
Од весеља шетати се поче,
Саста му се у двору весеље,
Сзога сина шаље на крштење.
Лијепо му име нађенуше,
По имену Душане Стеване.
Дођоше му сва српска господа,
Међу њима дванаест војвода.
Прославише честито рођење.
Мало вр'јеме за дуго не било,
Кад ђетету седам годин било,
Дадоше га да књигу научи.
На брзо је књигу научио.
Поче ићи бабу у одају,
Пак све баба за градове пита.
Колико је у Босни градова,
У свој Босни и Херцеговини.
Краљ Стефану то мило бијаше,
Али њему власти не даваше,
Већ овако њему говораше:
Брзо хајде учитељу своме,
Дох' ће вр'јеме и јунаштву твоме,
Пак ћеш знати земље и градове
Од Дунава до Сињега мора,
Твоје, сине, све то бити мора.
Већ нека те Господ благослови,
Нека расту српски соколови,
Који ће нам раширити царство,
Повисити Србадију славну.

Народна пјесма (из Босне).

Завируј у грунтовницу.

Личани, досељеници у Великим Бастајима, туже нам се, да су страдали са својим купом земље од тамошње српске земљорадничке задруге. Кажу, да су купили од задруге посједе (она је купила већи посјед од Жидова Пика и парцелирала га) у увјерењу, да уз посједе купују и овлаштење у земљишној заједници. Веле, да им је ствар била тако представљена. Међутим да су задругари прије тога овлаштеничка права купили за се, а њима продали земљу без њих. Зато да су у великој невољи, јер немају ни дрва, а морају за пашу плаћати по глу годишње 10 К. За њима се мислило доселити још личких српских породица у овај крај, који плаве туђинци, али сад да су суспрегли.

Ми не знамо, како ова ствар стоји и је ли ово овако све, како нам пишу. Нама се чини немогуће, да би једна српска земљорадничка задруга хтјела хотимице довести у неприлику Србе ратаре. Може бити или боље, то је истина, да су досељеници Личани били увјерени да ће уз посјед купити и овлаштеничка права, па нису ни завиривали у грунтовницу, да виде, је ли уз посјед скопчано и овлаштеничко право. Јер у грунтовници то мора бити проведено. Да су завирили у њу, они би видјели, да уз посједе није спојено овлаштеничко право, па их не би ни купили, а ако би, не би дали за њих онолико, колико су дали, вјерујући да купују и овлаштеничко право.

Не треба ником вјеровати негледуш. Вјеруј у првом реду својим очима, па онда, ако ћеш, можеш вјеровати туђим ријечима.

Овако наши ратари често раде. Колико и: има, који купе оптерећене посједе, а да су завирили у грунтовницу, видјели би, шта је. Него они се погоде, исплате, па тек код преноса виде своје зло. А кад си већ дао новце, стигни их онда.

Зато ви, који селите из Лике и насељавате се по другим крајевима, ако мислите, да не можете обастати без овлаштеничког права у земљишној заједници, најприје завирите у грунтовницу, да видите, је ли уз посјед спојено то право. Па онда, видите у „Правилнику" земљишне заједнице, колика је приступнина (статутовина) одређена за странца човјека, који купи овлаштеничко право. Јер, док не платите приступнину, не можете ступити у уживање овлаштеничког права, бадава вам је што сте купили посјед, који га има.

Најприје се треба о свему пропитати, па онда одријешити кесу. Па и кад уговор склапате, требате продаваоца о том питати, и о том се с њим лијепо споразумјети. Нећеш га касније кривити ни за што, а ни он неће на тебе жалити, што си га не крива обиједио."

Отвори очи, кад радиш озбиљне послове, па се нећеш морати кајати.

Шта се збива у нас и у свијету.

Бан на светосавској забави. На Велика три Јерарха приредили су загребачки Срби светосавску забаву. На забаву је дошао силан свијет српски и хрватски. Забаву је походио нови бан и баница.

Сјетимо се, да се у Акуртијевој оптужници оптужују и светосавске забаве. Сељак Миле Митрић осуђен је на пет година робије, што је тобоже у свом селу приређивао светосавску забаву. Чудно ли се времена мијењају!

Прво примање новог бана. У недјељу у 10 сати прије подне приказао је подбан г. *Чаврак* земаљску чиновништво новом бану г. д-ру *Томашићу*. У поздравном говору рекао је подбан г. Чаврак, да ће се чиновништво увијек држати само закона и правде, јер је оно ту за народ, а не народ за њега. Бан се захвалио нагласивши, да управа мора бити стална, законита и праведна, јер се владе и банови мијењају, а уређење управе остаје, па се не смије пово-

дити за политичким промјенама. Иза тога примио је бан представнике судства и других власти, депутације и изасланства, више достојанственика и угледних политичких личности.

Судбена рочишта на Богојављење и св. Саву. Јављају нам из Дубрава, да је огулински суд (судац Орешковић) одредио два судбена рочишта у парницама, у којима су обје странке православни Срби, лицем на Богојављење и св. Саву. Суцу мора бити познато, да су Дубраве чисто српско село. Једна је парница Илије Вишњића против Милоша Затезала, а друга заједруге Ребић против Вишњића Илије.

Ми упозоравамо г. суца, да у будуће припази код одређивања рочишта, како му се не би покрала оваква омашка, јер држимо да то није хотимице урађио.

Пријатељи „Српског Кола". Послали су нам претплату на „Српско Коло" господа: Раде С. Петровић из Ком. Моравица за 11, Стеван Вукосављевић из Манђелоса за 16, Радивој Стојковић из Сурдука за 5 и Љуб. Бабић, свећеник из Ст. Села за 17 претплатника.

Сплетке неких католичких свећеника. Кад се чуло, да ће постати бан др. Никола Томашић, узбунили се били у Загребу неки католички свећеници. Страшно их је ужвиједило, што ће постати баном човјек, који је био римокатолик па прешао у православну вјеру. Ишао је у Беч сам сарајевски надбискуп Штадлер, да то спријечи; слао је свог изасланика у Беч и загребачки надбискуп Посиловић по истом послу. Загребачки каноници протестирали су брзојавно. Новине надбискупа загребачког „Hrvatstvo" писале су као махните против тога. Али не поможе ништа.

Видите, какви су ови људи. Непрестано маме нас Србе православне, да будемо Хрвати. Лијепо би нам било, кад би били изроди и одрекли се свог имена. Све једно би нас прогонили и неби нам дали ти најни пријатељи једнаких права с католицима.

Франк долијао. Франкова породица запала је у гадан сос. Лист хрватских напредњака „Pokret" изнио је, да је Франков син Владимир прозвани Хадес, управљајући туђим иманьем, које је у близини Загреба, а зове се Јанкомир, проневјерио 60 000 К, колико је познато, а биће тога још и више, каже тај лист. Та проневјера стара је већ 2 до 3 године. Да се дочепа новаца, продао је своју странку Рауху, јер је овај обећао, да ће то имање за масне паре купити, да буде земаљско угледно добро, као Божјаковина. Зато су франковци, каже, и упели сву снагу, да Рауха уздрже. Зато оптужбе Срба, клевете и лажи против нас. Но Раух је пао прије, него што је могао да прекупи то имање, и Франков син паде у велико зло. „Pokret" пише, да му не остаје друго него Лепоглава, у коју је хтио стрпати лажима невине Србе. „Pokret" вели да за ово има сијасет свједока, а и писмених доказа и чика Франка, нека га тужи.

Видјећемо, шта ће се ијалећи из овог. Ако је истина, онда је ипак враг дошао по своје. Бог је спор али достижан.

Петар Бижал се љути. Чујемо, да се Петар Бижал, гласовити свједок против глинских Срба у велеиздајничком процесу и трговац у Глини страшно љути, што српски сељаци неће да пазаре код њега.

Чудна човјека, Бог га не видио! Зар он није знао, шта ради, кад је ишао да криво свједочи против глинских Срба? Зар је он мислио, да ће му Срби назидати трокатницу, пољубити руку и рећи: хвала, зато што је хтио 9 добрих глинских Срба на правди бога главе ментовати и што се криво заклео, да до 1906. године није у оном крају било ниједног Србина?

Ма нису Срби луда сјекира, која себи сама маљ усијеца, да је дере по ушицама. Ако нас и има свакојаких, али тако лудих нема.

Видјеће он још боље, да „Власи" баш нису такве будале, за какве их он држи.

Радојчићеви другови. Осим катихете Радојчића гласали су код жупанијских избора за раухо-франковце још и ови тобожњи Срби: Раде Еремија и Алекса Мацарац. Што смо рекли у прошлом броју за Радојчића, то вриједи и за њих.

Олакшица новинама. Раух је био забранио продају новина по улицама. Од тога је велика штета задесила новине. Јер многи човјек купи кад му се новина понуди, на ноге донесе. Сад је нова влада опет допустила да се новине слободно распродају.

У Панрацу имају Жидови поред свега осталога и своју вишу дјевојачку школу, и своју штампарију, а сад оснивају, охрабрени и помогнути од тамошњих Срба и српских просветних установа, и своју жидовску књижницу. И жидовска женска задруга помаже при оснивању те најновије њихове тековине, а неки Срби, неки српски препаранди или професори, који су Жидове и до сад при њиховим споменутим досадашњим успесима помагали, наговарају сад неке Српкиње, да се и Српска Женска Задруга и за ту књижницу заузме.

Франковци против проширења изборног права. Не знамо, шта је франковцима тако тешко. Хоће ли да забашуре прљавштину Владимира Франка са добром Јанкомир, или им иначе ствари зло стоје. Тек они подражавају живце својих телића најгорим средствима. Сад дижу хајку против проширења изборног права, јер

да ће то с данашњом подјелом котарева бити потпуна пропаст Хрватства. *Ти исти франковци су 1907. год. молили коалицију, да прихвати исту ову основу дра Першића с истом подјелом котара.* А сад дижу и куку и мотику против ње.

Па да нису изгубили памет ти вајни спасиоци Хрватске и чувари монархије! А није ни чудо. Оде им пријатељ Раух, па ако и сиромашнији слојеви народа добију право гласа код избора, куку њима, јер сад и сами увиђају, да им је и посљедње теле прогледало, па неће више да купује рог за свијећу.

Доротка осуђен. Још крајем мјесеца јула 1908. изашла су у благопокојној Рауховој „Уставности“ некаква писма из Лике, која за право и нису никаква писма, већ море погрда и клевета, сасутих на лично и политичко поштење нашег одличног пријатеља „велесиадајника“ *Стевана Калембера*, трговца у Кореници. Госп. Калембер је због тих писама тужио уредника „Уставности“, познату Раухову праљу, *Доротку*. Расправа је била одређена за понедјељак. Доротка је дођуше поднио молбу за одгоду, јер је тешко живчано оболио, па је морао отићи у Беч на лијечење, али суд те молбе није уважио, већ је Доротку осудио *на затвор од два мјесеца*, који се претвара у глобу од *300* К, на ношење трошкова заступања и на увртење осуде у „Народне Новине“ на његов трошак.

Свака сила за времена, а невоља редом иде, г. Доротка!

Како је Раухова влада Франку прибављала „присташе“. Франк је за Рауха поставио начело „помагања појединаца“, и то је била његова подлога савеза с Раухом. А Раух је тачно извршивао обавезе, које су из тога извирале. Сама влада и извјестиељи по њезиној упути савјетовали су људе, који су долазили што тражити, да се обрате Франку за препоруку. Готово стална била је у владиним канцеларијама упута: *Идите Франку*! Тако је Франк долазио до „присташа“ и — клијената! А посредовања добро носе оном, ко их зна у своју корист употребити. Да Јовуа то умије, о том је свако на чисту.

Крањчићево страданије. Лијепа је то била служба: бити тајник банов па сједити беспослен у предсобљу банову, упириличавати пијанке и пратити Павела на путовањима. Млади Крањчић мислио је да ће и даље тако ићи, па је по старом обичају долазио на један сат у уред, тек да се покаже. Тако је било до понедјељка. Ал' гле јада изненада. У понедјељак уручише несуђеном племићу декрет да сели у Осијек к жупанијској области, гдје ће морати чинити оно, чега се читав живот плашио као враг тамјана: мораће радити.

Српски родитељи (старатељи), који желе упутe да своје ваљане ђаке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник“ у Загребу, па ће добити одмах сва даља нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкиње (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

Одговори уредништва.

М. С. у Ср. К. У бившој Крајини не дијели се задружна имовина по лозама (по браћи, како ви велите), него по броју мушких и женских чланова, који су у задрузи овлаштени онога дана кад се дioба затражи. Тако гласи § 32. задружног закона, и ту помоћи нема. У провинцијалу се дијели по лозама.

Ако старији брат неправедно прогони млађу браћу, може се по задружном закону (§ 22—27) пријавити опћ. поглаварству. Али боље је гледати се са братом нагодити у миру и љубави.

По §-у 19. з. зак. мора кућегосподар полагати рачун о управи задругарима. Нису ли задругари задовољни, рјешава ствар опћ. поглаварство, па онда кот. област. Господар мора положити рачун до конца јануара сваке године. Не положи ли, имаду задругари право, да у року дала три мјесеца траже преко опћ. поглаварства, нека положи рачун.

Не разумијемо, како сте ви препустили све добро брату да ужива, па вам он сад не да приступити на добро, ни какве сте то новце и откуд слали. Пишите нам јасније.

Оне дописе не можемо уврстити, јер „Српско Коло“, као што сами видите, сличне ствари не штампа. Такве се ствари морају расправити судом и пред надлежним областима.

Н. К. у Б. Не знамо, шта би Ви хтјели да Вам пишемо о социјалним демократама. Није нам јасно Ваше питање.

Ј. Б. у Ш. Ту нема друге помоћи, него нека земљишна заједница прописаним путем ургира владу, то јест, замоли да се правилник чим пре потврди. Јер Ви сте влади послали правилник на потврду.

І. П. и другови у С. Ваше писмо није нам јасно. Да сте могли наћи кога добра господина, да Вам састави писмо, било би добро.

На скупштину з. заједнице има право доћи само овлаштеник (за задругу кућегосподар, за недорасло дете отац или тутор), а не цело село. Ради ли се противно, треба се притужити кот. области по § 45. јер то је протузаконит рад.

Овлаштеницима се мора допустити увид у темељну књигу. Прави ли ко силу, ваља се притужити опет кот. области.

У Крајини по закону морају се признати за овлаштенике, који су до 8. јуниа 1871. спадали у крајишничке породице, које су живеле у задружној вези

а и које нису живеле у задружној вези, али су вршиле крајишничке дужности. Затим они, који су пре уређења заједнице или њихови преци стекли власништво крајишничке куће (нумере), којој је припадало овлаштеништво. И најзад по §-у 92. закона о уређењу заједница они, који су пре уређења з. заједнице вршили фактично право уживања у з. заједници, па макар и не били власници овлаштеног земљишта, дакле посједници фактичног права уживања користи у з. з. Према томе није истина да се само посједник крајишничког поседа може признати за овлаштеника. У §-у 92. закон ставља изузетак, да се мора признати за овлаштеника, ко може доказати, да је пре уређења з. з. заиста, фактично извршивао право уживања.

Ми не разумемо из Вашег писма, је ли Ваша заједница коначно уређена, имате ли потврђен правилник, јесте ли се притуживали области надлежној зато, што Вам оспоравају право уживања, шта су области решиле? Исто тако не разумемо оно о газдама и њиховим синовима. Ми би Вам врло радо на све одговорили, кад би нам све јасно рекли.

Можемо Вам рећи сад само то: Ако Вам ко поприче овлаштење, обратите се притужбом на кот. област према §-у 52. и 53. закона.

С. Н. и др. у В. Б. Ако је земљиште, с којим је скопчано урбарско право, на Вас грунтовно пренесено, онда Ви морате још платити приступнину (статутовину) земљишној заједници, онолику, колика је у правилнику одређена. Онда ћете тек моћи ступити у уживање, а прије не, јер закон тако одређује. Ако је земљиште на Вас грунтовно пренесено, макар и нисте исплатили цијелу куповнину, вама се мора дати да уживате своје право у земљишној заједници, чим платите статутовину. Осим ако сте другачије уговорили.

Србину Полоју. Примили смо допис, али не можемо га штампати, док не знамо, ко га је написао. Ништа без потписа не штампамо. Чим нешто није потписано, одмах је сумњиво. Бојати се да није истина.

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Буквaром без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Никола и Лазар Анђелковић, бозајиље.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом **55** потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye.

Љубомир Јовзновић
школски управитељ и учитељ.

821 1—20

Лековито варошко

АРТЕСКО КУПАТИЛО

Фрање Ранођаја пут. - У НОВОМ САДУ. - Телефон бр. 264.

Отворено и еко целе године.

Надалеко приповнато, те хиљадама похваљено као лековито купатило, с најјачом садржином јодне лековите воде, која је по исказу правка хемичара, потпуније него садржина јода у купатилу Липику.

Најлековитија сумпорна вода за лечење **Шипаса, хроничне реуме, костобоље и серотике, женске болести** и т. д.

Сваковрсна лечења ладног купања. Угљене киселине, фанго, блатне и сумпоровите купке. Електрична купања. Сваковрсне лековите и вибрационе масаже. Радиогенова лечења са пићем и купањем. Сунчана, вадушна и у песку купања. Раскошно парно купатило. Дивна дворана за читање, за одмарање, одлично уређена гостиона са елегантним гостинским собама и добром кујном. Вожња аутомобилом до купатила и натраг у варош. Стално купалишни лекар. Комбиноване јефтине цене за купке. Диван ценовник се на захтев шаље бесплатно и франко.

УПРАВА КУПАТИЛА.

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:

„Резервирани котар" цијена Круна 1.—

Коста Мајкић:

„Борба чешког народа" „ „ 0·80

Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко

Наручују се упутницом.

МОКРЕЊЕ

у кретету приписује се често несташности, док је ова мана заправо последица ослабљене затворне мишице мјехура. Препоручује се потражити од Institut Sanitas, Velburg P 319. Шаљу бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, која од тога трпи мора се назначити. 680

„Српско Коло"

прима огласе по најумјеренијој цијени.

БРЕМЕН - АМЕРИКА

Од пр. земаљске владе уз јамчевину од 50.000 Круна повлашћена пословница за одирену путнима сељачког и радничког сталежа из Загреба преко Бремена у Америку, Азију, Африку и Аустралију.

СЈЕВЕРО-ЊЕМАЧКИ ЛОЈД

ЗАГРЕБ прије Ф. МИСЛЕР

Петрињска улица 85. 775

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим збубаним опасачима за килу кад је **лечнички доказано**, да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и с **конштаном.** За болеснике **све справе**. Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР у Новом Саду (Ujvidék)

4106 преко од Цонтралног Кредитног Завода Т./К.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

једина је задруга, која се пред исплаћивања посмртнине од **К 500** (мало коло) или **К 1.000** (средње коло) или **К 2.000** (велико коло) **брине и за сирочад својих редовних чланова тиме, што их из чистог добитка и прилога изванредних чланова, који иду у „Фонд за сирочад Српскога Братства“, спрема за живот школовањем или давањем на занате и трговину.**

Позивљу се дакле Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године те могу уредно приносе плаћати, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот,** моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће).

Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

БАДАВА И БЕСПЛАТНО

шаљем на захтјев сваком појединцу

ГРАМОФОНА

пак онам, који са таловог **неуморног кућног весељака** набавити желе, мој **илустровани цијеник** као и највећи и најбољи укусно нарађени, са портретима наших најобљубљенијих умјетника проније-ћени **пуне плоча** најбоље успјелих **српских, хрватских, словенских, босанских, турских,** па и интернационалних снимака.

Најбоље паравно врело за плоче и апарате, јер се не ограничујем на једно творивно, него држим више првовр-сних творива на залихи.

Продаја уз најниже творничке цијене. Старе плоче примам у замјену. Залиха игала, мембрана, игала и т. д.

— Властита радиона за поправке. —

M. DRUCKER.

254 Илица, 39. — ЗАГРЕБ. — Илица, 39.

Оглашујте у „Српском Колу“.

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 6. Загреб, у четвртак 11. (24). фебруара 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·80 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута узастопце, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8 Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају. —

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Ко нам је крив.

Тешко оним родитељима, којима је рђавштини њихове дјеце увијек неко други крив. Од те дјеце никад ништа неће бити. Јер чујући од рођених родитеља, да им је крив или учитељ, или професор, или господар, или сусједа кућни, или ма ко, она сама од себе никада неће видјети, да су у ма чему и она крива. А ко не види да гријеши, тај никад неће ни помислити на то, да своје погрешке исправља, да не гријеши више. А родитељ њихов неће их посавјетовати, прекорити, камо ли казнити, јер крив је други, не они. И таква дјеца грешће све дубље у зло и сваку рђавштину, док од њих не постану пропалице или чак и злочинци, за које је и Лепоглава награда, а не казна.

Богме боље неће бити ни нашим потомцима, ако им по своме обичају будемо непрекидно трубили у уши, да је невољама нашег народа крив свако више и прије, него ми сами. Какви ми, сачувај боже, ми смо добри, поштени, вриједни, златни људи, да не можемо бити бољи. Крив је само Мађар, Швабо, господин, и ко све не. Само ми нисмо ни у чем криви.

Нећу ја овим да рекнем, да нико други није крив нашем злу. Боже ослободи. Много су зла народу учинили и чине Мађари, Швабе и рђава господа.

Али да није наше несвијести, па да није много рђавих људи међу нама, који су увијек готови, да се упрегну у кола тих Мађара и других, зар би нам они могли учинити толико зла?

Многи наш сељак не зна, шта и како треба да ради, па да нам свима одлане. А не зна, јер они, који би га могли научити, неће да то раде. Мађар и Швабо неће га богме учити. И зато се ми у борби с противницима нашег народа не можемо ослонити на големи број наших сељака, јер они о том ништа не разумију. Дакле, незнање наше криве нам је више него душмани. Кад би сви наши били свјесни, гдје би се непријатељи усудили радити нам зло.

Многи сељак и други Србин, трговац, занатлија, господин, има знања, могао би радити народне послове. Али он неће, јер би рад да му одмах, преко ноћ буде лакше. Кад види, да то не може бити, он оставља све. Као да од дјетета постаје преко ноћ човјек, као да ђак од првог дана зна читати апостол, као да смо ми Срби од полудивљих, голих људи у једном трену постали садањи људи.

Овакви су људи нехотичне наше издајице. Али има и оних најгорих, оних хотимичних. Зар би нама смјели слати Рауха, да Векерле није уговорио с хрватским франковцима и српским радикалима, да му помажу? Зар би смио Раух доћи међу нас, кад би знао, да ће сав народ бити против њега сложан, кад би знао, да му се нико неће поклонити? Али његови дворови били су увијек пуни франковаца, радикала и других кукавица наших.

Кад има Радојчића, Жарковића, Еремија, Мађараца и сличних, који гласају за франковце, људе, којима је и људски измет милији од нас Срба, зашто нас онда не би франковци прогонили, облагивали па и на вјешала пењали? Кад Коста Јовановић, радикалски првак у Дарувару, вели оном Рауху, што је хтио уништити траг српском имену, да је с њим једне мисли, наздравља му и части се с њиме, зашто онда Раух, туђа крв швапска, не би газио по Србима?

Кад ти пустиш сам, да те други ћушка, а кадар си га опалити једнако, ако не и с каматама, зар је он кривљи него ти, који то допушташ? Он је рђав човјек, јер то ради човјеку мирну, али ти ниси ни рђав човјек, ти си још горе од тога, јер то допушташ.

Зар ово не би било јасно и оном дјетешцету у колијевци.

Немојмо зато увијек само другог кривити, него попазимо зерицу, да нема и наше кривице у нашим невољама. И зато гледајмо, да ми најприје себе поправимо, да ни хотимице ни нехотице сами себи ала не радимо, лако ћемо онда с другима. Сви не можемо бити на свом мјесту, јер и међу анђелима нашао се, који је отпао од бога, од добра. Али голема је већина међу нама људи добрих. Само треба да видимо своје погрешке, па ћемо се поправити. Тада ћемо престати сами себи зло радити. А кад нас престане гристи наше рођено зло изнутра,

лако ћемо ми онда одбити зло извањеко, које нам долази од наших душмана.

А како рекосмо, највеће нам је зло наше незнање и несвијест. Свјеснима и знањем просвијећенима Србима неће моћи нахудити ни другачији непријатељ, него што је мађарска влада или франковачка факинажа или одрођена господа. а.

Претплатио се на ракију.

Ви сте чули, да се неко претплати на какву књигу, или какве новине. Плати човјек унапрво, па послије добива и чита. Такав је ред.

Не знам, јесте ли чули, да има Срба, који се и на ракију претплаћују. Ако нисте, а тешко да сте, јер такав ред није нигдје у свијету, знајте, да има и таких Срба. Нијесмо ми мачији кашаљ, дотјерали смо ми далеко.

У селу Воркапићу, општине Топуско, а котара Вргинмост, отворио је прошле године дућан и крчму Жидов Браун. Помаже му и сестра. Да лудим Србима замажу очи и покажу им се пријатељи, она је посрбила своје име, па се зове тобоже — Милка.

Знате, кад се каже Естирка или Ревека или Елза, онда то некако чудно звучи у уху Србина тежака. Наша Ревека! Некако није згодно. Али кад се рекне: Наша Милка, онда то другачије, „нашки“ звучи.

Знаде она и брат јој, да Србину не треба много. Лијепа, слатка ријеч, па као да си му усуо пијеска у очи, можеш из њега душу исисати, а не што друго!

Тако и Воркапићани. Воле они својој „Милки“ и свом Брауну него Србину трговцу. И код њих увијек нашег свијета доста.

Али то још није ништа. Има у селу један Србин тежак, који је тако замиловао ово двоје, да им је дао 120 К унапрво за ракију, коју ће попити код њих. Зове се тај Србин, тужни по нашем, али по његову весели, С. Ј. Цијело име нећемо да му исписујемо. Тамо га и онако знаду, а нама је доста, кад чујемо, да и оваких има, не знало им се име!

Сад је ли он то учинио, што се боји, да би случајно могао новце потрошити на што добро, рецимо купити какво теле па прехранити, или да би му их ко могао украсти, па хоће да су сигурнији. Или је он то учинио баш што је заволио Брауна, не знамо право. Но знадемо за извјесно, и дали би главу своју, да он Србину крчмару не би хтио дати унапрво за пиће 120 К, па да му још што доплатиш.

Како ће Браун водити рачуне о том, колико је овај тужни Србин ратар од својих новаца „отпио“, то ми не знамо. Нећемо да га објељујемо ни с чим. Али знамо за јамачно, да ће он начинити лијеп ћар. Прво, заслужиће на ракији. Друго, добио је 120 К без интереса. Од 120 К окретан трговац може у мјесец дана начинити и 200 К, особито на селу.

Може „врајлица Милка“ купити лијепу и прелијепу оправу од зараде чисте и гиздаво прошетати се кроз Топуско, исмијевајући се у свом друштву „глупим Власима“. И право је. И ми би се другом подсмијавали, кад би га овако умјели усрећавати.

Жалосни мој и тужни Србине тежаче, куда те у пропаст понесе твоје лакоумље, страст и несвијест! а.

Русија.

Државно уређење.

Русија је од увијек била војничка држава. Не зато, да отима друге земље, већ да се брани. Јер сви дивљи народи, што су од памтивијека насртали из Азије у Европу, ишли су преко Русије. Једино су Турци узели други пут. Све до под конац 16-ог вијека није Русија била сигурна од њихових навала. И док се бранила од њих на истоку и слабила борећи се, дотле су јој на западу поотимали други европски народи многе земље.

Па и сад, ево, Русија је прва на ударцу азијским народима, Јапанцима и Китајцима.

Због тога Русија мора држати велику војску. Међе су велике, а непријатељи многобројни. Тако Русија троши трећину својих прихода на војску. А и више кад узмемо, да је половица државних дугова начињена за вођење ратова и оборужавање војске, па се и годишња отплата половице дугова мора рачунати у трошак на војску. У мирно доба има Русија сада на милијон и триста хиљада момака. Прије се служило у војсци активно 5 година, а сабор је увео трогодишњу војничку службу.

Приходи и издаци руске државе нису велики према њеној величини, јер земља је богата, али голема већина богатства, како смо рекли, лежи мртва. Руски сељак, радник, трговац, фабрикант није по вјештини у свом послу и знању раван својим друговима на западу. Он природна богатства своје домовине још не зна добро употребјебити, извући на свјетлост и обогатити се њима. Он је сиромашнији од својих другова у западној Европи. Зато морају и порези, дакле онда и државни приходи бити мањи. Али с напретком просвјете, умножавањем становништва, скупљањем богатства и стварањем добрих закона иде се све више напријед. Тиме ће расти и државни приходи. То се види особито задњих година. Јер 45 посљедњих година

нарасли су државни приходи за 25 процената, а није ниједан порез повишен.

Дуг државни је велики, али половица посуђеног новца потрошена је на грађење жељезница, које сад много и много више вриједе.

Држава је прије мало радила на ширењу просвјете, тако да у Русији има неписмених 75 од сваке стотине. Али откад је створен сабор, Русија двапут више троши на народну просвјету, а троши се све више. Јер без просвијетљена народа не може држава напријед покрај најбоље воље.

Тако исто трошила је држава прије врло мало на помагање ратарства, трговине и индустрије (творничарства). Али и то се промијенило на боље, од кад је почела радити Дума. И на то се сад троши двапут више него прије.

У опће, у свему се опажа напредак, откад је у Русији уведен сабор. И што тај сабор буде стицао већа права, то ће напредак земље бити већи.

Док је руски цар био неограничени господар, била је у Русији православна вјера државна вјера. Друге су вјере биле само трпљене, нису јој биле равне. Држава је свуда својом моћи подупирала православну вјеру.

То је било исто онако, као што је некад у овој држави била католичка вјера државна. Али сабор је дао свима вјерама равноправност. Тако и мора бити у земљи напредној и хришћанској. Као што нама не би било право, да нашу вјеру прогоне, тако није ни другим вјерама у Русији.

Па не само да су добиле равноправност друге вјере хришћанске, него и муслиманска, будистичка, разне вјере поганске, разне секте (друштва оних који су отпали од православне вјере), као што су код нас назарени или нововјерци. Допуштено је и пријећи са хришћанске вјере на поганску, што у Хрватској још није слободно.

Сви су сталежи пред законом равноправни. Племство никад у Русији није имало оне моћи, коју је имало у западној Европи. Племић је могао постати свако, ко је постигао одређену част у државној служби. Зато у Русији и има преко милијон руских племића.

Сељаци су били до 1861. године кметови. Те године ослободио је сељаке цар Александер II.

Ни свећенство није у Русији никад било моћно као у западној Европи. Свјетовно свећенство (попови) је сиромашно, а калуђери, управо манастири су силно богати, има их, чији се иметак цијени на неколико милијарди (хиљада милијона) круна. б.

Ми знамо судбу...

Ми знамо судбу и све што нас чека,
Ал страх нам неће заледити груди!
Волови јарам трпе а не људи, —
Бог је слободу дао за човјека.

Снага је наша планинска ријека,
Њу неће нигда уставити нико!
Народ је овај умирати свикао,
У својој смрти да наће лијека.

Ми пут свој знамо, пут Богочовјека,
И силни, као планинска ријека,
Сви ћемо поћи преко оштра кама!

Све тако даље, тамо, до Голготе,
И кад нам мушке узмете животе,
Гробови наши бориће се с вама! [1])

Алекса Шантић.

За хљебом.[2])

Пароброд спреман. Море се колеба,
Пошљедњи пламен на западу трне;
Сутон се рађа и с јесењег неба
Полако пада на хридине црне.

Палуба[3]) пуна. Руке уздигнуте
Поздраве шаљу и рупцима машу;
У мноштву овом видим чељад нашу, —
наслонили се на перваз,[4]) па ћуте.
Земљаци! људи! Докле ћете, докле?
„Далеко тамо, јер нас судба прокле
И на нас паде тврда туча с неба."

А, зар вам није родне земље жао?
„Жао је, брате! Бог јој срећу дао!...
Ал хљеба нема. Због ога! Хљеба! хљеба!"

Алекса Шантић.

Шта се збива у нас и у свијету.

Човјек из народа за „Српско Коло". Ковач у Сјеничаку крај Вргинмоста Панао Данчуо шаље нам претплату за себе и још три нова претплатника, које је он задобио за „Српско

[1]) Овом пјесмом соколи пјесник српски народ у борби за слободу. Као планинска ријека преко оштрог камења пада да и ми преко свију невоља идемо у борби за своју слободу. А устреба ли, ми ћемо, као Христос — Богочовјек на разапињање, на брдо Голготу, пођи и у саму смрт, па ће и гробови наши борити се са душманином и шиндити му. Јер сјећање на оне пале храбриће њихове потомце, као што и нас соколе гробови наших дједова јунака.

[2]) Ову је пјесму сријевао наш чувени пјесник из Мостара Алекса Шантић. Тиче се наших Американаца.

[3]) Горњи дио, кров од брода.

[4]) Ограда.

Коло" и пише, како је читао у „Колу" позив на старе претплатнике, нека сваки нађе бар још једног, не би ли се број претплатника удвостручио и „Коло" проширило, затим наставља овако:

„Ја то дубоко осјећам, да би требало да се „Српско Коло" умножи што у већем броју претплатника, па сам се потрудио, да би кога новога претплатника за „Српско Коло" за т. г. добио. Али је то тешко у овом забитном крају. Многи не знају процијенити вриједност и науку, коју нам „Српско Коло" доноси. Те тако сво добих 3 нова претплатника, чије име овдје у овом писму биљежим, да се може на њих српски лист слати".

Колико има наших људи, који би могли учинити ово, што је учинио честити Павао Данчуо. Али они мисле, да је то србовање, кад се уз чашу пића заклињу по сто пута да су Срби и да над Србина нема човјека. А кад треба на дјелу показати, ко је Србин и човјек, онда им се изгуби траг, као да су у воду пропали.

Хвала Павлу Данчулу и на његову труду и на љубави према „Српском Колу".

Радикалско несрпско дјело. Утамничени Валеријан Прибићевић је професор српске православне богословије у Карловцима. Кад је он затворен, ријешили су његови другови професори, да ће га забадава замјењивати, док не буде пуштен на слободу. Братско и српско дјело. Тако мора Србин Србина у невољи помоћи. И благо нама, док смо такви.

Али радикалске вође, заслијепљене мржњом против српске самосталне странке и Светозара Прибићевића, брата Валеријанова, заборавише на Српство и хтједоше починити једну велику неваљалштину. Они су тражили од патријарха Богдановића, да одузме плату Валеријану Прибићевићу и метне га под истрагу. Патријарх није хтио починити ово ружно, несрпско дјело. И сви други свећеници, који су били ухапшени ради велеиздаје, уживали су плату, нису метнути под истрагу, а и чиновници српских новчаних завода. Само је Раух државне чиновнике стрпао под истрагу, одузео коме сву плату, коме половицу, коме трећину, мислећи, да ће Срби помријети на његовој храни у тамници.

Радикали хтједоше Валеријану учинити што и Раух његову брату Адаму, ком је одузео сву плаћу. Мислили су ваљда, да ће Валеријан свршити на Рауховој кошти. Али нису сви Срби као радикали. Било је и других Срба у тамници, који нису имали чим због сиротиње да се хране, па је поштени српски народ скупљао у потаји новце и слао за браћу. Зато су рауховци и франковци и били бијесни, што Срби не трпе у тамници оскудице. Па да је патријарх и испунио жељу радикалску, не би ни Валеријан Прибићевић гладовао, нити би пропала његова стара мајка, коју он помаже. Не би, небрађо радикалска, јер нису други Срби као ви. Има Срба, којима је Српство прече од снега, није као ви, којима је ваше радикалство прече од Српства. И онај честити српски народ забиљежиће добро у рабош и ово ваше небратско и несрпско дјело и платиће вам, гдје устреба, по заслузи.

Радикалска честитост. Радикали су уживали држећи да ће Раух остати на влади. Мислили су, да ће Раух стрпати у тамницу и Светозара Прибићевића, и Будисављевића, Бањанина и друге воће самосталске, чим распусти сабор. Већ су се облизивали, кад су помислили, да ће нестати њихових противника, који разголићују њихове лажи пред народом, и да ће они остати сами, лажући даље без запрјеке.

Али коалиција им покварила рачуне, кад је склопила споразум с Томашићем и срушила Рауха. Сад се радикали просто избезумили од јада, па сикћу као змије на српску самосталну странку, а особито на Светозара Прибићевића, јер да је он све то удесио с Томашићем. Светозару Прибићевићу не би било криво, да је он сам могао то учинити, он би се поносио тиме, што је сам могао српски народ ослободити Рауха. Али није, него је то учинила цијела српско-хрватска коалиција, па и он у њој као њен члан.

Но док радикали овако јавно сикћу на Томашића, они му се из потаје улагују. Митровачко градско заступство, у ком сједи радикалска већина и њезин вођа, радикалска главешина, фишкал д-р Рокнић, честитала је Томашићу брзојавно, што је постао бан.

Видите честитости радикалске. У „Застави" грде Томашића и коалицију, која је с њим склопила споразум, а из потаје, да народ не зна, поздрављају Томашића, улагују му се.

„*Застава*" непрестано дрља, како самосталски посланици који су у пештанском сабору, потежу за то „штипендије". Истина је, јер ваљда неће о свом трошку живјети у Пешти, кад сабор ради. Они добивају као и сви други зато накнаду и троше је тамо, борећи се за Хрватску и наш српски народ.

Али радикалски делегати у пештанском сабору: Красојевић и Лисавац беру те исте штипендије, а у све три задње године нису били у Пешти него један дан, већ сједе код куће и трпају то у своје бездане радикалске трбушине.

Па још треба знати, да су се ти радикалски посланици пред народом на румском збору захвалили на мандату пештанском, јер да се не слажу са српско-хрватском коалицијом, која их је изабрала. Тако су и морали учинити, тако је у реду. Али није у реду, што су погазили ријеч и преварили народ свој. Јер су скоро три

године што су рекли да захваљују на мандату, а међутим нису то учинили, него су остали и надаље посланици у Пешти и вуку награду за то, а да тамо и не завире.

Дакле, пред народом захвалили, а у Пешти мјеста задржали лијепо. Све то пасује уз радикалски образ.

Пријатељи „Срп. Кола“. Сваки дан све више шаљу пријатељи нашег листа претплату. Тако су послали С. Вукосављевић из Манђелоса 25 К 60 ф.; Вељко Лукић, парох из Борове 12 К 80 ф.; Павле Данчуо, ковач из Сјеничака 12 К 80 ф.; Миле Вукелић из Јасенице 16 К; Никола С. Ђук из Грачаца 11 К 20 ф.; Михајло Петровић из ШирокеРијеке 12 К 80 ф.; Стеван Вранеш из Живаје 24 К за 15 претплатника; Јован Алексић из Петриње 30 К за 15 претплатника; Љубомир Јовановић из Моловина 4 К 80 ф. за 2 претпл.; Нико Грујичић из Фоче (Босна) 6 К 40 ф. за 2 претплатника; Стојан Војновић из Дољана 6 К 40 ф. за 2 претплатника; Глишо Вучковић из Бобара 6 К 40 ф. за 2 претплатника; Стеван Ивановић из Оџаса 12 К 80 ф. за 4 претпл.; Данило Брзаковић из ман. Фенека 7 К 20 ф. за 3 претпл.; Пајо Дураковић из Срба 9 К 60 ф. за 3 претпл.; Лазар Опсић из Моровића 6 К 40 фил. за 2 претпл.; Ђуро Јовановић (осуђени на 5 година велеиздајник) 17 К 60 ф. за 11 претпл.

И право нам је. „Костајничка штедиона“ повратила је 13. фебруара Танасији Пантелићу из Двора његово писмо, које јој је ћирилицом писао, јер веле у писму костајнички франковци „ћирилицу не знамо, с тога изволите Ваша саопћења у латиници припослати“.

Франковачки трговци, крчмари и занатлије знаду примати српске новце и богатити се српским жуљевима, а не знаду ћирилице, него враћају натраг писма ћирилицом писана.

Право и чине, кад су их будаласти Срби подигли да нам могу овако у образ дирати.

Никола Меандија, ратар из Мајских пољана код Глине искључен је из Српске народне самосталне странке, јер је код жупанијских избора за глински котар гласао за раухо-франковце Батушића и Павловића. Искључио га је Средишњи одбор српске народне самосталне странке на својој сједници 17. фебруара ове године у Загребу.

Безобразлук једног католичког попа. Јављају нам из Нуштра, да је тамошњем попу Кунеру дошао негдје прије сељак Пишта Палоци из Острова ради извјеснице, јер му син прелази на православну вјеру. Поп га је наравно изгрдио и на посљетку запитао: „Зашто Ваш син прелази на *магарећу* вјеру“.

Ми знамо, да су неки католички попови загуљени, али оваквом се безобразлуку ипак нисмо надали од једног проповједника Спаситељеве науке, по којој смо пред Богом сви једнаки.

Аранички болестан. Како дознајемо, пар дана прије пада баруна Рауха ишао је предстојник правосуђа *Аранички* у Беч, да у корист Раухову оклевета предсједника стола седморице *Ракоција*, што је пустио велеиздајнике Србе на слободу. Добио је, што је тражио. У Бечу су му очитали такву буквицу, да се је разболио, па сад сирома тражи допуст.

Судац — зеленаш. Лист хрватских напредњака „Покрет“ доноси ових дана вијест, да се судац у велеиздајничком процесу *Петар Кушт* на име своје жене Розалије бави давањем новаца у зајам са зеленашким каматама. Описује се опширно случај, како је хтио за 1148 круна преварити неког Валента и Кату Сељанац из Предавца. И такав је човјек био позван, да суди о животу и смрти толиких честитих људи.

Измакао му се залогај. Од трошковника д-ра Живка Костића, бившег радикалског кандидата у Глини, нема ништа. Он, сиромах, хтио преко ноћ постати богат, па зарачунао преко 127 хиљада круна за оставинску расправу патријарха Бранковића, а суд одобрио само 7232 К. и 50 фил. Равних 120 хиљада буњнуло у воду. А како је он то био лијепо срачунао.

Франковци се пријете. Франковци никако не могу да се помире са судбином, што им је отишао „најхрватскији бан“, с којим су се онако красно слагали у прогањању Срба, па већ сада на сва уста вичу, да не ће допустити, да сабор прими проширење изборног права. Ми њихову дреку сасвим добро разумијемо. Боје се кукавци, да на сабору не би дошло на видјело, какве су они све шкандале правили за посљедње двије године под заштитом Рауховом, па на сваки начин хоће да спријече саборски рад. Али све им је узалуд. Наћи ће се већ довољно и воље и снаге, да се стане на пут сваком покушају с њихове стране, који би ишао за тим, да се онемогући мирни саборски рад.

Франковачко вијеће. Промјена владе у Хрватској тргла је из сна и франковце. Још су увијек у бунилу и трљају очи. Али што је истина, истина. Рауха им нестаде. Шта ће сад јадници? Надали су се, да ће с њим и даље несметано жарити и палити, а кад тамо, од свега тога ништа, све им наде падоше у воду. У тој недоумици сазваше за прошли четвртак своје вијеће, да се посавјетују, шта ће и како ће послије неочекиваног пада баруна Рауха. У вијећу су се ређали говорници један за другим, лупали су к'о путо у лотру о свему и свачему. Највише су кадили Рауху и грдили српско-хрватску коалицију. Телићи су побожно слушали и одобравали сваку ријеч.

Легионашки ноћни нападаји. Послије свог вијећа састали су се франковци на чашици вина. Да искале свој бијес због пада Раухова, заредали су те ноћи по свим загребачким сокацима и кавanама, нападајући мирне људе, наравно оне, који не пире с њима у исти рог. У кавани „Загреб" набасаше на дра Владимира пл. Николића, који се је мирно забављао са својим друштвом. Кад њега видјеше, закрвавише очима. Стадоше га грдити свакојаким изразима, а из прикрајка одобравали су им франковачки заступници. Но промијенила се влада па и све друго. За Рауха је полиција помагала легијонаше у сличним стварима, али овај пут богме осјетише, да полиција више неће да буде с њима у ортаклуку, а и крајње је вријеме.

Босански устав. У недјељу је у Сарајеву и по читавој Босни и Херцеговини уз грување топова свечано проглашен устав. Генерал Варешанин прочитао је у искићеној градској вијећници владарев проглас, у ком су изложена начела, на темељу којих су Босанцима и Херцеговцима зајамчена грађанска права и судјеловање у управи земље; затим закони, који одређују положај Босне и Херцеговине према Аустрији и Угарској. У прогласу се још вели, да је владар потписао и изборни ред и пословни ред сабора, закон о састајању и о удруженима и закон о котарским скупштинама.

Порани, одоцни.

Била једна лијепа жена, која је помало радила, а повише спавала. Муж јој је говорио: море, жено, кошуље ми се поцијепаше, чакшире подераше, а ти не предеш!

— Предем, човјече, како да не предем, али ово проклето клупко не расте!

Тако је муж говорио сваког дана, а жена се сваког дана тако изговарала, па јој се то и досади.

Дође једном поп у село, да чита молитве, а жена ова досјети се, па брже боље дозове попа, да чита молитву њеном клупку, не би ли веће нарасло. Поп погледа и види шта је и каква је мука и невоља. Метне епитрахиљ на врат и стане читати:

— Порани јего, одоцни јего, и порашће ти клупко; порани јего, одоцни јего, и порашће ти клупко; порани јего, одоцни јего, и порашће ти клупко...

Чита попо тако, а жена сагнула главу, па се крсти, док не видје да поп чита само то, па то. На пошљетку рече жена:

— Зар само то, оче духовниче?

— Само то, снашо, само то, — одговори поп — од тога ће порасти клупко и ни од чега другог.

Сјети се жена и застидје се, па кад поп оде, окупи она прести. У вече мало посједи, ујутру порани и клупко поче брзо да расте.

Народна приповиједетка.

Шта нам пишу ратари.

Од ратара В. Ш. добили смо писмо, предано у Грабовцима у Срему. Није у писму навео, је ли и он из Грабоваца, или је из ког другог села, а Грабовци су задња пошта.

Ми поменућемо ово писмо, јер у њему има лепих мисли и паметних, а нама ништа не може бити милије, него кад српски ратари овако лепо мисле.

Каже он у писму, како чита у „Српском Колу", да Срби нису свуда добри и да их потискују с њихових прагова Швабе. Код њих, вели, није тако. Срби су тамо свесни, да се не може боље пожелети. Особито се то показало код прогона Срба под Раухом. „Кад је текла велеиздајничка парница — каже он у писму — и кад је укинута ћирилица, сваки је човек горео као оган."

За Швабе опет каже: „Код нас је било 14 кућа Шваба, а сад само 6. Сви су отишли, а Срби купили њихову земљу".

Али има још нешто што нам се допада у овом писму. Обично наши ратари не воле школе. У многим местима противе се дизању школе или проширивању, ако је од пре постојала. Ми знамо, да је ратар оптерећен јако, па му је тешко подносити и школске трошкове. Али остану ли слепа код очију деца његова, биће му још и горе.

Овај ратар не мисли тако. Он с неким поносом истиче, како код њих много деце похађа школу. Каже он од речи до речи: „Хвала Богу, сад има код нас преко 100 и више деце у школи а пре 35 година, кад сам ја био ђак, било је само 14 ђака у школи."

Кад би нам овако мислила већина ратара, другачије би Србин стајао.

Видите, овакова писма волемо добивати из народа, где нам се пише, како Срби живе, мисле и раде. Треба да знамо сви, где је Србин свестан а где не, где Србин напредује а где пропада, где помаже свога а где странца, где се удружује у братско коло, у земљорадничке задруге а где је несложан. Онда ћемо знати, где треба злу стати на пут, а где оне добре подстрекнути, да и боље буду. Онда ћемо, као добар војсковођа, имати пред собом цели план земље коју Србин покрива, па ћемо знати где треба помоћи и ко може помоћи.

Треба писати о том како народ живи, а не грдити у писму оног с ким се посвадиш, да му се осветиш, што ћеш га „метнути у новине".

Сељане нашег дописника ратара поздрављамо, да буду још бољи што се тиче српске свести, жеље за знањем и слоге у борби са српским противницима.

Различите вијести.

Колико има Словена. Године 1900. било је Словена свега 136 милијона. Од тога било је Руса 94 мил.; Пољака 17 и по милијона: Лужичких Срба (у Њемачкој) само 150 хиљада; Чеха и Словака 9 милијона и 800 хиљада; Словенаца (наш народ вели им: Крањци) 1 и по милијон; Срба и Хрвата 8 милијона и 550 хиљада; Бугара 5 милијона.

Нијемаца било је те године 82 милијона (70 у Европи и 12 у Америци).

Ове године досегнуће број Словена јамачно 156 милијона, ако узмемо да се множе сваке године са 1·4 процента.

Објесило га прасе. У Чешкој код града Пршибрала десио се ове зиме један догађај, коме човјек тешко може вјеровати. Један човјек украо овеће прасе, заклао га, ноге му свезао конопом и за сигурност метнуо око врата, и носио га је на раменима. Кад се уморио носећи га, стао је уза зид неког гробља, и прасе наслонио на зид. Но прасе се случајно омакне и стрмекне низ другу страну зида, и њега стегне око врата. Ујутро нађу крадљивца мртва.

50 кр. недељне плате

или 50—60% провизије добива сватко, тко преузме продају мојих предмета из **алуминија**. Сјајне новости, којих у трговини још било није. Роба из алуминија продаје се врло лахко.

Поближа упута и узорци бадава. Нека нико не пропусти, да се пропита. Дописница је довољна. Дописивање њемачко. 1091

Антон Хруби
Müglitz Mähren.

Новоотворена опанчарска радња

Пане Рудић у Петрињи

препоручује се пошт. опћинству за израдбу

сваковрсних опанака.

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Буквaром без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Нинола и Лазар Анђелковић, бозаџије.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом 55 потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye.

Љубомир Јовановић
школски управитељ и учитељ.

821 1—20

Лековито варошко

АРТЕСКО КУПАТИЛО

Фрање Ракоција пут. - У НОВОМ САДУ. - Телефон бр. 264.

Отворено цео ове године.

Надалеко признато, те хиљадама похваљено као лековито купатило, с најјачом садржином јодне лековите воде, која је по искazу правих хемичара, потпуније него садржина јода у купатилу Липику.

Најлековитија сумпорна вода за лечење **Ишијаса, хроничне реуме, костобоље и севотиие, женске болести и т. д.**

Сваковрсна лечења ладног купања. Угљене киселине, фанго, блатне и сумпоровите купке. Електрична купања. Сваковрсне лековите и вибрационе масаже. Радиотегенова лечења са пићем и купањем. Сунчана, ваздушна и у песку купања. Раскошно парко купатило. Дивна дворана за читање, са одмарање, одлично уређена гостиона са елегантним гостинским собама и добром кујном. Вожња аутомобилом до купатила и натраг у варош. Стално купалишни лекар. Комбиниране јефтине цене за купке. Диван ценовник се на захтев шаље бесплатно и франко.

УПРАВА КУПАТИЛА.

МОКРЕЊЕ

у кревету приписује се често несташности, док је ова мана заправо посљедица ослабљене затворне мишиће мјехура. Препоручује се потражити од Institut Sanitas, Velburg P 319. Bayern бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, која од тога трпи мора се назначити. 680

БРЕМЕН - АМЕРИКА

Од кр. земаљске владе уз јамчевину од 50.000 Круна повлаштена пословница за одпрему путника сељачког и радничког сталежа из Загреба преко Бремена у Америку, Азију, Африку и Аустралију.

СЈЕВЕРО-ЊЕМАЧКИ ЛОЈД

ЗАГРЕБ прије **Ф. МИСЛЕР**

Петрињска улица 85. 775

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим збубаним опасачима за килу кад је **лечнички доказано**, да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и с **конштаком.** За болеснике **све справе.** Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР У Новом Саду (Ujvidék)
преко од Цинтралног Кредитног Завода I./K.

4106

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

једина је задруга, која се поред исплаћивања посмртнине од **К 500** (мало коло) или **К 1.000** (средње коло) или **К 2.000** (велико коло) **брине и за сирочад својих редовних чланова тиме, што их из чистог добитка и прилога изванредних чланова, који иду у „Фонд за сирочад Српскога Братства“, спрема за живот школовањем или давањем на занате и трговину.**

Позивљу се дакле Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године те могу уредно приносе плаћати, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, коли она све **имућније Србе и Српкиње**, да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће).

Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

БАДАВА И БЕСПЛАТНО

шаљем на жељу сваком посједнику

ГРАМОФОНА

или оних, који си таковог **неуморног кућног весељака** набавити желе, мој **илустровани цијеник** као и најновији ручно израђени, са портретима наших најобљубљенијих умјетника проучени **пуне плоча** најбоље успјелих **српских, хрватских, словенских, босанских, турских,** као и **интернационалних снимака.**

Најбоље праведно врело за плоче и апарате, јер се не ограничујем на једно творило, него држим **више првокрсних творива на залихи.**

Продаја уз најниже творничке цијене. Старе плоче примам у замјену. Залиха пера, мембрана, игала и т. д. — Властита радиона за поправке. —

M. DRUCKER.

254 Илица, 39. — ЗАГРЕБ. — Илица, 39.

Оглашујте у „Српском Колу“.

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 7. Загреб, у четвртак 18. фебруара (3. марта) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недјељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се кане од три пута умањују, рачунају се јетшије.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уреднику „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Волимо своје, а не мрзимо туђе.

Наши непријатељи начинише од нас Срба права страшила, како ми мрзимо све што није српско, како радимо да затремо све што није наше, како би ми туђе чак и палили, лагумима у врак бацали, а све из пусте мржње.

Раухове новине писале су, да је Србин рођени разбојник и паликућа. Франковачки свједоци заклињали су се у Загребу, како су се Срби тобоже спремали, да потуку све католике, да чак о поноћкама дигну лагумима у врак католичке цркве, заједно с побожним народом у њима.

Међутим је то све лаж. Знаду и наши непријатељи, да је то једна измишљотина. Али они трубе све неистине у свијет, да под тим изговором, како им од Срба пријети погибија, могу по нама јашити и газити, уништити све што је наше.

Истина је, ми нисмо јањци него људи, па не волимо оних који нам о злу раде. Ми то кажемо јасно и отворено. Ми ћемо учинити све што закон допушта, да им људски причепимо вражје папке. Јер може ли бити Србин, ко воли Франка или Рауха? Они мрзе нас, па богме не могу од нас очекивати, да их зато пољубимо у њихов честити образ. Нама је милије прилијепити им уз душманску образину једну врућу, него пољубити их у њу.

Али своје противнике, који се поштено с нама боре и надмећу, ми не мрзимо. Не волимо их, али их и не мрзимо. Ако су људи вриједни, добри, паметни, ми их поштујемо, цијенимо и гледамо да им се изравнамо, ако су од нас бољи, па може ли се, да их и престигнемо.

Не мрзимо дакле туђина, ако нам о глави не ради. Већ сама српска пословица: Своје недај, у туђе не дирај, доказује, да Србин није онакав, каквим га оцрњују непријатељи пред свијетом.

Не мрзимо туђе, али волимо своје. Волимо своје српско име, свој српски језик, своје српске обичаје. Волимо се међу се Србин Србина, боље него што волимо туђина; помажемо се зато, удружујемо по оној: Свој своме и: Свака тица своме јату лети. И што даље иде вријеме, то гледамо да све више волимо своје.

А уз то ми настојимо, да све што је наше српско, буде још боље, још љепше, да будемо бољи и ми сами, како би све наше било још вриједније љубави, како не би могли бити а да не волимо свога, јер је тако добро и лијепо.

Празна мржња на туђина не користи ништа. Која нам ваида од оног Србина, који се дере на сав глас, како мрзи туђина, који би му из мржње можда и кућу упалио, ако он не воли свог Србина брата, ако мирно гледа, како се Србинова кућа руши, а Србин пропада; ако он неће помоћи српске цркве, школе, књиге, новине, сиротиње? Шта нама користи такав Србин, ако он, прије него што стане зјати на сва уста против туђина, не ради да буде паметнији, богатији и честитији, ако вриједно не ради, не штеди и не учи?

Та нису Срби дјеца. Бистар смо ми и оштроуман народ. Знамо ми, да нашим противницима више шкоди, ако ми волимо своје, него ако мрзимо њихово. Та више ће оним досељеницима туђинским по Славонији шкодити, ако Србин оснује у свом селу добру Српску Земљорадничку Задругу, која ће пазити да ни комадић српске земље не оде у туђе руке, него ако он псујући туђина скине све његове свеце с небеса. Знадемо ми, да ми увијек можемо више учинити међу својима на корист српску, него међу туђинцима на штету туђиначку.

Ако су Срби свјесни, сложни и удружени, туђинац ће сам од себе морати селити између њих, ако га је мало. А ако га је много, не ће се моћи више ширити на српску штету. Дакле, без икаква нашег злог дјела, без трага мржње, ми ћемо туђинцу доскочити. Доскочиће му наша љубав према свом српском.

Зато ми волимо своје и даље, волићемо своје још више и највише што се може. То ће бити најбоља освета нашим непријатељима. То ће им ударити глогов колац поврх главе. А они нека грде, руже, псују, оцрњују слободно, колико им њихово гадно срце жели. Као да их нема, не обазиримо се на то и не заустављајмо се у свом паметном послу. Љубав наша према свом, која ће бити све већа, што нас више мрзе, учиниће, те ће они брзо умукнути. То нека им је наша порука.

Дакле, не мржња према туђем, ван љубав према свом, и то велика, без краја љубав — то је наша света српска ријеч, које се држимо. И, држећи се ње и побиједићемо. а.

„Ја сам уз сваку владу".

У мјесту Вргинмосту има један трговац Жидов, Арнолд Херман. Има једно 15 година да је дошао у Вргинмост. Лијепо се помогао у оном чисто српском крају. Не може се потужити на српски народ. Да ли се народ може потужити на њега, то је већ друга ствар.

Овај Херман био је жесток Рауховац. Ишао је и у депутацију Рауху, па завео и неке наше људе, да пођу за њим. Неко му дужан, неком нешто обећа, неком запријети, а људи неуки, па се лако поведу.

Кад му је скоро предбацио један наш човјек, зашто он држи уз Рауха, кад га је српски народ подигао, кад од српског народа живи, а Раух је највећи крвопија српски, он је лијепо одговорио:

— Па ја сам уз сваку владу. Ако дође ваша народна влада опет, ја ћу бити и уз њу.

И он мисли да се овим опрандао, да се опрао.

Но овај Жидов је рекао истину. Он држи уз сваку владу. Не само он, него и сви Жидови, и то не само у Хрватској, него у цијелом свијету. Па не само да они држе уз сваку владу, него се намећу и сваком народу који је у већини. У Србији су Срби, у Угарској Мађари, у Њемачкој Њемци, у Русији Руси и тако даље. У Хрватској веле да су Хрвати. А кад би сутра превладали Мађари, постали би сви листом чистокрвни Мађари. Дакле ми вјерујемо и Херману и свој му браћи, да су они уз сваку владу. Вјерујемо и то, да их не биje никакво зло због тога. Јер владе их помажу, а народ их још није прогледао, да им каже и покаже, како то није свеједно, што су они уз сваку владу.

А народ већ почиње по мало прогледавати и прозирати ову политику жидовску и није му право. Јер, Херман и сва му браћа живе у првом реду од народа. И зато би било право и уредно, да они буду само уз ону владу, која је народу у вољи, а да буду против оне владе, која народу чини зло.

Зар да Раух гази и сатире све што је српско, а Херман или ма који други му брат, који живи од жуљева српског народа, да буде уз владу тога Рауха? Да и он гази са Раухом по тим Србима, који га начинише имућна и гојна? А кад тај српски народ сломи Рауха, онда ће Херман опет уз народ, као да ништа није ни било: ни лук јео, ни лук мирисао. И смијаће се још будаластим Србима, или како он вели у себи: Власима.

Али се Херман и братија му гадно варају, ако мисле да ће то тако моћи и даље бити. Српски народ је израстао већ из дјетиње кошуљице. По мало се момчи и постаје већ озбиљан, паметан човјек, који умије својом главом мислити и рачунати. И он види да онако не ваља, како се до сад радило, да ће он пропасти ако буде подупирао оне који подупиру сваку владу, па макар српском народу о глави радила. Српски народ помало долази до тога, да он мора подупирати само своје људе, који нису уз сваку владу, него само уз ону која не мисли народу зло. Српски народ увиђа, да он мора помоћи онима, који умију зањ и страдати па и у тамници лежати, борећи се против владе, која Србину зло мисли. Српски народ осviједстио се и види да су му пречи Лукачи, Миљевићи, Живковићи и тако даље, који су држали уз народ, него Хермани, Брауни, Розенберзи, који држе уз сваку владу.

Нека ана Херман и братија његова, да српски народ неће више бити она луда тица, што лежи и храни куканчиће, да јој рођени подмладак истисну из гнијезда на земљу, гдје ће од глади пропасти. Видјећемо, хоће ли им помоћи владе, и је ли народ пречи од влада. а.

† Платон Соларић

У петак на вече испустио је у Катинцима своју племениту душу честити старац, служитељ олтара, патник и страдалник поп ***Платон Соларић*** након дуже болести. И он је био окривљен с велеиздаје и бачен у загребачки истражни затвор, у ком је одсједио преко девет мјесеци, а пуштен је на слободу 6. октобра 1909., кад је пала позната осуда у велеиздајничкој парници. Отац Плато, како су га из љубави и поштовања звали сви ухапшени другови, био је ријешен од оптужбе пред загребачким судом.

Хладне зидине загребачке хапсане, у којима је шездесетгодишњи старац ни крив ни дужан толико мјесеци трунуо, нарушиле су му здравље. У њима је задобио клицу тешке болетице, којој је ево сад подлегао и постао тако жртва тирјанина Рауха, кога ће српски народ проклињати, док је свијета и вијека.

Свој народ љубио је пок. Плато свим срцем својим и гледао је, да му се у свакој прилици нађе на помоћи. Кад га је на расправи питао

предсједник Тарабокија, да ли се осјећа кривим, одговорио је он: Ни најмање. Жао ми је, што ме овако стара тужи држ. одвјетник, а 43 године служим Богу, краљу, цркви и народу беспрекорно, као што и сама оптужница признаје, па ипак сједим на оптуженичкој клупи на правди Бога.

Кад га предсједник упита за организацију српске самосталне странке за котар Дарувар, гдје је он био предсједник извршног одбора, одговара Плато: Ја сам од 1883. године почео радити на организацији те странке, а не 1906. год., како каже оптужница. Ја сам стари Милетићевац, па кад су се странке разишле у раду и свему, пристао сам уз српску самосталну странку па сам с пок. Пајом Јовановићем радио на њеној организацији, а радићу и одсад.

Покојни Плато јако се бринуо и за привредни напредак српског народа. У Катинцима је основао српску земљорадничку задругу, којој је био предсједник. Арендирао је помоћу Српске Банке земљу и настојао је, да се наш тамошњи народ опре продирању туђинаца у оне крајеве.

Старца Плату оплакује многобројна честита породица, а тој се жалости придружује и српски народ, за који је покојник радио, за који се борио, страдао и умро.

Мртви останци покојникови предани су матери земљи у недјељу уз велику пратњу многобројне својте, свештеника, пријатеља, знанаца и народа из мјеста и околице. Опроштај с њиме био је величанствен. Народ је хтио да увелича пратњу недужног мученика, да у исти мах осуди оне, који га из његове средине прије реда отеше.

Нека је драгоме покојнику лака црна земља и вјечан спомен у народу српском.

Бројеви смрти.

VI.

Како ћемо ми насељавати Србе из Горње Крајине у Славонију? Некима се чини, да би зато одмах требала велика нека друштва, тако зване банке за парцелацију и колонизацију (банке за цијепање великих посједа на парцеле и насељавање народа на њима), каква имају Нијемци, Пољаци, Мађари и други народи.

Ми мислимо, да за први почетак не ваља превисоко летјети. За први почетак нама је главно, да сачувамо своју земљу, сељачке посједе, како не би отишли у руке туђину. Касније ће доћи на ред велики посједи. Ми морамо пазити, да туђин не прекупи српске земље, па чим се негдје продаје српски посјед, морамо гледати, да на страни нађемо Србина, који ће га купити, ако га нема у мјесту. А српских посједа има доље често на продају, баш због нерађања дјеце, јер породице без дјеце изумиру а посједи се продају.

Касније ће већ насељеници Срби пазити и бринути се, да из свог краја нове досељенике привуку, ако се нађе на продају и који туђински посјед. А уз то ће њихи и велика друштва за насељавање, која ће узимати и велика имања, те их парцелирати међу Србе, било домаће било досељенике. То све онда иде једно за другим.

Треба дакле знати, гдје има земље на продају, а гдје има људи који би се радо на њу населили. То није тешко знати. Треба само у људи мара, па се то лако обазна.

Ми у Загребу имамо „Привредник". Он и онако објављује, гдје има земље на продају. Сваки добар Србин мора бити бесплатни агент „Привредников". Чим сазнаш, да би се могао који српски или и туђи посјед купити, гледај да сазнаш ако је могуће, и пошто би га власник продао, па јави „Привреднику". Он већ има начина да дозна, гдје има људи, који би се хтјели населити, па ће им јавити.

Сваки Србин: поп, учитељ, трговац, занатлија, ратар, чиновник мора на ово пазити и опсежно јавити. Виде ли Срби, да би Србин хтио продати земљу туђинцу досељенику, треба га свјетовати, да то не чини, да је то издаја народна, не мања од Бранковићеве и рећи му, да се стрпи док се не нађе Србин купац на страни, кад га нема у мјесту.

Али ми имамо и Српске Земљорадничке Задруге већ у многим селима. Њихона је дужност велика, да на ово пазе. Оне могу преко Савеза обратити се на друге Задруге у горњим крајевима, гдје има народа за насељавање, по овој ствари. Оне могу и саме директно обратити се на ове задруге.

А у горњим крајевима је постало на много мјеста ратару тијесно, јер је земља неплодна, па не може исхранити ни половицу душа, према оној у доњим крајевима. Земља је због тога, што је није довољно, постала страшно скупа, скупља него у Славонији. И сељак кад прода земљу горе, може је у Славонији за добивени новац купити више, а уз то је боља. Но сад томе помаже и Америка. Многи заслужи у Америци лијепу паричу, па може купити посјед потребан му за живот, кад се врати одонуд.

Стога људи писмени, задруге земљорадничке треба да упуте такве људе на „Привредник", који ће их поучити, гдје би могли доћи до земље.

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Овако ћемо ми, радећи и пазећи сви са четворе очи, моћи без великих друштава и новаца свој народ насељавати по доњим крајевима. Касније ће то ићи све боље, сигурније и брже, јер ће с временом доћи и јака друштва и новац. Па кад зачепимо продор, којим су нагрнули туђинци, кад уз то подмладимо крв народну, мијешајући је с крви српског народа из другог краја, кад види онај српски народ, како се и уз друге наваде и обичаје у погледу дјеце може живјети и напредовати, онда ће наш народ почети и бројно напредовати тамо и ми нећемо морати никад више писати о бројевима смрти, већ само о бројевима живота, не о пропадању и вењењу, него о напредовању, цвјетању и једрању свију огранака на српском дрвету.

На своју невољу, ми нисмо научени на овакав спори и непрекидни ситни тобоже рад. Нама да је стићи на Косово па одједаред, преко ноћ, начинити Србство јако и слободно. Али то не може бити. У животу народа нема лутрије, да народ случајно, преко ноћ постане богат и моћан. Ту ваља радити дуго, без прекида, док се постигне успјех. Није Србство ни пропало на Косову одједаред. Прије Косова била је слаба влада цара Уроша, па неслога великаша, буна Вукашинова, погибија на ријеци Марици, и онда је тек дошло Косово. Па и послије њега још се по мало пропадало неких 70—80 година. Није то ујединд дошло.

А пропасти је лакше него дићи се. Па кад смо пропадали толике године, морамо и радити дуго, много, али све мало по мало, док се опет не подигнемо. А први је томе увјет, да заустављамо поплаву туђинаца, да се не населе међу нас и не разједу нас, прије него што досипјемо да се осбиједимо и придигнемо.

Размишљајте зато, браћо, о овом, што вам написасмо овдје. Дванаести је већ час. За мало па неће бити времена за размишљање. **б.**

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло". Благајник Српске Матице у Новом Саду, друштва за подупирање српске књижевности, послао је 30 К нашој управи као претплату за 10 претплатника. — Душан Милановић свећеник из Српске Капеле послао је 70 К 40 фил.; Радослав Марковић свећеник из Инђије 25 К 60 фил; Владимир Херак из Беденика 12 К 80 фил.; Јанко Пањевић из Садиловца 25 К 60 фил.; Никола Јагодић из Тржића 41 К 60 фил.; Јово Дерикрава из Малог Граца 9 К 60 фил.

Повјеренице народном посланику Прибићевићу. У недјељу на вече је народном посланику г. Прибићевићу отпослан из Коренице овај телеграм:

„Данас одржан поуздапички састанак изборника општине Коренице. Српско-хрватској коалицији уопће, а Вама засебно поводом споразума склопљеног са првацима бивше народне странке изјављено потпуно повјерење и одобрен досадањи рад.

Предсједатељ састанка ***Тишма.***

Исти дан био је поуздапички састанак у Петрову Селу личком. Са састанка примио је посланик Св. Прибићевић овај телеграм:

„На поуздапичком састанку изборници су једнодушно одобрили рад свога посланика, рад коалиције као и најновији споразум српско-хрватске коалиције с баном. Уз велико одушевљење повереницу народном заступнику потписаше сви назочни изборници. ***Орлић.***

Поздрав српско-хрватској коалицији и нар. заступнику дру Стојановићу. Др. Богдан Стојановић добио је у прошлу сриједу из Двора овај телеграм:

„Општинско заступство у Двору поздравља са данашње своје сједнице српско-хрватску коалицију, што је узнастојала и успјела увести законито стање и устав у нашој отаџбини, а нарочито поздравља Вас као заступника нашег котара.

Наш краљ и српско име. Босни је дан устав, а то је право, да и народ судјелује у стварању закона и управи земљом. Тај устав дао је Босни краљ и потписао га. И у том уставу вели се за нашу вјеру: ***српско-православна вјероисповијест.*** Не каже: грчкоисточна, ни само православна, него баш српско-православна. А Раух је хтио наше Србе вјешати, што су тако звали православну вјеру. Треба знати, да су се сви Срби у Горњој Крајини доселили из Босне, у којој ето краљ и послије велеиздајничке парнице зове Србе Србима, а не грчкоисточњацима, ни Власима, ни Цинцарима, ни православним Хрватима, како је хтио Раух и његов Акурти да се зовемо ми.

Градски избори у Загребу — Пораз маџарона и франковаца. Прошле недјеље обављен је у Загребу избор половице градског заступства, коме је мандат већ давно истекао. У Загребу су три изборништва, од којих су прва два досада била увијек маџаронска, а треће франковачко. Они су и овај пут кандидирали сваки у свом изборништву, али су били слабе среће. У првом изборништву, тој кули маџаронској, гдје се прије није смио ни појавити кандидат друге које странке, истакло је слободно и независно загребачко грађанство и своје кандидате. И гле чуда! Показало се, да та маџаронска кула није баш тако чврста, јер на дан избора прођоше ***само 3 маџарона***, а од ***невависног грађанства*** прођоше **двојица**. За остале кандидате

у том изборништву одређен је накнадни избор, па нема сумње, да ће независно грађанство побиједити. — У другом изборништву прођоше *сви кандидати невависног грађанства*, а мађарони љоснуше о лединy. — У трећем изборништву, досада франковачком, прођоше *сви кандидати невависног грађанства*, осим једног, који долази у ужи избор са франковцем Гашпаровићем.

Како видите, не цвату више руже у Загребу ни мађаронима ни франковцима, ма да и једни и други на сва уста вичу, да је Загреб уз њих. А и скрајње је вријеме било, да се макну са управе града они, којима је све друго прече од напретка пријестолнице.

Јаша Томић фотографиран. Радикалски паша Јаша Томић држао је у свом гнезду Новом Саду састанак ради избора за црквену скупштину. Ратари су га дочекали оштрим рећима и свашта му говорили. Најпосле је полиција морала скупштину ради нереда распустити.

На разласку један ратар викне: Е није право, да оде нефотографиран (не сликан) и окрене према Јаши онај најдебљи део људског тела, да га њиме фотографира, разуме се, сагнувши се земљи!

Не можемо одобрити ово нелепо и простачко понашање, ма ишло и на Јашин рачун. Али томе је сам крив. Из „Заставе“ се народ и није ничему могао научити, до оваким стварима. Јер што има у њој осим простачких грдња, клевета и лажи?

Карловачки комесаријат дигнут је владином наредбом. Досадашњи владин комесар др. Шпис дигнут је, а владиним повјереником привремено именован градски сенатор г. Ј. Хорват. Задаћа је новог повјереника, да проведе изборе и управу града преда начелнику, кога ће ново вијеће изабрати. Тиме ће бити у Карловцу успостављени срећени односаји. Опет један доказ, да се озбиљно настоји, да се поправе незаконитости учињене под Раухом.

Шта нам је оставио Раух? Ми смо и за вријеме Раухова пашовања износили његове свињарије на јавност, али је он увијек преко свога држ. одвјетника Акуртића знао то да спријечи тим, што је заплијенио дотични чланак. Сад кад смо га се ратосиљали, слободно нам је износити неподопштине, што их је он са својом бандом починио. Додуше једна стара пословица вели, да о мртвацима не ваља говорити ружно, али шта ћемо, кад Раух за пуне двије године своје тиранијеће није учинио ниједног доброг дјела. За таквог дакле човјека не може нико имати лијепе ријечи.

Наши читаоци већ знаду из једнога од прошлих бројева нашег листа, да је Раух управљајући земљом без сабора немилице расипао народну муку и испразнио земаљске касе. Сад кад је дошла нова влада, улази се помало у траг његовом харачењу. Загребачке „Мале Новине“ пишу, да је досада установљено, да је раухо-франковачка влада при свом сроавању оставила отаџбини и народу лијепу успомену од *два милијона круна мањка* у земаљским касама. Ако се узме у обзир, да је он потрошио и трошкове за сабор у износу од четир стотине хиљада круна, дакле за двије године *осам стотина хиљада круна*, поред свега тога, што се сабор никако није ни састајао, није дакле ни било за сабор никаквих трошкова, онда је он са својом пијаном бандом потрошио *три милијона круна* више него што је смио.

Настави ли нова влада и даље са прегледањем земаљских рачуна, а она ће то свакако учинити, чућемо још којекаквих свињарија из злосретних времена Раухових.

Депутација Топличана код подбана Чаврака. У прошли четвртак примио је подбан Чаврак депутацију десеторице општинара из Топуског и околних села. Депутацију је предвео народни заступник Будисављевић, који је у име њих поздравио подбана на његову новоме положају, и препоручио топло молбу огромне већине општинара општине Топуско, да се обустави раздиоба општине Топуско на двоје, јер би то било на пропаст онога краја и народа. Подбан Чаврак ванредно је љубазно захвалио депутацији на њезину поздраву, истакнувши, да има једну жељу, да своје знање и снагу употреби на корист народу и отаџбини Хрвата и Срба. Коначно је изјавио, да је ствар раздиобе Топуског већ имао у рукама и да ће ствар ријешити само у корист општине, и да депутација може бити о том тврдо увјерена.

Дирање у вјерску осјетљивост. Познато је, да закон јасно одређује, да се у недјељне и *празничне* дане, како год католици, тако и православни, не позивају пред област и пред суд. Именице су споменути и празници, онако како их спомиње и Декларација из 18-ог вијека. Међутим, и ако закон тако одређује, не вриједи то за кот. област и кот. суд у Кореници. Ено, кот. суд позива на Богојављење Милана Накараду, на Св. Саву попа Гену Вурдељу, кот. област зове Накараду на св. Јована, који му је и крсно име његово. Овој распасаности и бахатости, која се за Рауха зацарила, требало би краја учинити.

Устарабари. Сваке три године треба да се бира нови Саборски Одбор и друге власти у нашој народној црквеној аутономији у Карловцима. Зато се мора сазвати српски народни црквени сабор.

Боже мој, како су некад радикали знали ружити и грдити Саборски Одбор, што не сазива сабора, док они нису били у већини, да се бира нови Саборски Одбор. Зато су они прозвали такви Саборски Одбор устарабарски. Држи се тобож уз тарабу, а не за закон, па и преко реда, силом остаје на власти.

А где сад чуда од радикала. Прошле три године, а они ни мукает, ућутали се као нешто у ражи, од сабора ни спомена. Радикали постали устарабари. Некако се као стиде износити рачуне пред сабор, као нова млада изаћи пред велико друштво.

Али, ако су ћутали радикали, није патријарх, кога су они изабрали, него отишао човек лепо у Пешту, па затражио, да се по закону сазове сабор. Радикали сиромаси мрште се, али морају загристи, те „примише на знање“ патријархов рад. И тако ћемо имати крајем априла нове изборе за српски народни црквени сабор. Ако Бог да, обрачунаћемо с радикалима за сва недела, која починише последње три године.

Бугарски и српски краљ у Петрограду. Прошле недјеље походили су руског цара Николу бугарски краљ Фердинанд и краљица Елеонора. Идућег мјесеца отићи ће у походу руском цару краљ Србије Петар и његов син насљедник пријестола Александар.

О овом походу два балканска словенска краља у Петрограду код руског цара пишу много свјетске новине. Вели се, да ће они тражити заштиту Русије за Србе и Бугаре у Турској, а осим тога, на Балкану је јако мутно, па ће се договорити с руским царем о том, како ће се држати Бугарска и Србија, ако би дошло до тежих заплета на Балкану.

У Црној Гори као да иду ствари на боље. Кнез Никола збацио је с министарских столица двије најгоре крвопије народне: Секулу Дрљевића и Јована Пламенца. Можда ће ускоро бити пуштено из подгоричке тамнице оних 50 патника за слободу српског народа у Црној Гори, које је као и наше велеиздајнике облагао исти онај Ђорђе Настић.

У Енглеској се води жестока борба између народа и богаташа. Влада је предложила прошле године, да се увеђу порези неки, који ће теретити богаташе. Закон је примљен у сабору, који бира народ, тако званој „доњој кући“. Али „горња кућа“, у којој сједе сами „лордови“, богаташи, одбила је закон. Зато је дошло до избора, да се види, шта ће рећи народ, и опет су изабране присташе народне владе. Сад ће бити права „горње куће“ окрњена, да богаташи не могу ометати стварање закона, корисних по народ.

У Њемачној се води велика борба око проширења изборног права за сабор краљевине Пруске. Цар Виљем и влада не пристају на то. Због тога је дошло до силних демонстрација по овој краљевини. Много је људи полиција исранила, али узнемиреност се није стишала.

Италија је тобоже савезник наше државе. Али то је силом пријатељ, који гледа, како ће тобожњем пријатељу ископати јаму под ногама. Тако су у тој пријатељској земљи, у граду Милану приређене велике демонстрације против наше државе. Против наше државе држао је говор најславнији талијански књижевник Данунцијо, а народ је као луд одобравао. Прави је врбов клин то пријатељство Италије према нашој држави.

Мудре изреке чешких штедиша.

Чеси! Штедите, да узмогнете бити дарежљиви.

—

Данас се може дићи само онај ко се одликује великом умјешности и штедљивости.

—

Чувајмо чешку земљу, не одричимо је се никада.

—

Тешко народу, који остане без земље.

—

Љубав према земљи, коју наслиједиш од очева јест љубав према отаџбини.

—

Љубав према земљи одржава народ у природи и здрављу. Здравље је моћ. Когод може, нека купује земљу, то је штедљивост народна.

—

Штедњом до честитости.

—

Ко жели добро своме народу, нека учи, ради и штеди.

—

Ко милује своју породицу — нека штеди! А ко милује само себе — и опет нека штеди, да на концу својих дана не буде на терет своме ближњем.

—

Хоћеш ли да видиш своју породицу сретну и задовољну, отхрањуј је у скромности, уцјепљуј у њу поштовање и љубав према раду и научи је штедити.

—

Ко своју дјецу отхрањује у раскоши, тај навлачи на њихове главе биједу и несрећу и спрема готову пропаст рођеној крви.

—

Његујте у ратарским породицама љубав према земљи као свети аманет својих предака.

—

Сваки комадић земље наше отаџбине нека нам буде драгоцјено благо.

—

Позивајмо на оружје војнике штедљивости да сутра не би било касно.

Одговори управе.

Госп. Данилу Вучковићу у Мајару. Примили смо К 3·20 као претплату за г. 1910. Лијепа хвала и српско поздравље.

ПРОДАЈЕ СЕ.

Кућа са зградама, виноградом, ливадом, оранicом и пашњаком скупа 52 јутра за продати. Цијена 40.000 круна.

Кућа са зградама, воћњаком, ливадом, растовом шумом, скупа 145 јутара за продати. Цијена 32.000 круна.

Кућа са зградама, подкућницом, виноградом и шумом, скупа 47 јутара за продати. Цијена 29.600 круна.

Поближе упуте уз прилог марке за одговор даје:

Стево Алавања
1096 **Вировитица** (Славонија).

50 кр. недељне плате

или 50—60% провизије добива сватко, тко преузме продају мојих предмета из **алуминија**. Сјајне новости, којих у трговини још било није. Роба из алуминија продаје се врло лахко.

Поближа упута и узорци бадава. Нека нико не пропусти, да се пропита. Дописница је довољна. Дописиване њемачко. 1091

Антон Хруби
Müglitz Mähren.

Новоотворена опанчарска радња

Пане Рудић у Петрињи

препоручује се пошт. опћинству за израдбу

сваковрсних опанака.

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Букваром без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Никола и Лазар Анђелковић, босанци.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом **55** потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye.

Љубомир Јовановић
821 1 20 школски управитељ и учитељ.

Лековито варошко

АРТЕСКО КУПАТИЛО

Фрање Раноцаја пут. - У НОВОМ САДУ. - Телефон бр. 264.

Отворено целе године.

Надалеко признато, те хиљадама похваљено као лековито купатило, с најјачом садржином јодне лековите воде, која је по изказу правих хемичара, потпуније него садржина јода у купатилу Липику.

Најлековитија сумпорна вода за лечење **Шикаса, хроничне реуме, костобоље и серотке, женске болести** и т. д.

Сваковрсна лечења ладног купања. Утљене киселине, фанго, блатне и сумпорните купке. Електрична купања. Сваковрсне лековите и вибрационе масаже. Радиогенска лечења са ниљем и купањем. Сунчања, ваздушна и у песку купања. Раскошно парно купатило. Дивна дворана за читање, за одмарање, одлично уређена гостиона са елегантним гостионским собама и добром кујном. Божња аутомобилом до купатила и натраг у варош. Стакан купалишни лекар. Комбиноване јефтине цене за купке. Диван ценовник се на захтев шаље бесплатно и франко. УПРАВА КУПАТИЛА.

МОКРЕЊЕ

у кревету приписује се често несташности, док је она мана заправо последица ослабљене затворне мишице мјехура. Препоручује се потражити од Institut Sanitas, Velburg P 319. Bayern бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, која од тога трпи мора се назначити. 680

БРЕМЕН = АМЕРИКА

Од кр. земаљске владе уз јамчевину од 50.000 Круна повлашћена пословница за одпрему путника сељачког и радничког сталежа из Загреба преко Бремена у Америку, Азију, Африку и Аустралију.

СЈЕВЕРО-ЊЕМАЧКИ ЛОЈД

ЗАГРЕБ прије **Ф. МИСЛЕР**

Петриньска улица 85. 775

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим збубаним опасачима за килу кад је **лечнички доказано**, да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и с **конштаком.** За болеснике **све справе**. Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР У Новом Саду (Ujvidék)

4106 преко од Цинтралног Кредитног Завода I./K.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

једина је задруга, која се поред исплаћивања посмртнине од **К 500** (мало коло) или **К 1.000** (средње коло) или **К 2.000** (велико коло) **брине и за сирочад својих редовних чланова тиме, што их из чистог добитка и прилога изванредних чланова, који иду у „Фонд за сирочад Српскога Братства“, спрема за живот школовањем или давањем на закате и трговину.**

Позивљу се дакле Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године те могу уредно приносе плаћати, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће).

Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

БАДАВА И БЕСПЛАТНО

шаљем на захтјев сваком појединцу

ГРАМОФОНА

или оним, који ће таковог **неумерног кућног весељака** набавити жеље, мој **изустровани цијеник** као и највећи избор укусно израђени, са портретима наших најобљубљенијих умјетника проширени **вопше плоча** најбоље успјелијех **српских, хрватских, словенских, босанских, турских**, као и интернационалних снимака.

Најбоље паравно врело за плоче и апарате, јер се не ограничујем на једно тврдо, него држим више приморстних творива на залихи.

Продаја уз најниже творничке цијене. Старе плоче примам у замјену. Залиха пера, мембрана, игала и т. д.

— Властита радиона за поправке. —

M. DRUCKER.

284 **Илица, 30. — ЗАГРЕБ. — Илица, 30**

Оглашујте у „Српском Колу“.

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 8. Загреб, у четвртак 25. фебруара (10. марта) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·80 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута умећују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 4 Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Радикалско србовање.

Кадгод ти неки човек много и много, и на сваку руку говори, како је он поштен, честит, на свом месту, можеш поуадано сумњати, да није такав. Јер шта ће добру самохвала? Добро себе само хвали. Онаки људи слични су жени сумњиве боје, која непрекидно људе уверава, како је њен женски образ светао као сунце. А ти слушаш и смешкајући се сумњиво вртиш главом.

Тако је и с нашим радикалима, а и с хрватским франковцима. Та радикали промукоше дерући се неуморно: Ми смо Србенде, ми смо они најжешћи, најљући Срби, ми смо највећи народњаци. Либерали и алмажани су продане мешине, самосталци су издајице, одроди српски, који хоће да похрвате српски народ. Овамо људи к нама, к најбољима, најпоштенијима, најљућима Србима, овде је роба најбоља.

Годинама и годинама деру се они тако као какви јеврејски пиљар на вашару. И многе су залудили и обманули својом дерњавом. Људи пришли и негледуш купили ћаво под добро. Али не може то тако вечито трајати. Ако човек робу добро не огледа у оној буци на вашару, он ће код куће кад се осами мало попригледати, каква је и видеће шта је купио. Јао онда лажљивом пиљару. И радикалску је робу народ већ окушао, па: јао и радикалима. Обманути и огорчени народ прегазио их је 1908. на изборима за земаљски сабор. Неће другачије бити ни ове године на изборима за сабор црквени.

Јер, у чем је било то радикалско србовање? Све што је добро задњих година учињено код нас Срба, учињено је без вођа радикалских. Они су само сметали и кварили. Зар Јаша Томић није прошле године ударао у „Заставу" по Савезу Српских Земљорадничких Задруга? Зар није писао против „Привредника", тобоже у страху, да толики шегрти неће имати места за своје радње? А да их 200.000 пошаљемо у шегрте, нашли би места у Угарској, Хрватској, Босни, Црној Гори, Србији, Турској, Далмацији. Та нас је на све стране, осим Србије, заокупио туђин занатлија и трговац. И у Црној Гори су арнаутски трговци и занатлије. Јесу ли радикалске вође започеле рад на отварању течајева за неписмене, јесу ли повели покрет за оснивање друштва за отварање народних књижница? Предњаче ли њихови људи код удружавања српских трговаца, учитеља? Проповеда ли Јаша Томић без прекида и неуморно „свој своме" и долази ли за то под вешала?

Та Јаша Томић је писао, како и не може волети свога, ако није радикал. Он је написао чланак у „Застави": О мржњи на брата, препоручујући својим радикалима, да мрзе сваког ко није радикал.

Срби у горњим крајевима не читају „Заставе". У Срему је читају и наши људи. Па јесу ли икад читали тамо, да су Српству највећи и најопаснији непријатељи Немци, Мађари, Јевреји, или они Хрвати који Срба не признају? Сачувај Боже! „Застава" је сваки дан препуна речи, којима се доказује, да је Српству највећи непријатељ Полит и либерали, Светозар Прибићевић и самосталци и они Хрвати, који нас воле и бране, који хоће с нама братски, који су се изложили задње две године ударцима ради нас, они у коалицији. А франковци — ајак! А Раух — ајак! А Векерле — ајак! Сад ће можда, кад је отишао Раух и Векерле, сметн и против њих писати. Али тешко, боје се, да би се могли опет повратити, па ето замерке. Удри дакле и даље по Прибићевићу и самосталцима.

У чем је то радикалско србовање? Је ли Акурти у Загребу оптужио радикалну странку да је велеиздајничка? Није, него самосталну. Он је изричито рекао: оптужујем само ових 7 радикала, који су забасали у зло *и целу самосталну странку!* Је ли Акурти на расправи читао чланке из „Заставе", да докаже, како Срби раде на освешћивању народа, како се помажу по оној „свој своме", како воле и ону браћу у Србији, како проповедају борбу на живот и смрт са српским непријатељима? Ни једног јединог. Али зато је прочитао скоро цело „Српско Коло" од почетка излажења и безброј чланака из „Србобрана".

Док је било затворено толико самосталаца, док се тражило од сабора да изручи 6 самосталских посланика, дотле су се радикалне вође

Красојевић и Ђурђевић поносито шепириле с орденима на прсима, које им је израдио српски крвник Векерле. Ваљда зато што су најљући Срби?

Па кад су по „Застави“ самосталци најгори Срби и још горе: издајице српске, је ли их Раух зато затварао, што су српске издајице? Јесу ли турске дахије пре 100 година зато започеле сећи вође српског народа у Србији, што су ови били српске издајице, што нису били добри Срби? Или баш зато, што су били добри Срби, што су их се дахије бојали, па су хтели да народ остане без вођа и пријатеља? Како то, да су страшни Срби радикали, ти змајеви и рисови српски, изнели целу кожу?

Ви Сремци читате и „Заставу“ и то „петковачу“, а и наше „Српско Коло“. Па где сте нашли више поуке о прошлости српској, о приликама других Срба, о том, како Србин Србина мора волети и помагати, како се сви Срби морају што боље слагати? Где сте нашли више упуте ратару о свему што њему треба да знаде и из закона и других ствари? Мари Јаша за то. Зна он, да би по њега било горе, што би народ био упућенији у све. Зато он и неће да га поучава добру, него га задаја мржњом на брата, грди, ружи сваког, ко није радикал. Кад би он учио народ, како је у прошлости због несложе страдао, не би сада у истом народу смео распиривати семе несложе и мржње. А он без тога не може живети.

Па у чем је то радикалско србовање? Ни у чем дакле, него у празним речима. Али празне речи не вреде дуго, људи хоће дела. Сваки човек проживи доба детињства. Дете лепим речима и обећавањем златних брда можеш преварити. Плаче, дере се. Теби мука, па му велиш: Немој плакати, купиће ти тата коња, знаш оног великог, живог. И оно престаје, а други пут му опет обећаш исто или шта друго, јер оно је заборавило на прво обећање. И читав народ проживи доба народног детињства, кад је лаковеран, кад му сјајним речима и големим обећањима можеш опсенити очи. Али наш народ је већ израстао из детиње кошуљице и радикалима, мајсторима у опсенарству, завараванју народа више не верује. Нећу речи, хоћу дела — говори народ, слично оном песнику:

Јер све чујем клепет млина,
Али брашна, брашна нема.

Радикали не могу радити на српским пословима, не могу они народу донети ни паспаља (посија) а камо ли брашна, јер они су научили само клепетати, брбљати, хвалисати себе а оцрњивати и облагивати најгорим погрдама оног ко неће с њима. Зато су и почели пропадати, зато ће се сурвати свесвим. А то ће бити добро, јер неће више бити никог ко ће ометати паметне народне послове, престаће међусобно клање у народу и ми Срби моћи ћемо се свом снагом бацити у борбу с нашим правим непријатељима, туђинцима. **П.**

Србин тожак и франковац опанчар.

Било је то у Банији, а у котару петрињском. Једном Србину тежаку затребали опанци. Обосио, а зима, те ти се отисне из свог села у Петрињу. Има у Петриња доста опанчара, и Срба и Хрвата, који су Србима пријатељи, добрих и вриједних занатлија. Могао је наш тежак међу својима бирати.

Али он, како то обично чине наши људи, није много мислио о том, ван дође у опанчарију једног франковца. Он као вели: човјек је човјек. Али кад би му ко упалио кућу, он не би рекао: човјек је човјек, нити би паликућу помагао, већ би тражио за њ жестоку казну. А да мућне зеру само главом и промисли о свему што су франковци учинили зла Србима, а нарочито задње двије године, он би у сваком франковцу видио паликућу, па га не би нико ни на ланцу одвукао, да помогне набијати кесу српског паликуће.

Заће он унутра и тражи опанке. Добије слабе. Тражи он боље, добије их. Тражи најбоље, франковац му их даде. Али се све нешто коструши. Кад је наш тужни Србин огледао све опанке и метнуо их преда се, запита: шта коштају ови, шта ови, а шта ови. Франковцу ваљда додијало и било криво, што један „Влах“ толико избира и мучи његово господство, те ти размахне руком и пљус нашег Србина преко образа, вичући: Ето, то коштају.

Зграну се тежак и осрамоћен извуче се ван. Кад је дошао кући, причао је о својој срамоти пароху, мислећи ваљда, да ће овај у новинама изружити франковца. Његов парох био у Загребу, па испричао све нама.

И ми ево пишемо о овом. Али не пишемо да грдимо франковца. Сачувај Боже! Франковац има право. Кад послије свега овог што су нама Србима учинили франковци, уједајући нас за срце горе од бијесних паса, уништавајући цијеле српске породице, пљујући нам на свеције, хотећи нас све на вјешала попети — још и данас има жалосних Срба, који иду к њима и помажу их, онда су ти Срби задњи људи, нешто што можеш без страха и бриге икакве газити, пљувати, ћушкати. Јер, зар ће прави човјек, поносит Србин, који држи до свог образа, ићи франковцу једном? Такав не иде тамо, па такав не прима ни ћушака уз образ. А кукавицу свако ћушка, то се зна. Јер гора је ћушка за

правог Србина, кад иде и помаже франковца, него ћушка и најврућа, коју му ко прилијепи уз образ. За онога који помаже франковце није више ништа срамота: ни ударац ногом у леђа, ни буботак колцем преко леђа, ама ништа.

Нека дакле франковац ћушка оваке Србе, колико га је воља, нису боље ни заслужили. Можда ће их ове ћушке једине освијестити и довести памети. Не грдимо њега, него износимо срамоту овог Србина тежака пред наш српски свијет. Знамо му и име, али га за први пут нећемо јавно огласити. Но други пут неће бити опроштења. Али ми држимо тврдо, да више неће ићи франковцима по ћушке. **а.**

Једне јесење вечери.

Крај огњишта седи баја,
Па кукуруз круни,
Размесила тесто наја,
Пеку се сомуни.

Измаглица ситно веје,
Тихо шапћу мокре стреје:
„Нека веје, нека веје...
Прохујаће дан по дан,
Освануће Ђурђев дан!"

Ала жари..... причај, стари —
Стакни ватру, дете,
Нагрнуће помешари
А ја у девете.
Развезао од Адама...
Има ноћи... дана,
Причаћу вам, благо вама,
Од Кулина бана.

На огњишту ватра грије,
А чељад се ведро смеје:
„Ала веје... ала веје...
Нека веје... дан по дан...
Освануће Ђурђев дан!"

Седи баја, спрема вреће,
И крпи опанке,
Наја ново тесто пређе
И припрема чанке.
Спремна совра... леб се тишти,
Вариво се лади,
Сировица тешко пишти:
„Ал' ће да се слади!"
Баба Ката нешто гата
С бардаком и џбањем,
А дечица иза врата
Играју с кочањем.

Ала, вала, поче баја:
Отежаше данци,
Крпи лику на опуту,
Све тањи опанци.

*

Дај уларе, спремај кола,
Да укошкам јунце,
Да бар пређем пута пола,
Док изгреје сунце.
Звецкају улари,
Под теретом точак шкрипи,
То су помељари.

Чујеш, људи,... земан дође,
Заклаше нас данци,
Старе кесе гајтанлије,
Заменише чанци!
Крпи лику на опуту
Све тањи опанци.

Из „Сеоанчица". **Милорад М. Петровић.**

О досељеницима некрајишницима у Крајишничким земљишним заједницама.

У заједницама овлаштеника, који имаду по §-у 17. темељнога Крајишничкога закона од 7. маја 1850. право заједнички уживати пашњаке а ријетко када и засебне шуме бивших крајишничких мјесних општина, скопчано је овлаштеничко право *с власношћу настањене куће у дотичној поревној општини* по §-у 7. закона од 25. априла 1894. о уређењу земљишних заједница.

Но у бившој Крајини (Граници) има *двије врсте кућа* и то:

а.) *Куће крајишничке, које су постојале још прије 8. јуна 1871.* кога дана је докинут дотадашњи сустав давања војничке дужности и кога дана је престала свака стега у стјецању непокретне имовине у Крајини.

б.) Куће које су настале *послије 8. јуна 1871.*

За овлаштенике Крајишнике доста је, да су власници ма какве настањене куће у дотичној поревној општини по четвртој ставци 3. тачке §-а 18. проведбене наредбе кр. хрв. слав. далм. земаљске владе, одјела за унутарње послове и одјела за правосуђе, у Загребу од 19. септембра 1897. број 54.510. Дакле за њих *је све једно, да ли је њихова настањена овлаштена кућа подигнута прије или послије 8. јуна 1871.*

Друкчије је с некрајишницима, с досељеницима.

И некрајишници досељеници могу стећи овлаштеничко право у крајишничкој земљишној заједници, али код њих треба разликовати, да ли су они овлаштеништво стекли *прије или послије уређења земљишне заједнице.*

Приликом уређења земљишне заједнице мора се признати овлаштеником сваки некрајишник досељеник, ако је у вријеме првога уређења власником старе крајишничке куће, која је постојала прије 8. јуна 1871. као власност крајишничке задруге или крајишничке облигатне породице, која је вршила крајишничке (граничарске) дужности и обавезе, те ако та кућа лежи у дотичној порезној општини и ако је та кућа настањена. Куће, које су у Крајини постојале прије 8. јуна 1871. али су биле власност државе, па су касније прешле у власност приватника некрајишника, нису овлаштене, јер нису давале војнике.

Послије довршеног уређења земљишне заједнице може некрајишник досељеник постати овлаштеником у земљишној заједници, ако стекне власност

а.) овлаштене старе крајишничке куће.

б.) куће, која до душе није стара крајишничка кућа, али је у вријеме првога уређења земљишне заједнице била власништвом којега Крајишника, па је тако увртена међу овлаштене куће.

Власност овлаштене куће може се стећи добровољном и овршном (на бубањ) продајом, насљедством, дарованьем и диобом задружнога посједа.

Ко год стече власност овлаштене куће:

а.) насљедством или диобом задружнога селишта, стекао је безусловно и овлаштеничко право, скопчано с том кућом, био не био насљедник Крајишник, јер по садашњим законима имовинско-правна способност т. ј. способност стјецати и отуђивати имовину није више везана сталешком припадношћу.

б.) добровољном продајом или дарованьем, стекао је безусловно и овлаштеничко право, скопчано с том кућом, био не био Крајишник, осим ако је продавац у купопродајном уговору или даровалац у даровном уговору **изријеком** навео, како он продаје или дарује само кућу *без овлаштеничкога права, које задржава себи.* Ако то не метне у уговор, оде с кућом и право у неповрат!

в.) овршном (на бубањ) продајом, стекао је безусловно и овлаштеничко право, скопчано с том кућом, био не био Крајишник и било не било у драженим увјетима и у драженом записнику напоменуто, да се с кућом јавно продаје и овлаштеничко право, јер овршеник т. ј. онај, чија се кућа продаје на бубањ, нема никаква утјецаја на дражбени предмет и на права, спојена с њим.

Томе свему није крив данашњи закон о уређењу земљишних заједница, како се обично говори, него што је то тако, узрок лежи у постанку самих крајишких мјесних општина. За вријеме Крајине је царевина свакоме селу излучила један дио државних пашњака, да поједине крајишке *куће* могу на томе пашњаку пасти своје благо, јер је и царевина у Крајини узимала војнике од *кућа, кућних бројева*, а не од породица. И тако је то овлаштеничко право било нераздруживо скопчано с кућом, са ствари, а не с породицом, с личношћу, па зато је овлаштеничко право по своме постанку и развитку *стварно* право. К томе, како се јасно види из овога краткога разлагања, овлаштеничко право *није самостално право*, него је оно само *припадност* (§ 294. и 298. о. г. з.) главне ствари т. ј. овлаштене куће. По 442. §-у о. г. з. когод стекне власност какве ствари, задобива тиме *и права, која су скопчана с њом*, дакле когод стекне власност овлаштене крајишничке куће или уопће овлаштене куће у крајишкој земљишној заједници, стекао је и овлаштеничко право — осим ,ако је оно од добровољне продаје и дарованья изријеком било изузето — не по закону о земљишним заједницама већ по општем грађанском законику, који је од првога закона куд и камо старији!

Сасвим је погрешно мишљење, да је закон о уређењу земљишних заједница противан домородцима. Баш противно је истина. У томе закону има доста брана, које прије странцима досељеницима улаз у земљишну заједницу и које много штите старосједиоце, као што је то донекле већ разложено у 24. броју за 1905. и у 43. броју за 1909. „Српског Кола". Ако Бог да здравља, биће о томе још говора за праву народну корист. **Гавра Копенол.**

Шта се збива у нас и у свијету.

Пријатељи „Српског Кола." Послали су нам у име претплате за „Српско Коло": Софија Радујковић из Липовчана 9 К 60 фил.; Миле Дерета из Дрљаче 20 К; Богомил Ђерић из Беча послао је 16 К, да се за те новце шаље „Српско Коло" четворици ратара у његову родном крају, у котару кореничком; Љубомир Бабић, свећеник из Старог Села опет 17 К 60 фил.; Стојан Војводић из Доњана у Далмацији 6 К 40 фил.; Ђуро Вуњак из Слуња 25 К 20 фил.; Петар Д. Радаковић из Петроварадина 19 К 20 фил. за 6 претплатника; Ј. Бастајић из Свинице 16 К за 10 претплатника; Филип Кетић ратар из Ст. Сланкамена

28 К 60 фил.; Андрија Јакоповић учитељ из Миклушеваца 17 К 60 ф.; Михајло Покрајац из В. Црквине 14 К 40 фил.; Никола Трбојевић парох из Јошавице 17 К 60 фил. и Ђуро Јовановић ратар из Бовића 11 К 20 фил. („велеиздајник" по трећи пут већ шаље претплату!)

Велеиздајници за „Српско Коло." Знамо како су Србе у Загребу пред судом окривљивали велеиздајом и зато, што су ширили у народ „Српско Коло." Међутим они опет, без обзира на то, чим су пуштени на слободу, почели су опет ширити „Српско Коло" у народ. Тако смо већ јавили, да је ратар Ђуро Јовановић послао претплату за 11 претплатника. Сад је послао опет 17 К 60 фил. за даљих 6 претплатника; осим тога послао је Стево Калембер 73 К 60 фил.; Ђорђе Јагнић 12 К и Перо Бекић 32 К.

И остали велеиздајници јављају, да ће радити људски на ширењу „Српског Кола," и они који то прије нису чинили. Веле: Ако опет будемо кад затворени, да барем знадемо, зашто смо. А друго, да се осветимо душманима за оно тамновање, јер нема за њих веће освете, него што је рад на унапређивању и освјешћивању Српства.

Састанак сабора. Службене новине од суботе донијеле су владарево писмо, којим се дозвољава сазив хрв. сабора. На темељу тога сазвао је предсједник сабора по старости г. др. Еразмо Барчић сабор за петак дне 18. овог мјесеца.

Ми овом сабору, што га је весели Раух на првом састанку разјурио, желимо сретан успјех у раду за добро отаџбине и народа.

Нови адвокат у Загребу. Ван је ових дана дао право адвокације младом и спремном Србину др Срђи Будисављевићу. Он је нашим читаоцима познат још као бранитељ у велеиздајничкој парници. Ми му с наше стране желимо што више успјеха у раду.

Загребачки избори. Крајем прошлог и почетком овог мјесеца обављени су избори градског заступства загребачког. Од 26 заступника изабрано их је 23 коалираца и присташа д-ра Миле Старчевића, мађарона 3 а франковац ниједан. Мађарони и франковци, помогнути католичким свећеницима, ишли су сложно, али бише сјајно потучени. Није помогло франковцима, што су писали да коалиција хоће посрбити Загреб, да јој је краљ Петар послао новаца за изборе и т. д. Хрватски народ је прогледао франковачке лажи и не вјерује им више већина да рекну, е је млијеко бијело. Тако су франковци потучени у својој кући, у Загребу, гдје их досад нико није могао потући, гдје су господари већ 15 година.

Никола Тесла за српску школу. Славни српски учењак Никола Тесла, који живи у Америци, наслиједио је сав иметак сарајевског митрополита Мандића, свога ујака. Но он није хтио примити то насљедство, него га је поклонио за српску школу у Госпићу. Част великом Србину Николи Тесли, који ево и овим показује, да није заборавио у туђем свијету на своју српску крв.

Далмација за Србе велеиздајнике. Из Далмације стигло је за Србе велеиздајнике још 537 К 66 фил., досад свега 5338 К 36 фил. Браћи у Далмацији нека је свесрдна хвала.

Соколи и нова влада. Раух је ишао за тим, да уништи и српске и хрватске Соколе. Зато је био забранио ђацима који полазе државне школе, да буду чланови Соколова. Ову наредбу укинула је нова влада. Ђаци опет смију бити Соколи.

Ћирилица у школама. Бан Томашић потписао је наредбу, којом се опет у пучке школе уводи ћирилица, дакле, гдје је већина српскоправославне дјеце, учиће се ћирилица у првом и другом разреду. Ето, то је издаја, коју починише самосталци по причању радикалске „Заставе." Срби опет добивају своје право, јер је коалиција отпрашила радикалима премилог Рауха.

Српски Соко у Турској. У пријестоници негдањој цара Душана, а сад у граду Турском Скопљу основан је „Српски Соко." Отимају се, ево, и наша браћа у Турској, па како нећемо ми, који смо у свему одмакли пред њима далеко. Било сретно!

Два дедана. Радикали и франковци пишу, да је коалиција издала народ, што је склопила споразум с баном Томашићем. У претпрошлом броју јавили смо, како је радикалско градско заступство у Митровици брзојавно поздравило тог истог Томашића и подбана Чаврака. Сад је то учинило и франковачко заступство града Крижеваца. То је радикалско и франковачко поштење. Два дедака, обадва једнака.

Скупили милион круна. Јавили смо, да су Чеси у септембру 1909. одлучили скупити својој Матици Школској, која диже народне школе у крајевима, гдје су Нијемци претежнији од Чеха, за дар милион круна. Крајем прошлог мјесеца прекорачили су дарови један милион, тако да је милион скупљен за 5 мјесеци, или сваки мјесец скупили су Чеси 200.000 круна.

Сад су предузели Чеси, да скупе још један милион, да не буде милион круна него форинти, како стоји у прогласу на народ.

Видите, народ који се овако брине за своју просвјету, не може никада пропасти.

Велики добротвор браће Словенаца. Наша браћа Словенци воде тешку борбу с Нијемцима и Талијанима у Крањској, Истрији, Горици, Корушкој и Штајерској. Они имају друштво „Ћирила и Методија," које подиже школе словеначке. Против овог друштва устали су у задње вријеме словеначки католички попови, јер неће да се упрегне у њихова кола. Али баш зато се један честити Словенац, Карол Катник неки дан на смрти сјетио друштва и оставио му по милиона круна, тако да је сад обезбијеђено против навале попова. Карол Катник био је фабрикант и велики посједник, умро је у 35. година. И брат његов Франц, који је умро још 1891. године, оставио је свом народу сто хиљада круна.

Слава Каролу Катнику, добротвору великом просвјете наше браће Словенаца.

Госпићна „Српска Штедионица" одредила је ове године 3500 круна од своје чисте добити за српске добротворне ствари, а то је скоро 8 процената цијеле њене добити.

Осим тога закључила је она да прима предлог, који је у новинама изнио г. Милан Грчић, свршени филозоф, по ком би сваки српски новчани завод требао дати сваке године 5 процената добити своје, да се тијем новцем оснује један велики српски народни фонд. Кад се узме на ум, да Срби у овој држави имају преко 130 новчаних завода, онда би се тај фонд брзо створио.

Да видимо, шта ће рећи други српски новчани заводи.

Радикалско србовање. У Товаришеву у Угарској имаде српски новчани завод „Српска Задруга," који заслужује потпуно повереље, а осим тога и Српска Земљорадничка Задруга. Тамошња српска црквена општина има лепу своту готова новца, а у рукама је радикала. До сад је тај новац био уложен у „Српској Задрузи," како и треба.

Но радикалима се учинило, да то није српски, ако српски новац лежи у српском заводу, него они лепо тај новац уложише у месну Немачку задругу, и ако она није завод поуздан као Српска Задруга, јер је једном пропала пре 10 година под управом Јевреjина Рознберга.

Дакле, код Српске Земљорадничке Задруге и српског новчаног завода радикали улажу црквени новац у јеврејско-швапски завод. Као да су онај новац српској цркви даровале Швабе и Јевреји, па им га треба дати из захвалности да се људи испомогну.

А овамо радикали раздераше уста вичући: Ми смо највећи, најљући, најбољи Срби, а самосталци, либерали, алмажани су издајице српске.

Српске земљорадничке задруге вирилци. У Великом Бечкереку има у градском заступству 100 вирилаца, великих посједника, који седе у заступству, а да и не буду бирани. Између њих је 20 Срба, па и тамошње две српске земљорадничке задруге, и то једна на 16., а друга на 17. месту по величини пореза.

Лепо је да су српске земљорадничке задруге овако јаке. Ево и овде види се добро, шта могу мали људи сложним радом.

Одговори уредништва.

Гђи Љ. Бошков у Каменици. Ми смо Вашу карту одступили Добротворној Задрузи Српкиња у Загребу. Она ће Вам дати о том најбољу упуту. Ми Вас молимо, да на сваки начин оснујете то корисно друштво. Мало нас је, па је двоструко потребније код нас, да се и жена наша укрбати у коло народних радника, него код народа великих, јер код њих и без жена има доста радника.

С. Р. К. Ви морате на сваки начин положити предујам за диобу, јер док би дочекали да Вам се поврати Ваше, што је изгубљено кривицом области, и умрли би, а не би посла обавили. Дакле, Ви положите предујам, а ми ћемо Вам накнадно послати упуту о том, је ли могуће и како да дођете до својих новаца.

Пријатељу у Б. Ако ваш бележник сале̂ње жене у уреду, треба га тужити области старијој, има ли зато доказа.

Ако главар заједнице земљишне с начелником ради на штету заједнице, треба одбор или скупштина да устане против њега и позове га на рачун. Ради ли и даље зло, онда га треба по §-у 45. закона о уређењу зем. заједница пријавити котарској области. Пусте ли људи мирно, да ради што хоће, нису боље ни заслужили.

П. П. у Б. По § у 18. и 20. безузбетно је дужан онај на ког овлаштеништво прије̂ће другим начином, него баштинством или диобом овлаштеног земљишта, платити у „Правилнику" одређену приступнину и док је не плати, не може почети уживати користи од заједнице. Дакле то морају и тамошњи Мађари и Швабе, који су купом дошли до овлаштеничких земаља. Не треба им опростити и не смије се. Ни они нама ништа не опраштају, ван нас даве гдје само могу.

По § у 6. напутка за провађање закона о имовним општинама „Нарочито за покривање кровова зарачунаће се само у оним крајевима потреба дрва, гдје не буде за прављење опеке прикладне иловаче." Дакле, ако сте тражили даску, нису Вам је на темељу тога дали.

А ако сте тражили рогове, вјенчанице и т. д., да можете метнути цријеп — јер нам то није посве јасно — онда валда за Вас и друге није дотекло, али по §-у 20. истог напутка морају се те странке којима није дотекло предбиљежити, па им се идуће године прије свију других дати грађа. Уосталом, запитајте свог заступника у имовној скупштини, зашто нисте добили.

М. М. П. у Н. Т. На жалост, код нас закон штити само католичке празнике.

„Србину" у Црквеном Боку. Сад је Рауховцима покисло перје, па покушајте опет притужити се онђивијеђу, ако није досад ништа дошло од владе. Не помогне ли ништа, обратите се на свог нар. заступника.

Н. и С. Ј. у Х. Што се тиче осигурања код „Српског Братства", јавите се на адресу: „Српско Братство" у Загребу. Оно ће Вам боље од нас одговорити. За оно друго пропитајте код Српске Банке у Загребу или код Управе Српских Народно-Црквених Фондова у Карловцима и код Управе Фонда Саве Текелије, такође у Карловцима, нека Вас известе о условима.

"СРПСКО КОЛО"

прима огласе уз најумјереније цијене.

Продаја посједа

састојећег од преко 30 јутара земљишта (оранице, ливаде, виноград, воћњак и т. д.) у самим великим комадима са зиданом кућом и осталим господарским нузградама, на државном друму Иванић—Чазма, прикладно осим за господарство такођер за тјерање обрта као: гостионе, дућана и т. д. — одмах.

Поближе обавијести код управе „Српског Кола" у Загребу под бр. 1133.

ПРОДАЈЕ СЕ.

Кућа са зградама, виноградом, ливадом, ораницом и пашњаком скупа 52 јутра за продати. Цијена 40.000 круна.

Кућа са зградама, воћњаком, ливадом, растовом шумом, скупа 145 јутара за продати. Цијена 32.000 круна.

Кућа са зградама, подкућницом, виноградом и шумом, скупа 47 јутара за продати. Цијена 29.600 круна.

Поближе упуте уз прилог марке за одговор даје:

Стево Алавања
1096 **Вировитица** (Славонија).

Новоотворена опанчарска радња

Пане Рудић у Петрињи

препоручује се пошт. општинству за израдбу

сваковрсних опанака.

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Буквaром без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Никола и Лазар Анђелковић, босанције.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом 55 потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye.

Љубомир Јовановић
821 1—20 школски управитељ и учитељ.

Лековито варошко

АРТЕСКО КУПАТИЛО

Фрање Раноцаја пут. - У НОВОМ САДУ. - Телефон бр. 264.

Отворено преко целе године.

Надалеко признато, те хиљадама похваљено као лековито купатило, с најјачом садржином јодне лековите воде, која је по исказу правих хемичара, **потпуније него садржина јода у купатилу Липику.**

Најлековитија сумпорна вода за лечење **Нишаса, хроничне реуме, костобоље и сеоотине, женске болести** и т. д.

Сваковрсна лечења ладног купања. Угљене киселине, фанго, блатне и сумпоровите купке. Електрична купања. Сваковрсне лековите и вибрационе масаже. Радиогенова лечења са пићем и купањем. Сунчана, ваздушна и у песку купања. Раскошно парно купатило. Дивна дворана за читање, за одмарање, одлично уређена гостиона са елегантним гостинским собама и добром кућном. Возна аутомобилом до купатила и натраг у варош. Стално купалишни лекар. Комбиниране јефтине цене за купке. Диван ценовник се на захтев шаље бесплатно и франко.

УПРАВА КУПАТИЛА.

МОКРЕЊЕ

у кревету приписује се често несташности, док је ова мана заправо посљедица ослабљене затворне мишићне мјехура. Препоручује се потражити од Institut Sanitas, Velburg P 319. Bayern бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, која од тога трпи мора се назначити. 680

БРЕМЕН - АМЕРИКА

Од кр. земаљске владе уз јамчевину од 50.000 Круна повлашћена пословница за одправу путника сељачког и радничког сталежа из Загреба преко Бременa у Америку, Азију, Африку и Аустралију.

СЈЕВЕРО-ЊЕМАЧКИ ЛОЈД

ЗАГРЕБ прије **Ф. МИСЛЕР**

Петрињска улица 85. 775

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим због опасачима за килу кад је **лечнички доказано**, да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје сваком на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и с **конштаком.** За болеснике **све справе.** Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР у Новом Саду (Ujvidék)

преко од Цинтралног Кредитног Завода I./K.

4106

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

једина је задруга, која се поред исплаћивања посмртнине од **К 500** (мало коло) или **К 1.000** (средње коло) или **К 2.000** (велико коло) **брине и за сирочад својих редовних чланова тиме, што их из чистог добитка и прилога изванредних чланова, који иду у „Фонд за сирочад Српскога Братства“, спрема за живот школовањем или давањем на занате и трговину.**

Позивају се дакле Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године те могу уредно приносе плаћати, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она свеђимућније Србе и Српкиње, да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће).

Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

БАДАВА И БЕСПЛАТНО

шаљем на захтјев сваком појединцу

ГРАМОФОНА

или оних, који се таловог **неуморног кућног весељака** набавити желе, мој **илустровани цијеник** као и најновије укусно израђени, са портретима наших најобљубљенијих умјетника произведени **нотне плоче** најбоље успјелијех **српских, хрватских, словенских, босанских, турских,** као и **интернационалних** снимака.

Најбоље паравно врело за плоче и иглате, јер се не ограничујем на једно твориво, него држим више првовластних творива на залихи.

Продаја уз најниже творничке цијене. Старе плоче примам у замјену. Залиха пера, кембрања, игала и т. д. — Изврстна радиона за поправке. —

M. DRUCKER.

254 Илица, 39. — ЗАГРЕБ. — Илица, 39.

Оглашујте у „Српском Колу“.

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 9. Загреб, у четвртак 4. (17.) марта 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се ишће од три пута умањују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописа се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Раухови мирисни трагови.

Још за бановања Раухова почели су изабијати на јаву којекакви пљави његови послови. Знамо, како је нашим имовним општинама хтио натоварити на врат куп имања кнеза Шаумбург-Липе за 10 милиона скупље, него што вриједи. Знамо за ону продају имања вранског приората, гдје је нудио један по милиона више, па је свеједно продано мањем нудиоцу. Знамо и за онај посао са Жидовом Кронфелдом о осигурању наших Американаца.

Раух је био страшно задужен прије него је постао бан. Он је хтио да се поткожи. Кад је видио, да га народ неће, онда је горе стао лагати, све и сва измишљати, да уплаши оне у Бечу, не би ли га оставили дуже на столици банској. Па кад су ствари по Фридјунгову процесу пошле рђаво поњ, он се свеједно држао банства као крља (ролац) или чичак. Гроф Куен морао га је скоро колцем стјерати с банске столице.

Он се бранио толико једно стога, што је хтио дуже да муже земљу, а друго зато, јер се бојао, што ће се, ако оде, открити све, што је урадио.

Добро је рачунао. Сад се откривају доповштине једна за другом, а шта ће се још открити, то сам Бог зна. Открило се, да је потрошио два милиона преко прорачуна, да је уз то потрошио 800 хиљада круна новаца одређених за сабор, и ако се сабор 1908. и 1909. није састао у сједницу ни један дан. Неки дан откри се, како је један у Загребу за 6000 К мита добио дрогерију (трговину с мирођијама). Прије два три дана објавише све новине оглас, који је у бечким новинама дао штампати загребачки рабинер жидовски. У том огласу нуди на удају своју кћер, обећаје 20 хиљада мираза и једну апотеку младожењи, од ког тражи, да је изучио науке за апотекара. У Загребу нема апотеке на продају, рабинер нема своје, било би против прописа, да се нова отвара. Раух му је обећао апотеку за мираз кћери, а он њему помоћ жидовску, а можда и штогод парића.

Да се подмире дугови Франкова сина Владимира, прозваног Хадеса, Раух је хтио за скупе паре да купи за земљу непотребно имање Јанкомир, којим је управљао тај Франков син. Онај вишак од вриједности добио би синак Јозуе Франка, а можда би се нешто склизнуло и у Павелов џеп.

Но најстрашније је ово, што је задњих дана откривено. Код оне несуђене купопродаје имања кнеза Шаумбург-Липеа био је мешетар (џамбас) Раухов пријашко д-р Ледерер. Раух га је хтио наградити из захвалности. Али не из свога баронског џепа, већ онако на народни трошак. Као вели: три милиона душа могу то лакше поднијети него он сам.

Па шта је урадио? Имала би да се гради жељезница Осијек—Винковци. Хтјело би добити ту градњу неко друштво у Пешти. Заступник му је овај Раухов пријан д-р Ледерер, Жидов. Но друштво још није добило ни дозволе за градњу, нити је заједнички сабор створио закон о тој градњи. Раух је упркос томе, њујући на све законе и прописе, пред свој пад одредио, да се томе друштву исплати за градњу потпора од 614 хиљада круна, и то из крајишке инвестиционалне закладе, којој је задаћа подупирање господарства у бившој Крајини.

Ово је већ крајња доповштина, једно просто разбојништво, какву би се тешко нашло пара у свијету. Шта би тај нечовјек био починио, да га не протјераше за времена? Та није да би обрстио ову јадну земљу горе од икакве ковје, него би и кору згулио с ње, а натопио је прије тога и крвљу народном.

И оваког нечовјека, овакав изрод племена људског бране радикали и франковци, јер је хтио власт с њима подијелити. Плачу и јаучу за њим, да је стид поштена Србина и Хрвата, јер им је спријечено да полочу из корита оно што би иза њега остало. Али помало се откривају и радикалски трагови, трагови њихова пријатељства с Раухом. Чуће се свашта, јер Раух није пред одлазак могао баш све трагове уништити. Зато они тако и пиче и пријете. Миселе, нови људи препашће се њихове дреке, па неће смјети износити пред свијет на јаву њихова дјела. Али могли би се преварити.

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

У чему је јакост закона.

Многи људи мисле, да је доста створити добар закон. Ако је добар закон ту, мора бити и добро ту. Створи добре законе, па се не бригај: не бој се ни за правицу, ни за слободу, ни за џеп свој. Спавај мирно.

Али то није тако. То би било тако, кад би се закон сам од себе вршио. Али закон врше људи: владе и државни органи: чиновници, па и сви други грађани. Ако не ваљају владе, ни чиновници, ни држављани, бадава су најбољи закони. Многе државе у јужној Америци имају најбоље, најслободније законе, а нигдје се не чине таква безакоња, као у њима. У Турској је створен закон о равноправности свију народа, а Арнаути коју Србе и друге хришћане као пилиће, па ником ништа. Мађари су у Угарској још 1867. створили тако звани народносни закон, који даје многа права Немађарима, а гоне Немађаре као дивље звијери за ствари, које им тај закон допушта.

Има владара и влада, које даду добре законе зато, да могу лакше радити безакоња. Добрим законима чине се пред свијетом страним ријепи, а замажу очи и свом народу, па раде, што их је воља.

Није дакле јакост закона у његовим ријепим ријечима, ни у заклетвама владара, који се клетвама обвезују чувати законе. Томе смо примјер ми сами. Ми имамо устав од 1868. године, дакле темељни државни закон, најважнији међу законима, који одређује, да се у земљи не може владати без воље народне, то јест сабора, који народ изабире. На устав се и краљ заклео, да ће га поштовати. Па зар није Раух владао пуне двије године против воље народне, газећи устав, који је краљ потписао и заклетвом потврдио, као блато на путу? Зар није погазио и друге законе: закон о слободи штампе, о праву састајања, о равноправности Срба, о личној сигурности држављана и тако даље редом?

Моћ закона је у свијести држављана, који су готови све употријебити, да закон обране од гажења, и ни у чем другом. Ако ћуани владари, владе, чиновници добро знаду, да ће сав народ или јака већина као један човјек дићи се у обрану закона, чим они и слово његово погазе, онда они неће закона газити за јамачно, јер ће се бојати.

Али, ако су они сигурни, да ће већина народа ћутати на све, да ће можда дио народа из каквих рачуна својих одобравати гажење закона, онда ће га они погазити, па да сам Бог сиђе и рекне: Не чините то. Бриге њих за Бога, за људе!

Видите, како је код нас било. Радикали и франковци одобравали су Рауху све због своје користи. Уз то је било још којекаквих кукавица, а нарочито је Раух знао, да је већина чиновника кукавица. Зато је он смио потрти све законе, чак и сам темељни закон: устав. Али да су Срби и Хрвати народ свјестан као Енглези, сто Раухова не би се усудило чинити она чуда, па макар били још пјанији и будаластији. Јер толико памети би имали, да би знали, е се играју својом главом.

Зато је право рекао један паметан човјек, да сваки народ има онакве законе, какве заслужује, а и онај чешки родољуб, кад рече, да влада поштује само онда устав, ако се боји народа. А боји га се, ако је свјестан својих права и одлучан да их брани.

Догод код нас једни буду говорили: А шта је мени до слободе штампе и других уставних слобода; други: а бриге мене за њега, само кад у мене нико не дира; трећи: треба бити миран, па ти неће нико ништа, јер ми смо сви у владиној руци, не можемо ништа; а четврти насилницима још и помагали — дотле ће се закони газити, дотле ће долазити Раухови.

Моћ закона је дакле у свима нама: у нашој свијести и познавању својих права, која нам закон даје; у нашој вољи, да их бранимо од силника; у нашој готовости, да за своја права, која нам закон даје, и пострадамо, нешто и претрпимо.

Будемо ли тако свјесни, храбри и одлучни, онда можемо бити сигурни од гажења закона. Па стога такви и морамо бити и бићемо. а.

Русија.

Градови.

Споменули смо већ, да је Русија ратарска држава. Али рекли смо и то, да у њој сваки дан бива све више људи, који се бацају на друге послове осим ратарских, а особито на трговину, занате и индустрију (творничарство). Зато су у новије доба стали јако напредовати градови у Русији, док је прије било мало већих градова у њој, а село са свим преовлађивало. Прије 200 година од сваких 100 душа живјеле су само 3 у граду, а 97 на селу. Код задњег пописа од године 1897. пронашло се, да од 100 душа њих 13 живи у градовима, а 87 на селима. Сад се то још већма промијенило у корист градова.

Главни је град Русије Петроград. Зове се тако, јер га је саградио најславнији руски цар Петар Велики године 1703., усред мочвара, близу обала балтијског мора, да буде ближе Европи, откуд је у Русију долазило знање у умјење. За 200 година тај град нарастао је на близу 2 милиона душа. Град је прављен од почетка по плану, па је то и касније настављено. Све

су му улице зато равне, широке јако, куће у једној улици подједнако високе. Зато је Петроград најправилније сграђени град на свијету.

Разумије се, да је он као пријестоница пун сјајних палача, сваковрсних школа, богатих цркава, области, свакојаких научних завода и тако даље, свега што имаду велики градови, па и црне сиротиње. Најљепша је црква св. Исака чудотворца, чија је градња стајала на 70 милиона круна у оно доба.

Други царски град је Москва. Руси је зову „Мајчица Москва“. Москва је срце и душа Русије, она је миљеник руског народа. Она је мати славе и величине руске. Није као Петроград начињена по калупу, није град швапски ни по изгледу своме. У њој има много тога, што је само руско, чега нигдје нема до у Русији. Зато је она мила сваком правом Русу, зато је он зове „мајчицом“. Основана је у половици дванаестог вијека. Сада у њој има на милион и двјеста хиљада становника. До Петра Великог била је пријестоница Русије, а тада то постаде Петроград. Сад у њој цареви само каткад станују, али сваки се цар у Москви крунише. Москва је тако знаменит град била, да су Русију до пред 200 година звали Московија а Русе Москови, цара руског цар московски.

И по својој ванскбј љепоти спада међу прве градове на свијету. Најљепши јој је украс „Кремљ“, некада тврђава, на брдашцу, сад мјесто, покривено самим предивним и пребогатим црквама. Ту је и највеће звоно на свијету, тако звано „цар-звоно“, тешко 200.000 кила, високо 8 метара, а може подаћ стати 20 људи. У овој Москви има близу 500 цркава и капела.

И Москва је препуна научних завода, школа, великих грађевина, споменика народне прошлости. Али Москва је и најживљи трговачки град Русије, у њој је највише творница сваке руке и силно радиштво. Док је Петроград више чиновнички и господски град.

Трећи град, не по величини, него по важности у прошлости Русије јест Кијев, најстарији руски град. Њега зову „мајка руских градова“. До пропасти руске слободе и пада у татарско ропство 1240. године био је он главни град Русије, сједиште руских владара. Лежи у јужној Русији. Сад има преко 300.000 душа.

Трећи по величини град је Варшава са 800.000 душа у западној Русији, пријестоница краљевине Пољске, средиште Пољака, који живе под Русијом.

Четврти је по величини град Одеса, у јужној Русији на Црном Мору, са неких 600.000 душа. Нема му још ни 120 година. Утемељила га је царица Катарина Велика.

Осим ових има још много великих градова у Русији европској са преко 100.000 душа, као на пр. у сјеверној Русији Хелсингфорс, Рига, у средњој Русији Тула, Орел, Воронеж; у западној Русији Виљна, Лоц, Минск; у јужној Русији Харков, Кишењев, Николајев, Ростов; у источној Русији Казан, Самара, Саратов, Астрахан; у Кавказији Баку и Тифлис; у Сибирији Иркуцк, Владивосток, Ташкент.

А мањих градова, који имају преко 20.000 душа, има близу двије стотине.

Напредовање Русије задњих 200 година у бројевима.

Како је Русија задњих 200 година напредовала, види се из овог:

1725. године, кад је умро Петар Велики, имала је она 15 милиона квадратних километара површине, а сад има 22 милиона. Дакле стекла је десет пута већу површину земље, него што је површина наше монархије. Исте године имала је Русија 13 милиона становника, а сад их има 161 милион. Војске је имала 200 хиљада, а сад има милион и двијесто хиљада. Приходи државни износили су онда 9 милиона рубаља, а сад износе хиљаду и пет сто милиона. Онда су плаћали скоро сав порез сељаци, а сад од 100 круна само 44. Фабрика је онда било близу 100, а године 1893. било их је 15.969. Робе је Русија оне године извезла за 4 милиона рубаља, а увезла за 2 милиона; сад је извезе и увезе за преко 2000 милиона рубаља. Школа пучких за Петра Великог готово није ни било, а прије десет година било их је 79 хиљада, нових се отвара годишње око 1700.

Из ово неколико бројева види се, колики је напредак начинила Русија, ма да је имала рђаве владе. А даље ће то ићи све боље и брже.

Из народа.

Пишу нам из **Вргинмоста:** Свједок у велеиздајничкој парници Андрија Ракић из Топуског избљувао је пуних 30 страна стенографског записника свакојаких свињарија (од стране 1449. до 1481.) против утамничених Срба из вргомоског котара.

Између осталог рекао је тај Ракић на расправи више пута, да у Хрватској нема Срба.

Тако је на примјер, на страни 1473., ступац I. рекао за Србе: — *Они имаду православну вјеру, они се морају сматрати да су Хрвати као и ми.*

На истој страни а на ступцу II. каже тај исти брадати мудрац Ракић бранитељу велеиздајника д-ру. Хинковићу: — *Србин је онај, ко је у краљевини Србији.*

Код жупанијских избора у Топуском, који су били задњег јануара ове године, био је овај исти Ракић кандидат раухо-франковачки, а уз њега д-р Алтман, лијечник купалишта Топуско. Овај дођуше није свједочио против Срба, али не зато што их воли, већ што је лисац. Он је иза леђа све спремао, код њега су се гостили суци истражници, а кад је требало свједочити, онда је гурнуо напријед брадатог Ракића и сличне поштењаке.

И српска самостална странка поставила је своје кандидате: старог поп Ману Лапчевића и ослобођеног велеиздајника Дмитра Миљевића, који је због Ракића и браће му отпарао у тамници годину дана и један мјесец.

Кад је дошло до гласања, појавио се на биралишту и српски поп Јован Шепа из Перне, онај исти, који је у истрази гадно свједочио против Срба, али на расправи се ваљда покајао и своје свједочанство много ублажио. Нико ни у сну није сањао, да је овај стари старцати поп дошао зато у Топуско, да — чујте браћо срамоту голему — гласа за оног Ракића и Алтмана, а против свог друга поп Мане и патника за Српство Дмитра Миљевића. Мислили су људи, да га је грижња савјести због оног свједочанства у истрази нешто барем поправила. А гле, сво због старог грешника морадосмо очи земљи обарати и од стида црвењети. Ма што не остаде барем код куће, млијеко га српско разгубало, није ли му још доста срамоте и проклетства народног, гробу старом?

А да се чаша жучи прелије, Шепин друг, свећеник Миле Стрика из Бовића, гласао је тако исто за Алтмана, али му је образ ипак нешто тањи од потплате на цокулама, те за Ракића није хтио гласати. Неки опет веле, да је то његова политика. Тада се баш љуљао столац под Раухом. Као вели: Гласаћу за Алтмана. Ако остане Раух, биће добро. Ако пане и дође боља влада за Србе, опет добро, јер сам гласао и за једног самосталца.

Је ли Стрика у школи био добар рачунџија, не знамо. Али овај му рачун никако не ваља. Јер требала се стара лија сјетити оне народне, која вели, да најлакше љосне на земљу онај који на два столца сједи, па би можда другачије рачунао. Али стар је и заборављен, па му се није чудити. Нека се зато не чуди ни он, што му ми млади, који боље памћење имамо, нећемо заборавити његова издајничка дјела. Нећемо, ље!

Изборник.

—

Из **Бечмена** тужи нам се један претплатник, како је на св. Саву после литургије свећеник, који је дошао из другог места да обави службу, с многим другим ратарима отишао на ручак у крчму Јакова Клајна, а обишао српску крчму. Ми би волели, да на св. Саву, ко не мора, не иде у крчму, него да се забави каквим паметним послом. Али, кад је овај свећеник са стране, морао је негде ручати, па на св. Саву није смео обићи Србина и ићи, још с другим ратарима, помагати Швабу. На св. Саву барем не би смели заборављати да смо Срби, а у том треба да предњаче српска господа.

—

Из **Штелтона** у Америци пише нам радник Марко Рајшић о тамошњим српским приликама. Каже, да радње има, али је слаба плаћа код велике већине радника, а велика скупоћа, тако да човјек не може ништа заштедити. Даље нам јавља, да су тамошњи Срби скоро основали српску читаоницу, а црквена општина српска купила свој дом за 3000 долара. Српски радници удружени су у два друштва. Једно је у Савезу „Србобрана“ а друго у Савезу „Српске Слоге“. Између ових друштава да се води препирка, а то да није по Србе добро.

Он је наш претплатник, па нам је нашао још два претплатника: Тривуна Тепшића и Симу Пестелека и послао за њих 2 долара претплате. Обећава нам још претплатника.

Ми се веселимо свему добром, што нам јавља, жао нам је, што се тамошњи Срби, тамо барем у туђини, не сложе у једно коло српско, а дописнику захваљујемо на његовој брзи за „Српско Коло“. Угледали се и други у њега!

Шта се збива у нас и у свијету.

Пријатељи „Српског Кола“. У име претплате послали су нам: Вукашин Поповић из Јасенача 25 круна 60 фил.; Михаило Вујић из Иванског Бока 6 круна 40 фил.; Данило Богдановић из Читлука 22 круне 60 фил.; Илија Крковић, учитељ из Пчелића 37 круна 40 фил.; Димитрије Гајић, трговац из Глине („велеиздајник“) 6 круна 40 фил.; Антоније Срнић, учитељ („велеиздајник“) 12 круна 80 фил.; Милош Здјелар из Полоја 12 круна 94 фил.; Милан Драгић, трговац из Кукурузара 6 круна 40 фил.; Јово Пејновић, умировљени пригледник из Смиљана 6 круна 40 фил.

Прилози за „Српско Коло“. Димитрије Гајић, трговац из Глине, „велеиздајник,“ скупио је у сватовима Светозара Покрајца, а у кући капетана Мацарца у Шибинама 80 круна за „Српско Коло.“ Дадоше ови: Дојић из Бјеловара 1 круну; Баришић из Нарте 5 круне; Лукач, надсавјетниковица из Глине 5 круна 80 фил.; П. Пајић, контролор из Глине 6 круна; породица Д. Гајића из Глине 10 круна; породица Мацарац 10 круна; Јово Ђук, трговац из Глине 5 круна 60 фил.; младожења и млада 10 круна

породица Јоковић 6 круна 20 фил.; Никола Ребрача 5 круна; Јово Цветковић, трговац 5 круна; Драган Крковић, трговачки помоћник 1 круну; Коста Марковић, трговац 4 круне; Душан Мацарац, трговачки помоћник 1 круну; Д. Богдановић из Загреба 3 круне 20 фил.; Љуба Продановић из Трста 3 круне 20 фил.

За ових 80 круна добиваће „Српско Коло" 25 ратара из котара глинског. Хвала г. Гајићу и свима прилагачима!

Код дочека Милоша Боројевића, учитеља из Јасенка, „велеиздајника", скупљено је у Дрежници 30 круна за „Српско Коло" и „Србобран." Приложише: Ђуро Лончар и Мирослав Чакра по 10 круна; Милош Боројевић и Мирко Трбојевић по 2 круне; Симо Ивошевић и Мане Таталовић по 3 круне.

Хвала свима!

Патријарх Лукијан Богдановић у Загребу. И наш патријарх доћи ће на сабор, који се сутра отвара. Већ је пред више дана изнајмио и стан у Загребу. С њим ће доћи и његова пратња. Од 1895. године није било српског патријарха у Загребу. Овај пут ће канда доћи у Загреб и владике: пакрачки Мирон Николић и горњокарловачки Михајло Грујић.

Срби Загребчани дочекаће срдачно свог патријарха.

Истражни затвор Адама и Валеријана Прибићевића. Госп. др. Х. Хинковић добио је у суботу одлуку стола седморице, којом се његова молба, да се Адам и Валеријан Прибићевић пусте уз јамчевину из истражног затвора до коначног рјешења ништовне жалбе, одбија. Ова је одлука стола седморице донесена већ пред мјесец дана, а тек сада је достављена. Напоминемо, да је сада већ **двадесети мјесец**, што Адам и Валеријан леже у истражном затвору.

Избори за српски народно црквени сабор биће крајем априла. Молимо све пријатеље, да почну већ сада живо радити. Сад се мора срушити радикалска моћ, јер они су учинили за 8 година од наше автономије оно, што Раух за 2 године од Хрватске. Испрва су се још либили, али у задње доба стали су брстити као помамни, као да ће сви сутра умријети, па да се задњи пут насите. Раухови пријатељи не смију бити на челу српске школе и цркве, јер онда би сваки поштени Србин пред туђим свијетом од стида морао обарати своје чело. Ван с њима!

Масаринова шездесетгодишњица. 6. о. мј. навршио је 60 година Тома Масарик, славни чешки ученьак, а наш велики пријатељ, који се онако заузео за нас Србе у вријеме велеиздајничке парнице у бечком сабору, а за Фридјунгова процеса у Бечу и свједочио за Србе. Многи Срби поздравили су га том приликом брзојавно и писмено. Ми га поздрављамо од свег срца и из дна своје душе, јер никад не можемо заборавити, колико нам је добра учинио овај племенити човјек. Поживио још много година на дику свом народу!

Велики српски добротвор. Ранђел Стојановић, Србијанац родом, умро је неки дан у Бечу. Сав свој иметак, преко два милијона и триста хиљада динара оставио је српској држави, да тим новцем сагради у Београду или околици му велику болницу, у којој ће се лијечити бесплатно сиромашни Срби из свију крајева. На првом мјесту имају се лијечити радници и ђаци.

У свом тестаменту вели, да је дужност сваког Србина помоћи своме народу, па то чини и он, а нада се, да неће остати он сам.

Слава пријатељу српске сиротиње!

Још један српски добротвор. У Карловцу је умро умировљени капетан Петар Павковић. 40.000 круна оставио је за стипендије својој родбини, а 8.000 круна разним српским црквама и другим установама српским. Слава му!

Добротвори српских шегрта. У Дарувару преминула је госпођа Христина Добровић, жена Исидора Добровића. Ово двоје Срба дали су досад „Привреднику", српском друштву за намјештање шегрта 30.000 круна, сваке године по 2.000 круна. Осим тога основали су за свог живота фонд од 200.000 круна. Из овог фонда даваће се приход за намјештање српске дјеце у шегрте и помагање почетника код отварања радња. Фондом ће управљати „Привредник".

Покојницима нека је вјечна слава и спомен у српском народу!

Јашино страдање. Код избора за црквену скупштину у Новом Саду добиле су присташе Јаше Томића преко 600 гласова, а противници преко 400. До сад се нико није ни усудио тамо успротивити Јаши, а гле, колико гласова скупише сад противници. Пошла кола низ брдо. Још мало, па ће Јашу оставити све.

Краљ Србије на путу. Бугарски краљ вратио се из Петрограда кући. 21. о. мј. полази у Петроград у посјету руском цару кроз нашу државу краљ Србије Петар Карађорђевић. На повратку из Русије походиће у Цариграду турског султана, а иза тога, како говоре, посјетиће свог пашанца талијанског краља у Риму, онда краља румуњског у Букурешту и свог таста кнеза Николу на Цетињу.

Говоре, да ће се приликом ових похода радити на том, како би балканске државе: Турска, Бугарска, Србија, Црна Гора и Румуњска склопиле један савез, тако звани балкански савез.

Бугарски краљ у Србији. Чим се краљ Петар поврати из Русије, походиће га бугарски краљ и краљица у Београду. Бугарски краљ вратиће походу, коју му је начинио краљевић Србије Александар.

Русија и наша држава. Због анексије Босне почеше се Русија и наша држава немило гледати. Пред два три мјесеца почело се радити о том, да се изгласи неспоразум између наше државе и Русије. Тај посао био је запео, но како јављају, опет се почело на том радити. Ово би за нашу државу било добро, јер за њу није најбоље, кад је у завади с Русијом, која је сама јака, а у задње доба стекла је многе пријатеље, чега прије није било.

У Угарској се почела водити жестока изборна борба још прије, него што је сабор распуштен. У Куенову странку ступају многи ускоци из других странака. Кошутова странка као да ће најгоре од опозиције проћи, а најбоље од опозиције проћи ће јамачно странка Јуштова, која се од Кошута одметнула. Сабор ће бити распуштен 22. о. мј. Нови сабор састаће се тамо у јунију.

Православни Хрвати. Франковачки капелан Влашићак из Војног Крижа донио је на франковачку скупштину у Загреб неко писмо, у ком тобоже траже православни из Војног Крижа са својим потписима, да се издаје лист „Православни Хрват", јер да они нису Срби, него Хрвати. Десет угледних . уди из Војног Крижа изјављују у „Србобрану", да је то лаж, јер они ни помислили нису на такву глупост, а камо ли тако што потписали. Срби су били и биће.

Видите, шта је врстан починити један франковачки капелан.

У Војном Крижу и околици има мало Срба. Око њих је све љути франковац. Нама је драго, што је у пркос њиховој осамљености српска свијест међу њима јака!

Браћа се грле мила. Радикали непрестано грде самосталце, да су издали народ новој влади, која није пријатељица Србима. А Раух је ваљда био пријатељ српски, па су се зато радикали и лизали с њиме.

Франковци опет пишу, да је коалиција продала хрватски народ Србима, како они веле „Власима". Тако пише „Хрватско Право" у броју од 10. марта, да је бан Томашић навијестио рат Хрватима. Вели од ријечи до ријечи овако: „Рат Хрватству јучер је службено навијештен. Добро, нека имаде онај, који га жели, у истину рат. Хрватски се народ од једног Томашића неће дати мирно загушити и задавити. Томашић је особно одговоран за све, што ће се догодити." Онда пише, како ће Томашић пасти, а замијениће га други, који не ће бити „ни у којем случају Србохрват, нити Србаковић, нити Србенда, нити влахомаћарон".

Ето, дакле, по франковцима је Томашић Србенда, хоће да погуши све Хрвате и објавио им је рат. По радикалима је опет српски душманин, који хоће да погуши Србе.

А није ни једно ни друго, и франковци и радикали варају народ, не би ли већину завели за собом, па да поврате свог слатког Рауха, за којим њихово срце препуче. Али бадава им је. Позна их народ добро, па ријерује оном, што је сасвим противно од њихових ријечи.

Кронфелд у ширипцу. Оде Раух, па и његов пријашко Кронфелд западе у невољу. Видио је, да од своје агентуре за исељавање и осигуравање америчких исељеника неће дуго вући користи, па се пожурио, да штогод ћари. И понудио је Хрватској Пољодјелској Банци и Савезу Српских Земљорадничких Задруга, да купе његово право за 60.000 круна. Но они му понудише само 20.000 и он сав сретан пристаде. Тако ће најзад исељавање узети у руке ова два честита завода, који су се и досад бринули за добро ратара, оснивајући земљорадничке задруге.

Земљорадничке задруге у Србији. Крајем прошле године било је у Србији 685 земљорадничких задруга. Од тога 614 чистих земљорадничких задруга, 13 млекарских, 1 живинарска, 3 винарске, 53 за заједничку набаву и продају и 1 главна задруга.

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане баке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник" у Загребу, па ће добити одмах сва даљна нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкиње (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

Не завиди.

Био један зец у Златибору[1]) и пасао по густим јелацима сасвим без бриге: нигде кера, да ћавне, нигде ловца, да гађа. Само понекад закликне орао у ваздуху, а зеја тада шмугне под прву јелову грану, па без бриге! Али се њему досади та дивљина и самоћа, па сиђе у Лужницу у госте свом побратиму, зецу Лужничанину.

— Е, побратиме — рече Златиборац — ти га знаш што живиш: Ево овде трн, онамо жбун, па до њега пропланак; мало даље купушњак, па воћке саднице — жива згода за

[1]) Планина у Србији.

зецове. Баш ти царујеш у овој згоди, у овој питомини....

Још он бејаше у тој речи, а керови залају близу њих.

Златиборац нађули уши, да боље чује, откуд долазе али гласи, па да стругне, али га Лужничанин притисне шапом рекавши:

— Да ниси мрднуо! Пропашћеш!

— Како, за Бога!

— Тако! То је ловац. Он чека, да ми излетимо на пропланак, па да нам срце разнесе оловом.

Мртви страх претрпи весели Златиборац, докле се керови удаље. Затим рекне:

— Вала, побро, цаба ти сва ова згода и питомина. Идем ја у моју златиборску пустињу.

Народна приповиједетка.

Одговори уредништва.

Свима дописницима. Добили смо много дописа. Како видите, наш је лист мален, а излази само једаред недељно. Ми зато не можемо дописе велике метати у лист, јер би заузели много простора. Дописи се обично тичу једног села, па другима свима не би било право, да закрчи толико мјеста ствар, која их се не тиче. Ми ћемо зато оне дописе, који вриједе, скратити сасвим. Дописе, у којима се описују којекакве свађе, гдје се нападају поједини људи гадно и ружно, нећемо штампати. Ако је ствар важна, пропитаћемо се још код других људи у крају томе, јер више очију више виде. Једног човјека може заниједи и страст, мржња, па ће у журби и љутњи нешто и претјерати, а то није право.

ПРОДАЈА.

Продајем кућу на сред села, на ћошку у Бечмену, у којој је гостиона, те дућан више од 80 година. У кући је 5 соба, дућан, велика соба за гостиону, добар подрум под кућом. Уз њу велика нова стаја, качара, летња соба, велика штала на 2 крила, велика шупа за 8 кола, велики магазин 18 фати дугачак за кукурузе, доле и 5 одаја за разне ствари, један бунар, хамбар од 5 фати за ситну храну, фурука за печење хлеба, заход и велика башча, већа од јутра, све добро заграђено.

Раја Јанковић, у Бечмену.

„Српско Коло“

прима огласе по најумјереније цијени.

Продаја посједа

састојећег од преко 30 јутара земљишта (оранице, дивађе, виноград, воћњак и т. д.) у самим великим комадима са лиданом кућом и осталим господарским нузградама, на државном друму Иванић—Чазма, прикладно осим за господарство такођер за тјерање обрта као: гостионе, дућана и т. д. — одмах.

Поближе обавијести код управе „Српског Кола“ у Загребу под бр. 1133.

Новоотворена опанчарска радња

Пане Рудић у Петрињи

препоручује се пошт. опћинству за израдбу

сваковрсних опанака.

Лековито варошко

АРТЕСКО КУПАТИЛО

Фрање Ракоција пут. - У НОВОМ САДУ. - Телефон бр. 264.

Отворено и еко целе године.

Надалеко привознато, те хиљадама похваљено као лековито купатило, с најачом садржином јодне лековите воде, која је по исказу правих хемичара, **потпунија него садржина јода у купатиду Лиману.**

Најлековитија сумпорна вода за лечење **Нишаса, хроничне реуме, костобоље и сеоотине, женске болести** и т. д.

Сваковрсна лечења ладног купања. Угљене киселине, фанго, блатне и сумпоровите купке. Електрична купања. Сваковрсне лековите и вибрационе масаже. Радиогенова лечења са њиком и купањем. Сунчана, ваздушна и у песку купања. Раскошно парно купатило. Дивна дворана за читање, за одмарање, одлично уређена гостиона са елегантним гостинским собама и добром кухињом. Божња аутомобилом до купатила и натраг у варош. Стални купалишни лекар. Комбиниране јефтине цене за купке. Диван ценовник се на захтев шаље бесплатно и франко.

УПРАВА КУПАТИЛА.

МОКРЕЊЕ

у кревету приписује се често несташности, док је ова мана заправо посљедица ослабљене затворне мишиће мјехура. Препоручује се потражити од Institut Sanitas, Velburg P 319. Bayern бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, која од тога трпи мора се назначити. 680

БРЕМЕН - АМЕРИКА

Ох кр. земаљске владе уз јамчевину од 50.000 Круна повлашћена пословница за одправу путника сељачког и радничког сталежа из Загреба преко Бремена у Америку, Азију, Африку и Аустралију.

СЈЕВЕРО-ЊЕМАЧКИ ЛОЈД

ЗАГРЕБ прије **Ф. МИСЛЕР**

Петриньска улица 85. 775

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим збубаним опасачима за килу кад је **лечнички доказано**, да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и с **конштаком.** За болеснике **све справе**. Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР у Новом Саду (Ujvidék)

преко од Цинтралног Кредитног Завода I./K.

4106

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

једина је задруга, која се поред исплаћивања посмртнине од **К 500** (мало коло) или **К 1.000** (средње коло) или **К 2.000** (велико коло) **брине и за сирочад својих редовних чланова тиме, што их из чистог добитка и прилога изванредних чланова, који иду у „Фонд за сирочад Српскога Братства“, спрема за живот школовањем или давањем на занате и трговину.**

Позивљу се дакле Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године те могу уредно приносе плаћати, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће).

Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Букваром без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Никола и Лазар Анђелковић, бозаџије.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом 55 потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye.

Љубомир Јовановић

школски управитељ и учитељ.

821 1—20

Оглашујте у „Српском Колу“.

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 10. Загреб, у четвртак 11. (24.) марта 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута узастопце, рачунају се једнако.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Опсенари.

До године 1906. радикали су били противници Хрвата, српски франковци. Као што хрватски франковци уче Хрвате, да Срба нема, да је свако хрватска издајица, ко хоће слогу и јединство са Србима, да су Срби опаснији Хрватима од Мађара и Немаца, тако су и радикали учили српски народ. Они су говорили и писали, да је свако издајица српска ко хоће слогу и јединство са Хрватима, да су Хрвати Србима најопаснији, да правих Хрвата и нема. Ондашњим громовницима у Пешти и Загребу ишло је у рачун, да се Срби и Хрвати кољу.

1906. године сложе се све народне српске и хрватске странке. Свако је мирисао у зраку, да ће оне победити. Осетили су то и радикали, те забораве на своју науку и пристану уз слогу Срба и Хрвата, уз коалицију. И њихове вође лепо потпишу проглас на народ, који је издала коалиција, у ком се вели да су Срби и Хрвати један народ, да им без слоге нема спаса, што је све жива истина. Радикали су тада пристали уз слогу, јер је и онима у Пешти то било право. Они су нама обећали много, да им помогнемо против Немаца у Аустрији, па су волели да се сложимо, да будемо јачи.

1907. завади се коалиција с Мађарима. Мађари не само да нам не испунише, што су обећали, него силом узаконише и мађарски језик на нашим железницама. Зато коалиција остави владу и пусти се у жестоку борбу с Мађарима. Мађари нам пошљу Ракоцаја.

Али не воле радикали борбе. Они воле да уживају лежећи на својим трбушинама. И зато они иступе из коалиције, као мишеви кад се стане лађа топити. Тиме су олакшали посао Мађарима. Сад су Мађари видели, да су се неки у коалицији, радикали, препали Ракоцаја. Па кад остала коалиција не хтеде попустити Ракоцају, они послаше сулудог и пијаног Рауха, мислећи, да ће они чврсти клекнути пред њим. Чим Раух дође, удари по коалицији, а нарочито рече још у Пешти, пре него што је дошао у Загреб као бан, да он мора спасти Хрвате, како се не би утопили у српском православном мору, јер да коалиција хоће да посрби Хрвате.

Упркос томе дочекаше радикали српског крвника, који нам је напио гадну здравицу пре него што дође међу нас, са таламбасима. Док је он гонио Србе самосталце и Хрвате коалирце, који хоће братство са Србима, а миловао и мазио српске душмане франковце, радикали су се лепо преко Живка Костића, Миливоја Бабића и Платона Чуповића договарали и споразумевали на очи свету у Загребу о изборима.

Раух је стао најзад као џелат гонити Србе. Радикали су ћутали. На народноцрквеном сабору нису пристали, да сабор протестира против прогона. Њихови говорници рекли су, „да је то ствар суда, они не знаду шта суд има у рукама, па се не могу у то уплетати." Нису пристали да сабор тражи, нека се пусти саборски члан Валеријан Прибићевић, да дође на седнице. У „Застави" су се ругали Валеријану, да може сад лоповима у тамници предавати, и непрестано су писали, како су свему криви: не Векерле и Раух, него самосталци, јер су оштро дочекали тиранина Рауха.

Тек кад се сав свет у пролеће 1909. дигао против прогона Срба, онда је и „Застава" покушала нешто кроз зубе мућати. Али чим Раух поклопи Миладиновића због те непокорности, „Застава" ућута. Кад је путовао по Славонији, радикали га дочекиваху и частише се с њим као да је Обилић или Краљевић Марко.

Кад је најзад коалиција срушила Рауха, радикали ударише као луди по њој, место да се веселе, као и сви други Срби по свом свету, па чак и у далекој Америци. И сад непрестано грде самосталце, да су српске издајице и не знамо шта све. Они, који су са српским крвопијом Раухом побратимили се били!

И док то пишу, дотле се сад у Угарској братиме с Јуштовим Кошутовцима, који су нам послали Рауха, наметнули мађарски језик на железницама, закренули готово сасвим врат српским школама у Угарској и што је главно, који као овде франковци, говоре, да у Угарској нема Срба, да је тамо само један народ мађарски. Радикали се с њима братиме, држе с њима скупштине, као у Новом Саду, Сомбору итд. Шта више, радикали су се обвезали, да ће гласати свуда за те Јуштове Кошутовце и Србождере,

чак и онде, где слободни Срби поставе свог кандидата. То би, видите, било исто, као да ми самосталци овде гласамо за Јозују Франка и његову тевабију, а против Срба. Кад на то помислимо, нама се крв буни. А радикали ништа, као да је то у најбољем реду што чине.

И док то раде, дотле називају самосталце издајицама, који се овде боре у друштву честите браће Хрвата, против србождерских рауховаца и франковаца.

Зар они мисле, да ће се српски народ дати вечито опсењивати, да он неће прогледати ову неваљалу игру њихову. Да народ прогледава, чак и у Бачкој, у радикалској кули најтврђој, то су показали избори за црквену скупштину у Н. Саду, а видите то и из дописа, из села Дероња у Бачкој, који штампамо у овом броју. Јест, јест, народ прогледава и суд његов над опсенарима биће страшни суд. То нека запамте. Јер премного су згрешили, а да им буде опроштено.

Босански муслиман и Србин трговац.

Један Србин „велеиздајник" из Глине био је скоро код нас и причао нам овај занимљиви догађај:

Глина је врло живо трговачко мјестанце. Уз остало, много се у Глини из цијелог краја сабере јаја, која трговци шаљу даље. Прије је већину овог доброг посла имао у својим рукама Мавро Хиршл, Јеврej, чији је син Жига свједочио против нас глинских Срба. Овај се Хиршл и дигао високо радећи са српским тежацима, па нам је овако лијепо захвалио. Али боље нисмо ни заслужили, кад смо га дигли сами, мјесто да смо дизали своје људе.

Неки млађи Срби трговци добро раде у Глини и много сметају Хиршлу, па и у трговини јајима. Али наши тежаци још нису доста свјесни. Србин трговац плаћа једнако као и Хиршл, али многи иду Хиршлу. Као да његове круне нису једнаке онима српских трговаца, и као да његова круна вриједи више од 100 филира!

Али што многи православни Србин тежак не зна проценити и неће да разумије, то је вртан разумјети босански Муслиман, или како наши тежаци криво кажу „Турчин". Тако је скоро један тежак муслиман донио на продају јаја у Глину, па кад је чуо да Хиршл плаћа исто тако као и Срби, он донесе јаја Србину Јосипу Гавриловићу и каже му:

— Ето веле да Мавро (Хиршл) плаћа јаја кâ и ти. Ако је истина, купи ова јаја. Волим и' продати теби нег њему.

Православни Срби и Муслимани крвили су се вијековима, сатирали и упропашћавали међу се. Остао је још и до сад многима жалац у срцу од те вјековне борбе и клања. Па, упркос томе, видите, један обични Муслиман, човјек тежак, кад мора бирати између православног Србина и Хиршла, воли Србину. И ако се стара мржња није посве изгубила, опет му крв иста неда, да заборави на свога за вољу туђе крви.

Тако ради босански Муслиман, а шта раде многи Срби? Они воле сваком прије него свом. А ако баш и не воле, а оно као муве без главе, не мислећи даље од носа, срљају туђину, дижу га, да их онда, кад ојача и осили се, пење не вјешала, што неће да се и имена свог одрекну

Неће Срби тежаци да промисле и о том: Даје ли Хиршл за српску цркву, за српску књигу, за српску сиротињу, за „Привредник", иде ли у тамницу стога, што држи уз народ? Купи ли он претплатнике за „Српско Коло", сакупља ли прилоге, да се „Коло" шаље сиромашним Србима тежацима бадава, као српски трговац Гајић и други? Јесу ли српски трговци ишли свједочити криво у Загреб против Срба?

Ни о чем томе не мисли многи Србин тежак. Кад промислимо добро какви смо и погледамо како нам је, Бога ми, добро још пролазимо, могло би нам и стопут горе бити. Јер ко сам своје и свога не воли баремъ једнако као туђе, ако не боље, не треба се чудити, ако му је зло.

Срамота нас и стид мора бити, да од Муслимана тежака морамо учити, како треба волѣети свом Србину. Али наш образ као да је постао претврд и предебео за стид и срамоту. Ми чекамо ваљада, да нам сам Хиршл рекне, како не ваља шта радимо. Онда би ваљада могли поцрвењети.

а.

Звијезде репатице.

Ове године много пишу новине о звијезди репатици, која ће 20. маја проћи између сунца и земље. И народ је чуо за то, па прича свашта. Неки су се препали, да ће се репатица сукобити с нашом земљом, и да ће настати пропаст свијета, што није истина. Па да рекнемо коју поучну у овом народском листу о звијездама репатицама и о овој, која ће у мају проћи мимо нас, а зову је Хелијева комета. Комета значи исто што репатица.

Имаду двије врсте звијезда: непомичне и помичне. Оне непомичне зовемо: звијезде стајаћице или сунца. И наше је сунце звијезда непомична. Друге звијезде се крећу и зовемо их покретнице. И наша је земља звијезда покретница, која се окреће око сунца и око себе саме.

Звијезде покретнице дијеле се у обичне звијезде и комете (репатице). Репатице се разликују од обичних покретница, што им је изглед магловит, имаду дугачак реп, врло риједак, као магла, састављен из разних плинова (гасова). Језгра (глава) нешто је гушћа и чвршћа. Неке репатице на свом путу кроз васиљену повраћају се послије одређеног броја година, а неке никад. Онима што се повраћају похвалили су научењаци прилично трагове: пронашли им величину, вријеме кад се морају повратити, материју из које су састављене, брзину, густоћу и тако даље. Научењаци су оборужани великим далекозорима и другим згодама, па добро пазе са звјездарница, кад репатица наиђе, а знаду кад ће наићи.

Репатица су научењаци избројали до сад неких 800. Међу њима је и ова, која ће 20. маја проћи мимо земље, а зове се Хелијева. Ову репатицу опазио је први енглески звијездар Халиј године 1682. и прорачунао, да ће се повратити године 1759. Тако је и било, али он није дочекао да је по други пут види, јер је умро 1742. године, 17 година прије тога. У његову част прозвали су научењаци ову звијезду Хелијева комета. Ista ова комета прошла је крај земље 1835. године. Дакле сваких 75 година она продази крај земљ, па земљи никад ништа није било. Неће јој бити ни сад ништа.

Ове године проћи ће доста близу земље. Биће од ње удаљена само 20 милиона километара, то јест њезина језгра. А како јој је реп врло дукачак, неколико милијона километара, а биће окренут према земљи (језгра према сунцу) то ће реп проћи врло близу земље, то јест можда ће земља проћи кроз реп. Но реп је тако риједак, ријеђи од зрака, тако да не може тај сударе земљи ништа шкодити. Земља је године 1819 прошла кроз реп једне репатице, па јој то није ништа шкодило.

Осим ове репатице прошла је 17. јануара ове године једна репатица крај земље само много даље. Проћи ће ове године крај ње још неке мале репатице, које се не виде простим оком.

Године 1913. проћи ће опет крај земље једна велика репатица, па онда 1920. комет. Све су то научењаци прорачунали.

Не треба се дакле бринути. Репатица ће проћи крај нас, буде ли оних дана лијепе вријеме, многи ће видјети један лијеп видик небески, и то је све. Земља ће остати и дочекати још много и много репатица да прођу крај ње.

Писмо из Америке.[1])

Боже мили, на свем Теби хвала,
Што је Твоја света милост дала;
Што дочека Лика и Крбава
Од Крајине најбоља држава,
Да у себи људи не имаде,
Који ишто од послова знаде;
Све покупи земља Америка,
А остаде чиста, пуста Лика.
Сад највише има женске праве,
Оне своје не носиле главе.
Кад им људи пошаљу новаца,
Оставише све код трговаца;
Док биртије и дућане прођу,
У поноћи ув'јек кући дођу;
Свако чудо код њих се догађа,
Па нам неће ни земља да рађа.
Поставиле од рачуна књиге,
Да имаду с новцем мање бриге.
Ал' нек' сада свака жена знаде,
Која мужа зле људи имаде —
У далекој земљи Америци,
Па кад чују слабе од њих гласе,
Нека онда добро пазе на се.
Ако Бог дâ, да ја дођем кући,
Сваки дан ћу по трипут је тући;[2])
Па ћу онда млађан запитати,
Смије ли се штокуда скитати.
Кад ми дође лист из старог краја,
Ја сам вес'о, канда је из раја;
Када видим, што у њему пише,
Не треба ми казивати више;
Пише жена, да новаца фали,
Ја сирома' мислим, да ме жали.
Ја се сада налазим у раду
У Чикагу, проклетоме граду,
У далекој земљи Америци,
У гвозденој ја радим фабрици.
Да ме видиш, када с рада пођем,
Не би мога' ти познати мене,
Ал' то наше не вјерују жене;
Мисле оне, да је нама лако,
Па сад раде безакоње свако.
Ако брате мени не вјерујеш,
Да је теби у биртији бити,

[1]) Драга браћо ратари! Ето вам тога писма од вашег једног брата, који се мучи у Америци, па тако пише њеки својој млађој жени. Тешко му је било чути њезину срамоту.

Ви нете најбоље знати, да ли је све истина, што ово пише, а мени се исто чини, да није лажан ни један редак. Да ли видите, како се грађи правда амерички муж? Зато останите вод ваших домова, па онако марљиво радите, ако што сте мислили и у Америци — чемерици, па нете сигурно пићета да је за вас најбоља Америка *чувати и радити по родитељски осјећају* и васпитавати своју дјецу. Више ага и сваког безакоња биће онда међу вама.

М. И. З. учит.

[2]) Не треба жену тући и не смије се. Има и другог начина, да се рђава жена доведе на прави пут, а не може ли се, ни батине не направише, да се чреба у миру разићи.

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Када сједну рујно вино пити,
Па окрену све здравице редом,
А паметан човјек само гледа,
Па „штундира“ и мисли у себи:
Мили Боже, слава буди теби.
Кад се сјетим прошлијех времена,
Понашања код старијих жена.
Јер сад ове наше снаше младе
Свако чудо, безаконје раде,
И не пију вина на политру,
Него вичу: „Носи нам дволитру!
Н'јесмо данас продале оваца,
Већ су „газде“ послале новаца
Из богате земље Америке.“
Једна вели: Мој је из Чикаге,
Друга каже: Мој из Колораде.
Ваљда мисле да обдан радимо,
А по ноћи новце да градимо.
Дакле, браћо, нека свако знаде,
Који жену код куће имаде,
Да је дома, он би боље проша'
Него овђе новац служит' доша'. —
А што ћу вам даље казивати,
Јер ја мислим и премишљам мисли:
Да на св'јету боље среће нема,
Ко што има, нек се кући спрема;
Нек „шифкарту“ пошто било плати,
Па нек иде у широку Лику,
А нек пушти земљу Америку,
Јер мој брате и мој мили роде,
Ко све мисли поватати згоде —
Из далеке земље Америке,
Тај ће прво бев здравља остати,
Него ли ће богаташ постати.
Нит' је више, нит се пером пише,
Благо оном ко *праведно* дише!

Спјевао **Раде Вулетић**,
ратар из Сред. Полоја, а сада у Америци.

О пијанству.

Једна народна приповјетка у Арапа каже ово: Једнога дана појави се ђаво у најстрашнијем облику човјеку.

— Ти мораш умрети — рече ђаво — али ја ћу те оставити да живиш, ако испуниш једно од ово троје: Или да убијеш свога рођеног оца, или да тучеш своју сестру, или да пијеш вина и да се опијаш.

— Шта ћу да радим? — помисли јадни човјек — Да убијем свог рођеног оца? Не, никако то не могу учинити! Да тучем сестру своју, то би било гадно и подло. Али, како ми се не умире, то ћу онда да пијем вина.

И што је рекао то је и учинио. Али, кад се поднапио и није ништа знао за себе, онда је истукао сестру и убио оца.

Из народа.

Из **Дероња у Бачкој** пише нам један Србин ратар занимљиво писмо. Најпре нас пита за упуту у једној ствари, а затим прича о том, какви су мајстори радикали у опсењивању Срба ратара.

Срби ратари из Дероња јако су забринути зато, хоће ли моћи добити од спахилука српског патријарха у Даљу земље у закуп. Особито сада, кад католички бискуп не да у закуп земље Србима, него само католицима. А пре тога није било.

Познато је, како су радикали годинама заваравали српски ратарски свет, да ће они, кад добију у руке автономију, одузети Даљ од патријарха и дати га народу. А знали су, да се то не може.

Ратари виде, да нема земље забадава, па би били задовољни, кад би је могли добити и у закуп. Зато Срби ратари из Дероња пошаљу два човека у Сомбор до радикалског адвоката Вујића, да га питају, хоће ли за народ бити земље даљске за закуп.

Сад да чујете радикалског опсенара. Он рече, како не зна ништа о тој земљи, него нека дођу људи из Дероња 13. марта у Сомбор. Тога дана биће ту народни збор, на који ће доћи Томић Јаша и д-р Миладиновић, па ће ту чути шта је са земљом.

А шта је било у истини? Радикали су се срепили с мађарским Кошутовцима и наумили да 13. марта одрже у Сомбору један радикалско-кошутовачки збор. На тај збор позван је и вођа кошутовачки Јулије Јуст. Радикали знаду, да српски ратари не воле те превелике љубави с Мађарима, који затиру све што је српско, па нису смели рећи народу, о чем се ради, него су га варали, да ће се ту говорити о земљи даљској. Тако су варали народ. А да је народа много дошло, онда би се опет хвалили Кошутовцима, како је народ за слогу с њима. Опсенари.

Дероњци пошаљу на тај збор 8 људи. Али од земље ни корова. Ево шта пише о том ратар:

„Молим, ти осам људи, што су ишли у Сомбор, да разуму за земљу, ништа нису разумели, него само су видили Јуста и Јашу (мисли Томића), Красојевића и Миладиновића. Не зна се који је дебли од та три радикала. Ови што су ишли били су само на броју више, да буду Јусту пуније очи, а њима мање у џепу.“

Кад не чуше ништа на збору, они запиташе радикалске трбушаре изван збора, шта је са земљом. А ови поштењаци рекоше „да не знаду ништа од тога.“

Тако видите заваравају они народ. Сад још нешто. „Застава“ труби у свет, како је тај збор био велик и сјајан. А ево шта пише овај ратар:

„Био је гроф Јуст (Јуст није гроф него обични племић, то су га радикали начинили грофом, да засену народу очи), била су четири говорника мађарска и два српска, немачки ни један. Било је света, ал' није ни близу као што се тело. Кад је Сомборцима по вољи, онда има света десет пута толико."

Ето вам слике радикалског опсенивања. Али, као што видите по писму овог ратара, народ их је презрео. Неће им још дуго ићи посао, затвориће ону бутигу Јашину у Новом Саду у брзо.

Србима ратарима перјасичке општине. Драга браћо! Сваки дан чују се међу нами све гори гласови, па сам често размишљао, одакле нас зло највише туче. Још више испитивам, откада радо читам „Српско Коло", па сво тужним срцем лаћам се пера, да вам свима, а особито мојим Полојцима овђе нешто напишем, што би могло бити за сјет и другој браћи широм наше домовине.

„Свој своме" много вриједи, а за нас по готово, кад се неки лакомислено задужују и то код Перице Штефанца, трговца у Перјасици, који је пред десетак година носао међу нама торбу и штап барацише и простог прњара. Тај је исти Перица данаш посједник и закупник све наше општине. А ево како: Устрајним радом све мало по мало купио је круну по круну, штедећи и мучећи се као мрав; позајмљивањем новца из каса и дајући га на велики интерес — по неком сто на сто — ишло му је све боље и боље код наших непаметних Срба. Па у оној великој селидби у Америку пред 3—4 год. много новца згрну, многе овдашње Србе шаљући преко мора. Сазида кућу, отвори дућан, биртију, доби пошту (да нам често уставља „Српско Коло"), општинску потрошарину узе, па данас је он богме велик и силан постао, а све с нашим, па као познати франковац сада се Србима подругује и презире све што је Србину мило и свето.

Кад све то узмемо пред очи, онда излази по нас Србе јако зло и наопако. Срце ме заболи од жалости, кад видим, како се многи код њега тако задужује, да се нигда неће моћи откопати, нэго ће му све продати, као што је и учинило већ једно шесторица Срба ратара. Зато браћо тргните се од ала, које нам свима пријети, па вас овим молим и опоминем, да се оканите Перице Штефанца, свог највећег душманина, па једном увидите, куда ћете отићи на његовим колима. Ето вам у Перјасици једног и другог Косановића, трговаца и бирташа, па код њих пазарите и своје потребе намирујте. Свој своме! Видите, да нас Србе свако данас мрзи и прогони, па и ми зато морамо постати већ једном паметни и знати помоћи свог брата Србина.

Уписујте се ви Перјасичани у своју српску земљорадничку задругу, а вас браћо Полојци молим, да гледате и ви основати своју српску земљорадничку задругу чим прије, па ћете у брзо увидити силни напредак у свему. Брзо ће нам онда свима срећа пропјевати у сваком дјелу. Срамота била би пред Богом и људима, да ми не би могли то учинити, кад у нашој парохији живи преко 2500 душа. Још толико нијесмо пали, да се неби нашло барем 20 поштених и свјесних Срба ратара, који би задругу основали.

Иде вријеме, носи бреме; па тако ће и нами донијети, ако се не удружимо у своје јато; лако ће нас онда моћи перушати наш душманин и франковац П. Штефанац, који чини свака безакоња, а која није моћи овдје све написати.

Размислите и сјетите се сами међусобно, па ћете ми дати за право.

Госп. уреднику лијепо захваљујем, што је уврстио ово писмо у наше мило „Српско Коло".

Србин Полојац, ратар.

Састанак сабора.

У прошли петак се послије потпуне двије године састао наш сабор у Загребу, а у уторак је одгођен на неколико дана ради католичких празника.

У суботу је нови бан *доктор Никола Томашић* изнио заступницима народа, како ће ова влада владати и шта мисли чинити. Бан је говорио врло лијепо, тако, да му то морају да признаду и противници коалиције. Прије свега је рекао, да он сматра Србе за равноправну и једнокрвну браћу Хрвата и само франковци, покварене душе (тако их је бан назвао) сију раздор међу једнокрвном браћом. Дакле, сасвим другачије говори, него Раух, који се поносио тиме, што је могао Србе гонити и вријеђати.

Друго што је важно у говору банову јесте то, што је он признао, да је дошао на банску част у споразуму са српско-хрватском коалицијом. То значи, да садашњи бан признаје, да код нас може владати само она влада, уз коју пристаје већина заступника, коју изабере народ. Зато се коалиција двије године борила и ето, хвала Богу, у том је побиједила. Неће код нас владати онај, кога нам пошаљу из Беча и Пеште, него онај, кога народни преставници приме. А то није мала ствар. Народне преставнике бира народ, дакле народ одлучује, каква ће бити влада у Хрватској.

Даље је нови бан обећао, да ће проширити бирачко право. До сада су код нас могли бирати посланика само чиновници и они сељаци, који су плаћали 60 круна (у Лици 30 круна)

пореза. Тих је било врло мало и власти су увијек с помоћу зависних чиновничких гласова могле на изборима протурити за посланика онога, ко им је био по вољи, без обзира на вољу и жеље народа. То сада неће тако ићи, јер ће на хиљаде сељака добити бирачко право.

Осим тога добићемо нешто што нисмо имали, а што је прије потребно. До сада су код нас владе — као на примјер Раухова — могле владати и против закона и њихним противзаконитим наредбама морали смо се покоравати.

Сад ћемо добити управно судиште, у којем ће свако наћи заштите, против незаконитих наредаба владе и њезиних потчињених.

Све су то ствари, које су нам најпрече. Јер има ли шта важније, него дати народу право да одлучује о својим потребама и заштитити га од незаконитог насиља власти? Зато је и коалиција одлучила, да прво то изведе и то ће и учинити.

Против тога, наравно, нико поштен и паметан не може имати ништа. Али међу поштене не спадају радикали и франковци. Они вичу, да је коалиција издала народ зато, што је дошао Томашић. Видите ли какви су. Кад је дошао Раух, који је Србима спремао вјешала, они су пристали уз њега и нападали коалицију, а нарочито српску самосталну странку, што је устала против тога народног злотвора. А сад, кад је коалиција Рауха срушила, кад је дошао бан, који Србе сматра за браћу и који ће права народу проширити, сад они вичу, да је то издаја. Куд ћете јаснијег доказа, да су то српски одроди и продане душе.

А што је најважније, садашњи бан — то је у сабору рекао и код тога остаје — као и коалиција, неће допустити, да на нашим жељезницама буде мађарски језик.

Ради свега тога, а и да залијечи народне ране, што му их је задала бјесомучна влада Раухова, коалиција ће садашњу владу подупирати и народ ће јој бити захвалан.

Шта се збива у нас и у свијету.

Патријарх у Загребу. Патријарх Лукијан Богдановић и владике Мирон Николић и Михаило Грујић дошли су да буду код отворења сабора. Загребачки Срби дочекаше их свечано. У недјељу 20. о. м. служио је патријарх с владикама службу у загребачкој српској цркви. Патријарх је посјетио неке достојанственике у Загребу.

Лијепо је, што је патријарх с владикама дошао на отворење сабора. Тиме су показали, да су и они, као и сав српски народ, дочекали радосно пад крвопије Рауха и почетак владе закона и устава.

Патријарх је у свом отпоздраву загребачким Србима, споменуо и прогоне, које смо некриви трпили под Раухом.

„Привредникова" доботворка. У Суботици је умрла Српкиња Милева Станковић. У тестаменту оставила је „Привреднику" 15.000 К за подизање српске привредне омладине.

Погрешка. У прошлом броју рекли смо, како је умрла добротворка „Привредника" Христина Добровић, и да је са својим мужем за живота много чинила за српску привреду. На крају смо рекли: слава покојници, али је погрешно сложено у штампарији: слава покојницима, као да је умро и њен муж г. Исидор Добровић, а није. То овим исправљамо.

Франковачки бећари. Франковачки посланици у саборници просто бјесне. Понашају се као најгори факини или бећари. Речи: хуља, лопов, продане мјешине и сличне, падају као киша из њихових уста. Мислио би да си у циганској шатри, а не у сабору. Неки ратари из Славоније били су сабору, па кад су видили чуда њихова, говорили су, да је то стид и срамота за народне посланике, јер тако се ни „паури", рекоше ови честити ратари, не грде у бирцузу.

Али знају франковци шта је стид! Увијек су били прости бећари, а од кад оде Раух, побјеснише.

Нови адвокат. Честити млади наш народни човек д-р Стеван Симеоновић-Чокић, родом из Карловаца, добио је право да у Карловцима отвори адвокатску канцеларију.

Ми му честитамо, желимо му срећу у раду и надамо се тврдо, да ће увек остати народни човек а особито пријатељ српском ратару, како је и до сад био.

Жалосна појава. У Новом Саду била је некад српска већина. Сад Срба има само трећина од целог броја становника. Зашто? Ево, зашто. 1909. године родило се у Новом Саду српских душа 332. а умрло 366. Зар ту може бити напретка?

Кошутић ретерира. Сјећамо се добро, како се истражни судац против Срба Мирко Кошутић, кад је свршена велеиздајничка расправа, оборио на неке угледне Србе у Загребу, да су начинили лажни тестаменат за Српкиње Јелену Поповић и Јованку Поповић, у ком су оставиле за неке српске установе лијепих новаца.

Кад су видили да се Србима не може доказати велеиздаја, дај да се осрамоте највиђенији Срби у Загребу ради прављења кривих тестамената.

Сад је државно одјетништво обуставило сваки поступак због тестамента Јелене Поповић.

Ради се још о тестаменту Јованке Поповић. Узмичу српски непријатељи помало, но не да им се уједаред, да се тако јако не опази њихова срамота и покварености.

Препоручују се Мађарима. Радикали опет починише једну срамотну ствар. У мађарском листу „Мађарорсаг“ неки радикал пребацује Куену, што је склопио споразум са коалицијом, јер је у њој велеиздајничка српска самостална странка. Па још кажу, да неки чланови те коалиције (то су браћа Прибићевићи) још и сад седе у тамници због велеиздаје, а они, радикали да никад нису имали никаква посла са Србијом.

Дакле, као Акурти и Раух, облагујући самосталце због велеиздаје, хоће да се додворе и улажу Мађарима. Али тешко оном ко брата пред туђином тужи, да стекне његову милост. Презреће га сав поштени свет и неће му бити места међу људима.

Одговори уредништва.

Ратарима у Дероњама. Колико смо ми упућени преговара са управом спахилука ради закупа земље. Но до сад још није свршена ствар. Јављаћемо вам што сазнамо. Будите стрпљиви.

Богићевчанима. Ако сте имали службност пута, ви можете подигнути тужбу пред судом ради сметања службности.

Но ви можете по закону од 6. априла 1906. год. „О нужним пролазима“ тражити да вам противници отворе нужни пролаз или пут. То право припада вам, ако су ваши посједи тако одвојени од пута, да не можете до њега, него преко противничке земље и ако је корист од пута за вашу земљу већа него штета од тога пута за земљу противника. Немоћете једино добити нужног пута по том закону кроз куће и дворишта њихова.

Молбу предајете код општине готову или у записник. О том расправља општински одбор за уређење нужних пролаза, а против његове рјешидбе иде уток на котарску област.

Пут који овако добијете сигуран вам је, он се уноси и у грунтовницу.

Пријатељу у Бешекову. Увршћемо скраћено, али се морате стрпити јер у први број не може ући.

М. С. С. К. У Крајини се не дијели по лозама, по браћи, него по душама. Осим ако се сви сложе од добре воље, да дијеле по браћи. Али законом не можете брата на то притјерати.

Само властиту земљу очеву дијелићете подједнако с братом, јер за њу вриједи други, грађански закон. Провинцијал је сва земља, која није била Крајина. Дописе не можемо штампати.

А. В. у С. Ако је отац кућегосподар, онда ви не можете бити бирани, јер по §-у 29. закона право гласа у име задруге има кућегосподар. А ко нема права гласа, не може бити ни изабран.

По §-у 28. закона сва села морају бити заступана размјерно у одбору општинском. Колико на које село отпада одборника, то је одредила жупанија код настанка општине. Не могу дакле сви одборници бити из једног или два села.

Новоотворена опанчарска радња

Пане Рудић у Петрињи

препоручује се пошт. општинству за израдбу

сваковрсних опанака.

Лековито варошко

АРТЕСКО КУПАТИЛО

Фрање Ракоција пут. - У НОВОМ САДУ. - Телефон бр. 264.

Отворено преко целе године.

Надалеко препознато, те хиљадама похваљено као лековито купатило, с најјачом садржином једне лековите воде, која је по искazу правих хемичара, потпуница него садржина јода у купатилу **Липику.**

Најлековитија сумporна вода за лечење **Шпиласа, хроничне реуме, костобоље и сепотнице, женске болести** и т. д.

Сваковрсна лечења ладног купања. Угљене киселине, фанго, блатне и сумporовите купке. Електрична купања. Сваковрсне лековите и вибрационе масаже. Радиогенова лечења са пићем и купањем. Сунчања, ваздушна и у песку купања. Раскошно парно купатило. Дивна дворана за читање, за одмарање, одлично уређена гостиона са елегантним гостинским собама и добром кујном. Вожња аутомобилом до купатила и натрат у варош. Стално купалишни лекар. Комбиноване јефтине цене за купке. Диван ценовник се на захтев шаље бесплатно и франко.

УПРАВА КУПАТИЛА.

МОКРЕЊЕ

у кревету преписује се често несташности, док је ова мана заправо посљедица ослабљене затворне мишице мјехура. Препоручује се потражити од Institut Sanitas, Velburg P 319. Bayern бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, која од тога трпи мора се назначити. 680

БРЕМЕН = АМЕРИКА

Од кр. земаљске владе уз јамчевину од 50.000 Круна повлашћена пословница за одпрему путника сељачког и радничког сталежа из Загреба преко Бремена у Америку, Азију, Африку и Аустралију.

СЈЕВЕРО-ЊЕМАЧКИ ЛОЈД

ЗАГРЕБ прије Ф. МИСЛЕР

Петриньска улица 85. 775

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим збубаним опасачима за киду кад је **лечнички доказано**, да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и **с конштаком.** За болеснике **све справе.** Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР У Новом Саду (Ujvidék)

4106 преко од Централног Кредитног Завода I./K.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

једина је задруга, која се поред исплаћивања посмртнине од **К 500** (мало коло) или **К 1.000** (средње коло) или **К 2.000** (велико коло) **брине и за сирочад својих редовних чланова тиме, што их из чистог добитка и прилога изванредних чланова, који иду у „Фонд за сирочад Српскога Братства“, спрема за живот школовањем или давањем на занате и трговину.**

Позивљу се дакле Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године те могу уредно приносе плаћати, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће).

Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Букваром без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Никола и Лазар Анђелковић, бозаџије.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом **55** потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye.

Љубомир Јовановић

821 1–20 школски управитељ и учитељ.

Оглашујте у „Српском Колу“.

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 11. Загреб, у четвртак 18. (31.) марта 1910. Год. VШ.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 кruна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се ниште од три пута узастопце, рачунају се једнако. Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (з.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Радикалско политичко непоштење.

Браћо ратари! Читали сте у „Српском Колу", да је бан Раух са својом владом у Загребу пао и да је дошла нова влада на челу са баном Томашићем.

С баном Томашићем склопила је српско-хрватска коалиција погодбу, по којој се мора што пре састати хрватски сабор, да се народу донесу и створе добри и корисни закони. Најглавнија је тачка у тој погодби, да се прошири изборни закон. По старом закону имали су то право до 40.000, а по новом имаће до близу 300.000 људи. То је један велики успјех, јер бан Раух не би никад допустио, да се изборно право прошири.

Познато вам је из „Српског Кола", како је Раух са својом владом за прошле две године владао нашом домовином, како је поступао са Србима, како је ћирилицу из школа и уреда укинуо, како је проливена братска крв на Удбини приликом последњег избора за земаљски сабор и како је за то време задужио нашу домовину са два милијона круна. Да се сва недела Раухова наброје, могла би се читава књига наштампати. — Шта би с нама Србима и с нашом домовином још било, да је Раух и надаље баном хрватским остао!

Од нове владе бана Томашића видимо већ добре успехе.

Наредбом кр. земаљске владе, одео за богоштовље и наставу од 22. фебруара 1910. број 5.204., одређује се у свима школама, где су Срби у већини, да се учи ћирилица, а наредба Раухова, у којој се забрањује учење ћирилице у I и II разреду, та је сада укинута.

Промена владе у Загребу није по вољи српским и хрватским (франковцима) радикалима. Њима је врло жао, што је српско-хрватска коалиција скопила погодбу са Томашићем и што су Раух на тај начин срушили. Та како не би било српским радикалима жао за њиним баном, кад су они с њиме били „једне мисли и осећаја", када је у Раухову програму за радикале било „доста лепог и доброг" и када су га они свуда дочекивали, те се с њиме заједно гостили и частили, и напослетку радикали су се с Раухом споразумели, да ће га код идућих избора, које је Раух имао провести, помагати. За то није чудо, што радикали сваким даном нападају на српску самосталну странку и њеног вођу Светозара Прибићевића.

Да су радикали политички непоштени, ево и примера, што о њима пише социјално-демократска странка. Њихов лист „Право народа" од 25. (12.) фебруара 1910 број 8. пише о радикалима ово: „Радикали су све до јуче служили Рауха и Векерла. Ми смо то нашим читаоцима у толико прилика доказали. Ми знамо, зашто су то радикали и чинили. Једино ради тога, да и надаље у аутономији могу господарити по милој вољи. Од аутономије направили су за своју странку краву музару. А Векерле и Раух су пуштали радикалима слободне руке али зато су од њих захтевали, да им у политици служе".

И тако смо видили сву насилничку Векерлову владавину без и једног отпора од стране радикала. Векерле повисује порезе на печење ракије, Векерле уводи мађаризаторски школски закон, Векерле ствара мноштво натражних закона против животних интереса Срба и радног народа, али радикалски посланици у пештанском сабору нити писнуше, нити увом мрднуше. Раух је увео протусрпску владавину, какве код нас није било од времена Марије Терезије. Али радикали му се клањају, шаљу поздраве, дочекују на путовањима, па чак и иступају као његови кандитати у варошким и жупанијским изборима ка на пр. код наканадних жупанијских избора за котар Митровицу, код избора градског заступства у Митровици, Земуну и т. д.

И ето ти су људи подигли галаму на самосталце, да су ступили у службу Томашићу и Куену, јавно и отворено, пред очима читавог народа, а радикали су до јуче служили Рауха и Векерла. —

А ево, браћо ратари, шта о вољи радикалском Јаши Томићу пишу они радикали, који су се пре кратког времена оцепили од њега.

У Новом Саду био је дана 9. (22.) фебруара 1910 избор $^1/_3$ црквених скупштинара, па је Јаша Томић са својом листом с великим трудом и муком победио опозицију (противну странку).

Његови противници (који су били доскора заједно са Јашом Томићем) поручују му ово: „Али ти је, Јашо, труд узалуд! Не скрши ти опозицију. Нарочито сада не, кад се покренула баш испод твога крила. Требало је још да те и твоји познају. И то је време дошло. Сад су те и твоји познали и уверили се: да си ти онај, који немаш љубави за народне светиње; да си ти онај, који има само своје рачуне; да си ти онај, који заводиш; да си ти онај, који трујеш душе; да си ти онај, који разбраћујеш и развраћаш; да си ти онај, који си унео у наш народ ову страшну међусобну борбу. — Мира би ти, који си узрочник народном немиру! Мира ће и бити, али — с тобом не! Не убоја се гњева, што на те силази! Борба је тек отпочела. И наставиће се она и у Новом Саду и ван Новог Сада. И царству твомо мора доћи крај!

Само би на један начин могао царство твоје одржати: када би се опет латио ножа, па поубијао све, који не ће с тобом.

Но, али ни то не можеш. Јер све кад би имао смелости и снаге, све кад би сви противници својеољно раздрљили груди — ни тада их неби могао потаманити: неби времена имао! Толико је већ оних, који не ће с тобом! Та против тебе је — осим оно заведене сиротиње у Бачкој и Банату, и оник гладница у капуту — цео остали српски свет изрекао пресуду.

За то ти помоћи нема. И ма шта радио, и ма како се напрезао, ти ћеш бити онај, који ће липсати на студени народног презрења".

Тако, браћо ратари, поручују Јаши Томићу они људи, који су до јуче у једном табору с њиме били.

Па зар да ми и на даље дајемо своје поверење таковој странци и људима, који тој странци (радикалној) припадају. Не, то ми више не смемо чинити, јер је сав српски свет над радикалима своју пресуду изрекао, па то сада морамо и ми чинити.

Концем месеца априла о. г. — како новине јављају — би ће избори за народно-црквени сабор у Карловцима. С тога сви, браћо ратари, а особито Сремци — јер ће Срем сада да одлучи, ко ће у црквеном сабору имати већину, да ли издајице радикали или самостална странка, о којој смо се уверили, да делима доказује, како ваља бранити права свога народа — памет у главу. Сремци су се показали и код последњих избора за земаљски сабор, па држим, да ће сада још с већом снагом и вољом показати се, да се у црк. сабор изаберу прави људи и борци и то присташе српске самосталне странке. У томе послу помоћи ће вам и писац овога чланка, ваш

Сремац.

Српски краљ као гост руског цара.

Читаве прошле недјеље био је српски краљ гост руског цара. Српски краљ је допутовао у Царскоје Село код Петрограда, гдје стално живи руска царска породица у прошли уторак. На станици су га дочекали цар Никола и царица Александра Феодоровна, велики кнежеви, чланови царске куће, министри, многи достојанственици и почасна чета састављена из хусара царске гарде.

Са краљем Петром путовала је његова војничка пратња, а осим тога ју министар председник Никола Пашић и министар за спољну политику доктор Милован Миловановић.

Кад је у станицу ушао воз, с којим је допутовао српски краљ, засвирала је музика српску химну. Краљ изишавши из воза, прво се срдачно поздравио са царем, а онда су се заједно на једним колима, праћени царском гардом, одвезли у дворац, гдје је спремљен дочек српском краљу.

Сутра дан давао је руски цар у почаст свога високога госта свечан ручак.

Ту је прво цар Никола напио здравицу српском краљу и српском народу, у којој је рекао на руском језику ово:

„Са задовољством поздрављам добродошлицом посјету Вашега Величанства у Русији.

Уске везе, које спајају наше по племену сродне народе, често пута су се очитовале у славној прошлости Србије. Долазак Вашега Величанства нов је доказ за чврстину пријатељства Србије и Русије. Ово пријатељство ће без сумње служити учвршћењу опћега мира и реда, који је тако потребан за миран развитак краљевине Србије међу осталим независним државама Балканског полуострва.

Из свега срца изражавам Вашем Величанству своје најискреније жеље за срећу и добро Ваше државе.

Пијем у здравље Вашега Величанства, у здравље српскога престолонаследника краљевића Александра и читаве краљевске породице".

На то је краљ Петар одговорио на *српском* језику:

„Ваше царско Величанство! Из све душе захваљујем Вашем царском Величанству на срдачном и сјајном дочеку у братској Русији. Овај дочек је нова драгоцјена потврда срдачних и уских веза међу моћном словенском Русијом и мојом отаџбином и њиховог *чврстог и вјерног пријатељства, које је сачувано у многим и славним и овбиљним данима прошлости мога народа.*

Према пастарим српским обичајима посјећујем прво сродну нам словенску Русију у чврстој вјери, да ћу одавде мојој отаџбини

однијети радосну вијест, да се можемо у нашем слободном и мирном развитку међу другим независним балканским државама поуздати у моћно пријатељство Вашега Величанства и велике Русије.

Незаборавне ријечи, у којима је Ваше царско Величанство изволило изразити добре жеље за добро и напредак Србије, наћи ће одушевљен одјек у свима српским срцима. Са најискренијим и најсрдачнијим жељама дижем чашу у драгоцјено здравље Вашега царског Величанства, Њихових Величанстава царице Александре Феодоровне и Марије Феодоровне (цареве матере), престолонасљедника и читаве царске куће и у славу и величину неизмјерне Русије."

Кад је српски краљ изговорио ову топлу и искрену, српску здравицу, загрмјели су топови, а војничка музика је засвирала громовиту руску химну: „Боже царја храни".

За вријеме ручка цар Никола имао је на себи највећи српски орден Белога Орла, а краљ Петар имао је руски орден Светога Андрије, што му га је руски цар дао.

У четвртак примио је краљ изасланство руске пријестолнице Петрограда. Изасланство је српском краљу у знак добродошлице изнијело по стародревном руском обичају на послужовнику хљеб и со.

Истога дана је краљ посјетио гласовиту цркву у Петрограду Исакијевски Собор. Ту га је дочекао митрополит петроградски и поздравио као владара братског српског народа, који је у најстрашнијим временима, кроз вијекове патња и невоља знао очувати своју православну вјеру.

У суботу је краљ отпутовао из Петрограда. Неколико дана задржаће се у Матици Русије у стародревној Москви, а онда ће преко Одесе и Бугарске у Цариград, у посјете Султану.

*

Садашња посјета српскога краља у Русији има велико значење. Краљ Петар је ступио на српски пријесто, није ишао у посјет страним владарима. Прва посјета му је дакле, на двору цара силне братске Русије. Већ тим је српски краљ истакнуо, да жели у политици Србије, да се и даље држи правца, којим је до сада ишао, то јест, да жели да одржи пријатељство са Русијом и руским народом. То је још јасније рекао у својој здравици. А руски цар је такође споменуо вјековне везе, које спајају српски и руски народ. Крв није вода, а Руси су Србима браћа по крви и језику и по вјери. Али и осим тих братских веза везују Србију и Русију и друге јаке везе. Кад год је Русија загазила у рат на Балкану, увијек је вјерно уз њу стајао и српски народ. А у Карађорђевом устанку, у рату за независност Србије прије 34 године, на многим српским бојиштима су руски Козаци оставили своје кости бранећи српску ствар. Србија и Црна Гора су прошле године у најопаснијем часу вијерно стајале уз Русију и ако им је пријетила опасност, да ће се на њих саме сурвати Аустро-Угарска. — Зато је српски краљ с правом пред руским царем поносно могао рећи, да је Србија остала вјеран пријатељ Русији „у славним и озбиљним данима прошлости српскога народа.

*

Посјета краља Петра подигла је знатно углед и њему лично и Србији. До сада су непријатељи Србије тврдили, да је Србија усамљена, да нема савезника, да њен владар не посјећује стране дворове и тако даље. Сад је ето српски краљ на најсвечанији начин дочекан од најмоћнијега владара, цара силне Русије, а руски цар јавно, пред читавим свијетом изјављује, да Русију веже давно пријатељство са Србијом.

*

И руске новине су дочекале српскога краља врло радосно. Тако највеће руске новине „Новоје Времја" пишу, да ће српског краља сав руски народ дочекати као милог госта. Јер његову вјерност према Русији, коју је доказао у најтежим данима своје владе, не заборавља руски народ. Осим тога у Русији краља Петра поштују као личног јунака. Он се показао као јунак у крвавом француско-њемачком рату. Ту се он као добровољац борио за Француску, земљу слободе и праведности, против незаситиве Њемачке. Ту је краљ Петар одликован орденом за лично јунаштво, добио је „Крст часни и слободу златну", у Босанској Крајини је био, а познат под именом војводе Петра Мркоњића.

Здравље и болест.

Коњ зеленко росну траву пасе,
За час пасе, за два прислушкује,
Ће ђевојка 'вако Бога моли:
— Дај ми Боже, да сачувам здравље.
Волим здрава по гори ходити,
Глог зобати, с листа воду пити,
Студен камен под главу метати,
Но болесна под морач ходити,
Шећер јести, у свили спавати.

Српска народна песма.

Српски народно-црквени сабор.

Краљевим решењем сазван је наш српски народно-црквени сабор 16. маја.

Пре тога ће се извршити избори посланика. На изборима ће се борба водити између српске самосталне странке и радикала. Ко су и какви су радикали том не треба много ријечи трошити. Сви их знате и познајете. Њих је Раух препоручио народу, они су Рауха помагали, њихови прваци су му се клањали и свечано га дочекивали и онда, кад је сав свет са згражањем и гњушањем гледао, његова дивљачка насиља над Србима. (Уредник њихових новина био је плаћени Раухов шпијун). У кратко, они су српско име и српски образ окаљали како нико никада до сада, а ваљда неће, ако бог да, ни од сада.

Осам година владају у аутономији. За то вријеме наплели су народу само штете. Народну имовину су употребљавали да зајазе своје несите главешине, познате гуликоже и неспособне залуднике. Њихова манастирска уредба која — њиховом кривицом — није донијела народу никакве користи. Сва је њихова заслуга у том, што српску земљу не може добити Србин сељак, ако не може платити више него Шваба или Мађар.

Зар онда може још бити поштених људи, који ће оваквим народним злотворима предати управу над народним милијонима.

Српска народна самостална странка до данас је својим *радом* доказала, да јој је на срцу само добро српског народа, зато су је наши душмани нечовјечно прогонили. Зато не сумњамо, да ће свјесни српски народ дати повјерење своје тој *данас јединој српској странци*, која је и у најтежим часовима очувала неокаљану част српског народа.

Д-р Михаило Пупин.

Ми смо већ у неколико махова спомињали, како се помаљају бољи дани нама Србима зато, што се почињемо сви, велики и мали окупљати на српским народним пословима. Јер није далеко вријеме, кад је готово све оно што је велико или по господству, или по науци, или по имању код нас стајало по страни од наших народних послова. А многи су богме од таквих знали држати и уз наше противнике. Шта ће они, тобоже, у друштву голих Срба? Њима је дичније било у друштву Мађара, Шваба и других странаца. Многи су се од њих стидјели свог Српства.

Али то се јако промијенило. Мало по мало почела су се свом народу приближавати мања и сиромашнија господа, док није дошло то и до оне највеће господе. Ми смо видјели, како су за Рауха српске владике у Хрватској па и патријарх стали уз народ, и то људски, оштро. А гдје би то било прије 20 година! Онда су могли газити по народу, кости му ломити, а да то њих не заболи. А што се тиче многих наших богатих и учених људи, не требамо ни спомињати ништа. Они су због народних ствари готово под вјешала дошли, заједно с она три ратара.

Неки дан смо јавили, како славни и учени Србин Личанин у Америци Никола Тесла није заборавио свог народа, него је своје насљедство по ујаку поклонио за српску школу у Лици.

Сад хоћемо опет да споменемо таквог једног Србина из далеког свијета. То је Михаило Пупин, родом из Баната, професор свеучилишта у Америци, учењак и милионар.

Српског народа има доста већ у Америци. Фалило му је људи учених, угледних, да стану на његово чело. Зато су многе пропалице народ завађале, па богме и варале. Особито у разним друштвима за осигурање радника. Тако су рђави људи били готово упропастили друштво „Српски Православни Савез Србобран“.

Кад се већ учинило, да је јадни радник изгубио своју сиротињу, ступи на чело Срба учени, чувени и богати Србин Михаило Пупин. Велика већина друштава из Савеза „Србобрана“ скупи се око Пупина и они оснују „Савез Сједињених Срба Слога“. За кратко вријеме од неколико мјесеци „Слога“ подмири све старе дугове, окупи близу 8000 чланова око себе, и из дана у дан све више напредује. Друштва, која су у „Слози“ издају добар лист, који се зове „Србобран“. Има наде, да ће „Слога“ за годину двије окупити око себе и 15.000 чланова. Што их више буде, биће и друштво јаче, па ће моћи све више чинити за своје чланове.

Усељеници амерички Словени, а међу њима и Срби, имају неприлика за прво вријеме, кад изађу на копно. Да им се за првих дана даду упуте, ако треба и заштита и склониште, дигнут је у Њу Јорку „Словенски Дом“. Заслуга је опет Пупинова, што је до овог дошло, јер је он издадио код једне богате Американке, те је дала 100.000 К за овај дом.

И овај човјек, који има много својих послова, ни у најситнијим стварима не заборавља свог српског радничког народа. Милионар Клајд и још неки богаташи дижу у Њу Јорку голему болницу, у којој ће се бесплатно лијечити сиротиња. Пупин је израдио, те ће се у ову болницу намјестити и такви лијечници и послуга, који разумију српски, како би се и српска радничка сиротиња могла лијечити у овој болници. Американци су изабрали и њега у управу бол-

нице, јер да он зна најбоље потребе народа који долази из Угарске, Србије и Црне Горе.

Колико глас Пупин има међу угледним и богатим Американцима, ми смо увјерени да ће он још много моћи учинити за српски народ у туђини, у далекој Америци.

Зато се од срца радујемо, што се овакав човјек ставио на чело удружених Срба у Америци. А надамо се, да ће се и српски народ тамо окупити око друштва, ком је он на челу. За њега не може бити боље награде, до тога, да се сви Срби сложе и удруже, како би лакше одољевали свима невољама. Јер он има глас велики, новца има, њему Срби не могу ништа учинити у знак захвалности и призвања, осим то, да се сви удруже, како би он могао рећи: Право сам учинио, што сам ступио на чело Америчких Срба. Нисам погријешио, није ми жао ни труда ни времена.

Видите, то је оно што нас весели, што нам даје вјеру и наду у боља времена: то што сви други, сиромаси, милионари и велики достојанственици ступају у једно коло.

Оне лијепе ријечи: Само Слога Србина Спасава, које смо прије само говорили, претварају се сад у дјело. И вријеме је већ било.

Моја отаџбина.

Не плачем само с болом свога срца
Рад земље ове убоге и голе[1]),
Мене све ране мога рода боле,
И моја душа с њим пати и грца.

Овдје у болу срца истрзана
Ја носим клетве свих патња и мука,
И крв што капа са душманских рука
То је крв моја из мојих рана.

Ја плачем плачом многих милијона —
Мој сваки уздах, свака суза бона
Њиховим болом моли се и иште.

И свуда гдје је српска душа која,
Тамо је мени отаџбина моја —
Мој дом и моје све мило огњиште.

Алекса Шантић.

[1]) Пјесник је сам сиромашне и пуне Херцеговине. Али за разлику од многих Срба, који мисле само за свој крај, он њим говори, као је њему отаџбина све Србство, а не само Херцеговина, и он једнпуље, моли се и иште за све Србство, а не само за свој крај. И кад големе већина Срба буде овако мислила, онда ће нам тек сванути љепши дани.

„Српско Коло“
прима огласе по најумјереније цијени.

Шта се збива у нас и у свијету.

Дјевојка претплатник „Српског Кола“. На „Српско Коло“ претплаћена је и Српкиња дјевојка из Доњих Богуљеваца Ката Балић.

Пријатељи „Српског Кола“. Послали су нам претплату: Раде Релић из Сибеника 6 К 40 ф. за два претплатника; Никола Тепшић из Блатуше 31 К 80 ф.; Димитрије Дешић из Гудовца 22 К 40 ф.; Панто Радуловић из Дрежнице 6 К 40 ф.; Српска православна црква. општина из Винковаца 32 К; Алекса Дабић из Тројегласе 6 К 40 ф.; Михајло Петровић из Бјеловара 6 К 40 ф.; Милка Мишевић из Глине 8 К; Владимир Божић из Н. Бановаца 4 К 80 ф.; Д. Гајић „велеиздајник“ (већ по трећи пут шаље за „Коло“) из Глине 6 К 20 ф.; Ђуро Јовановић „велеиздајник“ (већ по четврти пут) из Бовића 16 К 40 ф.; Радивој Кораћ из Дебелог Брда 11 К 20 ф.; Јанко Цикота из Иванског Бока 12 К 80 ф.; Раде Дамјановић из Куновца 12 К; Милан Вучковић из Моштанице 4 К 80 ф.; Ђука Рајшић из Чикага (Америка) 19 К 40 ф.; Никола Поповић из Гарешнице 10 К 90 ф.; Стево Мрвош 12 К 80 ф.; Ђуро Грчић учитељ из Врпоља 9 К 60 ф.; Миле М. Стојановић из В. Попине 6 К 40 ф.; Јован Гајић из Чортановаца 6 К 40 ф.; Јефто Пјевац из Клокочевика 6 К 40 ф.; Љубомир Милојков из Гада 5 К 7 ф.; Никола Боровац из Зрмање 16 К 40 ф.; Стево Качар „велеиздајник“ из Стрмена 11 К 20 ф.; Дмитар Жарковић из Кореничана 4 К 80 ф.; Димитрије Рашић из Митровице 68 К; Душан Милановић парох из Српске Капеле 20 К 80 ф. (по други пут); Коста Мајкић из Бање Луке 5 К 77 ф.; Чеда Петровић из Попинаца 7 К 20 ф.; Глишо Вучковић из Бобара 6 К 40 ф.; Данило Гергуров из Сомбора 28 К; Вајо Ј. Клипа из Краљевице 8 К; Михаило Шепа, трговац из Перне 6 К 40 ф.; Светислав Рогулић из Златара 9 К 60 ф.; Петар Борота учитељ из Острова 13 К 10 ф.; Никола Милојевић, свећеник из Беловара 32 К 60 ф.; Милан Ј. Димић, свећеник из Плавшинаца 28 К 80 ф.; Михајло Јовановић, свећеник из Бродца 6 К 40 ф.; Никола Рудић из Класнића 6 К 40 ф.; Љубомир Павловић умир. опћ. биљ. из Черевића 9 К 60 ф.

Хвала свима од срца.

Патријарх и владике Грујић и Николић посетили су, кад су били у Загреб и „Привредник“, друштво које отпрема српску децу у шегрте. Најдуже су се задржали код шегртског одељења, чудећи се, како је тамо све до ситница удешено, да се за свако дете знаде управо како дише, а не друго шта.

И ова посета великих наших црквених достојанственика показује, како нам се јављају боља времена, кад ћемо се сви ми Срби наћи

на нашим народним пословима скупа. Где би се некад владике и патријарси старали за шегрте. То би се њима чинило превеђ ситно и ниско. А гле сад!

Укинута Раухова наредба о оружју. Нова влада укинула је Раухову наредбу, с којом је готово посве било скучено право поседовања и ношења оружја. На место ове наредбе ступају у снагу стари прописи. Коме је оружје одузето по Рауховој одредби, нека га тражи натраг.

300 задруга. Ових дана основана је три стотинита српска земљорадничка задруга у Угарској и Хрватској. Дакле за првих дванаест година 300 задруга. На крају других дванаест година биће их, ако Бог да среће и 1000. Јер што се даље иде, то се све боље види и корист од задруга, па се брже оснивају.

Неки дан читали смо у листу „Земљорадничка Задруга", што га издаје Савез задруга у Србији, да они тамо имаду 850 задруга. Кад још убројимо оне у Босни и Далмацији, онда можемо поносито рећи, да Срби имају преко 1200 српских земљорадничких задруга.

Жупанијски избори у Топуском. У допису из претпрошлог броја, у коме се говори о избору за жупанијску скупштину стоји и то, како је свећеник г. Миле Стрика гласао за једног самосталца и једног Рауховца (дра Алтмана) из рачуна неких. Умољени смо, да примимо у лист ово неколико редака, којима г. Стрика разјашњава, да он није гласао за Алтмана као Рауховца, него га је држао коалирцем, јер је за Ракоцаја дочекивао г. Буду Будисављевића, а за Рауха није се по његову знању истицао као Рауховац, па није нити против Срба свједочио. Кад би знао био, да је Алтман Рауховац, он не би зањ гласовао, као што није хтио ни иначе ни у ком погледу помоћи Рауха: ни 1908. код избора, ни у загребачкој жупанијској скупштини, нити бити на његову дочеку, нити му ићи у депутацију. Према томе, да онај жестоки нападај у „Српском Колу" није праведан.

Чудна трговина. У тамишком Ковину у Угарској, купи прошлог месеца Пера Шалиначки од Зарије Лунге 47 бравова. Зарија понуди Пери, да му за свих 47 бравова плати први дан 1 К, други дан 2 К, и тако све удвојено до двадесетог дана.

Пери се на први поглед ово учинило врло јевтино, те радосно пристане и одмах даде 40 К капаре, а бравове потера кући.

Успут му један трговац растумачи, како је преварен па му ни цело имање неће дотећи за куповнину. Перв се укочи од страха и брже са бравима натраг, а капару му остави, сав сретан, што није имао више од 40 К код себе, кад је давао капару.

Да је остао код погобде морао би платити 1 милион 73 хиљаде и 620 круна! Ни десет Пери не би то могло платити.

Пазите стога, како се погађате. Маните се ви којекаквих мудрих, заплетених погодаба, него се погађајте по старом обичају, како Бог заповеда.

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане ђаке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник" у Загребу, па ће добити одмах сва даља нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкиње (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

Прошао је, прошао.

Један сиромашан човјек спреми се за своје крсно име, како је боље могао, и позове неколико гостију, али ови су вољели први дан добрим газдама отићи, мислећи да њему могу и сутра на поју тарје. Тако и учине. Али кад му они стану честитати крсно име, он их запита ко је то кога му они честитају. Кад му они на то одговоре да је његово крсно име свети тај и тај, он им рекне: „Прошао је, прошао", и тако их отправи као што су и дошли.

Народна приповиједка.

Различите вијести.

За једно вече: Србин, Хрват и Мађар. У једном градићу у Хрватској живио је један Јеврej трговац православне вјере, који се правио пред Србима да је Србин зато, што је вјере православне, прешао је на православну вјеру ради женидбе, узео Српкињу за жену. Али Срби су чули да он пред не Србима говори, да је Хрват, а богме и Мађар. Три тамовџије Србин Хрват и Мађар договоре се, да овог мудрог Јевреја насамаре. Једно вече састану се с њим у крчми. Реч по реч, па се стану препирати о народности, која је боља и тако даље. Јеврej на мукама не зна уз кога би пристао.

У то по договору изађу Мађар и Хрват ван. Јеврej се сад сложи са Србином, те како је он жестоки „Српин" и како они други немају право. „Ја Српин прафослафна вера".

Она двојица дођу натраг, те за неког времена изађу ван Србин и Мађар. Сад Јеврej

трговац стане сложно лупати по Србима и Мађарима. „И ја Хрват, свако Хрват ко се ротила у Хрватској. У Хрватској нема Србин и Мачар. Србин у Србија, а Мачар у Мачарско".

Кад се Србин и Мађар врате, потраје мало, па изађу ван Србин и Хрват, а са Јевређином остане Мађар. Сад ти се мој Јевређин стане правити велики Мацар: „Нема Рац и Хрват. Све мачарско круна св. Стефана. Нема рацко и хрватско круна. Ја тржала увек са Мачар".

Кад се Србин и Хрват врате, онда сва тројица кажу мудром Јевређину како су га насамарили, и да он није ни Србин, ни Мацар, ни Хрват, него Јеврej и шпекулант, који вара сву тројицу, вукући их за нос и живећу на њихов рачун, али да му више не ће упалити мудролија.

Против пијанства у Русији. У русији народ много пије. Додуше он мање пије него на западу, али његово пиће је жешће и отровније. На западу се пије вино пиво и добра ракија. У Русији скоро сама ракија и то „њикан" спирит најгоре врсти, који руски сељаци зову „вотка".

Од пића нездравог, отровног спирита, да како, страда народ. Да спречи колико се може опијати вотком, Руска је влада узела и прављење и продају спирита у своје руке. Државне фабрике спирит праве, у државним продавницама продаје се. Једна особа добије на дан само одређену законом мјеру. Пити не смије у продавници, него мора носити некуд и пити. Уза све то пиће је врло скупо.

Држава је овим начином убила двије мухе. Прво је у неколико спријечила пијанство. Сиромашан човјек не може купити толико пића да се опије. И опажа се, да се сваке године смањује попијена количина спирита, ма да се становништво годишње умножа са 2 милијона и 700 хиљада душа. А уз то држава има годишње на милијарду и по чистог прихода од спирита. Пијанице дакле помажу другом народу, да не плаћа великог пореза од осталих врло потребних ствари, а њима ако је криво, нека не пију, нико их не гони.

Одговори уредништва.

Добамовчанима. Нови бан укинуо је Раухову наредбу о оружју. Сад потражите код општине сведоџбе, а с њима код котара оружје. Ако вам их не даду, јавите нам одмах, па ћемо рећи ком посланику само сталцу, да запита код владе, шта та ваша велика господа мисле с народном муком. Нису они до сунца нарасли, да могу по вама по вољи газити. Само нам онда тачно јавите, коме је све оружје одузето, коме враћено, а коме га не даду.

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:

„Резервирани котар" цијена Круна 1.—

Коста Мајкић:

„Борба чешког народа" „ „ 0·80

Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко

Наручују се упутницом.

Новоотворена опанчарска радња

Пане Рудић у Петрињи

препоручује се пошт. општинству за израдбу

сваковрсних опанака.

Лековито варошко

АРТЕСКО КУПАТИЛО

Фрање Ракоција пут. - У НОВОМ САДУ. - Телефон бр. 264.

Отворено и еко целе године.

Надалеко препознато, те хиљадама похваљено као лековито купатило, с најјачом садржином јодне лековите воде, која је по исказу правка хемичара, потпуница него садржина јода у купатилу Липику.

Надлековитија сумпорна вода за лечење **Шиница, хроничне реуме, костобоље и сеоотине, женске бодести** и т. д.

Сваковрсна лечења ладног купања. Угљене киселине, фанго, блатне и сумпорове купке. Електрична купања. Сваковрсне лековите и вибрационе масаже. Радиотегнова лечења са шећем и купањем. Сунчана, ваздушна и у песку купања. Раскошно парно купатило. Дивна дворана за читање, за одмарање, одлично уређена гостиона са елегантним гостинским собама и добром кућном. Возња аутомобилом до купатила и натраг у варош. Стално купалишни лекар. Комбиниране јефтине цене за купке. Диван ценовник се на захтев шаље бесплатно и франко.

УПРАВА КУПАТИЛА.

МОКРЕЊЕ

у кревету приписује се често несташности, док је ова мана заправо посљедица ослабљене затворне мишице мјехура. Препоручује се потражити од Institut Sanitas, Velburg P 319. Bayern бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, која од тога трпи мора се назначити. 630

БРЕМЕН = АМЕРИКА

Од кр. земаљске владе уз јамчевину од 50.000 Круна повлашћена пословница за одпрему путника сељачког и радничког сталежа из Загреба преко Бремена у Америку, Азију, Африку и Аустралију.

СЈЕВЕРО-ЊЕМАЧКИ ЛОЈД

ЗАГРЕБ прије **Ф. МИСЛЕР**

Петриньска улица 85. 775

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим збубаним опасачима за килу кад је **лечнички доказано**, да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и **с конштаком.** За болеснике **све справе.** Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР у Новом Саду (Ujvidék)

4106 преко од Цпнтралног Кредитног Завода I./K.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

једина је задруга, која се поред исплаћивања посмртнине од **К 500** (мало коло) или **К 1.000** (средње коло) или **К 2.000** (велико коло) **брине и за сирочад својих редовних чланова тиме, што их из чистог добитка и прилога изванредних чланова, који иду у „Фонд за сирочад Српскога Братства“, спрема за живот школовањем или давањем на занате и трговину.**

Позивају се дакле Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године те могу уредно приносе плаћати, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот,** моли она све **имућније Србе и Српкиње,** да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће).

Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Букваром без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Никола и Лазар Анђелковић, босанце.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом **55** потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye.

Љубомир Јовановић

821 1—20 школски управитељ и учитељ.

Оглашујте у „Српском Колу“.

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 12. Загреб, у четвртак 25. марта (7. априла) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недјељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 франа. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута увршћују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 9. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Бан Томашић и Срби.

Да споразум српско-хрватске коалиције са грофом Куеном није ништа донио осим обуставе прогонства Срба, сваки прави Србин морао би рећи: доста је и то за овај пут послије страшне прошле двије године.

Ми знамо, да Раух и његова влада нису признавали Срба, па су нас и вјешалима хтјели пригнати, да се одречемо српског имена. Једина странка међу Хрватима, која је била уз њега, јест странка Франкова, која нас не признаје, зове нас Власима, Цинцарима, Мартолозима. она иста која је 1902. у Загребу рушила српске домове и убијала Србе за тако званих „крвавих септембарских дана."

Тако је било за Рауха.

Прве ријечи бана Томашића, које је изрекао у великом саборском говору 19. марта 1910. гласиле су по стенографском записнику овако.

„Прије него сам се осиједочио, да ће ме пратити повјерење већине представништва (сабора) хрватскога и *српскога народа*"....

Ту су бана прекинули франковачки посланици, дерући се, да нема српског народа.

На то је бан још једном поновио исте те ријечи:

„Прије него сам стекао увјерење, да ће ме пратити повјерење представништва хрватског и *српског народа*, нисам хтио примити тога мјеста односно стављене ми понуде".

Дакле, првима ријечима у сабору он је намјерно чврсто изјавио, да признаје српски народ као хрватски.

Даље у свом говору, бранећи проширење изборног права од франковаца, који галаме, да је то проширење на штету Хрвата, а на велику корист Срба, рекао је бан ово, од ријечи до ријечи:

„Ја као Хрват дужан сам свом хрватском народу — и радо сам му то дужан — да поштено пазим, да не буде неправедно прикраћен српским пучанством; али сам исто тако дужан и српском народу зајамчити она права, која га спадају у оквиру народних и земљописних прилика, у којима живи, и која одговарају његовој снази.

Бог је створио један, Бог је створио други народ. Већ пред тисућу година говори се на овом подручју о хрватском и српском народу. (Франковци приговарају). Врло је тешко, господо, расправљати с оним, који себи што год забије у главу, па силом хоће, да му то други вјерују. Ја сам казао, да је већ пред тисућу година у овим замљама живио хрватски и српски народ под тим именом (франковци опет приговарају). Ја не обичајем никад тврдити оно за што немам доказа, те сам за сваку своју тврдњу вољан доказ пружити. Грчки писац Занарас пише о Хрватима и Србима пред добрих 800 година ово: „Народ Хрватâ, које неки и Србима зову". А други грчки писац Сцилицес у оној старини пише: „Срби, које неки и Хрватима зову".

Дакле се то том види, да су овдје били и Срби и Хрвати у оној давнини".

У саборској сједници, дне 22. марта рекао је бан опет на изазивања франковачка ово:

„Високи саборе! Нека господа заступници спотакла су се о моје становиште у односима Срба и Хрвата. Ја се овдје сад, пошто је вријеме поодмакло, нећу потанко тим питањем бавити, него хоћу само једно да нагласим: Није моје наглашавање хрватског и српског народа ad captandam benevolentiam Срба (ове латинске ријечи значе: да се улагодим Србима) него је мојему наглашивању хрватског и српског народа само тај разлог, што хоћу да получим народно јединство. А како могу то народно јединство получити? Ја морам најприје рећи што мислим под тиме народним јединством. Ја под народним јединством сматрам то, да је народ обузет једном политичком мисли, да је народ обузет мишљу заједнице ове домовине и љубављу спрам ње и да је вољан, да се бори за њу и њезина права. *Ако пак један дио нашега народа хоће да се зове Србином — не зато, јер му то вјера налаже, него јер му цијело његово биће, јер му свака жилица у његову тијелу шапуће, да је Србин — онда ће му Хрват, који хоће, да се с њиме заједно бори, допустити, да се зове како хоће. Прави политичар неће рећи „браћа грчкоисточњаци" — и онда, ако знаде да ће тиме осјећај те браће повриједити.* Ово је разлог, зашто ја велим

„народ хрватски и српски", а зашто не велим другачије, јер ми је до ствари, а није до имена. (Франковац др. Карло Бошњак виче: Е сад је настало српско вријеме). Јест, у том је правцу српско вријеме, ако хоћете. И у овом правцу ћу рећи са пјесником српским: *„Ако поштено не могу живјети, да ми барем поштен остане српски гроб"* — наиме, у оном смислу, како сам га разложио, мислим „српски гроб".

Овако је говорио у сабору бан Томашић. Говорио је не само као бан, јер до сад ниједан бан није овако топло о Србима говорио, него као прави брат Хрват. Братске и искрените ријечи нисмо могли очекивати.

Тако Томашић. А како је Раух мислио, говорио о Србима и шта им је чинио, што је крвавим мастницама уписано у српска срца. И тај Раух био је радикалима добар, они жале за њим, а самостални су им издајице, јер су склопили споразум с оваквим баном, као што је Томашић.

Да, да, али радикалима је прече радикалство но Српство. И за то што им је Векерле обећао помоћ да остану на власти у српској автономији, био им је добар српски крвник Раух.

Али ако је радикалским вођама прече радикалство од Српства, нама и народу српском најпрече је Српство. Тешко странци, којој је њезин интерес пречи од интереса цијела народа. Та најпослије не ће добро проћи. За то се и радикалима примичу задњи часови и смртнички ропац почиње већ да их дави. Не ће Српство заплакати за њима, нека буду сигурни о том и нека умиру с миром.

Проширење изборног права.

Наша тешка рана, највећи узрок нашој слабости у борби с Мађарима, разуме се осим домаћих изрода, било је то, што је мало људи у Хрватској имало изборно право. Макар вође народне биле најпоштенији и најпаметнији људи, они нису могли због тога ништа за земљу урадити, што је било уз нос Мађарима. Нису могли, јер нису имали јаког ослонца у народу. Да то растумачимо.

До сад је у земљи имало право гласа нешто преко 40.000 људи. Од тога можемо рачунати 25, а највише 30 хиљада људи од владе слободних. Али да су барем ти слободни једнако раздељени по свима котаревима. Но нису. Већина од тих слободних отпадала је на Срем и Славонију, ма да је у њима становника мањина. У горњим крајевима је у мало котарева била већина јака људи слободних, у већини котарева је та већина слободних људи била слаба, а у великом броју котарева било је више неслободних изборника него слободних.

Да узмемо пример. Ириг у Срему има од прилике 1000 изборника. Од тога ће бити слободних 850. Вргинмост у жупанији загребачкој има 83 изборника, а од тога слободних око 35, и то само 9 ратара међу њима. Оних 48 су чиновници, што активни, што пензионирани.

Таквих котарева, као што је Вргинмост, има још у горњим крајевима. Како ћеш онда водити борбу у таквим котаревима. Влада притисне чиновнике. Ако нису људи посве јуначни, они се повију и она има већину и без других изборника. У многим опет котаревима треба влади задобити само неколико изборника слободних, па уз чиновнике има већину. Неком запрети одузети крчму, неког купи, неком штипендију обећа за дете, неком какво предузеће код државних градња итд. Зна се да има и међу најбогатијим људима непоштењака, којима никад није доста, па се продају.

Срем је, кривицом радикала, изгубио отпорну снагу, а некад је водио коло у борби за народна права. Радикали су непрестано причали народу о автономији, патријарху, калуђерима и куварицама манастирским. О земаљском сабору, о политичкој борби, о том како Мађари нашу земљу убијају економски, управо јој крв сисају, они су слабо народу говорили. Тако да су Сремци говорили: „А шта се нас тиче орвацки сабор?" Па тако и 1906. године, кад је народ победио у свој земљи, Срем је изабрао 11 мађарона а само 2 народњака.

Тако је земља била голорука. Ако би сабор имало иксесцо зубе на владу и Мађаре, они би га распустили, притисли код избора и добили посланике, какве желе. Чиновници богме још ниједне земље ни народа на свету не одбранише.

Да смо ми имали више изборника, не би нама ни Рауха послали. Овако су могли рачунати, да ће Раух помоћу насиља продрети са својом већином. Особито, кад су знали да ће га помоћи још хрватски радикали франковци и српски радикали.

Зато је српско-хрватска коалиција учинила велико дело, кад је израдила, да се прошири изборно право. Ми не можемо сада још право ни просудити, колико је то замашно дело и шта ће нам вредити у будућој борби за наша народна права.

Српско-хрватска би коалиција била најрадија, да се могло израдити право гласа за сваког пунољетног човека, опће право гласа. Али краљ је још 1906. у писму краљевском на сабор (рескрипту) изјавио, да се у нас не може увести опће право гласа, док се не уведе у Угарској. Краљ је остао код тога сталан. Зато је коалиција гледала, да се право изборно ба-

рем рашири и после тешких преговора са грофом Куеном пошло јој је то за руком.

Нова влада је за то, коалиција је за то и још овај месец сабор ће створити закон, којим ће добити право гласа код нас још око 230 хиљада људи. Онда ће још требати краљева потврда. Само то да нам је дочекати, па онда шта било. Нека дође до борбе ма какве, ми ћемо је тада много и много лакше водити.

Од тих 230 хиљада биће ратара преко 200 хиљада. Дакле, престаће оно зло, да чиновници одлучују о судби нашој. Ми ћемо од тада сами о њој одлучивати. Са онима, који су до сада имали изборно право биће свега изборника на 270 хиљада, а од тога јамачно 220 хиљада ратара. Ако тада будемо зло бирали, нећемо требати никога више кривити, до себе. Како себи скухамо, тако ћемо кусати, како простремо, тако ћемо лежати.

Кад наши посланици буду имали ослонац на 240 хиљада ратара и других слободних људи, онда ће они моћи другачије говорити. Онда се они неће морати бојати, да би се насилним изборима могло отети народу и земљи и оно што имамо, па због тога трпети, што друкчије не би ни за што трпели.

Дан када краљ потпише закон о проширењу изборног права, биће почетак нашег ослобођења, почетак оног доба, када ћемо ми у својој кући сами господарити, не бојећи се да ће нам на врат засети којекакве пијанице и пропалице племићке. Више не ће наша судба ни од чега зависити, до од наше свести, а те је, хвала Богу, сваки дан више и међу српским ратарима.

Зато тај дан очекујемо са жудњом. А кад он прође, народ ће благосиљати људе из српско-хрватске коалиције, што су му својом вештином и мудрошћу извојевали јако оружје у борби за права народна. Тада ће и уведење опћег изборног права бити врло, врло близо. А кад се оно уведе, онда ће посве престати бојазан за нашу слободу и права народна и земаљска.

а.

Из народа.

Из **Бешенова** се туже, како међу тамошњим Србима влада неслога, да се често догађају отмице девојака, пољске штете (потрице) да се не могу избројати, колико их је. А уз све то тамошњи Срби да се не држе оне свете „Свој своме".

1895. год. дошао је, вели наш дописник, у то место Јевреjин Хелер с џаком на леђи и отворио у горњем крају дућанчић. Испрва су Срби сами, осим неколико изузетака, као мухе на мед наврли у дућан тај, ма да је у месту српски дућан. Кад се Хелер помогао, осилио се, па сад јавно пује оног, ко не пазари код њега, дочекујући чак и децу пред дућаном.

Има деце српске, која би волела куповати код Србина, па кришом оду у српску радњу, али жалосни Срби родитељи, кад то сазнаду, удри псуј по деци. Тако је једна девојчица из горњег краја упитала другу, чији је отац општински одборник, зашто она иде Хелеру. А мала рече, да не сме од оца на друго место. Жалосна јој оца!

Па и црквени тутор бешеновски воли Хелеру него Србима. Вели да и потребе за цркву купује код њега. Право човек има. Као вели, дедови жидовски дигли су Србима цркве и уздржали, па треба њихове унуке помоћи, а не Србе. —

Како радимо, тако ће нам и бити. Само се онда немојмо чудити, шта то би, као да нам је ко други крив, а не ми сами.

На њиви.

О класје моје, испод голих брда,
Мој црни хљебе, крвљу пошпрапани,
Ко ми те штеди, ко ли ми те брани
Од гладних птица, моја муко тврда?..

Скоро ће жетва. Једро зрно зрије,
Над златним житом трепти сунце врело,
Ал' мутни облак хвата моје чело
И у дно душе гром пада и бије.

Сутра кад овдје, на откосе сјеже,
Са чистом росом рано јутро пане,
Снова ће тећи крв из моје ране
И моја душа зацвилиће теже.

Сву муку моју, напор црна роба,
Пожњеће силни, без труда у миру;
А мени само, ко псу у синџиру,
Бациће мрву... О, срам и грдоба!..

И нико неће чути јад и вапај,
Не боле муке пијану господу...
Сељаче голи, ти си прах по поду,
Трпи и вуци и у јарму скапај.

О класје моје испод голих брда,
Мој црни хљебе, квљу пошпрапани,
Ко ми те штеди, ко ли ми те брани
Од гладних птица, моја муко тврда?...

„Развитак" Алекса Шантић.

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Посјета краља Петра у Цариграду.

Прошле недјеље је српски краљ допутовао у Цариград, гдје ће неколико дана бити гост султана Мехмеда V.

Српски краљ је у дивном Стамбулу дочекан, како само султан може дочекати пријатељске владаре. За вријеме свога боравка у Цариграду станује српски краљ у дивној султановој палачи Мирасим-ћошки, одакле је диван поглед на Боспор и на најљепше обале овога свијета.

Али владар кад путује званично као владар, онда не путује само ради забаве и уживања. Тако и краљ Петар не иде у Цариград да ужива у његовим красотама, него зато, што су данас такве прилике, да Србија треба да буде у што бољем пријатељству са Турском.

Још прошле године, кад оно умало што не дође до рата са Аустро-Угарском, Србија је била у пријатељству с Турском и то јој је много користило. Оружје, топове, барут и сву муницију провозила је Србија кроз Турску мирно и без икакве запреке.

Од тада пријатељство није помућено, него је још више учвршћено. А то добро долази и Србији и Турској. У новије вријеме ради се о том — за то се највише заузима Русија — да се балканске државе: Србија, Црна Гора, Бугарска и Турска сложе у јак савез, тако, да би се могле одупријети сваком непријатељу. Ради тога путује и српски краљ у Цариград.

*

Ова посјета је за српскога владара необична. Јер Турци су нам број вијекова били непријатељи и шта смо од њих претрпили, није претрпио ваљда ни један народ под сунцем. И сад кад је краљ Петар погледао на суре зидине и капије цариградске, сигурно му није лако било при души, кад се сјетио, да је ту прије деведесет и три године три дана била изложена вранама и гавранима мученичка глава његовог дједа Карађорђа, ослободиоца Србије. Али данас Турска није за Србе оно што је некад била и од ње више не пријети Србији никаква опасност. У невољи су данас и Срби и Турци, а невоља их је спријатељила.

*

На повратку у Србију посјетиће краљ Петар и Свету Гору и српски манастир Хиландар, славну задужбину Немањића.

„Српско Коло“

прима огласе по најумјереније цијени

Шта се збива у нас и у свијету.

Бежанија за „Српско Коло“. Из села Бежаније у Срему добили смо уједаред 156 К 38 ф. као претплату целогодишњу на „Српско Коло“ за 49 претплатника. Новац нам је послао г. Ранко Вујић, омладинац-техничар, родом из Бежаније. Претплатили су се ови: *Ратари:* Димитрије Вујић, Љубомир и Војин Ковачевић, Милан и Стеван Којалић, Алекса и Сима Королија, Коста Кокотовић, Манојло Мачвански, Живан Манојловић, Ђорђе Мијатовић, Милан Мишчевић, Стеван и Тодор Милошевић, Милан и Јован Муца, Ђорђе Живко и Срета Милосављевић, Алимпије, Нићифор и Коривој Новаковић, Тодор Нешковић, Сава Николић, Глиша Петронијевић, Ђока Павловић, Никола, Пера и Сава Рашковић, Живко Јадић, Ђорђе Радовановић, Раја Стефановић, Никола Стевановић, Живота Серафиновић, Светозар Урошевић и Баја Умичевић. *Велики посједници:* Петар и Славко Јовановић и Живко Костић. *Ковач* Стеван Селаковић. *Опћ. начелник* Милош Вујић. *Гостионичари:* Влада Гаврилов, Милан Драгичевић и Јоца Ковачевић. *Трговци:* Паја Драгутиновић, Тимотије Зековић и Сима Иванишевић. *Парох* Атанасије Тошић. *Учитељ* Тодор Петровић.

За „Српско Коло“ још нијесно село није оволико учинило. Част Бежанији. Како су Бежанијци заузимљиви за ову српску ствар, ми се надамо, да ће у сваком српском послу бити на свом месту, а особито у обрани српске земље од туђинских досељеника, који баш доле у Срем као ројени скакаваца навиру.

За „Српско Коло“. Послали су нам претплату: Г. Гајо Лончар парох из Перјасице 9 К 60 ф. (за 12 претплатника); Тодор Божићковић из Брачеваца 4 К 80 ф.; Д. Мрвош из Тука 22 К 40 ф.; Димитрије Рашић срп. нар. учитељ из Митровице 9 К 60 ф.; Милорад Пинтар из Жировца 9 К 60 ф.; Д. Гајић „велеиздајник“ из Глине 3 К (по пети пут); Панто Десанчић из Клокочевика 16 К; Српска земљ. задруга из Раковца 12 К 80 ф.; Сима Керечки из Војке 7 К 20 ф.; Јован Обрадовић парох из Шегестина 6 К 40 ф.; Ђ. Петровић апотекар из Митровице 32 К; Сава Гаћеша ратар из Мирковаца 8 К 80 ф.; Никола Милановић из Ђуковца 13 К 60 ф.; Милош М. Зајелар из Полоја 4 К 98 ф.; М. Влатковић учитељ из В. Градусе 14 К 40 ф.; Душан Отлакан парох из М. Радинаца 16 К; Јован Бадрић учитељ из Мајских Пољана 63 К 40 ф.

Укидање осуде у велеиздајничкој парници. Сто седморице укинуо је осуду Тарабокије и другова, којом су Срби „велеиздајници“ осуђени на робију. Укинуо је и осуду и цијелу

истрагу, јер су почињене велике протизаконитости у овој парници и наредио да се поступак обнови сасвим испочетка, као да досад ништа није ни урађено.

Но чини се, да ће државно одвјетништво одустати од даљнег прогона и тако ће ова велика и знаменита парница бити завршена побједом правице.

Сабор. Франковци су покушали да спрече рад сабора дреком и дугачким говорима и поднашањем којекаквих предлога, који би се имали расправљати прије расправе о прорачуну и проширењу изборног права.

Ама цио сабор, осим она два једна радикала, сложан је у том, да се прије свега мора расправити закон о проширењу изборног права, који ће нам бити најјаче оружје. Зато се опозиција сложила са српско-хрватском коалицијом, да франковачкој работи учини крај. Највећи дрекавац Затлука избачен је из сабора на 15 сједница ради простачког понашања, а да се брже сврши посао, одређено је да се држе двије сједнице сваки дан.

Тако се можемо надати, да ће још овог мјесеца одмах иза расправе о прорачуну, бити створен закон о проширењу изборног права. Кад то буде, моћи ћемо лакше одахнути.

Франковци лижу. За вријеме велеиздајничке парнице франковци су у својим новинама, а особито у „Хрватском Праву" многе угледне Србе звали плаћеницима Србије и издајицама. Увријеђени Срби су их тужили и позвали, да судом докажу своје обједе. Кад дође до суда франковци не могу ништа доказати, него морају давати опет у својим новинама изјаве, да није истина оно, чиме су Србе обиједили. Лижу жестоко, да им се све пјене погане језичине клеветничке.

Суспендија дра Живка Костића. Кр. јавни биљежник др. Живко Костић, који је у оставини патријарха Бранковића хтио да оштети насљеднике огромним биљежничким пристојбама од 127.814 круна, суспендован је од кр. банског стола ради злоупотребе, а пристојба му је снижена на свега — 2.736 круна 30 филира! У исто доба поведена је истрага и против котар. суца карлоовачког ради досуђења првобитне огромне пристојбе.

Српски новчани завод у Темишвару. Најугледнији Срби у Банату споразумели су се, да оснују у Темишвару велики српски новчани завод. Услови за успех овога завода врло су повољни.

Крв у Прегради. У мјесту Прегради, у Загорју, проливена је крв народна на католички Ускрс. Жупник франковац молио је кот. област, да на Ускрс забрани пуцање из пиштоља на први дан Ускрса. Котарска област је изаслала оружнике. Франковачки лопови стадоше бунити народ, како нова „влашка" влада хоће да католицима забрани пуцање свецима. Кад су оружници једног, који им је испред носа пукао, хтјели ухапсити, народ оспе каменјем по оружницима и рани двојицу. Оружници опале и ране четири човјека, а остали се разбјеже. Влада је одредила, да се поведе најстрожија истрага о том, ко је крив овој несрећи.

Грозна несрећа у Угарској. У мађарском селу Екерито збила се на католички Ускрс грозна несрећа. Сељани приредили у некој дашчари игранку. На забаву дошло неколико стотина душа. Сви улази били су залупани осим једног малог, да не би ушао когод, а да није платио улазнине. Уједаред букне ватра и обухвати цијелу дашчару, у којој је била забава. Престрашени свијет појури на онај једини уски излаз и зачепи га, давећи се у њему. Ватра се нагло рашири, прије него је свијет могао побјећи и у њој изгори преко 300 душа.

Дипалук и неопрезаност проузрочише, ето, грозну несрећу.

Кошутић фриган. Кад је бранитељима д-ру Хинку Хинковићу и д-ру Срђи Будисављевићу најзад допуштен увид у истражне списе у парници подигнутој против угледних загребачких Срба д-ра Паје Теодоровића и другова ради тобожњег прављења кривих тестамената у корист тобожње велико-српске пропаганде, начинили су бранитељи молбу, да се одуме суцу Кошутићу вођење даљне истраге. Бранитељи су наишли на многе противзаконитости, које је досад починио Кошутић, тај чувени ловац велеиздајника.

Због тога је Кошутићу и одузето вођење истраге и предано суцу Миливоју Дежману.

До сад је бранитељима допуштен само увид у списе у ствари Јелене Поповић. Кошутић није дао ни завирити у списе Јованке Поповић. А да је то допустио, нашли би бранитељи замачно још и љепших ствари из рада Кошутићева против загребачких Срба.

За суца је велика срамота, да му се одузме вођење истраге ради неправичности. Али, кад ево Кошутићева дјела изаћу на видјело, што их је починио за Раухове владе, може му се догодити нешто још срамотније. Иде вријеме носи бреме.

Ванцаш иде у пензију. Државни надодвјетник Ванцаш, који је у велеиздајничкој парници водио коло с Акуртијем и друговима, предао је молбу за мировину. Срећан му пут.

Нова српска земљорадничка задруга. Основана је, од суда потврђенена и у званичном листу обнародована, те је и рад отпочела Српска Земљорадничка Задруга у *Томашевцу* (торонталска жупанија).

У управном одбору су: Јован Рајачин, уједно председник задруге; Петар Трпков, уједно заменик председника; те Стеван Владисављев, Душан Лалић и Коста Ановић. Пословођа је Васа Трпков.

Verein zum Schutze Deutscher. (Друштво за заштиту Немаца). У Немачкој има у 3000 места таких друштава за заштиту Немаца, са безброј чланова.

А ко угрожава Немце у Немачкој? Шта ће њима у Немачкој 3000 друштава са хиљадама и хиљадама чланова за заштиту Немаца у Немачкој?

Нису они нигде угрожени, већ они насрћу — као што је познато — свуда на друге, нарочито на Славене, а особито нас Србе мрзе и презиру.

Ето, за то требају њима та друштва, која прикупљају народну снагу и силне новце, са којима се око нас ствара све оно, што видимо и невидимо, али што осећамо тим више и осетније, па ипак не покушавамо, да се бранимо смишљено, систематски, озбиљно и устрајно.

Истина лакше је бранити своје него насртати и туђе отимати, али зар је тешко отимати, кад нико не брани? А у нас је баш тако.

Сви око нас насрћу на нас, отимају наше, скидају са нас, потискују нас, требе нас на нашем дому.

Мућни главом и ти, честити Србине — који читаш и разумеш „Привредник“ — па се присети, шта треба и шта се мора радити и код нас, а они, који — — — — они ће после за тобом.

„Привредник“

3—4 стална места. Млађи Срби учитељи, који су радили успешно већ у српскима земљорадничкима задругама имаду првенство.

Ко на та места рефлектира, нека *одмах* своју понуду поднесе на *Савез Српских Земљорадничких Задруга у Загребу.* 1195

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане ђаке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник“ у Загребу, па ће добити одмах сва даљна нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкињице (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

Домишљата снаха.

Био старац и баба, па оженили јединца сина, да окуће своје дијете за живота свога и да свекрва стече од снахе одмену.

Али снаша, неко недосетљиво чељаде, неће ништа да прихвати, особито се не сећа, да донесе воде.

Сирота свекрва већ се савила под обрамицом, а снаха се чини невешта.

Старац, видећи то, рекне баби овако:

— Баба! Ова се наша снаха не сећа да те одмени, него ћу ја сутра, кад ти пођеш на воду, устати и рећи:

— „Вала, баба, то је много за твоје године. Кад баш нема нико да те одмени, онда ћу ја узети те судове и донећу воде, да се ти јаднице, једном одмориш“. Зар ће се сетити, те отети суде од нас у донети воде.

Баба пристане.

Сутра дан, узме баба обрамицу и стане чегрљати око тељижаца, да дигне котлове на раме, а старац ће скочити и рећи:

— Шта је то баба?

— Хоћу на воду, човече, одговори она.

— Нећеш светога ми краља[1])! Не дам ја да ти издахнеш под обрамицом! Ако никакве друге одмене немаш, одменићу те ја, дај овамо те суде!

— Бог ми с тобом био, човече! — викне баба — а што ће рећи село, кад види ту бруку? Овдје је чобанчету срамота донети воде на обрамицу, а ти тако стар, хоћеш да натовариш котлове! Недам да нас тако брукаш, макар мене мртву донели с воде....

Докле су се старац и баба отимали око обрамице и котлова, снаха их је гледала и чудила се, па ће тек од једном рећи:

— Боже, Боже! Оба стара, оба луда! А што се око тога свађате?

— Него шта ћемо, срце моје? — упита свекрва.

— Ето шта ћете: донеси ти, нако, јутрос а ти, тато, довече, па ће нам бити право обома и не морате се свађати!...

Из приче † Милана Ђ. Милићевића „На Караули“.

[1]) Свети Стеван-Милутин, краљ српски.

Различите вијести.

Католички и протестантски народи. Државе европске у којима је већина становника католичке вјере имале су 1801. године 86 милиона душа, а 1901. године 145 милиона.

Европско државе са већином становника протестаната (лутерана) имале су 1801. године 47 милиона становника, а 1901. г. 94 милиона.

Дакле у протестантским државама становништво се удвостручило, а у католичким нарасло је само за 68 процената.

Трговина католичких држава износила је 1899. године 11 хиљада милијона круна, а протестантских 39 хиљада милијона круна.

Вриједност покретних ствари процијењена је пред 10 година у протестантским државама на 191 хиљаду милиона франака, а у католичким само 132 хиљаде милиона.

У католичкој скоро Шпањолској долази годишње на милион становника 45 умораства, а у протестантској Енглеској само 4.

Белгија католичка и протестантска Холандија међе једна уз другу. У католичкој Белгији на милион душа дође 20 умораства, а у протестантској Холандији нити 10.

У католичкој Италији на милион душа дође умораства 33, а у протестантској Њемачкој 8.

И тако то иде и са другим у злочинствима, крађама и осталим: у протестантским земљама је мање злочинаца него у католичким.

Што се тиче писмености, то су протестантски народи далеко утекли пред католицима. Код неких протестантских народа само 2 од хиљаде не знаду читати и писати, а највише 20 до 30. А у католичким земљама обично не знаду читати и писати по 3 до 4 стотине од хиљаде, а у неким и 7 до 8 стотина.

Католичке земље у свему добром заостају иза протестантских, а у рђавом их претичу. Не смије се упоређивати католичке земље с православнима, јер православни су заостали зато, што су робовали стотине године Турцима на Балкану, а Татарима у Русији.

Кривица је заосталости католичких народа то, што је католичка црква велики противник ширења знања, умјења, просвјете у народу.

КУПУЈТЕ САМО

!! СРПСКЕ ШКОЛСКЕ ЖИГИЦЕ

ТРАЖИТЕ ОД ТРГОВАЦА ДА ИХ ПРОДАЈУ

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:

„Резервирани котар" цијена Круна 1.—

Коста Мајкић:

„Борба чешког народа" „ „ 0·80

Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

Новоотворена опанчарска радња

Пане Рудић у Петрињи

препоручује се пошт. опћинству за израдбу

сваковрсних опанака.

Лековито варошко

АРТЕСКО КУПАТИЛО

Фрање Раноцаја пут. - У НОВОМ САДУ. - Телефон бр. 264.

Отворено цело године.

Надалеко признато, те хиљадама похваљено као лековито купатило, с најјачом садржином јодне лековите воде, која је по искази правка хемичара, потпуна него садржина јода у купатилу Лашку.

Најлековитија сумпорна вода за лечење **Ишиаса, хроничне реуме, костобоље и сеновине, женске болести** и т. д.

Сваковрсна лечења лађног купања. Угљене киселине, фанго, блатне и сумпоровите купке. Електрична купања. Сваковрсне лековите и вибрационе масаже. Радиогенова лечења са пићем и купањем. Сунчана, ваздушна и у песку купања. Раскошно парно купатило. Дивна дворана за читање, за одмарање, одлично уређена гостиона са елегантним гостинским собама и добром кујном. Вожња аутомобилом до купатила и натраг у варош. Сталан купалишни лекар. Комбиниране јефтине цене за купке. Диван ценовник се на захтев шаље бесплатно и франко.

УПРАВА КУПАТИЛА.

МОКРЕЊЕ

у кревету приписује се често несташности, док је ова мана заправо посљедица ослабљене затворне мишице мјехура. Препоручује се отражити од Institut Sanitas, Velburg P 319. Bayern бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, коју од тога трпи мора се назначити. 650

БРЕМЕН - АМЕРИКА

Од кр. земаљске владе уз јамчевину од 50.000 Круна повлаштена пословница за одпрему путника сељачког и радничког сталежа из Загреба преко Бремена у Америку, Азију, Африку и Аустралију.

СЈЕВЕРО-ЊЕМАЧКИ ЛОЈД

ЗАГРЕБ прије **Ф. МИСЛЕР**

Петриньска улица 85. 775

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим збубаним опасачима за килу кад је **лечнички доказано**, да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и с **конштаком**. За болеснике **све справе**. Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР у Новом Саду (Ujvidék)
преко од Цинтралног Кредитног Завода I./К.

4106

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

једина је задруга, која се поред исплаћивања посмртнине од **К 500** (мало коло) или **К 1.000** (средње коло) или **К 2.000** (велико коло) **брине и за сирочад својих редовних чланова тиме, што их из чистог добитка и прилога изванредних чланова, који иду у „Фонд за сирочад Српскога Братства“, спрема за живот школовањем или даваньем на занате и трговину.**

Позивљу се дакле Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године те могу уредно приносе плаћати, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће).

Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Букваром без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Нинола и Лазар Анђелковић, бозације.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом **55** потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye.

Љубомир Јовановић
школски управитељ и учитељ.

821 1—20

Оглашујте у „Српском Колу“.

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 13. Загреб, у четвртак 1. (14.) априла 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 франка. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се један од три пута умећују, рачунају се једанпут.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 5. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

И последњи „велеиздајници" на слободи.

У понедељак 11. априла око подне пуштени су из истражног затвора Валеријан и Адам Прибићевић.

До задњег часа отезао је државни одветник Акурти са њиховим пуштањем на слободу, изговарајући се да то не може учинити, док не буде именован нови државни недодветник. Онда тек да ће се решити, хоће ли се парница обнављати или ће се све обуставити.

Најпосле је бранитељ д-р Хинковић поднео молбу Банском Столу, да браћу Прибићевиће пусти на слободу до коначног завршетка парнице уз кауцију. И тако је учињено, пошто је положена кауција од 12.000 К за обојицу скупа.

Двадесет тешких месеци притискивала је као нека мора груди сваког доброг Србина. Шта смо зато време мука и телесних и душевних поднели; колико пута нам и једа и туга, и беснило за то време раздираху груди; колико пута се у тих двадесет месеци у српским домовима уздахнуло или зубима шкринуло; шта пута се песнице стискаваху и лица грчише — ко би то избројао!

Али ми смо умели обуздати и јарост своју, и савладати бол свој. Нисмо се дали занети ни од беснила ни од туге. Ми смо издржали све, као људи и Срби, ми смо показали својим пријатељима шта можемо и умемо. Зато смо учврстили стара пријатељства, а стекли сијасет нових. Јер, ко ваља, ко се не да, ко је човек и јунак, тај лако пријатеља нађе. Тај неће морати просјачећи тражити пријатеље по свету. Они ће га сами у његову дому тражити и бити поносни и дични на таква пријатеља. А непријатељима показали смо, да нам је кост од челика, мишица од тврдог жељеза, а срце соколово. И верујте, браћо, неће скоро наши душмани добити воље, да нам дирају у образ наш српски, да се титрају с нама као мачка с мишевима, и газе по нама ваљда као по меком блату. Присео им је овај покушај. А не вели забадава Србин: Жежен кашу хлади. Верујте да ће у будуће добро промозгати, пре него што насрну на нас.

Били смо отромили, задремали и успавали се. Ове невоље, што их задње две године претуримо преко главе, биле су за нас као прва муња и гром у омари, што врак прочишћују, као нека електрична струја, што, струјећи кроз омлитављело тело, оживљује га и подмлађује. Нас су поднешене невоље тргле из дремежа, освежиле, подмладиле и очврсле. А што је главно, оне су нас у велико збратиле широм васцелог Српства.

Готово да и нисмо знали ништа до то, да се свађамо, цепамо, кољемо, и намерно тражимо разлоге за међусобна трвења. Али задње невоље окупиле нас и збише све у један табор, осим врло малог броја несвесних и заражених. Једва једаред нашло се нешто, што је пажњу свију Срба сврнуло на себе, што је све заболело, што је све у срце дирнуло, у свију изазвало гњев, жељу за осветом, а да она буде јача и жешћа, жељу за братским заједничким радом и слогом.

Зато ми не жалимо и никад нећемо пожалити, што смо морали оволико претрпети. Јер трпљење је ватра кроз коју пролази нађо, да буде још чвршће и згодније за сваки рад. Трпљење убија и ломи само кукавице, а људи прави излазе из њега још поноситије дигнуте главе и чела.

Слава и дика српском племену, што је показало, да уме претрпети много и много, а да не клоне, него да изађе из трпљења још отпорније и снажније. Јер ко уме претрпети толико, његова је будућност осигурана. а.

Банија се буди.

Онај јужни дио загребачке жупаније, што задире као клин у Босну, а састављају га котареви дворски, костајнички, петрињски, глински и вргомоски, зове се Банија. Обично свако хвали љепоту краја свога, али Банији и сваки странац мора признати љепоту њену, зато се и зове „питома Банија". Лијепе шуме, не превисока брда, ливаде, воћњаци, обиље малих ријека и потока, лугови и гајеви, мноштво врло плодних долина — то све чини, да Банија заслужује име лијепог и питомог краја.

Банија је као Богом створена за напредно сточарство, воћарство и виноградарство. Она може, ако се земља људски обрађује, уродити и са доста жита, да исхрани све своје становнике, па да га се и прода на страну. Али, опет, више је створена за сточарство, воћарство и виноградарство. Јер, има у њој пространих брдовитих крајева, где је земља преслаба за жита и где се зато не исплаћује сијање усјева толико, да буде главно занимање човјеку ратару. Али ливада, каквих има Банија, нема много, и ријетко се где може боље узгајати стока добра као у Банији. Па има крајева, где је ратар већ почео одгајати бољу врсту стоке, и пођу ли у раду око увађања боље пасмине крупне и ситне стоке и власти на руку ратару, сточарство ће у Банији процвјетати и постати извор лијепих прихода нашим ратарима.

Дабогме, да ратар мора мало и слушати од напреднијих људи и читати, како се поступа с ливадама, да носе више сијена и отаве, како се праве вјештачке ливаде, како се тимари стока код напредних људи ратара, па с временом да се баци и на оснивање млекарских задруга, кад уведе бољу пасмину говеда.

А како би воћарство могло напредовати, то види свако, ко има очи, и завирио је макар на трен у Банију. Само што наш ратар држи да воћци не треба његе као ни дивљем глогу; што не пази на избор добрих врста воћа; што не умије оно воћа бољег, које има, спаковати, нити послати у свијет да се прода; нарочито што не оплемењује и не милује шљиве и не ствара задруга за прераду шљиве у ракију, пекмез, суву шљиву, како то раде србијански сељаци, који сваке године просјечно продаду саме суве шљиве за 12 милиона динара.

Но има једна грана ратарства, која је до сад била посве запуштена код бановачких ратара, осим оних близу града Петриње. То је виноградарство. А виноградарство би, да је среће, морало управо цвјетати и још више него цвјетати у Банији, тако је она погодна за ову грану привредну. Али, од кад је почела харати пероноспора, а негдје и филоксера, ратари су посве забаталили виноградарство. Нису они ни помислили на риголисање, на сађење друге врсте лозе, на прскање против пероноспоре. „Тако је било и за цара Соломуна, па је болест сама од себе прешла. Прићи ће и ова“ — говорили су ратари, кад би их ко стао корити због немара.

И тако су виногради, и што их је прије било, посве пропали, и једно врело богатог прихода за ратара посве засушило.

Али, и у том у задње дане настаје промјена на боље. Како чујем, у вргомоском котару почели су ратари на више страна, а особито у селу Перни, радити на подизању нових винограда. У Перни је први учитељ „велеиздајник“ Милош Бороје вић дао потицај за ово. Сада опет учитељ Пајо Радојчевић у овој паметној ствари води ратаре. Био сам с неким ратарима, који не могу да га се доста нахвале ради овог. Чујемо да се и у парохији попа „велеиздајника“ Николе Милића почиње радити на овом, у котару писаровинском.

Главно је да се отпочело. За ратара је најбоља школа очевидни примјер, пракса. Пред неколико година Ђуро Јовановић, ратар „велеиздајник“, увео је први гвоздени плуг. Сад их има у оном крају већ сијасет. Тако ће бити и с виноградима.

Ми позивамо сву сеоску господу у Банији, нека иду ратарима на руку у овом и нека му предњаче. Дужност би била и „Савеза Српских Земљорадничких Задуга“ да обрати особиту пажњу на ово. Обратио би се и на власти. Али наше власти учили су до сад, да само глобе ратаре, а не да му ма у чему добру и напредну иду на руку.

Добро би било, кад би неки ратари из Баније преко својих земљорадничких задруга и Савеза послали одраслију дјецу, дјечаке од својих 16 година доље у Фрушку гору, у Срије м, да се код фрушкогорских виноградара практично поуче, како се поступа с виноградима и вином. Ово би била боља школа од ма какве праве школе. Дјечаци би за двије године много научили и постали прави учитељи народни у свом крају.

Лијепа је Банија, али је заостао био српски ратар у њој. Сад се то мијења, сваки дан уноси нешто ново и напредно у живот Срба Бановаца. Банија се буди и ми се надамо, да неће требати дуго, па да се Банија, што се тиче напретка, примакне напредним српским крајевима.

Бановац.

Русија.

Најстарија прошлост Руса.

Живот руског народа у она најстарија, прадавна времена није нам познат, као ни живот других народа. Јер тада су људи били на ниском степену, слични животињама. Такви богме нису знали писати ни записивати, шта се догађа код њих, па да то ми сад знамо читајући.

Али, и у оно доба, неколико стотина година само прије Христова рођења, па до деветог вијека послије Христова рођења, мало нам је шта познато о Русима, док о другим народима, који су тада живјели у јужној и западној Европи, знамо много. Јер ни у то доба још Руси, као ни други Словени, нису имали својих

учених људи, да нам опишу живот руски у то вријеме. А учени људи друге народности: Грци, Римљани, па позније Арапи и Нијемци нису могли продријети до далеких крајева словенских, да нам потпуно опишу њихове прилике.

Но ипак су ти људи туђинци нешто записали у својим дјелима о Русима. Нешто се знаде из руске народне пјесме. Нешто се у руском народу предавало усмено с кољена на кољено. Отац говорио сину, син свом сину и тако даље. У позније доба су писмени људи пописали та народна предања.

Но много се тога сазнало помоћу науке о старинама народним. Учени људи дошли су на то да копају гдје су негда били старински градови, старинска гробља. Ту би нашли много ствари, предмета, којима се народ служио и по њима су могли просудити, колико је тада народ био напредан.

Стари погански Словени имали су обичај, да са мртвацем закопају у гроб и његово оружје, опрему сву, коња, коњску опрему, посуђе с јелима (јер су вјеровали да ће му то јело требати на оном свијету), алат његов. Ако у таквом гробу нађемо с покојником, рецимо, срп или какву другу алатљику пољску, онда знамо да је народ био већ напредан, обрађивао је земљу. На посудама су обично биле слике из народног живота, и на њима видимо онда изглед људи, њихову одјећу, обичаје. Ако су кости опаљене, то значи да су тада мртваце спаљивали, а не цијеле сахрањивали. Уз војника је цијела војничка опрема, па по њој можемо просудити, како им је војска била оружана.

У неким гробовима нађено је све оруђе од камена: сјекире, ножеви, чекићи и т. д. Из тога се види да су људи сахрањени у таквим гробовима живјели у прадавна времена, више од хиљаду година прије Христа, кад још људи нису знали у тим крајевима ни за бронзу, а камо ли жељезо.

И тако се из свега тога скупа може некако саставити слика о најстаријим временима у животу руског народа.

Из свега тога знамо, да руски народ до шестог вијека послије рођења Христова није живио у садањој Русији. У њој су на југу живјели до трећег вијека прије Христа Скити, народ који се није бавио ратарством, него ловом и сточарством и живио зато на колима увијек, селећи се вјечито с једног мјеста на друго.

Око 300 година прије Христова рођења народ који се звао Сармати покори Ските и загосподари у садањој јужној Русији. Послије Христова рођења лутала су по њој разна племена пастирска и ловачка, која се сељакаху непрестано, као што су Хуни, Авари, Бугари, Алани и т. д.

У сјеверним крајевима садање Русије господарила су разна чудска и финска племена.

Руси су дотле становали у крајевима испод планина Карпата, које дијеле Угарску од Галиције, и даље према југу и сјеверу у истом правцу. Живјели су, дакле, у садањој Галицији и југоистично и сјеверно од ње. С њима су тада живјели у тим крајевима и други Словени, па и ми Срби. Руси се тада још нису звали Руси, него је свако племе имало своје име, а ово заједничко име добили су касније много, у деветом вијеку.

Тек у шестом и седмом вијеку по Христу, између година 500 до 700 стали су се Словени кретати са тих старих мјеста и разишли се у крајеве у којима сада живе.

Руси су кренули на исток. Пред њима су биле бескрајне равнице, покривене шумама непролазним, силним ријекама, језерима и блатима. Нису Руси кренули уједаред сви, па за годину двије заузели сву садању европску Русију. Они су се помицали споро, породица за породицом, род за родом и племе за племеном. Истом у деветом вијеку заузели су они најпре половицу садање европске Русије и на том је остало вијековима, док се нису узели у шеснаестом вијеку селити даље и даље, покрили сву садању Русију Европску, прекорачили преко планине Урала у Азију и Сибирију, коју још ни до сад нису населили. И сад још Руси у читавим непрегледним јатима, као облаци големим, сваке године грну из Европе у Сибирију, гдје као из земље ничу нова села и градови. Сваке године исели се тамо већ близу милион душа.

У оно старо вријеме изгледала је садања европска Русија као непроходна шума, пуна воде и блата. Све да се хтјело, није се тада могло брзо ићи напријед.

О жетви.

На убогом пољу мога завичаја
Не чује се пјесма весеља и жетве,
Само шум жалосни робиње Нересве
Хладан вјетар носи преко пуста краја.

Овој земљи Господ среће дао није,
Притиско је јадом и чемером дугим;
Док се сунце рађа племенима другим,
Нас невоља таре и проклетство бије.

[1]) Нересва је ријека у Херцеговини.

Колико смо пута, сред јада и туге,
С напорима силним тражили слободе?!
Али заман море наше крви оде —
Јадна земљо моја, ми смо и сад слуге.

Гдје су наше муке? Гдје су наше жртве?
Зар не чује нико, све јаче и јаче,
Крв наших отаца, како му то плаче
И како се тресу оне кости мртве?

Тешко нама! Ено, туђин се веселн
И сва блага наша отима и хара,
И Бог му помаже и њиме се стара
А наш црни сељак црна хљеба жели.

На убогу пољу свога завичаја
Он не пјева пјесму весеља и жетве,
Само шум жалосни робиње Неретве
Хладан вјетар носи преко пуста краја.

Алекса Шантић.

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло“. Послали су нам претплату и прилоге ови пријатељи „Срп. Кола“: Божић Симо из Чобић Поља у Босни 6 К 40 ф.; Теодор Срећеновић из Медара 9 К 60 ф.; парох Влаховић из В. Зденаца 5 К 20 ф.; Јефто Ковачевић из Ораховице 12 К 80 ф.; Српска црквена општина у В. Барни 32 К; Илија Јакшић из Српских Моравица 6 К 40 ф.; Општинско поглаварство у Крњаку 9 К 60 ф.; Д-р Глиша Стојшић адв. кандидат из Панчева 20 К; Милан Пољанац учитељ из Н. Топоља 11 К 20 ф.; Драгић Миљковић из Н. Кршља 11 К 20 ф.; Српска Штедионица у Петрову Селу 50 К; Мића Миљковић из Иванјског Бока 14 К 40 ф.; Љубомир Јовановић из Моловина 8 К 60 ф.; Никола Затезало 5 К; Милица Затезало из Моловина 2 К; Миле Дивић 3 К; Раде Вишњић 10 К; Ђуро Вранић 5 К; Н. Н. 5 К; Светозар Бусић 10 К; Стево Врлинић 5 К; Симо Карапанџа 5 К, из Г. Дубрава сви; Емил Бунаревић из Ст. Пављана 6 К 40 ф.; Драгомир Шумоња учитељ из Тушиловића 32 К; Коста Мајкић из Бање Луке 5 К 77 ф.; Јово Вучинић из Ком. Моравица 6 К 40 ф; Петар Орлић из Петрова Села Личког 73 К 60 ф.; Јово Миљковић из Куљана 19 К 20 ф.; Ђуро Јовановић „велеиздајник“, ратар из Бовића 6 К 40 ф. (по пети пут); Јован Бадрић учитељ из Мајских Пољана 12 К 10 ф. (по трећи пут); Пајо Пишчевић учитељ из Турчевић Поља 6 К 40 ф; Андрија Јакоповић учитељ из Миклушеваца 6 К 40 ф.; Никола Орешчанин учитељ из Батровца 22 К 40 ф.; Илија Р. Дракулић из Корјенице 22 К 40 ф.; Радивој М. Опсеница из Шврачкова Села 41 К 60 ф.; Аксентије Вановчанин из Голубинаца 9 К 60 ф.

Дјеца за „Српско Коло“. Даница Рајчевић, Михаило Ракић и Емил Пуховић, школска дјеца из парохије Српска Капела код Бјеловара, молила су своје родитеље, да се претплате на „Српско Коло“, кад су видјела лист у других ратара. Родитељи су и учинили по њиховој жељи.

Евала младој Српчади! Кад се већ наша дјеца почињу бринути за народне ствари српске, онда ће добро бити. Кад одрасту, биће та дјеца мало другачија у сваком српском послу него ми, који смо људи, па ипак многи од нас неће да пораде о напретку српске ствари.

Наинадни избори за земаљски сабор. Од када је изабран садањи сабор, упразнила су се нека мјеста посланичка. Неки су посланици умрли, неки су опет изабрани на више мјеста, па су сад захвалили на сувишним мјестима.

Тако ће идућих дана бити обављени поновни избори и то у Вараждину и Госпићу дне 18. априла, у Новској дне 20. априла, а у Огулину и Земуну дне 26 априла.

Према споразуму што га је склопила коалиција с баном Томашићем, кандидираће у свима упражњеним котарима присташе бивше народне странке, који су за Раухове владе били уз народ против Рауха, као што је то био и бан Томашић. Коалиција ће их помоћи код избора.

У Земуну кандидираће подбан Левин пл. Чаврак, у Новској свеучилишни професор Јосип Шиловић, у Вараждину свеучилишни професор Јулије Рорауер, у Огулину трговац сисачки Никола пл. Шипуш, а у Госпићу свеучилишни професор Кришковић.

Сви чланови српске самосталне странке дужни су гласати за ове људе. Јер, као што бан са своје стране испуњава све тачке споразума, тако морамо и ми са своје стране, ако хоћемо да се зовемо људима од ријечи.

Скупштина Српске Самосталне Странке. Дне 20. априла у 4 сата по подне биће у Загребу одржана скупштина С. С. С. ради споразума о изборима за српско-народно црквени сабор.

На скупштину су позвани преко новина: 1. Чланови Централног Одбора с. с. с.; 2. Народни заступници с. с. с.; 3. Предсједници и чланови изврших одбора с. с. с.; 4. Изасланици конференција с. с. с. (у срезовима гдје нису устројени до сад изврши одбори треба да се састану чланови странке у конференције и изаберу изасланика за скупштину).

Избори изборника за српски народно-црквени сабор. У владичанству горњо-карловачком биће обављени избори изборника у црквеним скупштинама, који ће бирати посланике за наш народно-црквени сабор у Карловцима, дне 4. априла по старом или 17. априла по новом.

Нека наши пријатељи пазе да за изборнике буду изабрани чврсти самосталци.

Избор посланика за народно-црквени сабор у горњо-карловачком владичанству биће 26. априла по старом или 9. маја по новом.

Избори за народно-црквени сабор. До сад су самосталци поставили ове кандидате за изборе у народно-црквени сабор: у котару костајничком д-ра Богдана Стојановића народног заступника; у првом и другом бјеловарском новинаре и заступнике народне: Јову Бањанина и Буду Будисављевића; у првом и другом слуњском: народне заступнике Светозара Прибићевића уредника „Србобрана“, Васу Муачевића великог посједника и Валеријана Прибићевића професора богословије; у првом плашчанском директора српске гимназије у Карловцима Раду Врховца и Валеријана Прибићевића; у митровачком д-ра Душана Поповића народног заступника; у новоградишком д-ра Срђана Будисављевића познатог бранитеља наших „велеиздајника“ и капелана Дану Подунавца „велеиздајника“; у Сремским Карловцима д-ра Лазу Поповића лијечника.

Жалосни Срби. У Сомбору, у Бачкој, основали су Мађари Кошутовци своје политичко друштво (клуб). У одбор тога друштва ушли су и жалосни Срби: Марко Павловић, свештеник, и Стеван Стратимировић, свештеник и катихета на *српској* женској препарандији, и Милорад Веселиновић.

Зашто „Застава“ не удари ватреним речима против ових изрода српских? Шта би Јаша рекао, да који Србин свештеник из Хрватске ступи у одбор каквог франковачког друштва политичког? Онда би надао дреку, како је томе крив Светозар Прибићевић.

Како сме катихета српске женске препарандије, којој је радикалски Школски Савет врховна власт, примати одборништво једног мађарског политичког друштва? Шта би на ово рекао покојни Светозар Милетић, да је жив?

Зар је Јаша својим пријатељством с Кошутовцима само то постигао, да његови људи ступају у кошутовачка политичка друштва?

Једна срамота. У Сомбору је управитељ српске автономне мушке и женске препарандије (школа за учитеље и учитељице) Божидар Борђошки, угледан члан радикалне странке, један од њезиних вођа.

Па помислите, какву срамоту и стид тај човек навлачи на српски образ. Тај управитељ и професор српских школа шаље своју кћерку у мађарску вишу девојачку школу сомборску, а не у српску!

Да једноставни ратар шаље своје дете у мађарску школу поред српске, ми би га морали најоштрије осудити. А шта тек да кажемо за једног интелигентног човека, и то још равнатеља и професора српских препарандија?

А шта би било, да сви Срби стану слати децу у мађарске школе? Коме би онда велики радикал Божа Борђошки био професор и равнатељ?

Питамо Јашу Томића, како то сме бити и хоће ли он овог изрода српског избацити из своје странке и поучити га, да он не може бити професор и равнатељ српских учитељских школа, док овако ради. Какви ће то бити српски учитељи, којима је овакав човек професор и равнатељ!

Свој своме, али не српски, него радикалски. За помоћ црквама целе патријаршије наше, која има преко милион и сто хиљада душа, одредио је радикални Саборски Одбор 6000 К. Али за саму цркву у Вршцу, где је радикалски владика Змејановић, одређена је потпора од 60.000 К. Дакле десет пута више него за све цркве наше патријаршије, а двапут више него за све српске школе у патријаршији.

Води радикал радикалу, само што не воли радикал Србину. У том је зачкољица.

Српске штедише. 1895. године имали су Срби све државе у српским новчаним заводима уложеног новца само 14 милиона круна. 1904. године имали су га већ 95 мил. круна, а године 1908. било га је чак 150 милиона круна. Сад га, можемо поуздано рећи, има већ 200 мил. круна! Дакле, за петнаест година имају Срби готово 15 пута више уложеног новца. То је један велики напредак.

Но није то све. На жалост, има још Срба, који уштеђени новац не улажу у српске новчане заводе, него у туђе: јеврејске (жидовске), мађарске, њемачке. Кад би се сав српски новац скупио у српске новчане заводе, како би и требало, било би тога новца још много више. Па, како су Срби у задње доба почели у свему напредовати, можемо се надати, да ће се то ускоро и догодити, да неће бити Србина, који ће својом уштеђевином помагати српске противнике!

Добротвор српских свештеника. Никола Вујатовић парох у Вуковју, у Славонији, предао је пакрачкој конзисторији своју опоруку (тестамент), у којој оставља 20.000 К за мировински фонд свештеника пакрачког владичанства. Живео!

Словенски владари између себе. Много има држава на свету, много народа и језика. Владари и министри не могу знати све те језике. Зато је изабран француски језик, да њиме међу се разне државе, владари и министри опће, пишу и говоре. Стога се вели француском језику, да је дипломатски језик, то јест језик,

којим дипломате, политичари разних држава међу се пишу и говоре.

Али, кад је био бугарски и српски краљ у Петрограду код руског цара, они нису држали здравица на француском језику. Српски и бугарски краљ говорили су српски и бугарски, а руски цар руски. Томе се свет чудио.

Зашто су они то учинили? Зато да покажу, како владари словенских држава не држе један другог за туђинца, него за брата Словена, па онда и говоре један с другим својим словенским језицима, а не туђим француским језиком. Тако је то протумачио и полуслужбени лист руске владе, који се зове руски: „Новоје Времја“, или српски: „Ново Време“.

Разуме се, да је ово обвеселило све Словене, па и нас Србе. Јер словенски народи одавна су почели држати један другог за брата, и сад то ево чине и владари словенски, који су се пре туђили народним жељама.

Отимање за пријатељство Русије. Непријатељи Словена били су прогласили после руско-јапанског рата, да је Русија за увек изгубила сваку важност међу државама и да јој је близу пропаст.

Није прошло него две године, а већ се стадоше отимати моћне државе за пријатељство Русије. Прва Енглеска приближила се Русији и склопила с њом пријатељство. За њом ето Италије. После анексије Босне и Херцеговине затегле се жице између наше државе и Русије. Али наша држава је прва покушала, да дође до пријатељскијих односаја с Русијом, и пре кратког времена то се и догодило. Новине у нашој држави почеле су писати, како ће и наш наследник престола Франц Фердинанд поћи у Петроград у походу руском цару. Но до тог још није дошло.

Међутим руског цара посетише бугарски и српски краљ. А сад новине јављају, како ће бивши турски велики везир Хилми паша стићи у Петроград по политичком послу. У исто време јавља се под сигурно, да ће у Петроград стићи и јапански министар спољашњих послова гроф Комура важним политичким пословима. Јер између Русије и Јапана има неких неспоразума, па Јапан хоће да се ти неспоразуми мирно изгладе.

Само још неколико година мирног живота Русији, па ће се свет још више отимати за њено пријатељство.

Повраћена јавност српској препарандији. Ми Срби имамо у Славонији, у Пакрацу, своју српску препарандију (учитељску школу). Прије Рауха имала је та школа право јавности. То јест, онај ко је свршио ту школу, имао је право да добије учитељско мјесто и на државним пучким школама.

Раух је хтио уништити ову школу, па јој је одузео право јавности. Зато, јер да је тобоже ова школа „расадник великосрпске пропаганде“. Да је тако остало, школа би пропала, јер ђаци не би хтјели ићи на ту препарандију, кад немају права бити државни учитељи.

Ријешењем од 26. марта ове године опет је влада повратила овој српској препарандији право јавности, одузето од Рауха.

У истој наредби влада даје допуштење пакрачкој црквеној општини, да оснује „српску аутономну нижу пучку школу“, како се вели од ријечи до ријечи у тој наредби.

Ево се и по овоме види, је ли српска самостална странка урадила добро, што је подметнула ногу Рауху. Да је остао радикалски пријан Раух, нигда српска препарандија не би ускрсла.

Радикалски слом у Карловцима. У Сремским Карловцима имали су радикали већину у градском заступству. Код избора, који су обављени пре десетак дана, победила је српско-хрватска коалиција радикале сасвим и избацила их из градског заступства. Радикали љоснуше ето у својој кули, где су фондови и толики чиновници радикалски и други људи зависни од радикала.

Народ прогледа и одбацује опсенаре радикалске.

3—4 стална места. Млађи Срби учитељи, који су радили успешно већ у српскима земљорадничкима задругама имаду првенство.

Ко на та места рефлектира, нека *одмах* своју понуду поднесе на *Савез Српских Земљорадничких Задруга у Загребу.* 1195

Затрпе нас школе.

„Није шала у једној општини издржавати 3—4 школе. Кад би пустили на вољу учитељима, они би потрошили читави општински прорачун само на школе. А камо онда за друго што? Јок, за школе нема новаца, а ако учитељима што треба, нека сами купе!“

Тако ето умују и свом жестином изговарају те ријечи нека господа, која се праве народним пријатељима, и да се покажу, како они бајаги мудро и штедљиво располажу с општинским новцем.

Ако ту господу из ближега упознате, видећете, да су то фарисеји, претваралице, којима поред све штедње на школама и учитељима *намет у општини расте, а њихово се приватно господарство и стање упадно множи и развија.*

Осведочићете се, да тако говоре само она господа, која на стотину разних начина неправедно и нечовјечно закидају свој народ,

а да му замажу очи, онда ударају по школама и учитељима, — као и онај лопов, који нешто зграби, па први почне викати, држите лопова, само да на њега нико не посумња.

Припазите, браћо ратари, на ту господу, и пропитајте се — да дознате, ако не знате, како су се та господа држала у ово двије године, док је пијани Раух пунио тамнице са онима Србима, који су увијек с народом држали и за њега радили. Па ако се освједочите, да су и они држали уз Рауха, и брвојавно поздрављали његовог подбана Цуваја, онда ћете и сами знати, зашто тако раде и зашто говоре народу, да му пријети затор и пропаст од његових школа.

С таквом господом треба обрачунати, јер нијесу достојна, да их народ за њихово издајство плаћа из својих крвавих жуљева.

Не вјерујте никому, школе вас не затиру него оне још повећавају ваш приход.

Чим више трошите на школе тим ћете мање давати на болнице, жандаре, судове, криминалне (кривичне) истраге, сигурносне страже итд. итд., *а више имати изучених трговаца, обртника или занатлија, свештеника и учитеља, који ће касније радећи сваки свој посао, онај новац, који је за њихову наобразбу утрошен, десетероструко више повратити свом народу — својој опћини.*

Запамтите, ако које мјесто нешто више троши на своје школе, онда не затире тим свој народ, него шта више, оно тим још повећава приход своје опћине. П. С. П.

Свака птица своме јату,
Свако братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова „**Фонд за сирочад Српског Братства**“. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника“ на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашкије браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100). **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уплате прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

КОРЕНИЦА.

Па у Кореници на сред тржишта и нећељног сајма, продаје се новосаграђена једнокатна кућа са балконом, по најновијем стилу сграђена, за сваку трговину прикладна, у којој г. Вујо Д. Опсеница свој трговачки посао води.

Ко овакову кућу, а на најбољем мјесту у Кореници жели купити, нека се обрати на

Дану пл. Будисављевића-Србенду

пошта **Кореница (Лика)**.

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

Лековито варошко

АРТЕСКО КУПАТИЛО

Фрање Раноцаја пут. - У НОВОМ САДУ. - Телефон бр. 264.

Отворено цијело године.

Надалеко признато, те хиљадама похваљено као лековито купатило, с најјачом садржином **јодне лековите воде**, која је по исказу правка хемичара, **потпунија него садржина јода у купатилу Липику.**

Најлековитија сумпорна вода за лечење **Шпиаса, хроничне реуме, костобоље и серотине, женске болести** и т. д.

Свакојврсна лечења ладног купања. Угљене киселине, фанго, блатне и сумпоровите купке. Електрична купања. Свакојврсне лековите и вибрационе масаже. Радиогенова лечења са пићем и купањем. Сунчана, ваздушна и у песку купања. Раскошно парно купатило. Дивна дворана за читање, за одмарање, одлично уређена гостиона са елегантним гостинским собама и добром кујном. Божља аутомобилом до купатила и натраг у варош. Стално купалишни лекар. Комбиниране јефтине цене за купке. Диван ценовник се на захтев шаље бесплатно и франко.

УПРАВА КУПАТИЛА.

БРЕМЕН - АМЕРИКА

Од кр. земаљске владе уз јамчевину од 50.000 Круна повлашћена пословница за одпрему путника сељачког и радничког сталежа на Загреба преко Бремена у Америку, Азију, Африку и Аустралију.

СЈЕВЕРО-ЊЕМАЧКИ ЛОЈД

ЗАГРЕБ прије Ф. МИСЛЕР

Петрињска улица 85. 775

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Букваром без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Никола и Лазар Анђелковић, бозаџије.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом 55 потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye.

Љубомир Јовановић
школски управитељ и учитељ.

821 1 20

МОКРЕЊЕ

у кревету приписује се често несташности, док је ова мана заправо посљедица ослабљене затворне мишиће мјехура. Препоручује се потражити од Institut Sanitas, Velburg P 319. Bayern бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, која од тога трпи мора се назначити. 680

ПРОДАЈЕ СЕ.

Кућа са зградама, виноградом, ливадом, ораницом и пашњаком скупа 52 јутра за продати. Цијена 40.000 круна.

Кућа са зградама, воћњаком, ливадом, растовом шумом, скупа 145 јутара за продати. Цијена 32.000 круна.

Кућа са зградама, подкућницом, виноградом и шумом, скупа 47 јутара за продати. Цијена 29.600 круна.

Поближе упуте уз прилог марке за одговор даје: 1098

Стево Алавања, Вировитица (Славонија).

Оглашујте у „Српском Колу“.

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим збубаним опасачима за килу кад је **лечнички доказано**, да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и с **коњштаком**. За болеснике **све справе**. Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР у Новом Саду (Ujvidék)
преко од Цинтралног Кредитног Завода Л/К.

4106

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 14. Загреб, у четвртак 8. (21.) априла 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недјељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута укрчују, рачунају се јефтиније

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писмя се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописе не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Ми и народ.

Једном се не могу никад начудити код наших ратара. У свом приватном животу, у свом сеоском друштву српски ратар управо презире човјека хвалисава, брбљава, који много и лако обећава.

Блебетало, лажа, брбло — тако он зове те људе, и ништа им не вјерује. Он воли човјека озбиљна, који мало говори, а много ради; мало обећава, али обећано испуњава; не хвалише се и не прчи, већ се држи скромно. Тако ратар у приватном животу. И ово је једна врло лијепа страна нашег ратара. На њој се може много тога чврстог сазидати.

И зато би свако морао помислити, да је наш ратар такав и у политици: да презире оне који обећавају народу одако златна брда; да се не поводи за онима који се лупају у прса и вичу, како су они највећи и једини пријатељи народни; да се гади оних који сваког другог што не мисли као они, називају доповом, ружећи га горе од најјезичније бабе.

Ко позна ратара по оном горе, морао би мислити да је исти и у политици. Камо наше лијепе среће, да је тако. Али ту долази оно чуђење моје. Ратар је у политици посве другачији. Он се ту прелако да завести од свакојаких лажа, који му обећавају, и што не тражи, како веди војвода Драшко за лукавог дуждa датинског. Никакво обећање у политици не чини му се немогуће. Ко му више обећа, за тим он више иде.

Кад су кортеши радикалски размилили се били кроз народ и дерали се, како ће подијелити манастирске земље међу народ, како ће од Георгија Бранковића, покојног патријарха одузети Даљ, Борово и Бијело Брдо, па то исто учинити с њима, како ће укинути парохијал, ратар им је викао: Живјели, ми смо ваши, с вама и у гору и у воду! Кад оне тобожње социјалисте иду по Војводини од села до села и обећавају диобу све земље, неки рај на земљи, говоре како неће бити у њиховој држави чиновника, попова, војске, пореза, и шта ја све знам, ратар мисли да је то свештња, једна света истина.

Па да барем овакви људи рекну, да ће њихова обећања бити испуњена за каквих 500 година, хајде-де. Али они говоре тако магловито, као да ће све сутра бити што они обећавају, чим они добију већину у сабору. И наш иначе озбиљни, трезвени ратар, који зна како је тешко једну њиву удобрити, добру стоку отхранити, једну аградицу саградити, мисли, да се друштво људско и држава може тако лако преобраазити. Зашто то? Ја мислим зато, што ратар господу и државу држи за неке чудотворце. Он је на своје очи гледао, како држава и господа раде шта хоће, стварају законе, укидају их, руше, газе, па мисли да они могу све што хоће.

А ово је велико наше зло. Знамо ево, шта су радикали обећавали учинити, кад преузму власт у нашој народној автономији. Па дошли су на њу и шта се догодило. Остао парохијал; манастири нису подијељени, него њихову земљу узимају у закуп туђинци, а од закупнине добивају калуђери лијепе плаће, сијасет штокаквих чиновника вуку други дио прихода, трећи дио појеоше чланови Саборског Одбора, идући по комисијама, а мањушни дио преостаје за српску школу и цркву; по Даљу се опет шири патријарх.

И сад је настало зло. Народ је преварен и огорчен. Сад не вјерују никоме, па је тиме ометено и онима да раде у народу, који долазе к њему с најчистијим жељама, најпоштенијим намјерама и најбољом вољом за озбиљни народни рад, без великих ријечи и без торба набијених обећањима.

Јер народ није дијете, кога можеш заварати обећањима. Народ памти што му обећаш, а не заборавља као дијете, да га опет можеш преварити новим обећањем. Народу се мора поштено рећи, што се може, а што не може; шта је могуће одмах, а шта у даљем и најдаљем времену. Боље је имати мање људи у табору, али озбиљних и свјесних, који знаду шта могу и хоће, него војску људи намамљених сваковрсним неиспуњивим обећањима, која ће прснути на сва четири вјетра, чим види, да од обећања нема ништа.

Зато ми нисмо нигда и нећемо ни у будуће обећавати немогућег народу ни у државној политици, ни у нашој народној црквеној автономији. За нас народ није дијете, није ствар, о којој ће се надлицитиривати политичари. Народ је нама друштво, састављено из људи зрелих и озбиљних, које је срамота варати; из наше браће, којој се не смије лагати; народ је нама извор из ког смо и ми потекли, наш отац и мајка, који нас родише. Зато нећемо народа варати, обмањивати, замамљивати лажним обећањима, да се преко његових измучених леђа попнемо до господства, части и блага свјетског. Ми ћемо бити свом народу искрени, као брату или родитељу; ми ћемо му рећи све његове добре и рђаве стране; ми ћемо му казивати само једно: све што је могуће учинићемо и сами, и преко државе и преко народне црквене автономије за тебе, народе, јер чинећи то за тебе, чинимо и за се, јер и ми смо народ. Нећемо ти ласкати, подваљивати, опанак љубити, како ти је рекао на једном збору неки радикални првак, који те је други пут у друштву, кад ниси чуо, назвао марвом. Ти ниси за нас марва, али ни Бог безгрешни. Ти си човјек као и ми сви, имаш мана и добрих страна, помагаћемо ти да се лишиш првих, и да умножиш друге, волећи те као брата човјека, као и себе, кореће те и хвалећи, кад заслужиш, као што то чинимо и из себе.

Коме се све ово чини мало, не мора бити с нама. Никога не силимо и не називамо издајицом и лоповом, ако неће с нама. Није нас све Бог створио на један калуп, па не могу сви бити ни самосталци, ако смо то ми. Једино морамо сви настојати да будемо што вриједнији, просвјећенији, богатији и поштенији. У том сви Срби морају бити странка једна.

Ко хоће с нама након овог, што рекосмо, нека нам приђе. Биће му топло у нашем друштву, у ком влада српска љубав и братство.

А.

Сељаци и новац.

Кадгод ми говоримо о каквој мани Србина сељака, морамо имати више тога на уму: Прво то, да је Србин ратар великом већином неписмен, а и они писмени да су слабо просвећени. Друго то, да је Србин сељак стотинама година живео у највећој беди, најпре у ропству старе српске властеле, па онда Турака, и најзад официјира граничарских, рђава чиновништва и спахија у неким крајевима. А беда и ропство убијају душу и добар осећај. У беди и ропству човек лако огруби, постане немилосрдан, превише себирад и лако занемари све, осим оног што је потребно да се нахрани.

Није стога чудо, ако сељак не мари за оне ствари, које се не тичу толико баш њега самог главом, него свега народа; није чудо, ако наш тежак много пута за помоћ малу или новац поклони се пред силом, у незнању изда народну ствар; није чудо, ако се много пута држи на страни силе против слабих и маленних, мањих од њега, ако држи уз рђаву насилну господу и насилну власт.

Јер, колико је наш ратар заостао био у свему, могао би и горих ствари чинити, а да му не смеш много замерати?

Зато ми сви добро знамо, како су понегде ратари за какву малу корист: цестицу, потпорицу за цркву или школу, и слично, код избора држали уз рђаву владу; да су многи за 20 К гласали за најгоре непријатеље нашег народа, а да друго и не спомињемо.

Но и то се мења. Српски тежак уочује већ, да је корист свију српских крајева преча од користи једног краја, и да је корист свију Срба претежнија од користи појединца. Дошао је до тог српски ратар читајући, мислећи, слушајући поучне речи просвећених људи. Па тако ми сада, хвала Богу, знамо примера, као из котара вргомоског на пример, где неки ратари добиваху 200 К да гласају за радикала 1908. године, па они то нису хтели учинити. Ми знамо, како су последње две године многи Срби ратари волели и глобе свакојаке плаћати, него дати руку Рауховим слугама, да ће бити уз Рауха.

Срби ратари дошли су до тог, да народ није врсна одржати на животу милостиња и добра воља силника, него једино његова марљивост, поштење, чисти образ и чврстоћа његове душе, коју ништа није врсно савити или скршити.

Но ми знадемо још један красан пример за то. Сељаци у парохији Српска Капела крај Беловара наумили су били пред неку годину да праве нови стан свом попу. Зато им је већ пре била одређена и потпора од владе. Они су требали, чим скупе оно, што су на се распорезали за градњу, замолити од владе, да им даде ону већ пре одређену потпору. Али у то је дошао Раух. И ти српски сељаци били су толико поносити и толико несебични, те су закључили, да од једног Рауха неће молити потпоре за српску цркву, од човека који пљује на све српско, па и на српску веру и цркву. Они су били одлучили, да и ону своту, коју је влада обећала, сами распорежу на се и саграде стан једино својим новчаним средствима.

Ови Срби ратари били су и претерани у овом, јер она потпора владина није ишла из Раухова џепа, него из џепа целе земље, дакле и њихова. Они не би били погрешили, да су

тражили што их по праву спада. Они би погрешили једино онда, кад би били обећали бити Рауховци за ту потпору. Али, док то не би учинили, могли би чиста образа онај новац молити, јер их спада по закону.

Видите, ви нека српска господо, што увек знате само ружити Србина ратара, како он уме бити поносит, несебичан, како њему новац и трбух нису пречи од свега. Није он лакоуман, да презире новац и разбацује се њиме, него је човек паметан и озбиљан, који зна шта новац вреди, па га и поштује. Али није му зато новац све на свету. Образ, поштење, корист народна преча је ратару српском од новца ма каква и ма коликог. Јер, човек вредан, радин, штедљив и честит стећи ће поштено новац и имање. Али новцем се не купи образ и понос људски и народни.

И док је оваки Србин ратар, та језгра српског народа, ми без икаквог колебања и сумњања велимо: Ничега се не бојимо и будућност је наша. **а.**

Богаташ и убоги Лазар.

— Глад ме мори, дај ми јести,
ако ти је душа драга! —
А богаташ пир пирује,
презире га, не слуша га.

— Глад ме мори, дај ми чега,
невоља ми преголема! —
А богаташ свега има,
ал' милости само нема.

— Дај ми само мрве оне
што са стола падну твога! —
А богаташ има тога,
ал' је срца каменога.

Нећу даље, грози ми се,
задрхће ми душа жива,
кад се сетим, да и данас
овде, онде тако бива.

Нећу даље; знамо причу,
што је Христос људ'ма дао;
знамо, знамо, богаташ се,
али касно, покајао.

А богат је онај свако,
ком претече кора хлеба;
а грешан је јако, ако
не учини с њом што треба.

† Змај Јован Јовановић.

Сремски самосталци.

За који дан ће по црквеним општинама бити изложене листине бирача, да их сви могу видети, па захтевати, да се унесе онај, који има права, а брише, који нема. Упозоруј емо наше пријатеље, да добро припазе на листине, а особито тамо, где су у општини радикали. Сваки пунолетан и члан црквене општине, који није кажњен и који је платио парохијал, има по закону право гласа. *Ко није платио парохијал, нека га одмах плати!*

Чим листине буду у реду, обавиће се *избор изборника*. Договорите се одмах о листини изборника и бирајте само *поуздање људе*, који на избору неће оманути. Не обећавајте се никоме, док не чујете ко је званични кандидат српске народне самосталне странке. А њега бирајте сложно, сви до последњег човека. Избори су на прагу. На посао дакле!

Русија.

Најстарија прошлост Руса.

Ти Руси што су живјели у Христово вријеме на подножју Карпата, нису били народ диљи. Били су они људи, који су већ добрано коракнули напријед. Једино нијесу знали за писмо ни књигу. Из раскопаних гробова види се, да нису ишли голишави, него обучени у добру одјећу, и то од платна, сукна и коже. Ријетко се гдје нађе свиле. Женске су носиле прстење, минђуше, гривне око врата, наруквице, ђердане од ђинђува. Већина ових накита је од бронзе, бакра и сребра.

Код мушкараца налазе у кожним појасевима мале ножеве, кремен и огњило. Обућа се не налази често, а кожна је, као неке полуципеле.

Оружје у старих Руса било је овакво: на глави шлем, на трупу оклоп од жице, у рукама мач, сабља, копље, стријела. Мач је био дуг, двосјечан, тешка дршка. Сабље су биле дуге, криве, оштре само с једне стране. Копља знаду бити врло велика.

Стари Словени и Руси нису били народ селилачки, скитнички, него народ који станује стално на једном мјесту и обрађује земљу. То се види по том, што у гробовима из времена прије Христа налазимо српове и поугљењено жито. Дакле сијали су сваковрсна жита и жели их. А то раде само стално настањени народи. Одјећу су правили од коже и од вуне, у гробовима налазимо ножице (маказе) за шишање оваца и кости многих домаћих животиња. Скоро свуда у гробовима налазимо мамузе.

Дакле бавили су се и сточарством. Из мрежа за хватање риба, сачама притврђених на њих, да боље тону и рибарских остава (копаља) видимо, да су се бавили и рибарством. Све се то налази у гробовима. У једном гробу нашли су ученьаци ковачки алат. Дакле, већ у то доба бавили су се Словени, а онда и Руси, занатом. Да су се разумјели у тесарство (дунђерски занат), столарство, види се по том, како су тесали мртвачке сандуке и правили читаве мале кућице у гробницама. У свима гробовима има глинених посуда. Дакле ни грнчарски, лончарски посао није им био непознат.

Ратарство, сточарство, рибарство, пчеларство, лов на птице и звјерад, све су то били послови, које су добро разумјели Руси већ у доба прије Христа. А осим тога, видјесмо да су се бавили и занатима.

Стари Рус би запалио шуму, искрчио пањеве и посијао жито неколико пута узастопце. Кад би земља измршављела, он би кренуо даље у шуму и радио то исто. А могло се, јер је народа било мало, а земље без краја и конца.

У та времена већ је Рус орао земљу, додуше не плугом, него ралицом. Има и сад крајева у Русији, а и у српском народу, гдје се још оре ралицом.

Већ у старо доба Руси су и трговали. Они који су живјели сјеверно нису имали доста жита, али било је у њих превише свакојаких кожа, лов био преобилан, соли у језерима без мјере. Они на југу опет имали су жита и сувише, а мало оног у чему је обиловао сјевер. И тако су се већ онда састајали у градовима на вашаре, те измјењивали своју робу, трампили. Јер новаца тада још није било у Руса, трампили су робу за робу, ја тебе коже, мед, сол, ти мени жито, оружје итд.

Руси су тада трговали и са другим народима, особито са Грцима, који су заузимали обале Црног Мора, јужне крајеве садање Русије. На сјеверу трговали су с Нијемцима и Финцима и Чудима.

У садањој источној Русији становали су негдје од рођења Христова до 8 вијека послије Христа Бугари и имали моћно царство. Њихов главни град био је тамо негдје гдје је сад велики руски град Казан. Од Арапа примили су вальда у 8 вијеку муслиманску вјеру. Један паметни Арапин, именом Ибн-Фоцлан путовао је тада у земљу бугарску, описао је, а особито њихов богати главни град. Па између осталог он описује, како су са тима Бугарима у велико трговали Словени, Руси. Руски трговци становали су стално у главном бугарском граду, у ком је било преко 10.000 душа. Бугари су ишли и у руске земље и тамо трговали.

Грчки опет учени људи из тога доба спомињу, да су Руси трговали с њима. Касније, кад је Цариград постао главни град грчки, долазили су Руси и уњ по трговачким пословима.

У деветом вијеку по Христу већ је у Русији било овећих градова, у којима је цвјетала трговина. Такви су градови били Кијев, прозван „мајка руских градова“ и Велики Новгород (Нови град). Градови су били обграђени дрвеним зидовима или земљаним насипима, на којима су стајале оборужане страже.

Ми смо проговорили нешто опширније о овом, јер и ми смо Словени, и нас се ово тиче. Нека види Србин ратар, како су његови прадједови већ пред 2000 година били људи радини и напреднији од многих својих сусједа. Кад упремо добро, бићемо и ми напреднији од својих комшија. Ваља само учити и радити.

б.

Привреда.

Правила за пролетње наводњавање ливада.

1. Не наводњавај ливаду пре но што се добро не просуши. Ливаде су иначе с пролећа влажне, па кад се још на њих пусти вода, онда сасвим прозукну. Дакле ливада мора остати сува, све док не избије прва трава.

2. При пролетњем наводњавању не само што мора да је земља потпуно одмрала, него и вода мора бити топлија од ваздуха. Ако то није случај, онда ће трава да залади и застаће у порасту. *Најбоље време за наводњавање јесте месец април.* Према положају ливаде и према поднебљу краја, време наводњавања пада различито, — у прву или другу половину априла или у прву половину маја.

3. Наводњавање не треба вршити кад дува север или кошава, јер је у већини случајева штетно. Такође, за време дуготрајних пролетњих киша, не треба наводњавати.

4. Наступе ли позни мразеви у априлу и мају, онда треба наводњавати у вече да би се спречио ноћни мраз, или из јутра, кад је слана покрила траву. У такво време најбоље је да цела ливада под водом лежи.

5. У колико трава буја, у толико мање треба да буде воде на ливади. На неколико недеља пре косидбе треба сасим обуставити наводњавање, како би ливада у доба кошења била сува и не би покошена трава трулела на мокрој земљи.

6. У колико је тле ливаде пропустљивије, у толико чешће треба ливаду наводњавати, а у колико је теже и непропустљивије, у толико ређе. Но ипак код тешких и смолничавих ливада не треба то међувреме наводњавања да

буде дуго, јер онда земља испуца, стегне се и теже прима у се воду.

7. Свако наводњавање ливаде у пролеће не сме дуже трајати од 12 а највише 24 сата, после чега треба ливада да ископни и просуши се. Пролетње наводњавање врло мало ђубри ливаду. Његово се дејство у другоме састоји: да заштити набујалу траву и зеља дивадска од позних мразева и хладног времена и за то је горње време наводњавања довољно.

8. Пролетње наводњавање предузима се у оним случајевима, када је ливада местимично покривена ледом. Под ледом трава бива угушена и ливада доцније показује гола, ћелава места — без траве, која се погрешно приписују летњој суши. Топла вода приликом наводњавања разједа овај лед а сунце остало докусурује.

9. Свака вода није за наводњавање ливада. Нпр. воде шумске и барске имају у себи доста хумусне и танинске киселине, које бољим пћћним травама шкоде. Воде из поља и јендека далеко су боље за ову сврху, јер имају у себи доста ђубрета, које остављају по ливади приликом наводњавања.

10. Пролетње наводњавање растерује мишеве и кртице са ливада, уништује маховину и разне ливадске короне, растреса травино бусење у које после улазе слободно ваздух и светлост, и раствара у земљи хранљиве материје, које ливадској трави служи као храна. Као што је јесење наводњавање насушна потреба за испошћене ливаде, тако је пролетње за јаке и плодне ливаде. Многе добре ливаде удвоструче принос кад се с пролећа на показани начин наводњавају. „Тежак“.[1])

[1]) Лист „Тежак“ излази у Београду.

Мајка светога Петра.

Свети Петар у рај пође,
за њим мајка теком тече,
па говори стара мајка:
„Стан' причекај, сине Петре,
да ја с тобом у рај пођем!“
Ал' беседи свети Петар:
„Врат' се натраг, моја мајко,
колико се живовала,
неси раја достајала,
неси гладног нахранила,
неси жедног напојила,
нит' си голог оденула,
неси слепом уделила,
ни за душу наменула,
не мож', мајко, у рај поћи!“

Српска народна пјесма.

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло“. Послали су нам претплату за „Српско Коло“: Јово Бадрић из Мајских Пољана 28 К 90 ф.; Светозар Марковић, парох из Огара 6 К 40 ф.; Јефтимије Новаковић, парох из Јамине 9 К 60 ф.; д-р Бранко Михајловић из Товарника 10 К; Илија Дракулић из Коренице 22 К 40 ф.; Радивој М. Опсеница из Шврачкова Села 41 К 60 ф.; Аксентије Бановчанин из Голубинаца 9 К 60 ф.; Адам Гравара, учитељ из Острожина 19 К 20 ф.; Милан Добричевић из Сиска 3 К 80 ф.; Данило Подунавац „велеиздајник“ из Пакраца 9 К 60 ф.; Глишо Трбић из Будимаца 6 К 40 ф.; Илија Симић, учитељ из Тржића 6 К 40 ф.; Илија Станић трговац с Удбине 28 К 28 ф.

Избори. У Госпићу, Вараждину и Бошњацима изабрани су кандидати, чланови бивше народне странке, које је на темељу споразума с баном Томашићем подупирала српско-хрватска коалиција. То су д-р Кришковић, д-р Рорауер и д-р Амруш. Противкандидати су били франковци: д-р Ружић, д-р Јуринац и д-р Пребег, те су свечано пропали!

Ту морамо спомонути с великим весељем и задовољством, да су франковачки кандидати у сва три котара добили мање гласова него 1908. године. То значи да у хрватском народу франковци губе земљиште под ногама.

Краљ“и прилике у Хрватској. Ми знамо како су Раух и Векерле криво обавештавали краља, да су сви народни људи у Хрватској, а у првом реду самосталци, велеиздајници. Како сад јављају бечке новине, краљ је недавно рекао, да је потпуно задовољан с приликама у Хрватској, ма да владу подупире тобожња велеиздајничка коалиција.

„Српска Мисао“. Срби самосталци из Срема покренули су у Сремским Карловцима поново лист „Српска Мисао“. Излази уторником, четвртком и суботом. На годину лист стоји 8 К, а појединн број стоји 2 потуре (филира). Препоручујемо овај лист пријатељима.

Валеријана Прибићевића дочекао је, приликом његова доласка у Карловце, силан српски свет, преко 4000 душа. Одушевљење је било неописано. Радикали ни овај пут нису могли бар на часак остати Срби и људи, него су гадно напали и Валеријана и Адама Прибићевића у „Застави“. Радикалски „Српски Одјек“ из Земуна жали, што су браћа Прибићевићи пуштени на слободу.

Нови велики жупани. На испражњено великожупанско мјесто у Огулину постављен је за великог жупана Ђуро Дедовић. Сријемски велики

жупан Имбро пл. Хидегети, прозвани „паша" умировљен је, а на његово мјесто постављен за великог жупана Бела пл. Адамовић.

Побједа коалиције. У Карловцу су у градско заступство изабрани коалирци све до једног. У Пакрацу је изабран за жупанијског скупштинара једногласно „велеиздајник" Стево Зукановић. Франковци се нису усудили ни поставити свога кандидата.

Црногорски кнез Никола помиловаће, како јављају новине, приликом педесетогодишњице свог владања све Црногорце, који су осуђени ради велеиздаје на лажи Настићеве. Ако то кнез учини, њему ће српски народ много тога заборавити, што је под његовом владом учињено у Црној Гори задњих година.

Успех путовања краља Петра. Краљ Петар вратио се са свог путовања. Срби у Србији дочекали су га с највећим одушевљењем код повратка, јер овај пут ће много користити Србији.

Русија је зајамчила Србији сигурност и помоћ у њену раду, да се ослободи од економског робовања нашој држави. Русија ће дати велике погодности српској трговини. То исто учиниће и Турска. Уз то је Турска пристала, да се са границе Србије преко Турске изгради жељезница до Јадранског Мора. Тако Србија неће морати извозити робе своје преко наше државе, него ће имати близу море и бити слободна од њуди и ћефова државника и политичара, који равнају овом државом. Уз то ће Турска признати у Турској српску народност, а Срби у Турској добиће у Дебру свог владику.

То су све велики успеси. Ускоро ће син краљев, наследник престола Александар поћи на путовање по владарским дворовима.

Како Чеси граде школе. У „Vienci" од фебруара ове године стоји ово: „Грађу за школу у Штикову дао је из своје шуме град бесплатно, сви су власници циглана (опека) дали бадава цигле и кријеп. Све каменарске послове извршиле су бесплатно удруге каменара Донов материјала у град обавили су бесплатно сељаци из околице. Грађњу је извео бесплатно чески градитељ, а плаћу за раднике сакупиле су чешке госпођице и госпође."

А како се код нас граде школе? Како се уздржавају оне које већ постоје? Жалосно и прежалосно!

Какови смо, тако нам и јест. Докле год не увидимо важност просвјете, дотле нам нема ни препорода ни слободе; јер то се постизава једино просвјетом.

Чеси то давно схватише, за то и јесу најнапреднији народ у читавој Аустро-Угарској и културно и господарствено и политички.

Зато, угледајмо се у Чехе!

3—4 стална места. Млађи Срби учитељи, који су радили успешно већ у српскима земљорадничкима задругама имаду првенство.

Ко на та места рефлектира, нека *одмах* своју понуду поднесе на *Савез Српских Земљорадничких Задруга у Загребу.* 1195

Крава без добре ливаде.

Некакан сељак прода једном трговцу добру краву. Она је давала сваки дан десет ока млека. После неког времена виде трговац сељака. Заустави га и рече му:

— Чујеш, пријатељу, она крава није добра. Не даје ми више од две, три оке млека.

На то му сељак одговори:

— Драги аго, ја сам ти продао своју краву, али ти нисам продао своје ливаде.

Одговори уредништва.

М. П. у В. Ц. Како ваш допис није онда уврштен, јер није имао потписа, то је негдје заметнут и немамо га.

М. Б. у Ц. Б. Не можемо штампати јер је превелико за наш мали лист, а тиче се само вашег села. Те неуредности код ваше општине, боље код вашег начелника, пријавите старијој области, а не помогне ли, обратите се на свог посланика, да интерпелира у сабору.

П. М. М. § 32. задружног закона гласи: „Сваколика непокретна имовина задруга дијели се по броју мушких и женских чланова, који су овлаштени у задруги *оног дана, кога се затражи диоба*".

Дакле, ако се послије ко роди или умре, на то се не узима обзир. Дијели се по том, колико је било чланова оног дана, када сте Ви код опћ. поглаварства предали молбу за диобу.

За онај пренос запитајте у грунтовном уреду. То се не ће дијелити по задружном закону, кад није уписано на задругу, него по грађанском закону. Морање се провести оставинска расправа.

Дописнику из Срба. Немојте се љутити што дописа против Тулка не уврштавамо. Наш је лист мален за то. Кад би штампали све дописе, не би имали мјеста за друго. Кад ради којешта, треба га пријавити старијој области. Не позове ли га на одговорност, треба се обратити ради помоћи на заступника. А доста је и у „Србобрану" писано против њега.

Алексу у Т. По § 42. закона о земљишним заједницама може се дијелити заједница, кад то закључи главна скупштина већином од двије трећине чланова. Они који се неће дијелити могу и на даље остати у заједници.

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане ђаке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник“ у Загребу, па ће добити одмах сва даљна нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкињице (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

Свака птица своме јату.
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства“**. Из тог фонда **снабдијева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника“ на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

Новоотворена опанчарска радња

Пане Рудић у Петрињи

препоручује се пошт. општинству за израдбу

сваковрсних опанака.

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:

„Резервирани котар“ цијена Круна 1.—

Коста Мајкић:

„Борба чешког народа“ „ „ 0·80

Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

КОРЕНИЦА.

Па у Кореници на сред тржишта и нећељног сајма, продаје се новосаграђена једнокатна кућа са балконом, по најновијем стилу сграђена, за сваку трговину прикладна, у којој г. Вујо Д. Опсеница свој трговачки посао води.

Ко овакову кућу, а на најбољем мјесту у Кореници жели купити, нека се обрати на

Дану пл. Будисављевића-Србенду

пошта **Кореница (Лика).**

МУШКАРЦИ! **Цурење, печење** и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 дончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157. (Славонија). 1148

Лековито варошко

АРТЕСКО КУПАТИЛО

Фрање Ракоција пут. - У НОВОМ САДУ. - Телефон бр. 264.

Отворено преко целе године.

Надалеко привознато, те хиљадама похваљено као лекотито купатило, с најјачом садржином јодне лековите воде, коју је по исказу првака хемичара, **пољупија него садржина јод у купатилу Липику.**

Најлековитија сумпорна вода за лечење **Ишијаса**, хроничне реуме, костобоље и серотине, женске болести и т. д.

Сваковрсна лечења дадног купања. Угљене киселине, фанго, блатне и сумпорните купке. Електрична купања. Сваковрсне лековите и вибрационе масаже. Радиогенова лечења са пићем и купањем. Сунчана, пољупша и у песку купања. Расконно парно купатило. Дивна дворана за читање, за одмарање, одлично уређена гостиона са елегантним гостинским собама и добром кујном. Божња аутомобилом до купатила и натраг у варош. Сталан купалишни лекар. Комбиноране јефтине цене за купке. Диван ценовник се на захтев шаље бесплатно и франко. УПРАВА КУПАТИЛА.

БРЕМЕН = АМЕРИКА

Од кр. земаљске владе уз јамчевину од 50.000 Круна повлашћена пословница за одпрему путника сељачког и радничког сталежа из Загреба преко Бремена у Америку, Азију, Африку и Аустралију.

СЈЕВЕРО-ЊЕМАЧКИ ЛОЈД

ЗАГРЕБ прије Ф. МИСЛЕР

Петрињска улица 85. 775

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Букваром без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Никола и Лазар Анђелковић, бозаџије.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом **55** потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye.

Љубомир Јовановић
школски управитељ и учитељ.
821 1—20

МОКРЕЊЕ

у кревету прописује се често несташности, док је ова мана заправо посљедица ослабљене затворне мишиће мјехура. Препоручује се потражити од Institut Sanitas, Velburg P 319. Bayern бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, који од тога трпи мора се назначити. 680

ПРОДАЈЕ СЕ.

Кућа са зградама, виноградом, ливадом, ораницом и пашњаком скупа 52 јутра за продати. Цијена 40.000 круна.

Кућа са зградама, воћњаком, ливадом, растовом шумом, скупа 145 јутара за продати. Цијена 32.000 круна.

Кућа са зградама, подкућницом, виноградом и шумом, скупа 47 јутара за продати. Цијена 29.600 круна.

Поближе упуте уз прилог марке за одговор даје: 1096

Стево Алавања, Вировитица (Славонија).

Оглашујте у „Српском Колу“.

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим збубаним опасачима за килу кад је **лечнички доказано**, да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и с **коштаком**. За болеснике **све справе**. Разашиље се под најпнећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР у Новом Саду (Ujvidék)
преко од Цпнтралног Кредитног Завода Л./К.
4106

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 15. Загреб, у четвртак 15. (28.) априла 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута умећују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уреднику „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Руко- — писи се не враћају. —

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Кандидати Српске Народне Самосталне Странке за народно-црквени сабор у Карловцима.

I. Горњо-карловачка дијецеза.

А) Свјетовни:

1. **Петрињски срез:**

Др. *Душан Пелеш*, адвокат, кр. јавни биљежник и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Петриње.

2. **Костајнички срез:**

Др. *Богдан Стојановић*, адвокат и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Загреба.

3. **Први глински срез:**

Лава Обреновић, градски сенатор и велики биљежник из Карловаца.

4. **Други глински срез:**

Милан Будисављевић, професор српске велике гимназије из Карловаца.

5. **Први слуњски срез:**

Васо Муачевић, велепосједник и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Осијека.

6. **Други слуњски срез:**

Светозар Прибићевић, главни уредник „Србобрана" и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Загреба.

7. **Први плашчански срез:**

Радивој Врховац, директор српске велике гимназије из Карловаца.

8. **Други плашчански срез:**

Јоцо Орешчанин, учитељ из Јамнице.

9. **Оточки срез:**

Др. *Јован Половина*, адвокат, кр. јавни биљежник и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Оточца.

10. **Коренички срез:**

Стеван С. Калембер, трговац из Коренице.

11. **Госпићки срез:**

Ђуро Мишчевић, трговац из Ловинца.

12. **Грачачки срез:**

Др. *Милан Мандић*, адвокат из Будимпеште.

13. **Заједнички карловачко-загребачки срез:**

Др. *Богдан Медаковић*, адвокат, народни заступник и предсједник сабора краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Загреба.

Б) Свештенички:

14. **Петрињски и костајнички срез:**

Михајло Медаковић, парох из Јасеновца.

15. **Први и други глински срез:**

Никола Милић, парох из Стјепана.

16. **Први слуњски, други слуњски, први плашчански и заједнички карловачко-загребачки срез:**

Валеријан Прибићевић, протосинђел и редовни професор богословије из Карловаца.

17. **Други плашчански, оточки и коренички срез:**

Гено Вурдеља, парох из личког Петровасела.

18. **Госпићки и грачачки срез:**

Петар Крајиновић, парох и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Велике Попине.

II. Пакрачка дијецеза.

А) Свјетовни:

19. **Пакрачки срез:**

Др. *Миленко Марковић*, адвокат, перовођа и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Пакраца.

20. **Новоградишки срез:**

Др. *Срђан Будисављевић*, адвокат из Загреба.

21. **Први беловарски срез:**

Буде Будисављевић, уредник „Српског Кола" и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Загреба.

22. **Други беловарски срез:**

Јован Бањанин, уредник „Србобрана" и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Загреба.

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

23. **Слатински срез:**

Др. *Петар Белобрк*, адвокат и народни заступник на краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Беловара.

Б) Свештенички:

24. **Пакрачки и новоградишки срез:**

Данило Подунавац, капелан из Пакраца.

25. **Први и други беловарски срез:**

Петар Босанац, парох и администратор беловарског протопрезвитерата из Нових Пављана.

26. **Слатински срез:**

Велко Лукић, парох из Борове.

Ш. Карловачка архидијецеза.

А) Свјетовни:

27. **Дањски срез:**

Шандор Поповић, велепосједник и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Осијека.

28. **Митровачки срез:**

Др. *Душан Поповић*, адвокат и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Митровице.

29. **Земун:**

Др. *Сава Недељковић*, лијечник из Земуна.

30. **Карловци:**

Др. *Лава Поповић*, лијечник из Карловаца.

31. **Румски срез:**

Лава Вујић, ратар из Руме.

Б) Свештенички:

32. **Румски срез:**

Радослав Марковић, парох из Инђије.

33. **Земун и митровачки срез:**

Влада Обрадовић, парох из Адашеваца.

34. **Дањски срез:**

Лава Богдановић, парох из Осијека.

IV. Темишварска дијецеза.

А) Свјетовни:

35. **Темишварски срез:**

Др. *Сава Путник*, адвокат из В. Кикинде.

36. **Велика Кикинда:**

Марко Богдан, трговац из Велике Кикинде.

37. **Мокрински срез:**

Љубомир Лотић, учитељ из Вел. Кикинде.

38. **Врањевачки срез:**

Др. *Васа Јакшић*, адвокат из Вел. Кикинде.

Б) Свештенички:

39. **Велика Кикинда и темишварски срез:**

Милутин Јакшић, прота и ум. професор богословије.

40. **Мокрински и врањевачки срез:**

Глиша Стајић, парох из Мокрина.

Остале кандидатуре прогласиће се накнадно.

Позивамо све своје пријатеље, да пораде за ове кандидате, не би ли учинили крај радикалском пашовању у нашој народно-црквеној аутономији.

Српски Ускрс.

Христос воскресе, браћо ратари српски!

Сваке године шиљемо вам пред ускршње благдане овај поздрав, и увек чинимо то из дна срца и душе, пуни велике радости. Јер, ничији није толико празник ускршњи, колико ваш, људи малих и потиштених, и нас, пријатеља ваших. Зар је од потребе васкрсавати силнима, онима што моћ над државама и народима имају у руци, богатима? Из чега да они васкрсавају? Они на више не могу, они једино могу на ниже да падну. Ускрс није дан њихов.

На Ускрс чекамо ми, ми малени, сиромашни, прогоњени и презрени. Ми који имамо из чега да васкрснемо, који оскудевамо у благу телесном, ми који ни душу, ни ум, ни срце своје не можемо довољно да усавршимо, јер нема за нас ни доколице, да учимо и читамо, колико треба, ни средстава, да набавимо што нам за то треба. Ускрс је дан победе бедних, заборављених, дан њихове славе, дан наш.

Али чекање Ускрса двоструко је за нас. Не чекамо га ми само као хришћани и људи који у невољи живе. Ми га чекамо и као народ, као Срби. Ми изгледамо дан, кад ће нас престати гонити, зато само јер се именом српским зовемо; кад ће обуставити ружење и грђење светиња наших; кад ћемо у слободи без страха од икаква зла и освете моћи да исповедамо оно, што осећамо. Двострук Ускрс очекујемо: као хришћани и људи у невољи и као Срби.

Тешко је наше чекање и предуга наша страсна недеља. Али сјајан, славан и радостан биће стога наш Ускрс. Тим светлији и веселији, што су веће садање наше невоље.

А доћи ће наш Ускрс, доћи ће. Не бојте се. На нашој страни је право; уз нас стоји истина; ми бранимо добро од зла. Велика је моћ зла, али добро је још јаче; неправда је силна, али правица је споро али поуздано истискује с престола њене силе; лаж је као магла густа обавила људске главе, душе и срца, али зраци истине пробијају се кроз облаке лажи.

И Ускрс Христов нам је доказ и јамство, да ћемо доћи до свог Ускрса и ми. Христос је поникао из бедне занатлијске породице; проповедао је сиромашнима; дружио се с презренима; дизао свој глас против силних; без прекида био прогањан као и ми; најзад страшно мучен и уморен срамном смрти на крсту. Па опет је ускрснуо и сад на колена пред именом његовим падају стотине милиона најпросвећенијих људи. Ко би то био мислио у оно доба!

Па зато баш, што је његов живот тако сличан животу нашег народа, што је он ипак дочекао Ускрс своје славе, што је уза све изишао као победилац из невоље и зла, ми се толико радујемо празнику тога Ускрса његова. Он нам је слика Ускрса нашег из беде у којој живимо и тешких наших невоља српских.

Тежак је ваш живот, браћо ратари. Но помислите, како је било прапрадедовима вашим. Кад се који усудио рећи реч прекорну племићу, њему су, по закону, језик чупали; кад би га ударио шаком, одсецали су му руку. А силнима је било слободно, да убију ратара човека, па да не претрпе за то ништа, осим да плате глобу мању него за вола. Жене, кћери ваших праотаца смели су племићи отимати и срамотити некажњено. Ваши дедови ништа свог нису имали, све је било спахијино. Од кметиje и ропства није се могло постајати слободан човек. Ко би онда и помислити могао, да ће доћи време, кад се тако неће смети чинити, кад ће казна за злочинства бити свима једнака, кад неће бити кметије и ропства! Па ипак смо то дочекали. А дочекаћемо ми и деца наша и боља времена, потпуну једнакост и слободу.

Па било нам је и као Србима негда горе. Не набијају нас више на коље, не поримљују, не унијате и не турче више силом, не вежу попова наших за јасле, као онај генерал Марије Терезије у Карловцу Петаци. Хтели су вадње две године да поново почну с тамницама и вешалима, али покри их срам велики, да не смеју поштену свету на очи изаћи. А ми изађосмо из зла отворена чела, поносни и неустрашени.

Правда, истина и добро морају кад тад победити. Верујте у то, браћо, и не бојте се ничега. Доста ће још пута тућа бити наше српске њиве; сила ће обарати своју тешку руку још на наше главе; нису нас још за увек мимоишла прогонства. Али, све ће то проћи, све ће бити распршено и развејано као дим од снажног ветра, а ми ћемо остати здрави и дочекати дан свој, Ускрс свој. Но, да дође до тог чим пре, ми морамо да се владамо као узор наш и бог наш Исус Христос. Наша вера у правду, истину и добро мора бити равна његовој; наша моћ трпљења и дурања ваља да буде једнака његовој; ми не смемо никада да се поклонимо и поклекнемо пред насиљем и злом. Ми морамо бити уз све то сложни, вредни, радени, паметни. Тада ћемо из сваке невоље излазити још чвршћи и челичнији, па ће нам тако и невоље наше на добро доћи.

Тада ће за јамачно и убрзо воскреснути правда за нас мале и прогањане; а тада ће воскреснути правда и за Србина, доћи ће и Ускрс српски.

У то име: Христос воскресе, браћо ратари српски! Био вам радостан Ускрс: и на њиви, и у гори, и на води, и у дому вашем сиротињском, и по далеком свету! Свуда, свуда, куд год је вихор судбе расејао племе српско или га разбацала немилосрдна рука усуда!

А.

Христос воскрес!

Христос воскрес! свима вама,
Које ропства крије тама
У близини, у даљини,
И у својти и туђини,
У апсама, тавницама —
Христос воскрес! свима нама.

О Лазари српског рода![1])
Под теретом од окова
Дижите се из гробова.
Вас позивље ново доба,
Вас позивље љубав рода,
Отаџбина и слобода.

Песма братства и слободе
Нек се данас звучно хори
Свуда где се српски збори —
Да задрхће од ње свуда
Сво потомство „древних Јуда".[2])

† Војислав Ј. Илић.

[1]) Лазар је, као се приповеда, био умро, па га је Христос оживио, а већ је био сахрањен у гробу. И Срби, који су у ропству, слични су Лазару.

[2]) Јуда Искаријотски, издајник Христов.

Шта нам фали?

Ми Срби, ако се не можемо похвалити, да смо постигли све шта нам треба, сигурни смо барем, да смо се тргли из оне њености и небриге, која нас је стољећима давила. Не рачунамо више, да је сав српски народ у нашем селу, да је Личанин друго од Сријемца и слично; већ да смо ми сви једно, а то „Срби". Виђели смо

да добро једнога зависи од добра другога, да смо једна душа. По томе почели смо да и скупно радимо, па како прво рече, и ако нијесмо постигли све што нам треба, сав наш скупни српски рад поставили смо на један сигуран темељ. Корист тога јединственог рада сви осјећамо већ сада. Само је већ то за сада доста, што се је у српском народу пробудио мар за српске ствари. Да има мара за српске ствари види се и у томе, што ћемо данас и у посљедњем засеоку наћи по више Срба ратара, да претплаћују држе и читају „Српско Коло".

Размислимо мало! За вријеме звјерске хајке на српски народ, када нам је плаћеничка банда црнила и нападала све што је српско и Србину најдраже, када је кроз ту банду доспјело 54 човјека у затвор, од којих је један и душу своју испустио у сужањству, када их је непријатељ српски хтио све да повјеша, би ли наш народ могао, и ако отрован од жучи на неправде што му се чине, остати миран, да није био толико свјестан, да је тај сав душмански рад — голо изазивање.

А да није било те свијести у српског народа, да се је дао изазвати као они неупућени јадници у Сјеничаку, гдје је, изгред буди речено, истражни судац био исти, као и на велеиздајничком процесу, Мирко Кошутић, шта би било од српског народа? Што би било од она преостала 53 паћеника у загребачкој тамници, којима би били још и ту буну у зло уписали?

Сада када смо те тешке дане преживјели, ред је да на томе чврсто положеном темељу градимо даље своју будућност.

Осводочили смо се, да се немамо на кога ослонити него сами на се. Видјели смо, да туђин иде само за тим, да се с нама окористи, да нас употријеби у свој корист. Па да је томе нашем душманину пошло за руком да нас утуче и крви наше напије се, у очи рекао би нам, да смо ми себи сами криви. Јест, и били би сами криви! Само људи који нијесу сами себи свјесни, људи неупућени слегли би раменима и прошаптали: е то је судбина! Кад људе паметне снађе било каквог добро или зло, они знаду да је то дјело људско, па дошло то од кога другога извана, или погрешним радом и рачуном учинили сами себи, за њих судбине нема.

Сад кад знамо, да смо ми сами за своје добро и зло одговорни, пређимо на ствар, да видимо шта нам фали?

Фали нам више просвјете. Ми данас знамо, да сав напредак што га око себе видимо, жељезни добар плуг, гвоздена брана, вршећа машина, жељезница, брзојав, све да је то створио човјек. Знамо да је за та стварања требало времена и да човјек није стао на томе, него да ствара све даље и даље, да себи живот учини удобнијим и лакшим. Пут којим то ствара зове се знање. Знање се стиче живљавим радом, ако се о свему што нас у животу срета размишља, ако о свему што не знамо пропитујемо. Али знамо да наше мишљење може бити и погрешно, и да немамо увијек кога при руци да приупитамо о свима предметима ради којих би рада разјашњења. Најбржи пут да све сазнамо јест књига. Књига је дакле оруђе којим се стиче просвјета. Да се књига разумије треба писмености. А да се упитамо, колико је код нас писмених? Колико опет надриписмених, који тек да се потписати умију! Који су истина знали читати и писати, умију можда и данас по нешто, али држећи писмо беспослицом, мисле да им је њихов ограничени ум и плитко сваћање своје околице довољно. Па кад још ти надримудраци не би залуђивали неуког свијета и боже помози — али на жалост такови се својим лупетањем натуре неуком свијету за туторе, па као такови доспију у општинска вијећа, црквене општине, имовне општине и свуда, гдје се чује њихов мешетарски глас у мјесто праве народне воље. Колико нас је зла са таквих народних одабраника већ снашло? Колико смо ми Срби заостали, што су нам баш овакови надримудраци, тобожњи заступници народне воље у напретку кочили?

Па размислимо о томе дубље! Не само потребно нам је да читамо, него о свему читаном да размишљамо, да се о том разговарамо, па по томе како смо читали да радимо и живимо. Таковим начином читања каже се сам себе васпитати. То нама Србима понајвише фали и тога треба живо да се примимо.

Српски народ, док је било потребно, мачем у руци на љутом мегдану био је први. Своје српске јунаке и данас у пјесми слави — а сјећа се и на клетву цара Лазе клетом издајици. Данас више не одлучује мач и пушка, не царује снага јуначка већ ум. Ум се не храни празним доскочицама и даштањем на прелу, него озбиљним радом, читањем и мисли. Па како је Србин некада у боју био први, тако би требао и памећу, да надјача све око себе.

Више је начина, како да дођемо до лијепе књиге и читања, како да проширимо и заволимо писменост. Међу инима и народне новине, за нас данас „Српско Коло". Према нашој заосталости лијеп је број претплатника „Српског Кола", али то није доста. Да има више претплатника било би и „Српско Коло" веће. Онај који га сада има и чита, добивао би „Српским Колом" више душевне хране, а у краћем времену упутио се у све, што је као Србину послије Оченаша најнужније да зна. Кад би било више претплатника, било би више свјесних и

ваљаних Срба ратара. Зар нам није на понос ратар Ђуро Јовановић из Бовића? Гдје је он ишао у школе? Нигдје. Ни мале школе није свршио цијеле. Што је знања стекао, то је само својим трудом. Па Миле Митрић из Давора? Ој, како би Српство сретно било, да је у ратарском сталежу само половица Јовановића! А чија је кривња да их немамо? Биће нас, браћо, што волимо и капом вјетар тјерати, него о том дубље мозгати.

На жалост, намјерио сам се на неколицину јадних и кукавих несрећа, који хоће да су Срби, па рекоше ми, да је „Српско Коло“ за њих скупо. Педесет и три човјека лежала су преко годину дана у затвору, трговцима пропали су дућани, мунтане су куће тих људи страдалника, док су њихове биједне породице кукале без хранитеља свога — а томе, да речем правим именом, изроду, скупе су три круне и 20 потура на годину дана. Па, рецимо, да је претплатник и „Привредника“, то би годишње дошло свега 7 К 20 потура што није дневно ни 2 потуре. Гдје би тај изрод умро на коцу за крст часни и слободу златну? А није му скупо пити ликово (алдумаш), па ма за пазар пилећи!

Добро би било, да „Српско Коло“ на концу године изнесе попис свију претплатника Срба ратара, па да се види, ко је у истину Србин, а од кога да се глава окреће. А ти Србине, који читаш „Српско Коло“, за образ свога села упути брата свога на срамоту, коју наваша цијелом Српству, жалећи те мале задужбине у своју корист, Српства и Српчади своје.

Душан Трбуховић, народни учитељ.

Тамна ноћ.

Тамна ноћ... тамно ми је,
Од вечери до вечери,
Тамнина ми снагу пије,
Од мрака до зрака
Од зрака до мрака.

Стара ми се мајка вајка,
Од вечери до вечери:
Што ми копниш, мила ћери,
Од мрака до зрака,
Од зрака до мрака?

Дуги данци, дуге ноћи,
Од вечери до вечери,
Суђеника чекајући,
Од мрака до зрака
Од зрака до мрака.

Из „Сеољчица“ Милорад М. Петровић.

На посао.

Само 2 К 14 фил. стоји „Српско Коло“ од 1. маја до краја 1910. године. Молимо све пријатеље да што вриједније купе претплатнике. Ако листу додамо само 4 стране, као у данашњем броју, колико ће бити бољи и обилнији. Сад имамо око три и по хиљаде претплатника, који су платили за лист. Скупимо ли их још хиљаду и по, моћи ћемо од 1. јулија уз сваки број приложити четири стране више, као и у данашњем, а цијена ће остати иста.

Страшна несрећа у Србији.

Нашу браћу у Србији задесила је ужасна несрећа. Страховита поплава прекрилила је многе плодне долине западне Србије, поплавила целе градове, села, подавила велики број људи, стоке, порушила жељезничке насипе, цесте, куће, стаје, почупала воћњаке, замуљила њиве и ливаде. Једна страхота, каквој скоро равне није било. И 1896. и 1906. биле су у Србији велике поплаве и сила квара починиле, али ни близу као ова. Почињена штета цени се на 10 до 20 милиона круна. Сва је Србија узрујана. Министри, посланици, сам краљ Петар и деца његова изашли су да виде невољу народну. Краљ је дао први 40 хиљада круна, за њим влада у име државе, а по целој Србији стало се купити за унесрећене.

Особито је страдао лепи српски град Крагујевац. У њему су порушене многе куће. Удавило се преко 30 душа, а међу њима две старице од преко 100 година. У Крагујевцу је пострадала и државна фабрика топова и другог оружја. Крагујевац је поплавила река Лепеница.

Највише штете починила је Морава. Сијасет села уништено је у њеној долини.

Откуд ово зло? Србија чешће страда од поплава. Томе је узрок, што је народ опустошио шуме, те су брегови остали голи. Чим пада дуже киша јака, ето поплава. Вода се не задржава на голим брдима, него сместа сва сјури се у долине, преврши речна корита и ето зла. Да су брда покривена шумама, тога не би било. Шумско тло, покривено дебелим покривачем сухог лишћа, траве, маховине, дрвећем, шибљем, задржава воду, упија је или је полако пушта да отиче. Зато у шумовитим крајевима нема поплава, и ако су јако брдовити. Уз то шуме чине, те не падају пљускови, него тиха киша, од које никад неће бити поплаве, па ма како дуго падала.

Ова невоља наше браће у Србији нека нас поучи, како треба чувати шуме. Сад се у Србији дижу гласови, да оголела брда треба опет пошумити. Колико ће то стати труда и трошка, а како су брзо старе шуме опустошене.

Туга нам се свија око срца због невоље, која баш пред Ускрс стиже нашу браћу у Србији. Ми верујемо, да ће и многи наши Срби одавде одвојити који филир и послати у помоћ унесрећеној браћи.

Једно писмо.

Од г. Мите Игњачева, занатлије у месту Црна Бара, у Торонталској жупанији, добили смо једно писмо, врло занимљиво. Пише нам овај човек од речи до речи ово:

„Јуче читао сам у 68. броју „Заставе“, да ви радите о том, да досадања српска народно-црквена автономија постане римокатоличка православна (дакле унијатска) народно-црквена автономија хрватско-српског народа. Здраво ме је жао, што сам сирома човек, те не могу да држим славни „Србобран“. Зато Вас молим, да ми тај број „Србобрана“ пошаљете, у којем будете одговарали на „Заставине“ лажи, јер сад хоћеду овдашњих неколико радикалчића, да ме протерају, како сте се поунијатили. Ја то не могу да верујем.“

Нисмо могли задовољити жељу нашег пријатеља и у „Србобрану“ одговорити на ову радикалску лаж. Прво зато, јер „Застава“ доноси толико лажи, те „Србобран“ не би ништа друго могао штампати, кад би побијао све лажи „Заставине“. А „Србобран“ има много важнијег посла. Друго зато, јер је „Застава“ толико лагала кроз 20 година, да јој више нико не верује, па је и не треба побијати. Свако поштен у Српству зна, да је све противно од оног што „Застава“ пише.

Па зашто то доносимо у „Српском Колу“? Не зато, да побијамо ову лаж Заставину. Ко би код нас веровао, да ће Србе поунијатити Светозар Прибићевић, Буде Будисављевић, Јово Бањанин, др. Душан Пелеш, др. Богдан Стојановић, др. Миленко Марковић, посланици самостални, које је српски душманин Раух хтео глава лишити, тражећи да их угарски и хрватски сабор преда̀ду његову Акуртију и Кошутићу? Ко би веровао да ће то учинити њихови другови у самосталној странци, који су се с њима скупа испрсили пред силног Рауха, да одбране српске светиње?

Ко би веровао, да Србе кане поунијатити Валеријан и Адам Прибићевић, Петар Бекић, Симо млађи и старији Живковић, Јоцо Орешчанин и тако даље, свих оних преко 40 самосталаца, који су трунули за српске светиње толико у Рауховој тамници?

Да кане унијатити Србе, не би чамили у тамницама, нити били прогоњени сви ови људи, него би носили ордене, златне ројте, или седели на столицама велике господе.

Нисмо ово донели ни зато, да народ види, како су покварени радикали и њихова крезуба „Застава“, кад се смеју оваким блатом бацати на српске родољубе. Јер код нас зна и дете свако, како су покварени радикали, те кукавне скутоноше Раухове. Зато ми и не пишемо много о радикалима у „Српском Колу“.

Донели смо ово стога, да народ види како радикали пропадају у народу само, где су најјачи били, у Угарској. Ово неколико редака из писма овог честитог занатлије сведочи о том. Видите, он не чита новина наших, он чита „Заставу“. Па опет он не верује да смо ми онаки, какве нас „Застава“ црта. Он назива „Заставине“ речи лажи једном. „Застава“ је толико лагала увек, да јој он ништа не верује. Али, што је још више, само је прогледао и остали народ, јер он вели, да само има само „неколико радикалчића“. А шта би било још, да само иду наше новине, да их народ чита.

Народу је већ доста радикалских лажи, обмањивања, простачких грдња, проклињања сваког оног ко није радикал. Народ долази себи и само, где су куле радикалске: у Бачкој и Банату.

Помислите, браћо, колико ће Српство отскочити, кад нестане оних, што су сејали мржњу, раздор, неслогу међу браћу; кад се сви Срби, ма у којој странци били збрате и прегну слошки на народни посао. Јер, пре свега, сви смо Срби, па тек онда самостални, радикали, либерали, демократе и каквих све нема странака.

А радикалима је пре радикалство, па онда Српство. И отуд све зло у нашем народу у Угарској и Срему.

Донели смо писмо ово, да народ види, како се томе злу примиче крај и да се веселимо. Хвала пријатељу Игњачеву што нам је дао прилике па ово напишемо.

Турчинова прича.

Покојни Милан Ђ. Милићевић био је славан српски књижевник. Написао је врло много сваковрсних књига за господу и за ратаре. Из једне његове приповијетке, којој је натпис „На караули“ доносимо ову лијепу причицу Турчина Нув-аге:

Причају стари људи, да је Бог створио најприје свијет и све на свијету, па тек онда инсана (човјека).

Докле још није било човјека на свијету, ишли су по земљи светитељи и анђели и разгледали, како је гдје. Једном тако путоваху један светитељ и анђео, па крај пута видјеше крушку, а на грани стоји јој тица, лијепа, шарена, китњаста, да се је не можеш нагледати, а доље под крушком липсало штене и уцрвало се, па, бива, гамиже у њему црв ево овако (показује прстима). Она тица слети с гране и кљуј и гутај оне црвове.

— Ох Боже! — рећи ће анђео — велико је давање твоје; даваш што хоћеш да даш; али што даде ово? Да овака лијепа, овака китњаста тица кљује, бива, ови гад?

— А чудно ли ти је? — упитаће светитељ.

— Како ми не би било чудно? — одговори анђео?

— Не чуди се! Доћи ће хаир-земан (сретно вријеме), када ће изаћи човјек на земљу. Биће у људи и богаташа, и већила (пуномоћника), и мудира и забита (старјешина за одржавање реда), и мувтија (поглавица мухамеданске вјере), и хоџа, и биће их и лијепих, и китњастих, шарених, исто таких као та тица што је, па *очет ће кљувати сиротињску муку.*

Пођу даље. а то крај пута гори велика ватра. Код ватре су три тенџере (котла) напоредо, двије с крајева пуне, а једна међу њима у средјеи правна. Из оних двију крајњих избија кључ и прескаче из једне у другу, преко оне празне у средјеи. Она, кукавица, пишти од велике жеге, а ни кап не ће у њу да пане.

— Ох, Боже — рећи ће анђео — велико је давање твоје; даваш што хоћеш да даш; ама што даде ово, да се из пуна у пуно прељева, а у празно неће ни да кане?

— Не чуди се — рећи ће му светитељ — кад изађе човјек на свијет, биће људи богатих, а биће и сиромаха; богат ће богата преко сиромаха звати на гозбе и зијафете (части), на сиромаха неће ни погледати ни један, а жудјеће и сиромахова душа да се развесели кано и богати....

Пођоше даље. А то испред њих побјеже кучка, скотна, па се једва креташе великим трбухом. Али гле! Штенци пролајаше мајци у у утроби!

— Ух, Боже — повика анђео — велико је давање твоје; даваш што хоћеш да даш. Него рашта даде ово чудо, да штенци пролају мајци у утроби?

— Зар ти је то толико чудно? — упитаће светитељ.

— Како ми не би било чудно — одговори анђео — тому се никад не бих надао.

— Не чуди се — вели му светитељ — по хаир-земану настаће хаирсуз-земан (несретно доба): кад ће се све обрнути како не ваља. Тада ће дјеца говорити оцу и мајци: *Шутите, ви ништа не знате!*

— И то је вријеме у нас, у Турској, већ настало — заврши Нув-ага, осмијехнувши се — а како је у вас, ви ћете знати боље — рече он и погледа по нама очима које питају.

Народно здравље.

„Чувени травар"

(истинити догађај у Црној Гори).

Бејаше неки Ђуро Шћепанов из Белопавлића, човек сиромашан и са великом породицом, па пошто се не имађаше чега додатити да заради кору хлеба, оде код некога Пеја — бистра и досетљива човека — за савет.

Кад га је упитао, шта да ради и како да исхрани своју велику, сиромашну фамилију дуго је чекао за одговор.

— Отиди, набери сваке траве, па пођи по селу и кажи да знаш видати од сваке болести на белом свету. Не знам што би друго на ову злу годину; опробај-де то.

Сирома га Ђуро послуша. Прво лечење добро му проће. Неколико пута узастопце би сретне руке: што довати диже се као од мајке рођено! И пуче глас о његовој вештини на четири банде равних Белопавлића. И чуда се нечувена приповедаху о сили траве његове.

Разболи се онај сељак што га је изучио за „доктора". Искочи му некаква велика гука на грлу, и свако мишљаше не може никако остати. Неколико је „вештака" долазило му, али никакве ваљде! Замоле га сељани да му зовну Ђура Шћепанова. „Ако ти он не поможе, неће нико" — зборахуу му. Пејо се противио али најпосле пристаде. Одоше по Ђуру. Кад му кажаше код кога га зову, промуца нешто, изговаряше се да не може доћи, али најпосле се крене.

Кућа беше пуна-пунана света. А кад Ђуро бану, све се стиша.... Нико ни у нос.

— Е, сад сви да изађете пред кућу! — нареди тио Ђуро засукујући рукаве и нешто мрмљајући. У кући оста сам Ђуро с Пејом. Здравише се и Пејо настави:

— Вере ти, Ђуро! знаш ли што више но кад си код мене доходио онда?

— Не ја, та ме пушка не убила! — Ударише обојица у смех, и — Пеју пуче гука те гној покуља из ње. Одма му би лакше. Свет навали у кућу, и чућењу не беше краја. А моћ Ђуриних трава још се више рашири. Бабе га са страхом узимаху у грешна уста, и љубљаху стопе његове....

„Народно Здравље" Приповиједио С. Ш.

Писмо из Америке.

Не чекај ме, мајко, ја ти доћи нећу,
Ма да се одавна већ видели нисмо,
У највећој патњи свиснућу, умрећу,
А ово је задње што ти пишем писмо.

Јурнуо сам амо ко човек без вида,
Заслепљен, намамљен од пустих долара,
Сад већ ми се тама са очију скида,
Ох, ал сад је касно мајко моја стара!

Јер радећи јуче, било је пред вече,
Големо ме дрво удари са стране,
Ја се сруших доле... крв силна потече....
...Па сад у мукама трајем задње дане.

Дошао сам овде хлеба да зарадим
Али место тога гроб ће мене крити,
Хтедох да ти дане старачке засладим
Ал' сад ће ти, мајко, још горчије бити.

Прими ово писмо од твојега сина,
Па када ти тужној исто руке дође,
Не плачи, не ридај већ поручи свима:
Да се сваки Србин Америке прође.

Не чекај ме више ах, свега се мани
Напаћена, слатка моја мајко мила
Надања и снове за свагда сахрани,
Заборави да си икад мајка била!

Из „Отаџбине" **Горски.**

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло". Послали су нам за „Српско Коло" претплату: народни заступник Шандор Поповић из Осијека 15 К 20 ф. за 19 претплатника, а на четврт године; Раде Станковић из Окучана 9 К 60 ф.; Ђуро Јовановић ратар „велеиздајник" из Бовића 4 К 80 ф.; Саво Радовановић, биљежник из Попинаца 4 К 80 ф.; Милан Р. Ђурувија из Отошша 5 К; Милан Н. Делић из Бабинапотока 5 К; гђа. Н. Н. из Карловца 5 К; Јефтимије Новаковић, парох из Јамине 9 К 60 ф.; Српска црквена општина у Пакрацу 16 К; Никола Мусулин, трговац из Раковице 51 К 20 ф.; Милош Боројевић, учитељ из Јасенка „велеиздајник" 16 К.

Свима велика хвала!

1072 К 70 ф. скупили су већ до сад наши пријатељи за накнаду штете, коју су претрпјели „Србобран" и „Српско Коло" под Рауховом владом.

Скупштина срп. сам. странке. 21. о. м. одржана је у Загребу скупштина с. с. с. ради постављања кандидата за народно црквени сабор. Скупштина је била бројно посјећена и кандидати су постављени споразумно, како то на другом мјесту у листу доносимо.

24. о. м. одржана је скупштина с. с. с. у Руми, на коју су позвани сријемски самосталци ради избора за народно-црквени сабор.

Др. Хинко Хинковић кандидат у Броду. Племенити човјек и велики пријатељ наш др. Хинковић, који је онако славно бранио Србе у Загребу кандидира у Броду за посланика на земаљски сабор. Њега кандидира српско-хрватска коалиција.

Избор ће бити 7. маја. До сад је заступао котар франковац др. Хорват. Сад франковци кандидирају дра. Пребега.

Позивамо све пријатеље, да из све снаге раде за дра. Хинковића.

Избори за земаљски сабор. 20. априла изабран је у Новској за посланика др. Јосип Шиловић, професор на свеучилишту, члан бивше народне странке, која је по уговору с баном подупрла коалицију. У Клоштру је изабран др. Балашко, присташа хрватске старчевићанске странке, коју води др. Миле Старчевић. 26. априла изабран је у Земуну за посланика подбан Чаврак, а у Огулину велики трговац из Сиска Шипуш.

Валеријанов дочек. Писали смо да је Валеријан Прибићевић био сјајно дочекан од српског народа у Карловцима. Изашло је пред њега преко 4000 душа. Клицању, пјесми, а богме и плачу од радости велике није било краја. Валеријана су смјестили у кола, сва цвијећем накићена и увеали га у Карловце. Патријарх и владике, које су се случајно тада нашле у Карловцима, махаху с рупцима кроз прозоре патријарашког двора. Вика и звиждање оно неколико избезумљених радикала утону и изгуби се у громогласном поздрављању народа. Радикали су због свог ружног, небратског дјела почињеног против човјека, који је 20 мјесеци провео у тамници за Српство, изгубили на све стране много присталица. Све српске новине у нашој држави и у Србији осуђују радикалско дивљаштво. Јер оно што су они радили, нису против Срба велеиздајника чинили ни франковци у Загребу.

Како новине јављају, био је Велеријан дочекан сјајно уз пут у Митровици и Инђији.

Откривена франковачка лоповштина. Дне 22. априла о. г. открио је посланик др. Миле Старчевић једну велику лоповштину, коју су против Срба велеиздајника починили франковци. Како знате, на концу сваке судбене расправе држе своје коначне говоре државни одвјетник и бранитељи. Тако је и Акурти држао свој велики говор, којим је предложио за пет оптужених Срба вјешала, а за 48 њих тамницу од 10 до 20 година.

Сад је др. Старчевић открио, да тај говор није саставио Акурти, него франковачки вођа, бивши одијелни предстојник Исилор Кршњави. Др. Старчевић је показао у сабору и рукопис Исе Кршњавог.

Лијеп државни одвјетник, коме састављају говоре приватни људи. Лијепа правда, за које српски политички противници, франковци састављају оптужбу против Срба мјесто државног одвјетника. Да се овакова шта збило у Русији или Србији, надале би жидовске, швапске и мађарске новине дреку до неба о дивљаштву Руса и Срба, о нереду и безакоњу у Русији и Србији. Е, али ово се догодило у сретној Аустроугарској, па ћуте! Сад барем ми Срби знамо још и боље, шта се усуђују против нас чинити, и оно, на што ни смушењак и будала не би помислио. Али баш зато ваља да се што више збијемо у српске редове, да се збратимо и сљубимо, како би лакше могли одољети лоповским душманима. Да то буде, треба да у народу изгубе ријеч они који међу Србе сију неслогу.

Путовање краља Петра. Према вијестима многих новина кренуће краљ Петар опет на пут у походе своме пашанцу талијанском краљу Виктору Емануелу и предсједнику француске републике Фалијеру. Прије њега пошао је на тај пут његов син Александар, насљедник пријестола.

Арнаутска буна у старој Србији, коју су дигли Арнаути против турске владе још се није стишала. Настало је мало примирје. Арнаути на једној страни, а турске војводе на другој скупљају чете, да буду јачи у будућим бојевима, ако не дође до потпуна мира.

Патријарх Лукијан Богдановић дао је 20% од својих прихода у фонд за повећање свећеничке плаће. Тих 20 процената износе за 1909 годину 25.100 К.

Свећенство ће бити патријарху захвално на овом дару.

Србождер опанчар. Неки Адам Будак, опанчар у Глини не може да види пред собом баш ничег српског. Све му смета, запиње за очи и он би рад да то уништи, разруши или раздере. Тако је тамо негдје у почетку прошлог мјесеца раздерао српску заставу у Глини и пријавио Србе који су је носили.

Има само једна српска ствар, која није мрска Адаму Будаку. То су српски новци, које му Срби дају за опанке. Кад угледа српске паре, дице му се смијући, а не смркава. Али, Срби не би погријешили, кад би му одузели прилику да се ма чему српском весели и радује. Кад му је све српско мрско, шта ће му и српске паре. Или све или ништа. Кад престане примати крупине од Срба, онда нека дере и руши шта хоће, ако узмогне. Размислите о овом ви Срби из Глинске околице.

Кандидати за старопазовачки срез. 26. априла одржали су присташе с. с. с. састанак у Старој Пазови, те су за старопазовачки срез поставили за сљедовног кандидата г. *Николу Петровића*, народног заступника и великог посједника из Старе Пазове, а за свештеничког за срез карловачки и старопазовачки г. *Валеријана Прибићевића*, протосинђела и професора богословије из Карловаца.

Мађари против нове владе у Хрватској. Неке мађарске новине, а особито „Мађарорсаг“ и „Будапешти Хирлап“, „А Нап“, „Еђертетеш“, стале су од неког доба жестоко нападати владу Томашићеву и српско-хрватску коалицију. Пишу како влада хоће да Хрватску што већма отцијепи од Мађарске, да не да отварати мађарских школа међу славонским Мађарима, да је Куен издао Мађарску, кад је пристао да се састане наш сабор и уклонио Рауха.

Знамо да је мађарским занешењацима криво, што Раух не пашује више код нас, али јадиковање им не помаже. Не да српски и хрватски народ више по себи газити мађарским луђацима, а паметни Мађари су вољни, да с нама склопе поштен мир.

Особито ударају на нас сада радикалски пријатељи Кошутовци, што се купе ако посланика Јушта и Бањанија, тако звани Јуштовци.

Честити Срби ратари. Општина Чуруг у Угарској закључила је, преко свог општинског одбора да од свог земљишта отцијепи 300 јутара, раздијели ту земљу у парцеле по 400 хвати четворних и даде за баште сиромашним ратарима у закуп по 5 К годишње од парцеле, под врло јевтину закупнину, јер тамо је страшно скупа закупнина годишња, и пет пута скупља од ове.

И ми захваљујемо у име сиротиње ратарске честитим одборницима. Куд ће суза него на око! Ко ће помоћи боље ратару од његове браће.

Одговори уредништва.

М. Б. у Х. Ако је земљишна заједница села Ф. већ уређена по закону, то јест, ако већ има своју темељну књигу и свој правилник и ради, онда би ви могли само судбено од ње своја права тражити. Јер управне области расправљају једино спорове између овлаштеника једне те исте земљишне заједнице. А спорове између двију заједница, или између једне заједнице и људи, који нису њени чланови, рјешава суд.

Ако з. з. села Ф. није још уређена, ако се још расправља о њену уређењу пред надлежном управном области, онда ви опширно опишите у молби своја права на уживање пашњака з. з. Ф. и пошаљите је на: Кр. жупанијско комасационо као разгодбено повјереништво у Бјеловару.

У. Ђ. у Б. Патроларина се плаћа без обзира на старост. Ми дрижимо да је дужан ваш отац платити.

С. Р. у Крб. Кад добијете диобну одлуку, онда ће бити у њој споменути и трошкови, па приговорите због оних 128. К.

Ј. В. у Г. По § 10. задружног закона не може кућегосподар оптеретити задружног непокретног иметка без приволе већине чланова који имају право гласа, а то су сви мушкарци старији од 18 година и женске, ако им није жив отац или муж. Зајмодавац смије дати новац коме хоће, па и кућегосподару и не питајући задруге. То је његова ствар. Али задруга није дужна платити, на што није пристала.

Диобна нагодба мора бити склопљена пред области јавном, пред опћ. поглаварством или кот. области. Другачије не вриједи. О поступку код диобе задруга почео је 1908. писати у „Срп. Колу" г. Адам Прибићевић, али је био ухапшен. Чим дођпије, он ће опет писати о том из почетка.

Диобу имају право затражити само представници по §-у 29. з. з. Ако је већина за диобу, она се мора провести. Ако је већина против диобе, а мањина за њу, али у задрузи влада таква неслога, да би због ње страдала задруга, може župанијски управни одбор допустити диобу и на жељу мањине.

Синови немају право тражити диобу од оца, представника. Једино, ако би отац драге воље приволио на диобу пред области, могла би се провести. Али присилити га законом не може нико.

Игњатији П. у С. Урбарско право можете придржати, али у купопродајном уговору морате **изричито и јасно** навести да урбарско право, које је спојено с проданим честицама, задржавате за себе. Ако то не споменете у уговору, оде вам право. Пазите, дакле, кад будете састављали уговор.

Задруга, која је бришана једаред, не може се никад више успоставити наново.

Јер, по садањем задружном закону од 1889. год. може нова задруга настати једино диобом старе задруге или ако је задруга погрешно уписана у грунтовницу као самовласништво, па се то исправи по §-у 37. з. з. Ваши стари бришали су задружно својство са задруге ваше, и то се не може више поправити.

П. Х. у Н. Св. Причекајте на решење земаљске владе. па га онда препишите и пошаљите.

М. Р. у В. П. У тој ствари ми нисмо врсни помоћи. Обратите се на посланика свога.

Ђ. В. у В. Г. Ако нагода није скопљена између родитеља и дјеце о диоби задружној пред области (опћ. поглаварством или кот. области) онда не вриједи. Синови по § 29. задружног закона не могу оца присилити на диобу. Ако он драговољно пристане, онда је друга ствар.

По §-у 19. задружног закона мора кућегосподар задругарима положити рачун о управи задругом до конца јануара сваке године. Ако не положи дотле. властан је задругар сваки тражити преко опћ. поглаварства, да он то учини у три идућа мјесеца. Не траже ли то, онда су мучке одобрили његов рад и немају више никаква права приговора. Ако ви у своје вријеме нисте приговорили оцу, то је рђаво по вас.

По §-у 74. грађевног реда може кот. област казнити оног, ко гради без грађевне дозволе глобом од 20 до 300 К, и може му наложити, да сруши протупрописно подигнуту грађевину. Право призива има дотични на župанијску област у року од 14 дана, како је примио осуду.

Лази Ј. Ви сте јамачно против финанцијалне осуде уложили призив на равнатељство финансијално, да укине глобу троструку. Ако потврди осуду, упркос купопродајног уговора и ваших сведока, Ви предајте онда молбу, да Вам бришу глобу.

Николи из Р. По §-у 2. закона о нужним пролазима не може се нужни пролаз допустити кроз двориште. Ако је пут опстојао од прије и ако је шири по плану него што је сад, предајте молбу код опћ. поглаварства, да се успостави стари пут, како стоји у плану, или како се може утврдити по свједоцима паметарима (старим људима).

Нико не смије без допуштења политичке области, по закону о водном праву (§ 24.) мијењати ток чак ни приватне своје воде, ако тим вријеђа туђе право, смета другом у вршењу права. Треба се притужити котарској области, ако одиста постоји опасност за пут и Вашу кућу. Без потребе не треба заметати парнице.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства"**. Из тог фонда **снабдијева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивљу се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

Новоотворена опанчарска радња

Пане Рудић у Петрињи

препоручује се пошт. опћинству за израдбу

сваковрсних опанака.

Срби ратари не пропуштајте прилику!

Траже се ваљани ратари Срби који су вољни населити или у цјелом купити посјед од 200 јутара у лијепој Славонији. Посјед је подјељен овако:

52 јутра у селу Брђане, жељезничка станица Бастаји Велики, састављен из 11 јутара ливаде, 4 јутра винограда, 5 јутара шуме, 6 јутара пашњака, 3 јутра младог воћњака и остало оранице. Све се налази на окупу. У сред посједа кућа и господарске зграде. Све под једним кровом, 33 метра дуга, пред три године грађена и цријепом покривена, за једног или двојицу веома прикладно. Цијена по пречно по 600 круна јутро са стањем.

145 јутара у близини мјеста Ђулавес станица иста, састављен у једном комаду, мало валовито земљиште. Састоји из 3 јутра красне храстове шуме за грађу, 5 јутара ливаде, неколико јутара пашњака, 2 јутра воћњака а остало је посве плодна оранице, к тому је новосаграђена кућа без господарских зграда. Попречна цијена 500 круна по јутру. — Адреса: **Милосав Зебић**, шумар и посједник, Ђулавес (Славонија). 1240

КОРЕНИЦА.

Па у Кореници на сред тржишта и нећељног сајма, продаје се новосаграђена једнокатна кућа са балконом, по најновијем стилу сграђена, за сваку трговину прикладна, у којој г. Вујо Д. Опсеница свој трговачки посао води.

Ко овакову кућу, а на најбољем мјесту у Кореници жели купити, нека се обрати на

Дану пл. Будисављевића-Србенду

пошта **Кореница (Лика)**

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Буквaром без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Нинола и Лазар Аиђелковић, бозаџије.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом **55** потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye

Љубомир Јовановић

821 1—20 школски управитељ и учитељ.

МОКРЕЊЕ

у кревету привисује се често нестанцости, док је ова мана заправо посљедица ослабљене затворне мишице мјехура. Препоручује се отражити од Institut Sanitas, Velburg P 319. Bayern бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, која од тога трпи мора се назначити. 680

НИКОЛА БРОДИЋ

сајџија у Костајници.

Продаја сваковрсних зидних и џепних сатова, све врсти будилица, почам од 4 круне.

За сваки сат од мене поправит или купљен јамчим 2 (двије) године.

Примају се све врсти поправака. — Цијене сталне и умјерене. 1235

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

Лековито варошко

АРТЕСКО КУПАТИЛО

Фрање Ракоција пут. - У НОВОМ САДУ. - Телефон бр. 264.

Отворено цијело целе године.

Надалеко препознато, те хиљадама похваљено као лековито купатило, с најјачом садржином **јодне лековите воде**, која је по исказу правих хемичара, **потпунија него садржина јода у купатилу Липику.**

Најлековитија сумпорна вода за лечење **Нишаса, хроничне реуме, костобоље и сеновине, женске бодести** и т. д.

Сваковрсна лечења јалног купања. Угљене киселине, фанго, блатне и сумпорните купке. Електрична купања. Сваковрсне лековите и вибрационе масаже. Радиогенова лечења са пићем и купањем. Сунчана, ваздушна и у песку купања. Раскошно парно купатило. Дивна дворана за читање, за одмарање, одлично уређена гостиона са елегантним гостинским собама и добром кујном. Божја аутомобилом до купатила и натраг у варош. Сталан купалишни лекар. Комбиниране јефтине цене за купке. Диван ценовник се на захтев шаље бесплатно и франко.

УПРАВА КУПАТИЛА.

БРЕМЕН = АМЕРИКА

Од кр. земаљске владе уз јамчевину од 50.000 Круна повлашћена пословница за одправу путника сељачког и радничког сталежа из Загреба преко Бремена у Америку, Азију, Африку и Аустралију.

СЈЕВЕРО-ЊЕМАЧКИ ЛОЈД

ЗАГРЕБ прије Ф. МИСЛЕР

Петрињска улица 85. 775

Јефтиније него игдје.

Мустре на захтев бесплатно.

Највећи избор
МУШКИХ ШТОФОВА
свиле, свилена пуплина,
ЖЕНСКИХ ШТОФОВА
у најмодернијим
бојама.

Помодна мануфактурна и платнарска трговина
Душана С. Марковића
код Сремца
Виндерова пивара Нови Сад Главна пијаца

Правог француског и вуненог делена, батиста, зефира, кожних и памучних платна, шифона из светских чувених творница по свима могућим ценама тепиха, јоргана, завеса, чипканих и вунених, свилених марама и т. д. и т. д.

Послуга брза и тачна.

1248

Цене строго утврђене

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим збубаним опасачима за килу кад је **лечнички доказано**, да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и с **конштаном.** За болеснике **све справе.** Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР у Новом Саду (Ujvidék)
прекоод Централног Кредитног Завода I./K.

4106

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 16. Загреб, у четвртак 22. априла (5. маја) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·80 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута умећују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Избори.

У првој половици маја биће у нашој митрополији обављени избори за српски народно-црквени сабор. Изборна борба почела је, чим је одређен сазив сабора и врло је жестока у некадањој српској Војводини где има радикала још и сад, у: Срему, Бачкој и Банату, како никад није била жестока. Све српске странке сложиле су се, да збаце с управе странку радикалну, која већ 8 година управља српском народно-црквеном автономијом на срамоту и штету српског народа.

Све што су радили тих 8 година било је у том, да поизнаграђивају своје присташе и прогоне сваког ко није радикал. Професор, учитељ, чиновник у фондовима, ако се усудио да не буде радикал и да осуди радикалску управу јавно, летео је као врно из пушке из службе и бивао бачен на улицу. Штипендије добиваху радикалчићи само, па ма најгору сведоџбу имали; потпоре се делиле само радикалима свештеницима и учитељима; где су радикалске црквене општине требале помоћи, добивале су, док су друге морале зевати чекајући, па ма им потпора најпотребнија била. У фондове натрпали су једно море чиновника, који једу већи део прихода, а за цркве и школе остају трице.

А тек како је Саборски Одбор руковао народним иметком. Те дневнице, ти путни трошкови, ти зајмови! Чинило се човеку, који би то са стране гледао, као да то они управљају неким својим приватним иметком, па троше и расипају немилице; као да су то они наишли на путу на неко пусто масло, па га развлаче по милој вољи својој. Изгледало је: јато големо врана црних пало по мрцини и кљују, кљују, док не остане гола, бела кост. И кад би ко рекао томе човеку, што са стране гледа, да они то управљају туђом, народном муком, да тај иметак није њихов, он би пренеражен узвикнуо: Јао си томе народу, који је толико луд, те то мирно гледа! Тај народ није вредан ни способан да живи.

То грабљење и развлачење српског народног иметка дотерало је дотле, да је угарска влада морала изаслати комисију, која ће прегледати рачуне народних фондова. Та комисија свршила је свој посао и већ, ено, пештанске новине пишу о страхотама, које је та комисија пронашла у радикалској управи с нашим фондовима. Не ради се ту о стотинама круна, него о стотинама хиљада, које су отишле у мутну Марицу. Црвенећи од стида ми морамо слушати, како Мађари и Жидови износе српску срамоту и пљавштине по својим новинама, док се глас о том не разлегне целим светом. Јер, зар свет зна за радикале наше? Он зна за Србе и српску автономију, он радикалске пљавштине меће на рачун српском народу. Он говори, да такав народ мора бити покварен и непоштен, који је 8 година у својој автономији могао мирно трпети једну тако покварену владу, као што је радикална.

Ми Срби морамо да обарамо очи пред поштеним светом због радикалског неваљалства. Дотле су нас, сто, довели. Али зато ћемо им на изборима без милости судити. Грабитељи српског народног иметка, ширитељи неслоге и мржње међусобне у српском народу, људи који срамоте српско име пред туђим светом, морају бити оборени у прах. Зато на посао сви до једног: сви самосталци и сви други добри Срби, да се сруши мора радикалска са груди српског народа, да се ослободи српски народни иметак пацова и хрчака. Гласујте за кандидате самосталске, а где она није истакнула својих кандидата, за кандидате осталих противрадикалних странака. Дани избора треба да буду дани победе српске свести и одмазде над онима, који осрамотише српско име.

Кандидати Српске Народне Самосталне Странке за народно-црквени сабор у Карловцима.

I. Горње-карловачка дијецеза.

А) Свјетовни:

1. **Петрињски срез:** Др. *Душан Пелеш*, адвокат, кр. јавни биљежник и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Петриње.

2. **Костајнички срез:** Др. *Богдан Стојановић*, адвокат и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Загреба.

3. **Први глински срез:** *Лава Обреновић*, градски сенатор и велики биљежник из Карловаца.

4. **Други глински срез:** *Милан Будисављевић*, професор српске велике гимназије из Карловаца.

5. **Први слуњски срез:** *Васо Мучевић*, велепосједник и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Осијека.

6. **Други слуњски срез:** *Светозар Прибићевић*, главни уредник „Србобрана" и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Загреба.

7. **Први плашчански срез:** *Радивој Врховац*, директор српске велике гимназије из Карловаца.

8. **Други плашчански срез:** *Јоцо Орешчанин*, учитељ из Јамнице.

9. **Оточки срез:** Др. *Јован Половина*, адвокат, кр. јавни биљежник и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Оточца.

10. **Коренички срез:** *Стеван С. Калембер*, трговац из Коренице.

11. **Госпићки срез:** *Ђуро Мишчевић*, трговац из Ловинца.

12. **Грачачки срез:** Др. *Милан Мандић*, адвокат из Будимпеште.

13. **Заједнички карловачко-загребачки срез:** Др. *Богдан Медаковић*, адвокат, народни заступник и предсједник сабора краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Загреба.

Б) Свештенички:

14. **Петрињски и костајнички срез:** *Михајло Медаковић*, парох из Јасеновца.

15. **Први и други глински срез:** *Никола Милић*, парох из Стјепана.

16. **Први слуњски, други слуњски, први плашчански и заједнички карловачко-загребачки срез:** *Валеријан Прибићевић*, протосинђел и редовни професор богословије из Карловаца.

17. **Други плашчански, оточки и коренички срез:** *Гено Вурдеља*, парох из личког Петровасела.

18. **Госпићки и грачачки срез:** *Петар Крајиновић*, парох и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Велике Попине.

II. Пакрачка дијецеза.

А) Свјетовни:

19. **Пакрачки срез:** Др. *Миленко Марковић*, адвокат, перовођа и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Пакраца.

20. **Новоградишки срез:** Др. *Срђан Будисављевић*, адвокат из Загреба.

21. **Први беловарски срез:** *Буде Будисављевић*, уредник „Српског Кола" и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Загреба.

22. **Други беловарски срез:** *Јован Бањанин*, уредник „Србобрана" и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Загреба.

23. **Слатински срез:** Др. *Петар Белобрк*, адвокат и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Беловара.

Б) Свештенички:

24. **Пакрачки и новоградишки срез:** *Данило Подунавац*, капелан из Пакраца.

25. **Први и други беловарски срез:** *Петар Босанац*, парох и администратор беловарског протопрезвитерата из Нових Пављана.

26. **Слатински срез:** *Вељко Лукић*, парох из Борове.

III. Карловачка архидијецеза.

А) Свјетовни:

27. **Дањски срез:** *Шандор Поповић*, велепосједник и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Осијека.

28. **Митровачки срез:** Др. *Душан Поповић*, адвокат и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Митровице.

29. **Земун:** Др. *Сава Недељковић*, лијечник из Земуна.

30. **Карловци:** Др. *Лава Поповић*, лијечник из Карловаца.

31. **Румски срез:** *Лава Вујић*, ратар из Руме.

32. **Старопазовачки срез:** *Никола Петровић*, велики посједник и народни заступник на сабору краљ. Хрватске, Славоније и Далмације из Старе Пазове.

Б) Свештенички:

33. **Румски срез:** *Радослав Марковић*, парох из Инђије.

34. **Земун и митровачки срез:** *Влада Обрадовић*, парох из Адашеваца.

35. **Дањски срез:** *Лава Богдановић*, парох из Осијека.

36. **Карловци и старопазовачки срез:** *Валеријан Прибићевић*, професор богословије и протосинђел из Карловаца.

IV. Темишварска дијецеза.

А) Свјетовни:

37. **Темишварски срез:** Др. *Сава Путник*, адвокат из В. Кикинде.

38. **Велика Кикинда:** *Марко Богдан*, трговац из Велике Кикинде.

39. **Мокрински срез:** *Љубомир Лотић*, учитељ из Вел. Кикинде.

40. **Врањевачки срез:** Др. *Васа Јакшић*, адвокат из Вел. Кикинде.

41. **Арадски срез:** *Младен Пилић*, мерник из Итебеја.

42. **Модошки срез:** Др. *Миливој Ковачевић*, велики посједник из Аде.

Б) Свештенички:

43. **Велика Кикинда и темишварски срез:** *Милутин Јакшић*, прота и ум. професор богословије.

44. **Мокрински и врањевачки срез:** *Глиша Стајић*, парох из Мокрина.

45. **Арадски и сент миклушки срез:** *Михаило Пандуровић*, парох Батањски.

46. **Великобечкеречки и модошки срез:** *Жарко Стакић*, прото-намјесник великобечкеречки.

Осим тога самосталци (демократе) у Угарској кандидирају у споразуму с другим странкама у срезу: **великосентмиклушком:** *Јощу Вујића*, великог посједника из Сенте, а у **Велином Бечкереку:** Дра. *Милоша Ђорђевића*, адвоката из Великог Бечкерека. Самостална странка није још у Хрватској поставила кандидете једино за среа ердевички.

Позивамо све своје пријатеље, да пораде за ове кандидате, не би ли учинили крај радикалском пашовању у нашој народно-црквеној аутономији.

Радикалске пљавштине у народним фондовима.

Министарски савјетник Павле Јовановић, кога је угарска влада послала да прегледа рачуне народних фондова у Карловцима и утврди како су радикали газдовали народним иметком, свршио је свој посао. Не зна се, шта је све он пронашао, али страшно је и превише и оно, што је до сад избило на јаву.

Тако је радикалски Саборски Одбор из фонда неприкосновеног потрошио од главнице, која се не смије дирати без одобрења краљева, 211 000 К за поправак двора владике Змејановића у Вршцу, завевши владу, да ће тај оправак стати само 27.000 К. За 211.000 К могла се начинити нова зграда. За оправак владичина двора у Темишвару утрошили су исто тако 181.000 К.

Саборски Одбор упустио се у многе процесе лакоумно, само да заради радикалски адвокати хиљаде. Тако процес Грујић-Поповић кошта народне фондове 124.126 К. Трошкови у процесу са Јосифом Галом износе 20.896 К. Дакако, све је склизнуло у џепове радикалских адвоката.

У процесу за манастир Ходош са Румунима погодио је Саборски Одбор шест адвоката и то тако, да сваки добије 25.000 К, ако се процес добије, а по 12.000 К, ако процес изгубе. За тај процес потрошили су радикали већ досад 88.235 К!

Радикалски Саборски Одбор дијелио је својим адвокатима шаком и капом. Тако је суд додијелио радикалском адвокату д-ру Мушицком у некој парници 615 К, а радикали му исплатише из фондова 2685 К. У другој парници суд му је одредио 695 К, а радикали му исплатише 8010 К!! Један радикалски адвокат из Хрватске коме још није објављено поштено име, дигао је 21.085 К, а нема ни права да заступа фондове у Угарској.

Чланови Саборског Одбора вукли су дневнице и онда, кад нису ишли у комисије, неки су вукли три дневнице дневно, и ако су посао обавили у један дан у једном мјесту. Тако је н. пр. један члан био на сабору у Карловцима па је вукао дневницу као посланик, а за сједницу Саборског Одбора у којој је исти дан био у Карловцима примио је опет дневницу, и уз то рачунао путни трошак, као да је тај дан дошао из свог мјеста и вратио се опет у њега, ма да је и прије и послије тога био у Карловцима. Кад су из једне зграде у Карловцима ишли у другу, они су рачунали путни трошак, као да су сваки пут дошли од своје куће и натраг, рецимо из Панчева и натраг у Панчево.

Многе су дневнице зарачунате, ма да чланови Саборског Одбора нису имали никаква посла. Један је члан сједио код своје куће, а начинио је рачун, као да је тобоже ишао у један манастир на дражбу (лицитацију) манастирских овнова. Међутим дражбе није ни било него су без ње и без присуства радикалског чланс Саборског Одбора продати ти овнови.

У путним рачунима влада велики неред. Многи чланови узимали су по својој вољи, колике су хтјели путне трошкове без ичијег одобрења. Силни новац фондовски узимали су и улагали дични радикали у којекакве радикалске несигурне штедионице, па онда дизали зајмове из тих штедионица, да сакрију трагове своје. Стотине хиљада круна народног новца протрашене су и расуте. А то не учинише какви калуђери, или Георгији Бранковићи, него дични радикали.

Самостална странка тражиће, да се све пљавштине радикалске изнесу на јаву, да се ништа пред народом не сакрије. Јер радикали ће за јамачно покушати предати се и душом и

тијелом угарској влади, само да им се смилује и забашури њихова неваљалства. Но ми држимо, да им влада ни за што неће учинити за вољу у тој ствари. Као што су они тражили да се износе тобожње прљавштине покојног патријарха Георгија Бранковића, тако нећемо ни ми имати милости према њима.

Ножем на браћу.

Код избора за црквену скупштину у Руми, који су били прошле недеље, потегли су неки залуђени радикалски кортеши ножеве, да с њима боду присталице самосталне странке. Нарочито су били навалили, да прободу Мију Добросављевића и неке ратаре. Само присебности и свести самосталаца има се захвалити, што није дошло до крви.

Дакле, дочекали смо ту срамоту и грдило, да Срби Србе ножевима боду, да Срби Србима о глави раде. Је ли чудо онда, што нас је Раух хтео вешати? За што би му ми милији били, него што смо једни другима? Али, ми се не чудимо овом толико, кад знамо ко води радикалну странку. Кад је Јаша Томић, човек школован, могао ножем пробости 1889. на Туциндан великог српског родољуба д-ра Мишу Димитријевића, па зато одробовати у Вацу шест година и после тога опет постати уредник „Заставе“ и вођа странке радикалне, као да није ништа ни било, зашто не би ножевима боли они у његовој странци, који мање знаду од њега! Као мисле људи: Ко у нашој радикалној странци више Срба проболе долази до веће части. Па дед, да и ми покушамо бости самосталце, који су толило мрски Јаши Томићу.

Но српски народ је сит већ братоубилачке борбе. Он хоће слоге, љубави међусобне међу браћом, он хоће да одахне од клања међусобног и сложно да почне радити народне српске послове. И зато ће он показати на изборима, да је сит оних што уносе буктињу раздора међу Србе, оних што уче своје присташе да боду ножевима друге Србе, који држе, да смеју другачије у нечем мислити од радикала и не бити радикали. Кад не би тако било, српски народ и не би заслужио боље судбе од ове. А српски народ је заслужио бољу судбу и он ће умети и показати да је боље судбе вредан. Пут до те боље судбе српске је међусобна љубав, поштовање, слога српска. Она четири лепа српска слова због којих су толики Срби страдали, а која значе: Само слога Србина спасава, не ће остати празна слова, која Срби само на заставе умеју извести или их пијани спомињати. Та слова и речи морају ући у душе и срца српска, Срби их морају у прсима својима носити. Срби то морају и хоће, они су почели већ радити по тим словима и речима. Стога ће Срби и оставити листом оне који руше делима својима свето српско знамење, оне што ножевима насрћу на браћу и окупити се листом око оних, који су најпре Срби, па онда све друго, који су за своје Српство толико и страдали.

Ратарев одговор радикалима.

Ратар Бранко Тешановић из Мирковаца послао нам је ово писмо:

„У Мирковцима на други дан Ускрса.

Јуче смо добили нас више писмо од месне организације Српске народне радикалне странке из Митровице, којим нас позивају, да живо радимо за избор изборника, који ће у Митровици гласати за кандидата радикалне странке. Још нас упозорују на то, да ће у целом срезу бити бирани само радикални изборници, па би за нас, тобоже, било срамота, да будемо сами као неке беле вране.

Да се господа радикали не уздају у нашу помоћ, вратио сам им њино писмо уз овај одговор:

Писано у Мирковцима на први дан Ускрса.

Ево вам враћам писмо и одговор, да нисте заслужили, да за вас гласам. Ја као ратар видео сам за ове 4 године, да нисте заслужили, да вам дам поверење, и данас се кајем, што сам за вас гласао. Идите онима, нека за вас гласају, којима сте дали земљу у најам манастирску. Нисам тео, да вам бацим писмо у ватру као Војин Вукобрад, јер то ви нисте видели. Зато вам пишем, нека знате да сам самосталац.

Бранко Тешановић.

И кличем: Живео д-р Душан Поповић будући наш заступник на народно-црквене сабору!“

Ето видите, како народ ногама цака опсенаре радикалске, који су га толике године завараваали свакојаким обећањима, док не опустише касе народних фондова.

Шта се збива у нас и у свијету.

Нови самостални кандидати у Угарској. Присташе Српске Народне Самосталне Стране у Угарској поставиле су до сад још ове кандидате, за

Панчево: дра. *Николу Милутиновића*;

Црепајски срез: дра. *Душана Бошковића*;

Перлески срез: професора *Милана Мандровића*;

Уљмански срез: учитеља *Иеана Мартиновића.*

Радикали, који су се отцијепили од Јаше Томића, поставили су у Угарској у Бечеју за

кандидата дра *Свињарева*, уредника „Српства“, у Жабљу дра *Тапавицу*.

У Новом Саду поставиле су противрадикалне странке за кандидата дра *Геду Дунђерског*, сина познатог српског милионара Лазе Дунђерског.

У Панчеву у Банату сложиле су се све странке противрадикалне, да за свештеничког кандидата поставе проту *Саву Стојшића*.

У срезу ковинском у Угарској кандидирају Срби, који су се сложили против радикалне странке, доктора богословије *Илију Иванковића*.

Дволичност. Радикали у новинама нападају самосталце, што су помоћу Куена срушили српског крвопију Рауха. Д-р Славко Милетић, радикалски вођа, дочекује у Вршцу Куенова великог жупана и каже, како се нада да ће моћи заједнички с њим радити на општем добру града Вршца. Ако је Куен такав наш злотвор сада, како се може Славко Милетић надати, да ће с њим ма у чему заједно моћи радити, или с његовим слугом великим жупаном. То је радикалска тајна. Но није то тајна. То је врло једноставно по оној народној: умиљато јање двије овце сиса, или: сједе на два столца. Куену, Томашићу се улагују, кад народ не види, а пред народом се праве њихови противници. Но та дволичност дозлогрдила је народу и радикалске вође наћи ће се убрзо у великом чуду, кад између столица љосну о леђину. Нека се не чуде. Ствар је у том, што су они држали себе тако мудрима, да народ неће никад проглегдати њихове игре, а народ је међутим много паметнији, него што су рачунали.

Бан код краља. Други дан православнога Ускрса био је бан Никола Томашић код краља у аудијенцији. Ишао је краљу да добије одобрење за промјену изборног реда за наш земаљски сабор. Краљ је одобрио, да се прошири изборно право онако, како је уговорила коалиција с баном. Тако ће наш сабор одмах, чим се сад по Ускрсу састане, расправљати о промјени изборног реда, а коалиција ће гледати, да се расправа чим прије сврши и закон добије и коначну потврду краљеву. Кад се то сврши, бићемо много сигурнији за своја народна права.

Краљ је бана примио врло милостиво и изјавио своје задовољство, што бан са српскохрватском коалицијом води у најбољем реду државне послове. Ово је добар одговор Франковцима, који су трубили у свијет, да краљ бана неће ни примити и да ће бан пасти ових дана. —

Србија за руске ратаре. У Србији имаду три врло добре ратарске школе, тако зване: ратарнице. У Русији нема таквих школа доста, колико би требало према њеној величини, а у Русији је ратар јако заостао у обрађивању земље. Српска влада одлучила је с тога, да сваке године прими на свој трошак у своје ратарске школе петоро дјеце руских ратара, који би их хтјели послати у Србију.

Руске новине изражују своју захвалност малој Србији ради њене помоћи великој Русији. Но, добро ће доћи и Србима, кад се дјеца руских ратара по свршеним школама поврате у Русију и разнесу свуда глас о великој љубави Срба према браћи Русима и о добром дјелу, које Србија чини дјеци руских ратара.

Руски цар за Србе. Руски цар Никола послао је за Србе, који су пострадали од оне страшне поплаве у Србији 25.000 круна. Српски народ биће захвалан цару братског и једновјерног народа руског, што је убрисао својим лијепим даром многу сузу сиротињску.

Хофрихтер признао. Сјећамо се сви оног гадног случаја, који се збио у нашој војсци. Неко је послао многим официрима аустроугарског ђенералштаба пилуле отровне, препоручујући их писмом, посланим у истом пакетићу, да тобоже јачају снагу мушку. Један капетан, по имену Мадер, попио је једну пилулу и умро. Други нису, својом срећом, одмах попили пилула и спасли су се.

Наши душмани разгласили су били тада, да је то Србија хтјела потровати аустроугарски ђенералштаб. Жидовска и швапска штампа грдила је и ружила најгоре Србе. Франкове новине у Загребу писале су, да су то Светозар Прибићевић, његове сестре и Буде Будисављевић у име великосрпске пропаганде хтјели потровати ђенералштаб.

Но сумња је ускоро пала на ђенералштабног обрлајтнанта Хофрихтера и он је био ухапшен. Дуго је тајио злочинство, но ове недјеље признао је, да је он главом хтио потровати старије другове, да брже постане капетан, кад се испразне толика мјеста.

Видите, официр је хтио потровати толике другове официре, само да прије постане капетан, и то Њемац Хофрихтер, члан тога проглашеног и слављеног немачког народа. Лијепо другарство међу Њемцима официрима. Да се то догодило међу Србима или у којојој другој словенској држави, немачке и жидовске новине дигле би грају до неба о словенском дивљаштву.

И из овог случаја изишао је лажно обојењивани српски народ дичан. Јер није Србин отровник, Србин се отворено бори са својим противницима. А наши непријатељи осташе опет гадно осрамоћени. Међу њима се нашао отровник, који је хтио потровати браћу своју, да брже постигне већу част. Срби то не би хтјели учинити ни најцрњим душманима, а камо ли међу се.

Мало шале.

Јаје и обојак.

Оно ти пође јаје и обојак у хајдуке, па кад су били преко једне планине стану се о којечему разговарати. Јаје ће запитати обојак:

— Ма чујеш, друже, рашта се ти, бога ти, подиже у хајдуке?

— Вала, ето кад ме питаш, послушај, рече обојак:

— Обдан ме метну у опанак под ногу, па тако по цијели божји дан газе по мени; кад се смркне, а они изваде ме из опанка, те припеку очи ватри. И то ме, ето, отјера у хајдуке.

Сад се и јаје изјада, како је и оно увијек било на муци. Вели:

— Чим ко од образа кући дође, мајарица удари по кући: Што ћу једна спремити за ручак, ето, дошао нам је човјек од образа. Укућани шапћу јој: Убиј, убиј које јаје! А мајарица ни пет, ни шест, већ сврх мене сиромаха! Мени то дојади и, ево, пођох у хајдуке.

— Е, бора ми, једне смо дакле среће, — рећи ће обојак, па хајдемо се побратити.

Побрате се и наставе хајдуковање.

Народна приповиједетка.

Како постају ваљани људи срећни

(макар и сиромашни били).

Управа „Привредника" не стара се за своје питомце само дотле док су шегрти, већ она, као што је познато, води и даље бригу о њима. Зато постоји код „Привредника" и нарочита каса (задруга) за кредит, од куд ваљани млади Срби трговци и занатлије чланови **почетне кредите добивају, кад у своје време своје самосталне радње отпочињу.** (Осим тога управља Привредник и разним другим фундацијама, које имаду исту сврху).

А који су и после и као самостални господари напредни, угледни и достојни, за те се заузима „Привредник", да их и ожени. А чланице наших Задруга Српкиња, које су се заузеле да буду и у томе „Привреднику" на руци, препоручују те ваљане Србе, иду им у свему на руку, да се према себи са ваљаним Српкињама и ожене. За ваљане чланове збринуто је једном речи — све, од првог дана шегртовања, па док ваљан човек свој циљ, своју срећу постигне.

Тако су многи старији ваљани питомци — данас већ напредни, самостални господари, озбиљне старешине своје породице и угледни грађани, себи, својој обитељи, своме месту, народу, држави, на дику и корист, а „Привреднику", његовим добротворима, помагачима и сарадницима на радост и задовољство.

Шаљите дакле све ваљане здраве способне ђаке од 12—15 година, који нису богати или где је више деце или где се уопште теже или тесно живи, из малена у свет, најбоље одмах чим школу сврше. Упућујте их на поштење, послушност и рад, па ће за неколико година оживети ваше место и читав ваш крај, јер ће ти младићи брзо бити од велике користи и имати велику заслугу, па ће и своју породицу боље помагати, јер ће више зарађивати, него што данас зарађује један прост и задњи надничар. А кад у месту буде више мрса и соли, онда ће свима и свакоме и обилатије и боље дотецати. У таквом ће месту брзо срећа пропевати.

*

Привредник заузима се — као што је познато — исто тако и за ваљане здраве Српкињице макар и сиромашне или без родитеља биле, и склања и намешта их у српске породице, а уз помоћ и под окриљем Српских женских добротворних задруга.

Ко жели, ма какву упуту или обавештај, нека се обрати на своје заузимљиве Србе учитеље или свештенике, или на управу „Привредника".

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства"**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

СРПСКО КОЛО

прима огласе по најумјереније цијени.

Срби ратари не пропуштајте прилику!

Траже се ваљани ратари Срби који су војни населити или у цјелом купити посјед од 200 јутара у лијепој Славонији. Посјед је подијељен овако:

52 јутра у селу Брђане, жељезничка станица Бастаји Велики, састављен из 11 јутара ливаде, 4 јутра винограда, 5 јутара шуме, 6 јутара пашњака, 3 јутра младог воћњака и остало оранице. Све се налази на окупу. У сред посједа кућа и господарске зграде. Све под једним кровом, 33 метра дуга, пред три године прављена и цријепом покривена, за једног или двојицу веома прикладно. Цијена попречно по 600 круна јутро са стањем.

145 јутара у близини мјеста Булавес станица иста, састављен у једном комаду, мало валовито земљиште. Састоји из 3 јутра красне храстове шуме за грађу, 5 јутара ливаде, неколико јутара пашњака, 2 јутра воћњака а остало је посве плодна оранице, к тому је новосаграђена кућа без господарских зграда. Попречна цијена 500 круна по јутру. — Адреса: **Милосав Зебић**, шумар и посједник, Булавес (Славонија). 1240

Новоотворена опанчарска радња

Пане Рудић у Петрињи

препоручује се пошт. општинству за израдбу

сваковрсних опанака.

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Буквором без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Никола и Лазар Анђелковић, бозаџије.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом **55** потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye.

Љубомир Јовановић
школски управитељ и учитељ.

821 1—20

МОКРЕЊЕ

у кревету приписује се често несташности, док је ова мана заправо посљедица ослабљене затворне мишице мјехура. Препоручује се потражити од Institut Sanitas, Velburg P 319. Bayern бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, која од тога трпи мора се назначити. 680

НИКОЛА БРОДИЋ

сајџија у Костајници.

Продаја сваковрсних зидних и џепних сатова, све врсти будилица, почам од 4 круне.

За сваки сат од мене поправит или купљен јамчим 2 (двије) године.

Примају се све врсти поправака. — Цијене сталне и умјерене. 1235

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

Лековито варошко

АРТЕСКО КУПАТИЛО

Фрање Раноцаја пут. - У НОВОМ САДУ. - Телефон бр. 264.

Отворено преко целе године.

Надалеко признато, те хиљадама похваљено као лековито купатило, с најјачом садржином **јодне лековите воде**, која је по искази правца хемичара, **потпуније него садржина јода у купатилу Липику.**

Најлековитија сумпорна вода за лечење **Ишијаса, хроничке реуме, костобоље и серотине, женске болести** и т. д.

Сваковрсна лечења ладног купања. Угљене киселине, фанго, блатне и сумпоровите купке. Електрична купања. Сваковрсне лековите и вибрационе масаже. Радиогенова лечења са пићем и купањем. Сунчана, ваздушна и у песку купања. Раскошно парно купатиле. Дивна дворана за читање, за одмарање, одлично уређена гостиона са елегантним гостинским собама и добром кујном. Возња аутомобилом до купатила и натраг у варош. Сталан купалишни лекар. Комбиниране јефтине цене за купке. Диван џеновник се на захтев шаље бесплатно и франко.

УПРАВА КУПАТИЛА.

БРЕМЕН - АМЕРИКА

Од кр. земаљске владе уз јамчевину од 50.000 Круна повлашћена пословница за одпрему путника сељачког и радничког сталежа из Загреба преко Бремена у Америку, Азију, Африку и Аустралију.

СЈЕВЕРО-ЊЕМАЧКИ ЛОЈД

ЗАГРЕБ прије Ф. МИСЛЕР

Петриньска улица 85. 775

Јефтиније него игдје.

Мустре на захтев бесплатно.

Највећи избор
МУШКИХ ШТОФОВА
свиле, свилена пуплина,
ЖЕНСКИХ ШТОФОВА
у најмодернијим
бојама.

Помодна манифактурна и платнарска трговина
Душана С. Марковића
код Сремца
Винкелерова пивара Нови Сад Главна пијаца

Правог **француског** и вуненог делена, батиста, зефира, **кожних и памучних платна**, шифона из светских чувених творница по свима могућим ценама **тепиха, јоргана, завеса**, чипканих и вунених, свилених марама и т. д. и т. д.

Послуга брза и тачна.

1246

Цене строго утврђене.

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим збубаним опасачима за килу кад је **лечнички доказано**, да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и с **коништаном.** За болеснике **све справе**. Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР у Новом Саду (Ujvidék)
преко од Цпнтралног Кредитног Завода Л/К.

4106

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 17. Загреб, у четвртак 29. априла (12. маја) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута увршћују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Гајевој улици бр. 6. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Једна велика народна тековина.

Пред сабор краљевина Хрватске, Славоније и Далмације изнесен је законски предлог о проширењу изборног права за земаљски сабор. Краљ је дао своју приволу, да се овај предлог изнесе пред сабор. Сад га сабор има расправити, примити, и онда ће ићи на коначну потврду краљу. Тек тада ће постати закон.

Овај закон биће једна велика народна тековина, једно важно и јако оружје за извојевање даљних народних слобода.

Ми смо писали о овом и још ћемо писати. Јер ово је врло важна ствар народна. Пријатељи народни побринули су се, да народ добије једно право. Али народ мора да се зна и послужити њиме. Ми ћемо зато, кад закон буде потврђен, растумачити га народу.

Ми одмах кажемо, а рекли смо то већ и прије, да ми нисмо задовољни сасвим с овим законом. Јер С. с. с. је зато, да сваки пунољетни држављанин добије право гласа, макар не плаћао никаква пореза. Она је и зато, да гласање буде тајно, како не би могло бити освете ни на коме ради гласања. Ми смо дакле за опће тајно право гласа.

Али, прилике су у држави такве, да смо ми врло задовољни, што се и оволико могло урадити. Краљ не пристаје на опће тајно право гласа код нас, док се не уведе у Угарској. Али на проширење је и краљ пристао.

Да смо ми много добили и с овим проширењем, видјећете из неколико бројева, јер бројке су најбољи говорници.

1907. године било је у нас по старом изборном закону само 47.982 изборника. Од тога је било што чиновника који служе, што пензионираних близу 10.000, остале господе: адвоката, попова, мјерника итд. на 2500, свега господе 12.500. Од преосталих 35.000 изборника био је велики број трговаца, занатлија, крчмара, великих посједника земље. Ми можемо слободно рећи, да од 47 хиљада изборника ни половица није била ратара.

Ако смо имали насилну владу, она би притисла чиновнике и сто јој већ 10.000 гласова. Сад додајте томе, да се многи крчмар и трговац боји за дозволу, да и међу ратарима има несвјесних и неупућених, да међу неколико хиљада имаш велики број страшљивица. А онда додајте томе свему франковце и радикале, па видите, како је влади лако истесати већину.

По овом закону биће то много и много теже, а ако будемо моле људи, биће и немогуће. Јер по новом закону биће изборника 250.139, дакле близу шест пута више него до сад. Господе и чиновника биће као и прије само 12.500, мало ће више и трговаца и занатлија бити него прије. Сав онај прираст од 200.000 отпада на ратаре. А наши ратари били су увијек чврсти у борби, па ће бити и у будуће. Не буду ли, неће се моћи изговарати да су их господа „продала" на изборима, биће сами себи криви.

Да покажемо, колико народ постаје јачи овим законом, навешћемо примјере: Котар Вргинмост имао је 1907. године 98 изборника, а од тога тек десет ратара. По новом закону имаће 606 изборника, а од тога најмање 500 ратара!

У Лици на примјер имао је 1907. године котар Грачац само 77 изборника, а по новом закону имаће их 429.

У Славонији имао је 1907. котар Пакрац 343 изборника, а по новом закону имаће их 2876.

У Сријему имао је на примјер котар Пазова Стара 1907. године 1201 изборника, а сад ће их имати 4239.

У цијелој земљи 1907. године имале су од 100 душа само 2 права гласа, а сад ће их имати 11 од сваке стотине.

Колико ће послије овог закона бити лакша наша борба за права и земље и народа, особито ратарског народа! Зато ће дан, кад овај закон буде потврђен, бити дан велике народне побједе. А народ ће умјети цијенити оне који су му ово право извојевали, а богме и себе сама јер их је изабрао и помагао у њиховој борби.

Српски адвокати и српски сељаци.

I.

Много штошта зла ми урадимо, јер и не мислимо, да је то зло. Учинимо зло онако не мислећи, радећи као муха без главе. А кад би нас неко упозорио на то, да је зло што чинимо, и растумачио нам то, ми не би за јамачно радили то.

Но, кад ми радимо рђаво, не мислећи, у својим приватним пословима, хајде-де. Од тога трпимо штету ми сами. Али кад радимо у народним пословима тако, кад отуда трпи штету цијели народ, онда је зло много веће. Стога треба искрено рећи: То и то не ваља, није српски, није људски. И многи ће људи други пут пазити.

Како је, на примјер, пред 15 година сваки Србин држао да је то свеједно, пазарио код Србина или Жидова. Оне ријечи „свој своме“ нису ником биле ни на крај памети. Послије се нашло људи, који су нас стали учити, да то није свеједно. Они су рекли да Срби морају најприје Србе помагати, јер и ти Срби помажу сваку српску ствар, а Жидови не само што не помажу, него и одмажу коликогод могу Србима. И ми смо сви стали пазити, гдје пазаримо. Сад многи и многи Србин не налијеће у жидовски дућан, не мислећи као муха без главе, него лијепо прије промисли, па иде Србину, ако га има, а нема ли га, он иде Словену ком, па онда текар Жидову, Мађару, Швабу.

Зато ми вјерујемо, да ће и многи Срби адвокати послушати без икакве љутње неколико ријечи наших, које се односе на њихове послове, који се не тичу само њих, него и опће наше српске народне ствари.

И адвокат мора живјети. То ми сви разумијемо. Он може заступати и бранити сваког, ко му се јави, осим гдје то закон забрањује. Он мора заступати и туђинце против Срба, као што и Србин трговац, и ратар и свако други своју робу продаје сваком. Нарочито сада, када се многи и многи не држе ријечи „свој своме“, па воле и Жидову и Швабу адвокату дати, да их заступа, него Србину.

Стога ми и нећемо говорити о том, гдје Србин адвокат заступа појединца Несрбина против појединца Србина. Ми то допуштамо. Било би боље, кад би се могло без тога. Али не може се и ми не летимо за немогућим.

Али кад Србин адвокат заступа странце не као појединце против појединих Срба, него као дошљаке, који српским ратарима свима, читавом селу или крају хоће да одузму неко право, да Србе ратаре потисну с њихове дједовине, с огњишта, српском крви заливеног, онда ми морамо устати против тога из све снаге.

Ту се онда више не ради о приватном канцеларијском послу једног Србина адвоката, ту се ради о опћој српској народној ствари. Ту адвокатски посао задире у ствар народну, настаје сукоб између користи свију Срба и једног Србина адвоката. И у том сукобу мора адвокат узмакнути, ако хоће да остане Србин на дјелу, а не на пустој ријечи.

Ми ћемо то разјаснити примјером:

Једно српско село води парницу са странцима ради права паше. Странци хоће да то право отму Србима. Ту адвокат Србин не смије заступати странце против Срба, не смије им помоћи, да копају испод дједовског српског огњишта.

Ми не кажемо, да ће Срби добити парницу тиме, што Србин адвокат неће заступати странце. Срби ће свеједно можда изгубити парницу. Али неће изгубити нешто још важније: неће изгубити вјере у своју српску господу. Срби ратари неће се жалити овако: „Ето, упропасти нас наш човјек. По чему је он бољи од Жидова адвоката? По чему је он Србин кад ради о глави Србима? Па каква је разлика између српске и несрпске господе?“

Кад овако нешто учини један српски господин, он поквари посао многој српској господи, која нису као он, која у сваком и најмањем послу гледају, је ли тај посао ма и најмање уперен против користи српског народа. Па ако јест, они тај посао неће да извршују. Али, послије оваква дјела једног Србина господина ратари српски губе вјеру у сваког господина, па и оног, који у свему пази, да народ ни с чим не оштети. А то нам големо смета у нашим народним пословима. Јер ратар не може без господе напријед право, без оних који су више учили и више знаду. Па изгуби ли вјеру у њих, ко ће га упућивати и водити у стварима, које он сам не разумије?

Дакле, гдје се не ради о појединцима Србима и туђинцима, него гдје се ради о насртају туђинаца на права заједничка читавих српских група (више Срба), па били то засеоци, села или читави крајеви српски, ту Србин адвокат не смије заступати туђинце, јер другачије није Србин и нема права да припаде једној странци, која се зове народна.

Ми то велимо отворено српским адвокатима и молимо их, да у оваквим стварима пазе на своју српску дужност и размисле добро, прије него се прихвате сличног посла.

Повод, да ово пишемо, дао нам је један сличан случај из Сријема. А јамачно их има и више.

А.

Не потписуј, док не прочиташ.

Видјели смо у загребачком процесу, како су страдали неки свједоци, који су слијепо потписивали своје преслушне записнике. Овакове људе, који слијепо вјерују свакоме зовемо будале, или ако нећемо љепше да их назовемо, ми им кажемо да су безазлени као мало дијете, које се није још из материна крила мицало. Чини ми се, загребачки процес још није умудрио свију Срба, јер има их још, који слијепо вјерују туђем поштењу. Ево вам примјера:

У априлу ове године у Чемерници, котару вргомоском, држало је општинско вијеће своју сједницу. Општински одборник Гајо Орешчанин предложи, да се опет у општини пише ћирилицом, као што се писало и прије Рауха. Престојнику Муићу ваљда још пред очима стоји пријатељство Д-р Алтмана и Ракића, двију франкових перјаница у овом котару, па је изнајприје хтио, да се тај предлог одгоди. Али, кад на то вијећници једногласно прихватише тај предлог, кришом учини г. престојник и перовођа, да тај закључак и није ушао у записник.

И чујте! Наши одборници потписаше тај записник, у пуној вјери, да су потписали и на тај закључак. А да су прије тога записник сами прочитали видјели би, шта је учинио тај Муић, коме су они као безазлена дјеца вјеру поклонили, да је закључак у записник унешен!

Додуше, то ће наши Срби Чемерничани поправити у идућем вијећу — али вама драга браћо Срби добар савјет: да не примате све за готов грош, нити да потписујете оно, што добро и ваљано прочитали нијесте! —ан.

Шта се збива у нас и у свијету.

Данашњем броју „Српског Кола" приложили смо штампане арке за скупљање претплатника.

Молимо све пријатеље да се најживље зауму, да задобију што више претплатника за „Српско Коло". Ми поново кажемо, да ћемо од мјесеца јулија сваком броју давати прилог уз исту цијену, ако дотле број наших претплатника буде износио 5000. Сада их имамо око 3500. За два мјесеца може их се сакупити још 1500, ако сви пријатељи листа људски о том узнастоје.

У листу ће моћи бити много више и поуке и забаве, кад буде већи. Зато би сваки претплатник већ због себе сама морао настојати, да порасте број претплатника.

Од 1. маја, па до 31. децембра 1910. стоји наш лист само 2 К 14 фил.

Пријатељи на посао!

Пријатељи „Српског Кола". Госпођица А. Омчикус из Бјеловара 9 К 60 ф.; Д. Јагодић, трговац из Новске 3 К 20 ф.; Срп. црквена општина из Пакраца 16 К (по други пут); Тоша Новковић из Г. Михољца 12 К 80 ф.; Методије Брадић из Ораховице 9 К 60 ф.; Васо Мајсторовић из Ораховице 16 К; Ђуро Мишчевић из Ловинца 32 К; Никола Новаковић, учитељ из Старог Села 6 К 48 ф.; госпођица А. Омчикус из Бјеловара опет 17 К 20 ф.; Душан Трбуховић учитељ „велеиздајник" из Чемернице 30 К 94 ф.; Пајо Пишчевић из Турчевић Поља 6 К 40 ф.; Стеван Радуковић, парох из Липовчана 4 К 28 ф.; Раде Ресановић, трговац из Вргинмоста 14 К 98 ф.; Божо Поткоњак из Госпића 5 К 60 ф.

Свима нашим пријатељима, који нам помажу у ширењу листа, а тиме и просвјете и свијести у српски народ, нека је од свег срца хвала!

Избори за народно-црквени сабор. У горњокарловачком владичанству изабрао је народ једногласно 16 кандидата с. с. с., а двојицу с већином гласова, и то у Костајници и Грачацу. У Костајници су радикали поставили за кандидата Мојицу Хрваћанина из Дубице, који је добио 22 гласа, а кандидат с. с. с. д-р Богдан Стојановић добио је 154 гласа.

У Грачацу један дио присташа с. с. с. није хтио пристати да бира д-ра Милана Мандића, него је против воље и управе странке, и скупштине, која је одржана у Загребу, кандидирао на своју руку Адама Прибићевића и изабрао га, разумије се, против воље њега самог, дочим је мањина гласала за д-ра Мандића, према закључку странке.

Овај жалосни случај недисциплине у странци мораће бити повучен пред суд странке.

Побједа самосталаца. 10. о. мј. обављени су избори у дијецези пакрачкој и архидијецези карловачкој. У пакрачкој су изабрани све сами самосталци њих 8. Радикали су изгубили у пакрачкој дијецези два посланика, свјетовног новоградишког и свештеничког пакрачко-новоградишког, јер су изабрани самосталци д-р Срђан Будисављевић и Данило Подунавац, капелан.

У Сријему су самосталци освојили пет посланичких мандата и то: свјетовни у Даљу (свештенички је и прије био самосталски), свјетовни и свештенички у Митровици и свјетовни и свештенички у Старој Пазови.

У Ердевику су самосталци пали само са 3 гласа, и то зато, што су радикали припустили избору 8 незаконито изабраних изборника из Лежимира. А треба знати, да су радикали као

луди радили у овом котару, дочим су самосталци пред саме изборе почели радити.

Дакле самосталци су добили у горњокарловачкој дијецези свих 18 мандата, у пакрачкој свих 8 а у архидијецези 6, *свега 32*, дочим су 1906 имали свега 25. Радикали су сад добили свега 6 мандата, и то само у архидијецези, дочим су 1906 имали 13 мандата. Радикали су изгубили 7 мандата. Народ им је судио страшно, а тај суд биће страшан и код избора у угарским дијецезама. Сад је већ извјесно, да су радикали изгубили већину на сабору народно-црквеном.

Д-р Хинковић изабран. Први бранитељ Срба „велеиздајника", велики наш пријатељ српски, а и велики пријатељ свију малених и прогањаних д-р Хинко Хинковић изабран је у Броду 7. о. мј. за народног заступника са 346 гласова против 324, које је добио франковац д-р Пребег.

Борба је била у овом котару, у овој кули франковачкој страшна управо. Франковци су управо били побјешњели. Коље, камење, ножеви, ракија, вино, пријетње, лажи, мазање кућа, то је било њихово оружје. Једног присташу коалиције, Секулу Дожића, опасно су ранили ножем, а многе су управо испребијали, кад би их ухватили саме гдјегод.

Но све то није помогло. Бадава су богатом адвокату д-ру Пребегу биле и његове хиљаде, што их је просуо у народ, а које је згулио с леђа сељачких, јер је мунтао посједе сељачке и за 12 К дуга. Сиромашни, али поштени и умни д-р Хинковић побиједио га је. Побиједила је свијест изборника. 1908. је прошао у овом котару франковац са 84 гласа већине. Сад су франковци остали у мањини са 22 гласа, дакле изгубили су према пређашњем 106 гласова.

Из дна срца и душе своје честитамо д-ру Хинковићу на побједи. И до сад је његова служба истини, правди и добру народном била велика, а одсад ће бити и већа. Подај му Боже снаге и здравља у тој служби.

Жалосни Срби. У Броду радикалне вође д-р Никола Ђурђевић и оба Лацковића не хтједоше гласовати за д-ра Хинковића, него остадоше код куће, и ако је њиховом кривицом могао тако проћи франковац д-р Пребег. А два радикала: Младен Михајловић и Раде Медаковић гласали су за франковца д-ра Пребега против великог српског пријатеља Хинковића, који је толико учинио и претрпио за српски народ.

Вјечне срамоте ради износимо им имена. Да је д-р Хинковић самосталац, хајде-де, јер ми знамо, да радикали већма мрзе Србе самосталце, него франковце. Али Хинковић је човјек, за ког би сваки Србин, ма које странке био, морао све и сва учинити.

Код избора у котару Лудбрег није код првог гласовања добио ни један кандидат већине. Од франковаца кандидирао је д-р Ружић, од коалиције д-р Дамашка, а од хрватске пучке сељачке странке д-р Анте Радић, бивши професор. Дошло је до поновног избора, те је коалиција подупрла Радића, који је изабран. Избор је био 7. о. мј. Тако су франковци тога дана потучени у Броду и Лудбрегу.

Избори за жупанијску скупштину лично-крбавску. У котарима Доњи Лапац, Грачац и Оточац изабрани су у жупанијску скупштину све саме присташе српско-хрватске коалиције.

Пријављени државном одвјетништву. Барон Јосиф Рајачић, надзорник народно-црквених добара пријавио је ради злочинства преваре и проневјере митровачком државном одвјетништву чланове радикалског Саборског Одбора: проту Божу Поповића, поп Јоцу Јовановића, д-ра Жарка Миладиновића, д-ра Ђоку Красојевића и д-ра Миту Мушицког.

Рачуни велеиздајничног процеса. Добровољних прилога за ухапшене Србе у Загребу скупљено је свега 70 хиљада 965 К и 79 филира. Од тога је на саму храну „велеиздајника" потрошено 46.805 К 7 ф., на припомоћи породицама њиховим 19.839 К 68 ф., на разне издатке у сврху одбране 3169 К 70 ф. Вишак од 1151 К 34 ф. још није раздијељен.

Све остале трошкове за штампање књиге „О велеиздајничком процесу", за превађање оптужнице на мађарски и штампање, за издавање оптужнице на српском, за извјештавање стране штампе и многе друге трошкове, који опет износе на хиљаде круна, подмирили су прваци Српске с. странке: д-р Богдан Медаковић, Васа Муачевић, д-р Душан Пелеш, д-р Богдан Стојановић и други.

Нови државни надодвјетник. На мјесто надодвјетника Ванцаша, који је био душа хајке на Србе, а послије осуде Стола Седморице отишао у пензију, постављен је за надодвјетника д-р Светислав Гај.

Анурти смијењен. Акуртију је одузета управа државног одвјетништва у Загребу, а на његово мјесто постављен је за одвјетника државног д-р Криж.

Српска читаоница у Оточцу у Лици прославила је ових дана 25 година свога опстанка. Лијепа слава за Србе Личане, а нарочито Оточане. Гдје је онда био краљ Петар, кад су Срби у Оточцу 1885. године основали српску читаоницу, кад, по Акуртију, није било Срба у Хрватској до 1903., т. ј. до доласка краља Петра на пријесто Србије?

У Француској су код саборских избора побиједиле народне странке, које су сад на влади. Од 8 милиона гласова добиле су те странке 4 и по милиона.

Умро енглески краљ. Енглески краљ Едуард умро је у суботу 7. о. мј. ненадано иза кратке болести у старости од 69 година. Он је као старац од 60 година постао краљ, године 1901. До те године краљевала је његова мати Викторија, равно 64 године, а умрла је те године стара 82 године.

Краљ Едуард био је управо узор-владар. Он није држао да је народ и држава због њега, него он због њих. И стога никад није ишао за тим, да себи приграби што више блага и моћи, власти. Он се никад није хтио противити народној вољи. Ко је побиједио на изборима, тога је влада, што сабор закључи, то је закон. Он никад није ни мислио на то, да своју вољу намеће народу и држави, као многи други владари. Чинило се, да би он драге воље оставио и свој пријесто, кад би то народ већином гласова закључио, тако је он поштовао народну вољу и устав. Краљ Едуард био је човјек врло образован, бистар, опрезан и вриједан. Свом снагом и свим угледом својим у свијету великом настојао је, да своју државу начини још моћнијом и угледнијом. Зато је и склапао уговоре пријатељства с Русијом, Француском и Италијом. Његова влада била је врло наклоњена свима словенским народима, па и Србима. Особито је енглеска влада у задње доба подупирала Србију у њеним жељама и настојањима.

Сви честити људи жале због његове смрти, а тој жалости свега честитог свијета придружујемо се и ми.

Наслиједио га је син Ђуро, ком је сад 45 година.

Устанак у Арнаутској још није стишан. Прошле недјеље дошло је до крвавих бојева међу војском и Арнаутима, у којима су Арнаути разбијени. Али они су се раздијелили у омање чете, повукли се у шуме и много ће још јада задати турској војсци. Турска влада шаље на Косово поље, гдје су Арнаути листом побунили се, све нове и нове чете. Но чује се, да ће и друга арнаутска племена из правог Арнаутлука прискочити у помоћ косовским Арнаутима.

Ако турска влада силом, а не попуштањем, угуши устанак, онда ће много одланути косовским Србима. Јер Арнаути су се и побунили зато, што младотурска влада хоће да даде равноправност свима народима, па и Србима. Арнаути су управо бијесни због тога, што ће Срби, које су они пљачкали по милој вољи и убијали као врапце, постати равноправни с њима. Но попусти ли турска власт, Арнаути ће се још већма узобијестити.

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане баке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник" у Загребу, па ће добити одмах сва даља нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкиње (махар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

Различите вијести.

Дуг Русије и Аустро-Угарске. Русија је по простору већа од наше државе 30 пута, а по броју душа више него 3 пута. Но зато је ипак дуг наше државе већи од дуга руске државе. Русија је дужна 20 милијарди круна (милијарда једна је хиљаду милиона) а наша држава 21 и по милијарду, дакле милијарду и по више. У нашој држави дође на душу сваку 430 круна дуга, а у Русији само 161 К. На жидовске, мађарске и њемачке новине опет пишу, како је Русија презадужена и близу да банкротира, мјесто да мету испред својих врата.

Одговори уредништва.

Бебринцима. Ви поново предајте молбу на опћ. заступство, да вас прими у завичајну свезу. Ако вам одбије молбу, ви имате право да начините уток на кр. жуп. управни одбор у Пожеги. Вама се мора дати у руке написмено рјешење опћ. заступства, а ви морате на доставници потврдити, да сте га и кад сте га примили. Пазите, кад потписујете, да је метнут датум оног дана, кад примате рјешидбу. Ко није писмен, нека не даје на доставницу рукознака (крижа) без два свједока писмена, који ће видјети је ли добар датум и потписати с њим доставницу. У року 14 дана иза тога што примите одлуку опћ. заступства, ви имате право утока на кр. жуп. управни одбор у Пожеги. А ако вас он одбије, онда у року 14 дана, кад сте примили његову одлуку, на земаљску владу у Загребу, одио за унутрашње послове.

Пазите да не промашите рока. Опћ. заступство је повриједило закон, кад није примило људе у завичајну свезу, који имају по 20 рали земље, јер да тобоже тијем не могу своје породице прехрањивати. То је лаж, јер ко може хранити породицу, ако не онај ко има 20 рали земље. Закон о завичајности вели у свом 6. параграфу ово: „Ако се докаже, да је молитељ кадар властитим силама себе и обитељ своју уздржавати, и ако је поштена живота, *не смије се одбити молбом својом*".

Што се тиче гробља, чекајте рјешење жуп. области. Ако буде неповољно, а ви правите уток на земаљску владу.

Нема закона, по ком православни ратари не смију на католичке празнике радити. Православни ратари не смију радити на своје празнике, јер их може котарска област зато казнити. Начелник је учинио про-

тивзаконитост, кад је затварао људе зато, што су радили на католичке благдане. Треба га у сличном случају пријавити котарској области, или и даље.

Пишите нам одмах, јесте ли ви добили писмено рјешење од своје земљишне заједнице, да вам не да вршити овлаштеничког права, док не платите приступнину од 1000 К. Ако јесте, пошаљите нам препис тога рјешења за сваког од вас, који сте га добили.

Ратару у И. Б. Женска глава, кад се није родила у задругзи од преставника обитељи, него је дошла у њу удајом, није представник, па ако изумру сви представници, задружни иметак по §-у 5. закона од 30. априла 1902. не припада њој, да она може њиме располагати: продати га, поклонити, оставити коме у тестаменту. Њој припада само до смрти право уживања. Чим умре, област котарска мора без ичије молбе, чим дозна за то, расписати задругу, уписати иметак као самовласништво на име задњег покојног представника и пријавити надлежној оставинској области, да одреди оставинску расправу и раздијели иметак међу рођаке прве по грађанском закону.

Светозару. Нема једне књиге у којој би били сви закони. Сваки закон издан је обично посепце у засебној књизи, н. пр. шумски закон за се, задружни за се, закон о процесу пред судом за се, и т. д. Има таких књига близу 40. Пишите ви нама, који би закон највећма жељели, па ће мо вас упутити.

Пријатељу Ђоки. То се може метнути у правилник. § 40. закона о земљишним заједницама гласи: „Земљишне заједнице власне су у свом правилнику изрећи, да њихова непокретна имовина није дјелива на становито вријеме." Сазовите главну скупштину и закључите, нека се метне то у правилник, да се земљиште за неко дуже вријеме не може дијелити и пошаљите влади на потврду, како одређује § 43.

А. Р. То ми не можемо знати. Процјењује се земља према приликама у мјесту. А то је у сваком селу другачије. Гледајте, те се погодите у миру, да добијете колико је могуће више. За оних 500 хвати земље боље је да се погодите сами, него да је држава експроприра (извлашћује, одузима из вашег власништва) по што одреди повјеренство по мишљењу стручњака људи. Ако вам жељезница сијече велики комад земље, те тиме губи цијену земљиште; ако вам сијече земљу ближу кући, или око саме куће, поткућницу и т. д., онда можете тражити више.

И. П. За вас вриједи исто што смо навели горе: Ратару у И. Б. Док је жива, припада јој уживање само, ако је брат ваш живио на задружном земљишту, ако га није пренио на се као на самовласника.

Али непокретног иметка она не може продати ни поклонити ником, јер јој по закону то право не припада.

Медарцима. Не можемо ником одговорити, док нам своје име не каже, да видимо је ли наш претплатник.

Ратарима у Бега св. Ђурђу. Прилог за брању у Србији пошаљите на наш лист. Ми ће мо то објавити у „Срп. Колу", а новац послати у Србију. Хвала вам на вашој братској љубави за пострадалу браћу, на вашем топлом осјећању за њих.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је на свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српског Братства"**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Познају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

ПОЗИВ.

Српска Штедионица као задруга у Слуњу

одбржаваће дне **17. маја*** **о. г. по нов.** своју

X. РЕДОВНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

у задружним просторијама са слиједећим

дневним редом:

1. Избор двојице чланова за овјеровљење скупштинског записника.
2. Извјештај управног и надзорног одбора.
3. Попуњење управног и избор надзорног одбора.
4. Евентуалија — којој се г. г. задругари уљудно позивљу.

Предсједник управног одбора:

1280 **Ј. Вукелић.**

* Не одржи ли се тога дана, одржаће се неопходно на 25. маја 1910.

СРПСКО КОЛО

прима огласе по најумјереније цијени.

Срби ратари не пропуштајте прилику!

Траже се ваљани ратари Срби који су вољни населити или у цјелом купити посјед од 200 јутара у лијепој Славонији. Посјед је подјељен овако:

52 јутра у селу Брђане, жељезничка станица Бастаји Велики, састављен из 11 јутара ливаде, 4 јутра винограда, 5 јутара шуме, 6 јутара пашњака, 3 јутра младог воћњака и остало оранице. Све се налази на окупу. У сред посједа кућа и господарске зграде. Све под једним кровом. 33 метра дуга, пред три године прављена и пријепом покривена, за једног или двојицу веома прикладно. Цијена попречно по 600 круна јутро са стањем.

145 јутара у близини мјеста Ђулавес станица иста, састављен у једном комаду, мало валовито земљиште. Састоји из 3 јутра красне храстове шуме за грађу, 5 јутара ливаде, неколико јутара пашњака, 2 јутра воћњака а остало је посве плодна оранице, к тому је новосаграђена кућа без господарских зграда. Попречна цијена 500 круна по јутру. — Адреса: **Милосав Зебић**, шумар и посједник, Ђулавес (Славонија). 1240

Новоотворена опанчарска радња

Пане Рудић у Петрињи

препоручује се пошт. опћинству за израдбу

сваковрсних опанака.

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Буквaром без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Никола и Лазар Анђелковић, бозације.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом **55** потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye.

Љубомир Јовановић
школски управитељ и учитељ.

821 1—20

МОКРЕЊЕ

у кревету приписује се често несташности, док је ова мана заправо последица ослабљене затворне мишице мјехура. Препоручује се потражити од Institut Sanitas, Velburg P 319. Bayern бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, који од тога трпи мора се назначити. 680

НИКОЛА БРОДИЋ

сајџија у Костајници.

Продаја сваковрсних зидних и џепних сатова, све врсти будилица, почам од 4 круне.

За сваки сат од мене поправит или купљен јамчим 2 (двије) године.

Примају се све врсти поправака. — Цијене сталне и умјерене. 1235

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

Лековито варошко

АРТЕСКО КУПАТИЛО

Фрање Раноцаја пут. - У НОВОМ САДУ. - Телефон бр. 264.

Отворено преко целе године.

Надалеко признато, те хиљадама похваљено као лековито купатило, с најјачом садржином **јодне лековите воде**, која је по исказу правка хемичара, **потпуније него садржина јода у купатилу Липику.**

Најлековитија сумпорна вода за лечење **Ишијаса, хроничне реуме, костобоље и серотине, женске болести** и т. д.

Сваковрсна лечења ладног купања. Угљене киселине, фанго, блатне и сумпоровите купке. Електрична купања. Сваковрсне лековите и вибрационе масаже. Радиогенова лечења са пићем и купањем. Сунчања, ваздушна и у песку купања. Раскошно иарце купатиле. Дивна дворана за читање, за одмарање, одлично уређена гостиона са елегантним гостинским собама и добром кујном. Возња аутомобилом до купатила и натраг у варош. Сталан купалишни лекар. Комбиниране јефтине цене за купке. Диван ценовник се на захтев шаље бесплатно и франко.

УПРАВА КУПАТИЛА.

БРЕМЕН - АМЕРИКА

Од кр. земаљске владе уз јамченину од 50.000 Круна повлаштена пословница за одпрему путника сељачког и радничког сталежа из Загреба преко Бремена у Америку, Азију, Африку и Аустралију.

СЈЕВЕРО-ЊЕМАЧКИ ЛОЈД

ЗАГРЕБ прије Ф. МИСЛЕР

Петриньска улица 85. 775

Јефтиније него игдје.

Мустре на захтев бесплатно.

Највећи избор

МУШКИХ ШТОФОВА

свиле, свилена пуплина,

ЖЕНСКИХ ШТОФОВА

у најмодернијим бојама.

Помодна манифактурна и платнарска трговина

Душана С. Марковића

код Сремца

Винклерова пивара Нови Сад Главна пијаца

Правог француског и вуненог делена, батиста, зефира, кожних и памучних платна, шифона из светских чувених творница по свима могућим ценама тепиха, јоргана, завеса, чипканих и вунених, свилених марама и т. д. и т. д.

Послуга брза и тачна.

1246

Цене строго утврђене.

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим збубаним опасачима за килу кад је **лечнички доказано**, да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и с **коншталом.** За болеснике **све справе**. Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР у Новом Саду (Ujvidék)

преко од Цинтралног Кредитног Завода I./K.

4106

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 18. Загреб, у четвртак 6. (19.) маја 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута умећују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

„Не вјерују сваком капуту...." [1])

Много пута ћемо чути, да кажу наши сељаци „не вјерују капуту", мислећи тиме на господу у коју они до недавна нијесу имали повјерења. У једну руку право и кажу. Пријашња „народна" господа презирала су ратара, заваравала свагдје и свуда наш сељачки народ, па зато се то не да лако заборавити. Догоди се то и данас, али врло ријеђе, јер брзо ми такима доскочимо. Гледамо својим очима, гдје многи „капуташ" хоће да стече и обогати се на рачун ратара. Мило нам је, да се неко наш међу нама диже и помаже поштеним начином, али туђина да помажемо није паметно, премда се то догађа. Наће се многи, па се истиче, да ради за народ, а овамо гледа, да све исцрпе у своју корист. Живодви то умију најбоље, јер нас омаме слатким ријечима и наведу нас на зло, а све тобоже као „народни" људи.

Док није било „Привредника" и „Српског Кола", ових омиљених народних листова, нијесмо могли ни захтјевати од нашег сељака, да све зна, али откад су ови листови раширени у народу, откад су почеле радити земљорадничке задруге, морамо свакоме замјерити, који се даде преварити, и навући на зло. Жао нам је на свакога, који држи, да су сви они једнаки, што носе капуте. Не смијемо сву господу осуђивати, јер има их, који би и живот свој положили за добро свога народа, па зато такима треба вјеровати и поћи за њима, јер ће нас овакова господа довести у редове напредних народа.

Мислим, да неће бити од горега, ако изнесем овај жалосни примјер, који се догодио у селу Кирину (котар Вргинмост), из којега ће се видјети, да су некоја господа и назови господа, завели овај добри народ, те му проузрочила силне штете.

Пред неколико година доклатио се у ово село, помоћу попа Лемаића, Жидов Šandor Mattesdorfer, без игдје ичега. Отворио трговину и стекао у пар година, да може да живи. — Није био тим задовољан, него је хтио да постане доживотни равнатељ једног друштва, којим је мислио стећи капитал.

Године 1907. сњује он са друговима (на жалост Хрватима и Србима) „Napredak", задругу за осигурање животиња у Кирину.

Разаслао је своје агенте, који су у господском капуту трчали од куће до куће и купили чланове. — Говорили су народу, како је то корисно — али нијесу рекли за кога. Народ из вргомоског и писаровинског котара повјеровао је овим агентима и дао се уписати многи у то друштво. Из почетка су плаћали доприносе мислећи, да ће и они нешто добити, ако им која животиња угине. — Кад су видјели да неће ништа добити, шта више да морају и кварити, онда су престали уплаћивати доприносе, који су се послије нагомилали и у повеће своте. Доживотно равнатељство (јер је било бирано доживотно), тражило је и даље новаца, али није исплаћивало погинулих животиња.

Прошле године одреди судбени стол у Петрињи ликвидацију, те Матередорфера и правника Лукинића именује као ликвидаторе. Ови све дужне чланове предаду адвокату Буторцу у Глини, који их утужи котарском суду у Вргинмосту. — Судац изрече осуду, којом се осуђују сви чланови да плате *заостале доприносе* и адвокатске трошкове, који за *свакога* члана износе *15 круна 20 фил.* — Осуђених има око стотину — те тако доприноси и адвокатски трошкови износе попречно код свију *преко 3000 круна.* — Осуде су добили, те су некоји уложили призив на виши суд, наравно преко свога браниоца. Не знам, шта ће одлучити виши суд, али видим, да је народу нанешена велика штета.

Људи, који су радили проти овом жидовском друштву, писали су у „Привреднику" и „Српском Колу" и одвраћали свој народ, да се не да увући у вражије коло.

Матесдорфер, правник Лукинић, потрошар Маслек и још некоји Срби и Хрвати криви су, да је народ у овој алој години штетовао оволики новац. — Криви су и наши људи, који нису хтјели послушати савјете брата Ђуре Јовановића, својих учитеља и других, који су их одвраћали од тога друштва. Сад се сви кају, али је

[1]) Овај нам се чланчић замео, али га ипак доносимо, мајор и часно, ради његове важности.

касно. — Зато брате претплати се на „Српско Коло“ и читај га помно. Из њега ћеш научити да мислиш својом главом и да се не даш варати од горега од себе. — Увјерићеш се, да има господе, која добро мисле и желе свому народу, па више нећеш рећи „невјеруј капуту“, него не вјеруј ономе, ко те хоће да испумпа у своју корист. Знаћеш распознавати пријатеља од непријатеља. —је.

Из шумског закона.

Надлежне области код шумских штета.

Један ратар пита нас ово: *Које области суде код шумских штета.*

Ова је ствар важна за све ратаре, па нећемо упутити питача у одговорима, него ћемо написати о томе чланчић.

Кад неко почини штету у шуми, онда он мора и накнадити почињену штету и бити кажњен за прекршај закона, који то забрањује.

Ако овлаштеник имовне општине почини штету у шуми своје имовне општине, или ако почини штету макар и у шуми, у којој није овлаштеник, али је штета мала (дрвље тање од 10 центиметара, сухарци, гране итд.) онда му суди политичка област ради шумског квара.

У сваком другом случају суди му казнени суд, ради прекршаја или злочинства крађе.

За осуду, којом осуђују на казну, имају право изрећи и осуду о накнади штете.

Кад суд казнени или политичка област не могу, због ма чега, осудити штеточињу на казну, онда га не могу осудити ни на накнаду штете, него ствар иде пред обични, редовити грађански суд, који ће судити о самој накнади штете.

Да наведемо примјер:

Ја сам починио штету, рецимо у септембру 1909., а мене тужи моја имовна општина у мјесецу мају ове, 1910. године. Котарска област одбиће тужбу сасвим, не може ме осудити на казну, па не може ни на накнаду штете, него ће упутити имовну општину, да ме тужи обичном грађанском суду ради саме накнаде штете. Не може ме судити на казну зато, што је прошло 6 мјесеци, откад сам починио штету, а нисам био пријављен, што је наступила тако звана застара.

Или други примјер: Моје дијете, старо испод 14 година, почини штету, пусти благо у шуму. Дијете испод 14 година не може котарска област судити на казну, па не може ни на накнаду штете. Не може ни мене, оца, ако нисам дијете наговорио на то. А то је тешко доказати. Зато ће кот. област одбити пријаву и упутити пријавитеља, нека тужи мене, оца, редовном грађанском суду ради накнаде саме штете, јер отац мора накнадити штету коју почине дјеца ради његове непажње. Неваљалој дјеци не смијем дати да чувају стоку. Или морам пазити, да не почине штете.

Накнада шумске штете за умрлог штеточињу.

Други ратар пита: *Мора ли се плаћати шумска штета коју је починио неко, док је био жив, а сад је умро.*

На то ћемо одговорити с неколико ријечи, које вадимо из наредбе кр. земаљске владе од 10. децембра 1886. број 49762: „Обвеза накнадити шумску штету није основана на чисто особним одношајима починитеља штете, те се смрћу његовом не укида.

Она је по §§-има 531., 548. и 1137. општег грађанског законика здружена с имовином починитеља штете, те прелази (с имовином) и на његове насљеднике.“

Дакле, ако је казнена, сад било политичка област, било казнени суд, већ за живота починитеља штете осудио га правомоћно, онда се од насљедника може одмах утјерати досуђена отштета.

Ако починитељ није био осуђен за живота од казнене области, политичке или судбене, онда му оне не могу судити, кад умре. Јер мртву се човјеку не може казна одређивати. А, рекли смо, кад не могу казнене области судити на казну, нису власне судити ни на накнаду штете. У томе случају (мораће оштећени власник шуме тражити код редовитог грађанског суда од насљедника, да они накнаде штету, коју је починио оставитељ.

Мислимо, да ће ово бити доста разумљиво за сваког ратара. б.

Русија.

Најстарија прошлост Руса.

У то старије доба нису Руси живјели у једној уређеној држави. Много је времена протекло, док је створена велика и јака руска држава.

Свако племе руско живјело је као у некој својој државици слободно, без икакве бриге и обзира на друга руска племена. Свако племе имало је свој град главни (да богме, мален у оно доба и сиромашан), свога кнеза и своју народну скупштину. Народ је у скупштини сам вршио велику власт, а власт кнеза била је врло мала, врло ограничена. Тако је било и код других Словена.

Сви слободни људи имали су право гласа у скупштинама и то подједнако, били то ратари, били то трговци или кнежеви људи (бољари, дворјани).

Мања мјеста у области једног племена имала су опет своје скупштине, вијећа, гдје су рјешавала своје послове, који се нису тицали свега племена.

Племенска скупштина имала је велика права: бирала је кнеза, склапала уговоре с другим племенима, издавала законе, склапала мир, објављивала рат, наметала порезе, судила у неким случајевима. Иначе је судио кнез и извршивао оно што закључи скупштина. Дакле, слична уредба садашњем сабору и влади. Сабор закључује, влада извршава — скупштина закључује, кнез извршава. Само што је скупштина имала још већа права, него сад сабори.

Кад је народ бирао кнеза, онда је с њим склопио уговор (Руси вели „договор"), по ком ће владати. Остало је тих уговора записаних из каснијег доба, кад су Руси већ били хришћани и знали писати. Из њих се види, како је онда руски народ имао велика права, био слободњачки народ.

Тако стоји у једном уговору: „Кнез не може издавати „грамота" (закона) без скупштине .... Кнез не може отпустити чиновника без суда .... и т. д."

Осим кнеза и скупштина били су и чиновници, али мало их је тада било. Војске праве није било. Сваки слободни Рус био је војник. Попови у вријеме многобожачко, прије него су Руси постали хришћани, нису готово имали никакве моћи ни богатства. Трговина је била слаба у најстарија времена и трговци нису били богати.

Тако су сви Руси у најстарије доба били прилично једнаки по богатству и положају. Разложићемо касније, како се то послије сасвим промијенило и зашто на горе.

Новца није било у то најстарије доба. Ствар се измјењивала за ствар.

Касније су коже постале новац, и уз коже — стока. Тако да се чак касније, кад је уведен прави новац сребрени, напримјер новац: гривна сребра звао „гривна куновине" (по кожи куниној).

Порезу, плаћу кнезу и његовим људима давао је народ не у новцу, кад га није било, него у стварима: меду, воску, кожама, житу итд.

Како је то све једноставно било уређено, види се по том, што је кнез сам ишао од мјеста до мјеста купити своју плаћу („дар"). У исто вријеме је држао у сваком мјесту и свој кнежевски суд, рјешавао парнице својих поданика.

Баш зато, што је та уредба државна била тако климава, што је свако племе имало своју државу, што није било велике јаке државе, баш зато су Руси и много робовали у најстарије доба свакојаким народима: Скитима, Сарматима, Хазарима, Половцима, Хунима, Аварима (Обрима).

Стога што је свако племе било за се слободно, сва су племена често робовала туђину. Скупо су плаћала своју слободу, или боље неслогу.

Поздрав из Америке.

Домовино миљена и драга,
Ти једина изван сваког блага;
Дивна земљо, мили завичају,
Мој земаљски поносе и рају.
Прими поздрав мога срца драга,
Прими мајко, дајем ти га с драга.
Лажна нада, варалица стара,
Одведе ме преко оцеана,
Туђе земље, туђе варалице;
Ђе не нађо брата ни сестрице,
Ђе не нађо добра пријатеља,
У невољи добра чиниоца;
Вјерне љубе да јој причам туге,
Причам туге и невоље друге.
Туђи народ туђи завичају,
Мрки поглед, страшан сусретају;
Страни језик, још опаке ћуди,
То су мајко немиљени људи.
Славуј пјева уза своју другу,
Повећава моју бол и тугу;
Јер ја своје друге не имадем,
Да јој пјевам, да јој срце дадем.
Језеро је широко, дубоко,
Не може га прегледати око;
Ој језеро да те питам нешто:
Кажи мени, ој језеро кажи,
Што ми саде моје срце тражи.
Вихар пири језеро шапуће,
Својим шаптом одговор ми враћа:
Ти си дијете из туђега краја,
Не разумјем твојих уздисаја;
Не разумјем твојега покоја,
Иди тамо ђе је мајка твоја.
Суза тужна ороси ми око,
Па погледам у небо високо;
Молим сунце да се зора јави,
Да ми моју мајчицу поздрави.
Болан бдијући' од великих јада,
Од мучења сан ме је савлада';
У сну мајци враћам се у крило,
Ђе је мени понајбоље било.
Гледам поља, брегове и горе,
Гледам сиње узрујано море;
Све је дивно, красотом богато,
Све ми драго, све ми је познато.

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Браћа су се подигнула драга,
Не бојеħ' се ни каквога врага;
Да походе земљу Америку,
И донесу банку превелику.
Али браħо, то нам се измакло,
Гроша немам, богом би се закл'о;
У туђини за ме нема раја,
Без домовине, мог завичаја,
Која славом на далеко слави,
Отаџбино, Бог те благослови!
Благо оном који је у крају,
Ономе је сведно ка' у рају.
Америко земљо чемерико,
Сиротиње у теби имаде;
Осим Бога то нико не знаде.
Домовино, земљо моја света,
Кад сам тамо нико ми не смета,
Свега доста и свё ми је драго,
Канда имам небројено благо.
Благо оном ко тамо пребива,
Ħегово га тело благосива.[1])

[1]) Ову пјесму послао је један ратар из Америке.

Из народа.

Бега св. Ђурађ (Банат). *Срби ратари за браћу у Србији. — Сељачка свест.* Добили смо писмо од Србина ратара нашег претплатника Љубомира Бечејца из Бега св. Ђурђа у Банату, које дивно показује, како Србина ратара може заболети несрећа ħегове браће, ма где она била и како је Србин ратар готов да убрише сузу у оку браће своје. Нама је тако мило било, кад смо добили ово писмо, да то не можемо довољно речима исказати. Ово писмо најбоље побија ону господу, која говоре, да ратар нема срца за другог, него само за себе, да он не мари много за ствари које се тичу целог српског народа, него само за оно што пече ħега или највише ħегово село.

Зато ħемо штампати део писма из ког се то види:

„Поштовани г. уреднице „Српског Кола“, г. Буде Будисављевићу! Ви сте писали у „Српско Коло“ број 15. чланак: „Страшна несрећа у Србији“. Ми смо примили „Српско Коло“ баш на сам Ускрс пред црквом, кад сам тео ући у цркву и још гомила људи. И ту су ме натерали, да им читам. И ја одмах раширим „Српско Коло“, па почнем: „Страшна несрећа у Србији“, а људи сви престали дувати (дисати), и кад сам читао, сваки је сузе проливао и сваки хоħе, да понешто поклони. Један каже: Ја ħу 50 филира, други оволико, трећи онолико, и од неколико људи могао сам накупити бар 10 К. И кад су чули други дан Ускрса други људи, сви хоħе да поклоне. И ми вас сад питамо, како и на кога да се шиље, кад примим тај новац: је ли код вас, или код Савеза српских земљорадничких задруга, где ли. Само нам јавите одмах у „Српском Колу“, да у помоħ летимо браħи својој у Србији. Доста су они нама помагали и за нас гинули 1848. године. Они су нама онда, а ми ħемо њима сада, па нек не мисле, да смо ми њих заборавили.“

Ко сме после овог рећи, да нема свести српске и братске, меког срца и осећаја у грудима Србина ратара? Има и ратара рђавих, али има и господе, ма да уче више и ма да им је живот лакши. Овом приликом спомињемо, да с наше стране још ниједан господин није се сетио браħе пострадале у Србији. Претекоше их ратари.

Ратарима у Бега св. Ђурђу јављамо, нека новце ношаљу на уредништво „Српског Кола“, а оно ħе то објавити у листу и послати новац у Србију.

* * *

Даље нам пише овај ратар, како је код њих био неки изборни састанак за државни сабор, на ком су говорници држали говоре своје, па даље пише:

„Онда се поведе реч о радикалима и о самосталцима, т. ј. о „велеиздајницима“. Али ту је Елемираца и Арађана било, јер они под наш срез потпадају, и још много Шваба, Власију (Влаха) и Словака. У један мах се зачу глас: Живели Адам и Валеријан Прибићевић, дуго, дуго. Па у један мах: Живели Б. Будисављевић и Прибићевићи. Остали су, странци, тако зачуђено гледали и дивили се. Тако је изгледао наш свет, пламтео је као огањ и сви би рат извикали бану Рауху. Молимо вас, г. уреднице „Срп. Кола“, пишите нам што пре у „Српском Колу“, и пишите, како се хори глас Прибићевића код нас, за српске мученике, који су одлежали толико невини у тамници, па пошљите, нека чита Србин и српски син.“

* * *

На концу нас моли овај Србин ратар, да пишемо у „Срп. Колу“, како брojно напредују Срби у Хрватској, Славонији, Босни и Херцеговини, Србији, Црној Гори, Бачкој и Банату и другим крајевима, где Срби живе, колико их се годишње роди, а колико умре, да народ види, где Србин напредује, а где назадује.

Обећавамо му, да ħемо и о том писати.

* * *

Оваква нас писма радују, из којих се види свест српска и људска. Хвала нашем дописнику на овом писму.

———

Из истог места пише нам ратар Милорад Бечејац, како су Срби после оног изборног збора ишли у српске гостионице, а не у швапске, па како се говорило ту о прогонима Рауховим и о велеиздајницима. Затим пише дословце ово:

„Народ је викао: Живели велеиздајници, живео српски народ и викао је народ великим гласом: Живели Прибићевићи и сви велеиздајници. Народу су биле пуне очи суза, па и мени, који вам ово пишем. А богме су многи и шкринули зубима. У мени је дрхтало срце, ваљда би се тукао с киме, али опет, чекај ону народну:

„Кад *оснажи* моја десна рука,
Допануће душман триста мука.“

Стога нисам могао трпети, морао сам вам јавити.“

Пише у том писму овај ратар, како су Срби изгубили своја права у Угарској, како су их особито Кошутовци прогонили, па вели: „Потраје ли тако дуже, Мађари ћемо бити сви ми Срби, искорениће се српска земља, где тече мед и млеко, најбогатија српска крајина.“

Али ми велимо, где је оволико српске свести у ратара, неће Срби пропасти, буду ли само *сложни*, мудри и радини.

Жалосно Србовање. Пише нам пријатељ из Бабина Потока у Лици: „Ја сам многе људе позивао да се претплате на „Српско Коло“. Али наши људи жале дати за своју корист и своје дјеце, за своју поуку и забаву новчић. А када дођу у гостиону, онда: Де, брате, ко може више попити. Када се напију, тада се лупају руком у прса и вичу: „Ја сам Србин! Нека мени ко каже, да нијесам Србин. Гдје је тај чово? Нека ми скине капу моју.“

Онда не жали нико изгубити свој дан или два, да не ради, и потроши 10—20 К.

Па нам пише тај пријатељ, како Срби сељаци иду да пазаре неком франковцу, и ако има Срба трговаца, честитих и поштених људи и добрих Срба. А многи Муслимани (што народ каже „Турци“), кад иду на сајам у Оточац, неће у дућан франковцу, него Србину. Дакле, Муслимани боље воле Србима, него они Срби, што се пјани лупају у прса и вичу, како су они неки велики и страшни Срби.

Није Србин онај, ко пјан, па макар и тријезан, само виче: Србин сам, него онај, ко помаже Србе у свему, ко подупире српску књигу и новину, ко сам гледа да нешто научи, да што више привриједи. Треба рећи гласно и јасно: Србин сам, али то само није доста. По готово, кад говориш да си Србин, а подупиреш српске душмане и пушташ да пропада свака добра српска ствар.

Из Старог Села (код Топуског) нам пише један ратар, да познати свједок Акуртијев, радикал Пајо Бусић води парбу с цијелим селом ради неког млина, па видећи, да нема право, још пријети људима, како би се „могло некоме смркнути“, јер он има толико хиљада у џепу, да већ „лају једна на другу и псују богове једна другој“, гурајући се, па не зна ни онако што ће с њима. За те хиљаде да он може наћи човјека, који ће учинити, штогод он зажели.

Упозоравамо области на овог опасног човјека. Да која хиљада није дошла у његов џеп за Раухове владе из земаљске касе?

Даље се тужи овај ратар, како области у горњокарловачком владичанству споро уредују. Они већ дуже, двије године, траже да се поправи црква, и пријети опасност, да ће штета бити још већа, ако се то чим прије не учини. А у Плашком се то завлачи. Онда се тужи, што је одређено, да се црква осигура код *талијанског* друштва.

Свраћамо пажњу епархијских власти у Плашком на ове народне жалбе. У писму вели овај сељак: „Кад они што од нас траже, ми морамо намах дати, а они нама не даду да ми поправимо своју свету цркву са својим сузама и трудом.“

Не треба пустити, да се народ овако мора жалити, можда само због наше спорости.

Брци Насрадин-хоџе.

Насрадин-хоџи пређе миш преко брка, а он брже боље скочи, докопа нож, те: фис! и откине брке. Стану се људи чудити и смијати му се, што уради од брка, па га запитају:

— Бога ти, хоџа, шта то уради: јеси ли побудалио? Зашто откиде брке, што ти је миш преко њих прешао? Зар није било мирисне водице и сафуна, па да их опереш, но толику бруку од себе да градиш?

— Није мени стало за једним мишем, што ми је преко брка прешао — одговори хоџа — но се бојим да и други миши то не виде, па не начине пут преко њих; а то ме мрзи, па волим их откинути.

Народна приповиједка.

Осванусмо бабо.

Крену отац и син у крађу, па мало придоцнили. Сину се учинило, да је близу свануће, па ће оцу:

— Осванусмо, бабо! — А он ће му: Шути! Нећемо, не дао Бог, синко!

Народна приповиједка.

Шта се збива у нас и у свијету.

Опћ. одбор опћине Дренница закључио је, да се њихова опћина претплати на „Србобран“ и „Српско Коло“. Хвала напредним и родољубивим одборницима.

Победа самосталаца. Као год што су радикали страдали код избора за народно-црквени сабор у Хрватској и Славонији, тако су страдавали и у Угарској.

У Банату, у дијецези темишварској добили су радикали од 11 мандата само 3, а 8 добили су самосталци. Осим тога су самосталци освојили још 4 мандата у Угарској, тако да сад самосталци имају 44 мандата у сабору од 75, дакле већину. Радикали, који су отпали од Јаше Томића па оставили и име радикали, освојили су од радикала 2 мандата, а људи изван странака 3, и противници радикала имају сад у сабору 49 мандата, а радикали 26.

Тако су жалосно прошли радикали код избора. Српски народ их је на изборима преполовио, сатро. Пропаст посвемашња примакла им се. Неће бити дуго и сви Срби ће се наћи у братском колу, престаће раздор и међусобно клање, које су унели међу српски народ радикали.

Сабор ради на проширењу изборног права тако, како никад у нас сабор није радио. Коалиција је одлучила да чим прије справи под кров закон о проширењу изборног права. Зато се држе сваки дан двије сједнице. Једна од 10 до 2 или 3 сата по подне, а друга од 5 сати, па понекад до поноћи. Сабор ради преко десет сати дневно.

Франковци су бесни управо. Кажу, да коалиција хоће да измори њихове заступнике, да их намучи дугим сједницама. У очи католичких Духова била је ноћна сједница. Они су тражили да се прекине, јер морају кући о Духовима. Коалиција није хтела то учинити, и они су беснили. Лепо су им довикивали коалирци: нас је послао народ у сабор, да радимо, колико год се може, а не да пландујемо и светкујемо.

Тако ће расправа о проширењу изборног права брзо, за који дан бити готова и закон ће ићи крају на коначну потврду. Можемо се надати да ће почетком јунија већ бити потврђен од краља.

Чудни рачуни. У књигама народних фондова, којима су досад руковали радикали, стоји и то, да је исплаћено „једној непознатој, али врло важној особи 2000 К“, а „другој особи, угарском министру Гинтеру, за обавештења нека 12.000 К.“

Шта ли ће још изаћи из тих књига, које су водили радикали? Колико ли су ти просули народног новца у којечије џепове, само да дуже може цурити у њихове џепове? Шта је то мађарски министар учинио радикалима, да му исплатише из српског народног џепа целих 12.000 К?

У Моровићу је изабран за посланика на земаљском сабору големом већином д-р Светислав Шумановић на темељу споразума коалиције с баном. Социјалиста Букшег добио је 64 гласа.

Нападаји на „Српску Банку“. Радикалима ништа није свето, ни најсветија српска ствар. Они би све ради добити у своје шаке, сваку српску установу порадикалити. Што није радикалско, по том они ударају, па ма било Србима драгоценије од свега на свету.

Шта је Србима вредила досад „Српска Банка“, „Привредник“, „Савез Српских Земљорадничких Задруга“, то зна већ и свако српско дете. Па опет се радикали бацају блатом на те српске установе, којима је и Раух радио о глави. —

Они су толико подивљали, да се бацају блатом на великог српског родољуба Владимира Матијевића, трговца у Загребу, који је душа „Привреднику“, који је до сад дао за српске ствари коју стотину хиљада круна; који сваки дан ради на тим пословима, као да је царски плаћен, као да не ради за бадава; који је више учинио за Србство у свом животу, него сви радикали, што их има, скупа.

А зашто они то чине? Зато што људи око ових српских завода, па и Матијевић, не припадају ниједној странци, па ни радикалској. Да су радикали, били би сваком радикалу милији од ока. Да је то „Радикална Банка, Радикални Привредник, Радикални Савез“, онда би све ваљало. Али није, него је све српско само, јер људима, који то воде, прече је србство и од радикалства и од самосталства, као и нама.

Где год има Срба, они ће добро запамтити ове гадне нападаје „Заставине“ на најважније српске установе.

Турска војска је победила у неколико бојева арнаутске бунтовнике, отела неке важне кланце које су они били запосели. Многи су Арнаути погинули, силна су села арнаутска спаљена.

Но док изгледа, да ће на Косову и у северној Албанији ускоро бити буна угушена, дотле се шире гласови, да ће се побунити и средња и јужна Албанија, где је владао до сад мир.

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане ђаке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено

управи „Друштва Привредник“ у Загребу, па ће добити одмах сва даљна нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкиње (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

Црногорски поп.

Када је Црна Гора увела, да свештеници морају бити изучени, бива, морају свршити богословију, а који није свршио, да иде у мир, био један поп, па није хтио оставити парохије. Када га натјераше, па је морао, крену ти он на Цетиње, па ће господару:

— Ама, господару, чему ме врже с моје парохије? Божија ти вјера, кога сам год крстио, није се потурчио; кога сам вјенчао, није се развјенчао; а кога сам опојао, никад се није из гроба дигао.

Народна приповиједетка.

Народно здравље.

Баба-Илинкин лек.

Дамаћинска кућа. Свега доста као меда у пуној кошници. Само порода мало. Две кћери и један син. Здрав, стасит момак од 19 година.

Настао божићни пост. Пуних шест недеља постили. Проводили о пасуљу, луку, купусу, расолу и сувој проји. Баш се добро испостили.

Освануо Божић, а сви су га жељно ишчекивали. Пуна совра меса — печеног и куханог — сланине, сира и других јела. И пиће је ту. Пије се већ од раног јутра. Све вареника са шећером. Не знају шта је доста. И не измичу се од совре. Веле: — „Да се напуни свако црево; доста се и постило“. —

И сутра-дан су за пуном совром, па се нуткају. Бардак са „врућом“ и опет „шета“. Иде од руке до руке.

После ручка момак отерао волове у башту. Кад се вратио, отишао у коло на игру. Али није играо. Осећа нешто, да га „срце“ (стомак) боли.

У вече сви вечерају, а он не може. Зову га и нуде га ракијом. Он одбија. Тражи воду.

Па и леже пре времена. Ал не може да заспи. Осећа неку главобољу и неке болове у стомаку. Поче му се и гадити да повраћа. Мајка се вајка.... па изађе у комшилук, да позове баба-Илинку. Више пута је она њу позивала, кад које у кући занемогне. И увек јој је помогла.

Кад прегледа болесника, баба-Илинка ће озбиљно:

— „Да је каква боља с поља, ласно би било. Али то је на срцу. Него да попије мало „лаписа“.

Истуцаше „лапис“; помешаше га с водом и — болесник га попи....

Али не потраје дуго, а он се стаде превијати, као да је жеравицу прогутао. Утроба му се кида, таки су то болови. А језик му сва бео као кречом премазан. Па и трбух као да поче отицати. Нигде зоре, да га лекару одведу!

Али доцкан. Један момак свршио је у највећим мукама. Баба-Илинкин лек га у гроб свалио.

Ратково.
Из „Српства“.

Вићентије Ст. Ставић,
учитељ.

Свака птица своме јату,
Свакн братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога ванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства“**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника“ на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:
„Резервирани котар“ цијена Круна 1.—

Коста Мајкић:
„Борба чешког народа“ „ „ 0·80
Сремски самоуци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

МОКРЕЊЕ

у кревету приписује се често несташности, док је ова мана заправо посљедица ослабљене затворне мишице мјехура. Препоручује се потражити од Institut Sanitas, Velburg P 319. Bayern бесплатну упуту о лијечењу. Добу и спол особе, која од тога трпи мора се назначити. 680

Чудо од Буквара!

Господине! Ти си нас сиромахе са твојим Буквваром без по муке научио да читамо и пишемо од св. Николе до Три Јерарха. Фала ти.

Никола и Лазар Анђелковић, бозајије.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише. Ко ми пошаље са поштанском упутницом **55** потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином. Ulma, Temesmegye.

Љубомир Јовановић
школски управитељ и учитељ.

821 1—20

МУШКАРЦИ! **Цурење, печење** и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ,** како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе,** дакле нема **шприцања.** Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

„Српско Коло"
прима огласе по најумјереније цијени.

Новоотворена опанчарска радња

Пане Рудић у Петрињи

препоручује се пошт. општинству за израдбу

сваковрсних опанака.

Лековито варошко

АРТЕСКО КУПАТИЛО

Фрање Раноцаја пут. - У НОВОМ САДУ. - Телефон бр. 264.

Отворено преко целе године.

Надалеко припознато, те хиљадама похваљено као лековито купатило, с најчом садржином **једне лековите воде,** која је по исказу правих хемичара, потпуније него садржина **једа** у купатилу Липику.

Најлековитија сумпорна вода за лечење **Ишијаса, хроничне реуме, костобоље и серотине, женске болести** и т. д.

Сваковрсна лечења ладног купања. Угљене киселине, фанго, блатне и сумпоровите купке. Електрична купања. Сваковрсне лековите и вибрационе масаже. Радиоговина лечења са пићем и купањем. Сунчања, паздушна и у песку купања. **Раскошно парне купатило.** Дивна дворана за читање, за одмарање, одлично уређена гостиона са елегантним гостинским собама и добром кујном. Вожња аутомобилом до купатила и натраг у варош. Сталан купалишни лекар. Комбиниране јефтине цене за купке. Диван ценовник се на захтев шаље бесплатно и франко.

УПРАВА КУПАТИЛА.

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим збубаним опасачима за килу кад је **лечнички доказано,** да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и с **конштаком.** За болеснике **све справе.** Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР у Новом Саду (Ujvidék)
преко од Централног Кредитног Завода I./K.

4106

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 19. Загреб, у четвртак 13. (26.) маја 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недјељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 крува. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се ваше од три пута упишују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Срби занатлије.

Ми живимо у доба, кад могу успијевати само они који су врло јаки. Данас ћеш сам за се, ако ти је малена снага, слабо проћи и тешко прокопсати. Јер нећеш моћи надметати се с онима којима је снага силна, ни одољети им.

У старо доба били су највећи богаташи људи који су имали који десетак милиона круна. Сад се такви у великом свијету рачунају у људе имућне, али не врло богате. Данас су врло богати они којима се имстак броји на милијарде (хиљаде милиона), који годишње имаду чистог прихода по неколико десетака милиона.

И с оним старинским богаташима: трговцима, банкарима и фабрикантима било је тешко борити се човјеку саму и без иметка икаква, без капитала. А шта ћемо текар данас да кажемо о том?

Али, не морају зато малени пропасти. Имају малени једно средство, којим се могу одбранити, па помоћу њега и надметати се са силнима. То је *удруживање*.

Узмимо један примјер из нашег српског живота. Многи наш ратар доље у Сријему, Бачкој и Банату нема доста своје земље. Спахије имају земље много, па је дају у закуп. Али они воле, да имају мање бриге и посла, па воле да је даду у закуп сву уједно. Но гдје би сиромашни ратар могао узети цијело имање у закуп. Њему треба неколико јутара само. Шта је онда бивало? Нашао се жидов или ма ко други, ко може лакше до новца или га има сам, па узме од спахије цијело имање у закуп и онда га дијели међу ратаре на мање комаде. Код тога дабогме заслужи на сваком јутру лијеп новац. Плати му га ратар.

Али пазите, како се преврнуо лист, откад су поникле српске земљорадничке задруге. У задругу се удружи више ратара, људи ваљаних. Они имају ослон на свој Савез и добију кредита. Један ратар није могао узети у закуп цијело веће имање. Али задруга једна или њих више могу, јер могу доћи до новаца. И сад задруге узимају од спахија читава имања за неколико хиљада круна закупнине годишње. Сад ратар директно од спахије закупи земљу и добије је још јефтиније, јер отпада зарада онога посредника, онога што закупи од спахије, па онда на мање дијели ратарима.

Удружени ратари могу се надметати с богаташем. Они могу дати за земљу и више него он, јер ће је сами радити, па ће отуд имати добити. Он не може дати колико они, јер шта ће онда зарадити?

Видите, како удруживање диже снагу маленех, сиромашних. Изједначује их снагом с богатима. Управо по оној народној ријечи: Два ћешника ораху су војска. Ако је у маленех свијести и памети, они не морају пропасти, они треба да се удруже, па постају силни.

Занатлије гњете још већма него ратара снага оних врло богатих у њиховим струкама, дакле фабриканата. У њих је силни новац, машине, радник. Тога свега занатлија нема.

Зато би занатлије морали да се удружују најприје, да дођу лакше до потребног капитала и знања. То двоје једино може им помоћи уз њихове вриједне рукс. Срба занатлија има доста. Биће их у будуће све више и више, јер наш народ је тек отпочео давати свој подмладак у занат. Биће их, дакле, за удруживање све више. Стога би морали настојати да оснивају своја српска занатлијска друштва.

Ми смо добили проглас, који потписаше 20 занатлија 15. маја 1910. у Карловцима, приликом посвећења заставе Српског Занатлијског Удружења у Карловцима. У том прогласу они позивају све Србе занатлије Угарске и Хрватске на велику скупштину у Нови Сад, приликом прославе 40-годишњице новосадског Занатлијског Удружења и освећења његове заставе. На тој скупштини или збору, да ће се основати Општи Српски Занатлијски Савез.

Ми се радујемо, што се крећу и Срби занатлије из дријемежа, што хоће да се окупе у једно српско коло. И вријеме је већ. Сва српска снага треба да се окупи уједно, јер иначе никад од нас јаког народа, никад наде, да ћемо одољети противницима.

Нешто ћемо само примијетити:

Има у нас људи родољуба, људи имућних, који су печени у тим пословима, који раде већ

годинама на задругарству код Срба. То су људи око загребачког „Привредника“. Ми мислимо, да занатлије не би требали отпочињати без њихова савјета.

Сретан вам почетак вашег паметног српског посла, Срби занатлије. А.

Из шумског закона.

Шумске штете и задруге.

Код наших политичких области увриједжио се један протузаконит обичај код суђења о шумским штетама. Кад који члан задруге почини шумску штету, осуђује се на накнаду задруга цијела, а да се и не пита, је ли штета почињена у корист задруге и је ли се задруга збиља окористила њоме. Не пита се зато ни кућегосподар.

Но то не смије бити. Може члан задруге починити штету само за се: Рецимо да ложи у својој посебној згради, или да себи нешто начини, или да дрво прода и заради тако. Ту се не смије осуђивати задруга на накнаду, кад отуд није имала користи.

У наредби кр. земаљске владе од 14. VIII. 1894. стоји између осталог и ово:

„Надаље треба упутити подручне кр. кот. области, да, кад год воде казнене расправе против чланова кућних задруга због шумског квара, поглову к расправи осим починитеља шумског квара и кућегосподара задруге, те треба, у случају доказа да се је кажњивим чином окористила цијела задруга, на накнаду шумске штете осудити кућну задругу.

Докаже ли се пак пригодом расправе, да је окривљеник као члан задруге починио шумски квар само у своју корист, то се има тада он сам на накнаду шумске штете придржати.

Ако ли је кућна задруга потајно раздијељена, те ако је шумски квар обрађен у корист поједине обитељске гране, ваља на накнаду штете осудити дотичну обитељску грану (лозу).“

Ова наредба је и слијепцу јасна, па се опет не врши.

А онда још нешто. Много и много пута деси се ово, што знамо сами из праксе:

На пријавници лугарској стоји, да је штету починио, рецимо, Петар Петровић, кбр. тај и тај. Котарска област осуди Петра Петровића да плати штету и издржи затвор. У осуди се и не спомиње изричито, да се његова задруга осуђује на накнаду штете. Али државне или имовне шумске области истјерују свеједно шумску штету од све задруге. А то не смије бити. Задруга није дужна платити, ако у осуди није наведено поименце, да је задруга та и та дужна накнадити шумску штету. Но задруге плаћају, јер не знају кућегосподари закона. Сачувајте стога осуду и добро видите, да ли стоји у њој да је задруга дужна платити отштету или само поједини члан задружни. Ако не стоји, да је дужна платити задруга, а они ипак истјерују накнаду штете од задруге, онда се треба притужити вишој области. А.

Русија.

Вјера старих Руса.

Стари Руси, као и сви остали Словени, били су многобошци прије него што су примили хришћанску вјеру. Стари Руси клањали су се природи. Чудеса природе и њезине силе они нису знали растумачити, доносила им зло или добро. Стари Словен видио је напримјер небо насумурено, сијевање и блискање муња, чуо грмљавину громова, гледао како муње паде његов дом, или дрво, како из облачина ријева киша, без које ни њему, нити ичему на земљи нема живота. Он није знао растумачити, као што сада тумачи наука, од чега је то сијевање, та грмљавина, ти облаци, киша. Шта је томе узрок. Зато је он морао помислити, да се иза тога крије нека велика моћ, да тиме свиме мора управљати нешто много силнијега од човјека, неки дух, бог, кога он не види и не зна. Он је од те природине силе начинио бога Перуна, бога грома и муње, бога насумуреног, облачног неба, свога најмилијег и најпоштованијег бога.

Стари Словен видио је сунце. Он је знао да без његових зрака такођер не може бити никаква живота. Он је гледао, како под зрацима сунца, свеједно као под зачараним прутићем чаробњаковим, све буја, напредује. Видио је, како ти исти зраци могу и да спале, сажегу живу природу, биљку сваку, па тиме живот онемогуће и свакој животињи. Он није знао, као ми сад, шта је сунце, колико је, од куд му топлина, шта је земља према сунцу и тако даље. Он је опет дошао до тога, да је то нека тајна сила, неко божанство силно и моћно шаље нама зраке сунчане, крије се иза тога сунца. И тако је постао бог сунца и неба: Дажбог или Сварог.

На такав начин постала су и друга божанства: Стрибог, бог сваког зла и невоље за човјека, Лада и Љељо богови љубави, Весна богиња пролећа, Велес, бог поља и стада и други богови и богиње.

Но није само то. Свака кућа старог Руса имала је свог бога, кога су звали: „домовој“ (кућни бог) и много га поштовали. Тај бог старао се о добру дома цијелог. Како је у кући главно огањ кућни, ватра, огњиште кућно, то је и домовој био као неки бог домаћег огњишта. И зато је стари Рус, кад се селио у други

стан, из старог стана преносио у нови живо угљевље с огњишта, као да с њим сели и бог његова дома, заштитник и чувар његов. Домовој је врло добар, брижан. Он пази и чува не само господара куће и породицу му, него и његову стоку, живад, стаје, житнице. Особито воли кокоши и пијетао му је најмилија жртва, којом га можеш умилостивити, кад се ражљути. Воли да прави шале, особито радо по ноћи мота се по кући и дворишту. Дође, па гласи по лицу, милује оне што спавају. Све то чини он од миља а не из неке злобе или пакости. Стари Руси држали су, да је домовој сличан старцу, обраслу по цијелому тијелу, чак и по длановима и табанима густом длаком. Звали су га и „ђедо (деда)".

Проговорили смо толико о овом кућном богу, јер су га и стари Срби особито поштовали. Траг од тога остао је у нашем „крсном имену". Кад су стари Срби примили хришћанство, морали су се одрећи свије богова, па и кућног бога. Но они су га тако поштовали и волели, да га се нису посве одрекли. Мјесто старог бога кућног сваки Србин узео је неког свеца хришћанског за заштитника и чувара свога дома.

И шума је имала свог бога код старих Руса, и ријека и поље. Шумски бог „љешиј" је бог живе зелене шуме. Зими се негдје сакрије, а с прољећем ето га. Висок је као дрво, а зна бити низак као травка шумска. Длаке му на глави и бради дуге, зелене. Шиљасте је главе, чупав. Воли правити шале и спрдње којекакве. Вјеша се по грању и нише, скаче, смије се, да га чујеш на 40 километара далеко, лупа у шаке, рже као коњ, муче као крава, лаје као пас, мауче као мачка, плаче као дијете, стење, као самртник. Чува сваку птицу и звијерку шумску. Човјека путника зна завести у шумска блата, у густину велику, да сасвим забаса у шуми, и ужива онда, како се јадни човјек збуни, лута, смије се из свега гласа. Претвори се као старац, дође човјеку, запреде с њим разговор и заведе га у непроходну шуму. Добар је човјеку, ако га умилостивиш жртвама. То чине особито пастири и ловци.

„Вођеној" је бог, дух сваке воде, живи у вртлозима, особито радо код млинова. То је го старац, надувена трбуха и лица, косе и браде дуге, зелене, обучен у свакојаку водену траву. У вировима има он своје дворе, палаче праве од камена, стада коња, говеда, оваца, свиња, утонулих у воду. Ожењен је воденом вилом, утопљеницом дјевојком. По дану је у најдубљем виру, а по ноћи диже се на воду. Воли да дланом пљусне по води, кад је мјесечна ноћ, гдје год се вода заврти, запљусне, то је он. Рибари га особито штују, може им шкодити, а и помоћи код риболова.

Исто тако и свако поље има свога духа, бога: „пољевика", равна растом висини жита, а кад се пожање, висини стрњишта.

Тако је код старих Руса на све стране све кипјело и врело од свакојаких, добрих и алих богова и духова.

Бановић Страхиња.

Нетко бјеше Страхинићу бане,
Бјеше бане у маленој Бањској,
У маленој Бањској крај Косова,
Да такога не има сокола.
Једно јутро бане подранио,
Зове слуге и к себи призивље:
„Слуге моје! хитро похитајте,
„Седлајте ми од мегдана ђога,
„Окитите, што љепше можете,
Опашите, што тврће можете;
„Јер ја, ђецо, мислим путовати,
„Хоћу Бањску оставити града,
„Мислим ђога коња уморити
„И у госте, ђецо одлазити,
„У тазбину у била Крушевца,
„К милу тасту старцу Југ-Богдану,
„Ка шурева девет Југовића;
„Тазбина ме та жељкује моја".
Господара слуге послушаше,
Те сокола ђога оседлаше,
Опреми се Страхињићу бане,
Уд'ри на се дибу и кадифу,
Поноситу чоху сајалију,
Што од зоре чоха црвенија,
А од сунца чоха руменија;
Окити се један српски соко,
Па посједе ђога од мегдана,
Одмах пође, у тазбину дође,
У тазбину у била Крушевца,
Ђе од скоро царство постануло,
А виђе га старац Југ-Богдане,
И виђе га девет милих шура,
Сокодова девет Југовића,
Мила зета једва дочекаше,
У наруче зета заглише,
Вјерне слуге коња прифатише,
Зета воде на френђију кулу,
Код готове совре засједоше,
Те господску ријеч бесједају;
Навалише слуге и слушкиње,
Неко двори, неко вино служи.
Што бијаше ришћанске господе,
Посједаше, те пијаху вино:
Уврх совре стари Југ-Богдане,
С десне стране уза рамо своје

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Сједе зета Страхињића бана,
И ту сједе девет Југовића,
Низа совру остала господа;
Ко л' је млађи двори господаре.
Но бијаше то девет шурњаја,
Но шурњаје дворе упоредо,
Дворе свекра силна Југ-Богдана,
И двораху своје господаре,
А највише зета поносита;
А слуга им једна вино служи,
Служи вино једном купом златном,
Златна купа девет бере литар';
Ја да видиш друге ђаконије,
Ђаконије многе госпоштине!
Како, брате, ђе је царевина,
Позадуго бане гостовао,
Позадуго бане зачамао,
Поноси се бане у тазбини.
Госпоштине што је у Крушевцу,
Досадише јутром и вечером
Молећи се силну Југ-Богдану:
„Господару, силан Југ-Богдане!
„Љубимо ти свиленога скута
„И десницу твоју билу руку,
„Ну потруди чудо и господство,
„И поведи мила зета твога,
„Ну доведи Страхињића бана
„У дворове и у куће наше,
„Да ми неку пошту учинимо".
Сваком Јуже хатар навршује.
Доке тако изредили били,
Дуго било и вријеме прође,
И за дуго бане зачамао;
Но да видиш јада изненада!
Једно јутро, кад угрија сунце,
Мезил стиже и бијела књига
Баш од Бањске од малена града,
Од његове остарјеле мајке,
Бану књига на кољено паде,
Кад разгледа и прочита књигу,
Ал' му књига доста грдно каже,
Књига каже, ђе га куне мајка:
„Ђе си сине, Страхињићу бане?
„Зло ти било у Крушевцу вино!
„Зло ти вино, несретна тазбина!
„Виђи књигу нечувених јада!
„Изубаха једна паде сила,
„Турски, сине, од Једрена царе,
„А цар паде у поље Косово,
„А цар паде, доведе везире,
„А везире, несретне већиле.
„Што је земље те облада царе,
„Сву је турску силу подигао,
„У Косово поље искупио,
„Притискао све поље Косово,
„Уватио воде обадвије:
„Покрај Лаба и воде Ситнице,
„Све Косово сила притиснула.
„Кажу, сине, и причају људи:
„Од мрамора до сува јавора,
„Од јавора, сине, до Сазлије,
„До Сазлије на ћемер ћуприје.
„Од ћуприје, сине, до Звечана,
„Од Звечана кажу до Чечана,
„Од Чечана врху до планине
„Турска сила притисла Косово.
„Под број, сине, на тефтере кажу,
„Но у цара сто хиљада војске
„Некаквога царева спахије,
„Што имају по земљи тимаре
„И што једу љеба царевога
„И што јашу коње од мегдана,
„Што не носе по много оружја,
„До по једну о појасу сабљу;
„У Турчина, у турскога цара,
„Кажу, сине, другу војску силну
„Огњевите јањичаре Турке,
„Што Једрене држе кућу билу,
„Јањичара, кажу, сто хиљада;
„Кажу, сине и говоре људи
„У Турчина трећу војску силну
„Некакога туку и манџуку,
„А што хуче, а што грдно туче.
„У Турчина војске снакојаке,
„У Турчина једну кажу силу,
„Самовољна Турчин-Влах-Алију,
„Те не слуша цара честитога,
„За везире никад и не мисли,
„За цареву сву осталу војску
„А колико мраве на земљици;
„Таку силу у Турчина кажу;
„Он беза ала, сине, проћи не ће,
„Не ће с царем, сине, на Косово,
„Окренуо друмом лијевијем,
„Те на нашу Бањску ударио,
„Те ти Бањску, сине, ојадио
„И живијем огњем попалио,
„И најдањи камен растурио,
„Стару мајку твоју ојадио,
„Са коњем јој кости изломио,
„Вјерну твоју љубу варобио,
„Одвео је у поље Косово,
„Љубу твоју љуби под чадором,
„А ја, сине, кукам на гаришту,
„А ти вино пијеш у Крушевцу!
„Зло ти вино напокоње било!"

(Наставиће се.)

Зашто за Васкрс бојимо јаја?

Кад су Јевреји хтели Христа да ухвате, он је бегао. Једаред били су га већ стигли и таман да га ухвате, али их од тога смете неколико жена. Оне су брзо нашарале и обојиле неколико јаја и у крилима изнијеле пред гониоце. Док су се они забављали и чудили неви-

ћеним јајима, дотле им је Христос већ био измакао. Они су га после тражили цела два дана, и нису га могли наћи све донде, док га издајник Јуда није проказао. **Народно вјеровање.**

Из народа.

„Свој своме" у Бега св. Ђурђу. Један ратар из овог села пише нам ово: Драга браћо, радите по оним речима: Свој своме, као што код нас раде ваша браћа у Банату. У селу Сенђурђу код Великог Бечкерека има трговац Чивутин, који је дошао овамо пред 10 година. Кад је дошао, он је отишао на крај села, па је отворио дућанић, и то између Срба. Био је управо сиромах, ниси могао купити за круну код њега.

Прођу две године, а он се окрљештио, па ти купује боље ствари за дућан. Дође трећа, четврта, он фини трговац, полак села слегло се код њега, продаће ти штогод заželiш. Осилио се: кад купиш, гони те од врата, па још кад хоћеш да купиш за крајцару, неће ни да даде. Каже: продао сам, иди напоље.

Дође пета и шеста година, он ће кућу да прави, навукао цигљу. Хвали се он, како добро живи, печене гуске једе и шта ти ја знам, као српски Бог живи.

Дакле 1905. био је Клајн српски Бог. А дођите, браћо, сад, да видите. Те године отвори дућан једно српско друштво, у којему је било 50 чланова. Они су куповали у свом дућану, а други Срби почели прелазити к њима. Преплашио се Клајн, па нуди свој дућан у закуп. Они кажу: Добро, али ти мораш да се чистиш из села. Он хоће, али тражи пуно више зато. Задруга не пристаје. Али њему све горе.

1907. побркају се нешто чланови задруге, а Клајн све игра од радости. За мало. Друштво прода свој дућан једном свом члану. Кад се наш Србин прихватио дућана, поће, Богу хвала, још боље посао. Срби се сви прихватише оних речи „Свој своме", а и многе Швабе прећоше Србину. Клајн остао самац. Од Срба иде к њему једини неки Мита Пиперски, у крилу би држао Чивутина. Али слаба помоћ отуд Клајну. Дућан опустио 1908. и 1909. Нема у њему ништа. Не би имао шта јести, да га не помажу Чивути имућни. Али то све није доста. Није ни лако држати пет душа на свом врату. Српско „Свој своме" убило га сасвим.

Угледајте се, браћо ратари, на нас ратаре у Банату. Зар нисте видели, како су у велеиздајничкој парници туђинци, који су се као Клајн угнездили међу Србе, сведочили против затворених Срба и целог српског народа. То је захвалност за кору хлеба, коју им пружају Срби. Зар ћемо хранити змије у недрима својима?

М. Б. ратар.

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло" послали су нам: Стојан Прибићевић, ратар из Главичана 9 К 60 ф.; госпођица А. Омчикус из Бјеловара 9 К 60 ф.; Антоније Срнић, учитељ „велеиздајник" из Кирина 12 К 84 ф.; Младен Ћирић, прота из Допсина 6 К 40 ф.; Ђока Буцић из Г. Скугрића 12 К 80 ф.; гђица А. Омчикус из Бјеловара опет 12 К 80 ф.; Глишо Трбић, ратар из Будимаца 4 К 28 ф.; Богдан Мамула, биљежник у Гомирју 25 К 60 ф.

Закон о проширењу изборног права примљен је у сабору. Сабор је радио дан-ноћ, само да буде овај закон што прије примљен. Сад ће бан или подбан ићи чим прије, за који дан, у Пешту и Беч, да закон добије краљеву коначну потврду (санкцију).

Раух је био забранио у општинама уредовање ћирилицом. Нека наша општинска заступства закључила су сад, да се поново уведе ћирилица у уредовање у општинама.

Ми се надамо, да ће општинска заступства свуда у својој првој сједници закључити, да се уведе опет ћирилица. Ако ми сами не тражимо да нам се штује наше писмо, зар ће се неко сам сјетити, да га штује и даде му мјесто, које му спада.

Опћ. заступства у општинама Плашки и Кореница већ су створила такве закључке. Не дајте, да Плашки и Кореница остану сами.

Петар Петровић, учитељ „велеиздајник" изабран је у Војнићу за жупанијског скупштинара са великом већином против кандидата франковачког.

Код избора жупанијског скупштинара у Војнићу гласовала су два једна Србина: Сава Бижић из Бариловића и Никола Михајловић из Перјасице за франковца а против Србина Петра Петровића, учитеља „велеиздајника".

Износимо им имена пред цио народ српски, да кољено кољену на њих пстом показује као на нове Бранковиће.

Радикалска искреност. Радикали непрестано грде самосталце и сву коалицију, што су склопили споразум с баном и његовим пријатељима, да се земља отресе Рауха. Мислио би, они су крвни непријатељи бану и влади. Међутим су у Моровићу сви радикали, што их има, листом гласали за д-ра Светислава Шумановића, који је кандидиран на темељу споразума коалиције с баном.

На језику против, а на дјелу за. Такви су људи радикали.

У Босни су код избора за сабор изабрани свуда српски и муслимански народни кандидати. Хрвати су се поцијепали. Али побиједила је код бирања 7 кандидата, које бира народ на

темељу опћег права гласа, народна хрватска странка, јер је добила 5 котарева, док је ненародна странка надбискупа Штадлера добила само два котара.

Срп.-прав. црквена општина у Рацмечки на граници Баранье у Угарској има 102 српске душе, српску школу и у њој 18 дјеце, коју учи Српкиња учитељица. Та шака Срба, људи вриједних и честитих опкољена је морем туђинаца. Црквица св. Димитрија срушила им се пред 5 година и од тога доба у њихову селу није се појала српска литургија.

Срби из Рацмечке управили су позив на српски народ, да им помогне прилозима, не би ли како сазидали црквицу, која ће их јачати у вјери православној и народности српској, да нам не утону у мору туђинштине.

Свако није врстан много дати, али сви могу по мало дати. Боље је да 100 људи даду по 5 филира, него један двије трн круне. И више се скупи тако и лакше дође све, него оног једнога, и уз све то, може се онда рећи, да је сав народ помогао, а не шака људи.

Ко усхтије, нека пошаље новац на ову адресу:

Nikolics Szlavko, szerb plébanós
Bátaszék (Tolna m.)

Муслимани босански непрестано седе из Босне. Ми свраћамо пажњу онима Србима ратарима, који су зарадили новаца у Америци, на то, да би могли сад јефтино купити земље у Босни. Нека се обрате само на „Привредник" у Загребу. Он ће их упутити, гдје има земље.

Уговор између Русије и Јапана. Писали смо, како се Јапан стара на сваку руку, да се измири с Русијом. Сад можемо јавити, да је дошло и до писменог пријатељског уговора између Русије и Јапана.

И једна и друга гледа да рашири свој углед у Кинеској и на обалама Великог или Тихог Оцеана. Због тога је дошло прије и до рата између њих. Јапан је хтио, да посве отуд истисне Русију. Мислио је да ће му то поћи за руком послије побједе извојеване над Русијом у Манџурији. Али у то се почела Сјеверна Америка (Сједињене Државе Сјевероамеричке) да плете у послове кинеске и да увеличава страшно своју поморску силу.

Јапан види да ће између њега и Сјеверне Америке морати доћи до обрачуна кад тад. Зна да ће самој њој тешко моћи одољети, јер је то најбогатија земља на свијету, а камоли, ако му Русија стане правити неприлика за леђима. Зато се Јапан стао умиљавати око Русије и у овом уговору попустио је у многом, одустао за сад од своје накане, да потисне Русију с Тихог Оцеана. Русији је то опет добро дошло, да одахне и да се спреми за будућност, и уз то да не мора цијепати своју силу, па да буде јача овдје у Европи, гдје се осилила њемачка царевина и пријети свој Европи, а поготово нама Словенима.

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане ђаке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих мјесних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник" у Загребу, па ће добити одмах сва даљна нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкиње (махар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

Народно здравље.

Лекарске поуке.

1. Хлеб. Хлеб је најглавнија наша храна. А код сиротиње често је и једина храна.

Наш свет не једе никакво јело без хлеба. Шта више, узме по три залогаја хлеба а један залогај од другог јела. И кад нема довољно хлеба, он не сматра да је добро јео.

Из хлеба се добија највише хране. Хлеб даје више од половине потребних хранљивих састојака, а онај остатак даје остала друга храна.

Од хранљивих састојака највише има у хлебу скроба, а врло мало беланчевине — скоро седам пута мање него скроба.

Масти има највише у ржаном и кукурузном брашну, а у осталим врло незнатна количина.

Према томе, у хлебу нема свих хранљивих састојака и у оној количини, која је нашем телу потребна.

Зато хлеб и не може да послужи као искључива храна.

Ко се само хлебом храни, или уз хлеб узима врло мало друге какве хране, тај, и ако се осећа, да је сит, не храни се добро и не напредује.

Зато, ко хоће, да има праве користи од онога што једе, тај мора да узима не само хлеба већ и осталу храну у довољној количини.

За једног одраслог човека потребно је за доручак четврт килограма, а за ручак и вечеру по пола килограма хлеба.

Разуме се, да се уз хлеб мора узимати у довољној количини и остала храна: (сира 100 грама); сланине (100 грама); 2 прегршти зготовљеног пасуља, грашка са сланином, зејтином или машћу; три јаја и две чаше млека.

Ко би место ове хране узимао купуса, бораније (махуна), вела и кромпира, тај мора да узима два пут више меса и хлеба него што је узимао са напред наведеном храном.

Ко једе само хлеба и лука, паприке, расола, сирћета, као за време поста, тај и ако узме три пут већу количину хлеба, ипак не узме довољно хране. Јер сва та остала храна, осим хлеба, и ако напуни желудац, не храни, већ, што више, квари желудац.

И ако је хлеб тако важна наша храна, и ако ни један оброк не пропустимо без хлеба, ипак се на справљање хлеба најмање пази. И све оно што се ради, ради се без користи а на штету здравља.

Хлеб се справља од разне врсте жита: пшенице, кукуруза, ражи, јечма, елде и кромпира. Сем тога, од смесе тих жита: ражи и кукуруза јечма и ражи и др.

Према хранљивим састојцима, које разне врсте жита имају, и хранљивост хлеба је различита.

Тако, најхранљивији је пшеничан хлеб, затим кукурузан, па ржан, јечмен, овсен, хлеб од елде и кромпира.

Смеснича — хлеб справљен од пшенице и кукуруза, ражи и кукуруза, по својој хранљивости долази одмах после пшеничног хлеба.

Поред тога, хранљивост хлеба зависи и од начина како је справљен.

Најхранљивији је хлеб, који је справљен од ситно самлевеног и често просејаног брашна — бели хлеб.

Хлеб справљен од крупно самлевеног брашна, од кога се врло мало или нимало не одвајају трице, тако звани — црни хлеб, у пола мање храни него бели хлеб.

Хлеб је црн зато, што у њему има разних уродица, и што нису добро издвојене трице (посије): крупно самлевени остаци од љуске на зрнима.

Од белог хлеба пређе у крв 95 делова. А од црног хлеба пређе у крв само 70 делова.

Према томе потпуно је неосновано мишљење простог света, да је хранљивији црни него бели хлеб.

(Наставиће се).

Различите вијести.

Репатица и земља. 19-ог у јутро прошла је наша земља кроз реп звијезде репатице. Као што смо писали пред дуже времена у овом листу, није се догодило ништа земљи. Реп је у звијезде репатице тако риједак, много рјеђи од зрака, да земља пројури кроз њега, као зрно кроз маглу.

Но многи су очекивали с великим страхом пропаст свијета. Приличан број их се убио од страха. Многи су ноћ између 18-ог и 19-ог овог мјесеца сланили с пијанкама и гозбама, као пред судњи дан. Сад се сви чуде, како су се узалуд страшили.

Много је пута већ земља прошла кроз реп звијезда репатица и проћи ће, а она ће остати нетакнута и кружити кроз васиљену око сунца, идући својим од вијекова сталним путом.

Трошкови великих држава на војску. Донијећемо укратко овде, колико велике државе у Европи имаду војске и колико троше на њу, да видите, шта убија народ највећма у свима државама.

Наша држава има у миру близу 400.000 војника, а троши на њих 500 милиона круна годишње, или на сваку душу у држави 10 К.

Немачка има у миру стајаће војске 600.000 момака, а троши на њу годишње 1 милијарду 657 милиона круна.

Италија има стајаће војске у миру 250.000 а троши на њу годишње 470 мил. круна. Њу много стоје ратни бродови; има их двапут више од наше државе, зато троши на војску скоро као и наша држава, мада је мања много од наше државе.

Русија има у миру војске, заједно с официрима и чиновницима војничким 1 милион и 400 хиљада људи. Троши на војску годишње 1 милијарду 650 милиона круна.

Француска издаје на своју војску годишње 1 милијарду и 167 милиона круна, а има у миру војске 550 хиљада.

Па, у пркос томе, државе непрестано повећавају своје војске и нико не зна, докле ће то ићи тако и како ће то све свршити.

Одговори уредништва.

В. М. у Д. Ако је пут јавни планскн, морате допустити, да се прошири. Немојте се парбити.

Ивану у Д. Ми Вам не можемо послати књиге, него је наручите сами. Књига се зове: „Грађански парбени поступак“ и стоји 5 К. Него ћете се слабо помоћи, јер је тај закон неразумљив за човека нешколована. Књигу је штампао књижар Лав. Хартман у Загребу.

Свет. К. у Стр. Наручите сами код „Српске Штампарије у Загребу“, да Вам штампа тај натпис. Ми не можемо за своје претплатнике куповати и наручивати шта им треба. Ми дајемо само упуте.

Т. С. у М. Ако сте опорезовали пушку, не смијете је зато носити по вани, ни по свом земљишту. Смијете је само држати у кући. Само ко је платио још и ловну карту, тај смије носити пушку по ловишту своме. § 19. закона о лову вели: Нико не смије ходати с пушком по туђем ловишту, осим по јавним цестама и путовима.

А по §-у 14. цесарског патента од 24. X. 1852 не смије се оружје носити никуда, ни по шестама и јавним путовима, без оружног листа. Само ко има ловну карту може носити пушку без оружног листа. (Владина наредба од 9. XII. 1894.)

Ако земљишна заједница има најмање 400 рали земље у једном комаду, онда по § у 2. слово а) закона о лову свеједно не може сама вршити право лова, него по §-у 13. мора дати ловиште у закуп, а закупнина тече у њену благајну. Ако је њен посјед испод 400 рали, онда потпада под ловиште дотичне управне општине, па општина вуче корист од њега.

§ 10. закона о лову вели, да се без јавне дражбе може продужити ловни уговор, ако закључи тако општ. заступство. Но кот. област може да не да допуштења свог, ако би се могла добити већа свота на дражби. Ви сте уложили уток па чекајте на ријешење.

Кад се продаје ловиште у закуп на дражби, онда га добива онај у закуп, ко понуди највећу закупнину. Само то мора бити особа непорочна живота и особа која није била правомоћно кажњена ради прекршаја §§-а 11. 14. и 49 закона о лову.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

исплаћује не само посмртнину од **K 2.000** (велико коло), од **K 1.000** (средње коло) или од **K 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства“.** Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком,** те се предаје или путем „Привредника“ на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот,** моли она све **имућније Србе и Српкиње,** да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање K 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по K 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даваа **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:
„Резервирани котар“ цијена Круна 1.—
Коста Мајкић:
„Борба чешког народа“ „ „ 0·80
Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге K. 1.60 франко

Наручују се упутницом.

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ,** како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе,** дакле нема **шприцања.** Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

Биро за оглашивање П. Крстоношића у Новом Саду.

ЗАШТО СЕ ПАТИТЕ

којекаквим збубаним опасачима за килу кад је **лечнички доказано,** да вам моји **чувени потпасачи за килу сигурну помоћ** могу пружити, тако да сте безбрижни и дању и ноћу. **Хиљаду захвалница** од оних, који се помогли, стоје свакоме на увид.

Даље препоручујем све потребне **справе за лечнике, бабице, хроме** и с **коншталом.** За болеснике **све справе.** Разашиље се под највећом тајном. — Иштите ценовник бадава и франко.

АУГУСТ ЦИГЛЕР у Новом Саду (Ujvidék)
преко од Цпитралног Кредитног Завода I./K.

4106

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 20. Загреб, у четвртак 20. маја (2. јуна) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО
НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више ох три пута умећују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 6. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Ружописи се не враћају. —

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Српски народно-црквени сабор.

Карловци, 30. маја 1910.

Као што вам је познато, сазван је српски народно-црквени сабор у Карловцима на дан 29. маја 1910.

Овај сабор састао се у врло важним приликама. Радикали су својим радом за осам година довели нашу народно-црквену автономију и иметак њен у ћор-сокак. У сабору 1906. и 1908. створили су неке важне уредбе, а да се пре нису осигурали, да ће влада угарска предложити краљу на потврду те уредбе без промене. Тако је дошло до тога, да је угарска влада код неких уредаба додала неколике параграфе, а код других додала, да угарски министар председник решава у задњој, врховној инстанцији (молби) оно што реше наше аутономне власти, као што су: Саборски Одбор, Школски Савет, Народно-црквени Школски Савет.

Тако, на пример, код манастирске уредбе министар председник потврђује уговоре о закупу манастирске земље. Ми не можемо стопу земље манастирске дати у закуп, а да министар председник угарски не каже: да.

Да наведемо још један пример. Радикали су створили уредбу о том, ко може бити изабран за посланика. По старој уредби није никад могао бити биран онај, ко је кажњен због злочинства каквог. Радикали су то промениди, да после неколико година може бити и такав биран за посланика. То су учинили само зато, да Јаша Томић може бити изабран, који је убио д-р Мишу Димитријевића и у вацкој тамници одробовао 6 година.

Но добро. Ми томе не гамеримо. Може човек починити злочинство, па се покајати. И у државни сабор могу бити бирани такви људи, кад прође одређени број година.

Али шта се догодило овде? У то баш доба, 1908., почео је Раух затварати самосталце због злочинства „велеиздаје". Раух и угарска влада држали су, да ће све воће самосталске доћи у тамницу и бити суђени на робију. Ту прилику хтела је употребити угарска влада, да за увек затвори врата самосталским првим људима у српски народно-црквени сабор. И угарска влада дода оној радикалској уредби, да они људи, који су кажњени због политичког злочинства (као што је и велеиздаја) не могу никад бити бирани у народно-црквени сабор. Тако је Векерле мислио осигурати за дуго владу у аутономији својим радикалима, којима је од велике љубави и ордене на прса прикачио.

И учињио је чега нема нигде у свету. Јер свуда на свету прости злочинци могу у државне саборе тек кад истекне одређени број година, што су изашли из тамнице. А политички злочинци могу одмах у сабор у целом свету, чим изађу из тамнице. Не мора да прође ниједан дан после тога. Само код нас прости злочинац, који је убио човека, може у Народно-црквени Сабор, а политички кривац не може никад.

Боље је онда било, да је остало по старом, него што су радикали створили ову уредбу, а да се пре нису осигурали код угарске владе, да ће бити потврђена без икакве промене. Јер шта може сад учинити влада рђава? Она може обедити прве српске људе због ма каквог политичког злочинства — рецимо бунења, што је најлакше — најмити као Раух лопове свједоке, дати да им суде Тарабокије и браћа, и тако им за увек затворити врота српског народно-црквеног сабора!! Тако су радикали паметно све уредбе у сабору удесили.

А како су управљали с народно-црквеним иметком, о том сте доста читали. Колике су стотине хиљада народног новца улудо утрошене, то знамо. А колико ће се тога још открити, чућемо ускоро, ако Бог да.

Због свега овога народ је страшно судио радикалима на изборима. Пре су имали 41 посланика, а сад су их добили 28. И то зато, што су имали у рукама власт у народно-црквеној автономији, а нарочито у општинама црквеним, те су починили силна безакоња, одузели право гласа стотинама самосталских бирача у Срему и Угарској.

У Сабору сада седе 44 самосталца и 3 члана српске народне странке у Угарској, који су се отцепили од радикала, кад су видели њихова силна безакоња и уверили се о њихову ненародном и несрпском раду. Они ће се у свему слагати са самосталцима.

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

Сабор ће имати, дакле, важан и велик посао да обави самим исправљањем погрешака, које су починили радикали. А колико ће тек имати посла, да уреди оно, што су радикали пропустили учинити, па тек док доведе у ред поремећено господарство с народно-црквеним иметком.

Но ми се уздамо и унапред знамо, да ће с. с. с., која сад има већину у сабору, умети и хтети све учинити, да то изађе на што већу корист српског народа.

У то име сретан нека буде рад Српског народно-црквеног сабора у Карловцима.

Отворење Српског народно-црквеног сабора.

Карловци, 30. маја 1910.

Већ у суботу стигла је у Карловце већина посланика с. с. с. Пре подне и после подне у суботу имали су посланици с. с. с. договоре о држању свом код отворења. Знало се, да су радикали тако осрамоћени и утучени, да се неће усудити правити никаквих покора код отворења. Али опет, требало се на све спремити. Самосталци су били одлучили, да се неће ни с чим изазвати, већ да ће бити потпуно мирни и присебни.

У суботу после подне око по један стигао је и краљев комесар Тула Рохоњи, државни саветник у угарском министарству правде у Карловце. Дочекан је по пропису с највећом парадом. На станици жељезничкој дочекала га је војна музика, одред један војске, градско карловачко заступство, управе школа у Карловцима, свечана патријархова кола с владиком једним. Уз патријархов двор постављени су били војнички топови. Пред двором дочекао га је патријарх, све владике, многобројни свештеници и калуђери, ђаци свију школа и професори и много света. Топови су без прекида грували.

У недељу, 29. маја, у 11 сати пре подне отворен је сабор. Одмах се види, колика је већина самосталаца, кад заузеше места у саборници. Две трећине простора покриште самосталци и чланови српске народне странке. На њиховим лицима читаш радост, одлучност и вољу да раде. Код радикала највећа потиштеност и сметеност. Радикалски Саборски Одбор није се усудио ни да седне за свој сто, да не упада јако у очи свету, него поседао у посланичке клупе, да их теже свет примети. Тешко је то гледати у очи свету, кад те оптужује због упропашћења стотина хиљада народног иметка, а не можеш да се одбраниш!

Сабор је отворио краљев комесар, којега је допратило у сабор изасланство саборско, све уз прописане почасти и испратило после отворења сабора.

Галерије саборске препуне су света. Силан свет стајао је вани, јер су мале просторије да их приме. Кад су посланици предавали веродајнице, поздрављале су галерије бурно поједине самосталце, а нарочито посланике „веле издајнике“.

После предавања веродајница изабран је одбор верификациони, то јест одбор, који ће установити, јесу ли избори посланика по закону обављени. У одбор је изабрано 15 чланова. Самосталци нису себични, као што су били радикали, кад су имали већину, него су изабрали у тај одбор и 5 радикала, 1 члана српске народне странке и 9 самосталаца, тако да су све странке заступљене у њему према својој снази.

После тога је прва саборска седница закључена, а друга ће се сазвати, кад верификациони одбор сврши свој посао.

Кад су самосталци излазили из сабора поздрављао их је сакупљени народ бурно и одушевљено. „Велеиздајника“ Адама Прибићевића носила је омладина на рукама. Радикали су покушавали да где и руже самосталце, али им је глас звучио као глас разбијена лонца.

Неки радикали показали су и овај пут своју разбојничку ћуд. Браћа и синовци д-ра Ђорђа Красојевића, председника радикалне странке, најпре су у недељу пре подне разбили главу једном богослову. Кад нису били зато затворени, мислили су да им је све допуштено, разбили су поподне главе неколицини Новосађана, присташа српске народне странке. Но сад им није опроштено, него су сва четири затворени.

Нетреба се нико бојати, да ће самосталци пустити, нека радикали омету рад сабора, како то они прете. Самосталци нису насртљиви и себични као радикали. Али ће они умети и спречити сваки покушај радикалски да сабор разбију, као што су то и у Загребу учинили као чланови српско-хрватске коалиције, кад су франковци, браћа радикалска, покушали да спрече рад сабора а нарочито његов рад око проширења изборног права.

Српски народ нека с поуздањем гледа у с. с. с. Она ће поуздано увести ред у Српску народно-црквену автономију, па ма шта радикали покушали.

Русија.

Вјера старих Руса.

Стари Руси нису имали храмова. Они су службе својим боговима обављали под отвореним небом, обично на врховима брда под каквим високим дрветом. Били су правили идоле, ки-

пове својих богова и приносили им жртве: заклану стоку, разне пољске плодове.

Правих попова није било у старих Руса. Сваки домаћин могао је сам боговима приносити жртве и говорити молитве, дакле служити службе. Но осим тога било је посебних људи: врачара, чаробњака, пророка, који су знали тобоже добро вољу богова, умјели богове умилостивити и прорицати будућност.

Осим ових чаробњака било је по вјеровању старих Руса и вјештица. Оне су од реда бабе, по ноћи пјевају зраком, јаше на свињи или метли. Међу њима је прва баба-јага. И вјештице могу учинити, да богови нештоураде или не ураде. Оне раде о злу људима: пошаст у стоци, суша, поводњеви и тако даље, све то стоји до воље вјештицама. Вјештице се састају на Лисој Гори понекада. Тамо играју, пјевају и смишљају зло људима.

И ако стари многобожачки Руси нису имали храмова, ипак су имали празника, које су славили с великим свечаностима.

Један од главних богова био је Русима Дажбог, бог сунца. Јер Руси су били ратари, а ратарима је свуда сунце у природи најважније. Зато су гледали да умилостиве бога Сунца светковинама у његову част. Сви стари Словени у велико су славили празнике у част бога сунца.

Први празник у част бога сунца славили су Руси, кад се почео топити снијег и сијати пролетни усјеви.[1]) Други, тако звани „сјемик", кад је сијање усјева било завршено. О овом празнику играла су кола младежи око накићеног дрвета. У Русији је и сад обичај, да се иде по пољима засијаним са заставама окићеним цвијећем. Трећи празник је „Купало". Слављен је о данашњем нашем Ивандану, кад је сунце најјаче. И тада су палили ватре, младеж је играла око њих, прескакивала их, пјевала пјесме. Огњем и водом с овог празника кропили су поља, да боље роде. Иза овог празника почињала је жетва.

И код садањих Руса, а и код нас, сачували су се трагови овог празника. У очи Ивања пале се ватре (ивањски кријесови), на Ивање се бере цвијеће, плету вијенци.

Четврти празник светковао се зими, од прилике у доба, кад је наш Божић, звао се „Коледо". Код нас је остао траг овом празнику у многим божићним обичајима. А у припјевима народних пјесама спомиње се и име „Коледо": Ладо, Коледо!

[1]) Богу се приносио на жртву јарац, омладина се купала у рјекама у знак чишћења. (И сад је обичај у Русији, да о Богојављењу младеж скочи на трен у воду). Омладина је играла у коло, пјевала пјесме у част сунца, мјесеца, звијезда. Палили су ватре свете, молили Бога, да усјеви роде итд.

И по том се види, како смо ми близу Русима по свему.

И код сахрана мртваца сад код нас сачувало се много тога из оног прадавног доба, а особито „даћа", гозба послије покопа.

Онај Арап Ибн-Фадлан, ког смо већ једаред споменули, описао је тачно обичаје старих Руса код сахране мртваца. Мртваце су спаљивали, а с њима обично и њихово оружје, коња, жену, па онда пса, два бока, пијетла, кокоши неке пољске плодове. То су чинили, јер су вјеровали да покојник живи на оном свијету као и на овом, па му треба све његово тамо.

Послије покопа се држи у част покојнику велика гозба.

Годину дана по покопу опет се приређује част над гробом покојника.

Но Руси су своје покојнике и у земљу закапали. Није се баш морало спаљивати сваког. Други Арап, Ибн-Даста пише о том у опису свога пута кроз руске крајеве. У гробницу су закапали и одјећу покојника, његове наруквице, много јела, посуде с пићем, новац, ако га је било, и најзад његову најмилију жену сахрањивали су с њим живу у гроб.

Руси и сад баш над самим гробовима покојника држе гозбе, по оном најстаријем обичају. б.

„Србобран" и избор Адама Прибићевића.

Од једног ратара, свог изборника, добио је Адам Прибићевић писмо, у коме се тај ратар тужи, што је „Србобран" осудио оне, који су гласали за Адама Прибићевића, а против кандидата странке д-р Милана Мандића.

Тај ратар пише, између осталог, и ово:

„Са великим одушевљењем ратара истакнут је противкандидат Адам Прибићевић. Па и како неби сваки свјестан Србин интелигентан човјек, а особито ми ратари, сјећајући се жртве Адама Прибићевића, који је пред вјешала доведен био за права народа свога, то учинио. А добро се сјећамо и помљиво смо пратили велеиздајничку парницу, а и Акуртијеву оптужницу, која много спомиње „Српско Коло" и многе чланке под шифром *А*. А и данас, ево, дочекасмо опет, после 20 мјесеци тешкога његова робовања, да пред очима својима прочитамо који чланак врло користан за пуку ратару, под истом шифром *А*, који нас окрепљује братским осјећајима. И таково омиљено срце међу народом није заслужило *преврата*, већ најугледније мјесто."

Из овога видимо, да народ није право разумио оно што је „Србобран" написао о гра-

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

чачком избору. Није „Србобран“ рекао да треба презрети Адама Прибићевића. То ником код „Србобрана“ није било ни на крај памети. „Србобран“ је рекао оно што мора сваки Србин послије мало размишљања одобрити. А то је у овом:

Ако ће једно друштво напредовати, сваки члан друштва тога мора слушати оно што цијело друштво одлучи. Јао оном друштву, у ком нико никог не слуша, у ком свако тегли на своју страну. Никад у њему среће и напретка.

Нарочито ми Срби морали би се научити бити сложни и слушати већ из своје несретне прошлости, која је баш зато и била несретна, што међу нашима старима нико није хтио слушати, већ је свако радио по свом пустом ћефу. Зато смо и дошли на ове гране, што су нам стари тако радили.

И странка је друштво, ком нема напретка, до год поједини чланови хоће да је њихова воља старија од воље цијеле странке. Па тако и с. с. с. Она је досад баш и напредовала толико, што је њеним члановима странка била преча од њих самих. Почне ли се другачије радити, почеће и странка пропадати.

Ето, зашто је „Србобран“ осудио то што у Грачацу не послушаше странке, него срушише њена кандидата. Тим је дан примјер и другим котаревима за будуће. У Грачацу нису послушали странке, него изабрали другог. Сад могу рећи у другим котаревима: Па кад су Грачани могли онда учинити тако, зашто ми неби сада? И расуло и пропаст је ту.

Адам Прибићевић хтио је одмах захвалити стога на мандату. Но на жељу управе странке он је придржао мандат, јер је странци потребан био мандат, против кога није уложен протест, будући да има много мандата, против којих су уложили радикали протесте или су обавили посебно изборе, само да тако ометну овај сабор. А то се никако није смело допустити.

Ми молимо све своје пријатеље у срезу грачачком, да се устрпе, док не добијемо времена да ову ствар ријешимо на задовољство свију. Нека због овог свега не носе мржње у срцу једни на друге. Нама је више него иком потребна љубав међусобна, пажња и слога. Нарочито молимо оне, који су гласали за Адама Прибићевића, да не осуђују оних који су гласали против њега. Они су чинили своју дужност, они нису гласали против њега лично, него су гласали за странку, онако како су морали као чланови с. с. с. гласати. Јер, да је њега странка поставила за кандидата, они би сви гласали за њега.

Бановић Страхиња.

(Наставак).

Ја кад бане књигу проучио,
Мука му је и жао је било,
У образ је сјетно невесело,
Мрке брке ниско објесио,
Мрки брци пали на рамена,
У образ се љуто намрдио
Готове му сузе ударити.
А виђе га старац Југ-Богдане,
Виђе зета јутру на уранку,
Плану Луже, како огањ живи,
Страхинићу зету проговара:
„О мој зете, Бог ми с тобом био!
Што си, зете, јутрос подранио?
А у образ сјетно невесело?
Од шта си се, зете, раздертио?
На кога си с', зете, ражљутио?
Ал' се шуре тебе насмијаше,
У јеглени ружно говорише?
Ал' шурнаје тебе не дворише?
Ал' махану тој тазбини нађе?
Кажи, зете, што је и како је?“
Плану бане, па му проговара:
„Проћ' се, тасте, стари Југ-Богдане!
Ја сам с шурам' био у лијепо,
А шурнаје господске госпоће
Дивно зборе, а дивно ме дворе,
Тој тазбини мојој мане нема,
Но да видиш, што сам невесео:
Стиже књига од малене Бањске,
Баш од моје остарјеле мајке;“
Каже јаде тасту на уранку,
Како су му двори похарани,
Како су му слуге разагнате,
Како ли је мајка прегажена,
Како ли је љуба заробљена:
„Но мој тасте, стари Југ-Богдане!
И ако је моја данас љуба,
Љуба моја, ал' је шћера твоја:
Срамота је и мене и тебе;
Но мој тасте, старац Југ-Богдане!
Мислиш ли ме мртва пожалити,
Пожали ме док сам у животу.
Молим ти се и љубим ти руку,
Да даш мене ђеце деветоро,
Ђецу твоју, а шурове моје,
Да ја, тасте, у Косово пођем,
Да потражим душманина мога,
А царева грдна хаинина,
Који ми је робље заробио;
А немој се, тасте, препанути,
Ни за твоју ђецу убринути;
Ја ћу ђеци, мојим шуревима,
Хоћу њима рухо пром'јенити,
А у турско рухо облачити:
Око главе бијеле кауке,

А на плећи зелене доламе,
А на ноге меневиш чакшире,
О појасу сабље пламените;
Призват' слуге и казаћу јунак,
Нека слуге коња оседлају,
Оседлају, тврдо опасују,
Нек пригрћу мрким међединам';
Учиниће ћецу јаничаре;
Ја ћу ћецу шуре сјетовати,
Када са мном буду кроз Косово,
А кроз војску цара на Косову,
Пред њима ћу бити делибаша,
Нек се стиде и нек се препану,
Нек се свога боје старјешине;
Когођ стане у царевој војсци,
Ко гођ стане с нама говорити,
Стане турски, окрене мановски,
Ја с Турцима могу проговорит',
Могу турски и могу мановски,
И арапски језик разумијем,
И на крпат ситно арнаутски;
Проводићу ћецу кроз Косово,
Сву ћу војску турску уходити,
Док ја нађем душманина мога,
А Турчина силна Влах-Алију,
Који ми је робље поробио;
Нек шуреви буду у невољи,
Ел сам, тасте, могу погинути,
Ја ли ране ласно допанути."
Кад то зачу стари Југ Богдане,
Плану Јуже, како огањ живи,
Страхињ-бану зету проговара:
„Страхињ-бане, ти мој зете мили!
„Вићех јутрос да памети немаш.
„Што ми ћеце иштеш деветоро,
„Да ми ћецу водиш у Косово,
„У Косово, да их кољу Турци,
„Немој, зете, више проговарат',
„Не дам ћеце водит' у Косово,
„Макар шћери нигда не видио.
„Мио зете, дели Страхињ-бане!
„Ражта си се тако раздертио?
„Знаш ли зете? не зна ли те људи!
„Ал' ако је једну ноћ ноћила,
„Једну ноћцу шњиме под чадором
„Не може ти више мила бити,
„Бог ј' убио, па је то проклето,
„Води њему, него тебе, сине;
„Нека иде, враг је однесао!
„Бољом ћу те оженити љубом,
„С тобом хоћу ладно пити вино,
„Пријатељи бити до вијека;
„А не дам ти ћецу у Косово."
Плану бане, како огањ живи,
У иједу и тој муши љутој
Не шће викнут' ни призвати слугу,
За сеиза ни хабера нема,
Но сам оде к ћогу у ахаре,
Ја како га бане оседлао!
Како ли га тврдо опасао!
Па заузда ћемом од челика,
Пред дворе га води у авлију
К бинекташу бијелу камену,
Па се ћогу фати на рамена,
Погледује девет својих шура,
А шуреви у земљицу црну.
Бан погледну пашеног свога,
Некакога млада Неманића,
А Неманић гледа у земљицу.
Кад пијаху вино и ракију,
Сви се фале за добре јунаке,
Фале с' зету и Богом се куну:
„Волимо те, Страхињићу бане!
„Но сву земљу нашу царевину;"
Ал' да видиш јада у невољи!
Бану јутрос нема пријатеља:
Није ласно у Косово поћи.
Виће бане, ће му друга нема,
Сам отиде пољем крушевачким.
Ја кад био низ широко поље,
Обзире се на Крушевцу б'јелу,
Неће ли се шуре присјетити,
Неће ли се њима ражалити;
А кад виће јутрос на невољи
Ће му нема главна пријатеља,
Паде на ум, па се досјетио
За његова хрта Карамана,
Кога воли него добра ћога,
Те привикну из бијела грла,
Остало је хрче у ахару;
Зачу гласа, хитро потрчало
Док у пољу пристиже ћогина,
Покрај ћога хрче поскакује,
А златан му литар позвекује,
Мило било, разговори с' бане.

(Наставиће се.)

Кад не добијеш „Српско Коло".

Доста пута догоди се, па претплатник новина не добије понеког броја новина. Ту може бити крива пошта, на којој се дотични број изгубио. Може бити кривица и код управе новина, која се забуни код отпремања неколико хиљада бројева, па понеком не пошаље броја.

Сад, чија кривица била да била, није право по претплатника. Он је лист платио и треба да добије сваки број, да га чита. А и ми богме волемо да наши претплатници сваки број прочитају и нешто науче.

Зато треба претплатник да ***рекламира*** (затражи) онај број „Српског Кола", који није примио. Многи би претплатник то и учинио, али мисли, да му се не исплати платити поштарину за то. Прескупо би га онда дошао тај број. Па тако ћути и љути се на нас, што

није добио листа, па ако се то још једаред деси, може да се наљути и остави наш лист за увек, и ако ми нисмо ништа криви, и ако би му ми послали дотични број, кад би знали, да га није добио.

Да то не буде, ми овде упућујемо своје претплатнике, да се за рекламацију не плаћа никаква поштарина, већ треба само сести и написати на комадић папира чиста, велик као обична дописница поштанска, да дотични број није дошао, и замолити да се пошаље. На ту рекламацију не треба никакве марке.

Овако та рекламација мора изгледати:

На предњој страни треба написати:

Рекламација новина.

Уредништву

„СРПСКОГ КОЛА"

Загреб

Николићева улица број 6.

На другој страни треба написати овако:

Број 19. (изгубљени број) „Српског Кола" нисам примио, па молим, да ми се одмах пошаље.

Милош Пешкир

Блињски Кут.

А можеш узети и коверт (само те то стане 2 филира, јер толико стоји коверт), па на њему напишеш као на предњој страни горе, а унутра туриш комадић папира, на ком си написао ко горе на другој страни. Али не смеш коверт залепити. Мора остати отворен.

Мислимо да ће сада сваки наш претплатник сасвим јасно разумети, како ће затражити онај број „Српског Кола", који није примио, а да га то ништа не кошта.

Шта се збива у нас и у свијету.

САНКЦИЈА ИЗБОРНЕ РЕФОРМЕ. Краљ је у Будимпешти потврдио закон о проширењу изборног права. Тиме је једна велика народна тековина извојевана поред свију сметња, које су јој на пут стављали душмани народни. Српска сам. странка може се поносити пред народом, што је овим законом проширила права народна. Сад ће тек моћи да и лакше приступи проширењу других народних права. Зато ћемо морати још чвршће стиснути своје редове.

Живила изборна реформа!

За „Српско Коло" Послали су нам за „Српско Коло": Госпођица Мара Цвијановић из Загреба 5 К 60 ф; Марко Ђолић из Пожеге 7 К 44 ф; І. Беловарско трговачко друштво у Беловару 9 К; Милан Ђурђевић из Прхова 4 К 28 ф; др. Миленко Марковић, народни заступник из Пакраца 20 К; Божидар Ђорић из Ремовца 4 К 80 ф; Никола Тепшић, учитељ из Блатуше 21 К 36 ф; Јово Лончар из Ријеке 13 К 2 ф; П-П. Метикош из Негославаца 9 К 60; Урош Шуваковић из Јарка 3 К 50 ф.

Одгода сабора. Земаљски сабор у Загребу одгођен је на неодређено време, пошто је примио закон о проширењу изборног права. Закон је подбан Чаврак однио у Будимпешту на санкцију краљевску. Јер је краљ прошао кроз Будимпешту на свом путу у Босну. У Будимпешту је прошлог петка стигао и бан по истом послу.

Цар и краљ Фрањо Јосип І. у Босни. У недјељу 29. маја ујутру кренуо се краљ Фрањо Јосип І. из Будимпеште жељезницом према Босни. С њим путују царски и краљевски министри, који су највећа господа у држави иза цара и краља. Краљ ће се довести до Брода, а одатле ће према Сарајеву.

Босна и Херцеговина су сад припале сасвим нашој држави па Његово Величанство краљ иде у походе својим најмлађим земљама. Сарајево је све искићено српским и хрватским заставама, силан се народ слегао у Сарајево да види краља. Имаде свијета и из других земаља. У Сарајеву већ нема доста кућа за становање, толико се народа згрнуло.

Краља ће срдачно дочекати и поздравити и Срби и Католици и Муслимани. Краља ће у Босни тим радосније дочекати, што је и Босна добила свој сабор, који је, и ако није богата какав, бољи него никакав.

Црна Гора — краљевина! Црна Гора је слободна српска кнежевина. Она хоће сад да буде краљевина, а њезин кнез краљ. Зато се црногорска влада обратила другим великим државама и рекла им, да ће се прогласити краљевином, и велике државе су пристале на то. Тако ће наскоро бити од кнежевине Црне Горе краљевина Црна Гора. То је част бити краљевина, али никаква корист.

На Цетињу се родио у кнежевића Мирка син. Кум ће му бити руски цар Никола.

Врједноћа радикалска. У верификациони одбор на срп. нар.-црквеном сабору изабрано је и 5 радикала: д-р Јован Радивојевић-Вачић, д-р Миливој Бабић, д-р Светислав Новак, Мита Клицин и Стеван Михалџић. Одбор је држао сједницу у понедјељак 30. маја прије подне. Кад није био готов, одређена је сједница и послије подне. Око 7 сати устану радикали и кажу, да изступају из одбора, јер самосталци их муче дугим сједницама.

Ако самосталци муче њих пет, они муче и себе, јер самосталаца је девет у одбору. Кад су радикали отишли, одбор је наставио рад, и кад није био готов до 8 сати у вече, одређена је опет наставак сједнице у 10 сати у вече, па док буде устребало у ноћ. Дакле самосталци су себе саме мучили, држали сједницу од јутра па до поноћи, и то и онда кад су радикали изашли ван.

Радикали су научили брати дневнице, а да ништа не раде. Тешко је њима радити. Чим морају малко само напрегнути леђа, одмах то зову мученьем. Али, бадава им је. Самосталци хоће да сабор што брже ради, да се без потребе неодуговлачи и не расипа народни новац.

Арнаутски устанак угушен је. Турска војска купи од Арнаута оружје. Али у прави Арнаутлук, у срце арнаутске земље војска се није усудила кренути. Одавно су прошла времена, кад је онуда корачала нога турског војника. Зато се Срби у Турској немају зашто особито радовати, што је устанак овако угушен. Арнаути ће за кратко, чим већи дио турске војске отиде, опет почети харити и палити.

Хофрихтер осуђен. Онај официр Хофрихтер што је хтио потровати своје другове, само да прије дође у ђенералштаб, осуђен је на смрт вјешалима.

Русија и Енглеска. Преко 50 година биле су ове двије моћне државе завађене кривицом Енглеске. Покојни енглески краљ видио је, да Енглези имају криво и да Енглеској не пријети никакво зло с руске стране. Зато је он прекршио са старом политиком непријатељства и измирио се с Русијом, склопио с њом пријатељски савез. Кад је он сада умро, порадовала се Њемачка, која се боји тога савеза, да ће се то пријатељство распасти. Али то пријатељство ухватило је већ врло дубок корјен у обима државама, а нови Енглески краљ Ђорђе, син Едуардов, као да је још више од свог оца склон томе савезу. Зато је Нијемце стало нешто вепсти око срца.

Јулијаново друштво. Ово мађарско друштво за подизање мађарских школа врло јако напредује. Оно је имало 23. маја п. н. своју главну скупштину у Будимпешти. Из извјештаја види се, да то друштво страховито напредује. Ево главних података: За ову прошлу годину подигнуто је 17 нових школа; број учитеља се попео од 65 на 82; број ученика од 4629 на 5371! Основано је 25 књижница за народ. Свега књижница има 148 у 100 мјеста.

Ово друштво ради и у Хрватској и подигло је већ велик број мађарских школа. С тога ми Срби треба да добро отворимо очи и да се одупремо непријатељу, који прије да нам одузме и вјеру и језик и све!

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане ђаке од — 12 до 15 година, — на изучаваље разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник" у Загребу, па ће добити одмах сва даља нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкиње (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

Народно здравље.

Лекарске поуке.

(Свршетак.)

Заиста, црни хлеб пре засити него бели. А то услед тога, што је потребно дуже време, па да се црни хлеб свари — скоро четири часа, док се бели хлеб много брже — за три часа свари.

Поред тога, нашем свету изгледа црни хљеб да је слађи него бели, услед извесних састојака — киселина, које остану у крупним несамлевеним деловима зрна.

Али, на што је све то, кад тај црни хлеб само напуни желудац, а врло мало од тога пређе у крв. Поред тога услед тешке сварљивости стално шкоди желудцу.

Није обест и предовољство јести бели хлеб. То је непходна потреба, па да буде користи од употребе хлеба.

Боље је узети и мању количину белог хлеба, и ако је мало скупљи, него јести црни хлеб. Хлеб се мора правити од чистог и доброг брашна. Ужегло брашно, као и оно, где је самлевена многа уродица производи разне па и тешке болести желудца и црева.

Зато узимај брашно само од добро зрелог жита.

Чувај брашно на чистом и не на топлом месту. Не мељи на једанпут велику количину брашна, а нарочито ако немаш добру оставу за брашно.

Да хлеб буде хранљивији и да се лако свари, потребно је, да је зготовљен, умешен од киселог теста.

Кисело тесто добија се, кад се брашно замеси квасцем од већег укиселог теста или др. нарочитом врстом квасца.

Квасац дествује да хлеб нарасте, да буде шупљикав, и да се извесни хранљиви састојци претворе у друге лако сварљиве делове.

У колико тесто више нарасте и поступно се пече, у толико је хлеб шупљикавији.

Кисео и шупљикав хлеб лако се вари, јер желудачни сок свуда лако и брзо допре и дествује.

Зато је кисео хлеб, смесница, лако сварљива и јако хранљива храна.

Некисео хлеб — проја — ладњача и погача, тешко се вари и не даје довољно хране.

Ако се, пак, кукурузно брашно, чиме се наш народ највише храни, замеси као кисело тесто — квасцем, онда је такав хлеб врло добра храна. —

Хлеб замешен млеком много је хранљивији и лакше се вари него обичан кисео хлеб.

Качамак је слаба и врло тешка храна а нарочито за децу.

Хлеб треба замесити и испећи тако, да од једног килограма брашна буде 1.250 грама хлеба.

Хлеб треба да је добро печен. Печенији хлеб је здравији.

Недопечен и гњетав хлеб не само што не даје довољно хране, већ је јако и нездрав, јер квари и желудац и црева, услед чега долазе многе тешке болести.

Корица од хлеба лакше се вари и хранљивија је него средина.

Корица на хлебу не сме се ни чим премазивати.

Хладан хлеб лакше се вари и здравији је него врућ и гњетав.

Прекисео хлеб је нездрав и тешко се вари. Кваран и буђав хлеб је отров.

Хлеб треба пећи у чистој пећи, која се одоздо греје, а не са места где се и хлеб пече. Такве пећи треба да има, нарочито на селу, свака кућа.

Хлеб, који се пече у црепуљи, у пепелишту, под сачем, на шпархету није добар. Тај се хлеб никад добро и подједнако не испече, а упрља се пепелом и угљеном, па не може да се очисти.

Не пожали труда, већ своју свакидању намирницу — насушни хлеб — спреми онако, како ће ти праве хране дати.

Имај увек на уму: да храни само оно, што се свари, а не све оно што се поједе. „з. з.“

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова „**Фонд за сирочад Српског Братства**“. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника“ на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чиниме добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даваа **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157. (Славонија). 1188

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:
„Резервирани котар“ цијена Круна 1.—

Коста Мајкић:
„Борба чешког народа“ „ „ 0·80
Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

„Српско Коло“

прима огласе по најумјереније цијени

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Будо Будисављевић.

Број 21. Загреб, у четвртак 27. маја (9. јуна) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недјељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута увршћују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 6. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Избори у Угарској.

Можемо већ рећи, да су избори у Угарској завршени. Истина је, бираће се још и 10. овог мјесеца. Али само у неколико котарева. Иначе су избори свуда обављени.

Влада грофа Куена извојевала је побједу о каквој није ни у сну сањала. Три четвртине посланика добила је влада. Остало се дијели на много странака из опозиције. Кошутовци и пријатељи радикала и савезници Јуштовци, који су у прошлом сабору имали већину, преко 200 посланика, управо су смлављени. Нису добили скупа ни 90 мандата. Шта је овоме узрок?

Истина је, народ је у Угарској доста покварен. Тамо се за новац гласа и бира увелико. Тамо се пије и части о изборима као нигдје на свијету. Тамо ни ратар није раван нашем ратару, који је готов све претрпјети за народну ствар. Тамо ће и ратар за новац и част гласати и за ђавола. Јер никад га нико бољем није учио, сви су му куповали душу од памтивијека, митили га и поткупљивали. А кад се ради о новцу, онда знадемо, да владе имаду више новца, па и плаћају боље.

Истина је и то, да су мађарске владе све, од кад их има, код избора употребљавале силу много више, него у другим земљама. Па тако је било и овај пут.

Али све то није доста, да нам објасни, зашто су мађарски Кошутовци и Јуштовци овако пострадали. Гдје је народ свјестан и одушевљен ту га ни сила ни новац не може скрхати. И године 1905. имао је гроф Тиса силу и новца, па су га свеједно побиједили на изборима Кошутовци. Онда су и Јуштовци били Кошутовци. Поцијепали су се текар прошле године.

Кривица је у овом. Мађарски Кошутовци и Јуштовци варали су свој народ. Они су обећавали народу златна брда, а кад су дошли на власт, они су народ обманули. Државу су задужили, тако да сад управо не зна влада шта ће; ударили су веће порезе. Од повишице пореза трпи наш народ, јер се о том одлучује у пештанском сабору, па 413 мађарских посланика надгласају наших само 40 делегата.

Обећали су народу проширење изборног права, а нису га проширили. И тако су се замјерили народу, да их је омрзнуо. Управо онако, као и наше радикале, који су били обећали подијелити међу народ манастирска добра, патријархов Дар, Борово и Бијело Брдо, укинути парохијал и тако даље, а овамо су испразнили из каса народних фондова и оно, што је било у њима.

Зато је мађарски народ изневјерио Кошутовце и Јуштовце и прешао листом влади.

Кошутовци и Јуштовци обећавали су народу и оно, зашто су знали да не могу учинити, а нису учинили ни оног, што су могли. Стога их је народ мађарски одгурнуо.

Наши радикали склопили су били савез са Јуштовцима. Они су обећали свуда гласати за Јуштовце, а Јуштовци су обећали, да ће за врачу гласати за седам радикалских кандидата. Али Срби су, прије преварени толико пута од радикала, гласали свуда за владу, тако да ниједан радикал није изабран, нити ниједан Јуштовац у котаревима гдје има Срба.

Жалосно је то, да ниједан слободни Србин није изабран, него је изабрано неколико Срба, који су ступили у мађарску владину странку.

Ови су избори у Угарској важни врло и за нас Србе у Хрватској и Славонији. У идућем броју говорићемо, зашто су за нас важни.

Српски језик.

Леп је српски језик. Сви учењаци називају наш језик најлепшим језиком међу свима словенскима језицима. Не морамо се ми тиме поносити, јер то није наша заслуга, али мора нам бити мило, што говоримо тако лепим језиком. Како нам то не би било мило? Као што волемо, да нам је све лепо што имамо и на себи и око себе, па и душа у нама да нам је таква, тако волемо и то, да нам је језик леп.

Особита лепота језика нашег и у том је, што није једноличан свуда. Једрга, оно главно у српском језику исто је свуда. Али опет, сваки крај говори понешто другачије, другим наречјем или дијалектом, како се томе вели књишки. Говор појединог краја зове се наречје или *ди-*

јалекат. У српском језику су три главна дијалекта. Зову се: источни, западни и јужни. Источним дијалектом каже се, на пример: лепо, сено, гнездо и тако даље; западним вели се: липо, сино, гниздо; јужним се изговара: лијепо, сијено и гнијездо. Све троје је српски и ниједно од тог није ружно. Источним се говори у Маћедонији, Старој Србији, источној и средњој Србији, Срему, Бачкој и Банату; западним дијалектом говоре Срби Муслимани у Босни и Херцеговини, а јужним говоре Срби у Црној Гори, Босни и Херцеговини, Далмацији, Хрватској и Славонији, Барањи и западној Србији.

И не смета то нама, јер сваки Србин разуме, кад му се каже или: лепо, или: липо, или: лијепо. Не смета нама то, а лепше је, него да се свуда каже једнако. Исто тако, као што је лепша ливада, ако је на њој свакојака цвећа, него ако је све цвеће једнолично. Ми кажемо: Како је лепа ова ливада, шарени се као ћилим. Тако је лепо и то, кад у једном народу има различите ношње, обичаја, говора. У том је богатство душе и ума народног.

Зашто ми пишемо о овом, кад би то морало само од себе бити јасније од сунца сваком добром Србину?

Ми смо Срби народ, који живи на југу и који је измешао своју крв с многим народима, што су пре њега становали на том југу. У свију јужњачких народа врелија је крв, ватреније срце, него у народа, који живе на северу. Јер и сунце је топлије и жешће, које греје нас јужњаке, него оно ледено северно сунце. Зато се ми умемо и наљутити и посвадити, па и међу се, много већма. Па у тој ватри ми знамо посве обневидети, заборавити и на Српство и на људство, да искалимо само своју мржњу на брата и напакостимо му што више. Ми смо од те своје нагле крви и напрасите природе много страдавали у најновије доба, страдавамо и сад, јер многи и многи неће да се уче савлађивати своју жестоку српску ћуд.

Због тога смо баш били присиљени, да и ово пишемо. Већ више година води борбу самостална српска странка с радикалном. Испрва су у с. с. с. били скоро једино Срби из Хрватске и Славоније, где се говори јужним наречјем. Но касније се стала све више ширити и по крајевима, где се говори источним наречјем. Сад је уз с. с. с. већи део Срема и велики део Срба из Баната, Бачке и будимског краја. На народно-црквеном сабору има с. с. с. већ 12 посланика из Угарске.

Код задњих избора за народно-црквени сабор употребили су радикали у свом бесу све и сва, да српски народ одбију од самосталаца. Најпосле су рођеној браћи својој стали пригцати име српско и називали их Хрватима православним. По многим местима говорили су, да су Срби из Хрватске и Славоније Хрвати, јер говоре истим јужним наречјем, као и Хрвати, и да ће се сви они у Срему и Угарској похрватити, који пристану уз с. с. с. Три милиона Срба, који говоре јужним наречјем, прогласили су они Хрватима, мислећи, да је српски ратар толико неук, па да ће се у том за њима повести. Праве се највећи Срби, а одрекли би се три милиона Срба, само зато, да остану господари у српској народној аутономији, предали би три милиона Срба, који кажу: лијепо место: лепо, Хрватима. Јуначки Црногорци, храбри Далматинци, поносити Херцеговци, који су најлепши српски сој, упорни Босанци, напаћени Срби у Хрватској и горњој Славонији, који чувају од давнина стражу српску у оним крајевима, говоре јужним наречјем, велики део Србије тако исто. И сви би они, ето, морали свој говор назвати хрватским само зато, да радикали могу у народу по Срему и Угарској омразити самосталце. Најлепше српске народне песме и највише их је испевано јужним наречјем, исто тако је њиме исписано највише народних пословица, загонетака и прича. Отац српског језика књишког, који је почео први писати књиге језиком, којим народ говори, на место црквеног језика, Вук Стефановић Караџић, родом из Србије, написао је сва своја дела јужним наречјем. Исто тако његов ученик, славни ученјак српски Ђуро Даничић.

Јест, говори и један део Хрвата јужним наречјем, и то они, што граниче са Србима. Али они најчистији Хрвати: Загорци и Чакавци, што кажу: кај и ча уместо: шта, говоре као и Сремци: бело, лепо и тако даље.

Живео и ширио се лепи наш српски језик, ма којим наречјем говорен, а онима који за љубав власти прогласише несрпским читаво једно српско наречје, којим говоре три милиона Срба, судио је српски народ. Не даду се Срби више једни другима мразити ни с чим и суде немилосрдно оним, који о том раде. Богу хвала, те то дочекасмо. **А.**

Русија.

Оснивање руске државе.

До половице деветог вијека живјели су Руси тим старинским животом, који смо описали у прошлим бројевима. Свако племе живјело је за се. Није било руске државе.

Године 862. један туђинац, по имену Рурик, по племену Варјаг или Норман, удари темељ руској држави. Нормани су живјели у садањој Данској, Шведској и Норвешкој, они су дједови садањих становника тих земаља. Био је

то јуначан народ, да му није било равна. Очврсли на хладном сјеверу, у свакој невољи живјећи, научени из малена да се боре с морским валима и бурама, постали су то први јунаци. На маленим својим бродовима јурили су они тада по морима цијеле Европе или као пљачкаши, или као трговци. Освојили су били и многе земље по свима странама Европе.

Овим Норманима била је Русија сусјед. Они су трговали по њој, а на својим малим бродовима спуштали су се кроз руску ријеку Неву, Волхов и Дњепар у Црно Море, па преко њега у Цариград, у тадање грчко царство. У свима руским градовима на том воденом путу имали су они своје трговачке насеобине, војнички уређене и оборужане. Године 862. пригради Норман Рурик у великом трговачком граду Великом Новгороду сву власт себи и прогласи се за кнеза. Одатле је стао ширити своју власт даље. Његове војводе Асколд и Дир освојише и Кијев, мајку руских градова. Рурик се настани у Кијеву и одабере га за пријестоницу својој. Тако туђинци утемељише руску државу.

У старој једној руској књизи стоји записано, да су Руси сами замолили Нормане, да им владају. Овако тамо пише: „Племена, која су живјела на равницама садање Русије, кињена међусобним задјевицама и насртајима скиталачких племена, одлучила су се, да пошаљу за море посланике и да изаберу владара између Варјага....“ „Земља наша је богата житом и велика, али нема у њој реда. Дођите да нам владате и господарите“ — тако су посланици рекли Рурику, молећи га да дође и постане њихов кнез. А Рурик је ту молбу услишао. Али већ у другом трећем кољену ови Нормани примили су језик и обичаје руског народа, претопили се.

Насљедници Рурикови Олег, па Игор утврдили су посве своју кнежевску власт и раширили је и на друга племена руска. Русију су јуначки бранили од скиталачког племена Печенега, који су без прекида на лаким коњима проваљивали из садање јужне Русије у њихову државу, да робе и пале. У њиховo доба Руси су у велико трговали са грчком царевином и многи руски трговци становали су у Цариграду. Олег и Игор склапали су се трговачке уговоре с грчким царевима. Ти су се уговори сачували записани све до сад.

Руси примају хришћанску вјеру.

Већ у почетку десетог вијека стало се међу Русима ширити хришћанство. Јер Руси су по трговачким пословима одлазили у Грчку, а Грци у Русију. Тако су се Руси упознали са хришћанством. И што даље, било је у Русији све више Руса хришћана. Око половице десетог вијека био је у Кијеву већ руски храм св. Илије. Године 957. оде у Цариград сама руска кнегиња Олга, удовица Игорева, а мати тадањег руског кнеза Свјатослава. Руску кнегињу дочекаше Грци најсвечаније. Ту је Олга примила хришћанску вјеру, а кумовао јој је грчки цар. Грци су на сваки начин настојали, да се Руси покрсте, јер су их се бојали. За Олега и Игора опколила је била руска војска двапут Цариград, а опустошила сву околицу. А и Олгин син Свјатослав назаљивао је на грчко царство.

Кад се Олга вратила у Русију, стало се хришћанство још већма ширити. Но његов син Свјатослав велики јунак и ратник, волио је стару словенску вјеру и никако није хтио примити хришћанства, а нарочито од Грка, јер је Грке мрзио и непрестано ратовао с њима. Али свеједно зато он није прогонио Хришћана. Пустио их је да живе у миру и слободно шире и проповиједају своју вјеру.

За унука Олгина Владимира примише готово сви Руси хришћанство. Године 988. покрстише се Руси у Кијеву. Сви Кијевљани ушли су у ријеку Дњепар, раздиједили се у рпе, свакој рпи дали су свећеници хришћански једно име, да се крштење брже сврши. Кип бога Перуна буде бачен у воду Дњепар.

Кнеза Владимира прогласила је православна црква за светитеља, а народ га је опјевао у многим народним пјесмама. б.

Бановић Страхиња.

(Наставак).

Оде бане на коњу ђогину,
Те прије̂ђе поља и планине,
Ја кад дође у поље Косово,
Кад сагледа по Косову силу,
Ал' се бане мало препануо,
Па помену Бога истинога,
У ордију турску угазио.
Иде бане по пољу Косову,
Иде бане на четири стране,
Тражи бане силна Влах-Алију,
Ал' не може бане да га нађе;
Спушти с' бане ка води Ситници
На једно је чудо нагазио:
На обали до воде Ситнице
Један зелен ту бијаше чадор,
Широк чадор поље притиснуо,
На чадору од злата јабука,
Она сија, како јарко сунце,
Пред чадором побијено копље,
А за копље вранац коњиц свезан,

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

На глави му маха стамболија,[1])
Бије ногом десном и лијевом.
Кад то виђе Страхинићу бане,
Прохесапи и умом промисли,
Баш је чадор силна Влах-Алије,
Те ђогина коња пригоњаше,
Копље јунак скиде са рамена,
Те чадору врата отворио,
А да види, ко је под чадором;
Не бијаше силан Влах-Алија,
Но бијаше један стари дервиш,
Бијела му прошла појас брада,
Шњиме нема нитко под чадором,
Бекрија је тај несретни дервиш,
Пије Турчин вино кандијером,
Но сам лије, но сам чашу пије,
Крвав дервиш бјеше до очију;
Кад га виђе Страхинићу бане,
Те му селам турски називаше,
Пијан дервиш оком разгледаше,
Па му мучну ријеч проговара:
„Да си здраво! дели Страхин-бане,
„Од малене Бањске крај Косова."
Плану бане, препаде се љуто,
Те дервишу турски одговара:
„Бре! дервишу, несретна ти мајка!
„Рашта пијеш? рашта се опијаш?
„Те у пићу грдно проговараш
„И Турчина зовеш каурином.
„Шта помињеш некакога бана?
„Ово није Страхинићу бане,
„Но ја јесам цареви делија,
„Једеци се царски покидаше,
„У ордију турску побјегоше,
„Све делије хитро потрчаше,
„Да једеке цару пофатамо;
„Ако кажем цару, ја везиру,
„Коју су ми ријеч бесједио,
„Хоћеш, стари, јада допанути."
Грохотом се дервиш осмјенуо:
„Ти делијо, Страхинићу бане!
„Знаш ли, бане, не знали те јади!
„Да сам саде на Голеч-планини,
„Да те видим у царевој војсци,
„Познао бих тебе и ђогина,
„И твојега хрта Карамана,
„Кога волеш, него добра ђога.
„Знаш ли, бане, од малене Банске!
„Познајем ти чело како ти је,
„И под челом очи обадвије,
„И познајем оба мрка брка.
„Знаш ли, бане, незнало те чудо!
„Кад западох ропства у вијеку,
„Пандури ме твоји ухитише
„У Сухари врху на планини,
„У руке ме твоје додадоше,
„Ти ме баци на дно од тамнице,
„Те робовах и тамницу трпљех
„И зачалах за девет година,
„Девет прође, а стиже десета,
„А тебе се, бане, ражалило,
„Те ти зовну Рада тамничара,
„Твој тамничар на тамничка врата,
„Изведе ме к тебе у авлију.
„Знаш ли, бане? знаш ли Страхинићу?
„Кад запита и мене упита:
„„Ропче моје, змијо од Турака!
„„Ће пропаде у тамници мојој!
„„Мож' ли с', робе, јунак откупити.""
„Ти ме питаш, ја право казујем:
„„Могао бих живот откупити!
„„Тек да ми се двора доватити,
„„Очевине и пак постојбине;
„„Имао сам нешто мало блага,
„„Млоге лаве и млоге тимаре,
„„Могао бих откуп саставити;
„„Ал' ми, бане, вјеровати нећеш,
„„Да ме пустиш двору бијеломе:
„„Тврда ћу ти јамца оставити,
„„Тврда јамца, Бога истинога,
„„Другог јамца Божу вјеру тврду,
„„Како ћу ти откуп донијети.""
„И ти, бане, повјерова мене,
„И пушти ме двору бијеломе,
„Очевини и тој постојбини;
„А кад дођох грдној постојбини,
„Тамо су ме јади забушили:
„У дворове, постојбину моју,
„У дворове куга ударила,
„Поморила и мушко и женско,
„На оцаку нико не остао,
„Но ти моји двори пропанули,
„Пропанули, па су опанули,
„Из дувара зовке проникнуле,
„Што су били лави и тимари,
„Појагмили Турци на миразе;
„Кад ја виђех дворе затворене:
„Неста блага, неста пријатеља;
„Нешто мислих, па на једно смислих:
„Мезилских се ја дофатих коња,
„Те отидох граду Једренету,
„Одох к цару и одох к везиру,
„Виђе везир, па доказа цару,
„Ја какав сам јунак од мегдана;
„Оџене ме цареви везире,
„Оџеде ме и чадор ми даде;
„Цар ми даде од мегдана вранца,
„И даде ми свијетло оружје;
„Потписа ме цареви везире,
„Да сам војник цару до вијека.
„А ти, бане, данас к мене дође,
„Да ти узмеш твоје дуговање,
„А ја, бане, ни динара немам.
„Страхинићу, јада допануо!

[1]) Стамбољска (војнна) зобница.

„Ће ги дође, да погинеш лудо
„У Косову у војсци царевој!“
Виђе бане, познаде дервиша,
Од ђогата коња одсједаше,
Пак загрли стариша дервиша:
„Богом брате! старишу дервишу!
„На поклон ти моје дуговање!
„Ја не тражим, брате, ни динара,
„Ни ја тражим твоје дуговање,
„Но ја тражим силна Влах-Алију,
„Који ми је дворе растурио,
„Који ми је љубу заробио,
„Кажи мене, старишу дервишу,
„Кажи мене тога душманина!
„Братимим те и још једанпут,
„Немој мене војски проказити
„Да ме војска турска не опколи!“

(Наставиће се.)

Из народа.

Бањински Кут. Ратар Милош Пешкир пише нам и тужи се, како је њихов стари свештеник Павао Пајић код избора изборника за српски народно-црквени сабор ружно се понашао. Правио је свакојака насиља, да протури своју листину у парохији брбанској. То му је и пошло за руком. Али ипак од тих „његових“ 12 бирача отишло је њих 6 на избор у Петрињу и гласало за д-ра Душана Пелеша, а 6 их остаде код куће. А отишли би сви, да није било велике кише. Парох Пајић им је пријетио и на сваку руку заустављао их, да не иду на избор.

Стари парох је ужасно грдио с. с. с. и њене воће. Па најзад је дирнуо и у Српску земљорадничку задругу, да продаје душе, да јој посао није у реду итд.

Зато с правом пише наш дописник Милош Пешкир ово: „Сада вас ја позивам, да ми изнесете све неуредности у задруги, мени би то баш требало као предједнику надзорног одбора.

Па питам вас, зашто нисте приступили као члан Срп. зем. задруги, па нас повели правим путом. Јер право каже пословица: Што каниш казати ином, покажи својим чином. А ви још одговарате поштене људе од задруге. Зар тако шири један свештеник српске установе? Зар је то радикалски програм?“

Занимљиво је, како овај ратар у том свом опширном допису, који неможемо сав штампати, јер нам је мален лист, вели, зашто неће они да буду радикали. Он каже:

„Г. парох се посвадио са својим најбољим пријатељима зато само, што нећемо у коло, које убице воде, то јест, нећемо да будемо радикали, не ћемо да нас поштени свијет упише у једно друштво са Чанком, Ердељаном и другима.“

Ми би препоручили својим пријатељима ратарима, да се много не осврћу на ријечи старог свог пароха. Нека он говори и грди колико хоће, а ви радите само добро и своје и српске послове: Пазите на своју срп. земљ. задругу као на око у глави, гледајте да што напредније научите земљу радити, читајте и учите све што је добро, будите сложни у сваком српском послу. Кад стари види, да се нико не осврће на његове ријечи, он ће престати говорити и забавиће се својим послом.

Ако не будете овако радили, позавађаћете се на ножеве, почећете једни друге тужакати и злу неће бити краја.

Избор жупанијског скупштинара у Војнићу. На 19. о. мј. обављен је избор жуп. скупштинара на мјесто Петра Петровића, ког су брисали, чим је ради велеиздаје био затворен.

Извршни одбор с. с. с. истакао је опет Петра Петровића као кандидата, да му тим даде задовољштину за неправедно брисање, да јавност и извјесни кругови сазнаду како народ нашег котара суди о „велеиздајницима“, и напокон, да окуша снагу и искреност политичких странака нашег котара, особито оних, који су пред нама увијек осуђивали Рауха и његове савезнике франковце. Па шта смо видјели?

Премда је био радни дан, на избор је дошло 143 изборника. Толико их не бијаше никада код избора жуп. скупштинара у Војнићу. За Петровића је гласовало 109, а за франковца Штефанца 34. Дакле, Петровић је изабран са већином од 75 гласова. Сад да видимо како је ко гласовао:

За франковца Штефанца гласовали су укратко сви франковци: Лојзек Хинтерхобер и његов пристав Андрија Племић и остала братија истога кова. Онда сви присташе сељачке странке, па наши драги „коалирци“, учитељи Лују Тушкан, Мато Босиљевац и Иван Јунг. У ове се угледаше и вајни Срби ратари Сава Винић из Бариловића и Никола Михајловић из Перјасице, те и они дадоше свој глас франковцу, и тако ступише у коло српских издајица Настића, Турајлића, Машале, Раданчевића, Бусића.

За Петровића су гласовали сви Срби, а од Хрвата један једини Сабљарић Марко кбр. 13./30. ратар из Церовца. Овом брату сељаку служи то на част и Срби ће му знати то сваком згодом уважити и признати, ал' неће заборавити ни Лују Тушкану и Мати Босиљевцу вратити мило за драго. Зар у војничком котару, осим Марка Сабљарића нема ни једног Хрвата који није франковац? Срамота!

Још је већа брука и срамота, што је, како кажу, поджупан Малвић рекао Лајзеку да по што

по то сруши Петровића, што су у ту сврху преговарали и као протукандидате истицали најприје суца Травицу, онда жупника Рожанека, биљежника Тушкана па на концу конца Штефанца. Што су имали агилног кортеша „Србенду“ начелника Мрмића, који је на сав глас телалио да је Петровић под истрагом и да не може бити изабран, што су предузели све и сва да Петровића сруше, а кад тамо, њихов миљеник и обласни кандидат доби цигла 43 чласа и — неколико мућака! Сјајно падоше, а народу се показаше у правој својој слици.

Ништа им није помогло, јер је будна српска свијест и овај пут показала, да ту не одлучује никакова сила ни жеља управних власти и њихових улизица, већ једино народ, који зна разликовати Раухо-франковце од српских самосталаца, тих најодлучнијих заговараоља слоге између Срба и Хрвата и прокушаних бораца за права наше отаџбине Хрватске.

Брате тежаче, упамти имена ових људи а нарочито српских издајица Саве Бижића и Николе Михајловића, који пљунуше на српски образ, па не кумуј, не пријатељуј и не дружи се с њима, већ их избјегавај на сваком кораку јер нијесу достојни, да се Србима зову и са Србима друже.

Вама, који сте оставили свој плуг и мотику и похрлили на избор у Војнић, свака част и хвала! Чините тако и у будуће па се не ће више усудити ниједан франковац да кандидира у вашем српском Војнићу.

Оно трократно дизање Петровића у зрак, она уручена му кита цвијећа са милом нашом тробојком, оно многократно громко: „Живио Петровић“, „апцуг Штефанац“ најљепши је био одговор поджупану Малвићу, његовом скутоноши Лојзеку и свима онима, који жале за Рауховим временима.

А торбичар Штефанац и прије је купио по селу јаја, па је посве у реду, да је и из Војнића понио неколико — мућака. Тако ваља! Живјели свјесни изборници! **Изборник.**

Шта се збива у нас и у свијету.

Нове власти у српској народној автономији. У сједници, која је одржана 4. јунија, у суботу, изабрао је српски народно-црквени сабор у *Саборски Одбор* ове особе:

За редовне чланове: владику пакрачког Мирона Николића; Евгена Думчу, великопосједника из Сентандрије и српског добротвора; Марка Богдана, трговца из Велике Кикинде; Васу Муачевића, народног заступника и великог посједника из Осијека; д-ра Душана Пелеша, народног заступника и адвоката из Петриње; д-ра Перу Белобрка, народног заступника и адвоката из Беловара; Валеријана Прибићевића, професора богословије и Жарка Стакића, свећеника.

За замјенике њихове изабрани су: владика темишварски д-р Георгије Летић; свећеник инђијски Радослан Марковић; народни заступник и велики посједник из Осијека Шандор Поповић; народник заступник и велики посједник из Старе Пазове Никола Петровић и мјерник из Српског Итебеја Младен Пилић.

У Митрополијски Црквени Савјет изабрани су: Јован Борота, бечејски прота; Павле Драгић, парох из Блиње; Лаза Обреновић, сенатор и велики биљежник града Карловаца; д-р Богдан Стојановић, народни заступник и адвокат из Загреба; д-р Милан Мандић, адвокат из Будимпеште и Миливој Радовић, парох из Кикинде.

У *Школски Савјет* изабрани су: Радивој Врховац, равнатељ српске гимназије у Карловцима; Буде Будисављевић, народни заступник и уредник „Српског Кола“ из Загреба; д-р Сава Путник, адвокат из В. Кикинде; Ђока Михајловић, учитељ у Новом Саду; Милан Мандровић, професор српске дјевојачке школе у Панчеву и Глиша Стајић, парох у Мокрину.

Како Саборски Одбор рукује иметком народним, то су самосталци гледали да изаберу уњ што више најбогатијих наших људи, јер они јамче својим иметком за народни новац, а уз то су људи, који се разумију у руковање с новцем.

За „Српско Коло“. Послали су нам претплате за „Српско Коло“: Јован Грујић, књиговођа штедионички у Даљу 22 К 40 ф.; Васо Зоричић из Мајара 4 К 28 ф.; Глиша Николић из Кишфалуда 8 К 56 ф.; д-р Ника Игњатовић, адвокат у Сентандрији 7 К 44 ф.; Никола Кукић из Дубрава 10 К; Серафим Винчић из манастира Шишатовца 9 К 30 ф.

Свима највећа хвала на заузимању за овај народни лист.

Од 1. јулија до краја 1910. године стоји „Српско Коло“ само 1 К 60 филира. Молимо све пријатеље просвјећивања српског ратара, да пораде што већма на ширењу овог јединог ратарског листа међу Србима у Аустроугарској монархији. 1 К 60 филира за половицу године могле би дати хиљаде српских ратара и дале би, кад би се наши пријатељи онако људски заузели за то и потражили претплатнике.

Скупите их што више и дајте нам прилике, да лист повећамо и уљепшамо и покажемо, како би се лијепо могао уређивати један ратарски лист.

Пролили српску крв. Неки ратари самосталци из Каменице дошли су били 29. маја у Карловце, да виде отворење српског сабора. Кад су се враћали кући у вече, дочекају их каменички радикали под предвођењем Владе Савића, бившег радикалског кандидата за државни сабор, зауставе им кола и изводу их ножевима. Убодени су: Стева Вишњички дваред у руку и дваред у прса; Вића Вишњички у трбух; Здравко Вишњички у леђа.

Изаћи ће им на нос крв братска. Нека не мисле да ће српски народ заборавити на ово недјело. Нису сви Срби као Јаша Томић, од ког су и научили, да боду своју браћу.

Помиловани Срби у Босни и Херцеговини. Краљ је, приликом свог боравка у Босни помиловао 200 осуђеника. Међу овима су и сви Срби из Гацког и Туале, који су били суђени на много година робије ради велеиздаје. Митрополит Летица захвалио је краљу на овом помиловању. Краљ је казао, како се нада, да ће од сад бити све боље.

Босна и Херцеговина краљевина. Било се почело говорити, да ће Босна и Херцеговина бити проглашене за краљевину приликом краљева доласка у Босну. Оне су и у старо доба биле краљевина. Али то се није догодило.

„Застава" непрестано грди самосталце, што су склопили споразум са баном Томашићем и министром предсједником Куеном зато, да се отресемо Рауха и да добијемо проширење изборног права. Мислио би човјек, да су ти радикали страшни противници Куенови. А сад су у Угарској радикали свуда листом гласали за Куенове кандидате.

Борба против клерикализма. Већ од неколико дана у Загребу се води читава борба против језуита и клерикалаца. Двије скупштине слободних, народних људи већ су одржане, а оба пута су клерикалци извукли батина. Ускоро ће се одржати и трећа скупштина, на којој ће се установити одређен план за сузбијање те куге у народу.

Нашим ратарима је тешко разумјети ту борбу наше католичке браће, јер код нас није тако. Наши свјештеници су људи из наше средине, с нама живе и с нама се заједно муче. Али у католика је то другачије. Код њих постоје сијасет некаквих друштава, које под разним фирмама, као што је „Срце Исусово" итд. измамљују од народа новац. Ето прије неколико дана су покупили од школске дјеце *шест хиљада круна* за некакву свилену заставу Папи (то је њихов поглавар цркве), који има више новаца и од самога цара!

Народно здравље.

Срдобоља.

Срдобоља долази у свако доба старости. Срдобоља је врло опасна болест. Наш свет умире од срдобоље у великом броју. Томе је највише узрок, што наш свет сматра ту болест у почетку као нешто олако — мали пролив — трбобоља. Он се лечи више бапски, не сматра је као прилепчиву и лекару се доцне јавља. Па и кад се јави ретко ко да тачно и до краја испуни сва лекарска наређења.

Срдобоља се најчешће преноси додиром свих оних ствари, које је неки болесник употребљавао. Најзаразнији је измет болесников и све што се њиме загади, као: рубље, посуђе и остало. Вода се најлакше загади тим кужним клицама било да измет у исту доспе прањем нечистог рубља или судова, или да се избаци измет у околину.

Кад се ко зарази срдобољом, први знаци побољевања појаве се одмах после неколико дана. Тако, болесник осећа главобољу, кад-што повраћа, изгуби прохтев за јело, добије ватру, што је најглавније добије болове у трбуху а нарочито у „маком трбуху" и тера га често — четири до пет пута напоље и то житко.

Болови у трбуху постају све већи и чешћи. Болесник јако жедни, а уста му се непрестано суше.

„На поље" тера га све чешће и чешће — по 20, 30 па и 60 пута дневно. При сваком избацивању измета болесник осећа велике болове у чмару, и „да му је, да непрекидно чучи". Али поред свега тога избаци врло мало измета а кад-што ни мало. Измет је у почетку житак „као вода"; доцније љигав и пун слузи, по којој има црвених кончића. Тежи болесници избацују измет са свим црне боје — крвав, што значи, да је каква гризлица дубоко задрла у црево. —

Услед тих болова болесник јако ослаби, „исцеди се", малакше а остане само кожа и кости.

Тако стање траје за једну до једну и по недељу дана. Од тада отпочне да је болеснику све лакше. Болови су мањи и ређи: ређе га тера на поље; измет више није крвав, а слузи има све мање, те тако поступно болесних оздрави у другој недељи боловања.

Код тешких болесника, као и код оних, који се не лече и не негују, срдобоља може да траје по неколико месеци па и годину дана.

Тако описани ток болести не јавља се код свију лица подједнака. То се мења по јачини заразе, према неги и лечењу оболелог.

Као код свију заразних болести, тако и код срдобоље потребно је: да се зараза што пре угуши и да се оболели на време лечи и негује.

Клице срдобоље најлакше се униште и зараза се спречи, ако се до крајних ситница отклања све оно, што смо изнели у општем делу, а што служи за распростирање срдобоље.

Дакле, болесника одмах издвојте. Његово рубље, које он брзо упрља услед честог избацивања измета, мењајте чим се упрља. Нечисто рубље издвајајте на страну и не мешајте га са рубљем здраве чељади. Прљаво рубље не перите код бунара, извора или на реци, већ код куће у кориту. Перите га у цеђу и сапуном а не само хладном водом. Не избацујте измет где год стигнете. Нека болесник избацује измет у један нарочити суд, одакле нека се измет избаци у једну нарочиту рупу или нужник. У суд, где болесник избаца измет и у рупу или нужник метите гашеног креча.

Здрави а нарочито на селу, саразе се срдобољом најчешће изметима оболелих и њиховим нечистим рубљем.

Болесници на селу ретко да избацују измет у нарочити суд или на нарочито место, већ свуд где стигну — ближе или даље око куће према јачини болести, која их је свладала.

Такви болесници леже по пољу — у шљивику или ливади — у близини куће само тога ради, „што не морају сваки час да излазе из куће, да свршавају нужду!“ Око таких болесника у наоколо свуда је пуно измета.

На тај начин, ко год дође код таквог болесника, не може да избегне опасност, а да се мало не упрља изметима, што се наравно, не примећује одмах и лако, јер се измет брзо сасуши. —

За даље спречавање срдобоље вреди све оно, што смо говорили у општем одељку.

Кад се где у близини појави срдобоља, сваки треба да обрати нарочиту пажњу — као и увек — на храну и пиће. Употреба неудешене хране, незрелог воћа, рђаве воде, пића производи поремећај у желудцу и цревима. А најмањи поремећај тих делова у времену те заразе, може да учини да оболимо од срдобоље.

Болеснику од срдобоље потребна је добра нега, брза помоћ, и чести лекарски надзор. Код тих болесника најглавније је пазити на чистоћу и храну.

Ево, како треба са њим да се поступа. Положите га у чисту собу и на чисту постељу. Уста и зубе избрисујте им, ако они сами не могу да испирају; неколико — десетак пута па и чешће преко дана чистом водом и марамом.

После сваког избацивања измета очистите болесника каквом меком крпом. Ма да се болесник сваког часа упрља изметима, не сме вам бити гадно да га ни за један часак заборавите већ га најпажљивије чистите. Ако се то не ради, наступиће од нечистоће многе болести, као: ране у околини чмара и на дебелим месима, које поред осталог стварају болеснику још и веће муке.

(Свршиће се.)

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српског Братства“**. Из тог фонда **снабдијева се сирочад одијећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника“ на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157. (Славонија). 1198

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:

„Резервирани котар“ цијена Круна 1.—

Коста Мајкић:

„Борба чешког народа“ „ „ 0·80

Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 22. Загреб, у четвртак 3. (16.) јуна 1910. Год. VI

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају пјеснопису. Ако ше од три пута увршћују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 5. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Избори у Угарској.

Да кажемо сад, као што смо обећали у прошлом броју, зашто су угарски избори важни и за нас.

Између Угарске и нас има много непречишћених рачуна. Угарска је безброј пута у последњих 40 година погазила: нагодбу од 1868. године, коју је Хрватска склопила с Угарском. Ниједна повреда није исправљена. Задња и највећа је закон о прагматици, који је насилно протурила у заједничком пештанском сабору влада Векерле-Кошут. Прагматиком је узакоњен на нашим жељезницама мађарски језик, а по нагодби је у Хрватској у свима уредима државним, били они заједнички или чисто наши службени језик српски (хрватски).

Због прагматике је и дошло до борбе жестоке између коалиције и Угарске; због ње је пала народна влада наша, послан нам прво Ракоцај, па Раух, започели прогони Срба и све задње незабрављене наше патње. Све због тога, што ми нисмо хтјели признати прагматику.

Догод у Угарској није било сабора, није се могло приступити исправљању повреда, које су Мађари починили на нагодби, а нарочито укидању прагматике. Влада, ма колико била наклоњена нама, не може то на своју руку учинити.

Садања угарска влада изјавила је више пута, да ће из све снаге настојати, да се изравна спор између угарске и хрватске, до ког је дошло због прагматике, јер је њоме повријеђено право нашега језика. Угарска влада има у сабору својих 260 посланика, и она ће моћи у сабору провести оно што накани.

Ми сада морамо још гушће окупити се око српско-хрватске коалиције, да она буде што јача према Угарској и да узмогне што више извојевати. Јер, кад би Мађари видјели, да народ не стоји чврсто као један човјек уз коалицију, да она нема ослоница у народу, онда се коалиције не би бојали и не би попустили онолико, колико ће, ако виде да се коалиција може ослонити на народ.

Кад Мађари виде, да је коалиција јака у народу, да ће она побиједити увијек — осо-бито сад кад је проширено право гласа у корист сваког — макар колико пута они распустили наш сабор и метнули ма кога за нашег бана, онда ће они бити мекани.

Ми пишемо овако, премда је сад у Угарској влада према нами наклоњена, зато, што мислимо, да требамо увијек бити на све спремни, што држимо, да се ни у шта и ни у ког не треба уздати, него у себе и своју снагу. Што сами не извојујемо рођеном снагом, тога нећемо ни имати никад. Кад би Мађари и њихова влада били увјерени, да ћемо се ми задовољити са свиме, што нам је до сад криво учињено, они нам сами од себе не би — не бојте се — ни у чем попуштали.

А ми се тврдо уздамо у свој народ, нарочито у ратаре. Јер кад је наш народ претрпио сва Раухова насиља, а да није клонуо, он ће и у будуће за нашу народну ствар све учинити. Уз то се наш народ не да ни новцем ни разним погодностима, ни гозбама купити као народ мађарски. У Угарској ће свака влада добити већину, која ради с мићењем. Наш ратар није такав. Он за једну гозбу или пар круна или коју цесту неће продати права своје земље, ни добра свога и своје дјеце, као ратар и господин мађарски. И зато ћемо ми моћи издржати борбу сваку, ако буде требало, па макар наш противник радио и силом и новцем. Свијетао образ може се ухватити у коштац с ма каквом моћи. —

Ето, због чега су за нас важни избори у Угарској. **А.**

Русија.

Учвршћивање хришћанске вјере.

Кад су у Кијеву крштени Руси, разишли су се проповједници хришћанске вјере по својој Русији, да обраћају остали народ у Христову вјеру. Није то свуда олако пролазило. Народ је био привржен старој вјери, врачари и чаробњаци бунили су народ против проповједника. Долазило је и до крви. Ако би гдје настала суша или пожар или ма каква биједа наишла на народ, они би говорили, да је то стога, што

је народ оставио старе богове и пристао уз хришћанског бога.

Многи су зато пристали до душе уз хришћанску вјеру, али су славили и старе богове и молили им се, да их не расрде, ако их сасвим забораве. Стога је и записао у то доба један писмени човјек ове ријечи у једној књизи: „По имену зовемо се хришћани, а живимо погански, као незнабошци.“ Прошло је од тада хиљаду година, па руски народ, као и наш, држи се неких поганских обичаја, вјерује у виле, духове, вукодлаке, врачаре, вјештице. Но с временом се хришћанство сасвим учврстило.

У руском народу остала је успомена на ову борбу хришћанске вјере с поганском вјером. Руски је народ то опјевао и у народној пјесми. Овдје доносимо једну руску пјесму о том, у којој се опјева, како Иља (Илија) Муромец (руски Краљевић Марко) за вријеме кнеза Владимира бије бој са поганим Идолом (старом вјером) и побјеђује га. Пјесма је с руског преведена на српски, а гласи овако:

Илија Муромец побјеђује поганог Идола.[1])

Поган Идол у град Кијев дође,
Строшан јако, опасан веома —
У град Кијев Владимиру кнезу
У двориште кнежевскога двога,
Па он шаље посланике кнезу,
Да му нађе делију јунака,
С њим да бије боја јуначкога.
Кад посланик Владимиру дође,
Он је кнезу вако бесједио:
„Чуј, кијевски кнеже Владимире.“
„Деде нађи делију јунака,
„Који знаде мегдан да дијели,
„Па нека се с Идолом омјери.“
Кад то чуо Владимире кнеже,
Ту се кнеже врло забринуо.
Тад Илија њему бесједио:
„Не брини се Владимире кнеже,
„Ја у боју погинути нећу —
„Ја ћу поћи на мегдан у поље,
„Да убијем поганог Идола.“
Па облачи господско одијело,
Све од свиле и црне кадифе,
А на главу грчку капу меће,[2])
Па он оде к поганом Идолу.
Када стиже у бијеле дворе,
Гдје је поган Идол боравио,
Прије к њему, поздрави га л'јепо.
Ал' бесједи поган Идоле:
„Чуј, просјаче, колики је, реци,
„Тај ваш јунак Илија Муромче?
Илија му 'вако одговара:
„Толики је Илија, кô и ја.“
Пита њега поган Идоле:
„Много л' једе ваш Илија хљеба,
„Пије л' много ваш Илија вина?“
Илија му овако бесједи:
„Једе тол'ко, кол'ко и ја хљеба,
„Пије тол'ко, кол'ко и ја вина.“
Поган му Идол бесједио:
„И то ми је тај голем јуначе!
„Гле, ја пијем по седам ведара,
„Хљеба једем по седам пудова.“[1])
Говори му Илија Муромче:
„Отац нашег Илије Муромца
„Тежак бјеше, краву ималаше,
„Много јела, па се распукнула.“
Идолу се то видјело није,
Па се маши мача челичнога,
Из све снаге мачем ударио
На просјака тога пробисвјета.
Уклони се Муромче Илија,
Мач челични мимо њега прође,
Прође мимо, не погоди њега.
Плану срце у Муромац Илије,
Па се маши грчке капе с главе,[2])
Њом удари поганог Идола,
На двије га поле расјекао
Па сад славу Идолову зборе.

[1]) Замолили смо професора богословије у Карловцима д-ра Прибоја Ђорђића, фашоа, да нам преведе ову пјесму с руског. Кад је чуо, да је то потребно за ратарски лист, с мјеста нам је то учинио. Ми му у име српских ратара захваљујемо на помоћи.

[2]) Грчка капа: Шлем од челика. Руси су од Грка тада набављали све оружје, па и шлемове.

[1]) Пуд је руска мјера тежине, а износи нешто преко 16 килограма.

[2]) Тако је и руски народ грчком (хришћанском) вјером уништио поганску вјеру, која је славила идоле.

Углађеност у друштву и ратари.

Не може сваки човјек бити богаташ, учењак, велики господин, или лијеп, јак. Али сваки човјек може бити, ако хоће углађен (фин), вриједан, поштен. Својом финоћом, вриједношћу и поштењем он може заузети мјесто у друштву поред најшколованијих и најмоћнијих људи. И штогод је човјек сиромашнији и нешколованији, то ће се други људи више чудити особито његовој углађености и поштовати га због тога. Сваки ће рећи: Гле, гле! То је човјек особит, кад је одрастао у оној пустоши и дивљини, без школе и примјера за углед а свеједно је тако углађен и учтив.

Није то народски, да сједиш у тућој соби под шеширом, да пљунеш и крахнеш камо прије стигнеш, да псујеш и срамотне ријечи говориш, да не даш другом човјеку до ријечи, већ му упадаш у ријеч и сметаш. То није народски него простачки, цигањски. Лаж је то, да само господа требају бити фини у друштву, а ратара човјека да се то не тиче ништа, он да

може бити свакакав. Неотесан не смије бити нико, ко хоће да се зове правим човјеком. А ратар нарочито мора пазити на се у овој ствари. Баш зато што готово сви људи, који су изашли из опанака, држе ратара човјека за груба и неотесана, треба он да покаже њима и сваком, да и ратар може и умије бити човјек углађен, човјек који зна шта је ред у друштву. Они што презиру и газе ратара обично се изговарају на то, да људи груби боље и не заслужују и да се с њима не може другачије. И такима треба ратар да одузме сваку излику и изговор. Јер догод они имаду ма и с чим да се изговарају, дотле ће им људи слабије упућени и повјеровати.

Ратар мора тако радити, да узмогне с правом рећи: Знам бити и вриједан, и разборит, и честит; оћу и да читам и учим; умијем поштовати и закон и ред у друштву, умијем се владати углађено и пристојно као ма ко други. Па кад све то могу и хоћу, онда ми и припада све што и другом сваком човјеку, равноправност у свему; онда тражим, да се са мном поступа једнако као са свима осталима. А неда ли ми се то све драге воље, ја ћу то умјети и отети.

Тада ћемо и сви ми, који смо пријатељи ратару као и себи самима, који себе с ратарима сматрамо за једно те исто, моћи о још већим правом да тражимо оно што ратара спада. Јер тада наши противници неће моћи да извијају и изговарају се, како се то све ратару не може дати због његова незнања, његове суровости и незнамо чега све. Ми ћемо им тада довикнути: Ни у чем нисте бољи од нашег ратара. И гори сте од њега, јер ви сте имали прилике и да научите и да од других видите све. Морали би дакле бити много пута бољи од њега, који није имао прилике за то, а нисте бољи. Да је он био на вашем мјесту, он би још бољи постао.

Знајте браћо! Ништа нама, пријатељима вашима, већма не запара срцем, него онда, кад нам ма ко од оних што не маре за вас, може рећи ма шта нелијепо о вама. А они једва чекају на то. И насмију се тада подругљиво и рекну нам: Ето вам ваше браће ратара!

Зашто сам ово написао? Баш зато, што су неки ратарски момци дали прилике једном човеку ту скоро да ме боцне као иглом у срце. Шетали смо кроз једно мјесто у Сријему. Ишао сам у свој стан. На 200 корака од стана сустигнемо четири ратарска момка и двије дјевојке. Ишли смо полако иза њих. Ови момци тако су псовали у обичном разговору — нису се свађали — и срамотски говорили, да је то било страхота слушати. А дјевојке су ишле непрестано у њихову друштву. Ја сам бројао. *37 пута* су опсовали или изговорили срамотну какву ријеч, док смо прешли оних 200 корака до мог стана. Ја сам ушао у свој стан, а они су отишли даље, псујући и говорећи бестидне ријечи.

Кад сам се растајао с оним господином, он се насмијао и рекао ми подсмјешљиво: Јесте ли чули, како се забавља ваш народ?

Вјерујте ми: Волио бих био, да ме је ко ћушнуо, него што ми се то десило. Најтеже ти је кад видиш, да онај кога волиш сам даје у руке противнику оружје против себе. Не дајте оружја својим противницима против себе, покажите им да умијете бити углађени као и они, ма да живите у тешким приликама и ма да нисте учили ни видјели у свијету колико они. Биће тада лакше и вашим пријатељима заступати ваше ратарске интересе. **А.**

Бановић Страхиња.

(Наставак).

Но се дервиш Богом преклињаше:
„Ти соколе, Страхинићу бане,
„Тврђа ми је вјера од камена,
„Да ћеш саде сабљу повадити,
„Да ћеш пола војске погубити,
„Невјере ти учинити нећу,
„Ни твојега љеба погазити:
„И ако сам био у тамници,
„Доста си ме вином напојио,
„Биједијем љебом наранио,
„А често се сунца огријао,
„Пуштио си мене вересијом;
„Не издадох ни додадох тебе,
„Не свјеровах, али немах откуд;
„Од мене се немој побојати.
„А што питаш и разбиреш, бане,
„За Турчина силна Влах-Алију,
„Он је бијел чадор разапео
„На Голечу високој планини;
„Тек ти хоћу, бане, проговорит':
„Јаши ђога, бјежи из Косова,
„Ел ћеш, бане, погинути лудо:
„У себе се поуздати немој,
„Ни у руку, ни у бритку сабљу,
„Ни у твоје копље отровано,
„Турчину ћеш на планину доћи,
„Хоћеш доћи, ал' ћеш грдно проћи:
„Код оружја и код коња твога
„Жива ће те у руке фатити,
„Хоће твоје саломити руке,
„Живу ће ти очи извадити."

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Насмија се Страхинићу бане:
„Богом брате, старишу дервишу!
„Не жали ме, брате, од једнога,
„Тек ме војеци турској не прокажи.“
А Турчин му ријеч проговара:
„Чујеш ли ме, дели Страхин-бане!
„Тврђа ми је вјера од камена,
„Да ћеш саде ђога наћутити,
„Да ћеш саде сабљу повадити,
„Да ћеш сатрт' пола цару војске,
„Невјере ти учинити нећу,
„Ни Турцима проказати тебе.“
Због бане, па подрани отлен,
Обраћа се са коња ђогина:
„О мој брате, старишу дервишу!
„Појиш коња јутром и вечером,
„Појиш коња на води Ситници,
„Ну увјецбај и право ми кажи,
„Ће су броди на тој води ладној,
„Да ја мога коња не углибим?“
А дервиш му право проговара:
„Страхин-бане, ти соколе српски!
„Твоме ђогу и твоме јунаштву
„Свуд су броди, ће гођ дођеш води.“
Бан удари, воду пребродио,
И прими се на коњу ђогину,
Прими с' бане уз Голеч планину,
Он је оздо, а сунашце озго,
Те огрије све поље Косово,
И обасја сву цареву војску.
Ал' да видиш силна Влах-Алије!
Сву ноћ љуби Страхинову љубу
На планини Турчин под чадором;
У Турчина грдан адет бјеше:
Каил сваки заспат' на уранку,
На уранку кад огр'јева сунце;
Очи склопи, те борави санак;
Колико је њему мила била
Та робиња љуба Страхинова,
Пануо јој главом на крноце,
Она држи силна Влах-Алију,
Па чадору отворила врата,
Она гледа у поље Косово,
Те ти турску силу разгледује,
Прегледује каки су чадори,
Прегледује коње и јунаке;
За јад јој се очи откинуше,
Те погледну низ Голеч планину,
Виђе оком коња и јунака.
Како виђе и оком разгледа,
Турчина је дланом ошинула,
Ошину га по десном образу,
Ошину га, па му проговара:
„Господаре, силан Влах-Алија!
„Ну се дигни, главу не дигао!
„Ну опасуј мукадем-појаса,
„И припасуј свијетло оруже,
„Ето к нама Страхинића бана,
„Сад ће твоју главу окинути,
„Сад ће мене очи извадити.“
Плану Турчин, како огањ живи,
Плану Турчин и оком погледну,
Па се Турчин гротом насмијао:
„Душо моја, Страхинова љубо!
„Чудно ли те влашче препануло!
„Од њега си цаса задобила,
„Кад т' одведем граду Једренету,
„Бан ће ти се и онђе прозират';
„Оно није Страхинићу бане,
„Већ је оно царев делибаша,
„К мени га је царе оправио,
„Јал' је царе, јал' Мемед везире,
„Да ме царе зове на предају,
„Да ја војску цару не растурам:
„Препали се цареви везири,
„Да им почем сабљу не ударим:
„Но да можеш оком погледати,
„Ти се, душо, немој препанути,
„Кад потегнем моју бритку сабљу,
„Те ошинем цар'ва дели башу,
„Нека другог већ не шиље к мене.“
Страхинова проговара љуба:
„Господаре, силан Влах-Алија!
„Тал' не видиш? испале ти очи!
„Оно није цареви делија,
„Мој господар Страхинићу бане,
„Ја познајем чело како му је
„И под челом очи обадвије,
„И његова оба мрка брка,
„И под њиме пуљата ђогата,
„И жутога хрта Карамана;
„Не шали се главом господару!“
Ја кад зачу Туре Влах-Алија,
Како ли се Туре придрнуло,
Те поскочи на лагане ноге,
Опасује мукадем-појаса,
И ту бритку сабљу припасује,
А све врана коња погледује.
У то доба бане пристасао,
Мудар бане, пак је иштетио:
На јутру му незва добро јутро,
Нити турски селам називаше,
Но му грдну ријеч проговара:
„А ту ли си? један копилане!
„Копилане, царев хаинине!
„Чије ли си дворе похарао?
„Чије ли си робље поробио?
„Чију л' љубиш под чадором љубу?
„Излази ми на мегдан јуначки!“
Скочи Турчин ко' да се придрну,
Једном крочи, до коња докрочи,
Другом крочи, коња појахао,
Притегну му обадва дизњена.
Ал' не чека Страхинићу бане,
Но на њега ђога нагоњаше,
Па на њега бојно копље пушти;

Удари се јунак на јунака,
Пружи руке силан Влах-Адија,
У руку му копље уфатио,
Па ти бану ријеч проговара:
(Наставиће се.)

Привреда.

Грешке наших сточара.

Има много грешака код наших сточара, одгајивача стоке. Ми не мислимо, овом приликом, о свима тим грешкама говорити. То би за одједном било и сувише. С времена на време враћаћемо се на те грешке и тежити да их саветима и опоменама исправљамо.

Сад ћемо говорити само о *теладма*. Позната је истина, да се код нас пушта теле да сише краву колико хоће и кад хоће, па чак има крајева где се сматра за грех мусти краву, јер се тиме ускраћује телету оно што му је Бог дао. Ништа против тога нико нема, јер смо ми још сувише далеко од вештачког храњења телади. Али, наши одгајивачи стоке падају у једну страховиту грешку приликом *одбијања телади*, и она им се свагда ужасно и свети. Обично телад нису навикнута ни на какву другу храну, но само на млеко, и сад одједном се одбију, млеко им се ускрати и прећу на суву биљну храну. Па шта онда бива? С почетка телад неће никако да једу биљну храну, што је сасвим природно. А кад почну да је једу, не могу и да је сваре и искористе како треба. Последица је тога опадање у снази и напредовању, она не расту, не развијају се. Наступа застој који се дочније, па ма каква се храна и у ма коме облику и у ма којој количини давала, не може отклонити, нити пак пораст и развиће убрзати. Важно је, да нарочито сточарима предочимо, да неправилним одбијањем телади, не само да се спољa примете знаци опадања и неразвијања, но и унутрашњи органи остају неразвијени како треба и цело тело трпи, па од таквих грла, ма шта чинили, не можемо оно постићи што смо себи за циљ поставили.

Стога пустити телад да сишу али у исто време помузати и краву и увек их за времена, из најраније младости, навикавати на чврсту храну: зрнасту и сено, па се неће имати штете кад се постепено одбију.

Најприроднија прихрана телади је овсеном прекрупом, коју треба давати теладма чим наврше месец дана, и често миришљаво, питаво ливадско сено, на која се она брзо свикну, кад га увек имају на домашају.

*

Друга једна такође важна грешка сељака-сточара та је, што ћете ретко наћи сељака који сачека право време кад ће своју јуницу пустити да води. Није ништа ретко да сељаци једва сачекају, да јуница наврши једну годину па је одмах подводе под бика. То је врло убитачно по развиће дотичног грла, јер оно се даље не може развијати како треба и како би се развијало, да се је очекнуло да наврши бар пуне две године, када је способно за приплод.

Да се сувише младо грло подведено под бика не може развијати како треба, јасно је по томе, што оно храну, коју би требало да употреби за развиће своје, мора увелико трошити и за развитак зачетка у утроби и, према томе, оно је у великом губитку.

Развијање говечета везано је за извесно време. И кад се превремено обремени јуница, онда она се више не може развијати и остаће неразвијена целог века — богаљ, који не може никада ништа доброга дати, нити бити од каквог већег привредног значаја.

*

Трећа погрешка је употреба говечета за рад и тешке пољопривредне послове пре времена. Тај му рад изнури снагу и не да да се развије и напредује онако како треба.

Указасмо, за сад, на ове три погрешке, које иду телесном развићу говеди, да се дочније вратимо на друге мане и недостатке код наших мало просвећених и неуких сточара.

„Темиш". **М. Н. Лук.**

Шта се збива у нас и у свијету.

Пријатељи „Српског Кола". Послали су нам за „Српско Коло": Теодор Јакшић из Примишља 51 К 20 ф.; Станко Јаношевић из Сриједске 3 К 20 ф.; Бранко Шашић из Сурдука 9 К 60 ф.; В. Ћирић из Веча 10 К; Андрија Доић, свештеник из Беловара 3 К 80 ф.; Љубомир Вечејац из Бега св. Ђурђа 13 К 20 ф.; Пајо Пишчевић, учитељ из Турчевићполја 4 К; Огњан Мангуловић, парох из Чаглића 9 К; Милован Дејановић, учитељ из Д. Будачког 4 К 80 ф.; Српска зем. задруга у Раковици 12 К; Мишо Велимировић из Вел. Црквине 6 К 40 ф.

У сватовима Милана и Љубице Зорић у Руми сакупљено је за „Српско Коло" 42 К.

Свима пријатељима срдачно захваљујемо на заузимању за овај патарски лист.

Босански сабор. За 2. (15.) јуни одређено је, да се сазове босански сабор. Али 1. (14.) јуна у очи отварања сабора стиже из Сарајева телеграм, који јавља, да посланици неће учествовати при свечаном отворењу, ако се на саборској згради буду стављале друге какве заставе осим српске и хрватске.

Овај корак наше браће у Босни разумљив је кад се зна, да на њиховој рођеној земљи не господаре они већ туђинци: Швабе и Мађари.

У Босни живе само Срби и Хрвати, па пошто је сабор народни — то и застава мора бити народна: српска и хрватска.

Сабор је отворен овако: 2. (15.) јуна у 10 прије подне отворио је генерал Варешанин босански сабор, пожеливши му срећан рад. Цивилни управитељ Бенко прочитао је именовање предсједништва: Али-бег Фирдуз предсједник; Војислав Шола први потпредсједник и Никола Мандић други потпредсједник.

Пошто је Али-бег Фирдуз болестан, то није ни присуствовао отварању сабора. Сабору предсједа први потпредсједник Војислав Шола. —

Нови избор у срезу карловачком и ердевичком. Сабор је укинуо због разних незаконитости избор народно-црквених посланика у Ердевику (свјетовног и свештеничког) и у Карловцима (свјетовног). Позивамо све самосталце, да гласају за кандидате самосталске кад се распише нови избор.

Турски наследник престола у Србији. Прошле недеље стигао је, враћајући се са свога пута по западној Европи, турски наследник престола Јусуф Изедин у Београд у походе краљу Србије Петру. Како је Србија сад у особитом пријатељству са Турском, дочекан је Јусуф Изедин с великим свечаностима и с особитом љубави. Пробавио је тамо два дана. Приликом том одржана је и велика смотра над српском војском. Војске је било окупљено дванаест хиљада.

Јусуф Изедин је отпутовао из Београда у Бугарску, у походе бугарском краљу. У Бугарску отпратио га је Александар, насљедник српског престола.

Србија и Црна Гора. Између Србије и Црне Горе дошло је опет до неког неспоразума. Веле, да је црногорска влада била обећала Србији, да ће бити помиловани сви Црногорци, који су били осуђени на тешку робију 1908., а на свједочанство оног шпиона Ђорђа Настића. Зато је и Србија опет протерала била све Црногорце, који су противни црногорском кнезу Николи. Србија је своје учинила, а сад црногорска влада неће да помилује осуђенике и пушта, да ова срамота и даље остане на српском образу. Зато је дошло до неспоразума између Србије и Црне Горе кривицом кнеза Николе и његове насилничке владе.

„Путник" у Загребу. Савез Срп. Земљорадничких Задруга и Хрватска Пољодјелска Банка у Загребу преузели су од Раухова миљеника Кронфелда пословницу за исељавање у Америку. Ова пословница води се под именом: *Путник у Загребу*. Сад смо барем сигурни, да се нашим јадним исељеницима неће дерати кожа с леђа и да ће се пазити боље, како се с њима поступа на путу.

Вишњичин умро. Ратар Вишњички Стева, кога је пробо радикал Влада Савић из Каменице, кад се Стева враћао са отворења сабора, умро је прошлог четвртка.

Пролише, ето, ученици Јаше Томића братску српску крв. Није ни чудо, кад је Јаша Томић сам убио једног племенитог Србина 1889. године и десетинама година учио своје присташе, да су им највећи непријатељи Срби, који припадају другим странкама, а онда тек свако други, па зато да треба уништити све Србе, који нису радикали.

Али, српски народ заситио се кавге, мржње на брата и одгурнуо оне који су их сејали међу Србе. Зато су побјеснили, обневидјели и стали проливати крв братску. Али ће им изаћи на нос, то им јамчимо. Њихов несрпски рад оборио их је, а ова проливена крв дотући ће их посве.

За пострадале од поплаве у Србији сакупљено је у мјесту Бега св. Ђурђу К 12·50, а приложили су слиједећи: Наста Бољанци, Љубомир Бечејац, Богољуб Трифун, сви по 2 К; Никола Туцуић, Велимир Катић, Јоца Борзон, Васа Крецул и Милорад Бечејац сви по 1 К; по 50 потура: Ранко Бечејац, Велисав Катић, Макса Анучин.

Новац смо послали администрацији „Трговинског Гласника" у Београд.

Тешко стање наше браће у Турској. У Старој Србији, у срцу Душанове царевине, наша браћа грдно страдају. Од прије неколико времена букнуо је у Албанији арнаутски устанак. Арнаути су један посве дивљи и сурови народ. Они су Србима у Ст. Србији много јада задали. Сад када је у Турској збачен са пријестола Абдул Хамид, који је владао као неограничени господар и када је у Турској уведено уставно стање Арнаути су се бунили против сваке уредбе и нису хтјели да се покоравају новим законима и уредбама. Турска их је влада присиљавала, али су се они све више одупирали док није дошло до отвореног устанка. Кад је устанак обузео цијелу Албанију послала је турска влада војску против Арнаута. Та војска је ишла преко српских села, а ко се не сјећа наше народне изреке: „Тешко земљи куда војска мине!" На тај начин су наша браћа страдала двојако; од Арнаута, који их у свом бијесу нијесу штедили и од војске, која је гонила Арнауте.

Али није то све.

Када је турској војсци успјело да сузбије Арнауте отпочела је да их и разоружа. При томе не прави никакве разлике између Арнаута, који су се с њом борили и мирних Срба, који уставно стање у свему помажу. Па зато, што

се код појединаца нашла каква кременара, којом су се бранили од бијесних Арнаута, војска и власт више претресе у свим српским кућама.

Како српски лист „Вардар“, који излази у Скопљу, јавља, нијесу поштедили чак ни епископског заступника. И њега су тјерали из Ђакова чак у Призрен на „саслушање“!.

Али ових дана је био у Биограду турски пријестолонаслједник, па се надамо, да ће се те неправде према нашој браћи изгладити.

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане ђаке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник“ у Загребу, па ће добити одмах сва даљна нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкињице (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

Народно здравље.

Срдобоља.

(Свршетак.)

Код нас на селу не пази се много на негу болесника. Док је ко „јачи“, он се сам пази и чисти. А чим ко теже оболи, кад му је баш неопходно потребна нега, укућани га већ „опраштају“, па се само пренемажу и запевају око њега. —

Они сматрају негу болесника као ситницу, јер не знају да она највише доприноси његовом оздрављењу.

Преставите себи једног болесника од срдобоље, који је блед без капи крви „скоро поцрнео“, са испијеним лицем, упалим и јако крмељивим очима. Усне поцрнеле и израњављене. Уста пола отворена, из којих бије ужасан смрдљив задах. Десни и зуби не виде се од шљама и др. нечистоће. И такав болесник лежи на каквој, од измета са свим нечистој поњави, а покривен још нечистијим покривачем.

Ето, то је доста часта слика тежих болесника на селу. Па може ли да оздрави такав болесник?! И да имамо сигурног лека од те болести, поред такве рђаве неге болесник би пропао.

За негу не треба новаца и других средстава, које наш свет нема. За то је потребна само воља, рад и пожртвовање!

Даље, купајте болесника у млакој води бар један пут дневно. Тиме се болесник не само очисти од нечистоће, већ се крепи и болови му се смањују у трбуху и чмару.

За храну дајте болеснику само млека, неколико шоља црне каве преко дана, бистре пилеће и говеђе чорбе без меса и икаквог другог зачина а друго ништа.

За остало управљајте се само како лекар нареди. Најмање неудешена храна, коју лекар није дозволио, учиниће не само да болеснику нагло болест погорша већ и да главом плати. И после потпуног оздрављења пазите најтачније на храну још за 10 до 15 дана.

За време болести не дајте болеснику, као што рекосмо, ни хлеба, а камо ли воћа, сирћета, лука и друго, што неразумни болесници траже и узимају.

„Та он можда и не може да једе, већ само неку крушку, шљиву или другу какву воћку и по мало воде и то га држи“, — чује се често од неразумног света. Према њиховом мишљењу њега држи оно, што му је свакојако саму болест проузроковало; а не зна, да га то још више убија.

За пиће дајте болеснику само воде. Али, пре тога воду добро прокувајте и оставите да се охлади. Добро би било, да за то време сва чељад пије прокувану воду, како би се у многоме смањила опасност од заразе.

Вино и ракија су највећи отров за таквог болесника.

Замислите оболело црево са пуно малих гриалица — раница, и кад се у такво црево унесе тај отров, шта бива? — ствара још опасније запаљење, веће ране па и смрт.

Наш прост свет мисли, да му вино и ракија загрева желудац и црева, а не зна, да се тиме само трује.

Од лекова употребљавајте само оно, што лекар нареди.

Као у свакој болести тако и овде, болесник као и околина треба да је стрпљива. Треба да знате: да од једне кашике лека, као и од једног стаклета медицине или једног прашка, болест не пролази, већ за то треба дуже лечење.

Ту се не сме мењати час ово, час оно; час лек од лекара, час од баба. Тиме се болест погоршава а не поправља.

Наш народ употребљује много бапских лекова против срдобоље. Тако, он даје болесницима да пију траву срчаницу мурећип, истуцану шишарку. Даље, изгоре плаву или жуту дебелу хартију (чиме се шећер завија) и помешају са слатким од дрењина. Кувају жежљиковину, или узму просејани пепео, данце од чаше и корен од оструге и то кувају и дају да пију.

Сем тога дају цемент, штирак, катран и много других глупих лекова.

Да би болесника нагнали да бљује, мислећи да ће му тада бити лакше, „да ће да избљује сав јед“, мећу му на главу крпу умочену у растворену карабоју.

Сви ти лекови не само што болеснику ништа не помажу, већ му и од најмање количине јако шкоде.

Докле год се наш свет не отресе свих ових заблуда и бапских лекова, он ће још више пропадати од срдобоље.

Најновије уредбе код Привредника.

(Патронат Привредникових Фондова).

У недељу 16. (29.) маја одржана је у Привредниковом дому у Загребу годишња скупштина друштва Привредника.

Сви послови Привредника напреднији су — хвала Богу — ово 13 година из године у годину, али се развијају и теку иначе својим редовитим начином, а ново је само то, да је лепо посећена скупштина једнодушно закључила, да се оснује нарочити „Патронат Привредникових Фондова“ који ће управљати искључиво са фондовима, који разним привредним сврхама служе.

Тих фондова биће сваки дан све више, јер је наш народ потпуно схватио и увидео, да смо на привредном пољу највише заостали, ма да је баш то поље најважније, а нарочито за нас Србе је разуман рад радиност и мудра штедња темељ свега осталога.

Све послове друштва Привредник водиће управни одбор и даље, као и до сад.

Патронат пратиће то пословање, али не ће на исто утјецати, већ ће о управи фондова бригу водити.

Сви добротвори друштва, који су за живота веће приносе учинили, или су патронату своје одредбе у корист Привредника на похрану предали, или су му управу некретнина поверили (макар и придржали доживотно уживање једног дела или целог прихода) и т. д. сви ти Срби и Српкиње постају тиме доживотни чланови патроната.

Та новина код Привредника преважна је, јер се још на врло многе важне ствари није стигло; јер средства недозвољавају.

Међутим оснивају и чланови управе Привредника и многи други Срби и Српкиње разне фондације за придизање српског привредног подмлатка, а биће тога и више, особито кад та омладина на снагу стане. Зато је врло нужно и добро што је патронат основан, јер ће он са имањем управљати, а уједно ће свагда одређивати, у коју најнужнију привредну сврху — према свагдашњим приликама — има да се употребљују приходи друштва и приходи фондова.

Онда ће добротвори одредити главна начела, према којима треба да се управља са њиховим фундацијама, а остало т. ј. гледе појединости оставиће се свагдањем патронату, да одређује те појединости према свагдањим приликама и потребама, јер се све у свету мења, све напредује.

Наши стари добротвори чинили су н. п. некад завештаје према тадањим приликама, потребама и погледима.

После 100, па и после 50. година промениле су се прилике, свет је пошао напред, ондашње одредбе не одговарају нашим данашњим потребама.

Све то поправиће се овом најновијом уредбом, а позната и призната практичност Српских Привредника јамчи нам зато, да ће та уредба ваљати. После треба онда према томе и остале наше народне уредбе целисходно преустројити и практично уприличити.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства“**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника“ на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једанпут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica hr. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести мехура лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **овероваше** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 23. Загреб, у четвртак 10. (23.) јуна 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута умећују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уреднику листу „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Новим путовима.

I.

Добро је, кад се људи држе познатих старих утврених путова, па не ударају на сумце непознатим странцима и путницима. Кад не би тако било, много пута би се залутало и страдало. Али, ником није тако плитак мозак, па да иде старим, испровађиваним и узаним путом, ако се поред њега испружила тврда, широка цеста.

Не ваља нагле душе остављати старе ставе, али не ваља ни тврдоглаво држати се њих, кад је ту бољи удеснији пут.

Ни у овој ствари нису сви људи, ни народи једне мисли, као и ни у чем на свету. Неки се држи старог упорно и грчевито, па ма ново стопут боље било. Чини ти се, он се бојн да ће сместа о земљу, ако откине руку са старог плота. Навикао се на старо, прешло му у крв, постало му и мило све старинско, а ум му је спор и тром, па неможе да разуме и похвата конце новом, изгледа му све ново некако замршено, тешко. И зато он клипса старим путом: Плете котац као и отац.

Други опет лакомислено, као ништа, напушта стари и лаћа се новог и не мислећи право, хоће ли то бити добро. Он воли све ново већ зато што је ново, као што мало дете за нову играчку, која не вреди ништи, остављ скупоцену стару, која му је већ дојадила. То су људи нестални који воле промену чесху. Ни од њих нема добра.

Најтеже је угодити средњим путом. Али ко погоди њиме, тај ће напредовати зајамчено. Јер не сме се све старо презирати зато само, што је старо. А старо је све, што нисмо баш ми сами изумили и уредили. Па зар ми са својим кратким животом и искуством можемо одбацити оно што су људи пре нас хиљадама година стварали? Онда би и говор морали одбацити, јер је пре стар. Све старинско што је добро за нове прилике, све што се може прилагодити промењеним приликама, ми морамо чувати и држати се тога. Старо је темељ, на ком градимо нове ствари.

Будала би био онај ко би у садње доба место пушке узео у руку стрелу, па ишао да бије бој са војницима, који имају у шакама пушку репетирку и брзометне топове. Али би био будала и онај, који би рекао: Све ћу да променим, и одело и говор, и обичаје, и алат, и стана ћу другачије да правим, и земљу да другачије радим, зато што не ћу ништа да чиним што је чинио мој отац. И ви га видите уједаред, где кошуљу кончи на леђима, ноге умотао у шубару, а на главу навукао чизму, и тако даље.

Наш српски народ спада међу људе прве врсти, који се воле држати старог, за ново не ће много и много пута ни да чује, па ма стопут боље било. Тима људима велимо: старовоље или по књишки: конзервативци, људи конзервативни. Србину треба дуго времена, он мора и страдати и изгубити, док старо ненаљало замени с новим ваљаним. Не воли се Србин одважити на нови пут, док му по старом идући не остану кола у блату, заглибљена више главина.

Навешћу вам један пример. У Банији, а то је у најјужнијем делу загребачке жупаније, живи једно сто хиљада Срба, и то у гомили, с мало примесе хрватске. Мало има чисто српских крајева у овој земљи, као тај што је. Добар је тај део српскога народа, и врло је свестан што се тиче српства. Али су то људи управо претерано конзервативни. Што воле старо, па ма скроз неподесно, незгодно било, тога нема на далеко. Већ се дуго други свет служи нечим добрим новим, и напредује други свет зато, окоришћује се, али Србин Бановац се још не миче, он се држи онога старога: плете котац као и отац.

У Банаји има преугодних крајева за виноградарство. И било је ту пре двадесет година добрих винограда и вина. Сећају се тога и средњих година људи. Лепо се народ користио виноградима. Па да није никакве друге користи до те што је пио вино, а не отровани спиритус, доста је. Али дошла пероноспора, болест на лозину листу и виногради поиспропадали. Продази једна година, друга, трећа, петнаеста, двадесета, а од винограда ништа па ништа. Бе-

новац гледа зло и невољу, чешка се иза уха, јадикује, али ни прстом да мрдне, како би невољи доскочио.

Чује он, да томе има лека, да људи по другим крајевима пршљу лозу нечим, па болест као да си руком однео. По неки од њих, особито у задње доба, иду послом у свет, па виде, како се тамо виногради зелене као гора, како се то тршће, сади, калами. Али на све то они само сумљиво врте главом: Дошла болест на лозу као и на људе, па ће и проћи сама од себе. Било је то и за цара Соломуна пре Христа, па смо ми после опет пили добра вина.

И сад тек чујемо, да су Бановци почели винограде уређивати и обрађивати, како то раде други напредни људи, па и Срби.

А да покушамо израчунати, колико је Банија изгубила за двадесет година, што Бановци нису хтели од напредних људи примити нови начин обрађивања винограда. У Банији има преко сто хиљада Срба. Многи су имали велике винограде, па и велику корист годишњу, неки мале винограде, па и корист малу, а неки ни једног ни другог. У средњу руку ипак можемо узети на сваку душу по 2 круне годишње користи од винограда. То је годишње на сву Банију најмање 200 хиљада круна, али за 20 година 2 милиона круна готова новца, а да и не рачунамо камате. Државног пореза тешко да су платили више га то доба. А колику је штету нанело народу за то време пиће спиритуса!

Видите шта стоји народ често чврсто држање уз старе обичаје или конзервативност.

Наставићемо о овом у другом броју, говорећи о другој једној ствари. **А.**

Краљ и народ.

Концем прошлог и почетком овог мјесеца био је наш краљ у Босни и Херцеговини.

У Босни и Херцеговини није добро народу. Тамо је још и сад голема већина ратара кмет. И то су једине земље, осим Турске, у којима и сад, у двадесетом веку има кметова. Зато је тамо ратар већином гладан, бос и подеран. Народ пропада ропимице. Управа у земљи била је 30 година, као код нас Раухова. Чиновници су народу тежи од наших. Највећи део чиновника је странац: Немац, Мађар, Пољак, то су људи, који нису ваљали ни за што у својој земљи, па су отишли у Босну да живе господски. Као мисле: За Србе и Босну добри су. У срцу њихову нема ни труна љубави према народу. Тешко је зато Србину ратару с њима.

Краљ је дошао био у Босну, да види како су те земље напредовале. Али он то није могао видети, јер то не би било добро по управљаче земље. Да је могао видети, он би видио јадне нахерене колебице, ало обрађена поља, мршаве и испијене ратаре у тражама и ритама, голу њихову децу, невољу и јад. Краљ би видео, како су његови чиновници управљали земљом и судо им.

Стога је влада учинила све, да владару то не упане у очи. Ради тобожње бриге за краљев живот, ради бојазни, да ко не би на краља нарнуо, опколила га је влада с једним чудом војске, жандара, полиција, чиновника. Краљ је обишао само два три града, једно купалиште, на које је влада потрошила милионе. У села није краљ ишао, а народу влада није дала да се примакне краљу. Бојала се народних тужба.

Све то било је криво краљу. И он је сам томе приговорио у Сарајеву. Рекао је: „Ту видимо само високе чиновнике; тих имамо доста и у Бечу; али ми би хтели видети народ."

Но краљ се вратио у Беч, а да није видео како народ живи. Можда је то добро по чиновнике, али није добро по државу, па ни по владара. Јер сретна је само она држава и владар, којима је народ задовољан. Незадовољан народ је пушчани прах у буретy крај ватре. Искра само нека пане у њ и ало по све.

Но, срећом, добио је народ у Босни барем иза 30 година сабор. И оно, што народ није могао рећи самом краљу, он може на уста својих посланика рећи у сабору, на очи целом свету. Тај глас допреће и до краља. Варају се они, који мисле, да се и сад још могу запушити народу уста. Српски народ у Босни добро је први пут бирао на саборским изборима. Ми му поручујемо, нека тако бира увек, па и онда кад влада буде правила највећи притисак на народ и реч његова чуће се где треба.

Диоба баштине.

— Васка Лава Толстоја. —

У једног оца била два сина. Он им рече:

— Умријећу, раздијелите све по полак.

Кад је отац умро, синови се нису могли подијелити без канге. Пођоше сусједу, да он суди међу њима. Сусјед их запита, како је отац наложио да се дијеле. Они рекоше:

— Он је наредио, да све дијелимо по половици.

Сусјед им рекне:

— Па распарајте по полак сву одјећу, разбијте по полак све посуђе и разрежите по полак сву стоку.

Браћа послушају сусједа и не остаде им ништа.

Русија.

Русија за владе Јарослава Мудрог и Владимира Мономаха.

Послије смрти кнеза св. Владимира године 1014. настао је неред у Русији и трајао пет година. Синови Владимирови покрвили су се били међу се ради власти. Најзад је завладао 1019. год. очевином други син Јарослав, ког је народ прозвао: мудри и кнежевао до 1054. год.

Овај Јарослав спада међу најбоље руске владаре. Велике су његове заслуге за Русију. Био је ваљан и у рату и у миру. У рату је свладао дивљачко и скиталачко племе Печенега, који су читавих 100 година проваљивали у Русију и пустошили је. На мјесту гдје је код града Кијева свладао Печенеге подигао је дивну цркву св. Софије. Подигао је по свој Русији многе храмове. Основао је нове градове, од којих су неки све до сад одржали се, као град Јурјев и Јарослављев и населио многе пусте крајеве. Утемељио је у граду Новгороду школу за свештенике.

Међу његова велика дјела спада и издаваше првог руског законика, који је прозван „Руска Правда". До тада су судили по народним обичајима. Обичаји нису били пописани, па нису свуда ни једнако и тачно вршени. Они који су судили нису имали нечега сигурног, чега би се држали. Обичаји су се и мијењали често. Зато није било сигурности пред судом. Судило се много пута напамет.

Јарослав је наредио, да се попишу сви народни обичаји правни, све кнежевске одредбе и многе кнежевске пресуде.

Овај законик злата вриједи и стога, што се из њега може сазнати много о животу ондашњих Руса.

Тако ми из тога законика знамо, да је тада владао у Русији обичај „свете освете". Убије ли неко човјека, онда отац или брат, или син, или браћа од стрица и ујака имаду право убити убицу. Текар, ако нема осветника, убица плаћа глобу, вражду или „виру", како вели законик руски, од 40 гривна. Дакле држава није вршила смртне казне, нити је било тамница. 40 гривна плаћало се и за осјечену руку, 12 гривна за ишчупану браду или брк и т. д.

Убије ли ко кнежева слугу или члана његове пратње плаћа 80 гривна. Ако убица није могао платити, онда му је био одузет сав иметак, кућа предана на разграбљење.

За крађу је била одређена велика казна. А ако се крадљивац ухваћени отимао и бранио од везања, имао је право господар покрађене ствари да га убије „као пса", како стоји у законику. Ко украде коња, губи сав иметак и постаје роб.

У закону има и одређења о праву насљедном, о том ко насљеђује иметак покојников. Дјеца мушка су једнако насљеђивала по родитељима. Сестра ништа, али браћа су је морала удати. По законику уопће жена има мање права од човјека. И за убиство женске плаћало се половицом мање.

Народ се дијелио по законику у три сталежа: пратња кнежева, како се вели у законику „дружина" кнежева, која је била састављена од „бајара", племића; онда су долазили обични слободни људи и најзад робови. Робови су били ратни заробљеници, или људи који су за казну постали робови, као н. пр. коњокрадице и најзад дужници, који нису могли платити дуга.

Странци су били поштовани. Да Русу докажеш кривицу била су доста два свједока, а за странца требало је седам свједока. Судио је кнез или његов намјесник. Кнез је путовао по држави и вршио судовање. Вриједио је и божји суд. Ако се није могла доказати кривица окривљеном, турао је руку у врелу воду или узимао у руку усијано жељезо на неки час. Ако је рука била јако опрљена, онда је био крив, друкчије је био проглашен за невина.

Јарослав је био врло угледан међу владарима европским. Једна му је кћи била удата за краља норвешког, друга за краља француског, а трећа за краља мађарског. Син му је био ожењен кнегињицом грчком. За владе Јарослављеве цвјетала је у Русији трговина, народ био богат, непријатељи њени страховали од ње.

Бадава је Јарослав на смрти опоменуо своје синове на слогу, љубав братску и поштоваше према најстаријем брату. Они се покрвише, а тако опет и њихови синови. И шездесет година оборило се зло на Русију. Уз то је на мјесто Печенега, које је смрвио Јарослав, дошао други дивљи народ: Половци и палио и робио по Русији. Тако је трајало све дотле, док није завладао на престолу великих кнезова у Кијеву унук Јарослављев Владимир Мономах. Он је владао од године 1113. до 1125. И он спада међу најчеститије руске владаре. Он је миљеник народни, опјевао га је народ у многобројним пјесмама. Неуморан је био и у миру и у рату, пријатељ и заштитник биједних и сиротих; побожан, скроман, а над свега тога јунак, који се рвао и с дивљим медвједима и који је скршио силу дивљих Половаца.

Какав је то човјек био, најбоље се види из: Поуке, коју је оставио написану својој дјеци. Говори он ту својим синовима: „Прије

свега, не будите охоли умом и срцем својим: сви смо ми смртни, данас живи, а сутра у гробу..... У дому свом не љенчарите, припажавајте сами, како се ради посао и онда ће бити реда, не ће се намјерник гост смијати ни дому вашем, ни обједу вашем..... Кад путујете по земљама својима и туђима, не допуштајте слугама да вријеђају житеље ни по селима, ни по пољима, да вас послије не проклињу..... Више од свега штујте госта, ма од куд дошао, био човјек прост или угледан..... Све сам увијек сам радио, што је потребно, нисам се ослањао ни на војводе, ни на судије; нисам допуштао силнима да вријеђају ни тежака човјека ни сиротне удовице.....

И много других паметних поука написао је за дјецу своју, а сачувало се то све до данас.

б.

Бановић Страхиња.

(Наставак).

„Копилане, Страхинићу бане!
„А што ли си, влашче, премислило?
„Нијес' ово бабе Шумадијске,
„Да разгониш и да набрекујеш,
„Но је ово силан Влах-Алија,
„Што с' не боји цара ни везира,
„Што ј' у цара војске државине,
„Чини ми се сва царева војска,
„Као мрави по зеленој трави;
„А ти, море! мегдан да дијелиш!"
То му рече, бојно копље пушти,
Од прве га обранити шћаше,
Бог поможе Страхинићу бану,
Има ђога коња од мегдана,
Како копље на планини звизну,
Соко ђого паде на кољена,
Изнад њега копље прелетило,
Ударило о камен студени,
На троје се копље саломило:
До јабуке и до десне руке.
Док сатрше она копља бојна,
Потегоше перне буздоване:
Кад удара силан Влах-Алија,
Кад удара Страхинића бана,
Из седла га коњу изгоњаше,
А на уши ђогу нагоњаше,
Бог поможе Страхинићу бану,
Има ђога коња од мегдана,
Што га данас у Србина нема,
У Србина, нити у Турчина,
Узмахује и главом и снагом,
Те у седло баца господара;
Кад удара Страхинићу бане
Мучну алу силна Влах-Алију,
Из седла га маћи не могаше,
Тону вранцу коњу до кољена
У земљицу ноге све четири.
Буздохане перне подомише,
Поломише, и пера просуше,
Па су бритке сабље повадили,
Да јуначки мејдан подијеле.
Но да видиш Страхинића бана!
Каку има сабљу о појасу:
Ковала су сабљу два ковача,
Два ковача и три помагача,
Од нећеље опет до нећеље,
Од челика сабљу претопили,
У острицу сабљу угодили;
Турчин ману, а дочека бане,
На сабљу му сабљу дочекао,
По поли му сабљу пресјекао,
Виђе бане, па се разрадова,
Љуто сави и отуд и отуд,
Е да би му главу осјекао,
Јал' Турчину руке обранио;
Удари се јунак на јунака,
Неда Турчин главу укинути,
Неда своје руке иштетити,
Но се брани с оном половином:
Половину на врат натураше,
И својега врата заклоњаше,
И банову сабљу оштрикује,
Све откида по комат и комат.
Обадвије сабље исјекоше,
До балчака сабље догонише,
Побацише њине одломчине,
Од хитријех коња одскочише,
За бјела се грла доватише,
Те се двије але понијеше
На Голечу на равној планини;
Носише се љетни дан до подне,
Док Турчина пјене попануше,
Бијеле су како горски снијег,
Страхин-бана бјеле, па крваве,
Искрвави низ прси хаљине,
Искрвави чизме обадвије.
А кад бану мука досадила,
Тада бане ријеч проговара:
„Љубо моја, тебе Бог убио!
„Које јаде гледаш на планини?
„Но ти подби један комат сабље,
„Удри, љубо, мене, ја Турчина:
„Мисли, љубо, кога теби драго."
Али Турчин љуто проговара:
„Душо моја, Страхинова љубо!
„Немој мене, но удри Страхина,
„Нигда њему мила бити нећеш,
„Пријекорна бити до вијека:
„Кориће те јутром и вечером;
„Те си била самном под чадором;
„Мене бити мила до вијека,
„Одвешћу те Једренету граду,
„Наредићу тридест слушкињица,

„Нек ти држе скуте и рукаве,
„Ранићу те медом и шећером,
„Окитити тебе дукатима
„Са врх главе до зелене траве;
„Удри саде Страхинића бана!"

(Свршиће се).

Атентат на поглавицу босанске владе.

15. јунија опалио је Богдан Жерајић, родом Херцеговац, ђак са загребачког свеучилишта, пет метака из револвера на поглавицу босанске владе у Сарајеву, генерала Маријана Варешанина. Генерал се возио у затвореној кочији, па га ниједан метак није погодио. Шести метак сасуо је Жерајић себи у главу, у уста и пао на мјесту мртав, разрскане главе.

Никога нема међу нама Србима, ко неће зажалити због овог.

Жао нам је једног младог живота, који је овако пропао, а српски би народ у Босни можда имао користи од њега. Јер тај млади човјек, ђак, волио је свој народ. Није он починио страшно дјело из неке обијести или лудила. Он је мислио, да ће својим дјелом упозорити оне, који управљају државом на то, да је народ незадовољан, да му се чини криво и стога да му треба помоћи. Ако је био луд, њему је неправда, која се чини народу његову, помела разбор и он је учинио оно што не треба радити.

Жао нам је и зато, што ће наши непријатељи сад скочити и дрећати на сва уста: Видите, да су ти Срби велики издајници, бунтовници и шта све не. Њих треба притиснути, с њима треба гвожђем и канџијом владати. За друго они нису. Ми се бојимо, да ће народу српском у Босни сад бити још и теже. Јер, ми знадемо, да су у Русији рђаве владе намјештале људе плаћене, да на самог цара приреде атентат. И кад је то било учињено, оне су пустиле да побјегне њихов плаћеник, а цару су у уши трубиле: Видиш, да се народу не смије дати слобода, видиш, да је тај народ још дивљи, крвожедан. С њим треба строго владати. А цар би се препао, пустио да влада и чиновници по вољи жаре и пале. Народ је пиштао још и горе, а чиновници и министри пљачкали касе и смијали се, да пукну од смијеха.

Ми се бојимо, да ће тако сад говорити и босански громовници. Јер швапске и мађарске новине већ пишу, како је Босни дано превише слободе.

Жао нам је најпослије и зато, што би ово могло завести на криви пут можда још кога младог, занесеног човјека. Ми велимо криви пут. Зашто велимо: криви пут? Ево зашто: Не ће српском народу у Босни помоћи метци из револвера. Та ми знамо, да су нека господа из Босне плаћала Настића, нека Србе навуче, да пуцају из револвера и бомбе бацају. Да је то на корист српску, не би на то Србе наговарао шпион и плаћеник Настић. То нам је свима јасно. Да је Настић успио у свом лоповском послу, да је планула која бомба или револвер, онда би се осуле батине на леђима српског народа. Србин би пиштао, а господа трла руке од весеља.

Српскоме народу помоћи ће само паметни, неуморни рад. Срби се морају удруживати у привредна друштва. Земљорадничке задруге, штедионице, банке, занатлијска удружења ојачаће Србе у погледу иметка, џепа. Памстне књиге, новине, читаонице, течајеви за аналфабете просвијетиће Србе, научити их њиховим дужностима и правима, поучити их свима путовима и начинима, којима ће доћи до својих права. Братска слога српска, међусобна љубав и потпомагање подесеторстручиће њихову снагу. И кад српски народ буде снажан умом, џепом и слогом српском, онда ће му се морати дати што га спада, јер ће га се сви бојати. То је рад, који боли и пече наше душмане. А од револвера српских неће њих заболети глава. Они ће им добро доћи, да омету код Срба тај споменути паметни рад, да не даду Србима, да се сложе и постану јаки.

Та зар не знате, како је Раух хтио уништити српске банке, штедионице, земљорадничке задруге, новине? Тога се он бојао, тога се боје сви душмани српски. Док смо ми голи и гладни, док смо ми непросвијећени и несложни, дотле благо њима, па макар ми сви пуцали из револвера на њих. Јер нас нема свега у овој држави и са дјецом и женама и старцима него два милиона, а у нашој држави има свега становника педесет милиона.

И зато Срби не смију ићи путом, којим је ударио покојни Богдан Жерајић.

Миш под хамбаром.

— Басна Лава Толстоја. —

Живео један миш под хамбаром. У поду од хамбара била јамица, а жито је цурило у јамицу. Лијеп је био живот мишев, но он се хтио похвастати својим живљењем. Прогризао је већу јаму и позвао друге мишеве.

— Дођите к мени на забаву — рече — биће хране за све.

Кад је довео мишеве, види, да јаме нема никако. Тежак је примјетио већу јаму у поду и закрпио је.

Да сам газда никад не би спаво, Све би ланац[1]) по ланац продаво.

Учио сам школе леп број година у Срему. Видио сам много пута, како се онако сремски „тера кера“, како се људи прате тамбурашима, како се беспосленим циганима тамбурашима лепе десетице на чело, како се сипа новац, као да је плева са гумна или шуман из шуме. Чуо сам много бесних и обесних песама, које тамо пева српски народ. Између осталих песама чуо сам и ову. Али нисам ипак мислио, да може бити Срба, који и раде, како се пева у тој песми. Ја сам држао: то се само тако пева, да се покаже обест и сила. Ваљани људи се хвале другим стварима, па често и претерују. Бећар се хвалише бећарлуком, па и он претерава.

Али, сад сам се уверио, да то нису само хвалисаве бећарске речи, него да у њима има и истине. Неки дан ми је један стари српски свештеник, човек врло честит и особито штедљив и чуваран, прави тецилац, причао о приликама у свом селу у равном Срему, близу Земуна. Тужио се јако на расипност народну, која се код женских показује у моди, а код мушких у бећарењу, пијанчењу. Због тога Србе највише потискују Словаци и Немци. Његово село је чисто српско. Али Немци су из другог места продрли у хатар његова села и до сад већ хиљаду и по ланаца земље прекупили од Срба. Старац се боји, да ће се увући и у земљишну заједницу, у само село. Онда ће доћи последња Србима, као и многим другим некад српским местима.

И ту ми исприча старац један случај из живота његових сељана, који се неки дан збио:

Један несретник продао ланац земље. Па кад је већ продала кукавица комад своје земље, кад је сам извукао парче асуре испод себе, да је барем новац окренуо на какву корисну ствар. Осам дана већ, с ноћи на дан бећари, пијанчи с новцем, добивеним за земљу. Сад већ нема ни филира. Па да покаже још ко је он и шта је, какав је он момак, видим га, пре неки дан, сео на кола пуна траве с још једним братом, као и он што је, па се картају. Кола иду они седе на трави, да их свако види и картају се. Власт то гледа, па ништа. Забрањено је картати се у затвореним собама, а они се картају на видику свету, по сред пута на колима.

Није ми толико до власти, знам какве су власти. Оне само ишту од народа, а маре оне за то, шта народ ради, шта је за њега добро или зло. Али болело ме срце, како народ на то гледа мирне душе, па се још људи смеју „обешењаклуку“. Место да најстарији људи изгрде несретнике, који својим злим примером трују свет, а особито децу њихову; место да их свако презре и не гледа у пропалице, они као да им се још диве. И смешкају се људи и жене и говоре: Гле обешењака и лола, ала умеју терати!

То су њима само: обешењаци и доле. Они као да им тепају од мила тим речима, као и малој деци, кад почине какав невини обешењаклук. И говоре још о умењу, жалосно им умење њихово! По том умењу и дотерали смо дотле, да Швабе, досељеници из бела света, из наших руку, нас староседелаца, прекупише 1500 ланаца земље. А будемо ли умели колико и како и до сад, постаћемо надничари швапски.

Тако сам се збиља уверио, да је истина, кад се каже: По песми, коју људи певају, познаћеш и шта мисле, како раде, какви су. Догод се с таквом сласти и уживањем буду певале само онаке лакоумне песме, знајмо, да ће се дотле, према томе, и лакоумно радити.

Не велим, да будемо надурени и збришемо са свог лица сваку радост и осмех. Али друго је право, здраво весеље, смејање и шала, а друго весеље и смех бећара, бадавација, расипника и пијанаца.

Не смешкајмо се само, кад видимо онаке ствари, о каквима је причао стари свештеник. Ако нећемо баш жигосати онаке људе оштрим речима, а оно их барем и не гледајмо, као да их и нема. Можда ће то и њих поправити. Али свакако ће деловати на нашу децу. Јер за децу и онако лако пријања све што не ваља. Па још кад виде да се ми бећарима и расипницима малко као и дивимо и гледамо им кроз прсте, онда је и поготово тако. А виде ли, како ми мрко погледујемо на онакве људе, мало ће и сама промислити, зашто ми то чинимо и припазити, да не буде разлога, да и на њих тако гледамо.

А.

[1]) Мера за површину, већа од рали.

Привреда.

Хранење и неговање крмача.

Доносимо ово неколико правила, која имају великог значаја за одгајивање свиња:

1. Првих дана по прасењу крмачу треба умерено хранити.

2. Опасно је обилно је хранити кратко време пре или после прасења.

3. Доцније треба јој давати снажнију храну да би могла у довољној количини лучити млека те да се прасад брзо развија и напредује.

4. Што год која крмача више прасади има, у толико мора бити боље храњена и морају јој се веће количине добре хране давати.

5. Крмачама енглеске пасмине, које иначе добро изгледају, не треба одвише снажне хране давати, јер им млеко постаје сувише масно, а такво млеко шкодљиво је за прасад. Она се тада гоје, наступе поремећаји у органима за варење, и врло често угину.

6. Крмачама треба давати само лако сварљиву храну. Она мора бити најбоље каквоће и не сме бити смрдљива буђава или ужежена.

7. Најбоља храна за крмаче с прасадма ова је: јечам, овас (кажу да ванредно добро утиче на лучење млека) кромпир, сточна репа, мрква, исецкана зелена храна — детелина луцерка, трава, серадела, грахорица — пшеничне мекиње, млаћеница, оплављено млеко, само се оно мора веома опрезно употребљавати, јер од њега прасад лако пролив добива.

8. Треба избегавати и крмачама не давати ужежену храну, храну која затвара, храну која надима и фабричне отпатке, нарочито уљане погачице, цибру, свежу пиварски слад. Тако исто не треба крмачама давати ни варива, сем сточног грашка.

9. Ако се даје млеко крмачама, онда га пре храњења треба добро прокухати, јер се на тај начин уништавају бакцили туберкулозе, који се, путем некуваног млека, највише и најчешће на свиње преносе.

10. Од правилне неге, гајења и хранења крмача зависи и успех у гајењу свиња и само ако се на све ово обрати најозбиљнија пажња могу се одгајити снажна прасад и свагда у животу одржати.

11. Најзад напоминьемо да је неопходно потребно да у свињарнику влада највећа чистоћа и да сопственик води најстрожији надзор, јер ће само тада имати успеха у гајењу свиња.

„Темак". **М. Н. Лук.**

Шта се збива у нас и у свијету.

Пријатељи „Српског Кола". Послали су нам за „Српско Коло": Драгутин Шарац, парох из Машвине 12 К 80 г.; Душан Милановић, администратор парохије из Српске Капеле 12 К 80 ф.; Панта С. Бокицки, парох из Великих Бастаја 10 К; Марко Рајшић из Штилтона у Америци 14 К 55 ф.; Јован Алексић из Петриње 30 К.

Хвала им. Но није доста, да им захваљујемо само ми. Они би јамачно били радоснији, кад би се и други, по њихову примјеру, заузели за лист, и милије би им то било од икаквог захваљивања.

Српска гимназија у Кореници. Српски народно-црквени сабор примио је закон, по ком се оснива српска нижа реална гимназија у Кореници у Лици. Да се узмогне основати ова српска школа, затвориће се у Карловцу школа за српске учитељ ице, јер на њој и онако има само двадесетак ученица, а од њих су већином Босанке и Херцеговке.

Тако ће и у Лици засјати светиљка српске просвјете. Било сретно!

Нове српске соколске жупе. 19. о. мј. био је у Загребу састанак изасланика Српских Сокола из Лике и Баније. На том састанку основали су за Лику и Банију соколске жупе. До сад су само сријемски соколови били удружени у жупу, која се зове Фрушкогорска.

У Угарској Мађари не даду оснивати српских соколских друштава.

Из Карловаца су дошли на састанак брат д-р Лаза Поповић, и брат д-р Стеван Симеоновић-Чокић, тајник карловачког Сокола.

Опет поплава у Србији. Ове године нашу браћу у Србије баш бије невоља. Неки дан излиле се ријеке Ресава и Млава због провале облака и страшно поплавише долине, кроз које теку. Опет су нека мјеста брисана са лица земље, усјеви уништени, многи животи пропали. Град Свилајнац потпуно је уништен. Вода је текла поврх многих кућа. У граду се удавило, колико је до сад познато, преко 30 душа.

Штета се цијени на 10 милиона круна. За земљу малену то је голем губитак. Краљ и насљедник пријестола Александар ишли су, да на своје очи виде колику је штету починила поплава. Краљ је, кад је видио Свилајнац, сав био пренеражен и узвикнио: Па то више Свилајнца нема!

Србијанци опет кукњу због тога, што су шуме упропаштене сјечом. Проклињу оне владе, које су само да се улагоде народу, допустиле, да се шуме сијеку без икакна реда и потамане и не мислећи, какво ће се зло отуд излећи за земљу и народ. Јер лако је уништити, али тешко је опет створити.

Туђинци против Срба и Хрвата у Босни. Влада босанска одредила је била, да се код отварања босанског сабора на саборници извјесе застава царска, аустијска, мађарска и босанска, а никако српска и хрватска. Исто тако на сарајевској градској општини. Она је мислила, да ће се позаваћати Срби и Хрвати због својих застава, па не ће ни опазити, кад се кукавички подметну заставе аустријска и мађарска.

Али туђинци се преварише у рачуну. Нису Срби и Хрвати више луда дјеца, да се крве за туђи рачун.

Сви посланици Срби и Хрвати сложно затражише да се на саборницу извјеси поред бо-

санске и царске заставе још и српска и хрватска. Уједно закључише, да не ће бити присутни код отворења сабора, ако се метну на саборницу мађарске и аустријске.

Кад је то влада видела, онда је одредила, да се не мење на саборницу никаква застава. А градски подначелник д-р Мандић, Хрват, одредио је, да се на градској општинској кући истакне само српска, хрватска, босанска и царска застава.

Тако су туђинци морали узмакнути пред сложним Србима и Хрватима. И тако ће бити увијек, док се будемо слагали.

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане ђаке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник" у Загребу, па ће добити одмах сва даља нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкиње (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

Сјекира и пила.

— Басне Лава Толстоја. —

Пошла два тежака у дрва у шуму. У једнога сјекира, а у другога пила. Изабрали су дрво и стали се свађати. Један вели — треба дрво сјећи, а други вели — треба га препилити.

Трећи тежак каже им:

— Ја ћу вас сад помирит: и ако је сјекира оштра, боље је онда сјећи, а ако је пила још оштрија, онда је боље пилити.

Он узме сјекиру и почне сјећи дрво. Но сјекира је била тако тупа, да се није могло њоме сјећи.

Он узме пилу; пила је била рђава и никако није могла резати. Тада им рекне:

— Не свађајте се, сјекира не сијече, а пила не реже. Најприје набрусите сјекиру и поправите пилу, а онда се свађајте.

Но тежаци се још горе расрде један на другога зато, што је у једнога била ненабрушена сјекира, а у другога тупа пила; и они се почеше тући.

„Српско Коло"
прима огласе по најумјереније цијени.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;
задруга за узајамно помагање",
исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства"**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно
Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу
ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:
Пајо Обрадовић:
„Резервирани котар" цијена Круна 1.—
Коста Мајкић:
„Борба чешког народа" „ „ 0·80
Сремски самостанци „ „ 0,20
Све три књиге К. 1.60 франко.
Наручују се упутницом.

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 24. Загреб, у четвртак 17. (30.) јуна 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се исти од три пута узастопце, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 6. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Видов дан.

Велик и славан је дан Видов дан.

Милијуни имаће на тај дан једну душу, исти осјећај. Избрисаће се државне границе, нестаће препрнјека, а царевати једна мисао свеколике Србадије од Балкана до Адрије.

Не кукајмо, јер Видов дан није дан туге и жалости, него бијели дан слободе и радости. На Косову није пао протагониста велике трагедије, пропала је само људска, случајни облик, а остало језгро, које живи, живиће и даље.

Расцијепани на толико страна, завађени између себе, на В. дан ћемо то заборавити. Све ће се душе слити у једну велику душу, која ће једно осјећати и у којој ће се редати слике: мајке Југовића, Срђе Злопогледе, Косовке дјевојке, Милоша и његова оба побратима, а уста ће заборити клетву Лазареву.

У тој подређености себе, жртвовању своје личности пред опћим, великим радом, лежи значај Косовског дана.

* * *

Времена се измијенила и непријатељ у њима. Нови Видов дан није везан за вријеме и одређен дан, он се доживљује сваки час и на разним мјестима. Хоћемо ли живити, морамо бити спремни умријети, жртвовати све за увјерење.

Да дочекамо непријатеља припрани, требамо се утврдити. Те ће утврде бити: соколи српски, ратарске задруге, читаонице, новчани заводи и друге установе. Будемо ли њих држали на висини, а уз то имали ватре и љубави за наш опстанак, тада је побједа сигурна, и онда ће стари Видов дан замијенити нов, који ће бити кобан по душмане наше. Дочекаћемо их спремни и док они буду лежали под зидинама нашим блиједи и сатрвени, наша ће се побједна пјесма орити по свима странама, гдје ма једно српско срце бије.

* * *

На Видов дан ће по пети пут кликтати зеленим вијенцем Соколи Српски. Пети пут сјатиће се око гроба честитога кнеза са завјером, да на нас неће пасти клетва Лазарева. Под плавим небом Фрушке Горе, стајаће они поносни и свјесни, са високо дигнутим барјаком, на ком је исписано: здравље, храброст и морална честитост. Јунаци дана долазе са вјером, да осоколе слабе и мекушне, да у млаку крв улију нова живота, снаге и полета.

Међу хиљадама свијета видиће се на Видов дан њихови и ако мали, али чврсти редови, владаће њихова снажна воља. Око гроба Лазарева Српство из свију крајева поздравиће Споле наше, нашу нову војску.

Соколи српски, здраво! **М. Г.**

Новим путовима.

II.

Због тога што смо ми Срби људи конзервативни, старовоље, ми много губимо: И обрађујући земљу по старом начину; и тимарећи стоку као чукунђеде наше; и држећи многе старинске непотребне обичаје, непотребне, а врло скупоцене; и тако даље. Кад би се све то срачунало, што ми годишње изгубимо, јер непримамо ново добро и не остављамо старо рђаво, изнело би то милионе.

То наше слепо држање за све старо криво је и том, да је странац узео у своје руке занимања и послове, који највише носе, а готово да су и најлакши, док Србин вечито туче мотиком по бусењу. Србин ради попски од зоре до дубоког мрака, храни се просеницом, пије смрдљиву спиритну ракију или водњикаво вино, странац ради одређених 8 до 10 сати на дан, једе месо, пије пиво, чита, шеће, живи као човек.

Занат, трговина, фабрика, то је у рукама странаца, они ту господаре. Ми смо у том слабији и у најчистијим српским крајевима, а да и не говоримо о крајевима мешовитим. И ма колико ми волели ратарски живот, ми морамо признати, да се у тим пословима боље пролази и лепше живи, него што живи и пролази многи и многи ратар. Јер има и ратара, код којих су прилике повољне, па живе лепо.

Да је истина ово што говоримо, не требамо тек доказивати. Когод је завирио у кућу правог трговца, занатлије, а да и не говоримо

о фабриканту, тај је видео, да он живи и боље и уредније, него ратар. Туђинци: Немци, Јевреји (Жидови) и други јамачно нису људи глупи. Па кад они наваљују у те послове, онда у тима пословима доиста има нешто добро.

Све то види наш ратар, па опет се држи старог као слеп, боји се одважно коракнути новом стазом, па бар децу своју послати њоме у нови и бољи живот. Све он то види, па опет хуче, чешка се по глави, изговора се свакако кад му саветујем, да дете пошаље у свет у шегрте, нека једаред постане другачији човек, него отац му. Ту ти одмах искрсне стотину запрека: И нема се трошка; и дете је још слабачко; и није баш бистре главе; и далек је туђи свет, а дете дивље, па ће пострадати и изгубити се; и треба код куће неко за кравом поћи, или у пољу помоћи; и нису тежачка деца за то, не умеју она друго до оно што и њихов отац и дед.....

И дете остаје код куће, да се дави у тескоби; бије са комшијама око међа; болује без лечника и апотеке; аргатује од зоре до касне ноћи, гушећи се сухим хлебом, луком, обареним крумпирима, расолом; седи по затворима нечистим за потрице, шумске штете, увреде равне ситне господе... А дотле се странац из бела света доклатио у село или град у крају, у ком живи српски народ, стиче лакшим начином иметаш леп, ради нам о глави, пљује на наше светиње, ратара Србина назива свињом и марвом, запушује нос, да му Влах или Рац не смрди, а кад дође какав велеиздајнички процес онда јури као коза на со, да сведочи против Срба и пење их на вешала.

Тако су странци прекрилили Српство, па стичу милионе из српских џепова и тима милионима онда држе у ропству сваког Србина, коме затреба кредита, да ради и напредује. Из тих милиона подупиру они онда своју школу, и цркву, друштва своја, новине, књиге, а све што је наше и чему треба потпоре мора да вене и најпосле пропадне. Јер зар ће она господа чиновничка моћи подупрети што? Немају ни сами шта да једу, задужена им је свака длака на глави.

Зато се Србин ратар мора у овом погледу отрести конзервативности, па дете своје слати у свет у шегрте, да из њега постане просвећени и имућни господар, који ће, било на селу, било у граду стицати, потискивати туђинца и носити у руци заставу српску, и уједно бити од велике помоћи и својој породици из које је потекао. А њој ће, и без његове помоћи, бити боље, јер ће јој бити пространије, кад неко оде у свет, кад не остану сви на домаћем прагу.

Ми смо често о овом писали, а пишемо и опет, нарочито сад на крају школске године, кад су деца свршила основну школу, па их треба одмах слати у свет, док не заборави шта су у школи научила. „Привредник“ у Загребу постараће се да смести све, па ма колико их послали.

Кад год будете мислили о овом сетите се, да странац занатлија, трговац и фабрикант сваке године милионе извлачи од српских џепова, да се за неколико година из наше касе тако извуче и стотина милиона, а из тог новца да се онда кује оружје за упропашћивање српског племена.

Зашто, браћо, да тај поток злата не тече у српске џепове, зашто да се њиме не зиђу зидови и куле, иза којих ће српско племе бранити од напасти туђинске? Не смемо се завући у своја села и плести котац као отац. Морамо кренути новим бољим путовима. Покренимо, примајмо све ново, што је добро и корисно. Занати, трговина, цветају сада у ово ново време, и Срби се морају латити оног што напредује највећма у свету: Заната и трговине. **А.**

Радикалски рачуни.

Српски народно-црквени сабор изабрао је одбор за ревизију, који ће испитати, како се управљало народним иметком од године 1890. до 1909. Од године 1890. до половице 1902. био је на управи Саборски Одбор, у ком није било радикала, а који су радикали назвали „хајдучки“ Саборски Одбор. Од половице 1902. па до половице 1910. управљао је народним иметком радикалски Саборски Одбор.

Одбор за ревизију рачуна српских народних фондова, који је изабрао овај сабор, пронашао је, да је први Саборски Одбор, такозвани „хајдучки“, у ком није било ниједног радикала, примио под своју управу 12 милиона 104 хиљаде 743 круне и 43 филира фондовског иметка, а предао је 1902. године радикалима у руке 18 милиона 952 хиљаде 284 круне и 25 фил., дакле за 6 милиона 847 хиљада 540 круна и 53 фил. више. Од тих скоро 7 милиона вишка привриједио је стари Саборски Одбор поштеном управом 3 милиона 204 хиљаде 597 круна и 76 фил., а она 3 милиона 642 хиљаде 942 круне и 72 филира придошла су без заслуге Саборског Одбора.

Дакле „хајдучки“ Саборски Одбор присподарио је фондовима поштеном и ваљаном управом преко 3 милиона круна.

Да видимо радикале:

На крају 1902. године износили су фондови 20 мил. 297 хиљ. 321 К и 33 фил. Прошли мјесец предали су радикали Саборском Одбору

19 мил. 456 хиљ. 495 К и 43 филира, дакле, мање преко 840 хиљада круна. Но осим тога ушло је за то вријеме без заслуге радикалског Саборског Одбора у фондове 2 мил. 74 хиљ. 474 круне и 72 фил. дакле, кад се то урачуна и придода оном горе, онда прави мањак ол новца, који су радикали примили, износи 2 мил. 915 хиљ. 300 круна и 62 филира. Но од тога свега морамо одбити Текелијину закладу, коју је мађарска влада узела испод руковања Саборског Одбора, а која је велика 2 мил. 554 хиљ. 331 круна и 44 филира. Кад се то одбије онда чисти мањак, за који су радикали народне фондове снизили рђавом управом, износи **360 хиљада 169 круна и 18 филира.** Стари Саборски Одбор увеличао је народни иметак за више од 3 милиона круна, а радикали га умањили за 360 хиљада. Но кад томе прирачунамо 426 хиљада 821 круну и 22 филира, колико су радикали потрошили на поправак владичанских дворова у Вршцу и Темишвару и што су у рачунима метнули у активу, онда прави мањак износи **787 хиљада 790 круна и 46 филира!!**

Откуд је дошло до овог умањења народног иметка? Радикали су силни новац потрошили на вођење парница, само да заслуже њихови адвокати; на силне путне трошкове чланова Саборског Одбора; на многобројна новоуведена чиновничка мјеста, на која су поставили силне рођаке својих првака; на непотребне припомоћи својим присташама и т. д.

Стари Саборски Одбор потрошио је на парничке трошкове од 1890. до 1902. године свега 27,569 круна и 46 фил. Радикали су потрошили од 1902. до 1909. свега **339.194 К и 14 филира, дакле за мање година 12 пута више!!**

Сам др. Ђорђе Красојевић, потпредсједник радикалне странке дигао је у име парничких трошкова 83.710 К и 65 филира, а др. Бранко Илић 197.059 К и 86 филира. И тако је то ишло редом.

Наставићемо о овом у другом броју.

Русија.

Русија иза Владимира Мономаха па до провале татарске (од 1125—1224.)

Пуке, које је Владимир Мономах дао својој дјеци, биле су баштине зрна граха (пасуља) о зид. Све се одбило од њих и они поцијепали своју велику очевину на мноштво малих кнежевина. Док нико није ударао с вана, било је још како тако. Али снажном насртају споља не би могла одољети раскомадана Русија.

Страдала је стога због провале дивљих Половаца с југа, који су дигли главу, чим је Владимир склопио очи, и због навала Шведа и Нијемаца са сјевера, који су приграбили себи велик дио руске земље.

Док су непријатељи ударали из вана, дотле су силне међуособице изнутра између многобројних малих кнежевина раздирале земљу изнутра. Русија је од свега тога страшно страдавала, народ осиромашио, трговина пропала особито на југу са Грчком.

У то несретно доба цвјетао је једино на сјеверу град Велики Новгород (Новиград) и почела напредовати једна мала кнежевина по имену Владимирска, по главном граду Владимиру; касније је у овој кнежевини постао главни град Москва, и из ове кнежевине развила се послије садања силна Русија. Како и кад, чућемо.

Просвјета у Руса до татарске провале.

Док Руси нису примили хришћанске вјере, нису право ни знали за писмо, књигу, школу, науку или укратко просвјету.

По свједочанству једног грчког калуђера, по имену Храбара, Словени су, и прије него примише хришћанску вјеру, знали за писмо. Јер тај калуђер вели, да су Словени „читали и писали цртама и зарезима". Но из тога се не види, да су то била права слова, а још мање да су знали за књигу. То су ваљада били само неки знаци.

Но један арапски писац, који је живио око 900. године, у свом једном дјелу насликао је или боље прецртао један натпис руски, који је био урезан у комад бијела дрвета. Сам Арап вели да не зна „јесу ли то цијеле ријечи или тек поједина одијељена слова".

Но књиге свакако нису умјели писати, нити су се служили писмом много док се није сачувала ниједна књига руска из доба прије примања хришћанства.

Кад су Руси примили од Грка хришћанску вјеру, онда су примили и грчку просвјету; науку, књигу, па и писмо ћирилско, које је састављено према грчком писму.

Најстарија руска књига од оних које су се досад сачувале, јест једно еванђеље писано године 1056. и 1057. у граду Новгороду за управника тога града Остромира. Из каснијег времена има много више до сад сачуваних књига.

Науком и писањем књига бавили су се највише калуђери у манастирима и свећеници. Јарослав Мудри наредио је, да манастири на свој трошак издржавају школе и учитеље за народ у манастирима.

Но, како није тада било штампе, књиге су преписиване руком и биле су врло скупе, па се мало људи могло бавити ученьем. Уз то је народ био јако још заостао и није марио за просвјету, нису пријањали уз њу особито ни први сталежи у народу. Тако се готово једино бавило књигом и науком у манастирима, а готово сав други народ живио је у мраку незнања.

Народни живот.

У ово доба живио је у Русији прилично само бојарин (племић) и свећеник калуђер. Ратару је било тешко. Због непрестаних ратова морао је ратар плаћати велику порезу, непријатељи из вана пљачкали, а и поједини руски кнезови продирали су у друге кнежевине, пљачкали народ. Због тога је ратар сиромашио и задуживао се, а ко се није могао одужити, постајао је роб. Кад би који кнез провалио у кнежевину свог сусједа, он би му заробио колико год је могао ратара и превукао их у своју кнежевину, да му буду робови и раде му поље. Њему би опет други вратио заједам и заробио његове људе и претворио их у робове.

Једино је у споменутој већ кнежевини владимирској у сјеверној Русији било боље. Била је далеко од дивљих скиталачких племена, па је нису пљачкали; била је слабо настањена и сиромашна, па ни други руски кнезови нису се отимали за њу ни провађивали у њу. Стога је и стао мало по мало народ из других крајева склањати се у њу, те је ојачала и постала касније моћна, те покорила пола се све друге руске кнежевине. б.

Бановић Страхиња.

(Свршетак.)

Женску страну ласно преварити:
Лако скочи, к'а да се помами,
Она нађе један комат сабље,
Зави комат у зелени јаглук,
Да јој бјелу руку не обрани,
Па облеће и отуд и отуд,
Чува главу Турчин-Влах-Алије,
А ошину господара свога,
Господара Страхинића бана,
Поврх главе по чекрк-челенци
И по њег'ву бијелу кауку,
Прес'јече му златали челенку,
И прес'јече бијела каука,
Мало рани главу на јунаку,
Поли крвца низ јуначко лице,
Шћаше залит' очи обадвије.
Препаде се Страхинићу бане,
Ће погибе дудо и безумно,
А нешто се бане домислио,
Викну бане из бијелог грла
Некакога хрта Карамана,
Што је хрче на лов научио,
Викну бане и опет привикну,
Скочи хрче и одмах дотрча,
Те банову љубу доватило;
Ал' је женска страна страшљивица,
Страшљивица свака од пашчади,
Баци комат у зелену траву,
Љуто врисну, далеко се чује,
Жута хрта за уши подбила,
Те се шњиме коње низ планину,
А Турчину очи испадоше,
Колико му нешто жао бјеше,
Те он гледа, што се чини шњоме;
Али бану друга снага дође,
Друга снага и срце јуначко,
Те оману тамо и овамо,
Док Турчина с ногу укинуо.
Колико се бане уострио,
Он не тражи ништа од оружа,
Но му грлом бане запињаше,
А под грло зубом доваташе,
Закла њега како вуче јагње;
Скочи бане, па из грла викну,
Те на брекну оног хрта жута,
Докле своју курталиса љубу:
Запе љуба бјежат' низ планину,
Она шћаше бјежат' у Турака,
Не даде јој Страхинићу бане,
За десну је руку ухитио,
Приведе је к пуљату ђогату,
Па се ђогу фати на рамена,
Тури љубу за се на ђогина,
Па побјеже бане упријеко,
Упријеко, али попријеко,
Отклони се од те силе турске,
Те долази у равна Крушевца,
У Крушевац, у тазбину своју.
Виђе њега старац Југ-Богдане,
А срете га девет милих шура,
Руке шире, у лица се љубе,
За лако се упиташе здравље.
А кад виђе стари Југ-Богдане
Обрањена зета и челенку,
Просу сузе низ господско лице:
„Весела ти наша царевина!
„Међер има у цара Турака,
„Међер има силнијех јунака,
„Који зета обранише мога,
„Кога данас у далеко нема.“
Шуреви се њему препадоше.
Проговара Страхинићу бане:
„Немој ми се, тасте, раскарати,
„Ни ви, моје шуре, препанути,
„У цара се не нађе јунака,
„Да дохака мене и обрани;
„Да ви кажем, ко ме обранио,

„Од кага сам ране допануо:
„Кад дијелих мегдан са Турчином,
„О мој тасте, стари Југ-Богдане!
„Онда мене љуба обранила,
„Љуба моја, мила шћера твоја,
„Не шће мене, поможе Турчину."
Плану Јуже, како огањ живи,
Викну Јуже ђеце деветоро:
„Повадите ноже деветоре,
„На комате кују искидајте."
Силна ђеца бабу послушаше,
Те на своју сестру кидисаше,
Ал' је неда Страхинићу бане,
Шуревима ријеч говораше:
„Шуре моје, девет Југовића!
„Што се, браћо, данас обрукасте?
„На кога сте ноже потргнули?
„Кад сте, браћо, ви таки јунаци,
„Камо ножи, камо ваше сабље,
„Те не бисте са мном на Косову,
„Да чините с Турцима јунаштво,
„Десите се мене у невољи?
„Недам вашу сестру похарчити,
„Без вас бих је могао стопити,
„Ал' ћу стопит' сву тазбину моју,
„Немам с киме ладно пити вино,
„Но сам љуби мојој поклонио!"
Но мало је такијех јунака,
Ка што бјеше Страхинићу бане.

Ми и они.

На другом мјесту изнијели смо у овом броју, каки су радикали, или боље њихов Саборски Одбор, који су задњих осам година газдовали са српским народно-црквеним иметком. За њихове управе умањио се тај иметак за близу читавих четири сто хиљада круна, док је за управе Саборског Одбора, који је био прије радикалског, нарастао за три и по милиона круна.

Српска самостална странка изабрала је сада у Саборски Одбор пет богатих људи, чланова с. с. с. Српска самостална странка држи, да ће ти људи, који су великим трудом и вредноћом стекли и сачували свој иметак, умјети боље пазити и на иметак народно-црквени, него они гладни радикалски адвокати. За члана Саборског Одбора и потпредсједника изабрала је с. с. с. познатог српског родољуба и добротвора Евгена Думчу из Св. Андрије код Будимпеште, који је већ толико до сад учинио за Српство. Ту скоро је ево тај човјек дао за „Привредник" у Загребу 10.000 круна. А у сриједу 22. јунија рекао је пред посланицима с. с. с. у Карловцима, да ће онога дана, кад се отвори српска реална гимназија у Кореници у Лици дати 25.000 круна, да се одатле дају сваке године четири потпоре сиромашним Србима, ђацима кореничким.

Такав човјек, који десетине хиљада даје за српску дјецу: шегрте и ђаке, боље ће пазити, да се очува и увећа још иметак народни, из кога се издржавају толике школе српске. Тај даје народу, а не расипа народни иметак као радикали Од овог племенитог старог Србина можемо се научити још нечему великом и лијепом, што је тако потребно српском народу, а то је: да се волимо међу се и помажемо ми Срби, па ма откуда били, из Лике, Сријема, Бачке, Србије, Маћедоније, Баната, Босне, Црне Горе, Далмације, Старе Србије.

Овај старац родом је из Угарске, тамо од Будима града. И он је дао за „Привредник", који намјешта највише дјецу на жалост из Хрватске и Босне, јер из других крајева неће да шаљу толико дјецу у шегрте, а даће за личку гимназију два и по пута више. Тај не гледа на то, одакле си, него пита само: Јеси ли Србин? Па ако јеси, ако ваљаш, он те грли на своје старе српске груди као брата рођеног, као да си се родио у његовој Светој Андрији на домаку Будима града.

Говорио ти: лепо, липо или лијепо, носио ти лички гуњ, или војвођанску опаклију, или херцеговачку доламу, или црногорску струку, или ма какво одијело; крстио се ти са три прста или са пет или се не крстио никако; само кад си Србин, ти си мој брат и ослони се на мене, не бој се. Тако ми учимо и зато члан самосталне странке из Угарске даје десетине хиљада за личку српску гимназију, а зато смо ми из Хрватске, без роптања трпјели двије године за цијело Српство.

Ми нисмо као радикали, којима нема Србина даље од Винковаца и који нас Србе из Хрватске зову Хрватима само зато, што никад нисмо хтјели бити радикали. Ми нисмо такви били, нећемо и не можемо никад такви ни бити. Зато ће уза нас бити српски народ.

Ратар Андрија Војводић о „Српском Колу".

Од ратара Андрије Војводића, пословође Српске земљорадничке задруге у Србу, добили смо ово писмо:

Тешком муком задобих ево једног претплатника. Али доћи ће вријеме, када ће бити стид сваког Србина ратара, да претплатник „Српског Кола" није. Досадашњи сви претплатници „Српског Кола", те и ја с њима, можемо и морамо бити захвални оним народним пријатељима, који су тај српски лист пружили тежаку, да му смакну са чела облаке.

Упитао сам једног ратара, би ли имао жељу на претплату. Тај ме одбија, да „нема времена за читање;“ један ми је рекао да воли двоструку вина, него „С. К.“; један ми рече, да „откад изађе сељаку новина, отад неста родних година и да су све већи порези на пециво ракије“ итд.

А један, коме ћу име изнијети, П. Т., Србин је, млад, наочит кршан човјек, али га жалим, ће још ништа осјетио није; тај нам додија, вичући „откад сељак чита политику, од тада нам све горе пође.“

Не замјерам му пуно зато. Могуће сам и ја тако мислио, док нијесам био претплатник. И ни он неће бити тако глупав. Оваким је једини лијек само „Српско Коло“.

Шаљем вам 3 К 20 ф. за један примјерак „С. К.“ Атрес на првој страни потписани.

Сад вам уједно јављам, да смо лањске године имали Рауха и гусјену, а, фала Богу, ове смо године без ијednог. Раух је рушио Србе и касе новчане, а гусјена посушила шљиве и тровала народ и марву. Ове ћемо године бити нешто срећни, јер ко није осјећао за Рауха, осјећао је за гусјеницу, кад му се прими тела, чешао се по мјесец дана, говорећи: „Отрова ме Раухова гусјена.“

Сад вас из чистог срца поздрављам. Не клоните духом, а и ми, ако будемо људи, нећемо заборавити, ко нам је пријатељ, нас тежака.

Ваш до хладног гроба остајем захвалан

Андрија Војводић,
претплатник „С. К.“ и пословођа „Српске з. з. у Србу“.

О овом паметном и лијепом писму проговорићемо коју у другом броју.

Из народа.

Из Мирковаца (код Винковаца) пише нам ратар Лазар Стојаковић, да ће код њих бити довршено зидање нове капеле на водици ускоро. Они се надају, да ће се на св. Пантелију, дне 27. јулија ове године (по старом календару) капела и осветити и у њој одслужити прва литургија. Он нам пише ово, да и други људи знаду за ово и дођу на освећење, ако зажеле.

Из Стелтона у Америци пише нам један Србин радник писмо, у ком грди оне, који су ометали и одуговлачили рад сабора загребачког, а то су Франковци. Каже у свом писму и ово: „Воде у сабору мржње личне један према другом и протестирају неки за Настића, неки за бана Рауха, што је смотво гусле у торбу, па не пјева даље. А зашто господа посланици на главнијим сједницама не пораде сви заједно за свој народ на темељу пословника, који строго забрањује говор, који не спада на дневни ред. Ако се тамо служе с пословником, не ће бити толике буке, да се по два три пута на дан разваљују сједнице. Ту се онда ништа не ради, дани пролазе ни у што, а троше се сиротињски новци.“

Каже даље сасвим паметно, да они који управљају државом морају са своје стране учинити што могу, да овдје буде народу боље, па народ неће ићи у Америку, па вели: „Сиротиња бјежи у Америку, јер није кадра да опстоји томо код куће. Кад дође овамо, страх ју је, да се враћа у домовину. Нијесте ме добили тамо, док год се тако ради тамо, да народ пропада. Нека се окрене боље и на лакше, па ће мо сви доћи.“

Неће ћирилице. Из Трпиње пише нам пријатељ, да је тамо општински одбор закључио, да се опет у општини уредује ћирилицом, како је било и пре Рауха. Предлог је пред општинско заступство изнео свесни Србин ратар Милорад Трошић.

Наш дописник тужи се на једног имућног Србина општинског већника, који није хтео доћи у седницу, кад се о том расправљало, бојећи се ваљда за своју дозволу точења. Тако исто није за Рауха као предсједник школског одбора хтео послати брзојава на краља, да се у школе опет уведе ћирилица.

Ми са своје стране кажемо, да је срамота за нас све, што још има оваких Срба, који се ни сад не смију заузети за своју светињу, српску ћирилицу, кад су на влади људи, који ћирилице не прогоне. Шта би овакви радили, да су на влади франковци? А срамота је и за српско село Трпињу, што оваке бира за општинске већнике.

Ми и опет позивамо све Србе општинске већнике, нека предлажу одмах у својим општинским већима, да се опет у општини њиховој уредује ћирилицом. А свесним Србима већницима у Трпињи, нарочито Милораду Трошићу хвала.

Шта се збива у нас и у свијету.

Пријатељи „Српског Кола“. Послали су нам за „Српско Коло“: Душан Кушевић из Пожеге 2 К; Милан Богдановић, учитељ из Крушедола 5 К; Српска штедионица из Петриње 64 К; Милош М. Здјелар, учитељ у Полоју 40 К 58 ф.; Душан Богић, парох из Субоцке 1 К 60 ф.; Душан Симић из Краљевчана 3 К 60 ф.; Петар Рашета, парох из Крбавице 20 К 80 ф.; Душан Алексић из Баваништа 3 К 60 ф.; Михајло Богдановић из Штилтона у Америци 29 К 83 ф.;

К. Д. из Госпића у име Видовданског Дара као претплату за двојицу сељака 3 К 20 ф.

Свима највећа хвала.

Стогодишњица новосадске гимназије. 23. јуниja прослављено је у Новом Саду 100 година, како је новосадски трговац Сава Вуковић, родом Херцеговац из Мостара, основао српску гимназију у Новом Саду.

За 100 година уписало се у ову српску гимназију 18.000 ученика. Од године 1865. па досад свршило је матуру (испит зрелости који се полаже у осмом разреду) 920 ученика. Од тих је отишло њих 317 да уче права, 223 да уче за попове, 175 за лијечнике и апотекаре, 82 за професоре, 42 за инџинире, 21 за економе; 15 да уче трговачке науке, 3 војничке, 4 за умјетнике (сликаре и кипаре), 15 их је отишло у управне чиновнике, 14 у разна занимања а за 9 не зна се куд су приспјели.

На ову свечковину дошло је Срба са свију страна. И у име владе угарске били су на прослави њени изасланици.

Желимо овој српској школи да и у будуће цвета и напредује.

Народно-црквени сабор српски у Карловцима одгођен је у сриједу 29. јунија до јесени. Сабор је изабрао нове власти, претресао прорачун, проучио рад бившег Саборског Одбора што се тиче руковања народним иметком, ријешио многе управне ствари, донио закон о оснивању гимназије у Кореници и о промјени неких установа изборног закона.

На јесен ће се сабор састати, да донесе многе законе и уредбе. Дотле ће нови Саборски Одбор спремити потребну грађу за то.

Босански Сабор ради. Све су се странке сложиле у том, да се за Босну траже веће слободе и да се сабору даде шире право у руковању судбином земље.

Угарски сабор је отворен и отпочео рад. Делегати из Хрватске имаће за задаћу, да израде укидање жељезничке прагматике, којом је узаконјен на нашим жељезницама мађарски језик. Послије тога они ће у првом реду морати гледати да се укину све повреде уговора, тако зване нагодбе, коју је 1868. склопила Угарска са Хрватском и коју су Мађари безброј пута погазили. Поће ли то нашим делегатима за руком, онда ће њихова имена бити златним словима уписана у нашу хисторију, а спомињаће наши млађи са диком и нас, који смо своје делегате подупирали у том.

За ћирилицу. Сваки Србин општински одборник (вијећник) дужан је, да у првој сједници општинског одбора предложи, да се у општинско уредовање уведе ћирилица. Молимо све претплатнике „Српског Кола", нека то рекну својим одборницима и јаве нам, јесу ли њихови одборници учинили своју српску дужност.

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане ђаке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник" у Загребу, па ће добити одмах сва даљна нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкиње (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

Или-Куч.

Чувени црногорски војвода Марко Миљанов описао нам је лијепо овога човјека, о којему мислим да вам пишем. Или-Куч је рођен у племену Кучима у Црној Гори. Право му је име Илија, а Арнаути, с којима је он непрестано ратовао, прозвали су га Или-Куч.

Наша историја пуна је најдивнијих примјера витештва, ту су Краљевић и Обилић, Југовићи и Бановић-Страхиња, Љутица и Реља од Пазара, ту су Јанковић Стојан, Сенанин Тадија и други котарски ајдуци, ту је сиђети старина Новак и срчани дијете Грујица, ту су борци из доба ослобођења Србије: Хајдук-Вељко, Чарапић Васа, велики вожд Кара-Ђорђе, Бирчанин Илија и стотине других витезова и соколова, који доказују, да ни један народ на свијету не може рећи да је храбрији од нашег народа. Па ће вам можда бити чудновато, што вам ја пишем о Или-Кучу, који је познат само у једном дијелу нашег народа, код толиких витезова, који су чувени и ван граница нашег народа. Али овај је човјек тако неке особите природе био, да ће, надам се, занимати читаоце „Срп. Кола", да их упознам с њим. Ја вам нећу описивати читав живот његов већ само оне згоде из његовог живота, које чине, да му се морамо дивити.

Или-Куч је рођен у сиромашној сељачкој породици у Кривом-Долу у Кучима. До 18. године је чувао козе, али не своје, јер их није ни имао, већ туђе. Кад му је било око 19 година чује он, да су Турци поубијали неке Куче, који су ишли у Гусиње по брашно. То је на њега тако дјеловало, да је одмах оставио козе, узо пушку и пошао у хајдуке.

Од тога времена па све до своје 50. године, кад га је војвода Марко Миљанов позвао к себи — живио је он по Босни, Старој Србији и Маћедонији убијајући Турке-зулумћаре, који су нападали наш народ.

Кад је већ ослабио и остарио позвао га је војвода Марко к себи да живи у његовој кући.

— Једног дана — причаше покојни војвода — бијаше Илија нешто сјетан. Ја му пријем и упитам га зашто је сјетан, нашто ће он рећи: „Мислим, војводо, како су људи биједни!“ — Како то, запитам га ја. — Па, ето, да ти баш кажем истину, кад хоћеш. Кажи ти мени, зашто сам ја дошао овдје у ову твоју кућу да овако господски живим?“ — Па ти си, Илија, то заслужио твојим радом *за општу ствар* — кажем му ја. — „Е, то је оно, рече Илија, што *ми за општу ствар* ништа не радимо без награде. И тешко општој ствари ако није у изгледу награда! Али, војводо, ја нијесам радио за награду, већ што сам мислио да тако сваки Србин треба да ради и — збогом остај“. — И даље нијесам га могао уставити никако, причаше војвода; отишао је својој колиби. Тек послије неког времена сам једва успио да га вратим да се не мучи под старост.

Биће, ако Бог да, о Или-Кучу још која стварчица изнешена у „Срп. Колу“. **Л.**

Одговори уредништва.

П. М. у Л. Примили смо ваше писмо о оној женској из Бијелих Вода, што хоће да остави свог човјека, који је у туђем свијету и да пође за другог. Жао нам је што има таквих Српкиња тежакиња, али не можемо јој имена штампати, јер би нас могла судом гонити. Можда ће јој Бог просвијетити памет, можда ће се усавјетовати сама, па остати на путу поштења, кога се мора држати права Српкиња. Можда ће јој бити доста, и кад чује, да се и без имена њена говори о њој по свијету, да је њена срамота чак у новине допрла.

П. Сн. у Јаворњу. Ми смо Ваше писмо предали Савезу Српских Земљорадничких Задруга у Загребу, јер ми се толико не разумијемо у машине, да би Вам могли препоручити, коју ћете изабрати. Код Савеза има људи стручњака, који се у то добро разумију.

Радујемо се много, што се шири код вас у Банији употреба пољских машина. Само не клоните духом, него радите, да се машине што више употребљавају: особито жељезни плугови, сјечке и дрљаче за ливаде, како то и у писму спомињете.

Ц. Т. у М. Не можемо уврстити Вашег дописа зато, што смо већ толико пута писали да нећемо заваде између појединих људи износити у листу. Код тог увијек дође до суђења и неприлика за лист. Пријавите Ви тога господина жупанијској области, ако се бави без њена допуштења спомељутим послом. То Вам је најзгоднији пут. Ниште добро учинили, што сте ћутали, јер то се не смије. Требали сте тужити за сметање посједа, а не ћутати.

Штампа: Српска Штампарија у Загребу.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српског Братства“**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника“ на занате и трговину, или се школује.

Позивљу се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! **Цурење, печење**- и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157. (Славонија). 1158

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:

„Резервирани котар“ цијена Круна 1.—

Коста Мајкић:

„Борба чешког народа“ „ „ 0·80

Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 25. Загреб, у четвртак 24. јуна (7.) јула 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недјељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Поједини бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута умећу, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 5. Писма се шаљу уредништу „СРПСКО КОЛО народном листу". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Радикалски рачуни.

Исто тако је страшан извештај ревизионалног одбора о манастирским рачунима, које је радикалски саборски одбор предложио сабору на одобрење. Тај је извештај такав, да су *најпосле и сами радикалски посланици морали гласати у сабору зато, да се рачуни не приме, него да се морају* **саставити нови, истинити рачуни.**

Сви ми знамо, да су калуђери управљали рђаво са манастирским добрима, тако да од манастира народни фондови нису имали готово никакве користи. Стога су и самосталци увек били за то, да се уведе у управу с манастирима ред и разбацивању народнога манастирског добра учини једаред крај.

Морали су стога и радикали, кад су били у већини на српском сабору, нешто учинити, да се стане на пут томе рђавом економисању са манастирским добрима. И они су донели на сабору такозвану манастирску уредбу, по којој се калуђерима одузима управа манастирским поседом. На место тога управљаће њима свима из Карловаца Саборски Одбор. Калуђерима се зато даје двострука плата, храна, подвоз, стан, помоћ за лечење, за манастирске читаонице и књижнице, за милостињу, од земље даје им се само нешта, колико им је потребно за кућу: за башту, виноград, воћњак и т. д. Сву осталу манастирску земљу издаваће под закуп Саборски Одбор.

Радикали су најпре обећавали и хвалисали се, да ће манастири сваке године носити у народне фондове по милиона, касније су то спустили на триста хиљада док у првом прорачуну за 1909. годину нису сишли на 210 хиљада. Али да је тако, пуна шака браће. Но није ни тако. Ревизионални одбор пронашао је, да за 1909. неће бити тога прихода ни 50 хиљада круна, јер да су радикали саставили лажан прорачун и предложили га сабору, само да истерају што већу добит и прикрију своју срамоту.

Како су они то учинили? Да чујете и смејете се њихову мајсторлуку! Саборски Одбор одлучи да прода шуму манастира Ораховице за 21.000 круна. Та шума није још ни данас, у јулу 1910. продана, а они су метнули у рачун за 1909. годину, која је прошла пред 7 мјесеци, да је ушло од те шуме у касу манастирску 21.000 круна. Тако су урадили и код 18 других манастира и унијели у приход за 1909. годину 63.593 круне и 25 филира, а од тога у истини ни филир није унишао у касу, дакле свега са горњом свотом на 85 хиљада круна. И кад се то одбије од 210 хиљада круна чистог прихода, онда већ не остаје него 130 хиљада!

Код управних трошкова за 1909. метнули су у рачун, да је потрошено 75 хиљада, а у истини је потрошено 95 хиљада, за 20 хиљада више. Кад и то одбијемо од оне лажно наведене чисте добити, остаће само 110 хиљада круна чисте добити.

И тако то иде даље, тако, да би на крају крајева чиста добит за 1906. годину изнела место 210 хиљада тешко 50 хиљада круна. А калуђери су пре три године сами нудили, да ће давати 100 хиљада сваке године у народне фондове, ако им се остави у управи манастирска земља.

Како је дошло до тога, да манастири тако мало носе, ма да су одузети калуђерима? То се морало догодити зато, што су калуђерима силно повећане плате манастирском уредбом, ма да сада ништа не раде; што су на место калуђера у Карловцима постављени многи скупи чиновници, да раде њихов посао; што су сила новаца појеле дневнице и путни трошкови чланова Саборског Одбора, који су ишли по манастирима давати земље у закуп и друге послове управљати; и најпосле, што се мора много трошити, кад се с једног места управља са преко 30 манастира, расејаних од Ердеља па до Велебита.

Како је сад калуђерима добро, јер ништа не раде, а имају плаће двапут веће, они би могли примити у калуђерство сваког ко се понуди и могло би се калуђера толико намножити, да их ми не би могли платити од манастирских прихода, него би морали надоплаћи-

вати за њих. А нико не може забранити калуђерима да закалуђере кога хоће. Такви су ето радикалски рачуни и до тог су нас довели радикали.

Чувај свој понос — не поништавај се нигдје!

По разним канцеларијама виђавамо доста често наш ратарски свијет, гдје се ходницима или по кутовима гологлав ропски повлачи, улизујући се подворницима и којекаковим препреденим писарима. А неријетко је виђети ту ропску сиједу главу, док се уза њу уфитиљило дериште, што га је текар брк огарио.

У таковом часу заборавља тај свијет на понос свој. Србин, који се умије да поноси светињама својим, који у својим народним пјесмама истиче српске јунаке и грди туђе придворице, ратар, који је поносан не само на своју дружинску чељад, него на поље, кућу и све што се вове његово, тај Србин ратар пушта понос свој под ноге — и за тричаву, или боље рећи никакову корист, улизује се, превија се пред горим од себе.

Па да је не знам какова корист, човјеку не доликује псећим начином да је стиче. Тако се превија вижле око ловца са зецом на рамену, а не човјек око човјека. Штогод имамо да радимо, радимо отворено и поштено. А што је отворено и поштено, не крије се по закутцима. Што имаш свога посла, свршавај са људима, који су за тај посао постављени и који за тај посао одговарају, а не са подворницима, писарима, пандурима и сличнима, којима је друга дужност, а не да отпремају странке.

А колико је такове надригосподе, која сачекавају неуки свијет пред судницама и другим канцеларијама, да га увуку у своје мреже, и да га што више исисају? Није ријетко, да ова господа вани и она по ходницима и кутовима канцеларијским нијесу у договору гледе цијене, биљега на поједине шупљике и упуте.

Не један, него многи Србин ратар преварен је од тих пробисвијета и беспосличара. Киван на овакове ништарије многи је замрзнуо на свакога, који носи варошко одијело. Овакова слијепа мржња на капутлије од реда није праведна. Јер, и ма да човјек мора бити опрезан, мора да и то знаде, да и у варошком капуту има искренијех, народнијех људи, који са народом једнако трпе и осјећају.

Правом народном човјеку твоје лизање и пузање је одурно. Правом народном човјеку срце плаче гледајући тебе, гдје се из човјека претвараш у ропског црва. Јер у теби гледа он себе, гледа цио српски народ и будућност свога народа.

Пробисвијету, мешетару људске части и поштења, годи твоје тетошење и подвальивање, јер до њега и онако нико ништа не држи него ти. А друго, што год ти више око њега ћаскаш, мажеш и лажеш, то више њему дајеш времена, да те спозна, са које си стране најмеканији, па да ти се тамо прикрпи као пијавица.

Манимо се лизања и пузања — то није за човјека, већ за скота. Човјек мора да је свјестан свога људског поноса. Човјек треба да пази и ружном сјеном тај понос да не облати. Службе и различити позиви не дијеле човјека од човјека. Рад ратара једнако је частан и уважен као и онај највећег министра. Какав си ти сам по себи, какав твој рад, пита се? А по том се штовање мјери, а не по том, што си ти. Много је птица шарена перја, али све није пробитачно у руке узимати.

Рођењем на свијет дошао си као човјек, а до тебе је, хоћеш ли као човјек неокаљан у гроб лећи!

Све се више и више измиче из руку моћ силнима и силницима, а прима је у руку народ, да том моћи сам себи судбину кроји. Народ мора да је свјестан те своје дужности, а и да је поносан за ту своју моћ. У тој свјесности сама себе, у том поносу на човјечанско право, лежи и његова зрелост — његово пунољетство — да сам собом влада. Зрелу народу та моћ је чудотворна, дочим незрелу народу дати права неке моћи исто је, што и дјеци дати шибице у руке, или дати луду пушку, којом ће сам себи живот скратити.

Написао сам о гадној појави лизања и пузања — да упозорим тебе, брате — а ти искорјењуј туману даље — као св. Еванђеље продикуј другој браћи, да свагдје чувају понос свој.

Душан Трбуховић, пар. учитељ.

Видовдан у Раваници.

(Са слета српских Соколова).

Раваница, на Видовдан 1910.

Кад би ми сав свијет казао: Срби су народ који нема будућности, они су племе, које мора да подлегне под надирањем других народа, ја би се смјело испрсио пред тај цио свијет и рекао му: Неистина је што говорите, јер, да знате за српски Видовдан, другачије би ријечи излазиле на ваша уста.

Кад се невоља голема сурва на човјека, па кад он погнут под њеним теретом јечи и кука, невољне очи земљи оборио, изгубио вјеру у се и своју судбу, а спомен на несрећу, која га је стигла, повија га још ниже земљи и прашини — онда знај, да томе човјеку спаса нема. Нема му спаса, па да му све силе свијета у по-

моћ прискоче. Ко се не може ни да сјети ударца судбе, што га постиже, а да му срце не задрхће и ледени трнци да му не простру тијелом, тај је готов, сам је себе осудио. Ко не смије у очи погледати страшној и црној својој судбини, биће му до задњег даха његова црна и страшна, јер гдје би се такав осмјелио, да се са судбом својом у коштац ухвати, кад јој ни у мислима у око загледати не смије!

Али, кад се човјек радо у мислима својима забавља несрећом, која га је стигла, не зато да у сузама и кукању даде одушке својој тузи, ван зато, да му сјећање на тешке ударце судбине испуни срце прокосом; груди распали силном жудњом да судби својој други правац даде; песнице сажме у један страшан и грчевит стисак, чвршћи од челичне кругле — онда знај да ће се тај човјек отети својој тешкој судби, да његовој жудњи и вољи ништа под небом неће одољети. Ко се под сваким ударцем у животу усправљa још пркоснији и поноснији; ко у невољи и несрећи, што га је снашла, налази оружја, да јој се извине из загрљаја; коме несрећа није врена сломити вјере у се, храбрости и смјелости, него му само даје науку, какав мора бити, шта мора чинити и како се владати, да више у невољу не запане, а садашњој се отме — тај ће из сваке невоље излазити још врснији за живот и напредак. Коме несрећа може бити извор будуће среће, то је човјек, томе ће кад тад срећа засјати на његову мучном путу кроз живот.

Такви смо ми Срби, и зато ми имамо будућности, зато ћемо ми Срби тако сигурно, као што је оно сунце, што над нама сја, дочекати лијепе и свијетле дане српске. Не дочекати, лажем. Бабе чекају скрштених руку и опуштена тијела. Ми ћемо их мишицама својима отети из шкрте руке српског усуда, извојеваћемо их.

За то нам је јемац наш Видовдан српски. На Видов дан 1389. године пропало је српско царство; срушила се под ударцем турске силе и српске неслоге у страшној крвавој битци зграда, коју је српско племе зидало, од кад се доселило са сјевера на југ у вијеку седмом па до тада. То је био тако страховит ударац за српски народ, да га је мало који народ на свијету доживио осим нас. И пред том несрећом својом није српски народ кукавички затворио очи, није му она могла ни окрњити, а камо ли убити вјере у српску будућност, у нови српски живот. Тај страшни догађај опјевао је српски народ као и какву највећу побједу. Опјевао је и јуначку борбу својих предака у тој крвавој битци, и неслогу њихову, која је довела до пораза. Није затајио ни гријеха свога, ни силе душманске, ни јунаштва српског, ни пропасти српске. И вијековима и вијековима пјевао је о том српски народ, а уз пјесму играла му је крв у жилама, срце врело од жеље за осветом, и окајавањем косовске погрешке, мишиће набрецале и нехотице се машале руке појаса или бедрице, а у прсима сваког Србина све више и више заузимало мјеста увјерење, да је гријехе несложе врсна поправити једино слога и преданост међусобна, којој краја нема.

Па како је то увјерење почело све више да заноси српска срца и душе, тако је и српство из пропасти почело да васкрсава и диже се поносно и пркосно. Црна Гора већ у седамнаестом вијеку стреса и траг задњи турског господства, Србија у вијеку деветнаестом устаје слободна и своја, Босна се вјечито бори, а ми у тешкој борби са опаким, лукавим и напредним туђинцем одржасмо српски барјак у руци.

И пред нашим очима видимо ми данас двије слике: На Косову шака позваћених Срба око Цара Лазара: нема Црне Горе, Маћедонци у турским редовима, а пред шаком Лазаревих Срба непрегледна сила турска. То је прошлост. А послије пет сто и више година сваког Видовдана око гроба мученика цара Лазара гледаш збраћене и за руке у једно коло похватане Соколове Српске са свију страна нашег народа: Ту нико не фали, и ни у чијем срцу нема трага зависти и злоби против брата. То је садашњост. У таквој садашњости је лако очекивати све невоље, које можда носи будућност.

То братско коло Српских Соколова око гроба цара мученика бива сваке године све шире, број оних, што им срца дршћу од радости и заноса на видику тога кола све већи, њихове гомиле све гушће. И дођи не ускоро вријеме, кад ће нас се овдје толико окупљати, да ћемо прекрилити долине и брежуљке око гроба Лазарева, а громки поклици наши братству и слози српској одјекнуће у задњем закутку српском, да неће бити срца српског, у ком неће одјекнути. Тада ће бити покајан Видовдан, гријех наш видовдански.

И због тога кажем вам, браћо: Србин има будућности, српско племе не ће подлећи надирању других народа, јер смо дошли најпослије до тог, те знамо, да је будућност наша и побједа наша у нашем братству међусобном, српској слози и заједници, у нашим срцима и мишицама. Свуда се то види, али нигдје тако, као овдје у Рановници, на Видовдан уз гроб видовданског мученика цара Лазе. А.

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Турци ударају на Прилип.

Сунце заће а мјесец изаће,
кликну вила с високих планина
баш у дворе Краљевића Марка,
па му виче танко гласовито:
„Давор' брате, Краљевићу Марко,
„што си сио, зло вино попио!
„ето иду Турци јаничари,
„да т' убију ал' ухвате жива,
„и доведу цару у Стамбола.
„Не шали се, побратиме Марко,
„не шали се, ако Бога знадеш,
„већ ти скачи на ноге лагане
„и оседлај твога брзог Шарца,
„па ти зови твоје вјерне слуге,
„чекај Турке на великих вратих."

Кад је Марко вилу разумио,
одмах скаче на ноге јуначке,
па он зове слугу Ваистину,
шаље њега Турком у сусрете,
нек им путе у гори затвори,
докле Марко коњица нахрани;
пак он иде коњу у хаире,
пак му даје десет ока зоби
и даје му чабар рујна вина,
оседла га и опреми депо,
зове Марко своје вјерне слуге,
па он оде на велика врата,
куд пролазе коњи и јунаци,
ондје чека Турке јаничаре.

Мало време затим постајало
али иде педесет Турака,
кад дођоше на велика врата,
Марко трже своје дуго копље,
па он Турке на копље набија,
па их доле низ бедеме баца;
ал' се брзо копље поломило,
а Турака истом десет пало.
Тад он хвата перна буздована,
па удара Турке на вратима,
нит' он пази коња ни јунака,
ни јуначких богатих одора.

Кад Турака десет обалио,
буздован се онда поломио.
Трже Марко сабљу од бедрице,
коју му је бабо оставио,
пак он гања Турке око врата,
што стизаше под сабљу меташе,
што пропусти Краљевићу Марко
дочекује слуга Голубане,
што пропусти слуга Голубане
дочекује слуга Богосаве,
што пропусти слуга Богосаве
Ваистина дочека пред вратих:
све остале посјекоше Турке.

Када тако Турке посјекоше,
викну Марко слугу Ваистину:
„Ваистина, моја вјерна слуго!
„похватај ми све турске коњице
„који нису, слуго, погинули,
„и покупи све мртве јунаке,
„пак их вежи на своје коњице,
„нек их коњи носе у дворове,
„нек их виде буле и кадуне,
„па нек уче своју дјецу луду,
„да не иду на Маркова града."

Русија.

Русија у татарском ропству. (Од 1224. до 1480.)

Баш кад је Русија била најнећма раскомадана и позаваћане међу се крвно поједине руске државице — кнежевине, надви се над руском земљом једна страшна црна невоља, у којој је Русија 250 година стењала, уздисала и управо издисала. То је била провала дивљег племена из Азије, по имену Татара и пад Русије у татарско ропство.

Татари су дивље, скиталачко коњаничко племе, које је живјело у Азији, пасући стада, ловећи, скитајући се с једног пашњака на други, а било је подијељено у многобројна мања племена. Негдје око год. 1200 нађе се међу Татарима један храбар поглавар (хан) Темучин, прозван Чингиз-хан, то јест велики хан, који покори све друге татарске поглавице (ханове) и уједини дивљи и јуначки татарски народ под својом власти. Кад је то учинио, онда се устремио са својим Татарима и на друге државе у Азији и редом их освајао, тако да је непрегледне земље сјединио под својом руком. Татари су га штовали као Бога и бојали га се и под његовим водством борили се као махнити. Гдје год је побиједио, ту је иза њега остајао дим, рушевине, пустош и безбројна мртва тијела покорених народа. Његова је ријеч била „Смрт побијеђених потребна је зато, да они који су побиједили могу спавати у миру". А Татари су вјеровали, да су у његовој стиснутој шачици, кад се родио, нашли грудицу крви усирене. Звао је себе „господар свијета".

Године 1224. прије̊у неколики дијелови његове војске у Русију и ударе на Половце, оно дивље племе, што је толико зла задало дотле Русима. Половци замоле Русе за помоћ. Некоји руски кнежеви одазову се и пођу у помоћ Половцима, бојећи се већма Татара, него Половаца. Татари су поручили Русима, да неће дирати у руске земље и градове, ван да су дошли само по „своје робове и коњушаре Половце". Али се Руси упусте у друштву с Половцима на ријеци Калки у бој с татарском

војском. Јуначки руски кнез Мстислав, прозван храбри, заметне бој прије времена, прије него су стигли на бојиште остали Руси, и то само са својом војском и Половцима. Кад су облаци стријела татарских засули се на Русе и Половце, стану Половци бјежати и поремете и бојне редове остале руске војске, која је била заостала. И Руси и Половци буду страшно потучени. Све заробљене руске кнежеве Татари повежу, оборе на земљу, по њима прострy даске и сједну на даске, да прославе пијанком и гозбом побједу.

Татарске чете разиђу се да робе и пале. И руски љетописци — калуђери, људи који су записивали све што се које године (љета) догађало, па по том и знамо шта се у прошлости руској збивало, причају страхоте о том. Један каже на крају описаних страхота: „Сунце је зашло над свом земљом руском и живи су завидјели мртвима".

Али Татари не остадоше у Русији. Они се повратише исте године у Азију. Али године 1237. провале са још страшнијом силом, са по милиона коњаника у Русију. Предводио их је унук Темучинов Батиј, ком је Темучин на смрти оставио у наслеђедство руске земље. Руси нису ни слутили, да ће опет Татари провалити у Русију. Они су држали, да су Татари 1224. отишли у неповрат у Азију. Зато су Руси били неприправни и Татари освајајући редом кнежевину по кнежевину, град по град, покорише трајно сву Русију. Свака кнежевина бранила се сама за се, сваки град тако исто. Али браниште се тако јуначки, тако храбро, да се немају Руси због чега стидјети своје пропасти. Рјазањ, Москва, Кијев, Владимир, Суздаљ, Козељск и други градови руски бранише се до задње капи крви, бише порушени до задњег камена, а становници им сви листом погубљени или продани у ропство. У граду Козељску текла је крв потоком и у потоку крви удавио се малодобни кнез тога града Василије.

Татари су тако дивљачки убијали, да је у Русији од сваких 100 душа остало само 10 живих и непроданих у ропство. Један путник, Плано-Карпини, путовао је пет година иза тога Русијом, па сво што је записао: „Кад смо пролазили руском земљом, видјели смо безбројно мноштво лубања и костију људских по степи (степа зове се непрегледна раван обрасла високом травом). Кијев је прије био велик и многољудан град, а данас тешко да има у њему 200 домова".

Како је тек морало то изгледати прије пет година, у часу, кад су Татари харали, палили и убијали по Русији.

Овај пут Татари се не вратише у Азију. Батиј оде у степе јужне Русије, тамо код утока големе ријеке Волге у Каспијско море и ту оснује своју пријестоницу „Златну Орду", а Руси постадоше татарски робови, сви, од кнеза па до обичног радника.

То је било руско Косово. б.

На студенцу.

— Из „Сељанчица" —

Студен камен на студенцу,
Где девојке платно беле,
Под каменом студен извор,
Где девојке воду ваде.
Све девојке на студенцу,
само нема беле Раде,
Јутрос Рада чобаница,
Отиде ми на ливаде.

Наврати се на студенац
Ђаволаста момчадија
Па заводе ситно оро,
Па заведох оро и ја.
Свако момче цуру има,
Ја без тебе међу њима,
Јао Радо, бела Радо,
Студено ми међу њима.

„Развитак". Михорад М. Петровић.

Камо́туча.

Туци, туци, туци,
Лиј и зној и крв;
С чекићем у руци
Пати се и вуци
По праху ко црв.

Некада сам био
Глава селу свом,
И господ је лио
Свој благослов цио
На сељачки дом.

Но кад у то стиште
Зулум народ мој,
Чух шта земља иште —
Оставих огњиште
И поздравих бој...

Па сад туци, туци,
Лиј и зној и крв;
С чекићем у руци
По праху се вуци,
За народ ко црв!...

„Развитак". А. Шантић.

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло" послали су нам: Душан Савић из Разбоја у Босни 6 К 40 ф.; Драгица Ђукић учитељица из Угриноваца 6 К 40 ф.; Теодор Јакшић из Примишља 28 К 90 ф.; Милан пл. Новић из Новог Сада 20 К; Петар Стојнић, учитељ из В. Грђевца 31 К; из сватова Стеве Ромчевића и Даринке Добровића 9 К 60 ф.; Управа минастира Бешенова 9 К 60 ф.; д-р Перо Белобрк из Беловара, адвокат и народни заступник 80 К као погодишњу претплату за 50 претплатника; Данило Гламочлија, равн. учитељ из Грка 22 К 40 ф.

Општина на углед другима. У сједници општинског заступства у Метку у Лици закључено је на предлог Дамјана Н. Љубојевића, да се у општини уређује ћирилицом. Предлог је примљен једногласно. Евала Србима Личанима!

Ваљан школски одбор. У мјесту Утињи котара војничког закључио је школски одбор, да отпочне уредовати ћирилицом, па је на владу послана молба, да се то допусти. Да су сви школски одбори као утињски, добро би било. Али, на жалост, нису.

Похајдучио се. Ђока Косановић из Млинске, котар Гарешница, одметнуо се почетком прољећа у хајдуке. Више пута сукобио се с оружницима, али је навијек прошао срећно. 22. јуна ухваћен је. Оружници га изненада опколе, ране и заробе.

Народ је био у великом страху, па је сад свима лакше око срца.

Али-бег Фирдуз, од краља именовани предсједник босанског сабора, умро је прошле недјеље, а да није ниједаред могао предсиједати босанском сабору.

Али-бег био је увијек добар муслиманин, велики пријатељ православних Срба и у најтежа времена борац за права свог народа и муслиманску вјеру.

Слава му!

Зло у Лавову. У Галицији живе два Словенска племена, Пољаци и Малоруси. Од памтивијека живјели су у непријатељству великом, па не могу ни сад никако да се сложе. Малоруси траже да се призна равноправност њихова са Пољацима, а ови не пристају на то. Тако између осталог траже Малоруси, да им се даде свеучилиште, као и Пољацима у граду Лавову. Малоруски ђаци који су уписани на пољском свеучилишту у Лавову хтјели су у четвртак прошле недјеље да држе скупштину на свеучилишту, на којој би тражили оснивање малоруског свеучилишта. Пољски ђаци нису то допустили, него су навалили као бјесомучни на Малорусе. Дошло је до крвавог боја, и пуцало се из револвера, те има и мртвих и рањених.

Тако ће у нашој држави вјечито бивати, догод се свима народима не даде равноправност. Сваки прави Словен, па и ми Срби, морамо жалити, што је дошло до ове братоубилачке борбе између два словенска племена.

Уговор између Русије и Јапана. Писали смо, како се Јапан отима за пријатељство Русије, и то зато, јер се нада борби са Сједињеним Сјевероамеричким Државама, па се боји, да не би Русија грунула на њега иза леђа.

Ових дана дошло је најпослије до тога, да су ове двије државе потписале уговор пријатељски. У том уговору оне се споразумијевају о том, шта је чије у Манџурији, Кинтају и на обалама Великог или Тихог Оцеана. Уз то се обвезују међусобно, да ће сложно поступати против свакога, ко би умишљао своје пусте у тамошње њихове послове. Енглеска и Француска, пријатељице Јапана и Русије, радују се јако овом уговору, јер ће све четири државе моћи сада заједнички радити у свему, кад је нестало пријепора између Русије и Јапана.

А ми Срби, и сви Словени, радујемо се овом, јер, кад је Русија у пријатељству с Јапаном, онда се она не треба бојати, да ће ко на њу ударити с леђа, па ће моћи да буде двапут јача у Европи, овдје, гдје Швабе хоће да униште све нас Словене, браћу руску. Дакле ће Русија сад моћи више учинити за обрану Словена од тлачења швапског.

Јевреји страдавају у Бугарској. У краљевини Бугарској има много Јевреја. Сви су господа људи, већином трговци. И они тамо, као и сви Јевреји, у трговини нису велики пробирачи, кад се ради о том, да се стекне новаца. Зато и тамо лажу, мажу, гуле и варају. Трпељиви бугарски народ трпио је и трпио, али најпослије ускипјело је све у њему и он се дигао, да побије све Јевреје. У граду Ћустендилу чак су бомбе убациле у неколике јеврејске куће. Јевреји се препали, те многи већ побјегоше, а други се спремају на бјегство.

Не волимо, да се људи међу собом убијају, не воли то нико. Не убијају ни они бугарски сељаци Јевреје стога, што им је мило убијање, већ што им је душа дошла већ у подгрлац због кајишарења јеврејског. Нека раде поштено, како спада да раде људи, нека не варају, не лажу, не деру кајише с леђа народу, па их нико неће дирати.

Ми велимо, да, поред свега тога, убијање није онај прави начин, којим се народ може отрести Јевреја. Једини и прави начин је тај, да не идемо у њихове дућане, него да подупиремо свог трговца, па богме и свог занацију, лијечника, адвоката, да се држимо ријечи: „Свој своме". Буде ли тако, Јевреји ће сами одселити откуд су и дошли.

У Шпањолској надошли црни дани за католичке попове. Били су се тамо разбалаћили, као ни у једној земљи под капом небеском. Накупили су богатства на милијарде, а држави отуд ни филира нису плаћали за порезу, народ су заглупљивали, школе приграбили у своје руке, да из малена још људима помраче разум и свијест. Па док су они од својих неопоре-

зованих фабрика, посједа, трговина вукли милионе годишње, дотле је огољени народ шпањолски гладовао и све већма западао у ало.

Већ је додијало и побожном шпањолском народу, те је изабрао протипоповске посланике у сабор, а краљ морао измећу њих саставити владу, која хоће да одузме све погодности поповима и да распусти многа њихова друштва, а манастире многе да затвори. Због тога су католички попови дигли грају до неба, прискочио им у помоћ и папа. Али им не помаже ништа. Морање се одрећи масних залогаја.

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане ђаке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник" у Загребу, па ће добити одмах сва даљна нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкиње (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

Народно здравље.

Грозница.

Пошто ниједан од нас не живи онако како треба и не чува своје здравље, то је скоро сваки патио од неке врсте грознице.

Зато је грозница свакоме добро позната.

Али и поред тога, нико је не лечи како треба, нити се чува, да грозницу не добије.

Грозница обично долази са слабијим или јачим дрхтањем, а често само са незнатном језом, после чега наступа ватра, која траје, према врсти грознице, дуже или краће време.

Та ватра престаје поступно без знојења или нагло са обилатим знојењем као код наступне грознице.

Има више врста грознице, од којих је једна — *наступна — барска грозница*, засебна болест.

Све остале врсте грознице јављају се као предзнаци и последице многих болести.

1. Грозница се јавља као претеча скоро свих заразних болести.

То је први знак и најважнија опомена, да ћемо да оболимо од неке тешке болести.

Запаљење плућа, реуматизам, јаки крајници и неке друге болести почињу са грозницом.

2. Кад се желудац претовари храном и пићем, тада наступа *стомачна грозница*, где се обично јавља још бљување или пролив.

Затвор — не избацивање измета свакодневно проузрокује нарочиту врсту грознице.

Гнојење ране на телу: чир, пришт, запаљење поткожног ткања кад се запусти и не лечи, производи *гнојну грозницу*.

Кад се породиље не негују као што треба, већ оболе и добију ватру, то се зове *породиљна — бабина грозница*, која је први знак те опасне болести.

Код оних, који су слабуњави, бледи, суви, а кашљу, код којих су плућа — бела дигерица оболела, јавља се свако пред вече, а неки пут и чешће, нека потајна, неприметна језа са ватром. То је *потајна, јектична грозница*. Кад та грозница наступи код грудоболних, то је најјаснији знак, да болест узима све већи мах.

Све те врсте грознице лече се различито према болестима, код којих се јављају.

Не узимај ни најмање грозницу за олако, већ се јави одмах лекару. На тај начин могу се спречити многе болести, а и кад наступе, могу да се брзо излече.

У противном, ако пропустиш неколико дана мислећи: „то је само грозница, та проћиће сама," онда болест узме већи мах, услед чега тако ослабиш, да ти после и лекар тешко може помоћи.

Најчешћа је грозница *наступна — барска грозница*.

То је грозница, која се јавља свакодневно, шта више и двапут дневно; или сваког другог, трећег, четвртог или петог дана, скоро у исто време. А често се и неправилно, једног дана раније, другог дана доцније јавља, а нарочито код деце.

Та грозница почиње са јаком дрхтавицом, затим ватром, која траје 5 до 12 часова и нагло престаје са обилатим знојењем.

После те грознице болесник се осећа здрав, само малаксао.

Ту наступну, барску грозницу производи нарочита кужна клица, коју преноси једна врста комарца. Та се грозница јавља свуда, а нарочито где има бара, устојане воде, закопине, нечистоте и велике влаге. Ова се грозница најчешће јавља лети, кад се баруштине од топлоте исушују.

Само једна таква грозница изнури и ослаби болесника као да је недељу дана лежао. Поред тога, услед честе грознице, и слезина затекне више или мање. Тако затечена слезина, што наш народ зове „далак" ствара велике болове, поремећај варења, па и оболење целог тела.

Зато да ти не би слезина јаче затекла, чим приметиш, да си добио такву наступну грозницу, јави се лекару. Ако пак зато немеш могућности, поступи овако:

Кад добијеш грозницу, мети облоге који су умочени у хладну воду и исцеђени, на груди, леђа и на главу. Одвако мети суве облоге. Чим се мокри облози загреју, промени.

Тако ради, док се не изнојиш.

Да идући пут не добијеш грозницу, узми кинина и то овако: На 3 до 4 часа пре него што ћеш грозницу да добијеш, узми 3 прашка кинина у року од по једнога часа. На пример: Ако те грозница хвата у 12 часова у подне, онда узми у 6, 7 и 8 часова из јутра по један прашак кинина.

И ако та грозница престане, кад си три прашка кинина употребио, ипак узимај и даље, бар још за 5 дана по 2 прашка на дан, да се не би грозница повратила.

Деци од 5 до 10 година дај кинина по две десети од грама, а испод пет година, дај половину од тога.

Од 10 до 20 година дај по три десети од грама. А одраслима по пола грама кинина.

Узимање 1 или 2 прашка кинина против грознице, па ма у којој количини, као што наш свет ради, недовољно је да грозницу сасвим излечи.

Повећана слезина — „далак" врло се тешко и споро лечи. Ту тешко и лекови помажу, а камо ли и бајање и врачање. Али, ако грозницу одмах лечиш, буди сигуран, да нећеш добити „далак" — повећану слезину.

Да не добијеш *настушну грозницу*, исушуј баре и закопине, влагу отклањај и чистоћу одржавај.

„Земљорадничка Задруга" **Др. Добр. Гер. Поповић.**

Различите вијести.

Забрана алкохола. У Шведској су закључила она удружења, што су противна потрошњи силовитих пића, да сво становништво повову гласањем да одлучи: хоће ли се у Шведској законом забранити уживање алкохолних пића? Поводом тим јављају из Штокхолма, да су 1,845.249 људи гласали за забрану, а само 16.471 против забране.

У Шведској има свега: 5,300.000 душа, од ових су 3,388.000 навршила 18 годину, према томе је 54 постотка гласало за забрану и само 0·5 постотка против забране. Осталих 45·5 постотака нису гласали стога, што приликом гласања, које се вршило по домовима, или не беху код куће, или не хтедоше заузети становиште ни за ни против силовитих пића.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства"**. Из тог фонда снабдијева се сирочад одјећом и путним трошком, те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивљу се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот,** моли она све **имућније Србе и Српкиње,** да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести мехура лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе,** дакле нема **шприцања.** Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:
„Резервирани котар" цијена Круна 1.—
Коста Мајкић:
„Борба чешког народа" „ „ 0·80
Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 26. Загреб, у четвртан 1. (14.) јула 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80
За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута умећују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништу „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Нове изборне листине.

Закон о проширењу изборног права примљен је, потврђен је и ступио је у снагу. По томе закону морају се саставити нове изборне листине најкасније до 4. септембра ове године, а до 5. септембра ове године најкасније морају већ бити изложене.

Ко сад буде уврштен у изборну листину, тај ће имати право гласа до 1. јануара 1912. године. Од тих људи ће зависити у многоме судбина наше отаџбине и добро народа. Зато ми морамо гледати, да сваки наш човек, који има право гласа, уђе у изборну листину, да нико не буде из ње испуштен. То је велика наша дужност према самима себи и свом народу. Ми смо научили, да увек кукамо, како нам је други крив нашој невољи, како нам крше наша права, како нам смета, да стечемо нова права.

Изборно право је темељ свију државних и народних права. Ако је народ вредан на изборима увек победити, онда ће он поуздано постићи што жели и што му је потребно.

По старом изборном закону ми нисмо могли увек победити, јер је од 40.000 изборника било њих близу 15.000 чиновника. А ми знамо, какви су плашљивци већина наших чиновника. За боље место, за повишицу плате, за то, да коракну у служби један степен више, већина их је спремна предати туђину све нас и наша права. Па кад их власт још притегне мало, онда и по готову. Стога су нас чиновници готово увек издавали на изборима.

Коалиција је баш зато настојала пошто пото, да се изборно право прошири, да дођу до њега многи слободни људи, а нарочито ратари, како не би могли чиновници више одлучивати нашом судбом. Сад ће близу 200.000 ратара доћи до изборног права. Према тих 200.000 ратара губи се оних 15.000 чиновника. Сад, ако не будемо побеђивали, нећемо се моћи изговарати ни на кога, неће нам нико бити крив, до ми сами.

А да лакше победимо, треба да нас што више уђе у изборне листине, да нико ко има права, не буде испуштен.

Право гласа у градовима и трговиштима од господе: чиновника, доктора права, медицине, филозофије, попова и тако даље, имају исти који и до сад, а да не плаћају пореза. Осим тога имају право гласа у градовима и трговиштима сви они, који плаћају најмање десет круна изравнога или директнога (државнога) пореза. У градовима и трговиштима Бакру, Сењу, Карлобагу, Госпићу, Огочцу и Огулину они, који плаћају 6 круна тога пореза. У задрузи врши право господар куће; ако је жена господар, припада право гласа најстаријем мушкарцу. У потајно подељеним задругама припада право гласа свакој грани, која плаћа 10 К или 6 К пореза у наведеним местима.

У селима и другим местима имаду право гласа: 1) Чиновници и друга господа, која су имала то право и пре;

2) Сви они, који поседују некретнина и плаћају 15 К изравнога или директнога (државног) пореза, а у жупанијама личко-крбавској и модрушко-речкој само 6 К.

У задрузи врши право гласа господар куће; ако је жена господар, онда врши право гласа најстарији мушкарац. У задругама, које су подељене потајно пре 1890. године, а деобе још нису грунтовно проведене, припада право гласа свакој грани, која плаћа 15 односно у Лици и модрушко-речкој жупанији 6 К пореза.

3) Сви обртници, трговци, уредници новина, чиновници новчаних завода, фабрика, разних банкарских и трговачких пословница, господарски и шумарски приватни чиновници, макар и немају некретнина, ако плаћају 15 односно 6 К пореза директног.

У директни порез рачуна се **земљарина, кућарина, порез на камате од главница и на ренте, опћа тециварина и доходарина.**

А за ову годину рачуна се још и **тециварина II. разреда (главарина), опћи доходарински прирез и рударски порез.** *Јер, ови ће порези престати 1911. године, а изборна листина саставаља се према порезу прошле године.*

Сад да кажемо, ко не може бити уврштен у изборну листину, па ма и плаћао пореза довољан и био господин.

Немају права гласа они, који нису завичајни у Хрватској и Славонији. Једино имају заједнички чиновници угарско-хрватски, макар и не били завичајни.

Немају права гласа они, који немају 24 године.

Немају права гласа они, који су под туторством, па ма имали 24 године.

Немају права гласа они, којима је над иметком отворен стечај, догод се стечај не сврши.

И најзад немају права гласа они, који су починили какво злочинство (осим политичког) или прекршај из користољубља (крађа, превара, проневерење) док не прође законом одређени број година, ива како, су казну издржали.

Изборне листине саставља у градовима градско, а у општинама општинско поглаварство. У листину морају сами од себе, без молбе или захтева странке, унети сваког, ко има право гласа. Чиновници ће дакле сваког, за кога знаду, имајући пред собом пореске књиге унети у листину. Али ипак могу лако сметнути с ума оне, који су се од скора доселили у општину, или оне, који су од скора стекли у Хрватској завичајност; а особито ако неко плаћа порез у више општина, могу га лако заборавити. У свакој општини плаћа мање него што тражи закон, па га нигде не унесу; али кад се све скупи, има доста пореза, па мора бити унесен у општини, у којој станује. Зато је добро, да се овакви људи потруде и оду у општину, те то кажу, да их унесу.

У другом броју писаћемо о том, шта се мора радити, да се исправе криво састављене листине.

О диоби некретнина земљишних заједница.

I.

Највише вриједних и здравих српских људи одлази у Америку чемерику, јер нема код куће довољно мајке земљице, на плодним грудима које би исхранили себе и своје. Велике задруге се издијелиле па начиниле од једног имућнога и топлога огњишта много просјачких и хладних запретаја. Тако данас има много српских дворишта, на којима не можеш окренути коње с колима, када би их било, а многе породице српске тек ако имају толико или мало више своје „мјерне" ораће земље.

Чемер је то, који свакоме правоме Србину мора гонити сузу очајницу на бистро му око.

А ипак се и томе јаду може доскочити!

Послушај ме, мили мој брате Србине.

Наше земљишне заједнице, особито у бившој Војној Крајини, имају на стотине тисућа рали (јутара) својих пашњака („гмајна", „мајина"), који ни из далека не носе овлаштеницима оне користи, што би је могли имати. Ти пашњаци су занемарени и на њима многима већ не расте племенита хранљива трава него драч и коров, јер и марва има памети па увијек на паши одабира бољу и бољу травку, а не ће лоше траве ни да окуси. Отуда долази, да добре и сочне траве нестаје, јер чим никне који бусен, одмах га марва поједе, или нехотице угази, а лоша некорисна трава преотме мах.

То је велико зло, јер ниједан ратар не може бити без ђубрета марве, а ђубрета марве нема без добре крмиве хране, без ње нема ни смока ни бока.

Помоћи дакле треба и ратару и његовој марви.

У земљишној заједници, која има *велик* пашњак, треба овлаштеници да промисле, колико им је за марву потребно пашњака с добром пашом. Тај дио треба излучити за себе, добро га очистити од корова и росуље, по потреби засијати крмивом травом и разлучити га по тсме на више поља тако, да засебно пасу коњи, говеда, овце, свиње и перад.

Преостали дио пашњака треба претворити у ливаде кошанице, које ће ратару дати лијепа сијена, да њиме зими прехрани своје благо, а ако је тога пашњака толико, да га није потребно свега претворити у ливаде, онда је најбоље тај преостатак у оним крајевима, гдје је оскудица на оранољ земљи, подијелити међу овлаштенике сав или опет само један дио, а други дио пошумити. То треба нарочито урадити онђе, гдје народ нема своје шуме, па мора да се дрвари из властеоске и имовинске шуме више пута и — недопустеним начином, што га стаје врло скупо.

Но цијели пашњак или један његов дио не могу овлаштеници подијелити сами на своју руку, него то може учинити једино јавна власт, која се зове „Кр. жупанијско комасационо као разгодбено повјерење" (§ 55. закона од 25. априла 1894. о уређењу земљишних заједница.)

Зато, када се заједничари послије зрелог промишљања сложе, да између себе подијеле свој пашњак, онда треба да главар земљишне заједнице сазове главну скупштину свих овлаштеника и да пред њу изнесе предлог о диоби, јер је само она власна по слову г) § а 31. закона од 25. априла 1894. о уређењу земљишних заједница одређивати, има ли се подијелити које заједничко земљиште. Такав закључак може главна скупштина створити само онда, ако за предлог о диоби гласају најмање ***двије трећине*** **гласова свих** овлаштеника (§ 42. закона). Потребно је дакле, да у тој скупштини не само буду, него и да гласају за предлог о диоби

најмање двије трећине свих овлаштеничких права, што их је у *земљишној заједници*, а не само двије трећине овлаштеничких права, која су заступана *у скупштини*, осим ако су у скупштину дошли *сви овлаштеници*. По томе ако у некој земљишној заједници има *деведесет* овлаштеничких права, онда мора у скупштину доћи и за предлог о диоби гласати толико овлаштеника, који скупа имају најмање *шездесет* овлаштеничких права, иначе закључак не вриједи ништа. Самих овлаштеника гласача може у скупштини бити и више и мање од 60, али они морају имати најмање 60 цијелих права, гласова, а то значи, да се ваљаност скупштинског закључка не просуђује по броју овлаштеника, него по збрају права, која они имају.

Да се виша власт може увјерити, да је закључак заиста ваљано створен, мора се записник о главној скупштини написати према §-у 38. поменутога закона т. ј. у њему се морају сви овлаштеници, који су дошли у скупштину, навести *поименце* и код сваког се мора назначити, *колико је његово овлаштеничко право* те *да ли је он гласовао „за предлог“ или „против предлога.“* Иза свршеног гласања треба збројити, колико овлаштеничких права имају присталице предлога, а колико противници, па за тим упоредити збroj овлаштеничких права, која су за диобу, с укупним збројем свих овлаштеничких права, што их је у земљишној заједници. Из тога упоређења ће се видјети, да ли су или нису за диобу потребне двије трећине свих овлаштења.

Противници диобе могу по 2. ставци §-а 42. и по 1. ставци §-а 78. поменанога закона изјавити, да они желе и даље остати у заједници, па ће се дио пашњака, који би њих допао, њима свима заједно излучити као њихов заједнички пашњак, на који не ће имати права они, који су се издијелили.

Гавра Кошпол.

Дјевојка снила свето васкрсење.[1])

Сан уснила лијепа дјевојка
Гдје осване свето васкрсење,
Васкрсење и наше спасење:
Гдје се небо равно проломило,
Силазили са неба анђели,
Са зв'јездама коло ухватили,
И анђелским гласом запјевали:
„Настаде нам свето васкрсење,
А људским душама спасење.“
Па устаде лијепа дјевојка,
Од кадиве рухо облачила,
Па полази храму божијему;
Питала је остарјела мајка:
„Шћери моја, што си полудјела,
Што си јутрос рано уранила
И обукла рухо од кадиве?“
Говорила лијепа дјевојка:
„Мајко моја, моја душо драга,
Ја сам ноћас чудан сан уснила;
Гдје осване свето васкрсење,
Силазили са неба анђели,
Са зв'јездам' коло ухватили
И анђелским гласом запјевали:
„Настаде нам свето васкрсење,
И људским душама спасење!“
Па сам пошла божијему храму
Да се молим Богу јединоме,
Да се молим за спасење душе.“
Па одлази лијепа дјевојка
Па одлази светој мајци цркви,
Ал' пред црквом господа ришћанска,
Сакупљена мудар збор в'јећаху:
Да устају на дахије љуте;
А попови узели кретове,
Око цркве чине литаније,
А у славу Бога јединога.
Кад је чула лијепа дјевојка,
Кад је чула шта в'јећају људи,
Смјерно се је њима поклонила,
Па је млада тихо говорила:
„Простите ми, господо ришћанска,
Завор ми је у вас погледати,
А камо ли с вама бесједити;
Ја сам ноћас чудан сан уснила
Ће настаје свето васкрсење,
А грешнијем људима спасење;
Па сам пошла овом светом храму,
Да се молим за спасење душе.
Почујте ме, господо ришћанска,
Добро ће нам бити, ако Бог да
И Срби ће Турке побједити!“
Кад то чула господа ришћанска
Дјевојци су младој говорила:
„Благо теби лијепа дјевојко,
Кад нам каза што срцем желимо:
Благо мајци која те родила,
Благо оном коме будеш љуба!“

[1]) У овој пјесми опијева се претсказање о буни, коју је 1804. дигао против Турака Карађорђе и ослободио њиме Србију.

Мајмун и грах (пасуљ).

— Басна Лава Толстоја. —

Мајмун је носио две пуне прегршти граха. Испане му из шаке једно зрно; мајмун га хтједне дићи и проспе двадесет зрна. Он се прими да их покупи и проспе све. Тада се расрди, разбаца сав грах и побегне.

Русија.

Како је било Русима у татарском ропству.

У ропству ником добро бити не може. Али ипак има неке разлике између ропства и ропства. Руском народу било је тешко у татарском ропству. Но ипак му је било лакше него Србима у турском ропству.

Татари су оптеретили руски народ тешким порезима; одводили су много пута народ и продавали га у робовање другим народима; били су и убијали Русе; руски кнезови морали су на коленима пузати пред татарским хановима. Све су то радили и Турци код нас. Али Татари су оставили Русима њихове домаће власти и владаре, само су морали признати врховну власт татарског хана; Татари су врло и необично поштовали православну руску веру, чак је у пријестолници хановој Сарају било руских цркава и руски владика;[1]) Татари су се населили у крај, где није било Руса, живјели су одвојено и нису се настањивали међу Русе. Руски кнезови су сами купили данак и односили хану татарском, само су првих тридесет година татарске порежније купиле данак и глобиле народ, као и турске српски народ.

Свега тога нису допуштали Турци и зато је турски јарам био много и много тежи Србима.

Није ни руски народ мирно хтио подносити татарског ропства, много пута се бунио, и Татари су се због буна страшно светили. Остали су стога Татари у страшној успомени код руског народа. И сад говоре руски сељаци на примјер за рђава човјека: „Гори је од Татарина;“ „У Татара, као ни у паса, нема душе: само пара;“ „Гост у невријеме гори је од злог Татарина“ итд. У небројеним пјесмама опјевао је руски народ своје робовање под Татарима, борбу своју с њима, буне, чак се и у женским пјесмама о том пјева. У једној пјесми ујуљанци овако пјева Рускиња мати свом синчићу:

Устај, буди се, дјетешце моје,
Скидај са зида сабљицу оштру,
И све те мачеве челичне.
Коњи, сијеци сабљицама
Зле Татаре и Татарчиће;
Сијеци, коњи душмане љуте
Мачевима тима челичнима.

Тама се била спустила за 240 година над руском земљом. Престао је био сваки напредак, утро се траг знању и умијењу, књига пала у заборав, ником није било ни до писања, ни до читања, ни до учења. Народ је стењао у сиротињи и трунуо у незнању великом. Робовање Татарима задржало је руски народ на путу напретка дуго и дуго, као и наше Турцима наш народ, те Руси ни сад још не могу да стигну, што се тиче знања и умијења, сретних западних народа: Енглеза, Нијемаца, Француза и других, који никад нису робовали дивљим азијским народима, јер су се населили далеко од њих.

Какав су били народ Татари.

Татари су били полу дивљи народ азијски племена монголског, рођаци Кинеза, Јапанаца, Мађара, јер и ови су пасмине монголске. Као Цигани вјечито су сељакали са својим стадима по непрегледним степама. Живјели су већином на коњима и у колима. Ријетко су градили колибе од плетера и стално се негдје настанили за неко доба. Били су коњаници и стријелци без премца на свијету, сви војници, увијек спремни, да на коњима крену, куд усхтију ханови њихови. Били су незналице, прљави, ждере велике и пијанице, грабљиви и велики отимачи, лијени за све осим за бој и отимање, крвожедни су били, лукави за чудо једно и варалице, хвалисави, држали су се за први народ на свијету и за господаре цијеле васељене и то по вољи и одредби Бога. Вјеровали су у једног Бога, али су се клањали и сунцу, мјесецу, води и земљи, правили су и идоле и кипове; поштовали су врло своје врачаре и чаробњаке. Били су врло празновјерни, вјеровали у свакојаке чаролије и врачбине. Између себе добро су се слагали и помагали, нису крали једни друге; свога хана слушали су као Бога, умрле ханове су обожавали и клањали им се, идоле им правили. Оборужани су били луком, туљком за стријеле, сјекиром и замком. Само су имућнији имали криву сабљу, шљем и оклоп, штит, копље. Особито су знали вјешто стријељати и бацати о врат противнику замку. Било их је много увијек, па би стријелама као облацима засули противника још из даљине, збунили га тако одмах и онда уништили. Хан њихов имао је војске 600.000. За оно вријеме то је била страховита војска, страшнија него сад војска од неколико милиона ратника.

Таквом су, ето, народу робовали 240 година Руси. б.

[1]) Један хан татарски говорио је хришћанима: Ми, Татари, вјерујемо у једнога Бога, чијом вољом живимо и умиремо. Но, шта што је Бог дао руди различите пруће, тако је и људима дао различите путове до спасења. Вама је Бог дао св. Писмо, а нама пророке и чаробњаке; ми зато чинимо, што нам они кажу и живимо у миру.

Крава музара.

— Басна Лава Толстоја. —

У једног човека била крава; она је давала сваки дан лонац млека. Човек позове себи госте. Да прикупи више млека, он десет дана није музао краве. Мислио је да ће му десети дан крава дати десет лонаца млека.

Но у крави је прегорело млеко и она је дала мање млека него пре.

Над плугом.

Огромно сунце на жаркоме своду
Раширило се, и шиба са њега
Ватрена киша. У шумноме ладу
Ветар се топли спарушио. Жега.

Два млада вола, упрегнута скоро,
Тегле плуг снажно, да што дубље продре.
За плугом нагнут сељак ступа споро,
Под жарком кишом, посред њиве модре.

Са мрка лица, опаљена зраком,
Капљама врели зној му силно лопи,
И њиме сељак при покрету сваком
Ко светом водом стару земљу шкропи.

Под грубом снагом освештане справе
Сува се земља разбија и дроби...
И као жудан цар похотан славе
Да силно ништи, осваја и роби,

Дах пожара се шири са свих страна:
Облаци мутни огњеног дима
Дижу се изнад изгорелих грана
И травс. Тежак мир лебди над њима,

Над врелом земљом и клонулом шумом...
Чује се само како из даљине
Волонска кола тужно шкрипе друмом,
Дижући беле облаке прашине.

Коста Петровић.

Најтежи порез.

I.

Питао један тежак неколицину својих сељана, који порез највећма бије народ. А они сви гракнуше: мени је најтежа пецарина, мени земљарина, мени тециварина итд.

Онај што је питао насмије се и рекне:

— Богме не погоди нико од вас. Највећма нас бију порези, који сами ударамо на себе: мода, пијанчење, пушење, даће, сватовске гозбе.

Наљутише се они други на њега и стадоше викати, да се погосподио; да би рад ваљда, да народ ничега не ужије и тако даље. Жао било томе тежаку на своје сељане, па се потужио и мени и испричао ми ово.

Али кад право промислимо, морамо признати, да онај тежак има право и да он није никакав здотвор сељачки ни изданија погоспођена, кад онако говори. Јер, збиља, порези државни нису ништа према ономе, што ми сами од своје воље без потребе трошимо, чиме ми сами себе опорезујемо сваке године.

Од кад је држава, пореза је било и биће, јер без пореза нема државе. Ми никад не можемо дочекати то, да порез буде укинут, ми можемо паметном, народском политиком то постигнути, да се порези праведније према иметку раздијеле, него сад што су, и тако смање за сиромашнији дио држављана. Али, колико људска памет може схватити, без пореза државног нећемо никад живјети. И они који тако што обећавају народу, само га заваравају, да се с помоћу заведеног народа домогну власти.

Но, ми можемо укинути или барем смањити оне велике порезе, које ми сами, својом вољом на себе ударамо, а да нас нико на то не гони, до луде навале и обичаја, и наша страст и необузданост.

Оно што ми потрошимо годишње без потребе у сватовима, даћама, на моди, у дувану, пићу, износи неколико пута више, него државни порез. А осим тога, стане нас то много пута здравља, а често и живота. Јер, у пијанству највише глава пане и због њега најчешће зашкрипе брава тамничка.

Нећу вам ја сад овдје о том дуге проповиједи говорити. Некада је то требало чинити, али сад, Богу хвала, то није потребно. Наш народ је почео на доста страна сам да то увиђа, па се отреса рђавих обичаја: рјеђи су сад сватови, што трају по три четири дана; нема сад толико оних некадањих обилних даћа; има доста већ ратара, који мјесто ђердана од дуката, који не носе ништа, својима кћерима спремају уложне књижице штедионичке, што носе камате.

Но, почео је наш народ да се отреса и свог највећег порока, пијанства. Немојте се томе смијати, кад кажем, да има Срба, који неће да пију, или барем неће превише да пију. Ви мислите: — Србин, па да не пије, то не може бити. — Јер Србин је био до сад, поред Мађара, чувен по пијанчевању и бећарењу. А најмилије му је било опити се и протјерати кера свецима и недјељама. Коло игра, гајде јече, чаше праште бацане о подове и зидове, Србима лице гори, ијујучу, лијепе десетице циганима о чело итд. Ето, тако су изгледали свеци српски и Срби о свецима.

И ко би се усудио, да у очи народу дирне у то наопако светковање, тај би дирнуо у зо-љино (осово) гнијездо. А сад је, ево, почео сам српски народ да дира у то, да руши те луде и наопаке обичаје старинске. Српска Црквена Општина у банатском Петрову Селу закључила је у скупштини, да се умоли политичка област, нека одреди, да о свецима и недјељама буду затворене све крчме у њихову селу. Политичка општина препоручила је ту молбу жупанији, а жупанија ју је уважила. И тако у том трезвеном српском селу неће Срби по крчмама светковати благдане у тучњавама, псовкама, свађама.

То је, видите, први почетак. А на томе неће за јамачно остати. Повешће се и друга села за Петровосељанима банатским. Тако је било и у Русији. И руски народ страда много од пијанства. Пред неколико година замолила су нека села сама власти, да сасвим, не само о свецима, затворе крчме код њих. Сад већ сваке године по која стотина села у Русији моли власт, или да посве затвори крчме или барем о свецима. За неко вријеме биће и у нас поуздано више села, која ће се угледати на Петрово село. Читав наш народ почеће увиђати, да је већини зла, што нас таре, кривица у нама самима, а не у неком другом. И народ ће почети да лијечи те узроке злу. Јер то и највећи луђак може разумјети, да ми лакше можемо уклонити узроке злу, који у нама леже. У нашој су власти, па можемо. А ако је узрок злу у власти другога, онда је већ тежи посао.

Па кад ми смањимо или укинемо порезе, којима сами себе теретимо, бићемо јачи, да смањимо и порезе државне. То је за све нас јасна ствар. Дакле, дај Боже, да Петровосељани не остану дуго сами у укидању најтежег пореза: пијанства. **А.**

Привреда.

Чим се пожње жито, стрњику ваља преорати.

И наши пољопривредници почињу поједине своје послове боље и разумније радити. Али опет још не ураде све кад треба и како треба. А ми бисмо желели, да они сваки свој посао и на време ураде и како ваља ураде, те да од свога рада имају што веће користи.

Врло је мало наших пољопривредника, који знају, да стрњику ваља одмах заорати, чим се пожњело жито. Зато им ево на овоме месту ми то кажемо. Па хоћемо да им објаснимо и зашто овај посао ваља тако брзо извршити.

Све док је жито непожњевено, земља је на њиви влажна. Само жито не да, да се земља сасвим исуши. Зато се земља и може одмах орати, чим се жито пожње. Ако се не би одмах орало, земља би се одмах исушила, и после бисмо морали чекати на кишу, па тек да можемо угарити. А ми знамо, како су у нас лети, нарочито после жетве, кише ретке. Зато дакле ваља одмах орати, чим сложимо снопље у крстине. —

А рано заоравање стрњике врло је потребно и корисно.

У житу је увек пуно кукоља и другога корова. Семе од тога коровњака остаје на њиви и с јесени кад посејемо жито, изнићи ће заједно са житом.

А ако овако рано заоремо стрњику, оно ће, имајући влаге и топлоте, брзо проклијати и изнићи, али до јесени неће сазрети, и кад с јесени преоремо њиву, уништићемо коров. А овај зелени коров с јесени послужиће као ваљан гној за земљу.

Кад одмах после жетве заоремо стрњику, помоћи ћемо, да и жилице и стабљика од већ пожњевеног жита брзо иструну и нађубре земљу.

Сем тога, овако рано заорана стрњика много се лакше и лепше с јесени уради, но кад бисмо оставили стрњику неповорану.

Кад овако на време заоравамо стрњику, не морамо плуг пуштати дубоко. „Н. Н.“

На углед онима којима је Бог дао!

Увиђајући, колико је корисно по сваки народ, ако је на привредном пољу јак и напредан, и уверен опет, с друге стране, да народ привредно заостао не може нити на просветном, нити на друштвеном пољу напредовати, него да мора доћи у подређеност привредно јачега суседа, даровао је недавно господ. Евгеније Думча велепоседник из Св. Андрије друштву Привреднику К 10.000, упутивши истом друштву писмо овога садржаја:

„Српском Привредном Друштву Привредник у Загребу. Част ми је јавити Вам, да сам Вам послао кроз филијалу Српске Банке у готовом новцу *К 10.000*, словом *десет хиљада круна*. Ова готовина је од данашњег дана власништво Ваше и има се водити као **Фонд Евгена и Петронеле Думча из Сентандрије.**

Евгеније и Петронела Думча из Св. Андрије.
Добротвори Српске Привредне Омладине.

Нека се приход тога фонда употребљава на свагдање најпрече потребе, али увек само у сврхе придизања српског православног привредног подмлатка, који је дужан — после своје праксе — у српске крајеве братити се, у српским крајевима своје самосталне радње отворити и са православном Српкињом оженити се.

Према данашњима правилима друштва Привредника имаду на главне скупштине приступ и активно и пасивно право избора т. ј. и на управу утецаја само православни Срби чланови

друштва, који су самостални и најмање 30 година живота прешли.

Исте одредбе имаду да важе и за овај Фонд за вечита времена. За случај, ако друштво Привредник ма којим начином престане, онда има да пређе управа овог Фонда на Савез Српских Земљорадничких Задруга, који је сад у Загребу, а кад би тај Савез престао, онда прелази управа овог Фонда на управу Српских Народних Црквених Фондова у Ср. Карловцима.

Све остало препуштам свагдашњима управницима овога Фонда, да према свагдашњим приликама располажу, па из свега срца желим, да Вам буде сретан рад.

Са изразом особитог поштовања остајем

Св. Андрија (код Будима), 4. августа 1909.

Вама најдан одани

Евген Думча."

И тако је ето за вечита времена ударен темељ: ***Фонду Евгена и Петронеле Думча из Сентандрије,*** а осим тога помажу ове две родољубиве српске душе друштво Привредник и својим сталним годишњим приносима, па су у то име до 1910. године још преко 2700 К приложили, који приноси се на свагдање текуће трошкове употребљавају.

Подигли и помогли су и помажу они богме и српске школе и цркве у српским местима код Будима, а чине свега века свога добра дела. Зато их је добри Господ лепо и поживио, па ће их још дуго, дуго уздржати, на дику народа српскога, кога они тако топло љубе.

Шта се збива у нас и у свијету.

Српски сватови за „Српско Коло". У сватовима Стевана Једаче, књижара у Карловцу и Десанке Дубајићеве, кћерке покојног честитог трговца карловачког Николе Дубајића, скупише за „Српско Коло" сватови између себе 51 К 24 филира.

Свако по нешто и скупила се ево у маленим сватовима овако лијепа свота за потпору овом јефтином једином ратарском листу нашем.

Живјели младенци и родољубиви сватови!

Јаворањска буна. Јуче је отпочела у Петрињи пред судбеним столом расправа против 13 Срба из парохије Јаворањ ради тобожње буне.

Ми смо писали о овој ствари. На св. Петку 1909. за владе Раухове наредио је престојник Ђорђашић, да се скине застава са српске цркве у Јаворњу. Тај дан је ту била црквена слава. Слегао се ту силан народ. Заставе су биле цијели дан на цркви, а господа тек пред вече, кад је највише угријаних људи, хтједоше да скину заставу. Прохтјело им се да народ изазову на зло, да се пролије крв. Али народ се није дао изазвати, него је тражио писмени налог и рекао, да ће само преко њега мртва по заставе, ако нема налога писменог. Они неће навађивати на оружнике, али неће ни узмаћи са својих мјеста. Нека их убијају. Тако није дошло до скидања заставе.

Због тога је оптужено 13 ратара ради устанка: Михајло Арбутина, Никола Стрињака, Јаков Секулић, Миле Орловић, Драган Јовашевић, Јово Ђермановић, Драгутин Кладар, Томо Буквић, Милутин Вранешевић, Дамјан Јаић, Стојан Шушњар; затим свршени филозоф Милан Грчић, трговац Адам Дурман; а трговац Мојо Зубер ради преступка против јавног мира и реда.

О расправи и осуди ми ћемо обавијестити своје читаоце.

Личка жељезница. Како новине јављају, рада би угарска влада да не прави жељезнице кроз Лику од Огулина на Книн у Далмацију, него да се прави кроз Босну, долином ријеке Уне, од Новог до Книна.

Наши делегати учиниће све, да се жељезница прави кроз Лику, да се сиромашна Лика не остави без педља жељезнице и не расели.

Мађари се изговарају, да они немају од те жељезнице никакве користи и да се неће исплатити, јер ће страшно много стати њено грађење. Али шта се то тиче нас. И ми придоносимо за грађење којекаквих скупих жељезница по пространој Угарској, а немамо од њих никакве користи. Не морају ни Мађари од свега баш вући корист.

Словенски састанак (конгрес) у Софији. 4. о. мј. отворен је у Софији у Бугарској девети конгрес словенских новинара. У то вријеме састали су се сви словенски Соколови на слет у Софију и словенски лијечници и пчелари.

Од неког доба уобичајило се, да се састају Словени сваке године на разним састанцима и расправљају на њима о својим заједничким пословима. Сваке године се састанци држе у другом словенском народу.

И Срби су заступљени на софијском састанку у лијепом броју.

Одговори уредништва.

Пријатељу у Миклеушкој. Ако је он пристао на нагоду код кот. области и потписао записник о нагоди, онда он не може више одустати од ње. Ако нема нагоде, онда се у бившој Крајини дијели задружни иметак по броју чланова задружних (душа) колико их је било у оном часу, кад је дioба затражена; а у провинцијалу (паорији) по броју лоза (грана) задружних.

Да вам то покажем на примјеру једном: Један брат има жену и 5 дјеце; други жену и двоје дјеце. Ако нема нагоде, онда ће у Крајини добити први брат 7 дијелова, други четири дијела; а у провинцијалу ће добити сваки једнак дио, половицу.

Теји Поповићу у Наудовцу. Закон о земљишним заједницама наручите од књижаре Лава Хартмана у Загребу, која је књижара издала све законе за Хрватску. Напишите на карти овако: „Молим, да ми пошаљете „пер нахнаме" закон о земљишним заједницама, и то најновије издање", а адресирајте: Књижари Лава Хартмана у Загребу.

Србима у Конвају у Америци. Пише нам један Србин радник из вашег мјеста, да заборављате своје српско име, да не читате српских новина. Тешко нам је чути оваке ствари, бојимо се, да се не изгубите у туђини. Не дајте се, браћо, сложите се, па се претплатите на „Српско Коло" или „Привредник", новине народне што излазе у Загребу, у којима ћете наћи поуке, савјета, забаве и обавијести о свему што се догађа у Србштву.

Л. Брк. у Бр. Нема прописа у задружном закону о том, која грана остаје у кући, а која излази. Обичај је, да излази онај ко је затражио диобу, па тај добива и нови број. Стари број остаје на старој кући, а нове куће добивају и нове бројеве.

Наводбом драговољном се то може промијенити.

Двије приступнине имаду: једна за страница, који никад није био овлаштеник у земљишној заједници, та је већа; друга за овлаштеника, који је имао овлаштеништво, па купи још које овлаштеништво или дио и плаћа приступнину; та је мања. Није она приступнина ваша од 50 К за завичајне, него аа оне, који су овлаштеници; а она од 500 К за оне, који нису овлаштеници, па макар и били завичајни. Не помаже њима што су завичајни.

За сваку сигурност пошаљите нам одмах извадак из „Правилника" ваше з. а., који о том говори. Препишите од ријечи до ријечи то.

Да се осигурате од страница, ви лијепо у главној скупштини закључите, да се приступнина за све, који нису овлаштеници, повиси на 1000 или 2000 К, па пошаљите то на потврду влади.

І. Р. у В. Гр. Број неограничених точиона пића установљен је за сваку општину. Министарство финанција издаје дозволу, да се може повећати број точиона и то у споразуму с општ. поглаварством и управном области. Ако се покаже, да је потребно више точиона, онда општ. заступство и поглаварство треба да затражи повећање броја точиона. Повећа ли министарство тај број, онда затражите дозволу.

У задње вријеме добили смо опет неколико писама, у којима нас људи питају за неке ствари, па су неки заборавили метнути у писму свој потпис, а неки мјесто, из ког су. Тако не знамо, ко нам и откуд нам пише, те не можемо ни одговорити.

Молимо сваког, да се потпише у писму, и означи мјесто из ког пише.

„Zvonimir", друштво за осигуравање стоке не препоручујемо никоме. Срби ратари не смију тако олако ступити у штокаква непозната друштва.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српског Братства"**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **овјерођене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:
„Резервирани котар" цијена Круна 1.—
Коста Мајкић:
„Борба чешког народа" „ „ 0·80
Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 27. Загреб, у четвртак 8. (21.) јула 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеоовнику. Ако се више од три пута узастопце рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Бан Томашић дао оставку.

У недељу после подне предао је бан Никола Томашић грофу Куену Хедерварију, министру председнику угарском оставку, то јест захвалио је на банској части. Ова вест дошла је посве ненадано, а да се није у јавности ни слутило ништа о том. Дао је оставку за то, што је дошао у сукоб са српско-хрватском коалицијом.

Да чујемо како је до тог дошло.

Кад је коалиција 25. јануара ове године с баном Томашићем склопила уговор писмени, била је прва тачка уговора, да ће одступити Раух и сви његови оделни предстојници, па и оделни предстојник правосуђа Араницки. Осим тога била је у уговору још једна тачка, између других, да ће се у земљи управа променити, да ће се стати на крај незаконитостима државне управе.

Коалиција је са своје стране испунила све, што је обећала у уговору. И бан Томашић је испунио све, осим ове две тачке. Али оделни предстојник правосуђа Араницки, који је као роб слушао Рауха и који је допуштао да у судству настане онакад неред, да се онако газе закони, као у велеиздајничкој парници, још увек стоји на челу нашег правосуђа. Ко нама јамчи, да ће такав човек и сада у правосуђу пазити на закон, да неће, чим попухне други ветрић, заиграти старо коло? И сме ли на челу правосуђа, највеће светиње у држави, стајати човек, који је допуштао да се целе две године газе закони? Зар ће онда ја, зар ће онда сваки други човек у земљи имати поштовања према законима, зар ће их слушати и вршити, кад знам, да је на челу правосуђа човек, ком је закон сила и самовољство?

Осим тога, у земљи је остала управа као за Рауха. Они најгори Раухови жупани, поджупани, и мање звер ке, који су блатним ногама газили по правици и законитости, остали су на својим местима и сад, па и сад још прогоне људе, пакосте и ратару и сваком другом грађанину. У Лици поджупан Вучетић, у Огулину Малвић, у Загребу Хорват, у Пожеги жупан Јунковић итд. Многи су тако безобразни, да се и сад усуђују вређати наше светиње српске; чиновницима, који су уз народ, тешко под њиховом управом; према ратару човеку поступа се без обзира у уредима, јер њима је ратар скот и томе они уче своје млађе.

Ми то не смемо допустити. Зар да ми помажемо у сабору бана, а његови чиновници да прогоне народ? Шта ће нам онда народ рећи? Зар неће казати: Зар смо се зато борили и изабрали народне људе, да нас власти тлаче као и пре?

Ето на пример општине Топуско у котару вргомоском. Тамо хоће франковци да поделе општину. Водила се о том борба годинама. Срби не даду зато, што би франковцима остало Топуско са свима готовим зградама и великим приходима од купалишта, те би плаћали мали намет, особито кад се купалиште још боље уреди и буде имало још више гостију. Срби би морали у селу Перни зидати нове зграде за општину и не би имали никаква прихода осим намета, да подмире општинске потребе. За Рауха су силом од народа изнудили пристанак за поделу. Дошло је било и до буне и доста је Срба ратара осуђено.

Кад је дошло до промене на влади, народ је тражио да се одустане од поделе, а против оних који су силом од народа пристанак за поделу изнудили, да се поступа по закону. Али поджупан Хорват, престојник Мујић, пристав бивши Кресер старији су од закона. Народу се код владе обећало то учинити али преварили га, па општину деле и на 9000 српских душа намећу тешке терете. Тако исто се ради у другим стварима по целој земљи, као да је Раух још ту.

Истина је, посланици (сабор) не могу предлагати, да се тај и тај чиновник казни или унапреди или намести. То право не даје им закон. Али закон темељни даје им право контроле (надзора) над управом у земљи. Они имају право по закону и имају дужност, којом их веже народ (изборници), да пазе како се земљом управља и да траже од владе, нека се управља по закону и праву и на корист народну и ко смета у том погледу, да се против њега поступа.

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

Зато коалиција није пристала на Томашићеву поруку, да остане Араницки и да се не мења ништа у управи земљом, а бан је предао оставку. Ових дана одлази гроф Куен краљу, да предложи оставку Томашићеву. Краљ неће јамачно примити оставке. Тада ће доћи сигурно до поновних преговора између коалиције и бана, па ако се не споразумеју, Томашић ће распустити сабор и покушати да на изборима добије већину (од старих мађарона), коју смо срушили на изборима 1906. године. Од нашег народа зависи, хоће ли мађарони ускрснути из гроба, у који их је положио народ 1906. године. Повампире ли се мађарони, народ не ће требати никога другог кривити до себе. Ове године бираће се по новом изборном закону, по ком има право гласа 250.000 изборника. Кад смо са 40.000 изборника победили 1906. мађароне, 1908. Рауха, па ћемо победити и сада, дође ли до борбе са 250.000 изборника. **П.**

Срби сељаци пред судом.

Има једна латинска пословица, која вели: Кога Бог накани упропастити, одузме му памет. Ништа боље не пристаје од тога на душмане српске. Јер да и мало памети има у њих, никад не би против Срба поступали рђавим начином. Да и труна мозга имају, они би Србе лијепо гладили низ длаку, миловали и тако милујући извукли им и задњи залогај испред носа, а да они и не осјете. Мало ко држи тако много до пријатељског поступања, до лијепе ријечи, колико Србин. Виђао сам људи оне најгоре врсти, који деру и гуле Србина ратара као душманина, али чине то све смијући се, милујући их, рукујући се с њима. И ратарима је то доста. Највише је што кажу: „Истина, дере по мало, али фини је то човјек, не гизда се од нас, не узноси се."

Али кад хоћеш са Србином рђавим начином, силом, пријетњом, онда си обрао бостан: и од оног најмекшег и најплашљивијег начиниће јунака, који ће ти из пркоса баш радити оно што му забрањујеш. А да га ниси дирао, никад се не би ни сјетио да то ради. Не вели Србин за бадава: Притиснуто јаче све на више скаче. У тој ти је народној пословици сав Србин и његова природа и ћуд. Зато је и велеиздајнички процес стопут више ојачао српску свијест, него што је била прије њега јака.

А по готово је Бог одузео памет онима који се сјетише да српског сељака довлаче пред суд због политичких и српских ствари. Јер сељак српски ти је у томе, што смо горе споменули, још гори од господина Србина. Он ти се у обично вријеме бави својим обичним пословима, само кад је у доколици, он мисли и на политику и друге ствари. Али кад се почне бавити нечим, онда се он загризе у то свеједно као његов плуг у земљу, који извађује из ње и жиле и камење, а не попушта. Сељак се научио борити са свакојаким невољама и не уступати ничему. Њему ни смрт није страшна као господи. И кад ти њему забрањујеш нешто, а он је увјерен скроз и скроз и зна, да има на то право и по божјем и по људском закону; забрањујеш и силом хоћеш да забрану своју проведеш, онда си страдао или ти или он, према томе, ко је јачи. А од народа ништа јаче није. Народ ти можеш силом на час свладати, али тим си га још већма раздражио, он се повукао у страну, на око покорио, али кутри и режи, одмара се и спрема, да ти опет, у згодној прилици, скочи за врат, као рањени лав. Било је страшних и силовитих тирана, а народ је био негда црни роб, окован и спутан на ноге и руке. Али тирани попадаше, а народи се све већма ослобађаху и доћи ће вријеме, кад ће сви бити равноправни и слободни у свему.

И они, који Србина сељака прогањају због Српства и политике, који га зато и на судове повлаче, сами га тјерају да више мисли о Српству и политици, да се више тиме бави и загризе у то као оштро цртало у црну земљу. Тјерајући лију истјерали су сивога стрица вука.

Био сам на расправи вођеној против Срба Јаворњана, оптужених ради тога, што су се противили, да се скине српска застава с њихове цркве. Ја сам се топио од уживања, гледајући како се лијепо, слободно и јуначки држе и оптужени Срби сељаци и сведоци. Та бистрина, окретност и вјештина, којом су се бранили, пала је у очи свима, и они који нису познавали прије Србина ратара, чудили су се томе. А код тога ниједан није се понио просто.

Али мене је још већма од тога занијела одлучност њихова, смјелост. Ја знам како се Србин ратар пред власти још недавно бојао рећи, да је Србин, да српски говори, да је вјере православне. А овдје стоје људи оптужени због Српства пред судом, и кад им предсједник рекне: — Ви сте грчко-источне вјере, је ли? — они одговарају: — Не, него српско-православне! — Они знаду, да могу тијем кога судца, који је франковац, раздражити, али не маре зато.

И тако увијек, кадгод је дошао разговор на српску заставу, цркву и т. д.

Ја знадем, како су некадсељаци, кад би били тужени, свађивали кривицу на своје другове, само да се извуку. Овдје, за цијеле истраге и за цијеле расправе ниједан оптуженик није оптеретио свога друга нити се хтио извући на рачун његов. Ниједан једини. Сви за једног и један за све. Тога су се држали. Били су као осум-

њичени преслушанани многи сељаци, које није послије оптужио држ. одвјетник, па ни од њих се нико није хтио извлачити на туђи рачун, ма да су знали, да могу и они у тамницу. А тако и многи и многи свједоци. И кад се читало у оптужници, како је то „окорио и рђав народ", јер за 15 дана истраге ниси могао ни од кога ништа извући, што би кога теретило, мени је расло срце, смијао сам се и говорио у себи: „Красан је то, диван је то народ. Не боји се он прогона више, неће он да се кукавички, турајући браћу у зло, спасе од њих."

Оптужени сељаци говорили су ми: „Кад сте ви господа, који нисте научени на зло, могли бити за Србство и вјеру у тамници, зашто не би ми, који смо очврсли у злу?"

Сваки од оних оптужених, осумњичених и свједока изашао је из овог процеса још бољи и чвршћи Србин и човјек. То су постигли наши душмани. Дај Боже, да све, што против нас спремају, уроди оваким плодом, па нас ни бриге. А српском ратару част! Ахан Прибићевић.

О диоби некретнина земљишних заједница.

II.

Када главна скупштина свих овлаштеника претреса предлог о диоби једнога дијела заједничкога пашњака, онда увијек треба имати на уму, да је добро и корисно, ако преостали дио пашњака, који се не ће дијелити, остане у једноме склопу. Зато треба закључити, нека се међу овлаштенике подијеле најприје поразбацане честице, особито оне омање, које су расуте међу туђим приватним земљама и које осамљене леже уз цесте, гдје је трава запрашена, па је марва неће јести, и уз канале, гдје марва чини штету, одроњавајући при паши обалу и тако гатећи канал. Такве честице, док су власништвом земљишне заједнице, обично приорављу и уживају међаши, који често нису ни овлаштеници, те тако земљишна заједница има од тих честица само штету, јер мора за њих плаћати државни порез и друге јавне дажбине, а користи вуку други.

Чим је створен ваљан закључак главне скупштине свих овлаштеника, одмах треба да главар у име земљишне заједнице (3. ставка § 34. закона од 25. IV. 1894.) састави молбу на кр. жупанијско комасационо као разгодбено повјереништво и да у њој по §-у 69. реченога закона наведе све разлоге, који оправдавају затражену диобу. Тој се молби мора приложити: 1., овјерени препис записника главне скупштине у којој је закључена диоба; 2., потпуни грунтовни извадак, 3., катастрални посједовни лист и 4., нацрт некретнина, које би требало поделити. Нацрт не мора бити бог зна какав; довољан је једноставан препрт (копија) катастралне мапе, која се чува код општинскога поглаварства, на прозирноме папиру или платну. Препрт не мора начинити баш мјерник, него га може начинити и сваки иоле вјешт човјек, јер тај нацрт има само ту сврху, да из њега види виша власт, како лежи посјед земљишне заједнице. Ако је земљишна заједница већ уређена по закону, онда треба молби још приложити: 5., препис темељне књиге и 6., правилник. Напокон треба молби још приложити и 7., свједоџбу општинскога поглаварства, колико марве имају овлаштеници скупа по врсти.

Тако састављену молбу треба предати *кр. котарској области*, да и она по наредби кр. земаљске владе, одјела за унутарње послове, од 3. фебруара 1907. број 34.230 из 1905. дода молби своје мишљење о оправданости затражене диобе с народногосподарствене стране, те да је тако попуњену пошаље жупанијскоме управноме одбору, који ће је опет са својим мишљењем послати земаљској влади због одобрења скупштинскога закључка о диоби (§ 43. закона). Не буде ли никакве народногосподарствене запреке и не буде ли у правилнику одредбе, да непокретна имовина земљишне заједнице није дјелива за становито вријеме (1. ставка §-а 40. закона), одобриће земаљска влада створени закључак главне скупштине о диоби и послаће све списе о тој ствари кр. жупанијскоме комасациономе као разгодбеноме повјереништву, нека проведе диобу. Ако је правилником одређено, да се заједничко земљиште може дијелити тек након измака некога времена а то вријеме још није истекло, онда може земаљска влада закључак о диоби одобрити једино, ако се у истој тој порезној општини проводи комасација земљишта (2. ст. §-а 40. закона).

Послије свега тога изриче кр. жупанијско-комасационо повјереништво одлуку: а., да је диоба на мјесту (1. ст. §-а 71. закона); б., гдје ће комасациони повјереник држати с овлаштеницима расправу о диоби (§ 70. з.) и в., да овлаштеници морају унапријед положити толику и толику своту новца за намирење трошкова диобе, које овлаштеници намирују размјерно по величини својих дијелова (§ 88. закона). Трошак диобе, који отпада на парохијску сесију, ако је парох овлаштеник, не мора платити парох, него по одлуци српскога православнога народноцркваног саборскога одбора број 6343|1698. из 1904. српска православна црквена општина.

Уједно с одлуком издаје комасационо повјереништво јавни оглас (2. и 3. ст. §-а 71., §-а 72. и 85. закона) о допуштеној диоби, те њиме позива, нека се повјереништву пријави неминовно за шест мјесеци когод мисли, да има какво

право у диоби, јер ће иначе овлаштеници, који се не јаве за то вријеме, па се диоба проведе без обзира на њих, моћи тражити у року од три године пред редовитим грађанским судом само накнаду у новцу за претрпљену штету отуда, што нису судјеловали у диоби и то од оних, који су се окористили на њихову штету.

Тај оглас се објелодањује у службеноме листу, на општинској огласној плочи и по мјесноме обичају у свима мјестима управне општине, у којој је заједничко земљиште, што ће се дијелити међу овлаштенике.

Зато треба да сваки овлаштеник чита и послуша све огласе, који се прибијају на јавним мјестима или који се читају пред црквом. Не треба из цркве хитати у смрадну и отровну крчму, да трујеш тамо алкохолом (шпиром, мученицом, палинкаром и другим ђубретом) своје тијело и душу па још за скупе и крававим знојем зарађене паре, него у свечане и празничне дане читај и слушај огласе јавних власти, да сазнаш шта ти се спрема. Многи и многи брат Србин остао је без крова само зато, што није марио, да дозна, шта му јавља власт и суд поручује својим огласом.

Гавра Копеној.

Соко и петао.

— Басна Лава Толстоја. —

Соко се навикао на господара и ишао му на руку, кад су га звали; петао је бегао од господара и дерао се, кад су му се примицали. Соко рекне петлу:

— У вас, петлова, нема захвалности; права паорска природа. Ви идете господарима, само кад сте гладни. А како ми, дивља птица; у нас је и снаге много, и летети можемо брже од иког; па ми не бежимо од људи, ван им још и сами идемо на руку, кад нас зову. Ми се сећамо, да нас они хране.

Петао му одговори:

— Ви не бежите од људи зато, што никад нисте видели печеног сокола, а ми богме видимо печених петлова.

Хвала Чупићева.[1])

Често књиге земљу прелазише
Од Тополе села поносита,
Од онога Петровића Ђорђа,
Од Ђорђија, од Србије главе,
На господу и на војеводе,
На кнезове и на буљубаше:
„Весел'те се, ђецо Србадијо!
Амо Турке јесам поб'једио
На нашему шанцу Делиграду,
Разбио сам царску султанију;
Ал' су Турци брижни и срдити,
Отишли су земљи по ћепару,
Невјерници јесу свагда Турци,
Чувајте се од Босне поносне,
Отуда ће Турци ударити,
Чувајте се, да вас не преваре."
Прву књигу Шапцу граду посла:
„Попе Луко, моја десна руко!
Добро чувај Посавине славне,
Посавине и Тавнаве, Луко,
Да ми Турци роба не одведу;
За роба ћу тебе погубити."
Другу пише, те у Јадар шаље,
У Лозницу Богићевић Анти:
„Војеводо, Богићевић Анто!
Учувај се од града Зворника,
Да тебека Турци не преваре:
Добро чувај Лознице и Јадра,
А од Јадра не пусти робиње;
За роба ћу тебе погубити."
Трећу пише, у Поцерје шаље,
Свом посинку, Поцерцу Милошу:
„Мој посинко, Поцерац-Милошу:
Добро чувај Цера и Љешнице,
Да тебека Турци не преваре,
Из Поцерја роба да не воде;
За роба ћу тебе погубити."
Књигу пише, те је шаље Ђорђе
Ев' Чупићу, змају из Ноћаја:
„Ој Чупићу, змају из Ноћаја!
Извуци се, море, иза бара,
Па се свагда украј Дрине нађи:
Добро чувај Мачве и Подриња,
Да тебека Турци не преваре,
Да из Мачве роба не одведу;
За роба ћу тебе погубити."
Кад Чупићу ситна књига дође,
Учи књигу Чупићу Стојане,
Другу Стојан на колену пише,
Те је шаље у село Тополу,
А на руке Петровићу Ђорђу:
„Ој ти, Ђорђе, од Србије главо!
Ја с' не бојим цара силенога;
Пуст' их на ме, ако су ти тешки;
Турци на ме ударит' не смију,
Док ј' у мене мојих капетана
И момака, лава одбранијех,
Кој' б' на ватру живу ударили:
Док ј' у мене првог капетана,
Капетана побратима Луке,
Он с' не боји једнога везира;
Па док ми је другог капетана,
Капетана Ковић Мијаила,
Он с' не боји другога везира;
Па док ми је трећег капетана,
Ја од Дрине Бјелић Игњатија,

[1]) Стојан Чупић, прозван „Змај од Ноћаја", био је славан војвода Карађорђев.

Он с' не боји трећега везира;
Па док ми је Срдана Илије,
Који с' малијем боја бити неће,
Веће жели да на трумпу уђ'ри;
Он с' не боји четвртог везира;
Па док ми је голог сина Зеке,
Голог сина Зеке капетана,
И његових голаћа јунака,
Он с' не боји петога везира;
Па док ми је слугу одбранијех,
Одбранијех, лава избранијех,
Који' на ватру смију ударити:
Та док ми је Сићића Маринка
И док ми је Шуманца Васиља
Па док ми је Латковић Јована,
И док ми је Нинковић Јовице,
Па док ми је Кара Мијаила,
Ето Кара из луга Китога,
И док ми је Шиша Мијаила,
И док ми је Ђорђе с Бјелотића,
Па док ми је Гаџуљић Стјепана,
Он без кавге ручати не може,
И док ми је Качкина Стевана;
И док ми је лава одбранога,
Кога гојим у двору мојему,
Од Сријема писара Андрије;
Па док ми је мог коња дората,
И док ми је сабље Мађаркиње,
Ја б' на цара јунак ударио,
Лави би му чадор бастисали;
Бога молим, да ударе Турци."
Оде књига Петровићу Ђорђу,
Учи књигу Петровићу Ђорђе,
И то Ђорђу врло мило било,
Од милине на ноге скочио,
И 'вако је Ђорђе говорио:
„Вала синко, Чупићу Стојане!
Нисам знао, што под скутом држим:
Кад без мене можеш војевати,
Сад ја синко, могу почивати;
Да би тако, Стоко, и не било,
Доста мене, што говориш храбро."

Русија.

Руски народ придиже главу.

Нису сви Руси доспјели под Татаре. На западној страни ондашње Русије ојачао је баш тад и народ литавски, који сад живи под Русијом. Овај народ употријебио је прилику, кад су Руси били ослабљени татарском навалом, те је освојио и покорио западне крајеве Русије, док су Татари освојили источне и јужне крајеве.

Једино је на сјеверу Русије остао неко вријеме слободан већ нсколико пута споменути град Новгород и његова доста пространа земља. Али, кад је папа римски хтио употријебити прилику слабости руске и наслао Нијемце, да освоје Новгород и прошире тамо католичку вјеру, Новгород се додуше одбрани под својим јуначким кнезом Александром Невским, но бојећи се, да га не сврве два жрвња: папин њемачки и татарски, он призна татарско господство. То је било око 1250. године, неких 10 година иза како је источна и јужна Русија пала под Татаре. Тако је сад тек сва Русија, осим западних крајева, била под Татарима.

Исти овај кнез новгородски Александер постао је и велики кнез владимирске или московске кнежевине, за коју смо већ прије споминали, да је једина цвјетала и напредовала међу руским кнежевинама. Потомци овог Александра били су од реда људи вјешти, окретни, лукави и храбри. Кнежевина им је била на згодну мјесту, те је све више богатила, па и они с њоме; татарским хановима знали су се улагивати, кад је требало, митили су и ханове и њихове доглавнике, тако да су они и њихова земља све више права стицали, и под њиховом заштитом отимали од других кнезова земље и све више ширили своју кнежевину. Особито је у том погледу био вјешт велики кнез Јован Калита (то значи: кеса с новцима, јер је био богат), који је владао од 1328. до 1341. и био унук Александра Невског. За њега се особито оснажила велика кнежевина владимирска или московска и њена пријестоница Москва. Велики кнезови владимирски још су помагали цркве и манастире и то особито обилно, па су стога попови држали уз њих и позагали им својим угледом у народу против других кнезова.

Тако је велика кнежевина московска јачала и јачала. И 1380. године, 140 година иза пропасти Русије, усудише се Руси први пут отворено устати на Татаре и сукобити се са свом силом татарском. Било је то за владе кнеза московског Димитрија, прапраунука оног Александра Невског. Димитрије је смањио данак, који су дотле плаћали Руси Татарима. Татарски хан Мамај дигне се на њега с војском. Димитрије се не препане, него скупи сву своју силу. Његова војска бројила је 150.000 момака. Руси су се сами пренеразили, кад су видјели, колико су већ моћни. На Куликову Пољу, уз ријеку Дон сретну Руси много већу војску татарску. Димитрије одабере бољи дио војске и метне га у засједу под водством свог брата кнеза Александра а са рђавијим дијелом сукоби се са свима Татарима. Заметне се једна страшна битка, једна од најкрвавијих битака у повјести људској. Татари потисну Русе. Димитрије буде рањен и заметне се крваво крешево око главне

руске заставе. Тада ударе они Руси из засједе на Татаре. Татари се збуне и стану бјежати, а Руси се натисну за њима и страховито их смлате, заробе силан плијен. Гледајући страшну сјечу, рекао је хан Мамај: Велики је бог земље руске!

Послије битке нађу Руси великог кнеза Димитрија међу рањеницима. Али није био тешко рањен. Руса је пало мртвих и рањених двије трећине, 100.000, а Татара још много више. Димитрије буде прозван у славу ове побједе: Донски а брат му Александар: Храбри! Руски народ и сад слави дан ове побједе сваке године; зове се тај дан: Димитријева субота, јер је битка била у суботу. На Куликову Пољу стоји сада споменик у славу побједе и погинулих Руса.

Нису се овај пут Руси ослободили татарског зла. Јер иза двије три године насљедник Мамајев Тохтамиш присили опет Димитрија, да плаћа данак. Али ропство Татарима било је сад лакше. Руси су плаћали једино данак, а Татари се нису усуђивали тлачити Русе, кад су опробали њихову силу на својим леђима. Руски народ опет видио је, да је кадар стати очи у очи страшним дотад Татарима, осоколио се и охрабрио и још већма него прије пријоњо је уз московске кнезове, надајући се од њих ослобођењу.

Димитрија је наслиједио Василије први, овог Василија опет син Василије други слијепи, а њега Јован трећи, праунук Димитријев, који је владао од 1462. до 1505. и ослободио Русију татарског ропства 1480. године, 240 година иза пропасти Русије и 100 година иза битке на Куликову Пољу. б.

Мајмун.

— Басна Лава Толстоја. —

Један човек пошао у шуму, па секао дрво и стао га распиљавати. Дигао је крај дрвета на пањ, сео на дрво и стао пилити. По том је забио клин у распиљено место и стао пилити даље, затим извадио клин и преметнуо га још даље.

Мајмун је седео на дрвету и гледао то. Кад је човек легао спавати, мајмун је узјашио на дрво и хтео да то исто ради; но кад је истегнуо клин, дрво се стисло и пригњечило му реп. Мајмун се стане отимати и дерати. Човек се пробуди, убије мајмуна и свеже га на коноп.

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло“ послали су нам у име претплате: др. Душан Миоковић, лијечник из Ђуловца 3 К 20 ф. (претплатио је једног ратара из Катинаца); Јован Матић из Моровића 6 К 40 ф.; Стево Ковачевић из Миклушке 6 К 40 ф.; Гајо Лончар из Перјасице 18 К 40 ф.; Методије Брадић из Ораховице 8 К; др. Јован Јованић, адвокат из Госпића 22 К 50 ф.; Душан Савић из Разбоја 12 К 80 ф.; Јован Трифуновић, учитељ у Торњу 25 К 60 ф. као претплату за 8 претплатника из свога села.

Свима најљепша хвала!

Чланке о изборним листинама и најтежем порезу наставићемо у другом броју, јер нису могли стати у овај број.

Јаворањска буна. 13-ог о. мј. започела је пред Судбеним Столом у Петрињи расправа против 13 Срба из парохије Јаворањ у котару дворском ради тобожње буне. Расправа је довршена 16-ог, а осуда је проглашена 18-ог. Оптуженима су се пријавили за бранитеље Грга Тушкан (Хрват) и Д-р Душан Пелеш народни заступници, Д-р Немец (Хрват) и Д-р Бранислав Радотић, адвокати из Петриње. На расправу је дошао и народни заступник Светозар Прибићевић.

Расправом се показало најбоље, како су лажне све приче о буни и устанку и како су гадну попару били скухали Србима франковци. Сам државни одвјетник одустао је од прогона за вријеме расправе против Дамјана Јаића, ратара, Милана Грчића, свршеног филозофа и Адама Дурмана, бившег трговца. Суд је осудио ратаре Николу Стринаку, Јакова Секулића, Милу Орловића, Јову Ђермановића и Милутина Вранешевића на 4 недјеље тамнице, пооштрене са 2 поста, а Драгутина Кладара, резбара на 5 недјеља тамнице; ријешио је суд ратаре Тому Буквића и Стојана Шушњара. Бранитељи су уложили ништовну жалбу и призив.

Против двојице је одијељен поступак, јер нису дошли на расправу.

Сељакиње Хрватице, које су свједочиле у парници због јаворањске буне, говориле су онако, како су оне, као неуке жене, могле разумјети све што се онамо радило и говорило. Нису хтјеле измишљати и товарити на Србе, као многи свједоци у велеиздајничкој парници, и ако су их неки лопови господски на то путили. И ово је знак, како у народу хрватском нема мржње против Срба и доказ, да су узрок тој мржњи нека покварена господа хрватска у дворском котару.

Срби за своје светиње. Општинско заступство у *Брувну* у Лици, закључило је на предлог пароха Светозара Зорића једногласно, да се у општини започне уредовање ћирилицом. То исто закључило је у *Ривици* у Сријему опћ. заступство на предлог Васе Нинковића.

У *Старом Селу* у Банији закључио је школски одбор на предлог пароха Миле Поповића, да се умоли влада, нека допусти уредовање у школском одбору ћирилицом.

Част и предлагачима и онима који су предлоге примили. Срамота је само што ћуте тодике друге општине и школски одбори.

Хрвати о Србима у Србији. На слет свију словенских Соколова у Софији, о ком смо писали у прошлом броју, отишло је и много Хрвата. На путу у Софију у Бугарску мора се проћи жељезницом кроз сву Србију. Тако су прошла туда и наша браћа Хрвати. Срби у Србији дочекивали су их свуда тако братски, тако гостољубиво, тако искрено, да се Хрвати који су тамо били не могу доста нахвалити тога дочека. Дочекивало их је и мало и велико: Господа, официри, занатлије, трговци, војници, ратари ама све листом.

Један франковац, који је био тамо, тако је био дирнут у срце тим братским дочеком, те сад прича, да није знао прије што су Срби и да од сад не може бити непријатељ Срба.

Ми се необично радујемо овоме, што су се браћа Хрвати увјерили, како их воле Срби. Тиме ће се наше братство још боље учврстити, и ми ћемо обоје бити јачи, да одолимо својим заједничким душманима. У то име и ми овдашњи Срби захваљујемо Србима у Србији, што овако братски дочекаше Хрвате и помогоше тиме, да се слога српско-хрватска још боље учврсти.

Црна Гора краљевина. Како се јавља, прогласиће се црногорски кнез Никола за краља приликом прославе педесетгодишњице своје владе. Од тога ће Црна Гора имати само већи трошак, а никакву корист. Свијет ће се смијати краљу од 250.000 душа. Боље би и корисније било по српски народ у Црној Гори, да кнез Никола уведе поштену управу у земљи, да растјера оне улизице, глобаџије и пропалице, што се окупише око њега, па да пусти из тамница оних преко 100 поштених Црногораца.

Слога Срба и Хрвата у Босни. Како јављају новине сложили су се Срби и Хрвати на босанском сабору у том, да су Срби и Хрвати један народ; да ће бити равноправне српска и хрватска застава, те ћирилица и латиница и да се кметови морају откупити уз државну помоћ.

Ако се покаже да је ово истина, онда смо опет стекли једну велику тековину. Слози Срба и Хрвата у Хрватској, Славонији и Далмацији придружиће се и слога Срба и Хрвата у Босни и Херцеговини. Преко 5 милиона душа српских и хрватских, које су се пре неколико година, на велику радост Мађара и Шваба, клале, свртаће се сад у један табор, у једну војску. Па да видимо онда, хоће ли се усудити ко у будуће да гази по нама као некад.

Из Мирковаца добили смо ово писмо: Од 12 одборника наше политичке општине два су несрбина, а остало су Срби. Па, како је дужност сваке општине где су Срби у већини послужити се правом, којим нам је дозвољено уредовати у општинама ћирилицом, стога држим да ће бити света дужност и наших одборника у првој наредној седници донети закључак да се ћирилицом уређује.

Не пишем ово ради тога, да тобоже неког на то подсетим, особито кад знам да имаде међу њима људи, који то и сами желе, већ ради оних због којих је у првој половици месеца априла ове год. пао предлог одборника Милана Корде, кад је исти предложио, да се наша општина претплати на „Србобран“ а неки т. ј. већина га одби с мотивацијом, ко хоће да чита нек себи плати, дочим су баш исти, за времена владе Раухове мирним оком „Ustavnost“ гледали и за њу 36 круна годишње плаћали.

Са пута кроз народ.

Прошао сам у првој половици овога мјесеца кроз један крај наше Баније. И на први поглед пало ми је нешто у очи. На све стране видиш силне ливаде још и тад непокошене. Много већи дио је непокошен, него покошен. Трава презрела, одоздо извила већ нова трава, а коса још никако да мане кроз њу. Штета велика: прво, та презрела трава није добра за стоку, као трава зелена: нити је стока тако радо једе; нити у њој има хране толико; нити је стомак може тако лако сварити, прекувати. А друго, кад се трава касно покоси, настану обично врућине без кише, и отава не може да се дигне. А сад, кад је земље у сваког мање, мора свако гледати, да ухвати отаву. Није то као некада.

Питам сељаке, шта је томе криво. Је ли немар, или незнање или лијеност.

Није ниједно, веле ми људи.

— У ово доба сустигне нам се вавијек чудо послова: Копање куруза у другу руку, косидба ливада и жетва ражи, јечма и шеница. Делача сад нема као некад у великим задругама. А уз то ова несретна Америка. Па се не може доспјети на све, господине, да богујеш. Пречи нам је куруз и друго жито, него ливаде. Тако сваки човјек притисне да окопа курузе и пожање, а онда се прихвати ливаде. Знамо ми да је то зло, али шта ћеш му. Ту ти знање не помаже, ван се гризеш сам и ијеш без користи.

Ови људи посве право говоре, а опет не говоре право. Истина је, док раде овако, како

сад раде, мора бити овако и помоћи нема. Али они не морају овако радити. У томе је ствар. Они могу свој рад удесити тако, да доспију на све, да на вријеме и окопају и покосе и жито спреме, па макар је ту Америка и макар су се издијелиле задруге. Морају почети радити онако, како раде сви напредни тежаци, па и напредни Срби тежаци, не само у равном Сријему, него и по брдовитој Славонији, па већ и у неким крајевима Баније наше.

Они морају почети косити жито. То је прво. Свако зна, да се косом брже ради него српом. И они ће за дан два урадити косом, што би урадили српом текар за неколико дана. Оне преостале дане заштедјеће и моћи ће копати кукуруз или косити и купити сијено. Доспјеће са мање тежака урадити много више.

А друго, Срби ратари у Банији морају почети кукуруз сијати у редове и окопавати плугом окопачем и прашачем. Свуда у напредном свијету ради се тако, ради се већ чак и у Банији на неким мјестима у котару петриньском, вргомоском, а кажу ми да се ради гдјегдје већ и у котару костајничком. Један тежак из котара вргомоског, из села Перне, причао је скоро, да је ове године са 8 тежака окопао плугом њиву, за коју је лани, кад је окопавао мотиком, требао 40 тежака. Заштедио је дакле 32 тежака. Па да он претјерује, да је заштедио само 20, опет је много. Тих 20 тежака могао је употријебити на косидбу и купљење сијена.

Па како је страшно то окопавање мотиком, како човјека срце боли, кад види дјечачиће и дјевојчице од 13 до 14 година, како се сатиру кукавци, млатајући од јутра до мрака њоме с дана на дан.

Размишљајте о овом, браћо ратари, па читајте о том, распитујте се о том код других људи. Видјећете, да је ово боље и да се једаред мора овако почети. Вријеме је сад силно скупоцјено, нема се сад када пландовати. Мораш грабити да чим прије стигнеш и урадиш. Знајте, да нама Србима, који још радимо по старом начину земљу, — јер много и много Срба већ обрађује земљу напредно, — пропада сваке године неколико милијона круна због тога: и на изгубљеном времену, и на непотребном раду, и на мањем приходу с поља. А то не смије бити. Јер ми нисмо богаташи амерички, да можемо губити годишње милионе, па ни да осјетимо, него смо сиротиња, која осјети, и кад јој филир испане из џепа. А

„Српско Коло“

прима огласе по најумјереније цијени

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

исплаћује не само посмртнину од К 2.000 (велико коло), од К 1.000 (средње коло) или од К 500 (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова „Фонд за сирочад Српскога Братства“. Из тог фонда снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком, те се предаје или путем „Привредника“ на занате и трговину, или се школује.

Позивљу се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, да се одмах упишу као редовни чланови (бар у мало коло) у ову добротворну задругу.

Да задруга узмогне што више српске сирочади спремити за живот, моли она све имућније Србе и Српкиње, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни добротвори (приложе бар једанпут најмање К 100), подупирачи (прилажу сваке године најмање по К 6) или прилагачи (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје Управа (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести мехура лијечи сигурно ГОНОТОЛ, како то оверовљене признанице доказују. Гонотол се једе, дакле нема шприцања. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157. (Славонија). 1198

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:
„Резервиран котар“ цијена Круна 1.—

Коста Мајкић:
„Борба чешког народа“ „ „ 0·80

Сремски самостаци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 28. Загреб, у петак 16. (29.) јула 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недјељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·80 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 фрука. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута уврштују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописа се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Рекламације против изборних листина.

У броју 26. раложили смо ко по новом изборном закону има право гласа. Сви ти који имају право гласа морају бити унесени у изборне листине. Али може неко бити нехотице испуштен, а може то бити и хотимице, ако власт не ради по закону, па не метне неког у листину ко има право гласа, јер зна да је уз народ. Стога је одређено у закону, да се листине могу исправљати. То исправљање листина зове се: Рекламације против изборних листина.

У §-у 8. закона одређено је, да се листине морају јавно изложити, како би свако могао видјети, јели ко испуштен или против закона уписан, те могао рекламирати против њих. Кад листине буду готове, мора општинско или градско поглаварство *објавити огласима* да су готове, изложене јавно и да сваком изборнику припада у року од 14 дана право приговора. Тај оглас мора се прибити на уредској плочи општ. или град. поглаварства, а осим тога у сваком мјесту општине на кући старјешине сеоског, на стражарници итд.

У исти мах кад је то објављено народу, мора се *једна листина прибити на уредовној плочи општ. или град. поглаварства, а једна се мора држати у самом уреду и сваки дан прије подне од 8 до 12 сати кроз 14 дана показати сваком, ко то затражи*, **био он уписан у листину или не**. Свако може затражити усмено или писмено, да му се допусти загледати у листину и преписати је. Шта више § 8. проведбене наредбе овом закону вели: да су општ. или град. поглаварства дужна дати прикладно мјесто у просторијама уредским ономе који хоће да препише листину.

Но осим тога морају се за свако село дотичне општине начинити извадци из листине за сву општину. У тима извадцима морају бити наведени сви који у дотичном селу имају право гласа. И извадак из листине за свако село мора се прибити на кући старјешине сеоског у исти мах, кад и главна листина на општину.

Ако изборне листине не буду прописно оглашене и изложене, ако коме не даду да загледа у њих или препише их, свако има право да се притужи вишој области. У року од 48 сати дужна је старија област издати наредбу, да се закон изврши, и обавијестити о том притужитеља, а онај који је закон погазио одговара за то.

У року 14 дана, од дана када је листина изложена, има свако, ко није уписан у листину, а држи да је против закона испуштен из листине, право тражити усмено у записник или писмено код општ. или град. поглаварства, да буде у листину унесен.

У истом року има сваки **уписани** изборник право тражити да се *брише из листине онај, ко је против закона у њу унесен и да се упише у њу онај ко је против закона из ње испуштен.*

Дакле, ко није уписан у листину има право тражити само за себе да буде уписан; а онај ко је уписан има право тражити и за друге да буду уписани или брисани.

Добро је да свако уз приговор (рекламацију) донесе и доказ, да он или ко други има право гласа или да неко нема право гласа, већ према томе тражи ли да се брише ко или упише. Рецимо, испустили су га, ма да је завичајан и ма да плаћа доста пореза стога, јер је тобоже малодобан, а он донесе крони лист, из ког се види да су му 24 године. Но ако и не донесе, дужно је општ. или градско поглаварство само да прибави потребне доказе.

Општ. или градско поглаварство дужно је оног изборника, за кога тражи неко, да буде брисан из листине одмах обавијестити о том, да зна за то и да има прилике у року од 3 дана дати о том усмено или писмено очитовање поглаварству.

За сваког појединог, за кога се тражи упис или брисање мора се рекламација посебно предати писмено или пријавити усмено у записник код поглаварства. Не може се дакле у једној рекламацији тражити да њих 10 буде уписано или брисано, него се мора саставити десет рекламација. Ако се тако не учини, одбиће се рекламације без права утока.

Поднесене рекламације рјешава рекламациони одбор, у ком сједи предстојник котарски као предсједник и два одборника, које зато ода-

бере општинско заступство, а који морају бити писмени.

Одбор мора ријешити сваку рекламацију у року 10 дана, што је поднесена. Рјешава већином гласова. Гласају бирани одборници. Предсједник има право гласа само онда, кад се гласови располове. *Своје рјешење мора рекламациони одбор послати писмено оном ко је рекламирао, а и оном изборнику, чије је брисање из листине закључено.*

Осим тога, морају се рјешидбе рекламационог одбора, којима је одређен упис нових изборника, изложити на свачији увид у општ. уреду кроз 5 дана од 8—12 сати прије подне. То се мора објавити огласом, као и код излагања листина. У томе огласу морају се навести имена дотичних изборника и изричито навести дан, од ког и до ког су рјешидбе реклам. одбора изложене у уреду. У року 5 дана, како је примио рјешидбу, има опет онај ко је рекламирао, ако је незадовољан и онај ко је избачен из листине право призива писменог или усменог (записничког) на кр. сто седморице у Загребу. У призиву се могу навести нови докази. Призив се улаже код општинског поглаварства. А сваки уписани изборник има право призива на кр. сто седморице у Загребу против оних који су наново уписани на нечију рекламацију.

Пазите браћо на изборне листине. Коалиција је повећала пет пута народну војску, која ће се од сад борити за народна права код избора. Пазите добро да сваки војник дође на своје мјесто у листину. Од тога ће зависити у многом и многом добро и срећа нас свију и потомака наших. А

Банова оставка.

Оно што смо рекли у задњем броју да ће бити догодило се. Краљ није, на савет мађарског министра предсједника грофа Куена, примио оставке бана Томашића. Томашић остаје бан.

Шта ће бити сад? Рекли смо већ у прошлом броју, да ће доћи до поновних договора између коалиције и бана. Тако ће и бити. У Пешти су, пре банове оставке, с баном договоре водили само наши делегати (наши посланици на пештанском сабору). Сад ће јамачно на договорима бити сви посланици коалиције, и они пештански и загребачки.

Како ће ти договори и преговори испасти, ми не можемо већ сада рећи. Али можемо рећи то, да српска самостална странка неће ни сад пристати на то, да Рауховац Араницки остане одељни престојник правосуђа и да ће тражити, нека се у земљи једаред већ учини ред у управи, да се народ не тужи.

Остане ли бан код свог, онда ће доћи до борбе, то јест до нових избора. Бан ће распустити загребачки сабор и на јесен ће бити нови избори. Остане ли коалиција сложна, она ће опет победити. Сад још лакше, јер је створила закон, по ком су силни ратари добили право гласа. Лепо нам је пре два дана рекао у уредништу нашег „Српског Кола" један ратар из дворског котара, кад се послом бавио у Загребу, па свратио се к нама:

— Не треба попуштати ни у чем. Народ је уз коалицију. А сад је као на изборима народ а не господа. Не требају више страховати господа: учитељи и други службеници. Сад ћемо ми бити главни на изборима, па нека нам одрапају штерне (звезде на крагну војничком). Народ је већ жељан скупштина и избора. Народ ће захвалити коалицији, што је израдила да се толикима људима даде право гласа. Нека се зна, ко нам је израдио то право. Сад имам и ја право гласа и још доста њих у мом селу. Небојте се ничега.

Ми још не знамо шта ће бити. Можда ће доћи до борбе, а можда и неће. Али ми морамо бити спремни на борбу. Увек побеђује онај ко се за рана спреми. У очи Божића нико не угоји печенице.

Стога пажљиво читајте што вам пишемо о изборним листинама и пазите, да нико не буде испуштен из њих ко има право гласа и да не уђе у њих онај који нема права, а човек је несигуран. Ми вам дајемо упуте, па нека то не буде узалуд.

Пред сложним и свесним народом свако се мора поклонити. Ни силом ни милом не можеш с њиме, ако не радиш право, него једино правицом.

Будимо зато сложни и свесни својих права према власти и дужности својих према себи и деци својој. Онда ће и ови облачићи, што се надвијају над нама разићи се без штете по нас, као и оне облачине за владе Раухове.

Араницки.

Кад је Раух постао бан узео је за одељног предстојника правосуђа Славка Араницког.

Још пре него што је именован за бана, Раух је смислио да прогони Србе. Зашто? Он је видео да су Срби и Хрвати сложни и знао је да дотле неће моћи он победити, док та слога траје. Њему је спас био у том да ту слогу разбије. Како ће је лакше разбити, него ако Хрватима докаже, да им Срби нису искрени пријатељи, него им раде о глави. Зато је он, пре него што је дошао из Пеште у Загреб као бан, рекао, како ће он спасти Хрвате, да се не утопе „у православном мору". И чим је дассо

на банску столицу стао је као бесомучан ударати по свему што је српско. Кад је видео, да ни то не помаже, онда је обедио Србе да су великоиздајници и почео их трпати у тамнице. Тиме се хтео показати као највећи и највернији Хрват: Видите, Хрвати — тако је он то смислио у својој пијаној глави — Срби хоће да вас посрбе и страдају под Србију и краља Петра, а ја не дам. Какви сте ви људи, ако не пријете к мени и останете уз те своје душмане потајне, Србе!

У овом послу лоповском био је Рауху Аранички десна рука, ма да је пореклом Србин. Раух га је и узео, што је српског порекла, једно зато да нас Србе још већма уједе за срце, кад је на челу прогона против Срба човек српске крви, а друго, да збиља увери оне у Бечу и Пешти да су Срби криви. Он је тамо говорио: Па криви су. Да нису криви, не би предстојник правосуђа Араницки, који је Србин, пристао на те прогоне ни остао и даље мој предстојник правосуђа.

Да Араницки није српског порекла, нама Србима би то било на мању штету. Да је Турчин, Јевреjин, Циганин, Мађар, ма што било друго, само да му родитељи нису били Срби, по нас би било боље.

Какви би ми Срби људи били, кад би пристали да тај човек остане и даље предстојник правосуђа? Зар ми не би тиме одобрили све оно што је он радио? Зар нам после не би свако рекао: Па кад сте примили и признали за ваљана човека и достојна високе части оног који је кумовао вашем вешању, онда је он имао право, ви сте признали своју кривицу? Зар се онда не би и у будуће могло још горе с нама поступати, кад знаду, да ћемо ми то опет одобрити сами као и сад?

А Хрвати у коалицији имају исто толико разлога, да траже одступ овог човека. Јер он је био члан владе, која је хтела разбити слогу српско-хрватску, једини спас Хрватске; он је био члан владе, која је од Хрватске хтела начинити мађарску жупанију; он је био члан владе, која је без обзира икаква газила сваки закон и правицу.

Стога су и Срби и Хрвати, кад су са баном Томашићем у јануару склопили споразум (пакт) уговорили, да са Раухом и Цувајем пада и Араницки. Бан је то обећао и потписао. Бан своје речи није одржао. Зашто, то не маримо испитивати. Главно је да је задана реч прекршена.

Кад је бан од коалиције тражио да одустане од оног што је уговорено, коалиција није хтела. Да је то учинила она би погазила свој образ, пљунула би у лице народу, јер ако пристаје данас да буде на влади Араницки, могла би сутра пристати да дође на владу и Раух. Зашто не, није ни он гори од Араницког? И народ би имао пуно право рећи: Вама је до тога само да будете добри с владом, па ма под коју цену. Није вама ни до Хрватске, ни до народа.

Коалиција хоће поштену управу и уклањање Рауховаца са важних места. Ако се до тог не може без борбе, нека онда буде борбе, нека народ пресуди на изборима. Ми се никад нисмо страшили борбе за народна права, па се не страшимо ни сад. Рауховцима не дамо ни чело земље, па ма шта било. То је наша задња реч.

О диоби некретнина земљишних заједница.

III.

Против одлуке, којом је изречено, да ће се подијелити заједничке некретнине, нема утока, док се против одлуке, којом се одбија молба за диобу, може предати уток кр. земаљскоме комасациономе као разгодбеноме повјеренству у Загребу за 30 дана иза дана, када је одлуку примио главар земљишне заједнице (1 ст. §-а 85. закона од 25. IV. 1894.)

Чим је предана одлука главару и проглашен оглас о диоби заједничких некретнина, кратко вријеме иза тога сазива комасациони повјереник на одређено мјесто — обично у уред општинског поглаварства — све оне, за које мисли, да су овлаштеници (1. ст. §-а 73. закона), да се с њима споразумије, како ће подијелити заједничке некретнине (§. 75. закона). Томе рочишту треба да дође сваки овлаштеник а особито онај, коме други побијају његово право. Не може ли сам доћи, нека пошаље мјесто себе другога поузданога и паметнога пријатеља и нека му о томе да писмено свједочанство, јер се о свакоме уредно позваноме овлаштенику, који је примио позив, ако сам не дође а не пошаље ни пуномоћника, држи, да привољује свима одредбама разгодбенога повјеренства (2. ст. §-а 70. закона). Тако би се лако могло десити, да неко имајући право, остане кратких рукава. Истина, комасациони повјереник мора се бринути, да се то не догоди, и зато је његова дужност, да именује скрбника овлаштенику, за кога се не зна, гдје је (2. ст. §-а 73. закона), али крај свега тога може страдати немарни овлаштеник, јер се и ти скрбници обично слабо брину за свога штићеника или што не знају, како управо стоји с његовим правом, или што раде као од невоље и јер комасациони повјереник није бог, да може све знати.

На рочишту морају овлаштеници изабрати одбор учесника, који ће с комасационим повје-

реником утврдити: ко је овлаштеник и колики је размјер његова овлаштења т. ј. ко има право добити дио заједничкога земљишта и колики дио има добити поједини овлаштеник (§. 76. закона). Даље треба да се овлаштеници сложе, ко ће им процијенити заједничко земљиште, јер се диоба мора у правилу извршити по процијењеној вриједности земљишта (§. 77. закона). Ако нема знатне разлике у вриједности појединих комада земљишта међу собом, најбоље је, да се овлаштеници сложе, нека се заједничко земљиште међу њих подијели једноставно по површини без процјене. Иза тога ваља се споразумјети и, гдје ће који овлаштеник добити свој дио, као и, шта ће бити с узурпацијама. Што се тиче узурпација, најпаметније је, да се појединоме овлаштенику урачуна у његов дио оно заједничкога пашњака, што га је приорао, а ако је приорао више, него што би га ишло на његов дио, да има тај вишак разградити и добровољно препустити земљишној заједници. Напокон морају овлаштеници, ако не ће да им заједничко земљиште подијели уредовни технички вјештак, изабрати одбор од 5 лица, који ће се с приватним техничким вјештаком (инжиниром, мјерником) пред комасационим повјереником погодити, по што ће им он подијелити заједничко земљиште, исколчити ново раздјељење честица у нарави на самоме мјесту, начинити нацрте и предати у посјед појединe подијељене честице.

Према свему томе ће технички вјештак начинити нацрт и основу о диоби, који ће се изложити код општинскога поглаварства због приговора кроз 14 дана. Буде ли какав приговор, мора се он најприје претрести и уклонити, а ако приговора не буде, онда кр. жупанијско комасационо као разгодбено повјерењство изриче коначну рјешидбу, против које могу незадовољници за тридесет дана предати уток кр. земаљскоме комасациономе као разгодбеноме повјеренству (1. ст. §. 85. закона). Против врховне рјешидбе кр. земаљскога комасационога као разгодбенога повјеренства нема утока нити икаквога другога редовитога ни изванреднога правнога лијека.

Када коначна рјешидба стане на снагу, одмах се свакоме појединоме овлаштенику на самоме мјесту предаје коначно у неограничени посјед и уживање припали га дио. Ако који овлаштеник опази, да се вриједност његова дијела знатно умањила још *прије* предаје, тада он може шездесет дана иза предаје тражити пред кр. жупанијским комасационим као разгодбеним повјеренством од осталих овлаштеника, да му тај губитак размјерно накнаде у новцу (§ 86. закона).

Заједничко земљиште, које је земљишна заједница дала у закуп, може се такођер дијелити, не чекајући, док мине вријеме, до кога је земљиште дано у закуп. У случају такве диобе мора закупник, ако се странке друкчије не сложе, уступити уз примјерен отказ новоме власнику његово земљиште, био не био уклиижен уговор о закупу, али зато је закупник у праву тражити да му земљишна заједница накнади штету у правоме смислу ријечи (§. 1323. о. г. з.), коју је претрпио, што је морао напустити прије уговореноga рока земљиште, узето у закуп (3. и 4. ст. §-а 87. закона).

Када се појединоме учеснику преда дио заједничкога земљишта, које је подијељено, онда он постаје сам власником те честице. Но његово власништво није неограничено. Он не може земљиште, добивено диобом, продати по својој вољи коме драго, него он мора по 3. ставци §-а 42. закона то земљиште најприје понудити земљишној заједници, ако она није цијела подијељена, да га купи она или који њезин овлаштеник. Тек, ако земљишна заједница не би хтјела купити тај дио земљишта, а исто тако и ниједан овлаштеник, онда може продавац продати то своје земљиште коме њему драго. Иначе га може сваки овлаштеник тужити пред редовитим грађанским судом (§. 1. и 1338. о. г. з.) због повреде права пријекупа и то за мјесец дана од онога дана, када је овлаштеник дознао за продају, али то свакако мора бити најдуже за годину дана, од када је продаја проведена у грунтовници (посљедња ставка §-а 22. закона). Ето и ту се закон побринуо, да земљиште наше родне груде не дође лако у туђинске руке.

Гавра Копеков.

Шта се збива у нас и у свијету.

715 претплатника „Српског Кола“ нису се још до сад претплатили за другу половицу 1910 године, а већ је прошло мјесец дана, откад је почело друго полугодиште.

35 их има који нису платили него само за прва три мјесеца ове године.

Молимо све ове људе да нам пошаљу претплату. Оних 715 сваки по 1 К 60 ф., а оних 35 сваки по 2 К 40 филира. Нека не убијају овог јединог ратарског листа. То није српски. А није ни право, да ми шаљемо лист, а не добивамо претплате. 750 бројева коштају много. Саме поштанске марке дођу нас за тих 750 бројева сваки пут 15 К или за половицу године 390 К, а гдје је штампа и остали трошак!

Ко нам не пошаље претплату до 15. августо, нећемо му више слати листа.

Имаду 164 претплатника, који нам нису послали ни филира за ову годину. Лист им више нећемо слати а имена ћемо им штампати

у листу, ако нам не пошаљу што су дужни до сад, а то је 1 К 87 филира сваки за ових 7 мјесеци. Нека види свијет, ко закида од једног сиромашног српског ратарског листа.

За ћирилицу. Опћинска заступства у *Србу* и *Дрежници* закључила су *једногласно*, да се у опћини уредује ћирилицом.

Исто то учинило је опћинско вијеће у *Дубравама* на предлог трговца Раде Вишњића. Евала свјесним Србима одборницима!

Честито српско опћ. заступство у Крњаку, како нам јавља ратар М. Поткрајац, закључило је још у марту ове године да се у опћини уведе ћирилица. Тај закључак повратила је жуп. област у Огулину као неуважен. На то је заступство послало директно на кр. земаљску владу у Загребу свој поновни закључак.

Предлоге је изнио пред заступство ратар М. Поткрајац.

Овако треба бити устрајан, кад се боримо за народну ствар. Недај се никад одбити. Не уваже ли једном, тражи опет и не престани док не добијеш што је твоје.

Ратар Ђуро Милинковић из Ступнице, у опћини Рујевац, котар Двор био је код нас у уредништву „Српског Кола" и причао нам, да је предложио, нека се у опћини уведе ћирилица: Но вијеће је то одбило, јер веле, морале би се наручити нове тисканице, а има још старих.

Доста жалосно и срамотно. Кад једна опћина због малог трошка за тисканице презире своју српску светињу ћирилицу, онда је то знак, да је ту опћину лако купити. Кошта нас много и то што смо Срби. Кад би сутра хтјели сви бити Мађари, одмах би нас Мађарска златом обасула, мазили би нас и гладили као мајка јединче. То велимо Рујевчанима да знаду, па нека се пожуре у Мађаре. Добиће хиљаду пута више него што коштају тисканице опћинске и још можда више него хиљаду пута. Ала су онда наши стари били будале, што се нису потурчили. Турци би од сваког били бега и агу ничинили, да су хтјели турчити се. Не би се сад ми пребијали по свијету. Имао би сваки од нас више, него што вриједе све тисканице опћине Рујевац. Али шта би, кад су они били луди, па им је било милије Српство него благо свега свијета, а камоли благо, за које су купљене рујевачке тисканице. Зато сад Рујевчани хоће да покажу, како Срби знаду бити паметни и мудри, па продају своје Српство за много јефтинију цијену, за нколико дењкова тисканица!

Присташе с. с. с. у Метку и околици у Лици одржали су пред неколико дана поузданички састанак. Изабрали су опћински извршни одбор и ускоро ће одржати већи састанак, да се договоре о свима својим приликама — неприликама.

Шта хоће Мађарони. Мађаронски лист „Drau" (Драва), који излази у Осијеку пише да се коалиција мора претворити у странку мађаронску, па и српска самостална странка да мора водити онакву политику, какву су водили Срби мађарони: Дедовић, Слијепчевић, Кушевић, Ђурђевић, Стева Поповић-Вацки и тако даље, које смо срушили 1906 год. Зато да се из странке мора избацити Светозар Прибићевић и његови ближи пријатељи, који сматају да се српска самостална странка помађарони.

Како би мађарони избацивали оне који им не мирише. Као да су они створили самосталну странку, да заповиједају, ко ће бити из ње избачен. Али се варају љуто. Јер народ још више воли оне, за које чује, да их мађарони мрзе и по том позна, да су народни пријатељи. Не би их богме мађарони мрзили, да су непријатељи народни.

Нека они избацују између себе кога хоће, тамо има доста смрада, да га избаце свега не би нико ни остао у странци. А самостални ће знати сами шта ће радити.

Марија, удовица Васе Радосављевића, из Панчева у Банату, поклонила је „Привреднику" 325 данаца (данац = 2400 квадр. хвати) земље, да се приход те земље употријеби за унапређивање српске православне привредне омладине. Велика српска добротворка уживаће ту земљу док је жива, а послије њене смрти прићеи ће и уживање на наш „Привредник".

Српски народ неће нигда заборавити имена ове честите Српкиње, о том нека буде увјерена.

Франковачки безобразлук. У босанском сабору изјавио је франковачки заступник бискуп Шарић да он не признаје у Босни другог народа до хрватског ни друге заставе до хрватске, да у Босни нема Срба. На тај безобразлук скочили су сви српски посланици и већи дио хрватских посланика, који су за слогу са Србима, на бискупа Шарића. Настала је у сабору велика узрујаност. Бискупове ријечи биле су преоштре и неким франковцима, те је већ иступио из странке франковачке посланик д-р Јанкијевић, јер вели, он не може бити уз оне који кажу да у Босни нема Срба.

Кажи своју невољу паметним и ученим људима, чувај се надриписара. Како пролазе људи који тако не раде, видјећеш из овога случаја:

Сељак Радовић дождене увече сајма чопор свиња. Путнице су му добре и свиње здраве, а о том има и свједоџбу. Прво њега догнао је

његов познаник Симић такође један чопор. Симићу су свиње заплијенили, јер су биле сумњиве на болести. Симић мјесто да чека док прође вријеме за извид јесу ли свиње болесне, преко ноћи обије затвор, у ком су свиње биле затворене, па неколико смијеша са Радовићевима, а са осталима утече.

Радовић је сазнао што је Симић учинио, али је ипак све свиње на сајам изагнао. По подне набаше на њега живинар и упозна Симићеве свиње међу Радовићевим, па све скупа заплијени и стави у затвор. Радовића казнише са сто круна глобе и пропадају му свиње у корист ветеринарске закладе.

Радовић повјери своју невољу некаквом писару и тај му направи уток на жупанију но, јер није сигурно добро растумачио ствар у утоку, то је жупанија потврдила казну, а тако и влада. Тако је Радовић на квару 1500 К.

Радовић не би кварио да је радио овако: Кад је ујутро сазнао за Симићеве прасце, одмах је морао отићи и пријавити то, а кад то није направио, онда је морао распитати паметне људе што би учинио. Послије осуде требао је отићи коме одвјетнику, који знаде што се може учинити, па би му сигурно и помогао зато, јер није био у договору са Симићем, да свиње помијеша.

Послије владине потврде Радовић обилази одвјетнике, а они га одбијају, јер је касно за помоћ. **В.**

Између Србије и наше државе склопљен је трговачки уговор. Већ од 1906. год. на трговачком пољу био се бој између Србије и наше државе. Мудри министри спољашњих послова и владе у нашој држави изазвале су овај сукоб, мислећи да ће убити Србију, кад затворе увоз и провоз стоци, месу и увоз житу србијанскоме у и кроз нашу државу. Али Србијанци ударише Дунавом и преко Турске па онда морем у Египат, Италију, Француску, Белгију и Енглеску, те тамо нађоше добре купце за своју стоку, месо и жито. За узврат нашој држави ударише велике царине на нашу фабричку робу, те јој у велико затворише улазак у Србију. Фабричку робу потезали су из других држава или су дигли фабрике у својој земљи. Од 1906. године до сад дигнуто је у Србији 40 фабрика. Кад су видјели у нашој држави да Србија неће умријети од глади, онда на велико наваљивање наших фабриканата пођоше да опет склопе трговачки уговор. И сад је, прије неки дан, склопљен. Али тешко и ни близу није онако повољан за нашу државу као онај прије.

Атентат у Шпањолској. У Шпањолској је сад на власти народска влада, која лијечи велике ране, што их је задала народу бивша влада, којој је био на челу као министар предсједник Маура. У Шпањолској се још није стишала мржња против старе владе, ма да је сишла с власти. То се види по том што је неки дан један Шпањолац, момак од 18 година хтио убити Мауру, али није добро гађао, па га је само ранио на два мјеста.

Вук и ловци.

— Басна Лава Толстоја. —

Вук поједе овцу; ловци ухвате вука и стану га тући. Вук рекне:

— Узаман ме бијете: ја нисам крив, што сам сив; мене је Бог таква створио.

А ловци казаше:

— Не бију зато вука, што је сив, ван за то, што је овцу појео.

Из народа.

Јели за ратара политика.

Пише нам ратар Михајло Поткрајац из Велике Црквине ово писмо:

Неки наши ратари веле да за тежака нису новине, ни политика. Кад би нама долазило зло од српских новина и српске политике, онда би нас и душмани наши наговарали да читамо српске новине и да се бавимо српском политиком, не би нас одговарали од тога. Не би они нама говорили: за вас тежаке није политика, већ ви само орите и копајте; не читајте „Српског Кола“, ни српских књига, као што је мени свјетовао франковац оружнички водник Чунчић, а што ћу вам сад испричовиједати.

Био сам на сајму у Слуњу. Послије довршеног посла свратим се у механу неког Почуче. Ту сам нашао више ратара Хрвата франковаца. Међу њима сједјела су два опћинска стражара, а на против моје десне руке сједио је оружнички водник г. Чунчић.

Започнем разговор са г. опћинским стражарима о управи опћинској јербо ме то у данашње вријеме највећма интересује.

Мало по мало тако разговарајући, говорио сам у интересу народа, тако да су ми и остали ратари Хрвати одобравали.

А кад на ред дође, да споменем име Србин, а они се некуда промијенише, и господа и ратари, те наједном кажу да нема Срба у Хрватској, него да смо ми православни Хрвати. Ја сам казао да нема православних Хрвата, а да у земљи Хрватској живи преко седамсто хиљада православних Срба.

Како сам већ прије казао, сједио је према мени г. оруж. водник Чунчић франковац, који скочи к мени и каже: да ја не разумијем политику. Ја сам му казао да боље знадем него он што је

политика, а он опет каже да се ја разумијем у политику као пас у кантар. У том сам га ја запитао да ми он каже, што је политика; он каже: Да ли Ви мене питате? Ја одговорим: Да, ја вас питам. Он ми на то каже да сам ја пијан и да идем кући. Ја сам му одговорио да нисам пијан никада био у свом вијеку, него да говорим из чисте савјести.

Он свеједно тврди да сам ја пијан, још каже да ви нисте тако пијан, ја би Вама дао преко леђа. Нашто сам ја плануо, као обично сваки Србин, и рекао сам: Дед, да пробамо. Он рече: Да ли Ви мене изазивљете? Ја кажем да га не изазивљем, него да он мени пријети. Тако се у миру растанемо.

Видите браћо Срби ратари како наши злотвори хоће да нема Срба и да се ми не бавимо српском политиком и мисле Србин ратар ништа не зна. Они би ради да ми ништа не знамо, ништа не читамо и не учимо, па да нас боље јаше. За то браћо моја, учите се и читајте ваљане српске књиге и народне листове, особито наше драго „Српско Коло“ у ком ћете наћи лијепих поука. Немојте своје мале дјеце отимати од школе, немојте радити као што се радило до сада: дању начелнику десет фор., прасе, јање или врећу пшенице, пак ће ми дијете оставити од школе, т. ј. Ви платите свом злотвору да вашем дјетету ископа очи; за то вас богом заклињем да у будуће то не радите више.

Госп. оруж. водник Чунчић нека пази у будуће, кад се буде разговарао са Србином ратаром, што ће говорити; јер ником не пише на челу колико знаде, и ако паметан човјек позна на човјеку сваком какав је, чим га промјери очима. Он мени каже, да за мене није политика него само копање и орање. Ја знадем копати и орати, и знадем све врсти заната, што човјеку у животу треба, а осим тога свега потребно је да знадем и политику, кад ме каква напаст нападне да се умијем бранити, и као грађанин да знадем своја права и дужности.

Прошла су она времена, кад су господа лако могла запушити уста ратару, да не говори чудо, зато што није знао ништа, али то се је данас све промијенило. Србин ратар више не да се ногом ушкати или њушкати. Ваше оружје више не вриједи за нас; наш разум, наша свијест јаче је оружје и поузданије, него ваша сабља и пушка опетовка.

Најтежи порез.

II.

Онај први чланчић о најтежем порезу писао сам ја, господин. Рећи ће многи ратар: Сва господа раде то што и ми. Зашто они не отпочну другачије?

Истина је, *скоро* сва господа раде тако. Јер има нас који не радимо тако, не дајемо ништа на гизду, на части и гозбе, не пијемо никако или само умјерено, не пушимо. Нарочито је на све стране на свијету међу господом почео да се шири рад и покрет против опојних пића. Има земаља, гдје су се у друштва која раде против пића удружиле стотине хиљада господе, гдје су господски посланици створили законе, којима су ударени велики порези на пиће, број крчама јако смањен, одређене тешке казне за оне који даду пића дјеци или опију човјека, и тако даље.

Али и да нема такве господе, свеједно би писао овако; јер ако господа раде зло, зашто да раде и ратари? Ратару је већа невоља да штеди своју крваво зарађену пару, да чува своје здравље, него господину многом. Ратар баш треба да покаже, да може бити бољи од господина, и ако није толико учио, ни видио. Тада ће његов углед много порасти, они који воле ратара, још већма ће га завољети, а они који су били хладна срца према ратару, почеће га штовати и приближиће му се.

Но да не мислите, да само господа пишу о овом, штампамо овдје чланак, који је написао у српском „Народним Новинама“ ратар из села Брајковца у Србији Драгомир Радовановић о штети коју опијање наноси ратару човјеку. Тај чланак гласи овако:

Шта чини равија.

Ми, сељаци, патимо и страдамо од незнања. Не умемо још да разликујемо добро од зла те често пута чинимо и оно, што није добро, не знајући да је штетно и да не ваља оно што чинимо.

Много грешимо и у начину живота и у својим пословима. Мени се чини, да бих могао исписати читаву велику књигу, колику књигу чине наше Народне Новине, кад искупим све бројеве за једну годину, — само кад бих изрећао све оно, што у нашем животу и раду не ваља.

Многе су невоље, од којих пати наш народ. Али, чини ми се, највише страда од пића. Пиће је извор многим несрећама нашим. Проклета ракија много је кућа урнисала, а многе пре времена отпратила у гроб.

Да поменем само неколико случајева у моме селу, и то за последњих неколико месеца.

Прошлога лета беше код нас већ понестало ракије. Али су шљиве биле понеле, да већ не може бити боље. Нарочито су ранке биле толико родиле, да су се и гране кршиле од силнога рода. Многи су већ пљуцкали, гледајући

како шљиве руде, и у напред су сладили, како ће испијати бардаке, само док отпочну казанице да раде.

Отпоче ракија цурити на казанску лулу, а у нашем селу наста други живот. Али је многима то после пресело.

Неки Будимир волео је да пијне мало више. Он оде једног дана послом у јенога домаћина у селу, па се задржа цели дан. Овај је знао да Будимир воли ракију више но хлеб, и није му кратио да пије колико хоће. И Будимир се јуначки светио ракији. Али се она њему још више осветила. Кад је било већ дубоко у ноћ, он пође кући. Али га ноге због попијене ракије већ нису хтеле слушати, а и глава му отежала, те га је непрестано вукла земљи. И он се недалеко од своје куће скљока у јендек крај пута. И ту су га у јутру нашли мртва.

Лекар је дошао, секцирао га и нашао је да га је убила ракија.

Зимус, баш у очи Крстова дне, неки Јелисије отишао овде у селу на једну дању. Ту се јело и пило, докле је који могао, зато се и не каже без разлога: „Јело се и пило као на дању".

Јелисије се добро напио, па је онако пијан пошао у вече кући.

И њега ноге нису хтеле слушати, те у једној ливади, куда беше скренуо с пута, сплете се ногама и паде. Више није ни устајао. Завејао га снег, и ту је остао читаву недељу дана. Нашли су га тек пред Светога Саву.

И њега је ракија убила.

Пре неки дан опет други мој сељак, неки Радивоје, седео је у механи и добро се напио ракије.

После је онако пијан пошао кући.

Уза пут је падао и дизао се, и једва се докотурао до куће. Кад је дошао кући, био је сав изубијан и модар.

Одмах је легао у постељу, и више није ни устајао. После три дана однели смо га у гробље и сахранили.

И Радивоје је платио главом због ракије.

Ето, шта је било само у моме селу за неколико месеца.

А колико ли њих настрада због прекомерна пића у целој нашој земљи! По колико онако свет страда, што упропасти имање и здравље, што издангуби пијући и, после, болујући!

Али ко ће то да докаже нашем свету? Кад му поменеш, да не ваља много да пије, као да му очи вадиш.

Свака птица своме јату,
Свани братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства"**. Из тог фонда **снабдијева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. годнне, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и неховтице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:
„Резервирани котар" цијена Круна 1.—
Коста Мајкић:
„Борба чешког народа" „ „ 0·80
Сремски самоуци „ „ 0,20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 29. Загреб, у четвртак 22. јула (4. августа) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·80 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединчи бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се исти од три пута узастопце не измијене, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописа се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Шта су хтели.

Први пут иза 23 године победио је у Хрватској и Славонији народ мађаронску владу и странку 1906. године. И то једино зато, што су се сложили Срби и Хрвати, што је склопљена коалиција српско-хрватска. Како је у реду и по темељном државном закону, предана је влада коалицији. Не би је били ни предали коалицији још, али су се надали да ће коалиција за вољу власти издати народна права. Па кад се то није догодило, кад је коалиција ударила у најжешћу борбу због прагматике жељезничке, коалициона влада падне, а нама би послан на врат Ракоцај. Како се није чинио доста жесток, пошаљу нам из Пеште за бана Рауха, да најстрашнијим насиљима и прогонима сломи наш народ.

Али срамота са велеиздајничким процесом и процес Фридјунгов у Бечу против коалиције, у ком се доказало да је све лаж, што се против нас износило, показали су, да се коалиција не може тако скршити.

Лукави Мађари и Швабе помислише тада, не би ли лукавштином и мудролијом могли упропастити коалицију, ако јој попусте мало и задобију је тако, мислећи да ће једва дочекати мир иза двије године тешке борбе.

Тако је дошло до споразума (пакта) између коалиције и бана Томашића и угарског министра председника. Коалиција је тражила да пане Раух и његови оделни престојници; да се прошири изборно право; у земљи уведе ред иза нереда, ком је узрок била Раухова влада; и да се створе потребни закони, којима ће се за увек онемогућити онакве владе, као што је била Раухова, а осигурати се слобода. Коалиција је зато обећала подупирати у сабору бана Томашића и његове оделне предстојнике и код накнадних избора изабрати 8 до 10 његових људи у сабор.

То све је написано на папир и потписано. Осим тога је усмено уговорено да ће бан поправити све неправде и кривице, што их је Раухова влада починила народним људима; да ће вратити Србима све што им је одузео Раух и да ће у сабору изјавити, да у ствари жељезничке прагматике мисли исто што и коалиција.

Ни усменог ни писменог уговора није бан посве испунио. Нису свима поправљене неправде, које је Раух починио, и није Србима повраћено све што су имали прије Рауха. А од писменог уговора није испуњен део прве тачке, јер није скинут оделни предстојник правосуђа Араницки, ни цела друга јер није у земљи уведена поштена управа.

Зашто је то рађено, ма да је коалиција непрестано тражила да се уговор испуни? Ево зашто. Мађари и бан рачунали су да коалиција неће никако постати покорна владина странка, док је у народу омиљена. Само су они посланици покорни, које не бира љубав народна, него заповед владина или мито. Они знаду да без владе не могу бити изабрани, па слушају.

Стога су они хтели коалицију омразити у народу тиме, што ће оставити и после склопљеног споразума све у земљи онако како је било за Рауха. Они су овако рачунали: Народ ће онда рећи: Па што та коалиција помаже у сабору бану и влади, кад је у земљи остало све по старом! Мора да су ти људи нас изневерили па за вољу власти и пријатељства с владом пуштају да се с народом ради, шта хоће власти. Народ ће се тако распалити против коалиције, коалиција ће изгубити ослон у народу, па не буде ли покорна, ми ћемо распустити сабор и народ више неће хтети бирати коалиционе кандидате.

А уз то су држали да су многи посланици из коалиције већ сити и пресити борбе тешке, коју водимо ево пету годину, па неће хтети протестирати против невршења уговора, само да имају једанред мира.

Дакле, они су паметно рачунали. И рачун би добро испалио, да су имали посла с будалама и кукавицама. Али овако су се преварили у рачуну, коалиција их је надмудрила. Коалицији је било главно проширење изборног права. Она је све трпела и сносила, догод у сабору није закон о проширењу изборног права донесен и од краља потврђен. Кад је то било готово, стала је коалиција тражити, да се сав

споразум без икаква одлагања испуни. Кад бан и мађарски министар председник гроф Куен не хтедоше одржати своје речи поштене, него затражише од коалиције да одустане од својих захтева, коалиција то једногласно одбије.

И тако је дошло до сукоба овога, само што је народ наш сад четири пет пута јачи, него пре, јер заслугом коалиције имамо четири пет пута више изборника. Они који су мислили надмудрити нас, надмудрени су. Сад само слоге и храбрости код избора, па ћемо једаред доћи до мира и реда, израдити да се народна воља поштује једанпут већ и у овој земљи. Непријатељи су видели, да им не помаже ни сила, ни лукавство, јер знамо свему доскочити, па ће једаред попустити и дати нам што је наше.

Русија.

Ослобођење Руса из татарског ропства.

1462. године сио је на пријесто великог кнеза московског праунук Димитрија Донског Јован трећи. Као и његове претече радио је о том, да прошири границе своје државе што више и ојача је. Био је човјек вриједан, лукав, бистар, жељан моћи велике и сјаја, али јунак није. Његова кнежевина била је већ доста јака, кад је он ступио на владу. Он је убрзо потом покорио још једну слободну од њега кнежевину руску и богати и моћни град Новгород, гдје је сав прости народ желио да дође под његову власт, са његовом пространом земљом, тако да је сад његова кнежевина била скоро трипут већа, него за његова оца.

Кад је тако осилио своју државу збаци 1480. године власт татарског хана са своје државе. Учинио је то тако, што је згазио писмо које су му донијели посланици ханови и протјерао их. Хан Ахмет кренуо је на Русију, да је опет покори, а и Јован је скупио велику војску. Но кад су се војске приближиле, само су гледале једна у другу и ниједна није смјела започети боја. У то се примакне зима, Татари стану страдавати од велике студени и врате се кући. Тако се Русија ослободила, а да није ни кап крви проливена. Не би Јован ни сад био збацио власти татарске, да се татарска држава није распала на три дијела, те је сад било лакше борити се с њима.

Кад је ослободио Русију, прозвао се „господар све Русије", а кад се оженио рођакињом задњег грчког цара, Софијом, прозвао се „Цар све Русије" и крунисао се за цара.

Стало се сад доста тога мијењати унутра у Русији. Цар Јован увео је у свој двор грчке царске обичаје, велику раскош и параде. На њега се почели угледати бојари (великаши, племићи) и људи богати. У Москви се стале зидати камене куће и цркве. Дотле је сва Москва била од дрвета сграђена и налика на село. Гркињи Софији било је тешко живјети у таквом мјесту, јер је одрасла у Италији у Риму, кад су Турци освојили грчко царство. У Москву су доведени из Њемачке рудари, ливци топова, злата и сребра, зидари, резбари, кујунџије, лијечници, и друге занатлије. И сад стоје у Москви три цркве које је градио Јован и једна палача. Није овима туђинцима било увијек особито добро у Русији. Јер Руси су тада били људи неуглађени и опори. Сам Јован дао је одсјећи главу лијечнику свом Леону, што му није могао излијечити сина. Исто тако изгубио је главу други лијечник, опет Швабо, Антон, кад није могао излијечити сина једног великаша. Неимара Фијоравентија, који је Јовану сазидао цркве све и палачу, бацио је у тамницу, кад је хтио отићи својој кући у Италију. Тако су се одбили странци од Русије, бојећи се долазити у њу.

Преко двјеста година била је Русија као зидом каквим одијељена од напредне и просвијећене Европе, живећи у татарском ропству. За Јована почела је Русија опет да опћи са другим државама у Европи. На двор Јованов долазили су посланици Њемачке, Данске, Угарске, Млетачке итд.

Силан, богат, угледан, цар руски и заштитник вјере православне у очима народним, учврстио је Јован трећи своју власт царску као ниједан руски владар прије њега. Ми знамо како су прије руски владари имали малену власт, ништа важно нису могли чинити без пристанка народа у прво вријеме, а послије без пристанка бојара (племића, тако зване „Бојарске Думе"). Јован трећи био је самовладни, неограничени господар, што се каже сад „апсолутиста". Све је радио по својој вољи и одлуци, није био ни у чем везан пристанком ма чијим нити у чему ограничен. За њега је уведен обичај, да се цару љуби рука, да се клања пред њим до земље, „бије челом", како веле Руси; племићи су за њега почели себе звати његовим робовима, кметовима; мјесто Иван, Теодор, Василије он су се почели пред њим звати Ивица, Тошица, Васко, да покажу и именима својима како су малени пред њим. Ко се усудио противити се, ало је пролазио. Код нас су за границе батинали јавно сељаке, он је давао батинати и најугледније племиће. Знао је цар Јован каткад задријемати за столом на каквој гозби и дријемао би који сат. За то вријеме не би се усудили бојари ни мађи се са својих мјеста. Сједјели су као ковани и чекали да се пробуди господар. Син његов и унук још су гори били у овом погледу и тако су учврстили углед и достојанство царско, да су

руски цареви сви, све до 1905. године, до пред пет година, били неограничени владари у Русији.

Јован трећи, ослободилац Русије из татарског ропства умро је 1505. године.

Хајдук Вељко и Сјеничани Турци.

1809.

Покликнула са Јавора вила,
Те дозивље Сјеничане Турке,
По имену Чавић Мустав-агу:
„Кољи, море, стотину волова,
И још више три стотин' овнова,
Те готови за господу ручак;
Ето оваго Вељка с Неготина
Од Крушевца иде уз Мораву,
И он гони дванаест топова
На стотину мачванских волова;
Са њим иде Лазаре Мутапе,
И он води дванест хиљад' војске".
Тек што она у ријечи бјеше,
Ал' ето ти Вељка с Неготина,
И он гони дванаест топова,
На стотину мачванских волова;
За њим иде Лазаре Мутапе
Са дванаест хиљада војника.
Док се зачу јека од топова,
Стаде рика мачванских волова,
Стаде пуцањ моравских пушака,
Препаде се Чавић Мустав-ага,
Па полеће по Сјеници равној
Викну јунак грлом и авазом:
„Послушајте, Сјеничани Турци!
Припасујте свијетло оружје,
Ево нама с Неготина Вељка
Са дванаест убојних топова
И дванаест хиљада војника".
Кад зачуше Сјеничани Турци,
Лете Турци ка бијесни вуци,
Много Вељку учинише квара,
Обранише Мутапа Лазара,
Док повика Чавић Мустав-ага:
„Аман, аман, с Неготина Вељко!
Ми ћемо се Турци покорити,
Док покупим рају на предају;
Но устави убојне топове
Нек не бију нашу сиротињу".
Па отвори на граду капију,
И пропусти с Неготина Вељка,
А у граду припреми му ручак.
Ту се Вељко мало забавио,
Док умири варош и грађане,
Па се врати Неготину своме,
А остави Лазара Мутапа,
Да му чува у Сјеници града.

Петар Кастелић

или:

Вјечити свједок против Срба.

Носио је некад ладицу на леђима кров српска села и продавао снашама игле, минђуше, ђинђуве, ризу, срму и тако даље, како то раде сиромашни Словенци (Крањци) покућари. Крвав му је то био живот. Кад је нешто крајцара уштедио, смјестио се у једно српско село општине рујевачке, отворио дућан и крчму и почео радити међу Србима. Ишло му је добро међу неуким српским свијетом, ужирио се, као какав „рањеник", бацио је сала и сланине на се за пуна кола једна. Кад иде само дахће, кад сједне зашкрипи под њим и храстова клупа. Само сало и сланина. И' когод га види, свако каже: Богме овај живи, тај не зна за страх, бригу и оскудицу. Мора бити добар и предобар народ међу којим се овако удебљао. Свако тако каже и истину каже.

Али Кастелић не мисли тако. Он није само по облику ваљском престао бити сличан човјеку, он није ни по души на човјека налик. Он не осјећа ни трунка једног захвалности према томе свијету, међу којим је од обичног „прњара" постао посједник куће и земље, трговац и крчмар имућан, укратко господин човјек. Он тај свијет, који га је из ништа дигао високо мрзи, и то душмански мрзи. И гдјегод само може, он гледа да том српском свијету напакости, о глави поради и наружи га онако како се најгори људи руже и погрђују. Кастелић није човјек него гуја љута, коју је Србин у својим њедрима отхранио, да га за срце уједа.

Чим је крвник Раух стао прогонити српски народ, Кастелић се јавља, да помогне што више Срба на вјешала попети, што више српских породица упропастити. Долази у Загреб и прича на дуго и широко, како тамо у општини рујевачкој и котару дворском није било Срба прије доласка краља Петра у Србију; како тамо свака кућа има слику Петрову и дијете свако још у колијевци виче: Живио краљ Петар; како тамо Срби страшно мрзе и прогоне све католике, о злу им раде, у дућане и крчме католичке не иду; како је то зао и напоран народ, живјети се не може с њиме, селити се мора, ко кани жив остати.

Да је мршав као риба кесега, да му је лице испијено као у самртника, да му је одјећа отрцана као у просјака, да му је тијело изубијано и израњено као да је из боја дошао, повјеровао би му можда човјек и пожалио га. Али трбух његов, подвољци његови на врату, заушњаци његови говоре ти јасније него икакав говор да он измишља, да истине не говори, да је њему добро и предобро, да од силе, асилу-

кăи пакости не зна шта ће, ван се камењем баца на оне који га газдом начинише.

Ни то му није било доста. Жао му је ваљада било, што није никог од „Влаха“ на вјешала попео. И чим се повела истрага због такозване буне Јаворањске у јесени 1909., ето вјечитог свједока противсрпског Кастелића, да опет биједи народ, међу којим живи, и то баш саме ратаре српске. Нико од толиких крчмара католика није се нашао да биједи због буне ратара српског, него Петар Кастелић. Њега су тобоже хтјели убити, његове главе дочепати се, њему је зло да горе бити не може. Није му доста било Загреба и велеиздајничке парнице, и у Петрињу је ишао, да покаже и на расправи због „буне“ јаворањске, како он умије против Срба свједочити.

Чим је ушао унутра, приступио ми је један Хрват адвокат и рекао: На овоме се види, да Хрватима није зло међу Србима.

А кад се стао јадати, како хоће да га убију, ражљутио се један сељак и рекао ми: Сад ћу му рећи: Да ти је та дебела глава и трбух крмећи, и ја би се појагмио за твоју главу и сланину, можда би те и убио маљем у главу. Али овако, шта ће ми. Умирио сам га да то не чини. Од грдње и туче њега неће заболјети глава. Треба њега уштинути на другом мјесту. Буде ли му народ у кесу мање трпао, онда ће се бар имати зашто јадати.

И тако је и ту извијао, мазао, биједио, док није све зачинио овим ријечима:

Не знате Ви, господо судци, какав је то народ. **Свани од њих убио би човјека за по литре раније!**

Кад је ову гадну и срамотну погрду бацио у лице српских ратара, међу којима живи, рекао сам у себи: Право је, потпуно право. Да су људи, не би се осилио међу њима нити им бацао овакве погрде у поштени образ сиротињски. Давно би већ покупио траље и скитао се по свијету негдје. Само Србин може бити тако луд, па оваког душманина на својим грудима отхранити.

И догод Срби буду овакве људе помагали и џепове им пунили, дотле ће страдавати, дотле ће бити људи, који ће Србима о глави радити. Није Петар Кастелић сам крив, крив је још више народ, који га је дигао својим жуљевима. Зашто нас не би мрзио и зло нам спремао, кад му може бити? Кад га ми још помажемо зато? Зашто би он нама више волио, него што ми сами себи волимо? Зар није тако браћо? **П.**

Шта се збива у нас и у свијету.

Дужници „Српског Кола“ нека нам шаљу дужну претплату. Свако зна колико је дужан. Нека не чекају да јављамо сваком колико је дужан, јер нас то кошта доста. Није ни пошteно ни људски закидати туђе, а камо ли од једног сиромашног ратарског листа.

Све ратаре, који нам пишу поново молимо, нека у писмима увијек метну датум кад пишу, мјесто из ког пишу и свој потпис.

У идућем броју почећемо доносити слике из живота Срба и слике разних српских крајева.

Когод не добије који број, нека га рекламира и то одмах. Нека не чека мјесец два дана. Лако се догоди, да се не пошаље неком лист или се пошаље погрјешно. Ми смо упутили ратаре, како ће рекламирати, а да их то ништа не кошта.

Савез срп. земљ. задруга узео је у закуп на 12 година 2018 јутара земље манастира Крушедола за 100.100 К годишње закупнине. Земљу ће Савез раздијелити међу околне Српске земљорадничке задруге.

Радикали су прије давали земљу манастирску у закуп на мале парцеле сваке године. Тако су чланови Саборског Одбора брали силне дневнице, народ је плаћао велику закупнину, а земља је постајала све мршавија, јер богме онај ко узима земљу на годину дана, неће ђубрити ни угарити. Овако ће народ добити земљу јефтиније, земља ће се уредно ђубрити, а отпашће силни трошкови око дражбовања сваке године. Народ би био дошао до земље још јефтиније, али неки радикал из Панчева, Пера Милорадовић, само да напакости народу, понуди одмах 100.000 К, ма да је исклична цијена била само 60.500 К. Тако је избио ратарима из џепа коју десетину хиљада круна годишње.

Земљу манастира Гргетега узео је овај Милорадовић скупа с неким Петровићем Тодором из Д. Ковиља, и то 1387 јутара за 70.000 К годишње закупнине. Савез је хтио и ову земљу узети за своје задругаре, али даље од 70.000 К није хтио гонити.

Војачење. Прољетос код нас није било војачења (асентације) јер сабор у Пешти није дао за то свог одобрења зимус, а нови није био изабран. Сад је то нови сабор одобрио и војачење почиње овог мјесеца.

Одговор коалиције бану. Коалиција је држала прошле недјеље договоре три дана и одговорила бану да сматра, е је сад споразум између ње и бана прекинут, па је спремна да ступи с њим у договоре за нови споразум. Али нека бан прије даде јамство, да ће се споразум

испунити, а не да га не испуни као што није испунио зимушњи споразум. Бан није с тим задовољан, што се од њега тражи јамство и што коалиција није пристала да остане на влади Аранички. Тако је дошло до прелома с баном. Новине мађарске и банове грде оне људе у коалицији, који су били против икаква попуштања, а нарочито заступника Прибићевића Светозара и надају се, да ће умјеренији људи оставити коалицију. Али ће им се наде канда изјаловити.

Из Рујевца пишу нам да нијесмо добро обавијештени о закључку опћ. вијећа у погледу уређовања ћирилицом. *Они су једногласно закључили, нека се уређује ћирилицом*, али да се употребљавају старе тисканице, штампане латиницом, док се не потроше. Кад се потроше, да се набаве штампане ћирилицом.

Може бити да ми нисмо добро разумјели, што нам је рекао ратар Ђуро Милинковић, па сад исправљамо радо погрешку. Баш зато што смо знали да су Рујевчани увијек били добри Срби, нас је забољело срце на ону вијест и зато смо се онако изјадали и написали им неколико тешких и грких ријечи.

За пострадалу браћу у Србији скупили су Срби у Трпињи 5 К и 10 ф. и послали нам. Дали су по 1 К Милорад Трошић; по 50 ф. Перо Гајин; по 30 ф. Јован Средојевић, Ђуро Попов, Радо Марчић, Перо Радић; по 20 ф. Богдан Палић, Лазо Радовановић, Симо, Исидор и Ђоко Радић, Перо Петровић и Перо Марчић; по 10 фил. Милош Прокић, Шандор Марић, Ненад Волић, Живко Лепојевић, Милан Радовановић, Пајо Палић, Никола Марић, Миливој Радовановић, Никола Угљешић и Игњат Денин.

Да се овако у сваком српском селу скупљао филир по филир, колико би се облакшало нашој несрећној браћи у Србији, који пострадаше од поплаве, а ми не би ни осјетили!

Царских маневара неће бити ове године у Галицији, јер је букнула опасна болест међу тамошњим коњима, па се бојати да се не би отуд болест пренијела и на друге војничке коње. Од тога би настала велика штета по државу.

Одликовани задругари. У Србији је краљ одликовао више ваљаних чланова тамошњих Српских земљорадничких задруга орденом св. Саве и златним медаљама за заслуге. Међу њима је и пет ратара и то: Раписав Јефтић; Данило Милојевић; Јаков Савковић; Радомир Ивановић и Михајило Јефтић.

Из тога видите, како се свуда у свијету поштују и цијене земљорадничке задруге. Удружујте се Срби свуда у Српске земљорадничке задруге.

У Старој Србији и Маћедонији страдају наша браћа да не може бити горе од турске војске. Не пита се ту јеси ли ратар, трговац, поп, учитељ, архимандрит. Само нека си Србин, па си страдао. Србија најзад није могла трпјети да толико муче и прогоне Србе у Турској, па је преко свог посланика у Цариграду тражила, да се војсци нареди, нека престане с мученима и убијањима.

Владарски састанци. Како јављају новине, састаће се на јесен руски и њемачки цар; канда ће се састати и наш краљ с њемачким царем. Краљ Србије Петар походиће на јесен краља талијанског, енглеског и предсједника републике Француске. Пишу новине да ће можда походити и нашег краља.

Привредне биљешке.

Откуда главница у пшеници.

Мало је људи, који живе о плугу и мотици, а да не знају како изгледа главничава пшеница и колика је штета, кад се главница јави у житу.

Али мало њих знају откуда главница у пшеници и како се шири.

Главница је болест, од које много страда пшеница. Ту болест производе нарочите, сасвим сићушне клице, које наиђу на пшеницу и ту се развију и често преполове род.

Кад у почетку лета пођемо преко њиве, пшеницом засијане, одмах ћемо познати, има ли на пшеници главнице. Здрава класови су зелени, а касније, кад пшеница заруди, пожуте. А класови главницом окужени имају сиво-модру боју, и ошљике на класу некако су накострешене и раширене.

Ако загледамо зрно у овако окужену класу, видећемо да у њему нема оне језгре, која даје брашно. То је све главница упропастила. Него ћемо место тога видети некакав црн прашак, који удара на покварену рибу.

Тај прашак — то су ситне клице, које се после лако множе и све више шире главницу.

Кад се овако главничава пшеница ожње и оврше, тај ситан прах растури се по слами, или се нахвата на самоме зрну горе при врху.

Сад главница лако дође опет на њиву. Оне клице, које су се ухватиле као црни прашак по слами, са сламом дођу у ђубре, и кад такво ђубре изнесемо на њиву, изнесемо с њим и главницу. А оне клице, што су се ухватиле

на самоме зрну, долазе на њиву са семеном, ако пре сејања семе не очистимо од главнице.

Кад главница дође у земљу, из сваке оне ситне клице развије се биљчица, код које се на врху одмах развије читав венац нових клица. Из тих клица опет се развију нове биљчице. И то тако иде непрестано, докле год има влаге, топлоте и других погодаба за развијање главнице.

Тада већ и сама пшеница проклија. И онда се главница хвата за младу пшеничну стабљику и после на њој живи, као имела на дрвету.

Главница се брзо рашири по пшеничној стабљици и тако доспе до класа. Ту се онда сасвим развије и дозри, и сад у класу место хлебног пшеничног зрна имамо безброј сићушних главничних клица, које дозревају кад и пшеница, те се после на пшенично зрно или сламу слепе, и тако остају неко време, док опет не доспеју у земљу и не почну се поново развијати и множити.

Да сачувамо пшеницу од главнице.

Главница се највише и најчешће преноси самим семеном: посејемо пшеницу у којој има главнице, и онда главница дође на њиву, ту се развије, пређе на пшенични струк, и после доспе у клас, где уништи зрно, а сама се развије и узри.

Зато и треба семе пре сејања увек добро очистити од онога ситнога црнога прашка, који производи главницу.

Има више начина, да се семе очисти од главнице.

Један је начин: узми четврт киле плавог камена и раствори га у суду, у коме има око педесет литара воде. Кад се камен раствори, добро измешај каквим дрветом воду у томе суду и унутра потопи пшеницу, коју си спремио за семе. И ту пшеницу добро измешај дрветом неколико пута, и покупи и избаци све оно семе, које исплива горе поврх воде. После остави пшеницу, да престоји читав дан у тој води, у којој је растворен плави камен, па је извади, разастри је на даске или пољаве, да се просуши два три дана, и сеј.

На други начин можеш овако очистити пшенично семе од главнице: узми једну ужу батару или повећу котарицу и изнутра је опши рећим платном. У ту батару или котарицу наспи пшеницу, коју си спремио за семе. Сад у каквом повећем бакрачу метни воду на ватру, да проври. Ону врелу воду баспи у какву чабрицу или ширн чабар, па одмах наспи унутра исто толико обичне хладне воде. Сад у ту воду загњури ону батару или котарицу с пшеницом и остави да постоји, док не избројиш до 400; онда извади пшеницу, разастри је где год на чисто место, да се добро просуши, па носи на њиву и сеј.

Главница се може пренети на њиву и сламом од главничава жита, ако на њиву износимо несагорело ђубре, у коме има овакве сламе.

Зато је добро, да ђубре, ако није још сагорело, а у њему има сламе, износимо само на оне њиве, где нећемо те године сејати пшеницу.

Са пута кроз народ.

Дошао сам иза дуже времена у једно бановачко село, у ком сам провео прије више година. Имао сам у њему доста знанаца и пријатеља ратара.

Кад сам стигао тамо, чуо сам да је један мој добар пријатељ ратар оболио тешко на прсима. Пошао сам к њему одмах, да га обиђем и видим како му је. Сиромашан је то али вољан, радин сељак.

Лежао је у кревету, мршав, испијен. Мило му је било, кад ме је угледао. Насмијао се тужно и рекао ми: „Хвала Вам, господине, што ме нијесте заборавили". Руковали смо се и помало разговарати.

Огледао сам се око себе. Зашто да причам вама тежацима у Банији, како ратар код вас болује, а по готово сиромашан ратар. Ви то знате. Тешко да му је ишто више удобности и повољштине него његовој домаћој животињи, кад је болесна. Паске и његе ужије колико и она. Нешто би се и могло, али се не зна, а много се и не може, кад би се и хтјело и знало. Одијељен није од здравих, јер се нема гдје. Мира нема од дјеце и разговора људског, зрака чистог нема у соби, у којој живи и по десетак душа. Дуван, дисање, пљуцкање, дим. Ако му је болест прелазна, пријепчива, може заразити њоме цијелу кућу. Кревет неуредан, лијеку какву ни трага, а ни лијечнику. Гдје је лијечник, 17 километара далеко. Да га доведеш пет пута, морао би продати цијелу њиву! Храна тешка, као за здрава човјека. Можда би се од оног што има у сиротињској кући и могло спремити нешто добро за болесника, али се не зна. Све је тешко за болесников слаби желудац, недопечено, недокувано, без куса и сласти.

Два тешка зла бију ратара човјека: немање и незнање.

Причао ми је како је, док је био још јачи, отишао једном лијечнику у Петриње.

— Добар је то господин. Лијепо ме прегледао и испитао о свему. Онда ми пропише неки лијек и рекне: Главно је ово, да не радите превише, да се одмарате што више и да се храните лакшим јелима, месом, млијеком, јајима, рижом на млијеку и тако даље.

— Кад ми је то рекао, као да ме је кроз срце пространјелио. Знао сам да ми нема помоћи, ако ми без тога нема спаса. „Не ради, не ради". Како ми то може рећи, зар он не зна како ми живимо? Није далеко од села и народа, а опет не зна. Зар ја могу бити да не радим? Шта ће моја дјеца јести, ако ја не радим? Волим онда радити и умријети, па да их не гледам гдје гладују, него да их жив, не радећи, гледам, гдје умиру од глади.

— Радио сам и даље, јер сам морао. Морање не пита за болест ни за докторе. Сад не могу никуд из кревета.

— Месо, млијеко, рижа, јаја ... Гдје је то мени? Једна кравица, а толика чељад. Гдје је ту млијеко? Јаје се прода за уље, со, петролеј, за оно што сваки дан треба. Маст се не троши у кући. Месо се код нас једе на Божић, Ускрс, Крсно име и још два три пут у години.

Имам два волића. Мислио сам да их продам и лијечим се тиме. Ако се излијечим, стећи ћу — рекох — друге. Нијесам их имао, кад сам почео господарити, па сам стекао, стећи ћу опет. Али, ако се не излијечим? Шта ће моја једна дјеца, ко ће им узорати оно њиве, ко ће им зарадити туђи плуг? А како туђин оре! Нијесам их продао. Тако, патим се, лежим вавијек беспослен, појеђоше ме штокакве бриге и тешке мисли. Да могу што радити, забавио би се послом и одагнао их.

— Једноме само не могу начудити се: Како онако добар господин, као што је онај доктор, не зна како крваво ми живимо, како ничега немамо. А није далеко од села. Рашта не заће кад у села, да види како народ живи. Не би онда робу говорио да не смије радити, ни оном ко ни круха нема, да мора јести јаја, млијеко, месо ... Не зна он како то боли, кад каже човјеку: не смијеш радити, и тим мораш се хранити, јер не ћеш другачије оздравити, а радити се мора и јести се нема.

Растужен изашао сам из собице пуне јада и невоље. Зар је право, зар смије бити, питао сам сâм себе, да овако болује и пропада онај, који цијела живота своја није знао за што друго, до за смртни тешки рад, који се свега свога вијека само знојио, грбио, крваве жуљеве стицао, пржен сунцем, бијен кишом и мећавом, кочећи се на смрали и цичама зимама? Зашто не прегну сви они који иоле имају срца за тај наш народ ратарски, да га просвијетимо, удружимо, помогнемо му да сам паметнијим и напреднијим радом дође до бољег и удобнијег живота, па присилимо и државу, оне моћне и бијесне, што равнају њоме, да му се и с те стране помогне, или боље, даде што је његово?

Сељаче, читај, учи, удружуј се, држи се за човјека равна другима људима, протестирај законитим путом против неправде, која ти се чини, па ћеш живјети, боловати и умријети како спада човјека, а не као сад, горе од господског пса. А

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане ђаке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник" у Загребу, па ће добити одмах сва даљна нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкиње (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

Одговори уредништва.

Васи. Зато се баш боримо с владом и с Мађарима већ пету годину, да добијемо власт, која ће бранити народ од рђавих чиновника, као што је ваш бележник, а добре чиновнике унапређивати, а не прогонити. Ваша је дужност сада, кад је проширено право гласа, да гласате за оне који ће тражити поштену управу у земљи, а то је српско-хрватска коалиција. Ништа зато, што ће вас бележник или ко други кињити неко време. Кад коалиција опет победи, мораће нам дати једном поштену власт они одозго, која ће узети народ у заштиту од злих чиновника.

Не можемо вама који сте тужени дати никаква савета, кад не знамо о чем се ради. Није доста рећи тужени смо, шта да радимо. Можемо само рећи: Браните се паметно и наведите пред судом исте сведоке. Ако су говорили криво пред истражном комесијом, неће смети пред судом, где се мора заклетва полагати, неће то смети ни већник, кога спомињете у писму.

Л. Ђ. Б. Штету сте морали дати прије процијенити, па онда тужити као код друге пољске штете.

Ако земљ. заједница С. присваја себи онај ваш осјечак, онда је морате тужити котарском суду. Јер, кад се ради о пријепору између двију заједница или између заједнице и људи који нијесу њезини чланови, надлежан је суд, а не котарска област.

Р. М. у Б. Прочитали смо рјешење, којим је одбијена ваша молба, да будете примљени у завичајну свезу. Требали сте молби приложити и свједоџбу, да сте непорочан или ако сте били кажњени, да су престале посљедице казне, а онда свједоџбу, да сте завичајни у општини из које сте дошли, у Двору. Оно што спомиње рјешидба о вашем сељењу и вашој дјеци, не вриједи ништа, то је глупост.

Јавите нам, је ли рјешен уток и како.

Што се тиче земљишне заједнице, ми смо вас упутили да поново предате молбу њезиној управи, ви који сте купили овлаштеништво, у којој тражите да вам се допусти уживање вашег овлаштеништва уз приступнину, која је вриједила онда, кад се купили земљу.

Ако вас одбију, онда тражите писмено рјешење и пошљите уток на кр. котарску област, одбије ли вас ова, онда на жупанијски управни одбор, и на владу, ако вас и он одбије.

Ј. П. у Питсбургу (Америка). Примили смо ваше писмо. Шаљемо вам „Српско Коло". На њему видите адресу, на коју треба слати претплату. За Америку је претплата годишње 5 круна. Не смијемо штампати што сте нам послали. Заплијенили би нам лист и дошли би под суд. Нема овдје слободе као у Америци.

Заузмите се за наш лист. Пишите нам, како тамо живе, зарађују и како се слажу Срби исељеници. Читају ли шта.

В. Р. у П. Може овлаштеник бити и некрајишник, ако је пре уређења земљ. заједнице стекао земљиште с којим је спојено овлаштеничко право законитим путем. И после уређења може постати овлаштеник некрајишник, ако стекне земљиште с овлаштеничким правом, само не може ступити у уживање, док не плати приступнину. Тако и Н. Н. из З. може бити овлаштеник, кад је купила од ј. П. овлаштено земљиште. Само не би могла онда и ј. П. имати овлаштеничко право, кад га је продала, осим ако је имала два, па је једно продала Н. Н. а једно задржала за се, или је имала једно, па је половицу продала, а половицу задржала. То ви можете тамо извидети у темељној књизи и грунтовници.

Тако је можда и А. П. имао два права, па је једно продао, или је продао један део једног права, а други део себи задржао.

Ако суспендирани благајник врши службене послове треба то пријавити кот. области.

Ј. Ш. у Кућанцима. Добили смо и друго писмо Ваше, али Вам не можемо дати савета, кад нам јасно нисте рекли о чем се ради. Отиђите Ви г. попи или учитељу, па нека Вам тачно и јасно напише што желите и то нам пошаљите.

М. М. Бем. У „Српском Колу", а у задња три броја, изашла је најтачнија упута о томе како се дели земљишна заједница, прочитајте све. Ако се буде делило, биће се онако, како је у темељној књизи за сваког овлаштеника означено. Сваки ће добити онолико права, колико му је у темељној књизи записано. Јер ми мислимо да је ваша заједница по закону већ уређена .Ако није, јавите нам, па ћемо вас упутити.

Жуберковчанима. Обратите се поново на свога заступника у ствари жировине у државној шуми. Држава има право располагати својом шумом како хоће, само мора према сваком једнако поступати, а не једном забрањивати, што се другом допушта. Опишите свом заступнику, како се неправедно поступа.

Порез на вино. Више њих питају нас, морају ли платити порез на вино које купе за своју потребу. Одговарамо им, да купац вина мора платити порез на вино (на 1 хектолитар 6 К) ако га купује из друге општине и унози у своју. А ако купује вино у истој општини, у којој је, онда не плаћа пореза он, него продавалац.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства"**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивљу се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 дончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:
„Резервирани котар" цијена Круна 1.—
Коста Мајкић:
„Борба чешког народа" „ „ 0·80
Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 30. Загреб, у четвртак 29. јула (11. августа) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се неки оглас од три пута умањује, рачунају се једнако.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Нисмо на продају.

Да нас Швабе и Мађари мрзе горе од ђавола, то знамо. Да нам зло желе и о злу раде, и то знамо. А знадемо и то, да нас презиру и за нешто много ниже од себе држе. Као да нисмо људи равни њима. Треба само читати њихове књиге и новине, па да видиш, како нас крсте дивљацима, простацима и сваковјаким именима.

Али да ће нас држати за просту марву, која ће за руковет сена њихова продати себе, своју отаџбину и своје потомство њима за увек, па да ће нам то још у очи и у напред рећи, то нисмо мислили. Да нас баш толико презиру и ни пода шта држе, томе се нисмо надали.

Кад хоћете да ухватите прасе, које сте спремили за клање, за печенку, ви узмете кукуруза, успете их у посуду какву и трескате њима. Прасе чује, трчи за кукурузима и ви га умамите у ма какав затвор, ухватите га и ножем прокољете. То се догађа често и ви то сви знате. Али прасе је прасе, живинче без разума и осећаја, осим осећаја глади; њему је трбух пречи од свега, оно ће за љубав трбуха и пуних црева дати и кожу своју, примити и нож под врат. Та зато је стока, марва, свињче.

И то што људи раде са неразумном марвом, мисле Швабе и Мађари радити с нама, са Србима и Хрватима, пишу јавно што мисле, да и ми читамо и држе, да ће им то упалити. За какве нас људе држе кад то могу да раде, за горе од марве сваке, јер марва је марва, па ако ми људи чинимо што она, гори смо од ње, испод ње смо.

У Бечу излази један велики лист њемачки. Зове се „Наје Фраје Пресе" (Нова Слободна Штампа). У тај лист написао је неко из близине мађарског министра председника један чланак о новим изборима у Хрватској. Каже се у томе чланку, да ће народне странке у коалицији бити потучене на изборима. Коалиција је додуше — пише тај Мађар — створила нови закон, којим је проширила изборно право и дала га многим ратарима, мислећи, да ће ратари подупрети народну борбу коалиције. Али у том се коалиција вара. Ако је порастао пет пута број изборника, порашће и изборни трошкови: за довоз изборника на биралиште, за паприкаш, за куповање гласова итд. Коалиција није богата, већина посланика у њој сиромашна је. Зато коалиција не ће имати доста новаца, не ће их имати колико влада, којој ће новаца дати Мађари за изборе. И тако ће изборници пристати уз владу, или боље уз странку мађаронску, која ће их моћи боље почастити, скупље им кола платити, масније подмитити.

Паприкаш и друго то су кукурузи у посуди, онај што треска њима једном руком а у другој држи нож, то је влада и Мађари, а свињче, које трчи за два три зрна кукуруза, да добије нож у срце, то смо ми Срби и Хрвати. То нам Швабе и Мађари равно у лице кажу пред целим светом и мисле да смо ми такви пси и скотови, па да ћемо и после тога за њихове бокције паре и њихове усмрделе паприкаше продавати своју отаџбину, себе, децу и унуке своје: да ћемо за љубав масног ручка једног дана хтети гладовати целог века; да ћемо за љубав вожње једног дана пешачити до смрти; да ћемо за вољу неколико круна примљених у једном дану, док смо живи прљава џепа светом ходити.

Тако тај лист пише о нама; такве он нас приказује целом свету; јер то је голем лист, има на десетине и десетине хиљада претплатника у свету, сви они читају лист, па и оно написано о нама и стиде се што су људи, кад читају да има таквих људи, за какве нас приказује лист тај.

Али превариће се, господо шваписка и мађарска, показаће вама ратар српски и хрватски и сви ми, да ничега не жалимо за слободу и добро своје и своје отаџбине, вратићемо ми вама шило за огњило. И Раух је хтео купити 1908. на изборима наш народ, па није могао; његов кандидат радикал Феодор Поповић давао је за пети глас свој, јер му је фалио један, па да има петорицу, који ће га кандидовати, 200 К, па га није могао купити; било је котарева, где је Раух хиљаде просуо, па су његови кандидати безобзирце бежали осрамоћени са биралишта. Умећемо ми и пешице ићи на биралиште, не будемо ли имали кола; знаћемо ми и без

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

части и гозбе ваше остати живи, као што остајемо толико пута, кад у град идемо и место ваших проклетих издајничких пара, ми ћемо живети као и до сад с оним што израдимо трудом својим. Ви сте нам бацили велику љагу у наш образ сиротињски, свет ће који нас не позна, до дана избора и мислити да смо такви, какве нас оцртасте. Али доћи ће дан суда народног, дан изборни и тада ћете бити ухваћени у гадној лажи. Покуњени и осрамоћени јављаћете у свет, како вам није користио новац, гозбе, пијанке, како сте се преварили у рачуну. И вама који сте нам гадно пљунули у лице пред целим светом, пљуваће тада у очи сав поштени свет зато што сте га обмањивали и што сте смели онакву срамоту у образ бацати једном сиромашном али честитом народу.

Нисмо на продају, одговарамо на ваша обећања, а други одговор чућете ускоро на изборима.

А

Русија.

Ослобођена Русија за Јованових наслеђника до великог метежа (од 1505. до 1605).

За Јованова сина *Василија трећег* настављено је даље дјело Јованово: Русија је опет проширена освојењем нових земаља а власт царска утврђена је још већма. Василије био је још оштрији и силовитији човјек него Јован. Код оног се каткад смјело и противно што рећи, али код овог ни за живу главу. Био је немилосрдан, грабљив, сматрао је све своје поданике за своје робове. Бојали су га се сви као грома. Бог на небу и он на земљи. Кад ко није шта знао, рекао би: „То зна Бог и цар само". Ако је шта рђаво урадио, сви су морали то узносити као најплеменитије дјело. Једаред се враћао потучен из боја, али сви су га морали дочекати као побједитеља и славити његове побједе, којима није ни трага било, и говорили су, да није ниједног човјека изгубио у рату. Кад су се његови посланици, које је послао њемачком цару, вратили, поотимао им је све дарове, које су добили од цара. Такав је био себичан и грабљив. Умро је 1533. год. а наслиједио га је четиргодишњи син *Јован четврти, прозван „Грозни"* због страшних и грозовитих својих недјела. Владао је Русијом од 1533. до 1584. године.

Кад му је умро отац, имао је четири године. Било је то лијепо и надарено, бистро дијете. Али царско дијете није ужило дјетињства. Убрзо му је умрла и мати. Великаши су употријебили његову младост, да накраду и награбе царског државног блага, да се нагуле једног народа; њега су занемаривали, рђаво га држали, често није имао право шта јести ни обући. Науке није добивао. Кад му је долазило, као сваком дјетету, да киња животиње или људе, који су га служили, нису га од тога одучавали, већ га још подстрекавали, да то ради, да му се тако улажу. Тако је у дјетињству замрзио људе, постао опор, жељан мука туђих, жедан освете и крви. У прво вријеме, кад је одрастао, још није избила на јаву његова страшна ћуд. Добра његова жена и двојица честитих савјетника, који су се примили старања око њега у доба његове женидбе, умјели су његову злу природу ублажити. То доба било је сретно доба његове владе. У то сретно доба покорио је Јован два татарска царства: Казанско и Астраханско и тако проширио границе своје државе. За тог времена подигнута је у Москви и прва штампарија, утемељена стајаћа војска.

У то настаде 1560. год. велика промјена у Јовану, зла његова ћуд, прикривена дотле, изби на површину, он поче чинити ужасна дјела, која убиљежише крвавим словима његово име у руску повјест и прискрбише му име: Јован Грозни. Те године разболи се Јован и у болести именова за нашљедника свога сина. Но бољари не хтједоше одмах да му присегну вијерност. Цијели дан су се договарали о том и тек пред вече присегоше. Јован је чуо те договоре, јер су бољари били у соби првој до његове болесничке собе. Тај догађај преокрену га сасвим. Иза тога стаде на све сумњати, све људе мрзити, у сваком гледати душманина свога. Кад је оздравио, прогна своје савјетнике, остави Москву и намјести се са својим дворјанима, у које се још уздао, у један дворац, преко 100 килом. од Москве удаљен, густим шумама опкољен. И сад све бољаре стаде прогањати, мучити и убијати, на које би имало посумњао, и то због издаје цара и царства. Но не би био убијен само тобожњи издајник, него и жена му, дјеца, браћа, сестре, родитељи и слуге. У главни његовој као да се помијешало нешто; дању би убијао људе: мачем, отровом, точком, ноћу би се кајао за гријехе, облачио се у костријет, био се по тијелу бичевима и шибама, држао службе ноћне, а сутра би опет наставио клање и убијање.

Једном оптуже старца бољара Чљадњина, како тобоже хоће да постане цар. Јован га дозове себи, обуче га у царску одјећу и постави на пријесто. Онда скине капу пред њим, поклони му се ниско и прозбори: Здрав буди, велики царе земље руске! Сад прими почаст од мене, коју си тражио. Али ја имам власт и да те начиним царем и да те срушим с пријестола! — у тој ријечи потегне Јован сабљу и сјури је старцу у срце. Слуге пограбе старца мртва и баце га псима да га поједу. Иза тога му по-

бију све слуге и жену, а имање опљачкају. Јован је одабрао људе најбездушније и најсмјелије, око 1000 њих. То је била његова тјелесна стража. На чело им поставио је три племића нечовјека, људе без срца, душе и савјести, грабљиве, крви жедне, пијанице и развратнике. Сваки опричник јахао је на коњу, за седло носио привезану псећу главу и метлу: тобоже да гризу као пси цареве душмане и као метла да чисте Русију од издајника. Ови разбојници а не чувари цареви пљачкали су, грабили и убијали по Русији горе од Татара. 12000 породица остало је без куће и иметка, јер су све присвојили себи опричници. Јаук, писка и вапај стао се разлијегати свом Русијом.

Кад га је митрополит Филип јавно у цркви, у одежди, опомену због проливања крви невиних, дао га је рашчинити, метнути у кладе, рођаке му побио, а главу једног рођака дао свезати у кесу и послао је по опричнику у тамницу митрополиту. Ево ти рођака — рекао је опричник показујући главу — нису му помогле твоје чарке. Касније нареди те Филипа удаве.

Лудило му је дошло дотле, да је скупио војску и ударио на своје градове: Твер, Клин, Новгород, Торжок, Исков, и то због тобожње издаје. У Новгороду је, веле, побио толико људи, да је запрудио мртвим тијелима ријеку Волхов.

Најзад је у бјесомучности гвозденим штапом размрскао главу свом рођеном сину Јовану. Било је то 1581. године. То је тако потресло његову окорјелу, црну душу, да је престао убијати и мучити, молио се само Богу и за се и за оне које је убио и стао поболијевати, док није и умро 1584. од страшне неке болести, која му је цијело тијело претворила у ране. Пред смрт његову покорио је козак Јермак Тимофејев Сибирију и тако је: за Јована Грозног ударен темељ сили и моћи руској у Азији.

Два коња.

— Басна Лава Толстоја. —

Два коња возила двоја кола теретна. Први коњ возио је добро, а други је застајао. На првог коња стали претоваривати са задњих кола; кад су све преметнули, задњи коњ пође лако и рекне првом:

— Мучи се и зној. Што се будеш више старао, то ће те већма мучити.

Кад су дошли на ноћиште, господар рекне:

— Зашто да храним два коња, а на једном да возим? Боље да дадем једном хране до миле воље, а другог да закољем; макар ћу добити кожу.

Тако је и учинио.

Смрт Стевана Синђелића и његових триста другова.

Спеваћу вам, ма да знате —
Зна то свако српско дете —
То је било прошлог века,
А године баш девете.
Од Сенице шта се светли?
Рукује л' се дан са зором?
— Да! — Србија на уранку
Рукова се с Црном Гором.

Ал' од Ниша, Нов'-Пазара
Какве магле, какве тмуше?
То су Турци, што се дигли
Ову светлост да угуше.
Добрњац се дично бори
За слободу нашу стару,
А са триста српских лава
Синђелић је на Чегару.

Не пуштај их, брате, тамо,
Где се дан са зором грли!
„Нећу пустит'! — вели Стево —
„Ма до једног изгинули".
„Ил' животом, или смрћу
Задржат' их ми можемо".
Три стотине српских лава
Одзивљу се: „Тако ћемо!"

Нећеш Туре, нећеш тамо,
Оној зори, оном шару,
Док је живих триста лава
И Ресавца на Чегару!
Борило се много, много, —
Бориће се још и више.
Турци гину, пусто гину —
Собом рове напунише.

Нема шанца, нема рова,
Кост у кост се већем хвата;
А Турцима придолазе
Нове чете, нова јата.
Па ка'но што нема мере
За јунаштво српског соја,
Исто тако, исто тако
Турској војсци нема броја.

Да је сваком десет снага,
Не би Турке задржали.
Ипак, Туре, нећеш тамо
Где су Срби руковали.
„Животом вас, — вели Стево —
„Животом вас не задржа!
„А ми ћемо смрћу нашом, —
„Смрт је јача, смрт је бржа!

„*Живот ва род*" — још то рече,
И на десну глену страну,
Онда трже самокреса,
Сасу огањ у џебану.

Прасну сила громовита
Урнебесно до облака, —
Нема више триста друга,
Али нема ни Турака.

После с' дигла Бело-Кула:
То су главе српских тића,
И међ' њима скупа глава
Сокола нам Синђелића.
Није ветар туд' што пири,
Већ дух њихов туда дише,
Ту с' борило после много, —
Бориће се још и више.

Застанимо сада мало
Пред споменцем ових тића:
Удахнувши напојмо се
Духом дична Синђелића!

* * *

Па шта даље? — Казуј певче —
Питате ме са свих страна.
Ова песма тужна, славна
Није још'те дочевана.

† Змај Јован Јовановић.

Народ и власти.

I.

Наш народ тужи се много на власти. И то широм цијеле Хрватске и Славоније. И Сријемац као и Личанин, и Славонац као и Бановац. Већ то би било доста, да свако види, како нешто мора бити рђаво у тој државној управи. Јер цио народ, без разлике вјере и имена не би се тужио, да је све у реду у земљи. Нађу се појединци људи, којима никад није право, па да им чиниш све по вољи. Увијек они нађу да нечему приговоре. Али то су појединци. Но такав није сав народ. И кад се он сав тужи, онда и има нечега за тужење.

Добили смо ових дана писмо од једног ратара у Сријему, у ком нам и ово пише:

„Мило ми је кад сам прочитао број 26. „Српског Кола" а у њему и то, како нам је порастао број гласача за избирање наших заступника за земаљски сабор. Али мала нам је опет нада, кад смо притиснути од бележника. Ако је у свакој општини такав као код нас, онда зло. Он тражи силом увек да мора гласач сваки гласати онамо, куд је његова воља, и ко не ће с њим, тај се мора селити из села. Мене је звао да гласам с њим. Ја нисам хтео. Он ми се после светио, гдегод је могао, и није само мени, има нас пуно. Мора се сваки раселити, који не ће савити врат под његову руку. То није никада било, нити мислим да мора сваки гласач гласати за његова кандидата. Шта сам онда жив на свету, кад ја не смем гласати за онога човека, који би ме посигурно штитио и сав свој народ..."

Из другог мјеста у Сријему добили смо писмо, у ком се тужи један ратар, како у ствари њихове земљишне заједнице не могу ни од кога добити савјета, па вели:

„Власти су нам јако лабаве, па не ће народ ни да упуте, шта да ради. Жалили смо се на све стране, па за бадава".

Из Славоније пише нам један ратар, како државна шумарија забрањује за сав народ жировину по шуми. Али 1905. 1908. и 1909. године пушта да се слободно свиње шумарског особља жире по шуми, док остали народ не смије ни за новац ни прићи са свињама шуми. Не би им жао било, кад би се са сваким једнако поступало, али кад се једнима допушта, а другима забрањује, онда у човјеку крв ускипи.

Један ратар писао нам је, како га је опћ. поглаварство затворило у затвор „хват дугачак, 4 шува широк, *посут кукурузима у клиповима*. Ту сам издржао два дана. Трећи дан доведе синовац лечника, те ме прегледа. Метне ми град под десну руку, па сат из џепа извади, за три минута било је 40 гради. Добио сам јаки катар, те ме лечник из затвора испусти".

Други опет ратар тужи нам се, како имаду наопака биљежника. Једаред им није хтио потписати пасоша за стоку. — Не дам, поцркајте. Ја сам ваш Бог, тако сам судио и не дам, јер мени нико не суди, јер се никога не бојим — викао је бијесни чиновник, а једни народ се згледао. Све притужбе код кот. области нису користиле.

Неки дан смо читали у „Србобрану", како су једном ратару у Банији, Стеви Торбици, заплијенили благо за шумску штету, ма да је показао потврду од шумарије, да је све платио. И кад се бранио од напасти, хтјели га убити.

Из Бебрине код Брода јавили су нам, да је начелник затворио на 4 дана неке Србе раратаре, јер су радили у пољу на католички празник, као да има закона, који то забрањује.

И тако даље, и тако даље. Имаде тога сијасет. Ми смо преплављени народним притужбама. А колико и колико тога се и не јавља. Народ се већ научио на неправде, то му је нешто обично, а о обичном се и не говори и не пише.

Неправде ни закона, браћо — тако се говори с краја на крај ове земље, говори се, уздише се и глава се сагиба земљи.

Откуд је то и шта да радимо, па да боље буде.

А.

Уједи.

Сем других несретних случајева, ми смо у своме животу изложени и нападима и уједима разних животиња. Оне нам својим уједом проузрокују незнатне или јаче повреде, а често и смрт.

И код таквих уједа разумна прва помоћ може да отклони многе зле последице.

Најопаснији су уједи, као и све оне ране, које су причињене од бесне или друге које отровне животиње, јер, поред причињене ране, оне унесу и отров у крв, услед чега цело тело оболи, отрује се, и страда.

Уједи од бесног пса.

Кад неког уједе бесан пас, или друга каква бесна животиња: мачка, коњ, онда поступи овако.

Уједени део тела: руку или ногу завежи више уједеног места. А ако је уједи на врату, глави, трбуху и грудима, онда јако притисни са обе стране уједеног места, да би зауставио да отровна крв не иде даље у тело. Не притежи много, да тај део тела охлади, да болесник не падне у несвест... Сем тога, полако притискуј свуда око ране, да би што више, али не много, крв изашла.

Затим рану добро испери или је изгори усијаним гвожђем, јексером или томе слично.

Горење усијаним гвожђем помаже само онда, ако се изврши одма, најдаље за пет минута по уједу.

Место тога још је лакше, да се ово употреби. Метни на рану врео пепео од цигаре или дрвета и поли са неколико капи воде. Таквим горењем уништи се отров у рани и спречи даље отровање тела.

После тога завиј рану обичним завојем за ране и јави се лекару. Он ће те упутити ради лечења у Пастеров Завод у Будимпешти. У том заводу излечићеш се од те болести без икаквих болова и опасности.

Не одеш ли на време, већ се лечиш бапски, онда после дужег или краћег времена — од 30 до 60 дана наступа беснило и најужаснија смрт.

Не заваравај се од беспосличара и баба, који се хвале, да имају лекова и да знају да лече од уједа бесна пса. То није истина. Јер зато нема никаква друга лека, него лечење у Пастеровом Заводу.

Ако ти је бесан пас причинио и најмању раницу или је само слуз из уста бесна пса дохватила мало огребено место, и тада одмах и у свему поступи као што је напред речено.

Беснило се преноси само тако, ако слуз — пљувачка од бесног пса — дође у додир са нашом крвљу.

Погрешно је мишљење нашег света, да ће неко побеснети и кад бесан пас само налаје на њега или га задува.

Рђаве су и опасне навике нашег света, што на уједено место превија изгорену длаку од бесног пса. Они често остављају уједеног самом себи а дигну се у потеру за бесном животињом, само да узму длаку за лек.

Уједеном од змије овако помози:

Уједени део тела одмах завежи са обе стране уједеног места марамом, каишем, подвезама или чим другим, да се не би отров даље разнео по телу. И у том случају не стежи уједени део много и дуго.

За тим притискуј свуда око ране, да би што више крви изашло. Даље, изгори рану усијаним гвожђем, иглом или врелим пеплом.

Ко има здраве десни и зубе, добро би било да одмах исиса крв из те ране. Али, пошто врло мало њих имају здраве десни и зубе, једва десет од сто, боље је, да се то и не покушава.

После тога завиј рану и јави се одмах лекару.

Не употребљавај зато никакве бапске лекове. Превијањем изгорене змијине кошуљице и ресе од леске ништа се не помаже.

Ако услед уједа змије тровање узме велики мах, и уједени отпочне да бљује, онесвести се, и дисање му се успори, тада му мети под иос да мирише сирће или сирћетни етар и дај да пије кафе, љуте ракије и трљај га марамом, коју умочи у сирће, докле лекар не дође.

Уједи од разних буба.

Уједи од разних буба: пчела, осица, паука, мрава и других, дешавају се скоро свакодневно, а нарочито у летње доба.

Код уједа пчела и осица лагано и пажљиво извади жалац — жаоку. Ако не можеш протима, ти употреби иглу. Затим намажи уједено место љутом ракијом, сирћетом, сољу, расеченом киселом јабуком, шљивом, јагодом или соком мање накиселе, чисте траве (киселњака).

Поред тога, уједено место притисни каквим предметом, чистим каменом или чим другим, да се неби развио велики оток; или то место обложи хладним облогама.

Не трљај нити чеши уједено место јер се на тај начин отров још више и брже по телу разнесе и оток постане већи.

Тако ради и код уједа осталих буба.

И наш свет ради у тим случајевима доне-

кле добро. Само је непрактично што оштрицом ножа укрштавају уједено место, јер најлакше може да се деси какав гори случај.

Поједини уједи од буба често су безопасни сем, ако се неби уједом пренела каква заразна болест: црни пришт, наступна грозница и клице других заразних болести.

Ако се деси, да неког уједе рој таквих буба, тада се уједеноме смучи, повраћа а често и у несвест пада.

У том случају попрскај га хладном водом, дај му да мирише сирћета, црног лука, да би се освестио и обрати се што пре лекару.

Широм Србства и Словенства.

Уз слику. 1809. пошао је Карађорђе са три војске против Турака, да ослободи све Србе испод њих. Једна је кренула на Босну преко Дрине, другу је он повео у Новипазар, да се састане с Црногорцима, а трећа је кренула према Нишу. У овој трећој био је и ресавски војвода Синђелић Стеван. Прва и друга војска узнапредоваше врло добро, Карађорђе је сплавио више

Црквица над Ђеле-Кулом.

пута Турке и састао се с Црногорцима. Но у трећој војсци није било слоге, Турци то докуче и ударе ту са свом силом. Први је био на ударцу Стеван Синђелић. Хиљаде и хиљаде Турака нагрну на његово мало одјељење на брду Чегру. Милоје Петровић, воћа све те војске није му хтио прискочити у помоћ, јер га је мрзио. Синђелић се бранио као лав. Но кад је сила натхрвала његове, те Турци провалили у шанац, он се не хтједе предати, него науми да сахрани и себе, и остатак својих и силне Турке. Прискочи мјесту гдје је био барут и пукне из кубуре у суд пун барута. Барут плане, земља се потресе и све што је било у шанцу одлети у зрак. Послије су Турци покупили српске главе, сазидали кулу и у њу узидали главе српске лицем према вани као страшило народу и прозвали је: Ђеле-Кула. Српски сељаци су крали главе и сахрањивали их потајно, тако да су преостале само три, кад је српска војска освојила 1878. град Ниш. Срби су сахранили и те три главе, али кулу нису порушили, него су више ње сазидали црквицу. Кула је у црквици остала као вјечни спомен српског витештва и храбрости, да се и потоња кољена српска напајају јунаштвом и љубави према српском имену гледајући је.

Пјесму је спјевао у славу Синђелићеву покојни велики пјесник српски Змај-Јован Јовановић.

О мужику[1]) и вуку, или како је од доброг мужика постао зао.

Ишао мужик с гумна, а према њему трчи вук. „Мужиче, мужиче, сакри ме — гоне ме ловци“. Размисли мужик и стрпа вука у врећу, (а врећу је носио собом).

Ловци прођу, а мужик испусти вука из вреће; а вук, како изађе, рече: „Сад ћу ја, мужиче, тебе појести!“ — „Зар се тако, — вели мужик — добро памти?“ — „Старо се добро, вели вук, заборавља“. — Стао се мужик препирати. Вук рече: „Дај, да запитамо, кога хоћеш; ако рекну, да се старо добро заборавља, тада ћу ја тебе појести...“ Размислио мужик и рече — „Добро!“

Пошли путем. Наишао стари коњ; стали га питати: Заборавља ли се старо добро?

Он им одговори: „Служио сам господара петнаест година, радио дан и ноћ, а кад сам остарио и ослијепио — бубнули ме штапином преко леђа и истјерали ван... Старо се добро увијек заборавља...“ Вук зине, хтједе мужика појести, — мужик рече: „Не, чекај, још ћемо питати код старца“.

И стали они питати код старих паса и код старих људи, и сви им веле: „Заборавља се старо добро“. Док им, веле, требају — хране; а кад остаре и не могу радити — иадиши, гдје хоћеш. — „Ну, мужиче, — вели вук: сад ћу ја тебе појести...“ Види мужик, да је за њега слабо. Изненада дотрчи лисица. Мужик ће к њој: — „Расуди нам, вели, ти!“ А лисица ће њима: — „Приповиједите, вели, како је то било“. Стао њој мужик приповиједати, како је од ловаца сакрио вука у врећу, а лисица вели: —

[1]) Руси веле рагару: мужик.

То не може бити!“ Вук рече: — „Не, баш је тако. Он је мене држао у врећи, док нијесу ловци прошли“. — „Не може бити“. Тако крупан, па да би ушао у врећу: то није никако могуће“. Вук вели: „Хоћеш ли да уђем, да покажем?“ — „Уђи!“ Вук уђе у врећу и говори отуда: „Видиш?“ Чим је он ушао, пришапта лисица мужику: „Завежи га добро, па колцем, колцем“ (а мужик понио колац собом с гумна).

Мужик стао млатити вука из све снаге, а лисица стоји и смије се... Погледао мужик на њу и помислио: „Да она не би и са мном тако што створила... Где како је вука насамарила...“ Сјетио се, да се „старо добро заборавља“, замахнуо и одрапио лисицу на смрт... Од тога се времена мужик проазлио, научили га.

Руска народна прича; превео **Д. Иванчевић.**

Шта се збива у нас и у свијету.

Дужнике поново молимо, нека нам пошаљу дужну претплату.

Избори. Службене новине писале су пред неки дан, да ће сабор бити распуштен овај који дан. Ми се сваки час надамо распусту сабора. Ове недјеље јамачно ће бити распуштен. Избори ће бити у мјесецу октобру, раније тешко, јер листине нису готове. Али ми требамо да будемо спремни увијек, да нас избори не затеку изненада. На Бадњи дан не угоји печенице за Божић. Спремати се ваља из раније.

Читајте стога марљиво „Српско Коло“, подајте га на читање и другим писменим људима. Неписменима приповиједајте шта сте читали. Тумачите им да је до распуста сабора дошло, јер је коалиција тражила: да се уведе у земљи поштена управа, да се на најважнијим мјестима не држе Рауховци, што је народу било и обећано, а бан потписао, и да бан даде јамство, сигурност коалицији, да ће се испунити са стране Мађара све, што нам се обећава у погледу укидања свију оних незаконитости, које су разне мађарске владе до сад починиле у Хрватској, а особито у погледу укидања мађарског језика на жељезницама и у погледу укидања свију неправда, које се чине нама код обрачунавања државних прихода и које неправде и закидања коштају нас сваке године неколико милиона круна.

Изврши одбори треба да држе своје састанке, гдје ће се све ово народу протумачити. На изборне листине ваља пазити као на око у глави. Изборне листине ваља преписати тачно у свакој општини и послати нама овамо, да имамо преглед тачан, да се пребројимо и да знамо, с ким имамо посла.

Тежаци, пазите на све ово, урадите шта вам свјетујемо. Тиче се добра свију нас. Немојте да се некад кајемо због немара и несвијести своје.

За ћирилицу. Опћ. заступства у *Нештину* у Срему на предлог трговца Душана Рајковића и у *Вргинмосту* на предлог ратара Боже Јањанина закључила су, да се уведе у општинама тима уређовање ћирилицом.

Живјели предлагачи и свесни српски заступници!

Браћа се грле мила. „Застава“ радикалска напала је скоро најгадније у једном чланку српску сам. странку. Франково „Hrvatsko Pravo“ у Загребу прештампало је тај чланак од ријечи до ријечи. Франк и Јаша Томић загрлили се па иду у бој против срп. сам. странке: највећи на језичини Хрват и највећи на језичини Србин. Било срећно и берићетно!

Добра књига. Хрватска накладна удруга у Загребу (Уредништво „Хрватског Народа“) издала је једну врло добру књигу, којој је натпис: „Knjiga o porezu“, има 200 страна, а стоји с поштарином 60 фил. (препоручено 85 фил.) У њој су многе ствари пореске, које треба да знаде сваки ратар. (Пристојбе, потрошарине, точење пића, порез на пиће, монополи соли, духана, мјестовина, пијаћовина, опћ. намет, пеатарина итд.) Ми препоручујемо ратарима ову књигу, која ће им бити добар савјетник. Добити се може на ову адресу: Управа „Хрватског Народа“, Загреб, Маровска улица бр. 11. I. кат.

Вук у прашини.

— Басна Лава Толстоја. —

Вук је хтео ухватити овцу из стада и пошао под ветар, да на њега носи прашину од стада.

Овчарски пас угледа га и рекне:

— Заман, вуче, у прашини ходиш, очи ће те заболети.

А вук рече:

— То и јест невоља, псетанце моје, што ме очи већ одавно боле, а говоре да прашина од овчијег стада добро очи лечи.

Различите вијести.

Поскупиће цикорија (цигура). Фабриканти цикорије из наше државе држали су у Прагу састанак, на ком су закључили, да повише цену цикорији за 6 К по метричкој центи. Чине то, кажу они, зато, што је поскупила радна снага и материјал из ког се прави цикорија.

Монопол петролеја. Нашој држави треба све више новаца за војску и убојне бродове. Треба-

ће неколико стотина милиона круна за то. Од тога отпада велики део и на Угарску и Хрватску. Сад у Угарској мисли влада, да узме у своје руке трговину петролеја, да уведе монопол, као што је монопол соли, како би дошла тим начином до великог прихода, који сад иде у корист приватних великих трговаца петролејом.

Слаб принос вина. Са свију страна туже се, да ће берба винова бити слаба. У време прскања винограда против перонеспоре падале су кише, спирале прскање с листа, па је болест перонеспора захватила силне винограде, те ће на многим местима бити берба једва за једну осмину лањске.

Нов порез. Министарство финансија спрема нов закон о порезу, који ће се ударити на наследства и дарованја. Овај ће порез теретити много већма богатије, јер ће висина пореза расти према висини наследства и дарованја већма, него што би то размерно требало бити. То ће бити тако звани прогресивни порез.

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане ђаке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник" у Загребу, па ће добити одмах сва даљна нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкиње (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских доброт. задруга.

-- ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО --
У БЈЕЛОВАРУ
препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534
господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су на прве објављене и најгласовитије творнице **Ф. и И. Коваржик из Простејова у Моравској**, и шиваћи стројеви су из најгласовитије фабрикате, систем „Пфаф" и „Сингер". За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на обročно отплаћивање уз творничке цијене и обављамо све поправке засјецајуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици.

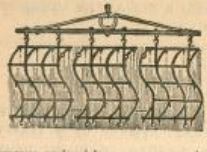

Управа.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства"**. Из тог фонда **снабдијева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:
„Резервирани котар" цијена Круна 1.—
Коста Мајкић:
„Борба чешког народа" „ „ 0·80
Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 31. Загреб, у четвртак 5. (18.) августа 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недјеља

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·80 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута увршћују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

У сељачкој школи.

Наши противници не могу да нам се начуде доста. Никако не могу да разумију, откуд то да смо тако дурашни постали у оном што тражимо, како то да се не дамо ни с чим, ни милом ни силом сатјерати у кут, ко нам даде ту тврдоглавост, ту упорност и чврстоћу. Они су били научили да ми брзо малакшемо, да клонемо или под првим ударцем, или да се дамо обманути с неколико слатких ријечи. Махни само бичем или пружи мали прст, па ето ти Срба под ногама. Тако су они научили.

И сад, кад више није тако, они се свему домишљају, они виде у том и школу из Београда, и прсте краља Петра и поуке из Русије. Они су толико научени на краткоумље наших старих, те држе да ми сами од себе никад паметни постати не можемо, да ниједне паметне ствари сами учинити нисмо способни.

А господа швапска и мађарска љуто се варају. Не треба нама ићи у школу ни у Србију ни у Русију. Ближе ми школу имамо и јефтинију.

У првом реду, нисмо ми никад били глупи. Наши стари били су само лаковјерни, безазлени, па се дали варати, а у другу руку нису умјели заталасати цијела народа, кад се радило о народним стварима, нису имали ослонца на сав народ, па су, дабогме, били слабији, брзо су клонули.

Довијека се човјек не да варати. Опече ли се неколико пута дијете неразумно, трза други пут руку кад се примакне врућем. Те и ми. Ако су нас варали, и наварали су се до миле воље. Прогледали смо једаред, па се више не дамо варати. Више не помаже мамљење, глађење и умиљавање. Сјећамо се, како су нам прије одмах иза тога миловања сваки пут нож у прса заболи. Остали ожиљци и бриде љуто. Зато не помаже више ласка никаква.

А друго, нама је пошло за руком да закукамо цијели народ за народну ствар: град и село, фрак и кожун (њурак), штифлету и опанак. Сад смо сви у опћем колу, много нас је, много, стотине хиљада. Ко би то сад уморио и застрашио? Лако је негда било заплашити и сморити шаку господе, која су водила народну политику, а народ о том није имао појма, на њега се нису могли подупријети.

На народни посао дошао је сељак наш, политиком народном узео се бавити и он. То нам је дало нову стоструку снагу, али и поуку велику. То је она поука и школа, од сељака смо научили бити устрајни, упорни и дурашни. Не од краља Петра ни од цара руског, него од сељака нашег. Он од нас примио знања, а ми од њега научили, да успјеха нема без сељачке устрајности и неуморности. Јер нико, нико није тако стрпљив, устрајан, неуморан у оном што предузме, као ратар Гледао сам их: вода брзица брдска руши му обалу. Он дође, подигне брану, па окупан у знојуи води, замазан стаје више ње, таре знојем са чела и одгања с њега слијепљену косу, и задовољан говори у себи: Деде сад руши, ако можеш. Али бујица надре, однесе брану, поруши обалу.

Ратар долази да обаће своју луку, да види је ли вода нашкодила брани његовој. И нађе чудо. Огледа све и све што каже ово је:

— О, брате, ала јаке воде, бог јој се смиловао. Нема ништа, морам још чвршће брану начинити.

И отпочиње се изнова, забија у земљу, плете, плива у води и знојуу, док дјело не буде готово, док се не начини брана, којој никаква поплава не може одољети.

То је та чудна и тајновита школа, у којој ми учимо, како се мора радити, па да се постигне нешто, био то кућни рад, или рад политички, народни.

И кад је изучимо добро и ми господа, чудиће се још већма Швабе и Мађари. Неће им бити доста ни краљ Петар ни цар руски. Кривиће ваљда и султана турског и богдихана кинеског. Али им помоћи неће. Мучићемо се, знојити, трпјети прогонства, ићи на изборе колико хоће, као и тежак на дивање бране, док једаред не виде они што стоје на челу ове државе, да ничега нема, што нас може примирити, осим правда и законитост.

А.

Русија.

Ослобођена Русија за Јованових наштьедника до великог метежа (од 1505. до 1605).

Јован Грозни убио је, како смо већ чули, свог сина Јована. Кад је умро, остала су иза њега два сина: Теодор и Димитрије. На пријесто сио је Теодор. Био је то човјек добродушан, кротак као јање и слабоуман. Државним пословима није се бавио. Устајао је у четири сата, тада му је дошао духовник с иконом свеца тога дана и светом водом и читао молитве, а с њим и цар. По том је ишао к царици која је живјела засебно, и с њом заједно на јутрење. По јутрењу је примао оне који су му долазили по чему, особито калуђере. У девет сати ишао је на службу божју, у једанаест би ручао, иза ручка је спавао, па ишао на вечерњу. Иза вечерње забављао се до ноћи: пјевали су му пјесме, причали приповиједтке, комедијаши играли разне игре. Често је цар сам ишао звонити у цркву, јер је уживао у звуку звона. Полазио је и света мјеста и то и пјешице, обдаривао је сиротињу. Народ га је волио ради његове доброђудности. Руски народ у опће гледао је у слабоумним људима безгрешне и „блажене" људе. Такав је владар царевао у Русији од 1584 до 1598 године. То јест није царевао него носио име царско. Владао је у истину његов шурјак, бољар по имену Борис Годунов. Когод је цару долазио по какву државном послу, цар га је одбијао и слао Годунову.

Годунов био је човјек бистар, окретан и вјешт управник. Управљао је државом добро. Нису се испуниле наде околних држава, да ће за слабог цара Теодора настати нереди у Русији. Русија ослабити и они је растргати.

Власт је занијела ум Борису, пожелио је да сам постане цар и стога преко купљених убојица отпреми на онај свијет Теодорова младог брата Димитрија, дјечака још, који је требао наслиједити Теодора, јер он није имао дјеце. Кад је убио Димитрија, био је тврдо увјерен да ће бити изабран за цара као шурјак бившег цара. Тако је и било. Кад је Теодор умро, 1598. год. бољари изаберу за цара Бориса, који је царевао до 1605. године.

Испрва је Борис благо и добро владао. Али у то се стадоше кроз народ проносити гласови, да убијце најмлађе нису убиле Димитрија, ван дјечака њему слична. Правог Димитрија да су сакрили пријатељи у неки манастир. Тада се Борис почео бојати, да се не би дигла буна против њега и стао је прогонити све оне бољаре на које би и мало посумњао, да му о злу раде. Стога га узеше мрзити бољари, а ратари су га замрзили, што је из њих слободних људи начинио кметове, заробио их, само да се улаже племићима. Тако и Борис није дуго уживао мира, зло дјело није му донијело среће. 1605. године појави се неки човјек непознат, сличан по ваншгини убијеном царевићу Димитрију, и прогласи се за царевића Димитрија. Био је то, како се нели, калуђер из манастира Чудова, по имену Григорије (Гришка) Отрјепев. Кад је од неког чуо, да је налик на покојног царевића, он побјегне из манастира у Пољску. У Пољској се прикаже као руски царевић и замоли помоћ од Пољака. Пољаци су мрзили Русе ма да су Словени као и Руси и бојали се Русије, која је све више јачала. Уз то су Руси православни, Пољаци католици, а у оно доба гледало се на вјеру много више него ли сад. Стога Пољаци једва дочекају, да направе неред у руској држави те даду помоћ Лажидимитрију, да провали у Русију и дигне буну. Димитрије то и учини, а многи бољари и народ пристану уз њега. У томе умре Борис ненадано. Народ је то сматрао казном божјом, а у Русији настане страшни неред и метеж, који је трајао од 1605. до 1613. године, претворио Русију у пустош и погориште, утамањио стотине хиљада душа, унио бједу и невољу у народ, укратко, уназадио Русију за сто година.

Прије него што пријеђемо на описивање тога грозног по Русе времена, проговоримо неколико ријечи о народном и државном животу руском прије тога времена. **б.**

Српске народне девојачке песме из Србије.

I.

Која гора разговора нема?
Романија разговора нема.
Проће Павле, па је разговара,
И проведе коња маленога,
А на њему брата рођенога,
А на брату седамнаест рана.
Питала га сестрица Јелица:
„Ој, Бога ти, мој брате рођени,
Одашта си рана допануо,
Ил' од пушке, ил' од бритке сабље?"
А он рањен њојзи одговара:
„Ој Бога ми, сестрице Јелице,
Нигде ране задобио нисам,
Ни од пушке ни од бритке сабље.
Већ сам рана један допануо,
Моја сејо, јаде не видела,
Од пустијех девојачких зуба.

II.

Рано војска под Београд пала,
Рано пала, рано вечерала,

Вечерала, па је и поспала.
Све поспало, ко да је поклано,
Сам не спава дијете Тадија,
Већ он слуша шта виле говоре.
Вила вилу из села дозива:
„Ајдемоте, виле, под Београд,
Да стрељамо по војсци јунаке".
„„Кога ћемо прво стријељати,
Или Рада, или Милорада?""
„Нити Рада, нити Милорада,
Већ онога дијете Тадију,
Што га мајка није варовала,
Од уранка и од уторника,
Од суботе и светле недеље".

„Босанска Вила". Забележила Радојка М. Стефановићева.

Раширеност „Српског Кола" по Лици.

У Лици нам је врло слабо раширено „Српско Коло". Имамо читавих општина, где нема ни једног или ниједног претплатника. Да видите сви, како мало претплатника имамо у Лици, ми ћемо вам овдје изнијети, на колико српских душа у сваком личком котару долази један број „Српског Кола". Рачунали смо ово почетком прошлог мјесеца и тешко да се од тога доба много тога на боље промијенило.

У кот.	Удбина	долази	1	Срп. Коло	на 388 д.
„ „	Грачац	„	1	„	„ 374 „
„ „	Госпић	„	„	„	„ 353 „
„ „	Оточац	„	„	„	„ 322 „
„ „	Брињe	„	„	„	„ 304 „
„ „	Лапац Д.	„	„	„	„ 282 „
„ „	Перушић	„	„	„	„ 163 „
„ „	Кореница	„	„	„	„ 149 „

Дакле, најгори је котар удбињски, а најбољи коренички.

Сам котар војнићки у жупанији модрушкоријечкој има више претплатника него четири личка котара: лапачки, грачачки, госпићки и оточки. Војнићки котар има 220 претплатника, а ова четири котара само 212! Једна општина Војнић има четири пута толико претплатника као цио котар удбињски у Лици, а у цијелој Лици има једино котар коренички више претплатника него једна општина Војнић у котару војнићком.

Ово служи на велику част српском народу у војнићком котару, али тешко да служи на дику нашим Србима Личанима.

Котар госпићки има 51 претплатника; грачачки 52; коренички 116; лапачки 55; оточки 54; перушићки 20; удбински 27; брињски 17. То је свега 392 претплатника. Мало и премало за цијелу личкокрбавску жупанију.

Ми молимо Србе Личане, и ратаре и господу, нека раде много о том да се „Српско Коло" прошири у народу. Не говоримо ми ово за неку своју корист, него за корист свију нас Срба. Истина је то, која пада сваком у очи, да је свуда, гдје се „Српско Коло" више година много чита, српска свијест јача, народни сељачки понос и отпор према свакој сили већи, насртљивост наших душмана мање опасна и тако побједа народна поузданија и сигурнија.

То знаду и наши непријатељи. Зато је „Српско Коло" и било толико нападано у велеиздајничком процесу. Стога је и Акурти онолико грмио против њега и оних, који су ун. писали и ширили га. „Српско Коло" отвара очи српском народу, а нарочито српском ратару. Непријатељи наши не воле да српски народ гледа, они не маре да он очи отвори, они желе из дна душе, да ми до вијека слијепи главом о сваки ћошак тупамо. Стога мрзе и на наше „Српско Коло" и о глави му раде. Па ако га они мрзе, а ми зањ не маримо, како онда, да оно напредује, да се прошири, повећа и још боље и успјешније поради на нашим српским и сељачким пословима.

Срби Личани, порадите да „Српско Коло" у што краћем времену узима барем још 392 претплатника. Онда би то одговорало колико толико броју српског народа у Лици.

Квочка и пилићи.

— Васа Лава Толстоја. —

Квочка извела пилиће и није знала, како ће их сачувати. И она им рекне:

Уђите опет у љупину; кад ви будете у љуски, ја ћу сјести на вас, као што сам и прије сједјела, и сачуваћу вас.

Пилићи послушају, поћу у љуску, али нису могли никако унићи у њу и само су нагњечили крила. Тада једно пиле каже матери:

— Ако морамо за увијек остати у љупини, онда би било боље, да нас ниси ни излегла.

Ноћне патроле (страже).

Из општине Црквени Бок туже нам се да се тамо пречесто одређују ноћне патроле и уз то силе неке људе да навијек иду у ноћну патролу, а неки не иду никад.

Да народ знаде шта о том одређује закон и да се узмогне притужити, ми доносимо тачно од ријечи до ријечи оно што о том говори владина наредба од 19. I. 1874. број 16658:

„Будући да су општине у смислу § 26. тачке 7. закона од 1870. године (о уређењу општина) дужне бринути се за узаржавање јавне сигурности у свом подручју, то се одређује, да се у свима општинама и мјестима увести имаду обилажење *ноћне страже* (патроле).

Изнимкама може мјеста бити само онђе, гдје кот. област у договору с дотичним опћинским или мјесним поглаварством за сходно нађе, али тада остаје кот. област одговорна за такву изнимку.

Ноћне страже имаду не само дотично мјесто, него по потреби цијели околиш његов обилазити.

На вршење те дужности имаду се дотични становници позивати по реду. *Сваки опћинар од 18. до 50. године своје добе дужан је, кад ња њега ред дође*, или сам, или по свом непорочном, те уједно за то врсном замјенику, код тога учествовати.

Изузимљу се од те дужности само особе, наведене у §-у 48. закона од 1870., наиме: државни, градски и опћински чиновници, војнички часници, жупници и капелани, учитељи, *затим осим тога још и самци на забитном мјесту села станујући*, дочим се сумњиве и иначе погибељне особе од учествовања код ноћних патрола искључују.

— — — — — — — — — — — — — — —

Те ноћне страже имаду се по мјесној потреби из 3 до 5 особа састављати, а вођу опредијелиће им свагдје и сваки пут опћински или мјесни поглавар из њихове средине; надзирање истих у обзиру тачнога вршења њихове дужности пак надлежаће опћинским и односно мјесним поглаварима.

Ноћне страже трају од мрака до зоре. Пронађени се, да је или појединац, позван на вршење ноћне страже, или цијела ноћна стража занемарила своју дужност, имаде се дотични кривац или кривци одмах код опћине по претходном преслушању и констатовању кривње казнити затвором од 1 до 5 дана у опћинској кући, или глобом која одговара досуђеном затвору на корист убошке закладе дотичнога мјеста уз право утока у смислу §-а 45 закона од 1870 (у року од 8 дана) на претпостављену кот. област и односно жупанију.

— — — — — — — — — — — — — — —

Према наредби владиној од 14. I. 1880 број 20605 имаду ноћне страже крстарити до бијела дана и *ако се укаже потреба, може се одредити и више патрола или се може појачати она једна.*

Дакле, свако од 18 до 50 година, осим наведене господе и људи који живе на осамљеним мјестима, мора ићи у ноћну патролу кад дође ред на њега. Ту не смију опћ. чиновници по својој вољи неког опраштати, а некога непрестано гонити на стражу. Више патрола смије се одредити, кад учестају краће и друга злочинства, а не кад пуне у главу опћ. чиновницима.

Писма из народа.

Ратар о „Српском Колу".

Ратар Милош Пешкир из Блињског Кута писао нам је 3. о. мј. писмо, из кога вадимо нека мјеста:

Као свагдје, тако и јуче код св. Илије у Блињи покушам да добијем ма ког претплатника на наше дично „Српско Коло". Али ме мала срећа послужи, јер добих само једног претплатника. Наш свијет вели да нема новаца, али за пиће не фали. Кад би наш сваки Србин ратар, који је писмен, знао цијенити што за нас вриједи „Српско Коло", сигурно би било више претплатника, али, на жалост, тога код нас још нема. Многи се боји да ја имам какву награду зато што сакупљам претплатнике.

Зимус дођем једном нашем Американцу, који је био дућанић неки отворио и понудим га да се претплати на „Српско Коло". Обећа ми. Чим сам добио у брзо затим први број „Српског Кола" пошаљем му га, а он ми га поврати непрочитана. Наљутим се тада на њега и нисам га хтио ни гледати. Не ћу ништа да имам посла са човјеком који неће с малим да помогне наш српски посао. Звао ме на мировину, ја нисам хтио да се мирим и имао сам с њиме ријечи, али нека, није ми жао, кад је за поштену ствар.

Зато препоручујем нашим драгим читаоцима, да није доста читати само и бити претплатник „Српског Кола", него га треба и ширити и толмачити важност „Српског Кола" и рад његов, који је на велику корист нас, јер „Српско Коло" учи нас и раду и реду и здрављу, а богме нас и у политици свијести доводи и васпита.

Дакле: На ноге, Србине ратару! Хватај се „Српског Кола" тога, од вишњег је дошло Бога!

У Блињском Куту 3 VIII. 1910.

Милош Пешкир,
ратар.

Из *Тријња* пише нам ратар Живко Манојловић, како се код њих неправедно провађа деоба земљишне заједнице, па опомиње ратаре, да не деле заједница, јер ће остати без пашњака. Куд ће онда с марвом. Он нас моли нарочито да то метнемо у „Српско Коло".

Ми му чинимо по вољи, али додајемо, да је негде за народ повољније поделити земљишне заједнице, а негде оставити их и даље. Народ нека се равна, према томе, како је за њега згодније. Нама је свеједно, делила се не делила се, само ако је по народ корисно.

Широм Српства и Словенства.

Уз слику.

У Србији излазе четврту годину већ новине за просвећивање српских ратара, сличне нашем „Срп. Колу“ зову се „Народне Новине“. Издаје их велики пријатељ ратарски Живојин Дачић. Новине су врло раширене у народу. Сада имаду близу четрдесет хиљада претплатника. Заузимају се за њих сви, и ратари, и господа, и држава и краљ. Држава је листу опростила поштарину, па се бадава поштом разашиље. Краљ сваке године даде листу прилог, у њега се онда, богме, угледају и други. Ратари шире лист у велико, јер су видели досад да им је најбољи пријатељ и саветник. Шире га сви ратари: од ратара посланика у сабору Србије, па до оног најнеугледнијег човека.

Милуи Лукић,
ратар, посланик у скупштини (сабору) краљевине Србије.

У данашњем броју доносимо слику ратара Милуна Лукића, који је посланик у сабору у Србији и један од највећих пријатеља ратарског просвећивања, па онда и један од највећих пријатеља ратарског листа „Народне Новине“. Ми његову слику доносимо зато, да покажемо онима неукима ратарима, који држе да је читање господска дангуба, како има и ратара, угледних и паметних, који цене знање и науку, па настоје на сваку руку, да ратар стекне што више знања и науке. Нека се на честитог ратара српског Милуна Лукића угледају и наши ратари.

Са пута кроз народ.

У почетку ове године написао сам у „Српском Колу“ неколико чланака о том, како се Срби слабо множе нарочито у неким крајевима Славоније због тога, што многе Српкиње неће да рађају дјеце, него их саме на сваку руку у себи убијају. Дао сам тима чланцима натпис: Бројеви смрти, јер значи да ће се утрти наш народ, гдје се мало дјеце рађа, а умире много као обично.

Моја туга, кад сам писао оно, била је тијем већа, што сам држао да српски сељак не увиђа још колико је то зло и гријех. Јер док је тако, дотле је мало користи од говора и прекињања. Догод народ сам не види да је зло што се ради, дотле нема спомена поправку. Најприје човјек мора видјети да је нешто зло што чини, онда ће већ наћи пута и начина, да злу доскочи.

Али кад сам прошао само летимице кроз Славонију, ја сам видио, да није све онако црно како сам мислио. Ја сам наиме опазио, да се у народу почела будити савјест; да српски ратар види већ куд води убијање дјеце и нерађање; да он то почиње држати за један гријех и злочинство; и да их има који се поносе што имају доста дјеце.

Састао сам се с једним ратарем из парохије Српско-Капелске. Разговарали смо о свему и свачему. Али још прије разговора, одмах како ми је казао своје име и презиме — „представио се“, како то господа веле — рекао ми је поносито:

— Познат сам по том што имам највише дјеце у селу.

И почео ми човјек говорити о својој дјеци, о свом уживању у њима; о том како не страхује да ће остати самохран; како се не мора бринути за туђина слугу; како посао напредује и њива уз свог радена; како је тешки и смртни гријех и велико злочинство убијање порода свог; како рад ствара благостање, а гдје није доста руку, нема говора ни о раду, па ни о благу. Тужио ми се како је у њиховој парохији опао број Срба због слабог броја порода, многе наше

српске куће опустиле и дошле у руке другима.

— То је један човјек, рећи ћете. — Али ево вам другог примјера:

У Бјеловару ми причаху како су „Американци“ из Нових Пављана у котару бјеловарском послали из Америке 1400 К, да се купи за њих звоно. Али тим звоном да се звони само оним Српкињама које су оставиле дјеце иза себе.

Нисам имао у руци писма које су послали ти Американци уз тај новац. А рекоше ми да је у њему лијепо разложено, како не смије звонити њихово звоно умрлим нероткињама.

Овдје се, видите, не ради о једном човјеку, него о лијепом броју наших ратара. А гдје народ сам од себе почне овако мислити и радити, ту има много наде да ће се злу доћи главе или барем, да зло не ће бивати веће.

А

Шта се збива у нас и у свијету.

Краљев осамдесети рођендан. Данас се навршује 80 година што се родио наш краљ. У свом веку много је препатио и као владар, и као отац и као муж. Заслужио је да има мирну старост. Али је не може имати, јер је краљ државе, у којој живи сијасет народа, од којих два, немачки и мађарски гњаве све друге, а ови се бране, коликогод умеју и могу. Утеха му је барем то, што је под старост дочекао, да му држава буде много јача, него онда кад је ступио на престо. А што потпуног мира није дочекао, то је његова судбина, да тако кажемо, као што је суђено и нама Србима да вечито страдамо и никад мира немамо. Желећи мира и одаха себи, ми га желимо и краљу искрено. Од нашег краља, који се није дао сатрти ни од какве невоље, а доживео је толике, него је и сад још чио и свеж учимо се, да никад не малакшемо, да никад духа не изгубимо, да се иза сваке беде још упорније и тврдоглавије лаћамо посла. И доћи ће дан, кад ћемо се мање тужити на невоље, умор, тешки рад.

Распуст сабора. Наш сабор биће распуштен у понедељак 22. о. м. Избори ће бити у октобру или новембру.

Претплатницима. Обуставили смо лист свима који нам нису послали ни филира у име претплате за ову годину.

Онима који су нам послали претплату само за прву четврт или прву полу године, послали смо опомене.

Ово је одговор свима онима који нас питају зашто смо им обуставили лист или послали опомену.

Молимо све да нам што прије пошаљу претплату за другу половицу године. Претплата је 1 К 60 ф.

Срби ратари! Пазите на изборне листине и препишите их у опћ. уредима. Ви који читате и знате, о чем се ради, обавјештавајте друге, нека сви нови изборници дођу спремни и сложни као један човек на биралиште. Ви стари изборници већ знате, како се бори и о чем се већ ово пета година ради у нашој земљи. Малаксати се и клонути не сме. Зар да узалуд буде све оно што смо претурили преко својих глава нарочито задње две године?

За „Српско Коло“. Послали су нам гг.: Светислав Мародић из Абације за претплату на „Српско Коло“ и накнаду штете „Срб. и Колу“ 18 К 20 ф. (скупљено у друштву омладине); Евген Думча из Св. Андрије (претплатио друге) 10 К; Милић Радаковић из Могорића 4 К 80 ф.; Антоније Орлић из Јосипдола 19 К 20 ф.; Стево Баста из Д. Тузле 10 К (накнада штете „Срб. и Колу“); Ниџифор Грубић из Миклеушке 16 К; Михајло Миливојевић из Ријеке-Мучне 6 К 40 ф; Радивој Стојковић из Сурдука 9 К 60 ф. и Ј. Бастајић из Свинице 16 К.

Много захваљујемо свима на заузимању.

Народна побједа у Цривеном Боку. 17. маја ове године био је избор опћ. заступства у Црквеном Боку. Код избора побиједио је народ странку злогласног свједока у велеиздајничкој парници Симе Турајлића. Тај избор био је укинут и на дан 6. августа одређен други избор. И поново побиједи народ странку Симе Турајлића. Симо Турајлић је опет уложио уток.

Честитамо Србима ратарима у опћини Црквени Бок на побједи. Да је Турајлић побиједио, мраз би пао на образ народни, сав би поштени свијет прете упирао на њих, што су допустили да уђе у опћинско заступство човјек, боље нечовјек, који је пљувао на српско име и светиње, и који је радио о глави толиким добрим и поштеним Србима.

Никад злодуху право. Кад патријарси и владике не дају ништа за народне ствари, онда радикали вичу: појеше све, ништа не дадоше народу. (А баш радикали ништа не дају). А кад патријарси и владике даду, онда опет вичу радикали: Не верују им народе. Не дају то они што воле српство, већ што имају рачуна да дају. И никад злодусима право.

Тако је прошлог месеца дао патријарх 1000 К за „Привредник“. А Јаша Томић грди у „Застави“, како је он то дао да се умили Матијевићу Владимиру, па да његова рођака Летића метне за патријарха. Као да Матијевић поставља патријархе, и као да је патријарх стар човек, па рачуна на смрт сутра и као да се са 1000 К може подмитити народ, и најзад, као да

ће тих 1000 К у џеп Матијевића, који је до сад дао за „Привредник“ из свог џепа најмање сто хиљада круна.

Не волимо грдити у новинама. Али ово што ради Јаша Томић могу само рашити најпокваренији људи!

Конгрес српских земљорадничких задруга у Србији. Ове године одржаће српске земљорадничке задруге у Србији конгрес у месту Лесковцу 28 и 29 августа то старом. Како тамо поштују задруге види се по том, што конгресу председа проф. свеучилишта и кин. у пензији Лозанић, а уз њега седи на конгресу министар просвете Жујевић, посланик у Риму и министар у пензији Вујић, начелник града Београда Главинић, професор свеучилишта Радовановић, директор свију жељезница у Србији Поповић.

Упознали се преко „Српског Кола“. Ратар Покрајац из Крњака писао је један чланак у „С. К“ и потписао се. То је прочитао Покрајац Прока из Тамишког Ковина у Банату. Па како су се и његови стари доселили из Хрватске, то је он писао у Крњак Покрајцу и пита га, које је његово Крсно име, не би ли тако могао установити, јесу ли му се у стари отуд доселили. Покрајац из Крњака послао нам је то писмо и радује се, што је ето „Срп. Коло“ узрок, да се Србин ратар из Крњака дописује и зближава са Србином ратаром из Ковина.

Лопови на послу. Кад виде да срп. сам. странка неће да изда народних права, онда чивутске новине почињу опет биједити странку, а нарочито прве људе у њој, невјерством према држави. Нарочито нападају на посланика Светозара Прибићевића. Тако је неки дан чивутски лист Drau (Драва) у Осијеку напао Прибићевића, па између осталога вели: *„Та дух Петров* (краља Петра) *пратиће га на свима његовим путовима, а ако је потребно, котрљаће се и динари* (српијански новац) *до Коренице“.*

„Србобран“ је због овог позвао владине новине, да се искажу шта мисле о оваквом писању, јер је тај чивутски лист у пријатељству с владом. Владине новине „Narodne Novine“ одговориле су да осуђују и никако не могу одобрити овакво писање.

Тако су Чивути увијек први кад треба нападати и биједити Србе.

Краљевић Александер путује овог мјесеца на Цетиње, да честита свом дједу књазу Николи 50 година владања. Хтио је проћи кроз Хрватску, задржати се неколико сати у Загребу, а неколико у Ријеци (Фијуми). Али из Беча је поручено, да туда не путује, него на Пешту, Беч и Трст.

Чудна ли страха! Као да ће сва Хрватска букнути у пламену буне, ако српски краљевић прође кроз њу жељезницом. Гадно су добри савјетници одрнили горе српски и хрватски народ.

Различите вијести.

Порез на пјанце. Сељаци руског села Снагости у Русији обратили су се на власти с молбом, нека им се допусти, да увеле порез од 5 копјејака (15 филира) на сваку боцу ракије, који мора платити купац. У Русији држава продаје ракију у државним крчмама, па би чиновник, који је продаје, могао и лако купити тај порез, а зна се тачно, колико се прода сваки дан. Новцима, који се за то добију, ратари би подигли школу.

Колико трошимо на војску. Прошле године потрошено је на државне потребе у Аустроугарској 3 милијарде и 405 милиона круна, или 74 круне на сваку душу. На војску је потрошено 509 милиона круна или преко 10 круна на душу. Број војске без морнара износио је 395 хиљада. Сваки 126 човјек је војник, а годишње нас стане један војник 1164 круна.

Русне дјевојке, као наше, о разним свецима гатају, хоће ли се удати. О Духовима учинила је то у мјесту Вјатка дјевојка Акимова. Бацила је вијенац у воду, али јој је потонуо. Иза тога напала ју је туга велика, била је узвиђе жалосна, док се није скоро објесила.

Ето, што може урадити луда празновјерица.

Срби православни у Босни. 1878 године било је у Босни Срба православних 496.485, или 42·88%, муслимана било је 448 631 или 38·73%, а католика 209.391 или 18·08%.

Године 1907 било је православних Срба 782.831 или 43·41%. Муслимана било је 602.000 или 33·38%, а католика 400.481 или 22·20%.

Срби су се добро држали, јер их има преко по процента више него прије према осталима. Срби се нису умнажали досељавањем. Све се то народило у Босни. Католици су порасли за 4% према другима, али не умнажање домаћих, него досељавање. Преко 100.000 католика уселило се. Муслимани су опали према другима за 5%, и то због исељавања.

Пас и кухар.

— Басна Лава Толстоја. —

Кухар је спремао ручак; пси су лежали пред кухињским вратима. Кухар је заклао теле и бацио црева у двориште. Пси дочекаше, појеше и рекоше:

— Добар је кухар: добро куха.

Мало после кухар чисти грах (пасуљ) репу и лук, и избаци обреске. Пси полетеше, окренуше њушке и рекоше:

— Покварио се наш кухар: пре је добро кухао, а сада није ни за што.

Но кухар није слушао паса, него је кухао ручак по свом. Ручак су појели и похвалили господари, а не пси.

Одговори уредништва.

Николи Рудићу. Ми вам шаљемо редовно „Српско Коло“ на госп. учитеља. Тако и Аџићу Јанку. Питајте код њега. А ако он не добија, онда је погрешка код пошиње, па тамо прикричите, да се пази на лист.

J. Ш. у Кућанцима. Сад смо разумјели. Вас 34 можете по §-у 78. закона остати и даље у заједници. Жупанијска област изаслаће повјереника свог, па ћете у споразуму с њиме израдити за вашу пашњачку заједницу правилник. Код тога ви одлучујете, а не повјереник. Правилник ће ићи на потврду влади. У правилнику не може бити ништа што је противно закону о уређењу заједница. Али у границама тога закона ви посве слободно састављате свој правилник.

Сам закон одређује, да онај који кани продати своје право на пашу мора најприје понудити заједници, па ако она неће да га купи, онда га тек може продати оном коме није у заједници. Дакле, не бојте се, да ће се туђинци увући. А за сваку сигурност, ви у правилнику одредите велику приступнину за туђинце.

Мих. Богд. у Stelton-y (Америка). Добро би било да покупите потписе ви који сте из општине Топуско и противите се диоби. Против диобе је велика већина виђењика, али влада је провађа упркос томе. Диобу траже франковци, а влада им иде на руку. Нико од Срба није за диобу. Нису вас добро обавијестили, па зато не можемо штампати што сте нам послали.

Ради Студену у Бобреку у Пруској. Нисмо добили Вашег чланка о козама. Напишите опет и пошаљите нам, па ћемо штампати.

Општ. поглаварство може, ако хоће, примити накнаду у новцу од женске која је човјек негдје у свијету, па не може на работу, патролу итд. па за тај новац узети замјеника. Али у многима општинама отишло је толико мушких глава у свијет туђи, да се не може наћи доста замјеника, те власти гоне на ове послове и жене.

Што се тиче оне штедионе, ми ћемо тамо писати, да се тако више не ради. Послаћемо вам „Србобран".

-- ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО --
У БЈЕЛОВАРУ
препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534
господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве обљубљене и најпознатије творнице **Ф. и Н. Ковиржик** из **Простејова** у Моравској, и шиваћи стројеви су из најгласовитије фабрикате, систем „Пфаф" и „Сингер". За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на обročно отплаћивање уз творничке цијене и обазлажемо све поправке заступајуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици.

Управа.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;
задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства"**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника" на замјете и тровницу, или се школује.

Позивљу се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, **печење** и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1188

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:
„Резервирани котар" цијена Круна 1.—

Коста Мајкић:
„Борба чешког народа" „ „ 0·80

Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 32. Загреб, у четвртак 12. (25.) августа 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·80 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута уврштају, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописа се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Коалиција остаје.

22. овог месеца, после седнице у којој је распуштен сабор, одржали су посланици коалиције састанак, на ком је једногласно решено, да коалиција остаје и на даље на окупу.

Шта више, како изгледа, коалиција ће од сад бити још чвршћа. У коалицији су три хрватске странке: Хрватска напредна странка, Хрватска странка права и Автономни клуб, и једна српска: Срп. сам. странка. Сад се воде договори између оне три хрватске странке, да се стопе у једно. Тако би место четирију странака биле само две у коалицији: једна српска и једна хрватска. А ми знадемо да се послови много лакше врше, ако је мање странака. Где је много странака, ту лако долази до збрке, заваће и цепања.

Непријатељи српског и хрватског народа рачунали су, да ће се коалиција расцепити, па да ће онда у несложном народу они утврдити туђинску власт за увек. Зато су и претили, и наговарали, и умиљавали се. Причали су како они хоће да се из коалиције избаце само неки људи немирна духа: као бивши подбан Николић, Хинковић, Прибићевић и неки његови пријатељи, те неки напредњаци, а да они немају ништа против коалиције саме. Тако су писале мађарске владине новине и новине бана Томашића. Хтели су тиме да између посланика коалиције посеју неповерење међусобно, да их позавађају, па онда да уживају, кад се коалиција расцепи.

Али им није упалило. Опекли се. Прозрео је свако њихове рачуне. Видели су и народ и посланици њихову намеру да ослабе коалицију и растепу је. Зато је коалиција остала на окупу и сложна повешће наш народ у борбу за права народа и отаџбине.

Ми се тврдо уздамо да ће коалиција и победити. Победиће зато, што и већина господе и већина ратара знаду да нашу домовину не могу спасти нити сами Хрвати, нити сами Срби, ван само слога Хрвата и Срба. И једни и други преслаби су сваки за се, и кад се не би клали међу се. Али кад би се Срби и Хрвати расцепали, одмах би настало свађање између њих и онда би борба с Мађарима била још тежа. То знаде народ и тражи слогу, па ће и подупрети, као и досад, оне који проповедају ту слогу, тај једини наш спас!

А победиће коалиција и зато, — што народ има велико поверење у коалицију, јер је досад видео да посланицима коалиције није стало до своје користи, да никад нису хтели за своју корист предати народ и отаџбину у руке непријатеља. И пре и сад могли су посланици у коалицији доћи до части и господства, да су хтели попустити и поклонити се. Али они то не учинише, него је за Рауха 6 посланика срп. сам. странке било спремно да иду и у тамницу пре, него што би изневерили народ.

Слога и поштење посланика у коалицији и њихова љубав према нашим светим правима људским и народним највеће су јамство народу нашем. Стога ће народ опет листом држати уз коалицију, па ће с њоме сложно у борби и победити. Да се не варамо, уверени смо и скоро ће се то показати и на изборном борилишту.

Одлука српске самосталне странке.

Задње вријеме проносиле су се вијести, да посланици с. с. с. нису сложни и да ће се странка поцијепати, јер, тобоже, неки су уз владу, па хоће да избаце из странке незадовољнике: Светозара Прибићевића и још неколико њих. —

То није била истина. Те вијести ширале су у народ владине новине, само да створе у народу пометњу и забуну, па да влада у мутном лакше лови.

То се најбоље види и из ове одлуке, коју су посланици с. с. с. створили на свом састанку (конференцији) који је одржан 23. о. мј., а која гласи овако:

„Посланици с. с. с. на сабору краљевине Хрватске и Славоније састали су се након распуста сабора у конференцију, те су послије кратке расправе констатовали своју потпуну сагласност и једнодушност у схваћању политичког положаја, и чињеницу, да до сад ниједна појава ову сагласност и једнодушност помутила није. Гледајући у хрватско-српској

коалицији јединог носиоца мисли народног јединства Срба и Хрвата и представника независне народне политике, устаје српска сам. странка одлучно против сваког покушаја, који би ишао за цијепањем коалиције, а радосно ће поздравити ралиирање (стапање) свију Хрвата у коалицији у једну странку као залог, да ће тиме положај наше отаџбине према вани ојачати, а и наши унутрашњи хрватско-српски односи постати још чистији и одређенији. Уједно очекују, да ће наш народ сада послије распуста сабора одушевљен истом мисли загазити у најживљу изборну борбу, коју ће српска самостална странка водити сложно с осталом коалицијом".

Народ треба да се угледа у своје посланике и сложно да загази у изборну борбу, увјерен, да ће и његови посланици до краја издржати у слози, догод наша праведна ствар не побиједи.

А сложан народ и сложни посланици морају побиједити кад тад. Ради се само о томе, кад, дали прије или касније, али побиједити се се мора. Јер нигдје није остао без својих права народ, који их је чврсто и устрајно, уједињен и сложан, без прекида тражио, па нећемо ни ми, будемо ли тако радили. Радимо дакле тако, и не осврћимо се ни на кога.

Американцима.

Вас је отјерало у Америку зло из ваше старе отаџбине. Пошли сте тамо да колико толико поправите своје рђаво кућно стање, ком је мати и отац рђаво стање у вашој отаџбини. Шта из тога истиче? То да се ваше кућно стање не може трајно поправити, док се на боље не преокрене цијело стање у вашој домовини. Може сваки од вас зарадити нешта, повратити дугове, прикупити земље, подићи зграда. Али трајног благостања нема, догод је у земљи такав поредак, који земљу, па и сваког од вас осиромашава. Расплинуће се злато, знојем и крвљу у Америци ископано и ви или синови ваши мораћете опет у далеки свијет на рад.

Зато ви тамо, ма како вам за вријеме тамо док сте било добро, не смијете заборавити на стање у вашој отаџбини, нарочито ви из Хрватске и Славоније, којима ово и пишемо. Ви се морате бринути о том, како је овдје; морате помоћи нама у сваком погледу; морате размишљати о том, како то да код нас царује зло, а тамо да је боље; морате успоређивати ово стање с оним у Америци и умовати, шта би се морало да учини, па да и овдје боље буде. Ваша је дужност да и отуд свјетујете своје код куће, како се морају борити зато да се овдје уведе бољи ред и већа праведност; како им је дужност да подупиру сваког оног ко о томе ради. Ви што живите у слободној земљи, ваља да поучавате своје код куће, како и они треба да се боре за слободу, раме уз раме с онима странкама, које ту борбу воде.

Код нас опет долази до борбе. Долази с тога, што хоћемо у земљи да укинемо самовољство власти, да уведемо ред и правичност, а што се тиче наших послова с Мађарима, да уговор склопљен год. 1868. између њих и нас промијенимо тако, да сами својим приходима управљамо и купимо их. Од 1906. године бије се за то бој и још није добојован.

Да је право на нашој страни, то зна и свако дијете наше. А ми ћемо да вам покажемо то само са два три броја. Према мађарском рачуну има Хрватска само 54 милиона круна прихода. Од тога добивамо ми око 22 милиона или 44 процента за своје послове (управа, суђство и школе). 56 процената или 32 милиона иду на све остале заједничке послове с Угарском (војска, финансије, поште, жељезнице ит.д.)

Ми питамо, може ли то бити, да Хрватска има само 54 милиона круна прихода, кад Србија, у којој порези нису већи а није ни богатија ни већа од Хрватске, има прихода 119 милиона? Може ли то бити, кад Босна, која је бројем душа за трећину мања од Хрватске, а сиромашнија је, има преко 70 милиона прихода?

А што питамо? Може бити, кад други, кад Мађари воде наше рачуне. Тешко сваком, коме други кесу у џепу свом држи.

И кад ми тражимо чисте рачуне, кад хоћемо, да сами својим располажемо, онда нам од 1906. до сад већ по трећи пут сабор разгоне, у тамнице нас трпају, на вјешала пењу.

Или друго нешто да вам кажемо. У Беч се извози на продају вино из Угарске и Хрватске. Извози се жељезницом, а жељезнице су у рукама Мађара. Они одређују тарифу, т. ј. колико се плаћа за вожњу. Па да чујете како су уредили и како нас убијају, зашто ми морамо да пропадамо.

Вршац је у Угарској, даље је двапут од Беча него Загреб. Из Вршца се плати у име вожње са вагон вина до Беча 200 К, а из Загреба 261 К!! Зар то није страхота? Загреб двапут ближе, а два и по пута више плаћа се за жељезницу. Мјесто да се плати 100 К, плаћа се 261! Како ми можемо онда са својим вином да се боримо против вина мађарског. И тако је за све уређено, и за жито, и за стоку, и за дрво. За све ми два три пута више плаћамо а на мање даљине. Да су једнаке, још хајдеде.

То убија нашу трговину, наш занат, наше ратарство.

Или хоћете друго нешто да вам споменемо? Дигне фабрику неко у Угарској, рецимо фабрику жељеза, а неко у Хрватској. Угарски фабрикант добије од државе годишње припомоћи 100 хиљада К, а наш ништа, јер дијели министарство финансија у Пешти. Како може наша фабрика обастати онда? Ње не може бити, а кад ње нема, онда наш човјек мора ићи у свијет да зарађује. Мађара има 9 милиона, Срба и Хрвата у Хрватској два и по милиона. Па опет наших људи у свијету има колико и њихових, и ако нас је трипут мање.

Без броја су непранде које нам се чине. Стога се ми боримо ево већ пету годину. И та борба неће скоро престати. У тој борби ваља да нам и ви помогнете, а особито овом ратарском листу „Српском Колу". Но о том у другом броју. А.

Руди... руди клас.

Нек од Бога није штета,
Биће, биће, берићета —
Зажутео влат.
А кукуруз нек' се вије
До светога Пантелије
Па сам после рât.

Биће попу, биће кмету,
Хвала богу, берићету,
Руди... руди клас.
Раздаћемо сваком своје,
А сигурно биће проје,
Биће и за нас!

Милорад М. Петровић.

Русија.

Стање ратара у ослобођеној Русији.

Прилике у Русији иза ослобођења од Татара настале су такове, да је то ослобођење донијело собом ропство највећем дијелу руског народа: ратарима.

Московски цареви непрестано су ратовали. Ратови су стојали много. Порези су тиштали највише ратаре, и што је више било ратова, то су и они већма расли. Уз то су цареви стали бољаре надаривати земљом за њихову војничку службу, а нису питали, живе ли на тој земљи слободни ратари. Постепено су цареви издијелили сву земљу тако, а тијем и ратаре ставили у неслободно стање према племићима. Уз порез државни (царски) сад је ратар морао плаћати данак и бољару и служити га. На срећу, цареви су освајали све нове и нове земље, које су остајале пусте. Ратари заглибљени у дугове стали су се селити на те земље. За цара Јована Грозног селили су се ратари у јатима на те земље. Но ускоро су и те земље биле раздане бољарима, а многи ратари су селили даље. Кад је себа у велико узела маха, онда цар Борис Годунов, да се умили бољарима и придобије их за се, забрани ратарима без дозволе господара земље селити се, ратари буду приковани за земљу и предани на милост и немилост господарима у кметство, у ропство. То робовање руских ратара трајало је све до 1861. године, кад је ратаре ослободио цар Александер други, прозван зато цар „ослободитељ". Кметско право уназадило је неисказано Русију, јер је задржало руског ратара у мраку, незнању и омело свако напредовање његово.

Трговина у ослобођеној Русији.

За татарског времена пропала је посве некада силна руска трговина са Грчком, а особито Цариградом. Од разбојничких чета татарских није се нико ни послије ослобођења усудио с робом ни на исток ни на југ. На запад нису дали Пољаци, а њемачки витезови, који су држали на сјеверозападу Русије обале Балтијског мора у својим рукама, затварали су тај пут. Они су хтјели да Русија остане сиромашна и назадна, јер су је се бојали. 1457. задржали су ови њемачки витезови 123 мајстора, који су из њемачког царства по наруџби руског цара кренули у Русију. Пољски краљ писао је за Јована Грозног енглеској краљици Јелисани, кад су енглески трговци стали долазити у Русију: „Како смо већ прије писали, пишемо опет Вашем Величанству: знамо и осведочени смо, да онај Москов (то је руски цар) из дана у дан све више јача због онога, што се к њему довози из Енглеске; јер добива не само робе, него и оружја, за које до сад није знао, и занатлија и вјештака; свим тијем он јача тако, да већ друге побјеђује. Томе не може бити краја, док не престану Енглези ићи тамо. А ми смо увјерени, да и Ваше Величанство мора знати како је велика његова моћ. *До сад смо га побјеђивали тијем, што није знао за науку и образовање.* Што ће му остати непознато, не престану ли Енглези пловити к њему?

Таково је било тешко стање за руску трговину. Још прије Јована Грозног почела се уза све запреке развијати трговина. Јован Грозни склопио је 1553. трговачки уговор с енглеским трговцима, који су дошли у Русију једним слободним путом са сјевера: преко Бијелог Мора. Иза Енглеза дођоше Холанђани. Но тај пут био је незгодан, јер Бијело Море било је већим дијелом године замрзнуто, а пут с њего-

вих обала до средине руске државе страшно далек и ненасељен. Стога је већ Јован Грозни започео борбу са витезовима њемачким, да освоји обале Балтијског Мора, а његовим путом пошли су други цареви, док их иза 150 година није освојио Петар Велики и тако отворио Русији поуздан пут у западну Европу. И догод се то није збило, није у Русији могла трговина процвјетати, а без ње ни велики градови, ни творнице, ни занати. б.

Сејач.

Земља је пред њим, његово чело се диже мирно и величанствено над огромном равницом а његова снажна рука, расипајући семе, шири се као неограничени господар над бескрајном равницом.

Зора бежи, дан пролази, а из његове дивовске шаке пада, пада невидљиво, у бразде вечита храна поколењима, и кретање његове руке још се назире у сумраку.

Затим, кад гаврани у тешком и широком лету прелећу, гракћући сељаку који је час, и кад последњи зрак ишчезне за највишим врхом, у неодређеној јасности дана који изумире, као да му има хиљаду година, враћа се кући сејач и не знајући, колико је големо дело свршио.

„Темпо" Превео с француског **Мих. Д. Милићевић.**

Пристојба од преноса непокретнина.

Сваки ратар знаде да мора платити такозвану преносну пристојбу, кад купи какву непокретнину и преноси је на себе.

Ту пристојбу одмерава порезни уред према законитој вредности непокретнине или према величини куповнине. Ако је куповнина већа од законске вредности, онда се одмерава пристојба према величини куповнине. Ако је куповнина мања од законске вредности непокретнине, онда се пристојба плаћа према законској вредности.

Законска вредност прорачунава се код земљишта тако, да се земљиште цени двадесет пута толико вредно, колико износи чисти катастрални приход тог земљишта. Дакле, ако је у катастру чисти приход неке земље означен са 10 К, онда се рачуна да је земља та вредна двадесет пута толико, дакле: 200 К. И према томе би се рачунала пристојба. Платило би се од те своте 4 цела и 3 десете процента, или 8 К 60 фил. пристојбе.

Но обично је земљиште скупље много, него што износи двадесетоструки износ чистог прихода. Зато је законом одређено да се у купопродајном уговору мора означити, колика је куповнина. Ако то странке не учине, могу се присилити глобом од 2 до 50 К, да то учине накнадно. И ако је куповнина већа од законске вредности (од двадесетоструког износа чистог катастралног прихода) онда се она 4·30/0 рачунају од куповнине. Ако је дакле куповнина 1000 К, пристојба ће износити 43 К.

Држави је у интересу, да се у купопродајном уговору означи права цена земљишта, права куповнина. Стога држава казни жестоко онога, ко наведе криву, лажну, то јест мању куповнину у уговору. Финанцијални суд осудиће таквог, да плати глобу три до шест пута онолику, колика је пристојба. Против осуде може се уложити уток на кр. финанцијално равнатељство у Загребу. Глобу коју установи овај суд не може снизити нити сасвим опростити никакав виши суд. Једино се може преко министра финансија управити на краља молба, да путем милости укине или снизи глобу.

Зашто пишемо ово? Тужио нам се један ратар, како је нехотице метнуо у уговор купопродајни мању куповнину него што је у истини била. Зато је био гадно оглобљен и питао шта ће.

Може бити да је у уговору без његове кривице наведена мања куповнина, а можда је баш хотимице то учињено, да се закине држава. Свакако је зло испало. Мораће платити пристојбу, а можда и шест пута толику глобу. Место 4·30/0, он ће платити можда 30%!

Стога ми упозоравамо ратаре, да се припазе у овој ствари. Уједно можемо рећи да је оног оглобљеног ратара пријавио други ратар из злобе и мржње.

Србин и Циганин.

Српска нар. приповетка.

Био побратим Србин и Циганин, па се због нечега љуто заваде. Парница је дуго трајала. Митише сву господу у кумпанији, највише капитана, али они не могоше то никако лако одсудити, пошто је Циганин на језику брз, а Србин поштене торбе.

Кад и Цигану додија и рече: „Господине капитане, судите нам већ, сковаћу вам брадву каква није скована ником на земљи!" За то Србин чуо, па до дана доведе у двориште капитаново дебелу краву. Сутра ће им судити. Каже Циганин: „Судите нам, господине капитане, ама 'нако, осијеците ко брадвом!" Онда ће Србин: „Господине капитане, не ваћајте руком за брадву, јер је крава поср . . . држалицу, па немате зашто уватити!"... Капитан се насмија, па их пушти кући.

„Босанска Вила".

Карловчић 1908. **Милош Ђ. Шпарић,** учитељ.

Живот.

Кад сељак сеје и када оре земљу, он не види ништа више осим семе, волове и бразде. Природа у тишини изврши своје чудо, — и полегавши по своме раду, он чека своју жетву.

Кад његова жена, враћајући се пред ноћ из поља у своју колибу, рекне му: „Ја сам затруднела“ — онда тај сељак и сејач чека своје дете.

А кад види да смрт хоће да му отграби старога оца, он седне поред његове постеље, и чека на смрт.

А шта знамо још?... Је ли у људском животу пронашла ишта више људска мудрост?

Кажу, да је та мудрост корачала кроз широку васељену, и сво пет хиљада година да узалуд непрестано тражи.

„Тежак“ Превео с француског **Мих. Д. Милићковић.**

Широм Српства и Словенства.

Уз слику.

У данашњем броју доносимо слику надзорног одбора Савеза Срп. Земљ. Задруга у Србији. У Србији има задруга преко 800. Почели су их тамо оснивати 1894 године, на три године пре него ми.

Задруге у Србији лијепо напредују. Подупире их држава, али та би потпора требала да буде и већа. Држава је дала задругама зајам од 100 хиљада динара без интереса. Но та би потпора морала бити и већа, па да задруге још успешније пораде на економском придизању тамошњег српског народа. И тамо задруге држе сваке године конгрес свој, који траје по 2 до 3 дана. Како смо већ јавили, држе га и ове године у граду Лесковцу.

Надзорни одбор главног Савеза земљ. задруга.

Желимо браћи задругарима у Србији највеће успехе.

Из народа.

О просвјети нашег српског ратара.

У колико моје око може допријети у шире слојеве народа српскога, можем сваком згодом примијетити, како се све више и више буди нека нова струја у народу, која се односи на народну свијест.

И ту ми је баш дошла згода да проговорим о нашој сусједној браћи Перјасичанима.

Могу се сјећати прије пет шест година какова је била свијест Србина ратара у истој општини Перјасици, а какова данас. Данашња свијест Србина ратара у истој општини надмашује посве високо ону Србина ратара, коју је имао прије пет шест година. Али питам браћу нашу Перјасичане: чија је то највећа заслуга, да није можда госп. трговца „Перице Stefanca“. Браћо, ако се не варам, могу слободно да речем, и уван сам да ћете ми одобрити, што ћу рећи: једина је то заслуга вашег превриједног и пречасног госп. пароха оца Гаје. У другом реду што имате опет вриједног учитеља у Горњем Полоју Милоша Здјелара, кога су наши душмани премјестили из Дуњака к вама. Наш покојни Павел мислио је, да ће нама штету с тим наниједти, што га је премјестио из питомог Дуњака у забитно мјесто. Тако баш и треба, да овако вриједне учитеље српске бацају међу нас, који живимо у забитним мјестима, да наш народ жељан добрих наука и савјета осьи јесте. Није многи Србин ратар крив, што он сиромах није наображен као што су други народи.

Наши дједови да су имали наше данашње школе, и да су имали овакве народне борце и народне људе, били би као и ми данас. И наши су дједови даровити били као и ми данас, али су онда била друга времена. Њима није могуће било доћи до високих наука као што данас могу наши Срби доћи, који су богатих родитеља.

Али ако и ми сиромашни ратари хоћемо и имамо чврсту вољу до науке и љубави према себи и свом народу, можемо ипак нешто научити, што нам је најпотребније у животу. Та нас школа данас баш пуно не кошта. Та школа је добра књига и новине, а особито наше „Српско Коло“. Оно је постало прави учитељ наших ратара. Тако на дан пророка Илије ишао сам у Перјасицу на збор. Идући путем, видим

пред собом с десне стране пред кућом сједи ратар С. Сајчић, задубио се и чита. Још издалека познао сам по средњем формату да чита наше предраго „Српско Коло".

Назовем му по српски добар дан. Он прихвати са: Бог дај брате. Упитам га: Што читаш? Он ми одврати: Читам „Коло Српско". Упитам каково је то „Српско Коло", да видим шта ће рећи. Он одврати: Богме брате добро, у њему се можеш свега научити. Ја сам му онда казао: Тако и ваља да читаш оно што користи, и што те на боље учи, читај и даље и савјетуј и своје рођаке, нека и они претплате тај дични народни лист, који нам је у данашње вријеме од велике користи.

Немој брате бити као некоји, кад га савјетујем да претплати тај исти лист, а он каже: Немам, брате, кад читати; није ми брате ни оне три круне и двиест филира жао али немам времена да читам. Јер за добро мора бити и има времена, то је само празан изговор. Кад сам дошао к светој матери цркви опет сам опазио да вас има доста свјесних. Зато вас Богом братим: Не слушајте савјете „Perice Stefanca", него своја пречасног попа оца Гаје и других народних пријатеља, па ћете се мало по мало извући из оштрих панци Штефанчевих. Јер просвијећена ратара нико не може измузати ни крв му пити.

Михајло Покрајац
ратар.

Навире ноћ.

Мирише скоро разорана груда,
Месец над селом високо се светли,
Певају први предвечерњи петли,
Плаветно небо звездама се кити,
Изнад планина вече тихо мили,
Двојница мека у потесу цвили,
Навире ноћ!...

Друмом што води с ливада и њива,
Чује се песма и кикот и врева,
Весела младост жагори и пева,
Колечке лаке заморено шкрипе,
Под ћерћелинком млада снага бреца,
На раскршћима чаврљају деца,
Навире ноћ!...

Чују се звонца уморених стада,
Говеда сита из даљине ричу,
За њом чобанчад безбрижно ћурличу,
Хитају дома. И тамо ће то исто.
Чује се лупа бакрача и кова,
Редуше хитре журе са ћермова,
Навире ноћ!...

Милорад М. Петровић.

Шта се збива у нас и у свијету.

Преписе изборних листина шаљу нам пријатељи доста вредно. Морамо споменути да су нам овај пут послали преписе листина за своје опћине и неки ратари, што до сад није бивало. Ми се врло радујемо овом занимању ратара за народне послове и истичемо то. Странка ће бити истом онда право јака, кад се ратари буду за све занимали и кад буду они могли вршити оно што сад врше господа. Јер господе је велика већина чиновника, које влада може премештити и другачије казнити. Па кад се они уплаше и престану странку помагати, а ратари не умеју, шта онда можемо да урадимо?

Поузданички састанак српске сам. странке. У котару Вргинмост одржани су поузданички састанци у Вргинмосту, Бовиђу и Чемерници. На вргомоском састанку био је и заступник Буде Будисављевић.

Занимљиво је то, да је у Бовиђу председао састанку ратар Петар Мраовић Скула, а перовођа био опет ратар Ђуро Јовановић. Исто тако у Чемерници председао је ратар Васо Дражић, а водио перо ратар Станко Тркуља.

Мађари рачунају да ће купити наше ратаре, а они ево воде главну реч на састанцима опозиције, која се бори против Мађара.

Сабор је распуштен у саборској седници, која је одржана 22. о. м. у 10 сати пре подне. Седница је трајала врло кратко време. У решењу, којим је сабор распуштен, вели се, да сабор није тако састављен, да може успешно саборисати. Дабогме, кад би у њему седело 50 мађарона на место коалираца, онда би сабор ваљао. И распуштају га, не би ли увукли у њ тих 50 мађарона. Али угришће се за језик. И слепац зна, да је сабор распуштен што је хтео радити успешно за народну корист, а не за корист Мађара и владе. Јер не би велика господа разгонила сабор, који клима главом на све, као онај некадањи мађаронски, који никад није пре времена био распуштен.

Паприкаш, шпирит и новац као да неће помоћи влади и Мађарима, ма да се предстојници котарски на све стране хвалишу, како ће купити народ. Тако на пр. предстојник Хинтерхобер у Војнићу хвали се да ће он лакше купити *„марву сељачку"* на изборима, него праву марву на сајму (вашару) марвеном.

Но сви ће се преварити. Ратари ће им показати једном за увек да нису марва. Јављају нам из Баније, да се тамошња народна господа и свећеници неки спремају, да на изборе пођу заједно са сељацима изборницима пешице, као права народна војска. Хоће тиме да покажу, како им није тешко отпешачити на избор, ма да имају кола, па да неће новцима данима тобоже

за кола моћи купити нико ни ратаре, који умеју још боље пешачити, ако треба. Ратари примају радосно овај предлог народне господе.

Нова српска земљорадничка задруга. Основана је, од суда потврђена и у званичном листу објављена, те је и рад отпочела Српска Земљорадничка Задруга у *Вељуну* (модрушко-речка жупанија).

У управном одбору су: *Милић Дудуковић*, уједно председник задруге; *Милета Велемировић*, уједно заменик председника, те *Јанко Вујчић*, *Миле Вучковић* и *Мојсије Дудуковић*. Пословођа је *Стеван Трбовић*.

За војводу Глигора Соколовића, јунака и вођу Срба у Турској, кога мучки из заседе убише људи плаћени од Турака или Бугара, држе се по свој Србији свечани помени и велике народне скупштине, у којима се протестира ради тога мучког убијства.

Вечан спомен и слава великом српском јунаку и браничу намученог српског племена у Турској.

Кметови не дају хака. Нигде у Европи, осим Турске и Босне, нема кметова. Народ се надао у Босни, да ће се у сабору, који је дан земљи, створити закон, по ком ће се кметови откупити уз помоћ државе, а бегови да ће бити присиљени дати свој пристанак за откуп.

Но од тога не би ништа. Влада је предложила закон, по ком ће се кметови откупљивати уз помоћ државе, али бегови неће бити присиљени да пристану на откуп, него ће то бити до њихове воље. Ако бег пристане на откуп, кмету ће држава помоћи новцем. Ако не пристане, откупити се не може.

Сабор ће на јесен јамачно одбити тај владин предлог, а влада ће опет поуздано распустити сабор, не били силом и новцем истесала већину, која би примила онакав закон, какав је она предложила. Но то тешко да ће јој поћи за руком. Види се то по том, што се народ стао узрујавати, чим је чуо какав је закон влада предложила у сабору. А у Босни је већина народа кмет. У доста места кметови без разлике вере: православни, католици и муслимани, не дају беговима хака (трећине). Влада опет шаље тамо жандаре и војску, да народ умири. Али ниједног народа на свијету не може трајно ништа умирити, него правда. Народ треба задовољити у оном, на што му припада право, а не бајонете му пред прса перити.

Ми, као ратарски лист, желимо кметовима босанским од срца победу. Нека само подупиру оне странке, које влада прогони, па се не требају бојати. Нека се ни с чим не дају заварати. Нека буду устрајни, како то само ратар уме бити.

О чему да пишемо. Ми би ради да „Српско Коло" што боље забави и поучи нашег ратара. Молимо стога ратаре, да нам узгред, кад нам пишу о ма чему другом, јаве, шта би највољели они и други људи, које су питали о том, да пишемо у „Срп. Колу". Ми ћемо се трудити, количкогод се може, да ратаре задовољимо и према томе удесимо писање у листу. Ми прилично знамо што треба писати за народ, али опет знаћемо и боље, кад нам ратари кажу, шта они воле да се пише. Више очију више види.

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане ђаке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник" у Загребу, па ће добити одмах сва даљна нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкиње (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских добротворних задруга.

Различите вијести.

Колико се производи вина у свијету. 1909. године произведено се вина у Француској и њеним земљама које су ван Европе преко 63 милиона хектолитара. Иза Француске долази Италија са 41 мил. хект; Аустрија са 4 и по мил. хект; Португалска са 3 мил.; Русија са 2 и по мил.; Чиле (у Америци) са 2 и по мил.; Грчка са преко 2 мил.; Хрватска и Угарска са близу 2 милиона; Њемачка тако исто; Румуњска са 1 милиона 700 хиљада; Турска са 1 и по милиона; Савезне државе америчке исто; Аргентина са преко 1 мил.; Швајцарска исто; Србија са 650 хиљада и онда долазе друге државе са испод по милиона хектолитара вина.

Како се види, Француска и Италија произведу вина више него цио други свијет.

Богаство државе Аргентиније у стоци. Држава Аргентинија је у јужној Америци. Република је као и све државе у Америци. И тамо се селе наши људи, али мање, и то из Далмације највећим дијелом. Иначе се тамо селе највише Шпањолци, Португалци и Талијани.

Нема државе, која је стоком богата као Аргентинија. То јест, кад се узме обзир на мали број душа у земљи. У Аргентинији има на 7 мил. душа. А стоке има: оваца 67 милиона глава; говеда 29 мил.; коња 7 и по мил.; коза 4 мил.; свиња 1 и по мил.; мула по милиона, магараца 285 хиљада.

Оваца дође на сваку душу у земљи 10 комада, а говеда 4 комада! Тога нема више нигдје на свијету.

Петролеја произвело се годишње задње три године попречно 33 милиона тона (тона је 1000 килограма). Од тога отпада већи дио на сјеверну Америку, задње три

године попрјечно на годину 20 милиона, онда на Русију по 8 милиона. Остало 5 милиона на сав други свијет.

Шуме државне у Русији. У Русији има шума државних 388 милиона хектара, а од тога у Сибирији само 250 милиона хектара. Приватне шуме има у европској Русији 38 милиона хектара.

Држава је добила прихода од шума прошлих година по 158 милиона круна. Но у Русији се јако слабо господари шумама, тако да мало носе. Голема већина шума у Азији (у Сибирији) лежи, а да се не ауче никаква корист од њих, јер нема жељезница доста, да се дрво извози.

Колико штете почине пацови. У Француској пацови начине сваке године штете 160 мил. круна, у Њемачкој 200 мил. а у Енглеској чак 300 мил.

У држави Данској води се прави рат против пацова. Од 1 јула 1907 до 30 јуна 1908 убијено је у Данској на милион четиристо хиљада пацова, а у години 1909 милион и сто хиљада. У име награде издала је држава 307 хиљада круна, а тиме је на милионе круна спасено. Јер ако сваки пацов на дан начини штете фи лир, онда би оних милион убијених пацова начинили штете у години дана за 3 мил. и 650 хиљада, а да и не рачунамо, колико би их се још накотило и штету правило.

СРПСКО КОЛО

прима привредне огласе по најумјереној цијени

-- ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО --
У БЈЕЛОВАРУ
препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534
господарских и шиваћих стројева.

Наших господарски стројеви су из прве обљубљене и најгласовитије творнице **Ф. и И. Ковар-жик из Простејова** у Моравској, и шиваћи стројеви су из најгласовитијег фабриката, систем „Пфаф“ и „Сингер“. За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на оброчно отплаћивање уз творничке цијене и обавезамо све по-

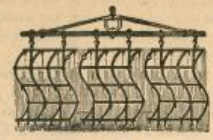

требне заслужитеље у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици.

Управа.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства“.** Из тог фонда **снабдијева се сирочад одјећом и путним трошком,** те се предаје или путем „Привредника“ на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот,** моли она све **имућније Србе и Српкиње,** да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ,** како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе,** дакле нема **шприцања.** Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:
„Резервирани котар“ цијена Круна 1.—
Коста Мајкић:
„Борба чешког народа“ „ „ 0·80
Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 33. Загреб, у четвртак 19. августа (1. септембра) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недјељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·80 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута уврштују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 5. Писма се шаљу уреднишгву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Из једног ратарског писма.

У 30. броју „Срп. Кола" изашао је чланак: „Нисмо на продају". Тај чланак тако је загријао и одушевио ратара Косту Врећицу, да нам је послао писмо из ког вадимо неке ставке:

„Мило моје Српско Коло! Тако ме је разгријао 30. број овога листа, да су ми се груди раствориле, кад сам га проучио. 15. VIII. цио дан сам од јутра па до мркле ноћи орао. Дошао сам кући касно, дао коњима јести, па ударио у читање и тумачење мога листа од 9 сати, па до по дванаест у ноћи са нашим ноћним патролцем.

Кад ме овако упућује ради мога знања и равнања, вриједи за сам овај број послати претплату. Љуто се варају Мађари и влада, ако мисле, како у „Колу" пише, кола и паприкаш плаћати и тако сељаке премамити. Варају се јако...

— Ја сам научио пјешке гладан, жедан и уморан ићи — вели мој патролац, који сад има право гласа, јер плаћа преко 15 К пореза — па ћу тако и на избор.

Уз то је он без своје лијеве руке, која му је у рамену одрезана, и он сиромак човјек каже ми, да им не би дао гласа свога за 5000 К, а не за паприкаш и 5 до 6 К. А тако ни ја, који имам право гласа, и ако су ме испустили из листине, али сам рекламирао. Настојаћу за листину да је препишем и вама пошаљем на увид".

Овај ратар био нам је дужан за претплату, али, кад је прочитао број 30., одмах нам ју је послао.

Коликогод је њега развеселило „Српско Коло", толико је и нас његово писмо. Јер, кад има српских ратара, који овако мисле, раде и пишу, онда се ми не требамо бојати за свој народ и отаџбину, онда смо ми сигурни да ће у скоро такви бити и сви наши ратари. А кад то буде, нека нам онда изађе на пут, ко смије. Неће нам одољети, па ма за њим стајала сва сила и Шваба и Мађара, па ма не био само бан, него и бан, и министар, и ђенерал и милионар уједно, па ма уједињио у себи сва господства, што их има у нашој држави. Јер ништа није тако јако као свијест народна. Пред њом блиједи свако господство, пред њом губи сјај макао благо и богаштина и с пута јој се склања. Свјесног не можеш ни обманути лажном ријечи, ни купити никаковим благом, ни заплашити најљућом пријетњом. И што смо ми до сад изгубили толика права народна; што смо као народ и краљевина спали на просјачки штап; што су нас јашили као кљусад грофићи и барончићи мађарски и рођена наша одрођена господа, томе нико није крив него несвијест наша.

А кад се у нашим редовима мјесто несвијести зацари свијест, стрешћемо са својих плећа свакога, па ма ко и ма шта он био. Писмо овог ратара, као и многа писма ратарска, што смо их до сад добивали, свједоче нам да ће то скоро бити. Видјећемо, хоћемо ли се преварити, или ће се наше наде претворити у дјела, у истину.

А

Американцима.

II.

Рекли смо да је ваша дужност пратити пажљиво све што се збива у вашој отаџбини, па и отуд помоћи свако наше овамошње предузеће у корист народа и отаџбине. Казали смо како је потребно, да и ви отуд дајете упуте својима код куће писмом и поуком, нека подупиру сваки рад на уважању реда, закона и правде у овим несређним нашим земљама.

А да знате све шта се збива овдје и узмогнете дати свој савјет, кад промислите о свему, ви морате читати о оном шта се догађа код нас, ви морате да се латите новине и књиге у часовима, кад нисте заокупљени тешким својим радом. Ни за вас, као ни за нашег ратара овамо, нема згоднијег листа од „Српског Кола". Не кажемо то стога, јер се ради о листу нашем, већ зато што у нас збиља нема другог листа писана за ратара човјека јасно и разумљиво.

Стога треба да се претплаћујете на „Српско Коло". Рећи ћете: Од нас једних Американаца сви траже да им помогнемо новцем, сви нас гуле, па ето и ви драњчите од нас. Али,

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

ми не иштемо дара од вас. Ми вам дајемо у замјену лист, пун пуке и забаве за ратара, ми вам дајемо прилике да научите нешто и просвијетите се, постанете људи, какви морају да су људи двадесетог вијека.

А онда, „Српско Коло“ је лист, који је први у нас дигао барјак сељачки. Тек иза њега појавили су се сељачки листови у другим српским крајевима. Први смо ми почели учити да треба и ратара српског позвати на рад народни; да се без ратарске руке не може дозидати кућа слободе и благостања нашег; да је потребно прије свега темељ народа и државе, ратара нашег подићи и у погледу умном и у погледу благостања материјалног; да без просвијећена и имућна ратара нема правог напретка и цвјетања ни држави ни народу и стога да је дужност и државе и свију нас нератара помоћи ратару и олакшицама законским, и пуком и примјером, да дође до просвијећености и бољег стања економског. Први смо ми стали учити да је ратар човјек раван ма ком човјеку; да стога не смије и нема нико права презирати га и газити га, ван напротив мора штовати га као и себе сама; да ратар зато мора научити се одбити сваки нападај на свој образ, не дати се сам вријеђати и ништити. Ми смо први исписали ријечи: Слободан и штован ратар у слободној земљи.

Смију ли онда ратари да не даду помоћи своје листу таквом, ако је могу дати? Зар није њихова дужност у првом реду, да помогну такав лист? Ко ће га помоћи, ако они неће? И неће ли рећи противници ратара, кад виде како ратари сами не маре за свој лист: А шта се ту треба на њих осврнати? То је гомила без свијести, која никад неће бити врсна сложити се за своју обрану. Кад не маре сами за оне који раде у њихову корист, што би ми марили за њих и осврнули се на њих?

А обраћамо се нарочито Американцима баш зато, што су до сад према „Срп. Колу“ они били најнемарнији. Према рачуну, који смо правили пред мјесец дана, ***има „Српско Коло“ у Америци само 28 претплатника!! У Steelton-у има их 13, у Чикагу 7, и у још 7 мјеста америчких у сваком по 1.*** На хиљаде и хиљаде српских ратара у Америци само 28 претплатника. Ако то није немар и срамота, ми онда не знамо шта је? У Питсбурту, гдје се налазе хиљаде Срба, имамо само једног претплатника. Сиромашна Блатуша у Хрватској има их 32, а Питсбург 1!

А

Какав мора бити чиновник.

Стижу нам непрестано тужбе на рђаво поступање чиновника са сељацима. Многи и многи чиновници код нас понашају се збиља, као да закон вриједи само за народ, а за њих не. Чим им сељак рекне коју ријеч неповољну, па и не била уврједљива, одмах скоче као стршенови, па затварају и глобе. Писали су нам скоро о оваквим случајевима:

Осуди пристав или престојник једнога сељака ради шумске штете на 3 дана затвора. Сељак моли:

— Ма немојте господине толико, није право.

— Шта није право? Ти ћеш мене учити! Ја ћу теби показати, кога ћеш ти учити! 5 дана затвора!

— Ма немојте господине, ако Бога знате. Нијесам ништа ружно казао. Тешко ми је господине: Ту је накнада штете, ту данашња дангуба, ту 3 дана затвора за оно сувади, па ми се учинило криво.

— Ван, свињо паорска! 8 дана затвора добићеш, кад ти није право. Издири ван!

Јадни сељак покупи се кући. И такву област да поштује сељак, такву државу да цијени, у којој се то збива!

У првом реду, он суди због шумске штете, а не због увреде према себи. Ако је увријеђен, мора посебно због тога судити, а не одређивати већи затвор ради шумске штете. У другом реду, кад се једном рекне 3 дана затвора, онда то више не може иста област мијењати: ни повећавати, ни умањивати. У трећем реду, закон тачно одређује, да се не смије кажњавати за сваку ријеч коју странка проговори, него само за увредљиву ријеч. Чиновник није никакав божански створ, пред којим се мора ћутати као заливен. Пристојна ријеч допуштена је пред сваким, па и чиновником. У четвртом реду, чиновнику је најстрожије забрањено вријеђати странке, па богме и сељака. Као што странка мора поштовати чиновника, тако и он њу.

Ево шта одређује о том § 35. уредовног напутка:

„Кад чиновници опће службено са странкама, имају бити ***пријазни***, вриједни у давању помоћи и ***морају се владати пристојно и са озбиљности, која доликује њиховој части.*** Странке треба драговољно саслушати и по ступати с њима тако, да се крепко и колико је могуће брже доскочи њиховим темељитим жељама, а да стога, што су мање вјеште своје жеље предлагати, или што не познају путова, којима би имале ударити, не трпе штете, и не дају повода, да им се молба одбије. Ако ли пак странке предлажу такву молбу, која је нетемељита и која се не може услишати, треба их добро обавијестити и поучити“.

А у наредби од 20. IV. год. 1854., § 12. стоји ово:

„Као што је политичким и редарственим органима наложено *под строгом одговорности*, да се пригодом опћења *пристојно владају према сваком*, тако исто имаде и свако исказивати штовање тима органима, када обављују своје службене послове".

Нека дакле народ зна, да чиновници по закону не смију поступати према њему простачки, него да морају поступати пристојно и фино према сваком. За сваку и најмању ријечцу бива сељак тешко кажњен. Но још се нигда није десило, да је који чиновник био кажњен стога што је увриједио крваво сељака, а небројено је таквих случајева, ма да је то забрањено.

Но, сељаштво се наше освјешћује сваки дан све јаче. Кад се освијести посве и удружи око својих народних људи, учиниће се крај безобразном вријеђању сељаштва нашега, темеља државе и народа. Они који неће сами од себе да буду пристојни са сељаком тада ће морати, бити пригјерани.

Хрватски ђаци у Србији.

Око 25 ђака Хрвата из Осека, који су ове године свршили гимназију или другу коју средњу школу, кренули су по свршетку школе на Балкан: у Србију, Бугарску и Цариград. Успут су певали и свирали у већим местима, т. ј. давали забаве.

Није им нигде било рђаво, али како су лепо дочекивани по Србији, томе пара није било. У хрватском напредњачком листу „Покрет" описује један тај пут и вели: „Начин, којим су Срби свуда наше ђаке примали, не да се ријечима описати..... Срби су наше ђаке примали свуда раширеним рукама, долазак њихов у свако поједино мјесто био је право славље"...

У Нишу дочекао их је и народ и власти. Забава је била одлично посећена. По забави приредиле су Нишлије у њихову част свечану вечеру. Из Ниша отпратила их је војна музика до града Алексинца. У Крушевцу дигао се цео град да их дочека. Ту су заједно сви, на челу с војном музиком, ишашли да се поклоне споменику косовских јунака. Из Крушевца ишли су у Врњце, па у Сталаћ, Крагујевац. У Крагујевцу дочекали су их сви: власти, народ, војска. Свуда су их водили, све им показивали, на забаву дошли силни посетници, а после забаве била је свечана вечера у њихову почаст. Из Крагујевца су сутрадан на војничким аутомобилима посетили Рачу, Наталинце, Тополу, родно место Карађорђево и Аранђеловац и вратили се у Крагујевац а из њега пошли у Београд.

Читајући овде шта пишу чивутске и бечке новине о Србији, млади Хрвати држали су је за неку полудивљу земљу. Кад су дошли у њу и на своје очи видели је, уверили су се о лажљивости туђинаца и наших непријатеља, нашли земљу напредну, уређену, европску, наишли уз то на братство и љубав и никад тога заборавити неће.

На крају описа тога пута у „Покрету" вели писац Хрват да Хрвати, што се тиче гостољубља и заноса и љубави за наше заједничке народне ствари, далеко заостају за Србима у Србији, те би требали у Србију чешће ићи и учити се од Срба. Уз то би се тамо на своје очи уверили како је све лаж чим душмани црне и руже Србију. Нарочито би што више ђака Хрвата требало ићи у Београд на српско свеучилиште. И кад би многи Хрвати видели, како су Срби пуни љубави према Хрватима, нестало би међу Хрватима франковаца, сви Хрвати братски би заволели Србе.

Слога Срба и Хрвата наш је спас заједнички. То већ увиђају Срби и Хрвати овде, у Далмацији и Босни. У Србији увиђају то сви. Они са стране гледају, нису умешани били у наше међусобне борбе, па боље то могу да виде. У њих уз срце говори и разум. И они на сваком кораку показују, колико до те слоге држе, па и у овом случају, где с ради о младим ђацима, као и пре месец дана, кад се радило о соколима хрватским.

Стога свака она странка, која ради против слоге наше — а то су код Хрвата франковци, и Старчевићанци уз Милу Старчевића и Радићевци (хрватска пучка сељачка странка), а код нас Срба радикали — хотимице или нехотице ради на злу нашем и пропасти.

Русија.

Просвјета у ослобођеној Русији.

Најтеже зло за сваки народ је непросвијећеност, незнање. Човјек непросвијећен тешко се пробија кроз свијет. Свака ствар долази му тежа, него човјеку просвијећену, много више времена и напора мора уложити у њу. За многи и многи начин и средство згодно, којима се нека ствар лако извести може, непросвијећен човјек не зна. Кроз мрак незнања он тапа и пипа насумце, као и слијепац кроз вјечити мрак, без очног вида.

И Русију је, откад је потпала под Татаре, убијало незнање, и тада је толико заостала у знању, да још ни сад не може ни близу стићи народа на Западу Европе, и то јој је најтежа рана. Да је Русија толико просвијећена, као Енглеска, оне би могла — не претјерујемо кад то кажемо — просто разгазити сву Европу својим ногама.

Неписменост и незнање без граница цареваше по свој Русији. Није да су сељаци само били неписмени, већ је било великаша у држави, који нису знали ни перо држати у руци, а камо ли загрепсти њиме. Било је свештеника, који нису знали ни сричати слова, а камо ли право читати, да о писању и не спомињемо.

У 15-ом вијеку пише новгородски митрополит Генадије: „Доведу к мени сељака (да га произведем за попа или ђакона). Дадем му да чита Апостол, а он не умије ни промуцати; дадем му Псалтир — тешком муком муца нешто у њему. Заповједим да га барем науче богослужењу на памет, али он не умије ни ријечи ухватити: рекнеш му једно, он удара по нечем посве другом. Наложиш да се почне с абецедом, али он, чим се нечему зеру научи, моли да га пустиш, неће да учи... Па ако нећеш да га обучеш (запопиш), јаучу са свију страна: Такова је земља, господине: не можемо наћи човјека, који би знао читати и писати".

Педесет година иза тога, у вијеку 16-ом закључује сабор црквени: „Не буду ли посвећивани за свештенике људи неписмени, остаће храмови без литургије и умираће сељаци без покајања". Где су тако неписмени били попови, што да говоримо о неписмености сељака.

Један туђинац питао је зачуђен, како то да у Русији не знаду сељаци ни „Оченаша" ни „Богородице дјево", па су му одговорили: „То је врло висока ученост, која пристаје само царевима, патријарху и уопће господи великој и свештеницима, који не раде, а не простим сељацима".

Где просвјете нема, ту владају обично и рђави обичаји и наваде. У ондашњој Русији било је тако. Отимачине, разбојства, убијства, тучњаве и страшно пијанство владаху у ондашњој Русији. Људи су гинули на вашарима, путовима, у крчмама и рођеним кућама. Разбојство је била обична ствар. Бавили су се њиме и богати и сиромашни, и племићи и сељаци и читави градови. Било је путова, којима ниси могао жив проћи, осим с големом оружаном пратњом. Живот човјечји није био скупљи од луле дувана. Пило се да је страхота. Туђинци причају у својим описима руског живота у то доба, да у Москви није могло бити гозбе, с које госте нису износили мртве пијане ван и даље кући.

Што се тиче вјере, то се пазило само на ванјску страну: ко ће дуже постити, дубље се сагињати у цркви, више се крстити и метанисати и стајати у цркви. Могао си у срцу носити најружније мисли, само ако си постио, крстио се и метанисао, ето те побожна. Што ћеш послије службе опити се као земља, туђи се, отимати, то не смета.

Патријарх Макарије из града Антиохије дошао је једном са својим архиђаконом у Москву. Тај боравак описао је архиђакон. Између осталог описује, како су Руси побожни, колико посте и стоје у цркви. „Морале би бити жељезне ноге, које не би осјетиле ни умора, ни малаксалости од стајања у цркви" — пише тај Павле. Било је служби које су трајале по 8 сати. „За вријеме великог поста сасвим смо ослабили. Претрпјели смо такве муке, као да су нас на мучила стављали" — говори на другом мјесту.

Код непросвијећености руске у то доба не требамо се чудити, што је у Русији прва штампарија основана 1563. године, 70 година касније него код Срба, који су у то доба били под Турцима, док су Руси били тада слободни. Није онда чудо нити то што се народ руски у Москви побунио, кад је штампана прва књига, и запалио штампарију, јер да је штампање књига нека ђаволска мудролија, у машини за штампање да сједи враг, први руски штампар Иван Феодоров да је чаробњак, врачар и вилењак, а највећи гријех да је молити се из штампане књиге. Једва Феодоров једва је изнио живу главу са погорелишта и побјегао из Русије.

Тако је, ето, био непросвијећен руски народ у то доба. **б.**

Певај ратару!

Дижу се магле,
Дан се с неба смеје,
Пролетње сунце, све јаче и јаче,
Прижиже и греје.
Долине јече,
Песма се разлеже,
После кишних дана.
То пева свежа земља узорана,
И бачена храна.
Певај ратару!

Отреси се бриге,
Иде дан за даном,
Док јесен не стаса
Полетеће чете,
Звани и незвани
И господе маса
И одаће пошту
Пољу узораном,
Длану испуцаном!

Милорад М. Петровић.

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло“. Милан Булић, трговац у Вуковинама приложио је приликом црквене славе на св. Илију 16 К, да се за тај новац шаље „Српско Коло“ годину дана петорици ратара из Миклеушке.

Највећа му хвала!

Перо Станивуновић из места Conway, Ра у Америци послао нам је претплату за себе и Гавру Самарџију.

Кад би и многи други Американци хтели поћи њиховим трагом, како би снажно полетело наше „Српско Коло“!

Велика добротворка српска. У Београду је умрла госпођа Љубица Матавуљ, удовица славног српског књижевника Далматинца Симе Матавуља. Оставила је у опоруци 100.000 К Привреднику у Загребу, 100.000 Српској Академији Наука у Београду, по 10.000 К српским гимназијама у Н. Саду и Карловцима и још неке мање своте за добротворне ствари.

Слава јој и вечан спомен у српском народу!

Тоша Георгијевић, велики жупан беловарски умро је прошле недеље. На погреб дошло је много света из жупаније беловарске. Мртвачки његов сандук носили су Срби ратари из његове жупаније. Покојник је спадао међу најчеститије чиновнике у земљи. Био је добар Србин, добар човек, праведан до краја и пријатељ ратарског света. Стога су му ратари и дошли на погреб и однели га у вечиту кућу, а не предстојници котарски, како је то испрва било одређено. Познато је како је оно откресао Раухову подбану Цувају, кад је дошао у Беловар.

Вјечна му памјат!

Ове године још неће ступити на снагу закон о повишици пореза за печење ракије. Добро би стога било да ратари напеку доста ракије, који имају шљиве, јер ће догодине можда нови закон ступити у крепост, па ће и печење ракије бити скупо, догод се народ не упути у оснивање здружних пецара, које ће имати попуст.

Ове године је и шљива доста скупа. Не треба је буд зашто продавати Трговци је много траже, јер није родила добро у многим шљивним земљама.

560 милиона круна зајма диже угарска влада да колико толико уведе у ред државне финансије, а нарочито да узмогне подмирити нове велике трошкове за поморску и копнену војску. Но, како изгледа, ни то неће бити доста, па влада угарска мисли увести монопол на спирит, петролеј и жигице (шибице), да дође до сталних већих прихода.

Лепи се изгледи отварају сваима нама!

Нове железнице. Градња железнице Осек-Винковци напредује лепо. Са осечке стране изграђено је већ 17 километара.

У Подравини изградиће се железница Шиклош-Доњи Михољац. Градња ће почети ускоро, јер је новац за градњу осигуран. Намеравају да ову железницу изграде касније преко Нашица до Бакова. Ако би се то учинило, било би на штету граду Осеку.

Питају нас, јели истина да је осуђен на 3 године робије Влада Савић, радикал из Каменице, који је убио самосталца Вишњичког на дан отворења Сабора у Карловцима. Одговарамо им да јест. Нисмо то јавили, да не позлеђујемо рана и не пишемо о срамоти српској, да Србин Србина убија зато само, јер припада другој странци. Кад се то догађа у народу, који непрестано говори: Само слога Србина спасава, онда је срамота још-већа. Чудо није, кад читаву странку радикалну води Јаша Томић, који је убио Србина д-ра Димитријевића из страначке мржње. Но теши нас то што његова војска бива мања сваки дан, па ће наскоро доћи време, кад Србин Србина неће убијати зато што није у његовој странци. Нестаће тада и Томића и Савића и ми нећемо морати прљати овај свој лист, исписујући и њему њихова погана имена.

Никола Бабић-Илијин, наш претплатник родом из Мазина у Лици, сада трговац у Дубровнику и председник српско-православне општине — навршио је 13. (26.) августа ове године 50 година свога трговачког рада. Рођен 1848. отпочео је свој рад као шегрт у Карловцу 26. августа 1860. по н. к. затим прешао у Далмацију, и у Дубровнику наставио свој рад код Браће Бошковића а затим код Петра Ковачевића трговца, чијом се кћери Маријом и оженио и од таста радњу у своје руке примио. Од личког шегрчета постао је тако због своје вредноће и поштења угледан грађанин града Дубровника. Ми му са своје стране искрено честитамо на педесетогодишњици рада.

Против неписмености у Србији. У месту Аранђеловцу у Србији одржана је скупштина, на којој се расправљало о томе, како да се доскочи неписмености у Србији. Конференција је створила ову одлуку, да би се морало у ту сврху ово урадити:

„Пружити школи потребна средства и повећати број учитеља; преко надлежних власти поradити да се писменост шири још и у касарнама, казионицама и помоћу аналфабетских курсева (течајеви за неписмене); *писменима у војсци скратити рок службе, а неписменима повећати; не дати неписменима да могу бити општински часници* (одборници итд.); и уводити преко зиме течајеве за обнављање писмености и знања у опште.

Прослава у Црној Гори. На прославу, која се држи на Цетињу у част 50 година владања кнеза Николе, стигао је талијански краљ и краљица (зет и кћи кнежева); бугарски краљ и српски краљевић Александер, наследник престола. Српски краљевић прошао је ипак преко Хрватске, али не службено, тако да нигде није смео показивати се ни на прозор од железнице.

Из народа.

Трпиња. Пре 10 година дошао овамо Чивут Зупкис из Русије, настанио се код једног имућног сељака и отворио посао: мало дућана и крчму. Кад га је сељак истерао, а он купи себи кућу и настави посао. Ускоро умре, а жена му се уда за Чивута Макса Франкла, који настави његов посао, обавијајући безазлене Србе својим ласкањем, слатким речима и умиљаваљем, као паучином, док није већини памет завртио, те га држе као Србина Максима, зову га на славе и у сватове. Скоро је био у сватовима наше учитељице, међу српском господом. И док га Срби тако мазе и на срце привијају, дотле он јача и поставе богатији. Кад се осили, онда ће нас зајахати, а кад дође до згоде, гледаће да нас и на вешала пење, као и његова браћа Србе на загребачком процесу.

Тешко нама са Србима као Максим Франкл што је. Док оваки буду србовали међу нама, дотле ће нам црне птице певати. Мећемо ово у „Српско Коло" да виде други Срби како су трпињци врсни од Чивута Србина направити, па нека им се слава чује по Србству, и мени заједно с њима. *Трпињац.*

*

Рујевац у Банији. Молим Вас да ово мојих пар редака уврстите у цијењени лист „Српско Коло":

У селу Љесковац општине Рујевац имаде око 130 кућа, а имаде 120 школских способњака без школе. Поведен је поступак и влада је затражила да се припошаље закључак општинског вијећа, да се тражи аморт. зајам од К 25.000, који ће нам она пружити уз 5% камата. Нас 10 одборника створисмо закључак да се умоли влада, да нам даде 10 000 К уз отплату на 10 год. а остатак да нам придонесе сама, како је и спада, са обзиром на сиромашно стање наше општине.

Проти томе закључку гласало је 6 одборника, што им лоше на част служи, да се дуг не прави никако, и да школа чека док буде новаца. Дакле 120 дјеце да остану на вјечита времена ћорави код очију. Ти људи који су гласали проти као вијећници јесу ови:

Никола Харамбашић из Рујевца, Милић Борота из Удетина, Обрад Вујичић из Косне, Којо Дрљача из Гвозданског, Илија Милићевић из Гага, Никола Тепшић 17 из Ступнице. Љесковац је чисто српско село одаљено од општине од 8—15 километара. У свему селу има само један који добро пише, 9 има их што по мало знају читати и нешто писати, остали сви су аналфабети.

Рођење Карађорђево.

О рођењу Карађорђеву имаду две приче у српском народу. Његово рођење заодео је наш народ у неку тајност, у бајке неке, како се то збива код свију славних људи.

У једној причи ово се износи о рођењу Карађорђеву:

„Исту ону ноћ, кад се Ђорђе родио, десио се на конаку у кући некакав Турчин. После вечере заспи а Карађорђе се роди. Чујући Турчин плач детињи а збуњен и уплашен неким страшним сном, јер сањаше да га је некакав страшан лав шчепао оштрим ноктима да га растргне, у том страху скочи и истрчи из куће напоље и види преко неба некакву силну светлост у облику дуге. Он се још више уплаши и уђе у кућу, кад Марица (мати Карађорђева) већ окупала и повила дете. А Турчин рече Марици:

— Шта си родила, млада, мушко или женско?

Она му одговори:

— Вала, ага, сина сам родила.

— Е, да ти је срећан, млада, и нека знаш да ће ти син бити велики јунак и велики човек, ја сам у оном часу, кад се он родио у великом страху био, и тек што ме хтеде некакав лав растргнути, ја чујем плач детета. Обузет страхом скочим иза сна, видим неку велику светлост напољу, мишљах да је свануло и сунце огрејало, но кад искочим напоље, то нити је свануло нити сунце огрејало, већ угледам велику дугу преко неба од југозапада на исток пружену. Вала твој син мора велики човек бити и с многим милетом (народом) заповедати.

Ујутру Турчин уставши пође, а при поласку рече Марици:

— С Богом остај, млада! Чувај добро сина тога, и памти добро што сам ти казао".

* * *

У другој причи ово се говори:

„Баш кад је Марица хтела родити Ђорђа, дође у вече Турчин на конак. Петроније (отац Карађорђев) је био некуд отишао. Жена се узмучила, хоће да роди, а Турчин у кућу! Зато изађе напоље, и у часу роди дете пред кућом у воћу.

Турчин изиђе напоље и, видевши што је, рече:

— Марице, ти роди дете?

— Ето, ага! — одговори она.

Турчин јој рекне те она с дететом уђе у кућу к ватри, а он изађе напоље.

Мало час дође и Петроније. Он наложи ватру и, с Турчином, преноћи напољу. Сутрадан рано оде Турчин. Мати Карађорђева при-

поведала је: да је, чим је дете пало на земљу, видела међу детињим плећима месец да сија; то је видео и Турчин. Зато је и рекао:

— Марице, ти ниси родила сина, него Господара. Па је извадио 20 пара и дете даривао.

Колера.

Већ две три године стално у Русији бесни заразна болест колера. Ове године особито. Подавила је летос у Русији преко 60.000 душа. Из Русије прешла је у Румунјску, Италију и нашу државу. У Трсту, Бечу и Пожуну оболеле су неколике особе од колере. Но, тешко да ће се раширити, као негда што се ширила. Лекарска наука потсекла јој је крила. Сада може да се силно шири само међу народом заосталим, који не пази на чистоћу, умереност у јелу, на лечничке прописе. Али у земљама напредним тежи јој је посао.

Колера је пореклом из Индије. Тамо на утоку големе реке Гангеса у море, где се шире непрегледне мочваре и блата, где сунце пржи као ватра по године, где четири месеца опет без прекида левају кише и пљусци, где је народ прљав, налик на животињу, колевка је овој страшној болести. Тамо је отаџбина бацила колерина (гљивице од које долази колера, кад уђе у човечје тело). И одатле се она шири у свет увек. Прошлог века дошла је шест пута у Европу, а 1866. за рата између наше државе и Пруске харала је страшно у нашој држави, подавила је 162.000 душа. Од тога доба никад више није у нашој држави у велико раширила се.

Како настаје ова болест? Није се то знало до год. 1883. Те године пронашао је немачки лечник д-р Роберт Кох, да су узрок колери сићушне невидљиве простом оку гљивице, бацили, прозвани комабацили, који уђу с водом, јелом или ма како у људски стомак и ту се страшно множе. При том из себе излучују отров, који раствара људску крв и цело тело. Болест је тако јака, да велики део оболелих подлеже смрти.

Први знак да је колера човека зарадила у том је што човек добије пролив, иде напоље сваких 15 до 20 минута. Настану болови у стомаку, грчеви и у стомаку и у ногама. Болест напредује затим брзо.

Као што видимо, у стомаку и цревима јој је гнездо. И зато се мора сва пажња свратити на то, да не дође болест у стомак, а ако дође, да је стомак дочека здрав и јак. Ко има посве здрав стомак, њему стомак просто скува колерине бациле, не може ни оболети. Људи слаба стомака страдају много лакше. Зато се мора тако живети да се стомак не поквари ни с чим: не сме се човек прејести, мора се оставити јела свега пресног: воћа, бостана, млека, меса. Нарочито су опасни краставци. Мора се пазити на чистоћу: посуђе се увек мора искухати у врелој води, руке пре јела прати, мора се пазити на чистоћу бунара, дворишта, куће, постеље; ђубриште и заходи морају бити тако начињени, да гад из њих никуд не иде. Воду треба пити прокухану, па охлађену. Оболи ли ко, одмах се мора по лечника, а дотле болесника ваља одделити у посебну собу и ништа не употребљавати, чим се он служи: рубље, посуђе, постељину итд.

Чистоћа и умереност, то су два главна средства против ове опасне болести. Ваља дакле живети умерено и пазити на чистоћу, па неће бити потребе страховати од колере.

Шта ћемо и куда ћемо са нашим ђацима. Богати родитељи збринуће лако своју децу, али што ћемо и куда ћемо са онима ђацима, који су сиромашни, који немају где и на чему да живе, који не могу на више школе, а здрави су и ваљани су, па заслужују, да се и за њих заузмемо, да их ишчупамо из јада, сиротиње и пропасти?

Све те ваљане здраве Србе ђаке од 12 до 15 година, који су макар основну школу добро изучили, препоручујте „Привреднику", који ће их све лепо упутити и добро удомити.

За ваљану децу, за коју се „Привредник" заузме, збринуто је — као што је познато — све, све од првог дана шегртовања, па док не стану на своје ноге, док не отпочну своје самосталне радње.

И нужни капитал — за отпочетак самосталне радње осигураће се тима питомцима, који су ваљани, па се држе у свему свога реда.

„Привредник" се заузима онда, да се према себи са ваљаним Србкињама и ожене.

Упућујте, дакле, увек и неупућене родитеље и неразумну децу и све Србе уопште: како ваљани људи своју срећу најсигурније постизавају, макар и сиромашни били. —

Различите вијести.

Пожар шума у Америци. Целу прошлу недељу гореле су у северној Америци непрегледне шуме. Бадава су биле хиљаде војника, пожарници, и сав други свет. Ватра је беснила страховито и спалила непрегледне шуме, небројену зверку и многе људе, преко 2000 њих. И многи војници страдали су спаљени или загушени димом.

Мушкарци и женске. Није можда познато нашим ратарима да у већини држава европских има више женскиња него мушкараца.

На 1000 мушкараца долази 1013 жена у Белгији; 1058 у Данској; 1029 у Немачкој; 1022 у Француској; 1067 у Енглеској; 1010 у Италији; 1014 у Низоземској;

1083 у Норвешкој; 1035 у Аустрији; 1009 у Угарској; 1090 у Португалској; 1002 у Русији; 1015 у Финској; 1045 у Шведској; 1035 у Швајцарској и 1049 Шпањолској.

Мушкараца има више само у неколико држава. Тако на 1000 мушкараца доље 921 жена у Грчкој; 894 у Босни; 968 у Румуњској; 941 у Србији.

Одговори уредништва.

Ј. Ш. у К. Шаљемо „Коло“ у Сухомлаку. Хвала Вам. Приступнину можете одредити према вриједности пашњака, рецимо: 2000 К или више за цијело овлаштеништво. С повјереником ви све лијепо удешавајте, немојте ружним, виком и псовком и свађањем. Писали смо вам већ да сваки који продаје своје овлаштеничко право мора најприје понудити заједници, па онда сваког овлаштеника. И тек ако нико од ових неће да купи, може га продати туђинцу, неовлаштенику

Тривуну Ратићу. Пошаљите лист. Ми „Коло“ шаљемо оној двојици, само они нека пошаљу преталату.

О. Љ. у. В. Д. Ваш пријатељ може таковзваном „мјенбеном завратном тужбом“ присилити другог жиранта да плати половицу дуга. То је сигурно, само ако тај жирант има откуд платити.

М. М. у Б. О узурпацијама земљишта земљ заједница изаћи ће у „Колу“ чланак, па ћете у њему наћи све што треба да знате.

Ст. К. у М. Ми вам не можемо одговорити, док не знамо је ли о прављењу тога пута изашла каква одлука ма какве области. Јесте ли ви добили какво ријешење, да морате пустити начинити нови пут преко своје земље? Јавите.

Прво писмо нисмо добили.

ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве обљубљене и најгласовитије творнице **Ф. и Н. Ковар-жик из Простејова** у Моравској, и шиваћи стројеви су из најгласовитије фабрикате, „Пфаф“ и систем „Сингер“. За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на оброчно отплаћивање уз творничке цијене и обављамо све поправке засјецкујуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици.

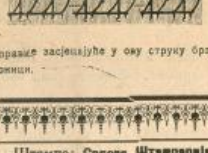

Управа.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српског Братства“.** Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком,** те се предаје или путом „Привредника“ на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот,** моли она све **имућније Србе и Српкиње,** да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ,** како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе,** дакле нема **шприцања.** Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157. (Славонија). 1198

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:

„Резервирани котар“ цијена Круна 1.—

Коста Мајкић:

„Борба чешког народа“ „ „ 0·80

Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 34. Загреб, у сриједу 25. августа (7. септембра) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недјељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединчи бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута увршћују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 1. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Како мађарони мисле задобити народ.

Од једног ратара из опћине Крњак добили смо ово писмо:

Јуче (4. IX.) смо добили преко сто и педесет казнених одредаба кот. области којима смо сваки пресуђен са 30 К глобе или 3 дана затвора, што нијесмо посули опћ. цесте.

Ова је осуда неправедна, јер су њом осуђени сви без разлике, и они који су насули цесту као и они, који то нису учинили.

Народ је огорчен на ову неправду, тим више, што нам је — кажу — учињена само зато, да нас умекшају ради избора, па да код саборских избора гласујемо за Томашићева кандидата, а код опћ. избора за Мрмићеве присташе, који ће га опет бирати за начелника.

Лакше, лакше господо мађаронска!

Тврд је орах воћка чудноватa
Не сломи га, ал' зубе поломи.

Бадава вам пријетње, новац и гулаши, и интови ваши. Нас Скрађане предобити нећете. Сваки нас има здраве ноге, торбак и у њем комадић круха и закон о чистоћи и слободи избора.

Доћи ћемо на избор, и даћемо сви глас нашем чика Васи. О том вас у напријед увјеравамо. Живи били па видјели. *Небојша.*

Не знамо је ли ово учињено за то да се народ придобије силом за владу, кад неће милом. Не зна то ни наш дописник, јер вели да се то само говори. Али знамо да ово неће помоћи влади, ако је учињено с намјером да јој се овако помогне.

Наш народ ратарски много је напредовао задњих година у свијести. Баш из тога, што га силом или митом мисле задобити, он зна да га навлаче на злу ствар. Јер на добро и срећу не требаш никога силом ни митом навлачити. Кад би мађарони носили добро народу, сви би ми потрчали за њима као кове на со. Зар би нас морали глобити и частити, да гласамо за њих?

То, видите, сад зна сваки наш свјеснији ратар и неће за тањир паприкаша, фињак ракије, коју круну или који дан затвора одгласати смртну осуду себи и својој отаџбини. То ратари знаду и сами нам пишу. А пред коју годину није било тако. Овакове вијести и овакове ријечи долазиле су нам некад само од народне господе. Сад стижу и од ратара. И то је та разлика велика између некад и сад, за коју не знаду мађаронска господа, јер не живе у дотицају с народом, не чују бијла срца његова. А то ће их баш и сахранити. Живи били па видјели, како каже наш ратар дописник. **А.**

Американцима.

III.

Већина велика наших претплатника јест из Хрватске и Славоније. Али имамо и лијеп број претплатника у Угарској, Босни, а нешто и у Далмацији.

Зато што је велика већина претплатника из Хрватске и Славоније, ми се и бавимо у листу највише приликама Срба у тим земљама, јер је лист мален сада да пишемо у њему једнако опширно и о приликама Срба из других крајева. А ми би писали исто тако опширно о њиховим приликама, кад би имали доста простора. Баш неки дан добило је уредништво писмо једног ратара Србина из Босне, у ком моли да се више у листу осврћемо и на њихове потребе. Прије неко вријеме писао нам је то исто један Србин ратар из Угарске.

Одавно ми видимо да би се то морало учинити, али не може се право, док је „Коло" овако мален. То вам је исто, као да имаш рал само земље, па би на њој да имаш и њиву, и ливаду, и башчу, и шуму, и двориште. Не може се, па да полудиш, размишљајући како би то удесио. Него останеш код једног. Тако и ми. Кад не можемо о свему подоста да пишемо, онда је боље о једном много, него о свему по трунак.

Кад би „Српско Коло" имало 5000 претплатника, ми би га могли раширити и онда би задовољили свима. Стога смо љетос и писали о том и позвали све пријатеље, да нам се заузму за ширење листа, не били скупили тих 5000 претплатника. Пријатељи су учинили

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

прилично, имамо их сад близу 4000, али далеко је још до пете хиљаде.

Ми знамо да ће наши пријатељи овдје учинити још за лист колико год им је могуће. Знамо да ће и ратари сами све више у будуће радити за лист, јер су га многи врло завољели, виде у њему свог пријатеља и учитеља. Но знадемо и то да би се у Америци могло још више учинити за лист, кад би се хтјело. И стога ми пишемо ова писма Американцима и надамо се да ће они учинити коликогод могу за наш лист. Учиниће тако много за нашу народну ствар, за себе саме. Ниједном народу на свијету не треба толико просвјете, толико сложног рада, толико међусобног упознавања, као нама Србима. *Ниједном.* Не кажемо ми то онако само из обичаја, или зато што човјек увијек мисли е је њему најгоре, него је то једна истина. Јер ниједан народ није растрган на 7 дијелова, као наш. Нас су растргали да се не можемо сложити на заједнички рад ни упознати међу се као што треба. У самој Аустроугарској кроје Србима капу 5 сабора: у Бечу, Пешти, Загребу, Сарајеву и Задру (у Далмацији)!!

Ниједан народ није своја сједишта изабрао на незгоднијем мјесту, него ми. Неки дан су била 2 ратара у Загребу и питала писца овог чланка: Зашто је нама Србима од памтивијека зло? Одговорено им је: Је ли зло оном господару преко чије њиве иде неколико путова? Колико треба труда да је сачува од потриће, колико клања са потричарима? Би ли било зло оном ко би дигао шатор на сред цесте, зар не би свако запео за њ и одгулио по који комад платна с њега, ако не би вавијек био на стражи и бранио се? А ми смо такав делиџа, који је разапео шатор на најважнијој цести европској, што са запада води преко Балкана на исток, у Азију. Зато нам је било и морало бити тешко, а особито, ако нисмо били спремни да се боримо и ако смо били несложни.

„Српском Колу“ је задаћа да српски ратарски свијет просвјећује, учи га братству и слози српској, упознаје га међу се. Од почетка свог излажења радило је оно на том. И за то ко ради за њ, ради за Србство, за нашу бољу будућност. И ви Американци радићете не само за „Коло“, него за нашу бољу будућност и срећу, помогнете ли нам да лист учврстимо и повећамо. А може ли бити веће части и одликовања за Србина од рада на бољој срећи српској? Ми се уздамо тврдо да ће стога и Срби Американци учинити што могу за „Срп. Коло“.

За Америку стоји „Српско Коло“ годишње 5 К (1 долар). Најбоље би било да се више њих сложи, па да им се лист свима шаље на једну сигурну адресу. Наша адреса је: Srpsko Kolo, Agram, Kroatien, Oesterreich—Ungarn. А.

Кажњавање због непристојног понашања у уреду.

Више ратара питало нас је, 1) има ли права котарска област, да осуди човјека због тога, што је увриједио тобоже — кога чиновника код вршења службе, 2) колико може да казни, а особито 3) јели то по закону, да призив против такве осуде котарске области не обуставља овршење казне, него да осуђени одмах мора платити глобу или ићи у затвор, иако призив још није ријешен.

Они ратари који су нам писали мисле, како изгледа по писму, да то право не припада котарској области. Добро је зато да народ знаде тачно, шта закон одређује. Догод народ не зна, да ли област ради нешто по свом ћефу, или по закону, зло је. Ту нема повјерења међусобног, а гдје њега нема, нема честите управе. Народ ће свако дјело власти узимати као силу, власти ће у народу гледати вјечитог бунтовника и гањати га.

Имаду двије наредбе, које говоре о овој ствари. Једна је издана 20. IV. 1854, и вриједи за бивши провинцијал (паорију), а друга 16. IX. 1873 и вриједи за бившу Крајину.

Параграфи који говоре о овој ствари у обје су наредбе готово једнаки.

§ 12. прве наредбе гласи:

Као што је политичким и редарственим органима наложено под *строгом одговорности*, да се пригодом опћења пристојно владају према *сваком*, тако исто имаде и свако исказивати штовање тима органима, када овршују уредовне своје послове. Ко се дакле *а)* против ком политичком или редарственом чиновнику, који врши уредовне законите послове, или против стражама и поглаварственим службеницима, који на јавним мјестима или у приватним становима имају обавити налоге службене, понаша осорно и увредљиво, или ко, премда опоменут, не одустане од таква понашања, које вриједа службени значај; затим *б)* ко се против начелнику опћине, кад изавршује налог, који је по закону или по особитом напутку које власти дужан обавити, не престајући влада осорно и увредљиво или *ц)* ко се у поднеску на коју власт (тужби, призиву, молби итд.), коју је сам саставио или ко други по његову налогу, послужи начином писања, који вриједа исту власт или ко такав поднесак састави за другога, пашће под поступак казнени, који је установљен у §-у 11.

А у §-у 11 одређена је казна глобе од 2 до 200 К или затвора од 6 сати до 14 дана.

Кад се ради о тачки *а)* §-а 12. онда нема мјеста призиву. Ако странка уложи призив,

узеће га виша власт као обичну жалбу против власти у обзир у толико, у колико из њега може установити, је ли област поступала по закону или није, а област која је изрекла осуду, може смјеста глобу утјерати или осуђеног метнути у затвор. То изричито одређује § 14. наредбе ове. Кад се ради о тачкама *б)* и *ц)* онда се призивом одлаже извршење казне дотле, док виша власт (жупанија) не ријеши призива.

У §-у 7. друге наредбе за бившу Крајину стоји све исто дословце, што и у §-у 12-ом прве.

Разлика је у том што у Крајини и у случају тачке *б)* нема призива и што је глоба мања: од 2 К до 140 К.

Дакле, кад се човјек увредљиво влада против чиновника, док врше службу, може бити кажњен код кот. области без права призива.

Из плачних долина.

I.

Збриши зној са чела уморни сељаче,
Па легни за српом као игда што си,
Над судбином твојом ваздан гавран гаче,
А ти не знаш шта ти дан, а шта ноћ носи.

Нек ти снага бреца и мишица једра —
Та мишица која не уме да проси —
И нека се пуши зној са врела недра,
Јер ти не знаш шта ти дан, а шта ноћ носи.

И нека те витла судбина и воља
Срамних господара — ти ради и сноси!
Ја осећам борбу за времена боља
А ти не знаш шта ти дан, а шта ноћ носи.

II.

За тебе се нико нит' брине нит' стара,
Презрени пасторче наших срамних дана,
Сви упрли очи у снагу ратара,
Очи, злобне очи, масе готована.

Али иде време што ће снажно стрести
Последњи остатак заблуда и уза,
И ти ћеш у слави своје самосвести,
Гнушати се стидно проливених суза.

Михорад М. Петровић.

Русија.

Управа и судство.

У оно доба били су у Русији управа и судство спојени, то јест чиновници управни и судили су. Као кад би код нас котарски предстојник био и судац.

Народ је управо стењао под ондашњом рђавом управом. Државној управи у то доба није била друго задаћа, него да побира што више пореза и прогони злочинце. А о дизању школа, ширењу просвјете, грађењу путова, уређењу ријека, о народном здрављу итд. није се та управа бринула. Она је дакле само узимала од народа, а ништа му није враћала.

Осим тога чиновници гулили су народ. Плаћу нису добивали од државе, него су поданици морали да им сами дају што им треба за „храну“ и пристојбе разне. То све није било тачно и јасно уређено, нити је било правог надзора, па су чиновници радили по вољи.

Да се народ колико толико заштити од глобљења, издан је 1497. закон „Судебник“, у ком су тачније изнешене дужности судаца и народа, забрањено глобљење најоштрије, јасно казано шта је народ дужан давати судцима. А уз то, што је најважније, одређено је да народ бира своје најбоље људе који ће као присједници сједјети уз судца, пазити да се по закону поступа и узимати народ у заштиту.

Кажњавало се смрћу, бијењем, затвором, а могло се и мучењем силити окривљенога да призна кривицу.

За Јована Грозног 1550. Судебник је опет прегледан, допуњен и још боље се настојало о том да се народ заштити од неправедних чиновника.

У причи о „Јершу Чекињашу“ (једна врст рибе), која је поникла у то доба и сачувана остала, описано је потанко, какав је рђав тада био суд и како је тешко било добити правду пред њим. У тој причи описано је како се рибе суде и како најзад иза дугог суђења риба Јерш Чекињаш, ма да је осуђен, пљује судијама у лице, јер зна да му ништа неће бити, кад уз цара има пријатеља међу великом господом. А по другој причи судац не смије Јерша ни осудити, него га проглашава невиним, поред све доказане кривице.

Тадања Русија у очима странаца.

Откад се Русија ослободила, почели су странци више долазити у њу. Неки од њих описали су свој боравак у Русији, па се може сад знати, како је народ живио, какви су му били обичаји, каква је Русија тада изгледала.

Русија је тада била готово пуста. По причању странаца, могао си цијели дан путовати по настањеним крајевима земље, а да не угледаш људског стана. Тек тада би видио гдјегод једну кућицу једну, или двије три. То је било тадање село. А по неколико дана могао си путовати, док би наишао на право село, нешто уређено, веће, с црквом.

Градова је било мало, а и ти неуређени и прљави, куће све дрвене, тијесне, једино су цркве биле од камена.

На све стране равница без краја, покривена силним шумама, блатима и језерима, испресавана многим ријекама, настањена слабо, готово пуста, таква је изгледала Русија. У прољеће, кад се топио снијег, ријеке се разливеле, све би се претворило у једно блатно језеро. Пјешице ниси могао никамо, тешко си се и на коњу провирао напријед. Шуме су биле пуне звјеради, блата пуна мушица и комараца. Преко ријека није било нигдје мостова, осим близу већих градова, путови никакви.

Зими само, кад би се све смрзло на ужасној студени, могао си лако на саоницама ма на коју страну, ако си могао да поднесеш ужасну хладноћу, а то странци нису могли.

Зато су се о Русији и причала чуда свакојака у странom свијету, што је нијесу познавали: да у њој има људи с псећом главом; људи што не говоре, него брбљају по птичји; да има у њој свијета који као медвједи спава зими, а у прољеће се буди итд.

„Домострој".

Странце је, осим многих других руских обичаја, зачуђивао и ропски положај руске жене. Женско је било тада у Русији робиња оца или мужа, не само код сељака, него и код племића. Баш код богатих људи била је жена као и код Турака увијек затворена, јер код сиротиње је морала ићи по пољу радити. Туђе око није јој требало видјети, и чим мање јој је виђело, тим је више била поштована. Само старе жене имале су више слободе. Као и Туркиње, забављале су се жене у друштву пријатељица само у кућама и вртовима. Мушки су тукли жену као дијете за свашто, тако да је то био обичај.

Посланик њемачког цара барон Херберштајн прича како је у Москви неки ковач Њемац, по имену Јордан, оженио се Рускињом, а никад је није тукао. Једаред дође она њему и рекне: — „А зашто ти мене не волиш?" „Па волим те, још и колико". „Волиш, али ја још немам знака твоје љубави". Он јој је стао распитивати, какви су то знаци, а она му одврати: „Никад ме још ниси тукао". На то јој је Јордан понекад истукао људски, и причао Херберштајну да га је послије тога много више волела.

У то доба написао је поп Силвестар књигу „Домострој", у којој се говори, какав мора бити живот у једној ваљаној кући. Из те књиге види се како Херберштајн има право. И ту се описује како жену треба канџијом, кад скриви, истући за пауку и савјет. *Али није добро за сваку кривицу „по уху и образу, ни испод срца шаком, ни ногом, ни штапом, нити каквим дрвеним или жељезним оруђем ударити, јер из тога може да се изљеже несрећа: да се ослијепи, оглуши, да се осакати рука, нога, прст или да заболи глава, вуб; а извбити корбачем с поуком: то је и равумно, и боли, и страшно је и здраво".*

Видимо дакле како су Руси и штапом и гвозденим оруђем, и шаком и ногом испод срца били. А поп Силвестар у својој књизи вели да то не треба радити стога што се може тако осакатити жена. Кад тога не би било, могло би се, али шта ће човјеку саката жена. Него он вели да треба корбачем и да је то и здраво. Кад се тако у књигама писало, можемо мислити шта се радило.

И иначе из цијеле књиге види се како је жена била роб, као марше за рад. А робиња жена не може отхранити ни правих људи слободњака. **б.**

Гдје је „Српско Коло" најраспрострањеније?

Срачунали смо, колико у ком котару у Хрватској и Славонији има претплатника „Српско Коло" и на колико душа српских у ком котару дође један број „Српског Кола".

Према томе рачуну има највише претплатника у котару бјеловарском, јер тамо на сваку 71 душу српску дође један број „Српског Кола", а свега има претплатника 205.

Има, додуше, у котару Војнић претплатника више, то јест има их 220. Али у котару војничком има и Срба много више, па, ма да је толико претплатника, ипак дође један број „Српског Кола" тек на сваких 113 душа.

У котару бјеловарском готово нема села, у ком има Срба, а да нема у њему макар један претплатник „Српског Кола". Кад би у сваком котару на сваку 71 душу дошло по једно „Српско Коло", као у котару бјеловарском, имало би „Српско Коло" у самој Хрватској и Славонији близу 10.000 претплатника! Како би онда „Српско Коло" могло бити велико и пуније много добре садржине.

Али, невоља је у том, што Срби нису свуда тако свјесни, нити су српска господа и ратари тако заузимљиви за наш ратарски лист, као у бјеловарском котару што су.

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане ђаке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник" у Загребу, па ће добити одмах сва даљна нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкиње (махар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских добротворних задруга.

Широм Српства и Словенства.

Уз слику.

И у Србији је народ непросвећен као и код нас. Стога се тамо основало друштво народне господе, које изашиље из Београда своје чланове, да по селима приређују бесплатна предавања народу о стварима ратару потребним.

Ова нам слика представља господу народну измешану с ратарима после таквог једног предавања. И код нас у Загребу ради се сад баш на оснивању једног просветног друштва, које ће у народу приређивати предавања, оснивати сеоске књижнице, приређивати течајеве у којима ће неписмени бити обучавани читању и писању (аналфабетске течајеве) итд.

Београдски професори у народу
после предавања за народ у селу Кули, у срезу мланском (Србија).

Просвећени српски народ коракнуће мало крупнијим корацима на путу људског напретка.

Човек птица.

Откад је човека чезнуо је он за тим да полети кроз лагани зрак као птица, осећајући тешко своју везаност за земљу. Па који од нас није ма једаред пожелео: Да су ми крила, па ца полетим ма куд, куд ме срце вуче!

Још у старом грчком народу, неколико стотина година пре Христа, причала се бајка о човеку вештаку Дедалу, који је начинио крила себи и сину свом Икару и летео преко мора. Али неопрезни син полетео превисоко, примакао се сунцу, те му се опрљила крила, и он пао у море на очи свог тужног оца.

То је прича само била, но види се из ње како је и старе народе гризла жудња, да птици равно полете у плава небеса.

У средњем веку бавио се један од највећих умова, што их је било, откад је човека, Талијан Леонардо да Винчи тиме да измисли справу, на којој би човек могао зраком летети. Но узаман.

У веку осамнаестом изумела су два Француза тако звани „луфтбалон". Плином (гасом) који је лакши много од зрака напуни се кугља од лаког каквог материјала, а за њу се прикопчи кошара, у коју седну људи. Како је то све лакше од зрака, то мора полетети горе. Кад се кане спустити доле, онда испуштају плин, док се не спусти „балон".

Но невоља је била у том што се балоном није могло управљати, него га је носио ветар куд је хтео. Тако од прваља не би ништа.

Тек пред којих десетак година изумео је Немац гроф Цепелин балон, којим се може у неколико равнати и против ветра ћудљивог Но ни та ствар није добро усавршена. Чини се да од балона, справе лакше од зрака неће бити ништа.

Но зато је врло напредовало од неколико година летење такозваним аеропланима. Те су справе за летење сличне птици, гони их машина, тако звани мотор, као и аутомобил. Нису велики као балони, а лакше се с њима може управљати. Сваки дан доноси нам новост једну о све већем усавршавању аероплана.

Лете брзином 60 до 70 километара за сат; Француз Моран дигао се неки дан високо преко 2.700 метара; Француз Блеријо прелетео је летос на аероплану море између Енглеске и Француске. У свим војскама праве се многи покушаји с аеропланима и увађају се у војничку службу.

Усавршили се аероплан тако да узбуде посве сигуран у зраку, ***биће великих промена***, настаће читав преокрет на земљи у много чему. Шта ће вредети највећи морски бродови, кад ће се одозго моћи на њих бацати бомбе из аероплана? Непријатељ се никад неће моћи сакрити оку аеропланца, неће требати ухода. Тврђаве, жељезнице, мостови моћи ће се рушити из зрака. А колико би од аероплана добио промет на земљи!

Није пут којим човек долази до нечег новог, великог и корисног, лак. Много труда, новца, а богме и живота људских отићи ће док се дотера до савршености летење зраком. Већ су многи људи, који су покушали летети, изгубили главе. Неки дан сурвао се из зрака један Енглез и остао на месту мртав, а један се осакатио. Но људи се не страше. Једни стра-

дају, а двапут их више праве нове покушаје. Такав је већ човек. Што му се више неприлика испречава на пут, то он тврдоглавије иде својим наумљеним путом, док не победи коначно.

Желимо на концу што више успеха смелим људима, који мећу главу у торбу, трудећи се да људству даду у руке једно ново, много вредно оруђе за тешку борбу у животу. Да живи човек птица!

Шта се збива у нас и у свијету.

Ратари и изврши одбори с. с. с. Тешко си некада могао задобити Србина ратара за то, да се јавно искаже у каквој ствари, која се тиче народне наше политике. Бојао се наш ратар, да се не замјери коме, па је волио стајати по страни. Но сад се то измијенило.

У котару Вргинмост, на примјер, имаду све четири опћине изврше одборе. У одборима не само да су ратари чланови, него и часници. Тако су у Бовићу предсједник Петар Мраовић-Скула, потпредсједник Милан Жутић и тајник Ђуро Јовановић; у Чемерници предсједник Гајо Орешчанин, потпредсједник Станко Тркуља и благајник Васо Дражић; у Вргинмосту потпредсједник Никола Љубичић; и у Топуском потпредсједник Симо Орешчанин ратари.

То је видите знак новог времена, новог духа, који је стао струјати кроз густе редове српских ратара. Војска ратарска заталасала се и с њоме ће имати да рачунају господа, што су зајашила ову земљу и народ и неће им рачуни тако олако бивати срачунавани као досад.

На састанку проширеног извршног одбора с. с. с. у Пакрацу истакнут је за кандидата на сабор краљевина Хрватске и Славоније досадањи посланик д-р Миленко Марковић. На ову сједницу извр. одбора дошло је 350 одборника, колико их никад до сад није дошло. Народ је врло одушевљен и сигурно је да ће с. с. с. опет побиједити; тим прије, што нам сад не могу сметати франковци, јер по новом закону има Срба изборника за неких 300 више, а прије смо били у мањини.

Друштво „Стеван Калембер и др.“ Срби Американци основали су у мјесту Туел, Јута у Сјеверној Америци добротворно друштво ком су дали име „Стеван Калембер и другови“. Друштво је члан „Српског Савеза Слога“.

Опет нов доказ, како српски народ цијени оне за које он држи да су учинили нешто добро за српски народ. А ово би требала бити и наука за оне који нас прогоне, како наш народ све више привија на срце људе, који су гањани за народне ствари.

Али, зар се они могу икад чему научити.

У Босни су ових дана били избори у неколико котарева, јер су прије неки посланици били изабрани на више мјеста, па су се на неким захвалили. У српским и муслиманским котарима побиједиле су народне странке. У хрватска три котара побиједила је странка која хоће слогу са Србима. У једном котару добила је та странка једнако гласова као и франковачко-поповска странка, која мрзи Србе, па ће коцка одлучити, ко је изабран. Радујемо се од срца побједи Хрвата који хоће слогу и братство са нама Србима. То је велики напредак, јер је Босна до пред двије године била сва франковачка.

Краљевић Александар и аустријска полиција. Писали смо како је наша држава допустила да српски краљевић на путу у Црну Гору може проћи кроз Хрватску само под том погодбом, да се нигдје не покаже и не изиђе из жељезнице. Мало се гдје и знало кад ће проћи. У Загребу се сазнало и доста радозналог свијета изишло је, не би ли га видјели. Али на прозорима његова вагона биле су спуштене завјесе и нико се ни помолио није.

Но у Далмацији у Сплету, кад је стигао брод са краљевићем, искупило се много Хрвата и поздрављаху краљевића братског српског народа. То је било криво полицији, те је са жандармеријом ударила на свијет.

Кад се краљевић враћао из Црне Горе, скупило се још више Хрвата, да га поздраве и покажу полицији, да им није врсна забранити вољети браћу. Полиција је сад још жешће ударила на свијет. Неки су ухапшени, неки суђени од полиције на 14 дана затвора а једно 30 њих предано је државном одвјетништву ради прогона казненог.

Свако паметан пита се у чуду: Каква смисла има овакав рад? Нашто то раздраживање рођених поданика? Зар се може забранити Словенима да воле Словене који су ван ове државе? Зар се не ради лудо кад им се то забрањује и зар се тиме не озлојеђују? Кад дође какав њемачки или пруски принц у Аустрију, онда ником није криво, што га Њемци поздрављају. Само ми да не смијемо вољети свога! Тако су неки дан мађарске новине осуле грдњама и пријетњама против ријечких Хрвата, што су се скупили у великом броју, кад су у Ријеку стигли руски ратни бродови и одушевљено поздрављали Русе. Зар ми можемо остати хладна срца, кад видимо своју руску браћу? Какви би ми онда били људи, кад нам не би радосно срце заиграло у таквој прилици? Зар смо зато велики издајници?

Школа и читање.

I.

Данас се опћенито мисли, да је неписменост сељака главна запрека на путу просвјете, и не може се ни говорити о неком напретку народном у оним кра-

јевима, гдје је број неписмених велик. Сви они крајеви, у којима живи чисти народ српски или хрватски, одликују се големим бројем неписмених, дочим у крајевима, гдје је наш народ помијешан са туђинцима, поготово гдје су туђинци сами, тај је број неписмених врло мали. Толикој неписмености наших много је криво то, што су у многим крајевима касно отворене школе, којих је још увијек мало. На жалост, томе је крив много немар оних, који су најпозванији да с народом раде, и који су с њим у непрекидној свези. Но главни узрок неписмености и немара за школу биће тај, што наш народ још није увидио корист школе и потребу читања и писања. У том је главна разлика између нашега народа и туђинаца што се школе тиче, и главни узрок, зашто је код туђинаца врло мален број неписмених, јер њима није потребно говорити о користи школе, кад они то *сами увиђају*. Зато они оснивају *на свој трошак* школе, да се само нађе за сву дјецу мјеста, и док наш човјек настоји *отети* своје дијете од школе, дотле они настоје умитити учитеља, или кога било, да им *узме* дијете у школу.

Велики дио наших тежака сматра дужност слати дијете у школу исто као и службу у војсци. Он мисли, то од њега тражи држава и закон и он се покорава с једнаким весељем захтјеву, да шаље дијете у школу, као и оном, да шаље сина у војску. Ипак неће сељак отворено рећи, да школа није потребна, шта више он ће сам одобравати и потврђивати благодат школе, признаће потребу, да се шаљу дјеца у школу. Али, крај свега тога, не само да неће дати дијете своје воље у школу или бар без приговора, већ ће на сваки начин покушати, да га не узму у школу. Сваког уписивања видјети је већ десетак петнаест дана унапријед, како сељаци обилазе учитеља, попа, старјешину и уопће сваког за кога мисле, да би им могао помоћи — отети дјетету срећу, напредак душевни и животни, ма једном ријечи унесрећити га, лишавајући га великог добра. Јер како да отац не унесрећује дијете, ако га не даје да се учи и развије своју памет? Запитајте којег било неписменог човјека, јели му жао, што не зна читати и писати! Ниједан неће одговорити равнодушно, већ ће сваки искрено туговати: „Како да ми није жа, до гроба се нећу искајати, што нијесам иша' у школу", а многи ће још додати: „Право рећи, био би ја и иша' али ме отац не даде, и то му *нигда нећу опростити!*" Сваки је дакле тежак искусио кроз дуги низ година терет и јад неписмености, вјечито жали за правим временом, које прође једном за увијек, тужи се на оца, а сам као отац устеже с дати своје дијете у школу. Не мисли ли он при том да ће и његова његово дијете прекоравати читав живот, као и он свог оца?

Па због чега се наш сељак тако устеже слати дијете у школу?

Познато је да наши људи не вјерују и не могу се загријати за оно, што се пред њима разлаже лијепим ријечима. Њима је потребно нешто, што се даде опипати, од чега они увиђају јасну и сигурну корист. Има ли сељак крај данашњег рада у врло многим крајевима збиљске користи од школе? Онакове користи, за какву се школе оснивају и која је достојна силног труда учитељева?

Па кад се добро размисли, збиља је мала та корист, или бар није толика да би се сељак загријао за школу и своје дијете с весељем у њу слао. Ево како је то:

Кад нашем тежаку након свих покушаја не успије „отети" дијете од школе, онда би га бар требао слати редовно. Но он то не ради. За сваку малу помоћ, која му је потребна код куће, он устави ђака, а кад то устављање учеста, онда је ред да оде „стара с милоштом" до учитеља и да му испriповиједи, како је дијете болежљиво и слабуњаво, па да не киндише и прогледа колико се море.

Тако се на дијете дјелује са двије противне стране. Што учитељ постигне својим радом и дијете научи, то отац поквари својим устављањем. Дијете све више губи вољу за књигу, оно заостаје за другима и тако му школа постане мучилиште. Али ни овако не иду сва дјеца бар прописни број година. Већ код новог ушколаваља доводи мајка „млађега", којега би дала „за ову годину", а нека гледају старијег испisати, а „Бог и вјера, биће јабука". Па ако успије како таком родитељу исписати дијете, онда је оно потпуно забадава ишло дотле у школу. Оно пак, које сврши школу, не полазећи је редовито, научи доста мало, и оно што је научило, није темељито и лако се заборави. Кад овакво дијете рекне задњи пут школи „с богом", — ако не оде у шегрте „Привреднику", што је ријетко, јер, на жалост, наш тежак још не види право велику корист слања дјеце у шегрте, — онда је то задњи „збогом" и књизи и писму. Некадањег ђака дочека сад и рад код куће, и на њиву, и у шуми, лети никад одахнути, но зато се зими прели и зијева по сву божју дугу ноћ. И већ за коју годину, кад такав ђак случајно узме књигу у руке, он не чита, већ одсијеца слово по слово. Затим се одлази у Америку, и на концу он зна још само своје име потписати, кад му затреба да потпише мјеницу и натовари себи дуг на врат. Зар нема тако ишколани тежак разлога, да се потужи на своје године школе?

Прво Карађорђево јунаштво.

Једном — прича један Карађорђев савременик (човек који је живео у исто време) — Ђорђе чувао стоку под Висом, крај друма крагујевачког, недалеко одмоста на реци Кубршници. Козе су брстиле у лугу, а свиње су пасле по рудини поред пута. Ђорђе је пак седео на пропланку и шарао једну преслицу. Удари друмом Турчин на коњу, а за њим три кера и хрт. Керови налају на свиње, а свиње се згрокћу на њих. Турчин потегне из пиштоља и убије Ђорђу једно свињче, па онда још натутка керове на свиње.

Свиње, измичући се од керова, приближе се Караџорђу а и керови за њима. Ђорђе потегне из пушке и једнога кера погоди. Рањени кер: кави, кави, кави па право ка Турчину; онде падне и крепа.

Турчин се сада наљути, поврати се и текар стане немилице гађати свиње. Ђорђе, видевши то, стрчи доле на мост и заседне за један клен с оне стране моста. Ето и Турчина. Таман му коњ предњим ногама ступи с моста на земљу, а Ђорђе опали и Турчин се стровали на земљу. Ђорђе притрчи, свуче га под мост, па отрчи малко ниже у воденицу Пантелији Воденичаревићу и каже му шта је учинио.

Пантелија му одмах да мерицу жита да намами свиње да ону крв разришкају, а све друго да сакрије куд зна!

Ђорђе и учини тако: свиње намами, те крв преришкају; Турчина исече на комаде, па спусти озго у један шупаљ грм; оружје, коња и све одело узме и са свим тим оде право у Паланку.

КУПУЈТЕ САМО

!! СРПСКЕ ШКОЛСКЕ ЖИГИЦЕ

ТРАЖИТЕ ОД ТРГОВАЦА ДА ИХ ПРОДАЈУ

Одговори уредништва.

„М. В-у у К." Купац Вас не може присилити, да Ви с њиме правите нови купопродајни уговор о продаји комада Вашег задружног земљишта. Не може то зато, да учини, што он није испунио увјете старог купопродајног уговора, не плативши уговорену куповнину.

С друге стране опет Ви не можете без процеса добити натраг онај комад земље, што га ужива купац (осим, ако Вам он хтједне с добра тај комад натраг у уживање повратити). Суду би га морали тужити на разваргнуће уговора и уступ у посјед по њему уживаног комада.

Пери Станивуковићу у Conway Ра. Перо Заставниковић из Вашег мјеста послао нам је 2 долара. Но није назначио ни своје тачне адресе, нити нам је писао зашто шаље тај новац. Ако знате за њега, реците му да нам јави, је ли то претплата за „Коло", а ако јест на које адресе да се шаље лист.

М. Г. у Н. Немојте се упуштати у парницу за ту ситницу. Ако вам се чини непоуздан мерник, изведите другог да премери ваш комад. Да и добијете парницу — у том случају наиме, ако уживате преко 30 година непрестанце то парченце — израчунајте колико ћете издаигубити идући суду и колико ће вас стати други трошкови, а да и не рачунамо зло које долази од кавге и пизме комшијске.

:: Адвокат ::

Др. Миленко Марковић

у Пакрацу

отворио је 1662

адвокатску писарну

:: у својој кући бр. 1. ::

-- ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО --

У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве обљубљени и најспособитије творнице **Ф. и Н. Ковержик** из Простејова у Моравској, и шиваћи стројеви су из најспособитије фабрикате „Пфаф" и систем „Сингер". За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на оброчно отплаћивање уз творничке цијене и обећамо све поправке засјецајуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици

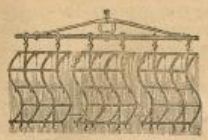

Управа.

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 дончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.

(Славонија). 1198

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 35. Загреб, у четвртак 2. (15.) септембра 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Књига за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·80 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 6 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута умећују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Срби изборници!

Средишњи Одбор српске народне самосталне странке поставиће, у договору са извршним одборима наше странке по свој земљи, у српским котаревима кандидате Србе самосталце. У котаревима, гдје не могу проћи Срби, јер су маљина, препоручиће оне Хрвате, који су чланови српско-хрватске коалиције. Све то биће објављено у овом листу. Не обећавајте стога ником свога гласа, не вежите се ни за кога, док вам не буде препоручен у овом вашем листу.

Ви, који читате лист, обавјешћујте и друге изборнине, нека не обећавају ником ништа и нека буду спремни да пођу на биралиште и гласају за кандидате, који ће вам бити овдје у листу препоручени.

Сељачко поштење.

Опет је наш сељак показао једном, колика је његова несебичност, какво је поштење његово, кад се ради о стварн целог народа и земље. И опет, ево, поносито дижемо главу ми који смо увек писали и говорили да у нашег сељака има погрешака, као и у сваког човека, али да има и лепих страна толико у његовој души ратарској, да би се многи и многи, који преко рамена на тежака гледају, имали чему научити од њега. А покуњени су они који су говорили и хвалисали се, како ће ратар гласати и за своју смрт, пружиш ли му литру ракије или вина, опростиш ли му какву глобу, обећаш ли му какву цесту, почастиш ли га рукованьем или дадеш ли му коју круну.

Ово што ћемо испричати, а чему се толико радујемо, догодило се у Славонији. У селу Тиборјанцима изборног котара Валпово изгорела је кућа и све стање ратарима Јози и Фабијану Сучићу. Како се из имена види, они су Хрвати. Људи у невољи замоле грофа свог Нормана и богаташа милионара барона Гутмана за помоћ. Гроф даде сваком цигље, а Гутман гвожђе за градњу куће.

Кад су дошли да дигну гвожђе, рекне им чиновник Гутманов Смит, **да ће морати сваки дати 100 К за гвожђе, ако не гласају код избора за Гутманова кандидата.**

Чим то чуше погорелци, они, без и мало размишљања, рекоше да свога гласа не продају за 100 К гвожђа по ту цену неће и траже своје молбе натраг.

Чиновник им на то поцепа молбе, а они поносно одоше у своје село.

Кад су њихови сељаци чули, шта се догодило и како ратари њихови не хтедоше продати барону милионару свој поштени глас, који треба отаџбини у овој тешкој борби с маџаронима, развеселише се врло и разиграше им се срца. *Цело село одлучи се да помогне погорелој честитој својој браћи. Сложе се и један даде и набави ово, други оно, и браћа Сучићи добише све што им треба у часу.*

Истина, поштење се скупо плаћа. Али прода ли се једном, онда се више нема шта продавати. Јесте ли видели женско чељаде које је поштење изгубило: Како га свако шорка, вређа, њушка и ништа за њ не даје, како му је цена мала? А како је прва цена скупа била!

Тако је и с народом. Можемо ми бити и сиромашни, и потиштени, без права. Али док је поштења у грудима нашим дотле ништа изгубљено није, сваки час све добити можемо. Јер о њега ће се сломити и сила нашег непријатеља; он ће се оклизнути и слатка, ласкава реч његова, обећања пуна; пред њим ће у прашину пасти и издајнички сребрењаци Јудини.

Народ без поштења у политици, у борби за права своје отаџбине и права своја, раван је женску чељадету без стида и образа — блудници. И непријатељи наши хоће да блудницу од нас начине, јер знаду да се са блудницом све може. Али варају се ето, варају се код оних, код којих су поуздано на успех рачунали, руке већ трљали од радости, док им је слина унапрво на уста цурила. Варају се код ратара наших. Браћа Сучићи, погорелци, људи у тешкој невољи, показали су им што је поштење човека сиромака. Они су их поучили да се до столица посланичких не долази куповањем душа, одузимањем поштења народног,

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

ван да љубав и поверење народно на њих износи прве људе у народу и више ништа, јер томе ништа ни равно није.

И зато ће у валпоначком котару победити честити и сиромашни напредњак новинар д-р Иван Лорковић, који је и до сад тамо двапут победио, а не трговци душама и поштењем народним, па макар им милионар Гутман сасуо у џепове полак милиона својих.

А то је заслуга онаких као Сучићи што су. Кликнимо стога сви: Живели честити ратари Сучићи, живело поштење сељачко! **А.**

Избори.

Народне скупштине.

У недељу 11. о. м. одржао је кандидат коалиције *др. Бадај* у *Н. Градишци* скупштину. На скупштину су дошли из Загреба Буде Будисављевић и д-р Срђа Будисављевић. Народ се изјавио опет да ће гласовати за коалицију.

Уредник „Pokreta“ *Вељеслав Вилдер* кандидира као коалиционаш у котару нашичком против бившег бана грофа Теодора Пејачевића. Сазвао је две скупштине у *Феричанцима* и *Ораховици* у њедељу, али их је власт забранила. Он је онда сазвао поузданичке састанке, но дошли су оружници и растерали их.

Мисли влада да ће јој помоћи насиље и бајонети оружнички. Народ баш из тога види ко му је пријатељ. Јер влада која жели добро народу не разгони народа и не забрањује му састанака.

Владини кандидати.

Колико се за сад зна, кандидираће у име владе у *вировитичком котару др. Фрањо Сиеве*ц, стари мађарон, који је за Рауха заједно с Франком саставио чувени предлог министру Векерлу. По том предлогу дошли би на владу франковци, и гоњење Срба би још већма требало појачати.

У *слуњском или брлошком* котару кандидираће одлени предстојник Раухов Славко Аранички, вешатељ Срба, због кога је и дошло до расцепа између коалиције и бана.

У *писаровинском* котару кандидираће Жидов *Едо Франк*, који цела живота није друго радио, до блатио Србе и Хрвате по пештанским и бечким жидовским новинама. Хвали се на сва уста по Загребу, како ће победити он, то јест његов спирит и круне. Али тешко те се неће угристи за језик.

У *Костајници* кандидира стари мађарон *Лавослав Машег*. Већ је имао и састанак са сведоком против Срба у велеиздајничкој парници Симом Турајлићем. Али Симо ће му слабо помоћи.

У *Глини* кандидира влада вараждинског адвоката дра. *Ђуру Грубера*. Ово је некад био Србин, звао се Грубор. Али одрекао се Српства и променио презиме у Грубер, само да мање српски звучи. И влада мисли да ће оваког изабрати српски народ у глинском котару.

У *Руми* кандидира влада бившег члана и посланика мађарске пучке (католичке) странке у Угарској *Стеву Адамовића* из Новог Сада. Овај човек који је православне вере, био је посланик мађарске католичке странке, који воде попови католички. И сад да га бирају Срби Сремци!

У *беловарском* котару кандидира влада поджупана у пензији *Јована Секулића*. Уздају се да ће гласати за њега Срби сви, а уз то Хрвати који би морали, па да би прошао. Али ће их уздање преварити. Није свако ко се зове Србином пријатељ Срба. И Настић се зове Србин. Није Србин онај ко у Хрватској држи уз мађароне. То нека запамти Јован Секулић. Влада би дабогме волела, кад би сабор могла саставити из самих поджупана и престојника, јер им је кичма мекана. Али не би то било за нас добро, ми волимо људе чврсте кичме.

У *Дарувару* влада кандидира Жидова д-ра *Шварца*, адвоката. Да лакше прође већ је влада преместила из Дарувара престојника Павлицу, јер јој није поуздан, а метнула тамо познатог из Глине српског крвопију Милана Раданчевића, жуп. тајника.

У *Вргинмосту* влада не зна кога би изабрала од два тића соколића: *Гашу Девића* или *Душана Слијепчевића*, старе мађарончине, које је српски народ 1906. г. отпухнуо из Глине и Вргинмоста.

Који био да био, неће добре среће бити.

У *Петрињи* ће влада кандидирати канда старог мађаронског посланика жупника Вукманића.

У *Херцеговцу* биће владин кандидат беловарски Жидов Леополд Сингер.

У *Илоку* имао би бити владин кандидат архимандрит Димитрије Бранковић, а у *Иригу* архимандрит Анатолије Јанковић.

Русија.

Од великог метежа до Петра Великог (од 1605. до 1689.)

Велики метеж (од 1605—1613).

Кад је умро цар Борис Годунов 1605. већ је Димитрије лажни био у Русији и потукао Борисову војску. Борисова смрт даде му крила и он ускоро освоји и Москву, а прије преко својих људи издајнички убије Борисову удовицу и сина, који је био проглашен за очева насљедника. Но није дуго царевао Димитрије.

Уз њега су били католици Пољаци, ожењио се католикињом и стао вријеђати руске наваде и обичаје. Није му помогло ни то што је био благ, добар народу и сиротињи. Народ стао сумњати у њега. То употријебе бољари, који су били незадовољни с њим и нерадо служили једног простог калуђера, који се начинио царски син. Кнез Василије Шујски 17. маја 1606. у друштву с другим бољарима убије Димитрија и он буде изабран за цара.

Народ је мрзио бољаре, јер су га гулили и сисали као пијавице. Шујског брзо омрану. То употријебе неки људи и разгласе, да Шујски није убио Димитрија, већ да је овај побјегао у Пољску. Чим се то чуло, народ се опет побуни на све стране и пристане уз новог лажног Димитрија, коме је право презиме било Богданов.

Настане један страшни неред у Русији. Уз овог другог лажног Димитрија прогласи се и неки козак Петар за сина покојног цара Теодора и скупи присташа. На све стране се тукло, грабило, палило, пљачкало. Настало једно ужасно безвлашће.

У то бољари понуде сину пољског краља Владиславу круну, само да се ријеше лажног Димитрија, коме Шујски није могао ништа.

Пољска војска уђе у Русију, потуче војску Шујског и другог лажног Димитрија, који буде убијен. А Петар је био убијен још прије. Бољари се закуну на вјерност Владиславу.

Али ни Пољаци дуго не остадоше господари у Русији. Они као католици узеше вријеђати руске светиње. Пуцали су у иконе у црквама, на крстове на торњевима црквеним. Гласи о томе разносили се по Русији.

1610. године опсједну Пољаци с војском од 30.000 најбогатији и најславнији манастир у Русији, тако звану Св. Тројичку Лавру св. Сергија. Хтјели су да опљачкају ту руску свету тињу. Али 3.000 калуђера и сељака 16 мјесеци бранише јуначки манастир, пошто су се заклели страшним клетвама да га живи неће предати. Ово јунаштво још више охрабри срца руска. Многи честити бољари и градови руски стану се договарати како ће ослободити Русију од туђинаца. Писма и поруке летјеле су од града до града. Нарочито су палиле руска срца молбе и писма опсједнутих калуђера, која су они тајно слали по свој Русији.

Први се дигне стари славни град руски Новгород, ком је на челу био велики родољуб, честити човјек месар Козма (Кузман) Мињин Сухоруки. Кад је 1611. у октобру дошло писмо из опсједнутог манастира, скупио се народ сав у цркву св. Спаса и ван ње, да га чује. Кад је из цркве изишао Мињин, проговорио је народу: — *Људи православни, нећемо жалити живота, не само живота: домове своје продаћемо, жене и дјецу своју заложићемо! О великом дјелу се ради! Ја знам, дигнемо ли се само ми, многи градови пристаће уза нас и избавићемо се од туђинаца.*

Народ се дигао листом и давао све што је имао за ратни трошак. Први Мињин дао је новца, скупоцјене украсе своје жене, па чак и сребро, злато и камење драго са својих кућних икона. За њим се повели и други. Војска је била опремљена. За војводу изаберу честитог бољара кнеза Пожарског. Уз Новгород пристану и други градови и пошаљу војске и новаца. Мињин буде изабран за благајника све војске. Одушевљена војска најприје ослободи опсађени манастир, потуче Пољаке у пољу, па их онда опсједне у Москви. Бранили су се јуначки, јели су траву, псе, мишеве и убијене људе, али кад је свега нестало, предаду се 1612. године у септембру.

Пољаци измакну из Русије. Русија буде ослобођена 1612. Ослободио је Русију народ, сељак и варошанин. Племство се понијело срамотно. Послије равних 200 година, 1812. године, кад је сва Европа са Наполеоном, царем француским ударила на Русију, опет је Русију избавио народ, мали човјек, поновило се исто оно из 1612. године. Велики метеж завршио се. Сад је ваљало бирати новог цара и увести ред у земљи, залијечити небројене крваве отворене ране, које је Русији задало 7 година метежа и безвлашћа. **б.**

Из плачних долина.

III.

Ко то плаче тако касно,
Ко то јеца тако гласно,
Кажите ми поља моја,
Кажите ми моје горе?
Поноћ ћути.... земља ћути,
Ћуте горе не говоре.

Да л' су црне ноћне тице,
Ноћне тице злослутнице,
Кажите ми поља моја
Ко то кроз ноћ тако јеца?
Нису тице злослутнице,
То су моја дивна деца!

То су моја дивна деца,
Пуна зноја, пуна блага,
Што у дугој црној ноћи
Оплакују црне дане:
Они теку, они раде,
Готоване да исхране!

IV.

Пала слана... Ето Митровдана,
Моја њива још непоорана,
Тако јако... А сећам се лане,
Све сам био саор'о до слане.

Спрега јака: ја и два јунака
И два плуга оба гвоздењака,
Они раде, а ја их соколим,
А у себи тихо Бога молим.

Лане тако... а јако да знате:
Узеше ми синке у солдате,
Оба сина оба моја крила,
Плачи њиво, весела ми била.

Милорад М. Петровић.

Избор у Ердевику.

Како је српски народно-црквени сабор уништио ради незаконитости избор ердевички, то је расписан нови избор, који ће бити 22. овог мјесеца. Бира се свјетовни и свећенички кандидат.

Срби самосталци, сви дођите на избор и гласајте за самосталске кандидате. Задњи пут није дошло на избор 13 наших изборника.

Немојте да се то понови.

Шта се збива у нас и у свијету.

Пријатеље, који су нам још увијек, поред свију наших молба, дужни претплату, молимо поново да подмире дуг.

За „Српско Коло“ послали су нам Ђуро Југовић, трговац из Земуна 5 К (за 2 претпл.); Василије Стојановић, парох из Куљана 9 К (3 претпл.); Гајо Лончар, парох из Перјасице 5 К 60 ф. (4 претпл.); Стојан Савић, парох из Бјелопоља 6 К 40 фил. (пр.); Душан Милановић, парох из Срп. Капеле 3 К 20 (2 пр.); Никола Милојевић, капелан из Бјеловара 2 К 60 ф. (2 прет.); Миле Покрајац из В. Грђевца 6 К 40 ф. (2 прет.); Никола Милић, парох из Стипана 4 К 32 ф. (4 прет.); Љубомир Милојков из Гада 1 К 60 ф. (1 прет.); Јован Витас, учитељ из Наудовца 3 К 20 ф. (2 прет.); Гајо Трипановић, учитељ из М. Градца 13 К 68 ф. (10 прет.); Милош Ковачевић из Копривнице 16 К (скупљено код освећења његове куће); Петар Вучковић, учитељ из Имсова села 3 К (2 прет.); Миле Дерета, учитељ из Дрлача 10 К; Васо Мајсторовић из Дузлука 17 К 60; Фирмилијан Трошић из Г. Средица 1 К (1 прет.); Милош Здјелар, учитељ из Г. Полоја 1 К 20 ф. (1 пр.); Михајло Поткрајац, ратар из Г. Скрада 1 К 60 ф. (1 прет.); Илија Јовановић из Купинова 1 К (1 прет.); Лазар Келић из Јасеновца 6 К 40 ф. (4 прет.).

Како се види, пријатељи наши заузимају се за лист. Ми им много захваљујемо и молимо све пријатеље народне просвјете и слободе, да се заузимају за проширење овог листа ратарског.

Купи потписе. Глински предстојник Кангрга, како смо обавијештени, купи по котару потписе за владина кандидата Грубера (прије Грубора). Хвата људе на путу и довлачи у уред, или трчи по селима и моли, пријети, како коме, да потпишу своју срамоту. Господин поглавити мисли да ће му Срби својом срамотом помоћи да што брже постане већи господин, тајник жупанијски или шта.

Упозоравамо све Србе, да не дају потписа. Предстојник ће бити тужен због преступка закона о слободи избора због оног што је досад већ учинио, јер забрањено је законом то што он ради. Казни се затвором од 1 до 3 мјесеца.

Сад му није ћирилица велеиздајничка. Одјелни престојник правосуђа Аранички дао је ћирилицу за Рауха прогласити за велеиздајничко писмо. Његов Акурти предложио је на вјешала Србе, који су штовали ћирилицу, а његов суд осудио је 30 Срба од 5 до 12 година робије и због ћирилице.

Сад Аранички хоће да кандидује за сабор у Брлогу или Слуњу и пише писма људима — чуј народе — велеиздајничком ћирилицом. Кад треба улагати се Србима, кад их треба за нос вући, да дође господин у Загребу у сабор, онда је добра ћирилица, онда није писмо велеиздајничко, онда се њоме служи и Араницки, који је пред неколико мјесеци хтио вјешати Србе ради ње.

Али вуку у овчијој кожи неће ништа помоћи. Познамо се предобро, јер нам још нису зарасле ране од вучијих уједа. На плећима српског народа неће се један Араницки попети у сабор, па ма стопут био „пресвијетли“, па ма му се претргле руке пишући ћирилицом.

Црногорски краљ Никола помиловао је један дио Црногораца, који су били осуђени на робију раде тобожње велике издаје и већ чамили двије године у кули „Јусовачи“. Но, најугледније Црногорце оставио је још у тамници.

Краљ Србије Петар походиће ове јесени талијанског краља, а свог пашанца у Риму. Говори се да би на повратку из Рима могао походити и нашег краља у Бечу.

Краљ Црне Горе Никола обићиће све најважније дворове у Европи, да им се представи као краљ. Најприје ће посјетити нашег краља, онда руског цара и даље редом.

Милан Рајаковић обрлајтнант у нашој војсци ухваћен је у Србији на шпијунирању српске војске. Раја-

ковић је Србин, официр у једној босанској регименти. Кад су га Србијанци ухапсили, он је крио своје име и звање, рекао да се зове Родић и да је цивил. Но касније призна све. Сад је у тамници.

Соколска слава у Бјеловару. 8. ов. мј. држао је Српски Соко у Бјеловару јавну вјежбу, на коју су дошли и Соколови српски из других мјеста. Вјежбе су испале на част и дику Бјеловарчана.

Стогодишњица варваринске побједе. У Србији славе овог мјесеца 100 година што су српски устаници под Карађорђем славно побиједили велику турску војску на пољу варваринском. У овом боју одликовао се славни негданџија Јован Курсула, убивши у двобоју прије него што је почела битка на очи обје војске, по примјеру старих српских јунака, најбољег турског негданџију. Зато ће његово име бити урезано на споменику, дигнутом борцима варваринским, на врху споменика биће његова биста од камена (тијело од појаса горе), а по његову имену прозваће се једна коњаничка пуковнија србијанска. Прослава ће бити сјајна са великим свечаностима.

Слава и вјечан споменик јунацима варваринским.

Земља прелази у мађарске руке. Једна мађарска банка купила је у Славонији за 4 милиона К имање „Мославину". Бојати се да не насели на њега Мађаре или Швабе.

У исти мах чује се да ће Мађари купити и имање „Стражеман" у пожешкој жупанији, велико 1000 јутара.

Ово су властеоска имања.

Србине не испуштај земље из шака. Зло је што властела продаје земљу туђинцима. Али још веће је зло кад то чини темељ нашег народа, ратар.

Непопустљиви Словенци. У главном граду наше браће Словенаца бијелој Љубљани био је неких 20 година начелник велики родољуб, и пријатељ свију Словена, па и нас Срба Иван Хрибар.

Због тога што је добар Словен, што подупире све ствари добре за свој народ и све Словене, што је ишао на словенске конгресе у Русију мрзи га аустријска њемачка влада и предложила је краљу, да га сад код новог избора начелника не потврди. Краљ га није потврдио, но Словенци га изабраше поново. Тада влада распусти градско заступство и пошаље комесара да преузме управу и сад прогони Љубљанце, као што је нас прогонио Раух, што га нисмо хтели примити ни пристати уз њега.

Али Словенци не попуштају. Они су спремни да све поднесу, јер неће да нико може бити начелник у њиховој Љубљани осим онај ко је близу срцу народном.

Тако ето све владе раде против Словена, крстили се са три или пет прста. Само кад су Словени они су тим самим криви у овој држави.

Различите вијести.

Обећана земља. Пред којих двадесетак година чинила се руска Сибирија свету као нека пустош ледена где се крваво живи. Али у најновије време, откад се начини жељезница, промени се то и показа се да у Сибирији има крајева необичне плодности и богатства. Стога се у Сибирију и одсели сваке године на 700 хиљада руских сељака из европске Русије.

Тако сад пишу руске новине да је жито које су исељеници посијали у крају Сибирије, који је већ близу Великог Оцеана. близу Јапана, тако израсло, да се свет чудом чуди, као у обећаној земљи. Класови пшенице, чије је семе донесено из Русије, трипут су тако велики као у Русији. Из кукуруза, чији су клипови велики као у причи каквој што се прича, коњаник на коњу и не примећује се.

Сибирија ће за неко време бити нова Америка.

Вино. Већ болест на листу винове лозе јако је умањила изглед на бербу. Велике кише учиниле су такође своје. Зато су поскочиле цене вину. У Загребу се за овогодишњи властелински мошт већ сада плаћа 35 К по хектолитру, а за сељачки мошт 30 К. У Далмацији су вина унапред готово сва распродата већ. У Тиролу где су виногради добро понели плаћа се за мошт по хектолитру 30 до 35 К.

У Србији су код села Раче у топличком округу нашли изворе петролеја у долини реке Коренице. Нађени су на земљишту на ком право рудокопа има министар председник Србије Никола Пашић. И баш туда би имала ићи и жељезница, којом ће се Србија везати за Јадранско море.

Српска мајка.

Најславнији пјесник српски, орао међу пјесницима српским, био је владика црногорски Петар Петровић Његуш, прозвани „Владика Раде". А најбоље дјело његово пјесничко јест „Горски Вијенац". Одломке из њега доносили смо и ми у овом патарском листу.

Умро је млад од сушице. Био је не само пјесник славни, човјек велики духом, него и великог стаса као бор какав, лијепа јуначког срца и лица лијепа. Витез над витезовима.

Кад је умро, зајаукао је сав српски народ, па и његова Црна Гора. Мрки вуци, јунаци црногорски лили су сузе над његовим одром као дјеца слабашна и плачљива.

И над одар његов дошла му је и мајка Ивана, старица од близу деведесет година. Кад је угледала плачна лица око одра, окренула им се и пробесједила, како се чини да не може бесједити жена и мајка, али је могла ова мајка највећег српског пјесника, жена над људе, душе

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

јуначније него Југовића мајка, опјевана у народним пјесмама. Ево те њезине бесједе:

— Браћо Његоши, соколови црногорски, није то лијепо што чините, није право да плачете и кукате за владиком. Није он рођен за плакање, нити је радио за кукање. Радио је о добру, о слави, о величини имена нашега и српскога и за њим не треба плакати но га славити и гледати да идете његовијем стопама и да радите оно и онако како је он наша да препоручивао и народ учио. Престаните с плачем, плач не могу слушати.

На то се сагнула, клекла, помолила се Богу за покој душе његове, затијем је устала, пољубила крст и руку владичину говорећи:

— Слава и хвала нека је Богу и Светој Тројици, која ме је даровала даром мимо све жене; ја сам била и сада сам најсрећнија мајка, кад сам вољом Божјом родила, одгојила и спремила тебе, који си био најљепши међу најљепшима, не само тијелом него и душом. Ти си се одужио свакоме твоме, одужио си се Богу и народу. Ја ваистину Божу никад за тобом нећу плакати, кад бих то учинила, не бих била твоја права мајка. *Треба да плачу и да кукају оне мајке које рађају, носе и чувају изроде, издајнике и погани људске*, а ја не.

Опет се сагла и пољубила му руку и рекла:

— Проста ти била материнска рана. Просто ти било српско млијеко. Слава нека је Богу који ми те дао и који те тако лијепо узео, барем ће и он тамо имати што од тебе да види.

Опет се сагла и пољубила му руку.

Оваква мати и могла је родити и отхранити онаква сина. Другачија никако.

Воћарство.

Не ваља садити воћке ублизо.

При заснивању воћњака још једнако се упада у погрешку, да се воћке засађују на малом, недовољном одстојању једна од друге. То је јака погрешка, због које се доцније омета правилно развијање воћака.

Одстојање од 10 метара — кад су у питању *високе* воћке — може многоме воћару изгледати сувише велико, али ће већ после неколико година видети да то није случај, пошто се тек после неколико година види колики простор захвата добро развијена круна високих воћака.

Као пример, да узмемо јабуке. Њих треба засађивати, такође, на одстојању од 10 метара. На жалост, и данас, многи воћари засађују јабуке на недовољном одстојању од 6 метара. Као последица оваквог погрешног засађивања, наступа неправилно развијање круне. Круна, место да се развија у ширину, због недовољног простора, иде навише. Главно место где треба да се развијају плодне гранчице, премешта се, на тај начин, ближе врху круне, а свакоме је воћару познато, да са тако развијене круне никада ни приближно не може добити доброг воћа, као са воћака чија је круна правилно развијена.

Кад су воћке засађене на недовољном одстојању, не могу да добијају ни довољно светлости ни довољно ваздуха; због тога, ни оплођавање код тих воћака не може да буде тако добро, као код воћака које су засађене правилно, на довољном одстојању једна од друге.

На ово погрешно засађене воћке у већој мери нападају и штеточиње. То је право легло гусеница; и кад се ту једном залегу, не истреби их лако!

Па колику тек штету наносе печурке, које се најбоље развијају на оваквим воћкама!

И кад је то све познато воћарима, зашто још једнако греше? Зашто још једнако засађују воћке на недовољном одстојању?

Само зато, што хоће на што мањем комадићу земље да засаде што већи број воћака; да од више воћака добију више плода. — Међутим, ствар је потпуно обрнута:

Правилно засађене воћке, на довољном одстојању, дају и више плода и бољи плод — зато:

Не засађујте воћке ублизо!

„Тежак". Остав.

Воће берите руком.

Из године у годину воће се у свету све више тражи А наша земља као да је створена, да буде воћњак, те из године у годину добивамо све више пара за воће.

Много пута и сами се чудимо, зашто нам људи дају паре.

Али као што у многим пословима грешимо, грешимо и у пословању око воћа. Нарочито много грешимо при брању воћа.

Кад смо већ срећни, те имамо лепу и благородну воћку, и она је добро понела и стигла за брање, ми не умемо да је оберемо, као што људи раде, те да обрано воће добро продамо, него тако беремо, да нам готово половина рода пропадне и иструне. А и оно што нам остане и изнесемо на трг, махом је такво да често не добијемо ни половину оне цене, по коју бисмо продали воће, да смо воћку разумно брали.

Ми обично воће тресемо, и тако га беремо.

Не треба, мислим, нарочито ни да наглашавам, како ово није добро. Једино се ораси, лешници и кестенови могу овако брати. А све остало воће, које овако беремо, већим делом пропадне.

Замислите и сами, шта ће бити са зрелом караманком или воденачом, кад падне на земљу с висине од два и три метра. Ретко ће која остати здрава. А само здрав плод може се очувати и дуже време, да не иструне пре времена, и да се може изнети на трг.

А шта ће тек бити с кајсијом или бресквом, кад их зреле отресемо. То је воће и тако врло нежно и

не може се дуго одржати. Ако се још трешењем повреди, одмах се искварн и почне трунути.

Али ми при брању воћа радимо и горе.

Најчешће узмемо какав подужи штап, или и читаву мотку, па окупимо душмански ударати по грању и млатити воће.

Колико пута тако јабука, крушка или шљива одлети по педесет и шездесет метара далеко од дрвета.

Овде не може бити ни помена о томе да добијемо добро воће, које ће се и дуже одржати и добро на тргу продати.

Али није још сва несрећа у томе. Ако једне године и упропастимо род, биће га друге године. Али ми овим млаћењем воћа наносимо велику штету и самој воћки: ломимо гране и гранчице, разјављујемо кору и обијамо пупољке. Тако нам друге године воћка већ неће тако добро родити, а може се и пре времена осушити.

Воће треба брати руком. Нарочито код бољих и скупљих врста ваља бити врло пажљив при брању.

Воће треба брати комад по комад, најбоље с дршчицом или петељком, па обране комаде лагано и пажљиво слагати у плиће котарице.

Треба пазити, да се не скине ни онај прашак, који је по воћу.

Само овако обрано воће може се и дуго очувати и увек и по добру цену продати.

Погреше и они који се пењу на воћку, да беру воће. Род је махом по оним ситним гранчицама, које су даље од крупних грана, те их је тешко с дрвета дохватити. А, после, често се дешавају и несреће: онај што је на воћки, опусти се или склизне с гране, или пукне грана под њим, те падне и осакати се, или и главом плати. А овим пентрањем по дрвету ломе се и гране и штети се воћка.

Воће треба брати помоћу стуба, које се подупире, а које може лако сваки сељак направити.

Школа и читање.

II.

Како је већ речено, кад ђак на селу задњи пут каже школи „збогом", онда то вриједи и за књигу и писмо. Кроз коју годину заборави се скоро све, што се у школи научило. Наравно, да је такав ђак забадава ишао у школу. Но тако не смије бити, ко ништа мари за себе и себи добро жели. Школа је дала, колико је само могла у то кратко вријеме, то знање што се у школи стекло мора се текар у животу употпунити, јер школа је само приправа за живот, а живот је тек школа. Не иде се у школу за то, да се човјек зна потписати, прочитати какав позив и т. д., већ је потребно *трајно* читање књига и листова за народ, тако се народ сам образује и добива користи од књига, а у држави је то већи напредак, што су начитанији и они мали службеници, који су потекли равно из народа, те су без већих школа стекли службу.

Како се то слаже, да наш тежак истиче силну жељу, да зна читати и писати, а онај који то научи, не употребљава и не усавршује то велико благо у животу, већ га пушти да пропада? Сваки се наш сељак силно занима „што има ново", „што књига каже", и то је ванредно добро и похвално, што он једном чује из књига или новина, то неће брзо заборавити, он ће се тога дуго сјећати. Кад се дакле наш човјек тако занима за оно што књига каже, и има тако дивни дар памћења, није ли то онда велики гријех, што после школе забаци књигу. Истина, има разних узрока, који већ на ђака дјелују тако, да му школа не остане у угодном спомену. Тај се немар преноси и на књигу, тим више, што наш тежак мало кад и види другу коју књигу, осим школских, које за њега нијесу бог зна како занимиве, нити тамо има, што би му за живот вриједило; па ве знајући тако каквих има књига не може се код њега наравно ни пробудити жеља за читањем. Зато је дужност народних првака на селу и међу народом, да им откривају благо које се у књигама налази. Наравно, то се не може очекивати од оне сеоске интелигенције, која осим једних политичких новина ништа друго и не чита!

Онај дакле, који једном сврши школу, треба своје воље да остане и надаље у свези са школом, те ће му ваљан учитељ ићи на руку код избора и давања књига. Читатељ тежак наћи ће у правој књизи за народ много користи, што му је потребно у свакој прилици у животу. Што му је потребно у послу са општином, котаром, судом и т. д., што треба у господарству и кућанству, ма свагдје. Наш се сељак силно занима за природне тајне и појаве, и ништа радије не слуша, као кад се о томе почне причати, при томе он казује што је још прадјед његов видио и чуо, што и опет потврђује силни дар памћења нашега народа. Даље се може у књизи наћи пјесама и приповједака, и угодне шале. Укратко може се свега наћи у књигама, но за тежака је далеко важнији поучни дио књиге, јер тамо ће наћи што му вриједи цијелог живота. Дозна рецимо нешто ново за господарство, и он покуша то на дјелу, па кад успије, тражи даље што би могао провести и научити, те ће се тако наш сељак мало по мало ослободити оног начина рада, који већ ни старима нашима није било најзгоднији, а камо ли у данашње вријеме. Колико има нашег народа, који је н. пр. ручну вршаћу машину текар видио гдје у свијету, и кад прича својима о успјешном и брзом раду такове машине, они му једва вјерују. — Или чита тежак како се може излијечити од какве лакше болести, опроба то, па кад успије, све ће село знати за тај начин лијечења, тако ће мртва слова из књиге живјети у народу и доносити му корист.

Да видимо, како је са једним таким момком, који се бавно читањем, кад оде у војништво. *У* војништво иде свак, и сиромах и богаташ, али се и тамо пази колико је ко богатији знањем. Онај који зна добро читати и писати, а нешто је и из књига научио, истиче се одмах између других и он ће брзо „аванси-

СРПСКО ЕТНОГРАФСКО ДРУШТВО

рати" (напредовати у служби). Па који се боље спрема и даровитији је, а код куће му сиротиња и мало земље, може остати у војсци, па после неког броја година пријећи у службу код којега уреда. Може из војске отићи у жандарију или финансију и т. д. Читањем се може човјек много окористити и постићи.

Рећи ће се, нема времена за читање? Има увијек. Недјељом и свецем чак и у највећем јеку рада састану се наши старији тежаци па пију и галаме, а младеж се скиње. Но нико не може рећи, да нема зими вре мена. Сами се сећаци туже на дуге зимске ноћи. Шт) је љепше и згодније, него да се зими састане тако по неколико људи, па један чита, а други слушају. Што је више друштва, то је боље и корист већ). Не про ће ни једна реченица без опаске. Тако паметнији разјасне све и нехотице, а тако се и памти боље.

Па као што читају заједно, тако би људи требали и књиге наручивати заједно. Књиге и листови за народ изванредно су јефтини и самог једног не би много стојале, а камо ли у друштву. Ето напр. у „С. Колу" има много корисног и лијепог, што треба сељаку. *Па да се рецимо сложе четири човјека из комшилука, дошло би свакога на годину 40 новч., то јест на мјесец сваког 3—4 новч!* Кад би дакле наш човјек хтио после школе бавити се читањем, онда би се лако ширила међу народом просвјета, јасно би се опажао напредак, отац не би више отимао дијете од школе. Сваки би тежак увидио корист школе и књиге, сваки би се срамио, да његово дијете не зна читати као друго, нити би оно само хтјело бити од других заднје. Јер наш човјек, поготово у младим годинама, тешко под носи, кад га сматрају од других задњим. А ко не зна читати и писати, тај није за данашњи вијек, јер то се сад највише тражи.

Д. Ив.

Српски родитељи (старатељи), који желе да упуте своје ваљане баке од — 12 до 15 година, — на изучавање разних, корисних заната, осталих привредних струка, страних језика и тако даље, нека се пријаве што пре код својих месних учитеља, свештеника, или писмено управи „Друштва Привредник" у Загребу, па ће добити одмах сва даљна нужна упутства. Исто важи и за ваљане здраве Српкиње (макар и сиромашне или без родитеља биле) које управа Привредника у српске породице склања и намешта — а преко Српских женских добротворних задруга.

Одговори уредништва.

Ђ. Вуксану у Н. Градишкој Бројеве, за које нас молите, не можемо Вам послати, јер су изашли сви до једног.

Н. Ж. у Г. Нека се они хвале са Хартмановим календарима. Узмите Ви себи српски календар. Оно што добије гдјекоји, кад ријеши загонетку, даје тај вјешти Жидов Хартман само зато да намами што више купаца за календаре који ништа не вриједе.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српског Братства"**. Из тог фонда снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком, те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне што више српске сирочади спремити за живот, моли она све имућније Србе и Српкиње, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

-- ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО --
У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве обућарске и најгласовитије творнице **Ф. и И. Ковар-жик** из **Простејова** у Моравској, и шиваћи стројеви су из најгласовитијег фабриката, „Пфаф" и систем „Сингер". За поброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на оброчно отплаћивање уз творничке цијене и обављамо све поправке засјецајуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици

Управа.

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **овјерођене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 36. Загреб, у четвртак 9. (22.) септембра 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 франк. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута умећују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 6. Писма се шаљу уреднишгву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Никола Меанџија.

Био је народски човек. Као човек ратар основао је Српску земљ. задругу, гдегод се радило о неком српском послу, ту си нашао њега. На скупштине Срп. сам. стр. увек је долазио и радио међу ратарима. Изабран је био у извршни одбор С. с. с. котара глинског. Кад су неки млађи људи рекли да би и у врховну управу странке, у њезин Централни (Средишњи) Одбор требало изабрати кога сељака, онда је изабран Никола Меанџија. Међу 25 људи из целе краљевине, који воде целу странку, дошао је и он. Велико одликовање.

Кад је дошла Раухова влада, предстојник добаци Николи као псету некакву службу код општине, зачепи му с кости уста и од то доба Никола као да је прошао испод каква чаробњакова штапа. Промењо се. Стао држати уз власт и то ону која је Србима крв пила, код избора жупанијских скупштинара у Глини гласао је за франковце, што су сведочили у велеиздајничкој парници против Срба, сад код нових избора он ради за одрођеног Србина, православног Хрвата Грубера из Вараждина, мађарона. Он толико ради за њега, да на скупштини Груберовој предлаже закључке (резолуције) које ће скупштина створити и на сав мах иде затим да и друге Србе ратаре повуче за собом у срамоту.

Оваких људи мора што мање бити међу нама, ако смо ради добро себи. Оваки људи су узрок свему злу нашем и невољама, они су нам већи непријатељи и од Мађара, и од Шваба и од ма кога на свету.

Јер кад наши противници виде да једног од првих ратара, Николу Меанџију могу претворити у свог слугу и роба, у мађарона, у човека који гласа за вешатеље Срба, само тиме што му даду службицу неку код општине, онда они рачунају да нам могу ма какву лоповштину учинити. Кад Никола постаје брат српских вешатеља, мађаронски слуга за једну службицу, они онда мисле: „Петру ћемо дати 10 К, Јовану 2 К, Илији по литре ракије и тако даље, па ће све лако проћи: Ако поставимо вола за бана, клањаће му се као Богу, ако метнемо магарца за кандидата, гласаће као луди за њега, ако им одузмемо име, права њихове земље, ако им наметнемо свој језик, још ће нам руке љубити".

Судећи по оваквима, као Никола што је, они се уздају, не у своју силу и моћ, него у нашу кукавштину, у нашу покварености, у нашу подмитљивост, у наше непоштење. И зато нам раде зло, зато нам пакосте, зато нам отимају све до голог живота. А кад би они знали да нас ништа неће моћи устрашити, да нас ни с чим неће моћи обманути, да нас никакво благо неће моћи подмитити, кад се ради о том да одбранимо своја права стара и извојујемо нова, да међу нама можеш на прсте избројати Николе Меанџије, онда би они с нама поступали као с људима и *не би нам смели, све кад би и хтели, не дати што је наше.*

Зато ратара као Никола Меанџија што је мора нестати. Мора. Али ни питате, може ли то бити. Ви мислите, ко је такав у души, тај се променити не може. То је истина. Но многи ратари раде као Никола из незнања. Они као мисле: Шта је стало до мене једног. Коме ће шкодити, ако ја употребим прилику и помогнем се мало. Други, опет, држе сву борбу политичку за неку господску дангубу, од које не може народу бити ни добра ни зла. Они не знаду да ће се Мађари осилити још више и насрнути на наша права, ако победи њихов човек место народног. Они и не слуте да ће они и њихова деца скупо платити оно јадно мито, добивено за глас њихов. Они не рачунају да ће сва наша борба у политици збиља бити дангуба све дотле, док уз господу не стану чврсто и ратари. Јер шта може шака најбоље господе, ако иза ње нема народне војске? Кад би они знали то другачије би радили. Зато их треба поучавати, обавештавати, и они ће волети бити људи као Миле Митрић, него као Никола Меанџија. Они нису покварени, рђави, они су необавештени.

А они који су у души покварени, кад виде сложан поштени народ, кад виде како су остали осамљени, како их свуда прати презриви поглед и поруга, или ће се покајати или ће се притајити и повући у страну, казаће својим господарима: ми би, али не може се, вражји

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

је ово народ. И кад то време дође, кад наши противници народни увиде да је наше поштење, наша свест, наша љубав према свом јача од свега на свету, почеће другачије с нама: како спада с људима а не с проданим мешинама и гомилом без свести. Колико ови људи, као што је Никола Меандија шкоде ратарској ствари и у другом погледу, проговорићемо још у идућем броју. А.

Избори.

Кандидати коалиције. До сад је коалиција поставила кандидате у 42 котара. Док се споразумије с присташама у земљи, поставиће их и у осталим котарима.

Присташе срп. сам. странке почели су на поуздaничким састанцима постављати кандидате у споразуму са Средишњим Одбором.

Тако је у *Двору* опет кандидован за костајнички котар д-р *Богдан Стојановић*;
у *Вргинмосту* *Буде Будисављевић*;
у *Глини* прота *Никола Ерчеговац*;
у *Плашком* д-р *Богдан Медаковић*;
у *Србу* поп *Петар Крајновић*;
у *Пакрацу* д-р *Миленко Марковић*

И у осталим котарима биће у брзо постављени кандидати. Велика већина старих посланика биће опет кандидирани.

Једна лаж. Неке новине протуриле су вијест, да ће у Грачацу бити кандидиран Адам Прибићевић на мјесто поп Паје Обрадовића. Ова лаж изнесена је само зато, да се унесе помешња међу Србе изборнике. Поп Пајо Обрадовић остаје кандидат с. с. с. опет, јер је својим српским јуначким држањем за цијело вријеме откад је посланик показао, да народ у његову котару не може у боље руке дати заступање свог а котара. Адам Прибићевић неће нигдје кандидирати, а најмање против поп Паје Обрадовића.

Србе у нашичком котару позивамо да свом снагом пораде за *Вељеслава Вилдера*, уредника „Pokreta“. Мало ко задужио је српски народ у доба прогона Раухових као тај честити човјек. Лист „Pokret“, који он уређује, тако је бранио Србе, како их није бранио многи српски лист, и бивао је зато плијењен и свакојако прогоњен, осим прогона које је трпио бранећи Хрватску од насртљивости Мађарске.

Грубер се обрукао. Владин кандидат за глински котар Грубер дошао у недјељу да држи скупштину у Глини. Али је на скупштину осим чиновника дошло и много коалиционаша, који су својим питањима и примједбама тако смели Грубера, да више ни мућати није могао. Отишао је покисао сав до коже. Сретан му пут.

Скупштине. Бивши заступник с. с. с. за брлошки котар д-р *Јован Половина* хтио је држати у недјељу јавну скупштину у Брлогу, али ју је област забранила. Одржаће се тамо стога поуздaнички састанак.

Бивши посланик с. с. с. за котар мартинački *Ст. Чучковић* одржао је скупштину у Манђелосу, Лежимиру и сазвао скупштине за Рачу, Босут и Грк.

У Огулину држао је владин кандидат Шипуш скупштину на коју су под мораш дошли скоро сами чиновници. Прошла је жалосно. Шипуш се хвали да је влада добила од Мађара новаца, па ће он бити изабран. Поджупан Малвић каже, да ће сваки бирташ моћи дати пића народу до 1000 К, јер он има новаца за изборе. Но неће им помоћи новац. То ће видјети о избору. Ако су они продане мјешине, нису изборници.

Коалиција кандидира у Огулину бившег подбана *Владимира Николића-Подринског*.

Чиновници неће уз владу. У оточком котару сазвао престојник Павлинић чиновничку скупштину, да задобије чиновнике за владина кандидата Ловрића. Али се преварио. Чиновници се нису хтјели обвезати да гласају за владина човјека.

Кад се не даду чиновници, гдје ће се дати слободни изборници.

Наредба о брању кукуруза.

4. VIII. о. г. издала је влада крал. Хрв. и Сл. наредбу о времену, кад се смије почети с брањем кукуруза. Наредба гласи:

Често се догађа, да за вријеме дозријевања кукуруза неки господари беру кукуруз прије но што дозрије, те при том починьају квара на кукурузу оних господара, који разложно желе пуштати кукуруз на пољима док потпуно дозрије. Тако се силе ваљани господари, да често, ради самовоље других, морају прије времена кукуруз побирати.

Да се препријечи овакав нерационалан и штетан поступак наређује се слиједеће:

1. Котарске области ваља да сваке године опредијеле рок, прије којега се кукуруз не смије побирати.

2. Тај се рок установљује за сваку поједину управну општину, а у брдовитим крајевима могу се унутар једне управне општине установити посебни рокови за кукуруз на брijегу и за онај у равници.

Да се установи рок, ваља да котарска област, саслушавши заступства дотичних управних општина најкасније до 15. септембра сваке године, у којима се кукуруз налази у то доба,

за сваку општину (види точку 2.) установи рок, прије којега се кукуруз не смије брати.

Установљени рок имаде котарска област одмах разгласити тамо обичајним начином, позивом на ову наредбу и уз упозорење на посљедице непослуха.

3. Против ових одредаба котарских области припада интересентима право утока на вишу област, који ток не ће имати обуставне моћи (§ 57. сл. б закона од 5. фебруара 1886. о устрojу жупанија и уређењу управе у жупанијама и котарима).

Подједно имаде котарска област о установљеном року изравно извјестити кр. земаљску владу и кр. жупанијску област.

4. У крајевима, гдје господари уз домаћи или ини касније зорећи кукуруз сију, ради тога да послије њега могу сијати озиме усјеве, може котарска област дозволити тим господарима, да раније побирају тај кукуруз.

5. Прекршитељи ове наредбе казне се по управним областима редовитим молбеним путем затвором од 1—10 дана или одговарајућом глобом, рачунајући за сваки дан затвора 10 круна.

6. Ова се наредба не протеже на кукуруз за зелену крму, на кукуруз, који се гаји у вртовима, поткућницама или у опће у ограђеним земљиштима или се гаји вртларским начином, да се произведе зелен кукуруз за уживање људи (кухање, печење или за укухавање).

7. За градове са уређеним магистратом ваљају, смислу сходно, исте установе, као и за котарске области.

8. Ова наредба стаје на снагу даном проглашења у „Зборнику закона и наредаба, ваљаних за Хрватску и Славонију".

Д-р Томашић в. р.

Ова наредба изашла је у Зборнику закона 31. августа о. г. Молимо ратаре, да нам јаве узгред, кад нам пишу, шта мисле о овој владиној наредби.

Курсула.

— Од Јована Драгашевића. —

Варваринско поље
Притиснула војска, и српска и турска,
Да с' крвнички коље.
А на пољу злокобиву,
Очајну међану,
Стоји јунак, црн делија,
На коњицу врану.
Хрже коњиц, земљу бије,
Баца пене бледе
А делија цилит игра —
Две га војске гледе.
Црни Арап међан хоће,
Па иште јунака,
Да с' поздраве и познаду
Ватром из пушака.
Оружије и одело
Све у суху злату —
Стоји јунак, црн делија
На бесноме ату.

А из војске српске јунак се појави,
Крвавог одела, очију крвавих;
На њему не беше кадифа у срми,
Већ дебело сукно у тој мркој крви;
На ногама нису чизме сврх места,
На глави му црна шубара јагњећа,
А широку палу бацио на плећа,
Те с рамена лева крвав балчак сева.
Па се тако диго да дели међана,
А под њиме танка бедевија врана,
Дао јој дизгине, па је руком чеше,
Чибука се маша и у кремен креше,
Запалио лулу, облаци се вију,
А кобила танка испружила шију,
Па тако лагано иде пред делију. —
Насмеја се Арап — на смеј му се дало,
Што пијано Влашче на коњу заспало,
Па с' окреће својим', да с' и они смију,
Каквог му Ђаури шиљу међанџију.
А Курсула само пуши и димани —
Сиграчка су њему крвави међани.
Тек Арапу црном дуго се не чека:
Кубурлијом бије још из далека;
Не може да трпи, жудан бојне славе,
Зажелео с' крви, хоће русе главе,
Па још једну неће — ал' Јово с' не креће.
Зачуди се Туре; врисну вранац љути,
Па хрже — и слути да ће погинути.
А Курсула иде све Арапу ближе,
И кобила поче ушима да стриже,
Па издиже шију, те гледа делију.

Сад Курсула лулу тури,
А с рамена пала сијну,
Па ободе љуту змију
И потече Арапину.
Пуче пушка Арапова,
Те замагли међан-поље
(А у Јова пушке нема —
Он свакада само коље).
Зсекну љута бакрачлија
Под ребрима бедевије,
И заблиста тешка пала
У српскога међанџије.
Љута змија бедевија
Четир копља подскочила,
И у једном још скоку
Па да здроби вранца чила,
Ал да видиш љута јада,
Од Арапа, дели Мује
Кад у Срба очи згледа
Препаде се ка' од муње.

На мах вранца обрнуо,
И побеже са међана,
А за њиме полегла се,
Она љута змија врана.
Пршти пуже од копита,
Чили вранац хитро граби
И тек иза све хордије
Стаде, да се заустави.
Ал у маху одма томе
Арапину паде глава.
Прну крвца по вранчићу
Поцрвене мека трава.
„Аферим ти, славна ћаурска дедијо,
Хрсуз Арап није за мегдан ни био!"
Повикаше Турци и хордија цела,
И пропусти Срба здрава и весела.
А Курсула Јово врати се с међана,
И под њиме танка бедевија врана.
Дао јој дизгине, па је руком чеше,
Чибука се маша и у кремен креше.
Запалио лулу, облаци се вију,
А кобила танка опружила шију[1]). —

[1]) Ову песму спевао је песник 1892. године у славу варварског џупана Јове Курсуле, ком је сад дигнут споменик, пако смо јавили у прошлом броју.

Уз слику.

Писали смо у листу о справи за летење. Данас доносимо слику једног Француза, који је летио на справи у Африци у Алгиру, па набасао на табор Арапа, од којих су неки стали пуцати на њега, мислећи да то ђаво лети, а други премрли од страха.

Можемо данас јавити да је задњих дана летење зраком опет славило побједе. Хрват Бјеловучић прелетио је неколико стотина километара из града Париза у Француској до града Бордоа. Уз пут се спустио на неким мјестима, да узме бензина за машину и одмори се, па се онда дизао опет у зрак. Летио је на сат попречно 80 километара, више него најбржа жељезница код нас.

Како видите на слици, справа има одоздо точкове. На тима точковима справа стоји на земљи, па се на њима напријед по земљи залети онај, који кани летјети и онда се дигне у зрак. Справа је слична птици, има крила и реп.

Русија.

Од великог метежа до Петра Великог (од 1605. до 1689. године.)

Опорављање Русије иза метежа.

Кад је Москва освојена сазову војсковође сабор састављен од племића, свећеника, трговаца и виших чиновника, који изабере за цара *Михајла Романова*, сина митрополита, а послије патријарха Филарета. Михајлу је било 16 година.

Племство га је узело за цара, јер је био из нејачке фамилије, па се уздало да неће бити силовит као првашњи цареви, него да ће дијелити власт с њима.

Михајло је тада био с матером у једном мањем руском мјесту. Кад су Пољаци чули за избор његов, пође једна чета да га убије не би ли опет настао метеж. Но сељак Сусањин, ког су узели за проводиђа, поручи тајно његовој матери што се спрема, а чету заведе у непролазну шуму. Кад виде Пољаци шта им је урадио, убију га, а Михајло се дотле спасе од опасности.

Михајло је царевао од 1613. до 1645. Његова влада је вријеме опорављања Русије од

тешких ударача, које јој је задао велики метеж. Силни градови и села опустјели су, много становништва изгинуло. У земљи нестало власти, поштовања закона, небројене разбојничке чете жариле и палиле по земљи, а уа све то зло морало се ратовати са краљевином Пољском, која је на западу и југозападу отела од Русије простране крајеве и на сјеверозападу са краљевином Шведском, која је отуд опет притиснула Русију, користећи се нередом у њој. Најприје буде склопљен мир с њима, пошто су им одступљене земље простране, јер је Русија била превеђ измучена и ослабљена, да поврати отето. Затим се прешло на уважање реда у земљи.

Михајла наслиједи његов син *Алексије*, који је владао од 1645. до 1676. год. Кад је почео царевати, било му је 16 година.

Русија се већ толико опоравила, да је могла за његове владе помоћи мало Русима, који су под Пољском живјели и године 1648. дигли страшни устанак против Пољака под Богданом Хмељницким. Дигли су га ради великих неправда које су им чинили Пољаци, ради хула на своју вјеру, ради тлачења и презирања пољачког. Борили су се испрва Малоруси (козаци) сами против Пољске но најзад 1654. године, кад су видјели да се нијесу сами ослободити, предалу се руском цару Алексију у заштиту. Иза неколико година ратовања с Пољском Алексије склопи с Пољацима мир, освојивши половицу малоруске земље и повративши још и оно што су Пољаци отели од Руса за великог метежа.

Због дуготрајних ратова, који су највећма гњели ратаре, кметове, народ је пропадао и сиромашио. То је био узрок многим народним бунама, од којих је најстрашнија она, којој је на челу био козак Стењка Разин. Половица Русије пламтјела је у крвавој буни, горјела су племићка имања, чиновници и племство иадисало на вјешалима, точковима и колу. Тешком муком буде устанак свладан, Стењка ухваћен, мучен шибањем, изглављивањем зглобова (чланака), пален жеравицом и усијаним гвожђем и најзад расјечен на четири комада. Народа је у буни погинуло 100 хиљада.

Уз ову буну много је зла нанијело Русији исправљање старих црквених књига, које је патријарх Никон наредио. У Русији су се књиге црквене преписивале, као и свуда у старо доба прије штампе. Код преписивања правило се много погрешака, које су се противиле православној вјери. Народ је држао за светињу све написано, макар се и не слагало с правом науком православном. Патријарх Никон одреди да се те погрешке исправе. Народ се много узруја, држећи да се тијем уважају новотарије и да патријарх хоће да уништи праву руску вјеру. Но већи дио пристане уз Никона. Дошло је до борбе и прогонстава противника Никонових, које прозваше „старообредници или расколници". Расцјеп који је тада настао, никад се није изгладио. И сад се православни Руси дијеле на православне као ми што смо и „старообреднике", који се служе погрешним старинским књигама.

За Алексија извршено је једно знаменито дјело, сређени су поново закони, који су ирије дили у држави руској. Повод су томе биле буне народне ради неваљалих закона, ради пљачкања и глобљења чиновничког, ради неправедног судовања. б.

Шта се збива у нас и у свијету.

Овогодишњи конгрес Српских земљоградничких задруга одржаће се 16. (29.) септембра у Загребу.

Има десет година, да не бјеше у Загребу конгреса, већ су се конгреси одржавали увијек по разним другим крајевима и мјестима, а сад дође опет ред на Загреб.

Јован Потирајац из Питсбурга послао нам је 20 К, као претплату за 4 претплатника на годину дана.

Захваљујемо америчком свом пријатељу на заузимању за „Српско Коло".

Ратари Милорад Бечејац и Јосип Шкорић претплатили су „Српско Коло" сваки за једног ратара. Шкорић пише, да претплаћује за једног ратара у селу, у ком нико није претплатник, јер он „хоће да се и тамо чита и да се шири лист".

До пред неку годину није ратар хтио читати, ни кад му бадава дадеш што за читање. Сад плаћа не само за себе, него хоће да и други читају, па плаћа за њих.

40-годишњица владике Мирона. Родољубиви владика пакрачке дијецезе Мирон Николић, ваљани српски свећеник, добри човјек и велики добротвор српских свећеника и многог другог Србина, слави ове године 40 година, како је обукао свећеничку хаљину и 20 година, како се завладичио.

Срби у његовом владичанству спремају се да заједно с њиме прославе ову славу. У Пакрацу је изабран одбор, који ће славу приредити. За вјечито сјећање на ову славу купиће се прилози, којима ће се створити фонд за друштво народног просвјећивања.

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Ми смо увјерени тврдо да ће се српски народ одазвати овој лијепој намисли и овјековјечити овако име правог нашег српског владике, који се онако својски и очински, а јуначки заузимао за српско име и образ у доба прогона Раухових.

Свршена истрага у ствари тестамента Иване Поповић. Сјећају се наши читаоци, како је за Раухове владе била дигнута оптужба против угледних Срба у Загребу, да су направили криви тестамент за Ивану Поповић, којим је неких 30.000 К остављено разним српским народним установама.

Због тога су били дошли и у тамницу адвокат д-р Пајо Теодоровић, потпуковник Аћим Крбавац и Милка Гавела, а уз њих су још били оптужени, и ако су остали на слободи, Никола Гавела, д-р Ђорђе Ивковић, лијечник, Јован Подупски, управитељ „Српске Штампарије", Стојша Крбавац, поштарски чиновник, и д-р Раденко Станковић, лијечник.

16-ог овог мјесеца обуставило је загребачко државно одвјетништво прогон, јер окривљени нису криви.

† **Илија Шупут**. 14. о. мј. умро је у болници милосрдних сестара у Загребу честити Србин Илија Шупут. Био је кр. порезни благајник I. разреда у мировини и начелник у Кореници. 17. о. мј. у суботу сахрањен је у Бјеловару. На погребу је много српског свијета у Бјеловару узело удјела, јер је тамо дуго служио и био врло омиљена личност у друштву српском.

Мир пепелу његову!

Мађарски зајам. Угарска влада мора да дигне један велики зајам од 560 милиона круна, који ће се највећим дијелом утрошити на војску. Најбогатија земља у Европи је Француска. У њој све државе које не могу наћи за зајам новца у својој земљи, дижу зајмове. Хтјела је и Угарска. Али Французи стегли кесу: „Не дамо ми новаца, да ви за њих оружате војску и градите бродове ратне. Ви сте у савезу с Њемачком, непријатељем нашим, с њом би и ратовали против нас, Руси и Енглеске па да вам ми са својим новцем набављамо оружје којим ћете нас бити".

Тако је сад угарска влада у великој неприлици, гдје ће дићи тај зајам.

Свима Србима а пре свега нашим задругарима на углед. Познат је онај наш старински ружни обичај, који се ваљда још из поганског доба у нас затекао, а то је, да се даје даћа после укопа покојника. Не само да то новца стоји, него знаду бити читаве пијанке, буде и певања, па свађе и свега, што је недостојно тога места, где туга и жалост влада.

Ратар Стеван И. Јовановић из Митровице не хтеде се држати тога ружног обичаја приликом смрти сина, него место тога, а у спомен покојника, дао је он „Српском Школском Фонду у Митровици" 10 К и „Фонду ђака српске основне школе митровачке" 10 круна.

Ово је заиста лепо и паметно и похвално од тог ратара, кад је он сам на то дошао и увидео, да је лепше и боље потпомоћи коју народну установу, него ли трошити за даћу.

На њег нека се угледају и остали, а нарочито наши задругари, који предњаче и треба да предњаче у свему, што је паметно и добро јер све што не ваља треба укидати и бољим и напреднијим замењивати, јер то захтева интерес народа нашег.

Д-р Никола Соларић адвокат и кр. јавни биљежник отворио је канцеларију у Кореници.

Берба и порез на вино. Ове године поновно се склапају уговори с општинама, да откупе порез од вина за год. 1911.—1913. Морамо упозорити све пријатеље народа, да је ова обнова уговора за цијели наш народ веома погибељна. Финанцијалне области траже откупнину према оној количини вина, која се је попила у времену од 1. српња 1909 до 30. липња 1910., дакле иза двије преобилне бербе. Насупрот година 1911. долази иза овогодишње праве виноградарске пропасти. Ипак су финанц. области управо дужне тражити много већу откупнину од општина, него је била досадања године 1907. углављена откупнина, јер је г. 1909./10. потрошак вина наравно силно нарастао. Финанц. области могу од тога пустити највише 10%, неке ће и 20% попустити, већ према памети и срцу дотичнога равнатеља. Али што остане још је увијек редовно пуно више него досада, а што је још горе, пуно више него што могу општине у идућој вином оскудној години убрати. Пријети стога погибао, да ће се побирање пореза од вина за идућу годину још више издати у закуп, а закупници — Бенке из Печуха и Кенигште тер из Н. Сада уважаће своја страна вина још у већој мјери к нама на штету нашега виноградарства

Ваљало би на то упозорити министра финанција, да овај упути финанцијална равнатељства, да све године снизе своје захтјеве према општинама, што више могу, да се задовоље с досадањим откупнинама и да не тјерају општине у шаке закупника. Ово је тим нужније, што ће касније боље бербе ту малу штету ерара лако накнадити.

Различите вијести.

Снижење превозне цијене за марву. — Аустријско министарство жељезница издало је обзнану, по којој ће се на свим станицама државних жељезница удијелити за сва средишња тржишта у Бечу снижење од 5% на превозну цијену за марву за клање. Ово снижење вриједи за три мјесеца, али се може повући у сваки час, ако ово не би имало никаква утицаја на снижење цијене меса у Бечу.

Аустријски министар за жељезнице обратио се је угарском министарству трговине, да би удијелило полакшице на угарским државним жељезницама. Јужна

жељезница изјавила је, да ће удијелити те исте погодности.

Иметак породице нашег владара у земљи. Породица краљевска има у нашој држави 24 поседа, који скупа износе 149.047 хектара. Од тога је оранице 33.963 хектара, шуме 79.600 хектара. Остало отпада на друге врсте земље. На тим имањима има краљевска породица 2 фабрике шећера. 11 пивара, 9 фабрика спирита, 2 велика млина и неколико циглана.

Из народа.

Питсбург, Америка.

Дошао сам овамо има тому 9 мјесеци те у ово кратко вријеме мога боравка у овој слободној Америци дознао сам од ваљаних Срба, а и сам сам угледао, како наша браћа Срби живе, зарађују, али узалуд харче свој с муком зарађени новац. До душе не морем рећи сви, али што но она из науке Христа Спаситеља вели: „Много је званих али мало изабраних".

Многи и многи одани су великом пићу, картању и овамошњој „моди" у ношњи, и којекаквим другим лудоријама.

Те у тијем случајевима заборавили су на своју домовину, на своје родно мјесто, на своје родитеље, жене, дјецу и све миле и драге. Има их доста који се жене, а имају своје позакуњене жене у старом крају. Добивају и дјецу са тијем женама, те онда бјеже у коју другу колонију, те тако она дјеца кад одрасту постану робови којекаквих америчких богаташа и та дјеца не знају ни за вјеру православну, ни за своју народност, ни за ине српске обичаје.

Има доста и таковиx који су овамо дошли, што их ја познајем, већ 5 до 6 год. на зараду па нијесу, жали Боже, ни своја путнога строшка повратили, за који су продали комад земље или заложили цијели посјед или продали волове, те су тако упропастили живот своје обитељи па и сам свој.

Људи радници који су марљиви, добро радни, штедни и поштени малу ће корист имати из садањих американских творница у садање вријеме, јер сада овамо није као пред 10, 15 г. када је могао радник дневно заслужити 15 до 20 К, а за храну мјесечно да плати највише до 40 К. У данашње вријеме радник дневно заслужи највише до 15 К, али мало их је који толико заслуже, а за саму храну, без толиких других трошкова, мјесечно плати најмање 50 К.

Дакле, Срби браћо, мала је корист од Америке, него се прихватите плуга и мотике, па добро и поштено обрађујте своје земље, а ако ћете на зараду има зараде и у старом крају, са мање строшка него овамо у Америци.

Срби браћо, ако је кога Бог обдарио са више дјеце, па их не може код куће одијевати и хранити, кад једном одрасту, подај у школу свако дијете нека сврши 4 разреда основне школе. Тамо је основано друштво „Привредник" које се брине и заузимље за српску дјецу, те га пошаљи у то привредно друштво које ће се за њега заузети и дати га на изучавање добрих и ваљаних заната, па кроз неко вријеме може да буде сретан човјек, боље него да је дошао у Америку.

И. Добросављевић.

Живот Карађорђев у јесен 1803.

Целу јесен 1803. спремао је Карађорђе устанак против Турака, који је и плануо почетком 1804. и ослободио Србију иза 400 година робовања. Турци су слутили да он спрема неко зло и зато се он чувао. Готово никад и није био у својој сиромашној кући. По ноћи је само долазио понекад.

Како је у то доба живео тај тежак српски, што је ударио темеље слободи српске државе и скршио власт цара турског у Србији, прича један човек, који је тада провео случајно једну ноћ у његовој кући, и не знајући у чијем је дому. Вадимо то из књиге „Карађорђе" од писца српске историје професора Миленка Вукићевића:

„Неки Саво Дангубић, марвени трговац из Херцеговине, лучио је стоку по Србији. Обично је с јесени капарисавао, па у пролеће долазио, лучио и одгонио у Задар на продају. Тим се послом находио у Шумадији у јесен 1803. године. Дошавши пред ноћ у Тополу (село Карађорђево) нађе се у невољи где да ноћи. У хан Турцима није смео ићи, а у селу опет баш никога није познавао. У тој невољи заустави се пред некаквом кућом талпињачом и назове Бога. Некаква жена прими му Бога и приђе да прихвати коња.

— Могу ли, снахо, ја ноћити овде? — запита је трговац.

— Можеш, брате, што не би могао, — одговори она.

— А где ти је домаћин? — запита он.

— Он ће доћи домало час.

По том веже коња под стреху, трговац уђе у кућу и унесе своје бисаге, у којима је имао подоста новаца, све белих пара. Осим тога трговац је носио неколико тестета добра барута, те поклањао понеком калаузу, ради пријатељства.

Домаћица, која му коња прими, оде да на чупа сена за коња, а трговац остаде седећи крај ватре мислећи да ли ће осванути жив.

У неко доба ноћи сину грлић од пушке

кроз врата, па одмах за њим уђе и човек, висок, сув, препланута лица са шубаром до самих очију, а на њему дугачки гуњ.

— Добар вече — рече он — и добро ми дошао, брате!

— Боље те нашао — прихвати трговац и упита: — Јеси ли ти домаћин од ове куће?

— Коекуде[1]), — настави он — после Бога зовем се ја; а ко зна чија ће бити до послетка!

Ту се упитају и кажу један другом. Домаћин рече да се зове Ђорђе, па затим брже оде, насече дрва и донесе те наложи на ватру. Мало доцније донесе жена ракије и пасуља (граха) те повечерају. Домаћин ћути, једва проговори по коју реч, а трговац је мислио да је пао у руке каквом хајдуку. После вечере принесе домаћин још дрва и наложи на ватру, донесе и сена те простре трговцу, домаћица донесе шареницу а домаћин узе трговчеве бисаге, стави их место јастука па ће рећи трговцу:

— Ето, брате, дрва доста, па старкај ватру, да ти не буде зима, а ја одох у најат да спавам.

Затим узме пушку и изађе. Трговац оним дрвећем, што је домаћин донео за ватру, подупре врата и сву драгу ноћ не заспа бојећи се да га овај необичан домаћин не убије кроз талпе. Кад би рано ујутру — још нигде зоре, а домаћин викну:

— Јеси ли будан, брат-Саво?

— Јесам, брат-Ђорђе! — одговори трговац, па ћипи те отвори врата.

Трговац беше намерно оставио да се ватра загаси само да је у мраку, а кад Ђорђе види то рећи ће:

— Аој, мој брат-Саво! Па ти си озебао ноћас, ватра ти се загасила.

Ту опет попију по чашу ракије, а кад се расване домаћин испрати трговца до иза Тополе, па после оде стоци а трговац оде на орашачки хан. На растанку трговац даде домаћину два тестета барута.

Кад је трговац на пролеће, 1804. године кад се беше дигао устанак у Шумадији, дошао од страже до страже до логора на Врачару[2]) још издалека довикне му некакав човек:

— А откуда ти, брат-Саво?

То је био онај исти Ђорђе, његов домаћин из Тополе. То је био Карађорђе".

[1]) Реч „коекуде" била је Карађорђева узречица.

[2]) Брдо пред београдском тврђавом, на ком су биле српске устанше под Карађорђем.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога ванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства"**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим пезним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1034

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве обљубљене и најгласовитије творнице **Ф. и П. Ковачки** из Престорова у Моравској, и шиваћи стројеви су из најгласовитије фабрикята „Пфаф" и системи „Сингер". За кобротту и важност јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на сборно отплаћивање уз творничке цијене и обећајемо све поправке заслужујуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици

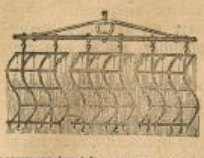

Управа.

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести мехура лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157. (Славонија). 1198

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 37. Загреб, у четвртак 16. (29.) септембра 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друга земље: на годину 5 круж. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеовнику. Ако се више од три пута умрљују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКО КОЛО народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Лазо и Миле.

У једном селу у Банији била два сељака сусједа. Један вриједан, лукав, мудрица. Други вриједан на туђем дјелу, кад му ко заповиједа, али код своје куће слаб господар. Волио је и у чашицу завирити. Био је доста лакоумаљ, вјетрењаст. Имао је добру земљу. Име му је било Миле, а оном мудром Лазо.

Лазо је непрестано стицао и куповао земљу. Али ни на чију земљу нису му расле зазубице као на Милину. Зато јер је Миле с њим свуда био међаш, па ако купи његову земљу, саставиће је са својом и имати велике комаде уцијело.

И стао Лазо призивати Милу к себи, па с њим лијепо, па понуди га чашицом ракије. Испрва за бадава. Кад се Мили допала Лазина ракија, стао му долазити и сам и пио за новце. Миле пио, а Лазо био добар, па није силио човјека да одмах плаћа, давао на почек. Јели двоструко биљежио, не знам, али прије јест него није.

Кад се накупила већа свотица тога дуга од пића, онда Лазо стане искати од Миле да плати. Миле нема, а Лазо њему, нека за дуг даде комадић земље, остаће Мили свеједно доста. Обично би то Лазо рекао Мили, кад је био мало весео, Миле би пристао, отишли би општини, Миле дао „крижˮ (крст у мјесто потписа) и ствар је била готова. Послије тога би Лазо почастио Милу људски у име „ликоваˮ. А онда се наставило по старом: Миле пијуцкао, Лазо биљежио, па опет се ишло у општину, метао се „крижˮ и пило „ликовоˮ (алдумаш).

Уједаред Миле остао без земље. Ништа осим кућице и нешто поткућнице није више имао. Извуче му Лазо земљу испод ногу просто као какову пољаву или асуру. Стао Миле као бунован трљати очи и осврнути се око себе, као да је преспавао неколико година, па се чуди сад силним промјенама, које су се збиле у то доба. Накупило се у Миле дотле и дјеце, а хранити их нема откуд. Шта ће, како ће, заложи оно кућу и поткућнице, дигне новаца за „шифкартуˮ и оде у Америку. Имаду томе већ ваљда четири године. Кад сам љетос био иза пуне двије године у том селу, питао сам шта је с Милом. Још је, веле, у Америци. Зарађује понешто, али све што заради оде на одјећу и храну њега сама и жене и дјеце код куће. Нигда више неће стећи да прикупи земље. А Лазо се ужирио, осилио, „дјмâ као икоˮ, како веле сељаци.

И чудно је то. Нико од сељана не осуђује Лазе. Сви само веле: „Мудар је Лазо, Бого мој, мудар. Нема му равна на далеко. И право је оном будаластом Мили. Шта ће њиме оном ко не зна с њиме располагати. Имање је за онога ко умије живити а не за будалаше. Лазо ће с тога Милина посједа хиљаде стећи, извадити их из црне земљице. А да је остао у Милиним рукама, ваљде од њега ником, ни Мили ни другом".

* * *

Испричао сам вам једну живу истину, један збиљски догађај.

Немају право сељаци што говоре онако, јер непоштење је непоштење. Никад оно што није поштено не може постати добро, па ма људи отуд и користи имали.

Сјетивши се ових дана овог догађаја, уједаред ми сину нешто у глави: Да нисмо сви ми Срби слични овом Мили, а и наша прва браћа Хрвати? Зар нисмо и ми од давнина имали ову земљу у свом посједу, а од 1868. године почевши па све до 1906. сваких избора метали „крижˮ, да један дио права на ову земљу предајемо Мађарима. У једном котару давали су „крижˮ за обећану цесту, у другом за обећану потпору за школу, у трећем баш за пиће као Миле, у четвртом за паприкаш. Метали „крижˮ, док нисмо остали готово на лединi. И тек 1906. и 1908. дођосмо себи и престадосмо давати „крижˮ. Кад је то видио наш комшија Лазо, Мађари, а он ево сад обећаје већу порцију: Зини, Миле, насуњу ти пуно грло и уста ракије, паприкаша, обећања свакојаких, љепота без примјера, — говори он нама. Он мисли да смо се ми узогунили, што смо жељни били већих порција. Он не зна да се Миле за времена још опаметио, и види да замало неће више имати на што „крижˮ метати, настави ли по старом, да треба стиснути ово мало што

се још има, па гледати у будуће вриједним радом, чувањем и обраном тога свога малог иметка доћи опет до моћи.

Пазимо, Срби, да нас опет не обману понуде Лазине. Ако буде тако, нико нас пожалити нити помоћи неће. Сав свијет рећи ће: Право им је и било будалашима. Треба да живи ко умије живсти а будалама је ред да пропану.

А.

Избори.

Кандидати коалиције. Колико нам је познато, до сад су постављени ови кандидати коалиције у котаревима српским и у котаревима гдје Срба има приличан број:

Поп *Перо Крајновић* за Срб; поп *Пајо Обрадовић* за Грачац; д-р Винко Кришковић за Госпић; *Јово Бањанин* за Удбину; *Светозар Прибићевић* за Кореницу; д-р *Богдан Медаковић* за Плашки; Владимир Николић-Подрински за Огулин и Карловце; *Васо Муачевић* за Војник; *Буде Будисављевић* за Вргинмост; прото *Никола Ерцеговац* за Глину; д-р Лав Мазура за Петриње; д-р *Богдан Стојановић* за Костајницу; д-р А. Бадај за Нову Градишку; д-р *Миленко Марковић* за Пакрац; Јосип Кршепелка за Ерцеговац; д-р Милан Роџ за Беловар; д-р Владимир Турковић за Пожегу; д-р Мато Латковић за Дарувар; д-р *Перо Белобрк* за Слатину; Јарослав Шуг за Вилић-Село; д-р Густав Гај за Винковце; Вељеслав Вилдер за Нашице; д-р Фрањо Пољак за Д. Михољац; *Раде Пауновић* за Нуштар; д-р Иван Палечек за Вуковар; *Стеван Чучковић* за Мартинце; д-р *Гаеро Манојловић* за Илок; д-р *Душан Поповић* за Митровицу; д-р *Васа Вукадиновић* за Хртковце; д-р Пера Магдић за Врбовско; д-р Светимир Корпорић за Гарчин, ђенерал Шкриљар за Св. Иван Жабно. Осим тога постављени су кандидати коалиције и у котаревима многима гдје Срба нема или их је мало.

Имена осталих кандидата јавићемо у другом броју.

Бан у Осијеку. У недјељу је заступник д-р Пинтеровић, члан коалиције, приредио скупштину у Осијеку. Пинтеровић, Ковачевић, Шипуш, то су три посланика коалиције, који су били зато да се попусти влади пошто пото. Они и још неколико људи који нису посланици мислили су с баном и његовим пријатељима старим мађаронима основати нову мађаронску странку, која би код избора гледала с помоћу власти да сруши коалицију. И писало се и говорило да ће се на тој осјечкој скупштини та нова странка основати.

Но, међутим, и они и бан видјели су да народ стоји уз коалицију, па да се без проливања крви и без најстрашнијих насиља не би могла коалиција скршити. Стога на скупштини на коју је дошао и бан, није основана та странка. Бан је говорио врло помирљиво, из чега се види да има пред коалицијом респекта.

А Пинтеровић није смио иступити из коалиције, већ је рекао да он и надаље остаје у њој.

Видиш, народе, како и банови морају да решпектирају вољу народну, кад виде да је народ чврст као стијена. Будимо само чврсти, вијерни својим правима и дужностима, вијерни себи, па се не бојмо.

Гашина мудролија. Гашо Девић кортешира за се у котару Вргинмост. Раух је, само да казни овај сијесни српски котар, премјестио котарску област из Вргинмоста у Топуско. Сад мудри Гашо овако с тим премјештајем држи два гвожђа у ватри:

У Топуском говори да ће израдити нека котарска област и надаље тамо остане. Шта више да ће израдити нека се и котарски суд пренесе из Вргинмоста у Топуско.

У Вргинмосту опет говори како ће израдити, да се котарска област врати у Вргинмост из Топуског.

Сад реците да није мудар Гашо. Само је код толике мудрости заборавио да су Топуско и Вргинмост близу, па људи једни другима лако јаве шта Гашо клепеће и смију се шврачјој памети Гашиној. Људи веле: Добро би било да топушчани траже 10.000 К замчевине да ће им остати котарска област и да ће добити суд, а Вргинмошћани 10.000 К да ће им се вратити кот. област. Како је промућуран Гашо можда би и дао. Имао би барем неко вајде од њега у његову вијеку. Па кад дође избор да му се насмију у паметни образ.

Гашо, Гашо, мудра главо, окани се луда посла.

Чиме ће радити.

Српско-хрватска коалиција држи се тога код постављања кандидата, да Србин кандидат буде онде где је већина Срба изборника, а Хрват где је њихова већина. Присташе коалиције Хрвати дужни су гласати за Србина коалиционаша, па ма која странка поставила и Хрвата; а Срби за Хрвата коалиционаша, па ма која странка поставила ту и Србина. Јер само сложним радом једних и других могу проћи коалиционаши. Ако Срби у котару где где су мањина гласају за Хрвата коалиционаша, зато ће Хрвати коалиционаши у котару где су мањина гласати за Србина коалиционаша.

Како мисли влада да поремети овакав рад коалиције? Она рачуна још и сад на то да још

увек има Срба који воле Србина мађарона него Хрвата коалиционаша, а тако и Хрвата који воле Хрвата мађарона него Србина од коалиције. Она рачуна на трагове наше старе мржње међусобне. Стога ради овако:

У котару костајничком има Срба више и кандидиран је Србин д-р Богдан Стојановић. Влада кандидира старог мађарона Лавослава Машега, по имену Хрвата, и ако је српска већина. Зашто? Она рачуна да ће сви Хрвати волети гласати за Машега, јер је по имену Хрват, него за „Влаха" Стојановића. Тако ће имати све Хрвате. Сад томе додај Србе за које влада држи да морају због ма чега гласати уз њу, па оне који ће се продати, и ето ти већине.

Или узмимо други пример: У беловарском котару кандидира коалиција д-ра Милана Појца, Хрвата, јер је хрватска већина ту. Влада поджупана мађарона Јована Суботића, Србина. Влада мисли да ће сви Срби волети гласовати за Суботића, него за „Шокца" Појца, па кад прирачуна Хрвате купљене и оне што под мораш гласају, ето јој већине.

Но ми верујемо да је српски и хрватски народ и превећ зрео, а да се даде овако вући за нос. Ако нас последње године нису научиле да без слоге нема среће за нас, онда смо тако тврде главе, да нас ни мађем не би освестио. Онда треба и да пропаднемо. Али наше племе је бистре главе и за то ми верујемо да ће растргати нити владине мудрости.

Јер зар је Србин онај коме је родитељ Србин и који се назива Србином. Па Србином се назива и Араницки, па опет нас је хтео вешати. Србима се називају и Ђорђе Настић, Симо Турајлић, Драча, Крњајић, који су нас својим сведочанствима хтели попети на вешала. Па зар нам могу бити пречи него Хрвати д-р Хинковић, д-р Мазура, д-р Гај и толики други што су нас месецима бранили без икакве награде осим наше захвалности и уз то на се навлачили мржњу силног Беча и Пеште? Зар нам могу бити срцу ближи него Вељеслав Вилдер, који је толико ломио перо за нас и прогоњен бивао? Смемо ли ми и сањати о том, а камо ли у збиљи помислити на то?

Сме ли поштен Хрват гласати раље за Машега, који је годинама ћутао кад је требало бранити права Хрватске и набијао кесу на њезин рачун, него за д-ра Стојановића, који, бранећи Хрватску, би оптужен ради велике издаје и за мало па изгуби све своје?

Не треба имати ученичку главу па да човек види како се човек мора држати у овој ствари. Доста је мало бистрине у глави и поштења у души, па се нећеш преварити.

Срби, не дајте се преварити ни с чим. Шта би нам рекао свет, кад би радили за оне који су били уз вешатеље наше или су ћутали, кад нам се о глави радило, а не за оне, који су главе за нас залагали, братски и другарски? Зар би у будуће били вредни да се ко заузме за нас, ако опет каква невоља заокупи српски народ?

Промислите мало о овом, па се преварити нећете. **А.**

Из плачних долина.

V.

Планино моја, планино,
Што ми се мајко поносиш,
Што тебе облак не вата,
Те моја поља не росиш?

Кукуруз цвили у свили,
Сиђана трава скапава,
Пусто се поље снуждило,
Јарко га сунце уждило.

Планино, мајко рођена,
Поврни облак са мора,
Те моја поља ороси,
Сиђаном кишом са гора.

VI.

Тика така ... тика ... така ...
Сеј бако сеј,
Тика така, сеје бака,
Сува рука још је јака,
Да подмете лонац скроба,
Их, које је већем доба,
Сад ће они ... Већ и мрак
Тика ... тика так!

Отишли су у свануће
Сви од куће
Чак ... чак у гај
Мал сувади да наберу,
А мен' рекли за вечеру
Лонац скроба, лонац боба,
Мало проје ране моје —
Их, већ и мрак
Така ... тика так!

Милорад М. Петровић.

Русија.

Петар Велики. (Од 1689. до 1725.)

Кад је 1676. умро цар Алексије, оставио је иза себе од прве жене сина Теодора и Јована, кћер Софију и још кћери, од друге жене сина Петра. По његовој смрти зацарио се Теодор, али умре већ 1682. без дјеце. Јован је био слабоуман, те буде за цара проглашен Петар ком је било

тек десет година. Но Софија узбуни војску, те војска прогласи и Јована за цара. Као старатељица владала је Русијом Софија, женска мушке воље и срца, док није ојачао Петар и 1689. године, кад му је било истом 17 година збацио силом своју сестру са власти, затворио је у манастир, а управу државе руске узео он у своје младе али снажне руке. И никакве неприлике, никакве тешкоће у животу, ни најстрашнији ударци судбине нису били врсни да му је отму из шака, док то не учини смрт 1725. године.

У повиједсти свега свијета, откад се зна за човјека, тешко да има пет шест људи равних славном руском цару Петру Великом. Има неколико људи у прошлости човјековој, који ти се чине сличнији боговима него људима. Толика је величина њихова ума, јакост њихове воље, чврстоћа њихове душе, неуморност њихова у раду, бистрина и проницавост њихова ока. Чини ти се да су све знали и да ничег није било што они не би могли, да су се у њихову уму, души и срцу скупили умови, душе и срца милиона људи. Такови људи не изгледају као обични људи, ван као неки пророци свога народа, ковачи његове судбе. То су тако звани велики људи или генији (како се њиишки каже). И Петар Велики био је такав велики човјек, геније.

Ви знате за оне приче народне у којима се прича о зачараним дјевојкама, које су упропале (оманђијале) вјештице, па леже у вјечитом сну док не дође суђеник њихов, витез, царски син, који убија чудовиште што стражи испред заспале дјевојке и буди дјевојку из сна, да је одведе кући за свога друга.

Прије Петра Великог била је Русија таква дјевојка, што је спавала у мраку невања и непросвијећености, у које ју је увалило робовање Татарима и послије одијељеност од просвијећеног, напредног свијета. Јер рђави сусједи знали су, како смо већ споминьали, да Русији треба само знања, просвјете, па да полети под облаке. И стога су јој на западу затворили пут, одрезали је од мора, да ни зрачак просвјете не може продријети у њу.

Петар Велики био је онај витез, царски син, што је заспалу Русију пробудио из сна, отворио јој пут у напредни свијет, просвијетио је знањем и начинио од ње силу над силама. Има много руских владара, који као да нису владали, тако су мало учинили. Могао би их избрисати из књиге која говори о прошлости Русије, па се не би опазило да нешто фали. Петар је тако велик, тако је неизмијерно много учинио, да се без њега не може замислити повијест Русије, јер он сам важе као неколико вијекова. Зато ћемо и ми опширније проговорити о овом човјеку, па и сами научити много из његова тешког, работничког живота. Јер није било радника у његову царству, који је више и теже радио од њега. б.

Женске народне пјесме из Црне Горе.

I.

Мајка Мема луда оженила
И луђаног у ђердек спремила.
Мемо плаче, тражи стару мајку,
А ћеши га под дуаком драга:
О, не плачи, јади моји драги,
Ја сам теби нешто донијела.
У њедрима дуњу и јабуку.
Дуњу гризи, јабуку мириши.
Бог убио сваку стару мајку,
Која јако за нејако даје.

II.

Кићено небо зв'јездама,
Пространо поље овцама,
Овцама нема чобана,
До једно лудо Јованче
И оно лудо заспало.
Буди га л'јепа Милица,
Будећ га млада заклала[1])
Б'јелијем зубом под грло.

Сељачки разговор о политици.

Очекујући жељезнички воз на огулинској станици шетао сам дуго кроз масу свијета ни не пазећи много на онај жамор људских гласова. Управо сам хтјео изаћи на ваздух, кад ме заустависше два сељака, што у куту разговараху о политици. Жао ми је, што нијесам то одмах примијетио, да чујем сав разговор. Ну и ово, што сам чуо, вриједи, да се запише. Сједем близо њих и ево што сам чуо:

— „Дакле ти велиш, да ћемо опет загазити у изборе".

— „Да, брате Митре, опет, ал кад, то се још не зна. Ну није мени до тога, кад ће ти изабори; више ти мислим о томе, шта ће учинити наши људи, све ће се слетити око њих. Додијаваће му и начелник и престојник и жупан и поджупан. Свијет је наш лаковијеран, па ће га, бојим се, господа омамити а опанак, кад се поткује, лако се оклизне!"

— „Донекле право велиш. Ал данас не би смјели ни ми сељаци бити лаковијерни, јер су нас господа често ујела за срце. Е, мој брате Миле, шта се све није радило од нас Срба. А оно под Раухом загрди".

— „Загрди, и те како загрди. Оптужише

[1]) Ујела, угризла.

нам и име и њеру, и све што нам је мило и свето. Али сто сад је све ђењало".

— „Не будали, бога ти, како ђењало, кад се опет диже вика на наше људе. Та јеси ли видио, како се Прибићевић рва за Рвацку, а сад га хоће да баце у запећак. А како се ради с њиме, тако би се исто учинило и са свима нама. Можда хоће да нас преплаше, да сагнемо врат у јарам. Нек им буде то ување. Ми морамо показати свакоме, да смо људи и не ћемо више да нас варају као малу дјецу. Избори само што нијесу ту. Ми смо видили заступнике наше с. с. с. на живој муци, видили смо их како се залажу за нас и за земљу, а видимо како их сада нападају. Па ко је Србин, а да опет за њих не да свога гласа. Реци ми, може ли се таки Србин наћи".

— „Истина је, Миле; не би га смјело бити. А ако се који нађе, стићи ће га клетва народна...."

У то дојури воз и све се ускомеша. Навалице сам сјео у исти купе, у који сједоше и ова два сељака. Ту сам се упознао с њима. Обојица су чланови извршних одбора с. с. с.

Личанин.

Најбоље крушке.

— Басна Лава Толстоја. —

Један господар пошаље слугу, да му купи најукуснијих крушака. Слуга дође у дућан и заиште крушака. Трговац му даде; но слуга рекне:

— Не, дај ми најбољих.

Трговац рекне:

— Кушај једну: видећеш да су укусне.

— Како ћу ја знати — рече слуга — да су све укусне, ако кушам само једну?

Он одгризе помало од сваке крушке и донесе их господару. Тада га господар прогна.

Нападаји на Савез срп. земљ. задруга.

Зар би Јаша Томић и његова радикалска „Застава" били оно што су, да не нападају све што је код Срба најбоље: Српску Матицу, Српске гимназије, Савез срп. земљ. задруга, Привредник? И док тако нападају они који су покрали хиљаде и хиљаде српског народног иметка најбоље српске установе, дотле ћуте о мађарској и швапској насртљивости, о опасности која отуд Србима прети. Зато Јашу и мазе Мађари. Стога је и провео цело лето на имању свог мађарског пријатеља грофа Бађанија. Зар га мађарски гроф бадава части и милује? Прирасло му ваљда срце за „Раце"!

У задње доба стао је Јаша нападати Савез што није купио петровоселски спахилук у Банату, него је пустио да га купи једно српско друштво те је народ морао скупље плаћати земљу.

У последњем броју „Привредника" одговара управа Савеза на гадне нападаје Јашине. И шта је изашло на јаву? Савез није имао новца толико да купи имање вредно 700.000 К и саме пристојбе преносне да плати 28.000 К. Зато је управник Савеза замолио ондашњи радикалски Саборски Одбор да купи то имање. А шта се догодило? *Саборски Одбор радикалски који је руковао са 20 милиона круна иметка народног није хтео купити тога имања.* И сад радикали имају образа да нападају Савез, који нема него двадесети део иметка, којим је онда руковао Саборски Одбор!

Међутим, кад Савез није могао купити ту земљу, он је израдио да друштво, које ју је купило, продаје земљу само Србима и то у првом реду задругарима. И задругари добивају земљу јевтиније него остали Срби незадругари.

Уз то све лажу још радикали како Савез гули задруге за ону земљу коју им даје у закуп и потеже отуд страшну добит. Као да Савез сваке године на Конгресу не полаже рачуна о свему и као да ту хиљаде Срба не чују, колика је добит Савеза.

Морамо рећи да у Управи Савеза има и радикала и да су и ти радикали били у седници у којој се одговарало на Јашине нападаје. И они су потписали да је лаж што се износи у „Застави". Сами радикали морали су, кад им је показано све што се тиче ових ствари, рећи да лаже њихово сметиште, а не новине, „Застава" и њен уредник човекоубица Јаша Томић.

Овакових нападаја не треба да се стиди Савез. Јер кад те рђави људи нападају, онда знај да си на добру путу. Тешко оном кога неваљали хвале.

Шта се збива у нас и у свијету.

Г. Филип Омчикус, трговац из Беловара послао нам је 20 К, да за ту своту шаљемо „Срп. Коло" шесторици сиромашних Срба ратара. Ову своту даровао је г. Омчикус у место вијенца на одар пок. Илије Шупута.

Захваљујемо у име своје и у име ратара, који ће добивати лист.

За „Српско Коло" послали су нам г.г.: Душан Милановић, парох из Српске Капеле 4 К 80 ф. (2 пр.); Ђуро Кончар, учитељ из Чађавице 4 К 80 ф. (3 пр.); Милан Николић из Кнеза, богослов I К 60 ф. (1 пр.); Драган По-

повић из Дивуше 80 ф. (1 пр.); Душан Богдановић, филозоф из Читлука 5 К 40 ф. (3 пр.); Стеван Вранеш из Живаје 22 К 40 ф. (14 пр.); Лазо Ковачевић из Дишника 2 К (2 претпл.); Живко Манојловић из Трпиње 1 К (1 прет.); Исак Дошен, архимандрит из Бездина 3 К (3 пр.); Панта Срећин из Ашање 3 К 20 ф (2 пр.); Дим. Гајић трговац из Глине 3 К 02 ф. (1 пр.).

Хвала свима пријатељима.

Конгрес Срп. земљ. задруга, који је био сазван за дан 16. (29.) IX. у Загреб, одгођен је на неодређено вријеме. То је наредила власт због опасности од колере.

Избори за народно-црквени сабор. И у Ердевику и у Карловцима побиједили су, као и први пут, због немарности наших људи, радикали. У Ердевику зато, што 11 наших људи није дошло на избор.

У Карловцима су радикали, видећи да је велика већина изборника уз самосталце, отпочели избор прије времена и нису пустили самосталце ни да кандидирају, кад су ови дошли тачно у одређено вријеме. Мјесто да су дошли сат прије, кад знаду с каковим људима имају посла, они дају прилике крадљивцима народних фондова да преваром дођу до мандата.

Немарност је често опаснија од највећих других мана. То треба да запамте наши људи.

Петар Петровић, учитељ из Г. Скрада, који је провео у тамници као „велеиздајник“ 15 мјесеци ради свог народног и српског рада, опет је ухапшен. Зато што је тобоже без дозволе судца истражитеља ишао у околна села, Перјасицу, Полој, Вељун.

Проговорићемо у другом броју мало више о овој ствари. А сада истичемо само то да Петровићеву ухапшењу нису криви франковци, ни Мађари, ни Жидови, него Срби. Петровића, једног од најбољих наших радника у народу, узор учитеља и Србина, човјека кога српски сељаци воле као душу своју свуда гдје је служио, денунцирали су Срби из Крњака, неки општински и судски чиновници, да иде без дозволе судца загребачког из Скрада у Вељун својој родбини, 12 километара далеко.

Пљеме Настића ево још није изумрло у српском народу. Пљунимо сви на себе сами, што међу нама још могу да се рађају Настићи. Срам и стид треба да нас покрије све. Да смо сви другачији, Настићи, ако би их и било у души, не би смјели барем на јави да се показују и тјерају свој занат.

Колера се све више шири. У Угарској је већ приличан број људи умро од колере. У Хрватској се разбољела прва особа од колере у Вуковару и то од дунавске воде. Упозоравамо народ што станује уз Дунав, да не пије дунавску воду. И у Даљу разбољеле су се двије особе од колере.

У Угарској је колера раширена највећма у Мохачу и око њега.

Шпиони наше државе у Србији. У Србији су опет ухватили два шпиона наше државе. Један је женско и зове се Анка Марјановић, а други се зове Карл Молдован.

И Турска остала без зајма. У задње доба пристала је Турска уз Њемачку и нашу државу сасвим. Дакле прешла је у табор, који стоји против табора руског, француског и енглеског. Због тога Француска није хтјела ни Турској, као ни Угарској, посудити новаца. Турци пробаше у Енглеској, али их одбише и тамо. Сад Турци мисле да даду у закуп силна државна имања на много година, па на рачун тога да дођу до новаца.

Сукоб између Француске и наше државе. Француска друштва су уложила много новца у жељезнице и фабрике петролеја у нашој држави. Наша држава узела је правити велике сметње француским друштвима и наносити им велику штету. Француска, да се освети, ударила је велику царину на наш петролеј из Галиције. Наша држава спрема се да удари царину велику на француска вина.

Доћи ће замачно до оног што траје већ неколико година између наше државе и Србије, до царинског рата. —

Облачи се у Европи, мутна су времена.

Различите вијести.

Број стоке у Европи. У Аустрији било је по задњем попису: коња, магараца и мула 1,783.000 комада; говеда 9,511.000 ком.; оваца и коза 3,641.000; свиња 4,683.000.

У Угарској и Хрватској било је коња, магараца и мула 2,334.000 ком.; говеда 6,738.000; коза и оваца 8,431.000; свиња 7,330.000.

У Босни к. 233.000; г. 1,416.000; о. и к. 4,678.000; св. 662.000.

У Србији к. 176.000; гов. 970.000; к. и о. 3,670.000; св. 908.000.

У Русији к. 28,723.000; гов. 42,031.000; к. и ов. 57,466.000; св. 12,436.000.

Штедљив богаташ. Чувени амерички милијардер Џон Рокфелер живи врло штедљиво. Оде на пр. у скромну гостионицу у Кливленду и поједе за доручак мали ростбиф са земичком, плати, а келнеру даде 50 потура. Сад је напојницу смањио на 25 потура. Келнера то ражљути и једном ће рећи Рокфелеру:

Кад бих ја имао такав огроман иметак, као Ви што га имате, не бих, Бога ми, ципилучио са тих тричавих 25 потура.

Драги пријо, — одговори милијардер на ту келнерску мудрост — да сте се и Ви држали тих тричавих 25 потура, као ја, стојим Вам добар, до данас не бисте били келнер.

Сеоба Срба у Босну.

Српско село Буковица — у горњој Далмацији — решило је да листом из онога свога крша и сиротиње одсели у питому Босну од куда су некад и дошли.

У својој садашњој постојбини не може народ никако да живи, а у Босној има много пусте добре јевтине земље, коју туђинци оснајају и насељавају, јер троми Срби не умију да се макну.

Исто то треба да учине и сви остали Срби који тесно, тешко живу. Зато треба читати прву страну жутог омога Привредника, па ће сви знати где има земље на продају, а Срби из горње Крајине, могу у својој најближој близини у Бихаћком окружју доста добре јевтине земље добити.

Ко жели поближег обавештаја може се обратити најбоље писмено и на пречасног госп. Стеву Ковачевића свештеника у Бихаћу, јер он позна своје подручје најбоље, а ко икако може, још боље ће учинити да оде у Бихаћ где ће и земљу видети и све остало дознати.

Шта ћемо и куда ћемо са нашим ђацима. Богати родитељи збрињује лако своју децу, али што ћемо и куда ћемо са онима ђацима, који су сиромашни, који немају где и на чему да живу, који не могу на више школе, а здрави су и ваљани су, па заслужују, да се и за њих заузмемо, да их ишчупамо из јада, сиротиње и пропасти?

Све те ваљане здраве Србе ђаке од 12 до 15 година, који су макар основну школу добро изучили, препоручујте „Привреднику", који ће их све лепо упутити и добро удомити.

За ваљану децу, за коју се „Привредник" заузме, збрињуто је — као што је познато — све, све од првог дана шегртовања, па док не стану на своје ноге, док не отпочну своје самосталне радње.

И нужни капитал — за отпочетак самостадне радње осигураће се тима питомцима, који су ваљани, па се држе у свему свога реда.

„Привредник" се заузима онда, да се према себи са ваљанин Српкињама и ожене.

Упућујте, дакле, увек и неупућене родитеље и неразумну децу и све Србе уопште: како ваљани људи своју срећу најсигурније постизавају, макар и сиромашни били. —

Птице у мрежи.

— Басна Лава Толстоја. —

Ловац постави код језера мрежу и ухвати много птица. Птице биле велике, дигле мрежу и одлетеле с њоме. Ловац стао трчати за птицама. Тежак видео да ловац трчи и рекне:

— Куда ти трчиш? Зар се може пешице стићи птица?

Ловац му рекне:

— Кад би једна била, не би стигао, а сад хоћу.

Тако је и било. Кад је дошла вече, птице потегле на ноћиште свака на своју страну: једна к шуми, друга ка блату, трећа у поље; и све су с мрежом пале на земљу и ловац их ухватио.

Писмо из Америке.

Од Марка Рајшића и Николе Војновића из Штелтона у Америци добили су ратари, њихови пријатељи из опћине Топуско, котар Вргинмост писмо, из којега ћу изнијети поједине ставке, да се види, какових ми имадемо радника и како они схваћају данашње прилике. — Напоминьем, да обојица читају „Српско Коло".

Између осталога пишу овако: „А сада када ваши вјечни непријатељи најоше начин, како да вас упропасте сасвијем и да вам онемогуће отворити школу (у Црном Потоку) из које би и ваша дјеца добивала наук и знање, које би вас водило просвјети, сад су сковали план, да вам наметну опћину, а знаду унапријед, да ће та господа опћинска њима служити вјерно, и да ће пријечити сваки пут тежаков, који би га водио напретку, као и остале народе".

„Некоји ваши људи гледаће, како би за добру плаћу продали своје куће за опћину, а неки, како би отворили биртије и гостионе — неки опет, како би постали какови чиновничићи — а не мисле, како би свака душа имала да плаћа 4 К 35 ф. за њихове плаће".

„Ови ће и даље радити на рачун својих госа, а вама ће онемогућивати сваки пут, који би вас повео на правац, којим корацају ваша браћа и остали народи и радници разумнији и просвјећенији, који хоће да се њихов рад поштује".

„Браћо, сви народи оснивају читаонице, соколска друштва, отварају школе, земљорадничке задруге и друго томе слично, уче и проучавају привреду, па и политику, откривају путове својих заводитеља, које су уперили проти народу и њихову праву — и овако удружени могу и умију да побију сваки њихов покушај".

„Не плашите се браћо, што би који морда морао поћи и у затвор, који мјесец и њедјељу, за добро и просвјету свога народа. Зар сте заборавили, колико су наши стари морали пропатити, па су их и на коље натицали — а они су остали вјерни своме народу и сачували су свој српски образ. Зар сте заборавили на Адама Прибићевића највећег пријатеља тежачкога и оних 52 Србина, који су године морали за нас и за наше добро у зидинама загребачке тамнице да гњију. Зар се не сјећате браће Јаворњана, како су се јуначки држали и осветлали образ српског тежака".

„Ми овамо у даљини, браћа ваша молимо вас, да сваки даде свој глас и потпоможе борбу проти ономе, који је и сковао план, којим кани отети нам све што смо крвљу својом досад очували. Надамо се да не ћемо чути, да је икоји испод наше Петрове горе изневјерио се народу своме и домовини."

Ево овако пишу наши из Америке. Овако они савјетују и моле своју браћу, да очувају образ свој српски и поштење своје. — Смијешно је, кад Томашић и помислити може, да би са својим „осјечким родољубима" разбио — српско хрватску коалицију, која има овако дубок коријен у народу. Док ми имамо овакових људи — слабо ће Томашић успјети са неким кукавицама, као Никола Меанџија. — Ову нашу браћу поздрављамо и обећавамо им, да ћемо сви гласати за борце српске самосталне странке и српско-хрватске коалиције, који ће се и даље знати и хтјети борити за права наша. Још поручујемо нашој браћи у Америци, да се својски заузму за наш сељачки лист „Српско Коло" и да га шире, јер из њега се учимо свему, што нас води у редове других просвијећених народа.

С.

-- ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО --
У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве обљубљене и најгласовитије творнице **Ф. и П. Ковар**жик из Простејова у Моравској, и шиваћи стројеви су из најгласовитијег фабриката, „Пфаф" и систем „Сингер". За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на обročно отплаћивање уз творничке цијене и обазиљамо све поправке заслужујуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици.

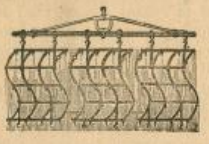

Управа.

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:
„Резервирани котар" цијена Круна 1.—
Коста Мајкић:
„Борба чешког народа" „ „ 0·80
Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства".** Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком,** те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот,** моли она све **имућније Србе и Српкиње,** да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу колгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

СРПСКО КОЛО

прима привредне огласе по најумјереније цијени

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ,** како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе,** дакле нема **шприцања.** Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 38. Загреб, у четвртан 23. септембра (6. октобра) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·80 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута умећују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 4. Писма се шаљу уредништу „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају. —

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

За једну црквену уру.

У котару нашичком кандидира као владин кандидат тамошњи гроф а бивши бан и бивши члан српско-хрватске коалиције Теодор Пејачевић. Српско-хрватска коалиција кандидира тамо уредника „Pokreta" Вељеслава Вилдера, једнога од најбољих наших млађих људи, човјека свом душом заузета за мале људе, за слободу народну, и за нас Србе.

Да гроф Пејачевић није у тешки час изневјерио српско-хрватске коалиције, не би имали ништа против његова кандидирања. Али: на муци се познају јунаци. А гроф није био вртан да истраје на јуначкој муци до краја, него је опет прешао на страну мађарона, гдје је био и прије 1906. године. И стога сви народни људи морају бити против њега. Још и више него против оних који су увијек били на страни мађаронској, јер увијек је опаснији онај који је био с нама па нас изневјерио у тешко вријеме, него онај који никад није ни био с нама.

Нарочито би сви Срби у котару нашичком морали бити за Вељеслава Вилдера, јер је мало Хрвата који су се толико за Србе излагали ударцима Рауховим као он.

Али, како чујемо, има тамо Срба који су из незнања за гроф, а има их у парохији ораховачкој који су зато за њега, што је српској цркви поклонио уру за звоник, која стоји 700 круна.

Срамота нам је ово исписати, и ми смо се тешко одважили док смо ово изнијели, ма да нам је поодавно јављено.

Размислимо, браћо, малко о овој ствари: Ораховичани хоће да се продаду мађарону за 700 К, или боље за једну црквену уру. Кад они то могу учинити, зашто то не би учинила свака српска парохија у земљи? А не бојте се, има у Мађара и мађаронских кандидата новаца доста. Мађарска влада потрошила је на изборе у Угарској 18 милиона круна. Могла би и у Хрватској купити 400 сатова црквених за 400 српских парохија. То би стало само 280 хиљада круна, ни трећину једног милиона. Зашто по тако јевтину цијену не би купили свега српског народа. Кад је Ораховици стало више до црквеног сата него до цијеле земље, народа и образа, зашто би и ми други били другачији, зашто не би и на нашим црквама одбијали сати?

Зашто ли су, Боже, наши стари били будаласти и кривили се и с Турчином, и са Швабом и са Мађаром? Та да су им хтјели поклонити се, купили би им они сваком сат, а камо ли сат црквени!

Чудне срамоте и покора од нас пред цијелим свијетом! У Хрватској избори, а у Пешти мађарска влада трпа на жељезницу силне, небројене сатове. Пролази туда странац, Енглез, Француз и пита човјек куд ће толики сатови.

— За изборе у Хрватску — одговарају им.

— Како за изборе? — чуде се странци.

— За сваки сат добијемо двије хиљаде српских душа — тумаче Мађари.

— За сат двије хиљаде! Много је, господо, много. Такове душе не вриједе сата, па ма их било и сто хиљада. Не вриједе. Продане душе нису вриједне филира нигдје на свијету, а камо ли сата црквеног. Осим да им откуцне смртни час, да таква отровила нема више на земљи.

Браћо из нашичког котара, Ораховичани, зар ћете пустити да се овако у свијету о нама мисли и говори? Зар ће вам сат црквени украсити вјеру, цркву, продичити вас и село ваше? Зар не продичују народ врједноћа, честитост, чисти образ, зар украс цркви није хришћански живот њезиних чланова, зар вјеру учвршћују сатови?

За турског вакта није било на српским црквама ни звона, а камо ли сатова, па је чврста остала вјера српска. Да су хтјели Срби поклонити се беговима, грофовима турским, намјестили би им на сваку цркву десет сатова а не један, да би уши заглухнуле од избијања њихова. Али зар би ми били ово што смо, да се то догодило?

Боље да нам црна земља прождере све цркве наше, него да образ изгубимо. Боље.

Поштен, јуначан, вриједан народ дићи ће у бољој згоди нове цркве, али оде ли поштење народно на бубањ, неће му цркве помоћи, а камо ли црквени сатови.

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

Срби, одјекивала је некад кроз горе и равнице, покривене племеном српским, поносита и прелијепа ријеч српска: ***Све за образ, а образ ни за што.*** Пазимо да не умукне ријеч та, да се не изгуби из душе наше. Јер, умукне ли она, умукнуће и глас о нама као о људима и Србима. **А**

Избори.

Кандидати коалиције. У прошлом броју јавили смо за ове кандидате коалиције: Поп ***Перо Крајновић*** за Срб; поп ***Пајо Обрадовић*** за Грачац; д-р Винко Кришковић за Госпић; ***Ј. Вањанин*** за Удбину; ***Свет. Прибићевић*** за Кореницу; д-р ***Богдан Медаковић*** за Плашки; Вл. Николић-Подрински за Огулин и Карловце; ***Васо Муачевић*** за Војнић; ***Буде Будисављевић*** за Вргинмост; прото ***Никола Ерцеговац*** за Глину; д-р Лав Мазура за Петрињу; д-р ***Богдан Стојановић*** за Костајницу; д-р А. Бадај за Нову Градишку; д-р ***Миленко Марковић*** за Пакрац; Јосип Кршепелка за Ерцеговац; д-р Милан Роџ за Беловар; д-р Владимир Турковић за Пожегу; д-р Мато Латковић за Дарувар; д-р ***Перо Белобрк*** за Слатину; Јарослав Шуг за Вилић-Село; д-р Густав Гај за Винковце; Вјенеслав Вилдер за Нашице; д-р Фрањо Пољак за Д. Михољац; ***Рудe Пауновић*** за Нуштар; д-р Иван Палечек за Вуковар; ***Стеван Чучковић*** за Мартинце; д-р ***Гавро Манојловић*** за Илок; д-р ***Душан Поповић*** за Митровицу; д-р ***Васа Вукадиновић*** за Хртковце; д-р Пера Магдић за Врбовско; д-р Светимир Корпорић за Гарчин, ђенерал Шкрињар за Свети Иван Жабно.

Осим тога кандидује коалиција у котару Селце: д-ра Богослава Мажуранића; Бакар: Еразма Барчића; Карловац: д-ра Едмунда Лукинића; Загреб I.: д-ра Ђуру Шурмина; Загреб II: грофа Мирослава Кулмера; Сисак: Ргу Тушкана; Крижс: Евгенија Петрековића; Крижевци: Ђуру Копача; Копривница: д-ра Ивана Лорковића; Новиград: Перослава Љубића; Новска: д-ра Милована Жанића; Вировитица: д-ра Отона Гавранчића; Шид: д-ра Фрању Бенешића.

Сви самосталци дужни су живо и ватрено радити за ове кандидате.

Остале кандидате јавићемо у идућем броју.

Слатински котар. У слатинском котару кандидира С. с. с. и коалиција д-ра Перу Белобрка. Наши ратари раде за њега. Један ратар пише како је у његовом селу све за коалицију, осим једног човјека. Дјеца сеоска због тога вичу њему и његовим гдје их виде: мађарони, мађарони. Његови се сви поједоше од срамоте и пусју га сви, што је изван свега свијета и срамоту и ругло и на њих навлачи, да им је мрско кроз село проћи, све кад би дјеца и ћутала. Али дјеца као дјеца, неће да ћуте, него се деру на сав мах.

Дјеца, додуше, нису од велике помоћи. Али гдје и дјеца знаду да је срамота држати уз странку, која није народна, ту људи знаду то још и боље. Јер од људи су дјеца научила.

Срби слатинског котара, а нарочито ви Срби брђани, порадите свом снагом да побиједи кандидат коалиције д-р Белобрк. Ниједан нека не остане код куће. Сваки глас је скупоцијен. А неће се радити о великој разлици у гласовима. Зато је сваки глас још вриједнији.

Ласовац (бјелов. котар). Од једног ратара добили смо из Ласовца овај допис: „Извјешћујем Вам, као што ми је и дужност, да овдје код нас и у околици потајно иду неке опћинске особе у села те купе потписе за госп. бившег поджупана Јову Секулића, сада у миру, да се бира за заступника. Говоре да је у коалицији и народни човјек. Но у броју 35 „Срп. Кола" видимо да није, већ владиновац, мађарон. Моји сељани сада се тргли.

Код нас се говорило да госп. заст. Милан Роџ неће код нас кандидирати него да ће у другом котару бити изабран, и да он ***није уз коалицију.***

Молим Вас да у „Срп. Колу" обавјешћујете нас у напријед ко је за нас и уз С. с. с. и уз коалицију, да се равнати знадемо. Савјетујте нас у напријед вавијек".

Видите из овог писма како мађарони хоће да заварају наш народ. Купе потписе за мађарона Секулића, а лажу да је уз коалицију. Протурују у исто доба гласове да д-р Милан Роџ није уз коалицију, само да међу народом створе забуну.

Упућујемо све пријатеље да раде и гласају за д-ра М. Роџа, јер он је кандидат коалиције за котар бјеловарски и нико други.

Ратару изборнику хвала на извјештају.

Босански сељак о свом животу.

У босанском сабору прочитао је посланик Петар Кочић, српски књижевник, писмо једног сељака, у ком он описује крвави народни живот. Доносимо га, јер треба да сви знамо како гдје живи српски народ:

„Болујем и копним у грком чемеру и немаштини љутој, од када знам за се. Болан сам, преболан, брате си мој слатки и медено љето моје, онако посигурно не знам, шта ми је, шта ме боли. Само осјећам, да је бољка моја велика и Бог драги зна, има ли јој лијека и илаца. Снага ми је сва утрнула и вредовна, а душа празна, сва исцијеђена као исцијеђени лимун са мора.

Радим и мучим се ко тешки покајник од ране

зоре до мрклог мрака, са звиједзом, што но веле, падам, са звиједзом устајем.

У прољеће, гавељајући, гладан и сувотан, по врлетима за плугом и натапајући сваку бразду сузом и знојем, молим се добром и премилостивом Богу за род и берићет. Преко љета ми се окрави смрзнута душа и ја дркћем и стрепим ко јасиково лишће над њивама својим, а под јесен, кад све сградим у знојУ и у суво згрнем, немилосно навали и ала и врана на труд мој и крваву муку моју. Душа ми тада процмили — процмили ко гуја у процијепу, пред очима ми нешто замагли и у ушима зазуји. Али док се обазрем на 'ну своју гладну и голу максумчад, тргнем се, снага ми обамре и само узданем, проклињући живот свој, матер своју и утробу њезину грижешну...

Тако трајем живот и дане и трајаћу до мотике, таква је права под овом правом и судијом.

У стари земан, за турског суда и турске, да кажемо, суданије могло се некако живкарити и прометати. Боже ми прости и Бог је боље дево. Берићета је било у свачем... свачег је било у изобиљу. Свијет је асли био пунијег и ситијег срца. Ага је остављо, царевина није прегонила ни сваку бресповлицу узбијала. Било је за нас, да рекнемо, тежаке, и праве веће. Ако је ђекад тежаку и било криво у чаршији и на суду, било је криво и чаршилијама на селу и планини, гдје косовица суди, па се то некако исправљало и везало једно с другим.

Кажем ти, рођено моје, могло се лијепо живкарит и деверити, а откад заступи ова проклета и црна уко пација, налет је било, све нас у црно зави. Бијели некакви људи у црној одећи и црним шкрљацима размиљеше се ко мрави по земљи нашој и отроваше нам и земљу и живот. Љетина нам поче издавати, сермија пропадати а у људе уђе некакво проклество и невјерлук. Царевина удари тешке намете, а владике накриниште наеро камилавке и ударише у страну од народа. И вјера нам посрну. Замрзну свијет сам на се. Све ти је ту оштро, набусито; ниђе меке ни слатке ријечи. И љубав се и оно лијепо поштење старинско забаци, изгуби, ко да га никад није ни било. Сваком је докундисала ова црна укопација и црна суданија. Свак се диже, свак тражи неку праву; и поп и калуђер и бег и ага и газда и занатлија, а царевина, сапреле је муке наше на Страшном Суду, сваком по нешто додаје и пружа. Само ми, тежаци, заборављени и забачени, полагано венемо, трунемо и у мукама издишемо. И ми смо се поимали да устанемо, да зајаучемо, али нас увијек изда снага и језик нам се поткрати и над нама се јопет склопи црни мрак и мук. Злоба нас је изјела, немаштина сатрла, голема неправда убила, пак куњамо, ко метиљава марва. Слаби смо, немоћни смо, неумјетни смо.

За турске суданије било је у нас и паметних људи слободна срца. Многи су пашама и везирима на дивану излазили и умјели су мудро и слободно енглендисати. Кад заступи Устрија, ми се асли престависмо и разбисмо ко крдо оваца, кад га курјаци погнају. Изгубисмо срце, а изгубисмо и памет. Језик нам се завеза, па не умијемо ни двије у накрст пробешћедити. Људи, који су некада с пашама и везирима на дивану водили мудре и дубоке енглене, данас тијем људима застаје ријеч у грлу, кад почну бешћедити доље у суду с оним голобрадим вузлетом, на коме све трепти и цепти од грдног шваПског увијања. (Смијех у сабору). Суди ми, кажем ја, по правици божјој и људској. — Не суди се, вели, у наше царевине по правди, већ по пали-грапу. Кад би она судила по правди, не би толике стотине година владала над деветнаест милета и седам осам вјера и закона! — На те бешћеде мени се језик завеже, па ни макао. Видим, истину говори и онако је, друкчије не мере бити.

Тако ти је то и на суду и на путу. Одасвуд нас бије мраз и лед и ми венемо и пропадамо ко позни ушћеви од студени. Слијени смо код очију и блентави код памети, а оковани без синџира. Шта да ти, брате си мој слатки и медено љето моје дуљим и набрајам! Толико ти још кажем, да је наше тежачко живљење само једна, што но веле, дуга тужбалица јада, чемера, патње сиње и невоље љуте*.

Русија.

Петар Велики. (Од 1689. до 1725.) Дјетињство.

Иза оца остао је Петар у старости од 10 година. Одрастао је до момаштва као ниједан цар руски, то јест у потпуној слободи. Царевићи руски прије њега били су отхрањивани као у харемима турски царевићи, растављени од свијета.

Његова сестра Софија није га марила и кад се дочепала власти, како смо већ споменули, наредила је да Петар с матером живи неколика километра далеко од Москве, у селу Преображенском.

И Петар је растао ту у дивљини као једро дивље дрво. Нико га ничему није учио. Тек 16 година стар научио је читати и писати. Све своје слободно вријеме трошио је он на дјечачке јуначке игре. Од својих вршњака састављао је чете, вјежбао се с њима, под упутом Швабе Тимермана. Кад се Петар упутио у читање и писање, овај Шваба обучавао га је у науци, у колико је био сам упућен у њу. Жељан знања Петар је сам тражио да га уче и послије, кад је био човјек, често је јадиковао: „Ах, да су ме у младости учили, како је требало!"

Кад је у хамбару сеоском видио стари чамац енглески на једра, одмах га је срце повукло да се извјешти у пловљењу. Опет је један туђинац био позван да Петру прави чамце. Сам Петар сјекао је грађу, смолио и катранио чамце, као најнижи радник. И хвалио се својим жуљевима. На тима чамцима вјежбао се опет са сво-

јим вршњацима у пловљењу и борби на мору. Из Петрових игара војника и морнара излегла се грдна војска и ратно бродовље руско у касније вријеме.

За играње није Петар бирао само великашку дјецу. Њему је било свеједно: великашко а сељачко дијете. Алекса Мењшиков, шегрт пекарски, био му је најмилији друг. Од њега се послије начинио кнеза и ђенерала.

И тако су Петру пролазили дјетињски дани у вјечитом послу. Није учио из књига много и жалио је вјечито због тога. Али учио је зато врло много у пракси, на дјелу. Као малену уцијепила му се љубав према непрекидном раду, загријао се за знање и просвјету, плануло му срце за војску, бродовље, море. И он ће, кад одрасте, сав свој вијек посветити томе, да Русији отвори пут до просвјете и знања. А како се то није могло другачије, осим да Русија добије везе са просвијећеним народима на западу Европе, преко мора, до ког јој на југу нису дали Турци, а на сјеверу силна тада држава краљевина Шведска, Петар ће заподјети с њима дуготрајне ратове да освоји обале Црног и Балтијског мора. За ратове треба војска добра, бродовље, вјештих вођа, доста новца. Све то мораће из земље избити Петар, јер тога није било у Русији прије њега, и он је то и избио. Колико је зато требало рада, зноја, размишљања, љутње, очајавања, тешких брига. А све је то поднио овај најславнији цар руски, јер се у младости очеличио за свакакав рад и неприлике.

Тако је Петар дорастао до пуних 17 година. Већ се тада видјело да ће то бити човјек, с којим се неће моћи лако играти шале. Опазила је то и његова сестра Софија, јер су допирали до ње гласови о том чим се Петар бави. И она науми да га уклони са свијета. Но било је касно. Петар за то чује. Брже скупи дио старе војске, па другове с којима се играо војске некад, а сад су се већ били замомчили и биле их двије велике чете, по новом начину европском извјежбане. С том силом удари он изненада на сестру, притјера је да му изда своје главне помагаче, а њу затвори у манастир, а он засједне на пријесто. Било је то у септембру 1689. године. Учинио је то дјечак од 17 година.

б.

Из плачних долина.

VII.

Иде зима, иде веселица,
Веселица ал' не весели ме.
Треба круха... треба топла руха,
Знам те, пуста, још од оне зиме.

Иде зима иду благи дневи,
А треба их дочекат' ал' чиме,
Веселице. Овеселила ме,
Знам те пуста још од оне зиме.

Све сам дао из коша и тора,
Све сам дао коме бити мора,
Нек се други мојим знојем хране, —
Зимуј зимо, ал' немој ко лане!

VIII.

О, драга децо мога родног села,
Ја видим ваша препланула лица,
И тешком бригом избраздана чела,
И снажан покрет челичних мишица
О, драга децо мога родног села.

Ја гледам покрет једне чврсте масе,
Предзнаке борбе дуге, величајне,
Ја видим борбу једне крепке расе,
Подвиге њене, и победе сјајне, —
Ја гледам покрет једне чврсте масе.

И крв и безброј телеса без глава,
И чујем како шапћу усне мртве;
„Раја се зора слободе и права,
Падајте браћо, не жалите жртве,
И крв и безброј телеса без глава!"

Милорад М. Петровић.

Из народа.

Питсбург, Америка.

Нешто о „Раскошу и моди" Срба у Америци.

За ово мало времена од када боравим у Америци, имао сам прилике да видим, како Срби немилице харче свој тешко зарађени новац.

Срби досељеници ове туђе земље дошли су са задаћом да помогну своје код куће, или прикупе парче земље или пак да врате дугове које оставише код својих кућа. Чим наступише на ово тако рекући слободно америчко земљиште, већина их заборави своју кућу, своје родитеље, који их оправише да их помогну. Те чим се дочепају рада а они не као ваљани људи да своју зараду штеде, па да пошаљу својим родитељима или пако ком новчаном заводу у домовини, да кад се врате, знаду гдје су били и што су били и што су радили, па кад дођу кући, да могу ту своју тешку тековину употребити у корисне сврхе.

Некоји се одма у почетку угледају на Енглезе и Американце, како се они фино носе и чим прве новце стеку, а они с њима за робу, за анцуге по *30 долара*, ципеле жуте а лагиране по *5 дол.* сат у џеп, а бркове обрију, па онда у салон и у друго бећарење. У томе занемаре и свој рад, те само раде толико да могу живјети, а путни трошак стоји, те тако кајишарима расту 52% камата. И за кратко вријеме дође им

на продају и оно што имају код куће. Отац и мати оскудијевају и остали код куће са свачим.

Неки опет добро раде, али се одаду великом пићу, те тако раде више година и све им проће узалуд. Неки се одају картању, а највише се догађа да прими један и моду, и карте, и пијанство и са тијем се највише наших људи унесрећи, не само себе него и своју породицу. Кад дође слабо вријеме т. ј. стану послови онда они карташи и они гизде и пијанице што нијесу могли проћи са мање од 10 флаша пиве на дан, кад виде како они који су у простој роби ишли, који су умјерено трошили, на карте нијесу ни гледали, полазе у домовину да походе своје миле и драге, они се спусте те скоро и плачу остајући на милост и немилост америчких чифута, хоће ли им хтјети вјеровати само да се прехране до бољег времена. Неки гладују и жедни стоје на штритама, кад други вриједни људи ужинају а карташи и пијанице гледају хоће ли им ко пружити комадић хљеба или тањир чорбе.

Ето браћо, тако ти пролази стотине и стотине Срба у Америци.

Јован Подкрајац.

Јесам ли послао претплату на „Српско Коло“?

Опћ. и школски одбор у Пиносави.

Гости при отварању школе у Пиносави.

Уза слике.

Кад се код нас отварају где школе, наши ратари то не сматрају за неку свечаност и неки важан догађај, а камо ли да би то и прослављали. Но Срби ратари у Србији умију другачије да раде у таковим приликама. Они знаду колики је пријатељ школа човеку, колико ће школа разбити мрак у главама деце њихове и повести их добру. Зато они дан отварања школе знаду и прославити као важан догађај у животу свог села.

У овом броју доносимо слику опћинског и школског одбора у селу Пиносави, који су с великом вољом и љубави радили на подизању своје школе. Готово све сами ратари. Друга слика представља госте које су ратари позвали из других места на прославу отварања своје школе.

Кад се код Срба стану паметно славити овакове славе, а престану се славити славе код којих се само пије, једе и туче, онда ће нам све на боље ићи.

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло“ послали су нам г.г.: Стево Радујковић, парох из Липовчана 7 К 48 фил. (7 прет.); Бранко Шамић, биљежник из Сурдука 3 К 20 ф. (1 прет.); Јово Седрамац, парох из Нарте 3 К 20 ф. (1 прет.); Васа Т. Вукобратовић из В. Ператовице 3 К 20 ф. (4 пр.); Никола Вујашковић из Миклеушке 1 К 60 ф. (1 прет.); Милован Грба, професор из Крапине 1 К 60 (2 прет.); Манојло Дошен из Широке Куле 1 К 60 (1 прет.).

Нашим пријатељима срдачна хвала!

Д-р Срђа Будисављевић, млади адвокат у Загребу и познати бранитељ Срба „велеиздајника“ дао нам је 20 К, да за тај новац шаљемо бадава годину дана „Српско Коло“ шесторици сиромашних и честитих ратара у Пећанима, родном мјесту породице Будисављевића.

Хвала му најљепша на дару. Молимо ма кога из краја у ком су Пећани да нам јави имена те шесторице ратара.

Петар Петровић пуштен је из затвора у понедјељак 3. ов. мј. Пуштен је по рјешидби Банског Стола загребачког. Отишао је исти дан у вече својој кући у село Скрад.

По други пут невин пропе тамнице, на обједе из лажљивих, поганих уста. И по други пут изађе из затвора несломљен, још чврши него што је био. Непрестано се смије његово лице и играју његове свијетле очи, као да иде на балове и са њих, а не у тамницу и из ње.

Поздрављамо га радосни и што се достао слободе и што је изишао ван исти и још бољи него је био. А онима који су нашег Петра стрпали у затвор, судиће народ.

Упозоравамо Србе сељаке на оглас „Првог бјеловарског трговачког дионичарског друштва у Бјеловару“, које продаје, осим покућства и шиваћих машина, све ратару потребне пољске машине.

Како смо ми обавијештени, ово друштво продаје само машине најбоље врсти.

Радикалски наметљивци. Од г.г.: Јове Милеуснића и Илије Пријића у Србу, добили смо још у августу допис, у ком изјављују, како им из Н. Сада намећу „Заставу“. Чим су радикали прочитали у „Србину“ допис, у ком неко, због неких малих и мјесних ствари њих двојицу и још неке поименце напада као рауховце, одмах им послаше „Заставу“, мислећи вађа: „Ти ће сад бити наши“, кад их напада лист с. с. с. „Србин“. Али се варају радикали, да ће они у њихов шугави тор, ако је дошло у мјесту Србу до расцјепа међу људима ради мјесних ствари. Зато нека им не шаљу своје подеране и отрцане „Заставе“. То им поручују сви којима су је слали.

Мислили смо допис донијети једном у цјелини, па смо чекали кад ће бити мјеста. Али како је лист непрестано претрпан, то га доносимо овако скраћена.

Ратари из Срема у походи код „Српског Кола“. Од неко доба почели су ратари, кад дођу каковим послом у Загреб, да посјећују и „Српско Коло“. Ми се радујемо овом, јер видимо из тог да ратаре све више задовољава наше „Српско Коло“ а и стога, што се из разговора с ратарима може доста тога доброг сазнати.

Скоро су били у Загребу код владе по послу своје земљишне заједнице ратари из Бежаније; том приликом обишли су наше уредништво ратари Свет. Урошевић, Манојло Мачвански и Влада Маринковић. Овај последњи претплатио се том приликом на „Српско Коло“.

Колера у Борову. Колера нам се канда све већма примиче. У Борову обољеше од колере 6 особа. Од тога умријеше: Ковачевић Марко, Милка Сремац, Јелена Вршић и Глиша Сремац, а болесни су још Станимир Ковачевић и Илија Кимић.

Дунав је заражен. Подунавци, чувајте се дунавске воде.

Пољопривредне изложбе у Србији. Ове године приређене су у Србији на више страна пољопривредне ратарске изложбе. Једна од тих сад је још отворена у Смедереву. На њој ће се раздијелити ратарима, чији предмети, које изложе, буду најбољи, близу 17.000 К награда.

Уз изложбу приређене су и трке и изложба коња, па ће најбољи коњи добити награда близу 4000 круна.

Овакове изложбе требале би се и код нас приређивати што је могуће више. И то по мањим мјестима у земљи. Овако се подстичу ратари, да се надмећу чије ће жито и стока бити боља. Зато ће све боље пазити код рада и тимарења. А уз то ратари уче гледајући изложена добра жита и марву.

Мути се. Како јављају све новине, склопила је Турска са краљевином Румуњском уговор против Бугарске. Бугарска, да себи олакша, сада настоји да се приближи Србији и Грчкој, а помажу је Русија, Француска и Енглеска, док уз Румуњску и Турску стоји наша држава и Њемачка. Италија стоји по средини, не зна ком би се привољела царству. Све ово слути на мутна времена у скорој будућности.

Буна у Португалској. У краљевини Португалској букнула је буна, јер је краљ са рођавом владом чинио свакојака насиља народу. Народу је прекипјело и дигао се на ноге. Уз народ је пристала и војска. Како новине јављају, краљ је заробљен и биће збачен са престола а краљевство укинуто, те проглашена република као у Француској и Сјеверној Америци. Сабор ће бирати на мјесто краља предсједника на неколико година.

Различити начини тамањења пољских мишева.

Пољски мишеви спадају међу највеће непријатеље ратарства, па када се појаве у већим множинама, како је то било 1903. и 1906., начине на пољима грдну штету.

И ове су се године појавили ти глодавци у толиким множинама, да су на многим местима управо опустошили поља, која, пуна мишјих рупа, пружају гледаоцу управо жалосну слику. Особито много штете учинише у равној нашој Славонији. Кад би се мишеви одржали у толикој множини до јесени, били би јесенски усеви извргнути највећој погибељи.

Да се томе злу доскочи, издала је кр. зем. влада наредбу о тамањењу пољских мишева, а и ми подсећамо своје читаоце на погибељ, која им прети од мишева, ако се не даду свим могућим средствима на њихово тамањење.

Навешћемо према „Господару“ нека средства и начине, помоћу којих се могу наши господари решити тих немилих гостију.

1. Сахарин-стрихнин-зоб. Прирећује се тако, да се ољуштено зрне зоби ошлади са сахарином и промочи са стрихнином. Овако се ослађена и отрована зоб меће у мишје рупе. Мишеви је пождеру, те се отрују. Овакову зоб производи кемичка творница A. Wasmuth & Comp. u Ottensenu код Хамбурга (у Њемачкој).

2. Куживо за мишеве (Löfflerov Baccilus typhimurinum). У ово се средство намоче комадићи хлеба те се помешу у мишје рупе. Мишеви, који се наједу тога хлеба, оболе од тифуса и поцркају. И здрави мишеви, дошавши у дотицај с онима, који су на тај начин оболели, добију ту болест, те поцркају. Ово средство није школљиво ни за људе ни за домаће животиње. Не делује отровно чак ни на штакоре ни на хрчке. Ово се средство може добити код кр. хрв. слав. земаљског бактериолошког завода у Крижевцима заједно с напутком, како се имаде употребљавати.

3. Фосфор. Од фосфора се и кукурузнога брашна направи каша, у коју се умаче ражена слама изрезуцкана на комадиће дуге 20 цм. Ова се слама тура у мишје рупе, те се ови отрују с фосфором. На тај је начин уништавало пољске мишеве властелинство у Феричанцима.

4. Сличне су фосфорне пилуле, које се могу добити код лекарника I. Sipőcza у Печуху (у Угарској) а употребљавају се тако, да се помешу у мишје рупе.

5. Заразни вирус. Добива се у „Institut Pasteur laboratoires Pasteur Chamberland“. Budimpešta, IV. Andrasy utcza 105., где се добију такођер потање упуте о употреби.

Цене за поједина средства нисмо навели, јер се оне јако мењају. Равнања ради наводимо, да се н. пр. куживо за мишеве издаје уз ове цене (у Крижевцима):

1. Код наруџаба до 3 оброка стоји 1 оброк 1 круну.

2. Код наруџаба преко 3 оброка прва 3 оброка стоје сваки 1 круну, а сваки идући до 10 оброка по 50 филира.

3. Код наруџаба преко 10 оброка сваки се идући рачуна 20 филира.

4. Куживо за тамањење пољских мишева волухарица продаје се прва три оброка уз 1 круну по оброку, а сваки идући по 20 филира.

Један оброк доста је за 2000 комадића хлеба, а то може бити доста за 1 кат. јутро. Према томе ово средство није скупо.

6. Затрпавање мишјих рупа. Код свих горе наведених средстава важно је то, да се отров не меће у све рупе. Велика је већина мишјих рупа празна, па би значило трошити време и новац, кад би се у празне мишје рупе бацао скупи отров. Зато се препоручује, да се што више мишјих рупа ногом или штапом затрпа, а отров меће само у наново отворене рупе.

7. Хватање мишева. Мишеви се могу и ловити те убијати. Прикладан начин за то је овај: У земљу се укопају лонци с трбушатим (избоченим) странама. У донаџ се улије нешто воде али не толико, да би миш пливајући могао из лонца искочити. Лонце ваља сваки дан прегледати, похватане мишеве повадити и поубијати.

Ловити се могу мишеви и на тај начин, да се н. пр. уз међе ископају 40 до 50 цм. дубоки јарци, *горе ужи доле шири*, у које мишеви попадају, па не могу на поље.

Ова се два начина могу и саставити тако, да се у јарке на размак од 13 до 20 мет. укопају лонци.

Уз то је сваком познато, да за хватање мишева имаде згодних мишоловки. Но такове ће се с успехом у већини случајева моћи употребити само онда, ако мишева нема јако много. Иначе су средства, којима се мишеви трују, много боља и успешнија.

8. Број мишева умањује се и ваљањем тла, особито с бодљикавим ваљком, напашивањем оваца и свиња и убијањем мишева за плугом.

За тамањење мишева најзгоднија је касна јесен и рано пролеће. У то доба нађу мишеви слабо хране, има их размерно мање, него иначе и тамањење је у то доба скопчано с најмањим трошковима.

9. Заједничко тамањење. Тамањење пољских мишева може уродити жељеним плодом само онда, ако мишеве тамане и суседи. То вреди особито за године, у којима се мишеви појављују у великој множини. Ако суседи ми-

шеве не тамане, успех се не може постићи, јер се мишеви шире и прелазе са земљишта на земљиште.

Зато ми нашим земљорадницима особито препоручујемо нека сви сложно и заједно, по могућности у исто време и с истим средствима предузимају тамањење мишева.

За тамањење мишева може се у „мишјим" годинама, т. ј. кад од мишева прети велика погибељ, саставити и посебно поверенство за читаво село, које се онда брине да се мишеви тамане у читавом дотичном окружју. Ту задаћу могу у осталом обавити најбоље сама општинска заступства, која имаду и средства и начина, да своју одлуку проведу.

Овом се згодом препоручује, да се чувају и штеде непријатељи мишева (уколико сами не чине великих штета), а то су: мачка, лисица, кућна куна, творац, ласица, граностај (mustela erminea), кртица, јеж, сова, мишар (Mäusebussard), све врсти врана, чавка, чапља, свракопер, рода, змија белоушка, рибовка и др.

Одговори уредништва.

Ст. Комленцу. Стигло нам је 6 К 40 ф. што сте нам послали као претплату на године за споменуте људе.

Ј. Шк. у И. На адресу: Управа Хрватског Народа, Загреб, Маровска улица број 11, I. кат, пошаљите поштом 60 фил. и назначите тачно своје име и мјесто, па ћете добити књигу. На вересију не шаљу.

Закон о земљишним заједницама, најновије издање, стоји 3 К 60 ф. Пошаљите тај новац на књижару Лава Хартмана у Загребу и још 20 фил. за поштарину, па ће вам послати књигу.

Можете новац и за једну и за другу књигу послати на нас, па ћемо вам их наручити ми.

На писма без потписа не одговарамо, нити штампамо шта што није потписано.

Т. Б. у св. Ђ. Ми смо ваше писмо уступили Савезу, јер се ми не бавимо новчаним пословима, па вам не можемо ништа јавити у тој ствари.

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:

„Резервирани котар" цијена Круна 1.—

Коста Мајкић:

„Борба чешког народа" „ „ 0·80

Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

Свака птица своме јату,
Сва и брата своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српског Братства"**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот,** моли она све **имућније Србе и Српкиње,** да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ,** како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе,** дакле нема **шприцања.** Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.

(Славонија). 1198

-- **ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО** --

У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве сбљубљене и најгласовитије творнице **Ф. и Н. Ковачик** из Простејова у Моравској, и шиваћи стројеви су из најгласовитијег фабриката, „Пфаф" и систем „Сингер". За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на обročно отплаћивање уз творничке цијене и обавламо све поправке вјешто и јефтино у властитој радионици

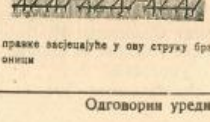

Управа.

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 39. Загреб, у четвртак 30. септембра (13. октобра) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута умећују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. К. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Двије мјере.

То је већ обична ријеч оне господе, која су против сељака, да је сељак преварант, да до његове ријечи не треба ништа држати.

— Све су то лопови и преварапти. Само се ви на њиховим колима возите, па ћете даљеко стићи — тако они говоре.

Ми нећемо рећи да су сељаци неки свеци. Има их и међу њима, који ће зло урадити, преварити, обманути. Исто тако као и међу господом, или боље као међу свима људима. Кад су пред Христа Жидовски свећеници довели једну грешну жену, и казавши му, како је ухватише у прељуби, запитали га како да је казне, он им је рекао: Који је међу вама без гријеха нека први баци камен на њу. А они кад то чуше, покуњише се и одоше. Христос је хтио овим рећи како нема човјека без погрешке.

Није ни сељак наш без мане. И кад узмемо на ум у какву је он незнању и злу, па ипак није гори од господе, онда тек видимо колико му криво чине они што га крсте преварантом.

Али док су тако немилостиви и строги према сељаку, дотле стишњу очи, да не виде погрешака велике господе.

Кад сељак обећа па не испуни нешто, онда је он преварант. Али кад господин бан и племић Томашић обећа нешто и потпише, па не испуни, онда то није ништа. Господи се великој може. Ех, да је Томашић сиромашни сељак, па да тако шта начини каковом господину, што преко рамена гледа на сељака, како ли би га осуо погрдама: лопов сељачки, варалица паорска.

Но срећом својом велики је господин, па може и ријеч своју погазити, обећање не испунити.

Не користи јадиковати због овакове неправедне двојаке мјере. Од кукања помоћи нема. Него треба окренути батину, па мјерити њима како они мјере народу. Како год они поступају према сељаку, који не држи ријечи, тако треба да поступа и сељак према њима, кад они не одрже обећања и непотписаног, а камо ли потписаног.

Онима који мисле да према народу нису дужни држати своје ријечи, као да народ није састављен од људи, треба показати врата. И онда ће они спустити дубин, кад буду судили народна дјела. Онда ће бити мекши у суђењу туђих гријеха. Али, догод они мисле да им је слободно с нама радити како хоће, а ми им се зато још кланьамо, и руке им љубимо, на прва их мјеста мећемо, дотле ће нам мјерити као и до сад и ми нећемо имати права да се тужимо на „криву вагу".

Избори.

Кандидати коалиције. *Срб:* Поп *Перо Крајновић*, *Грачац:* поп *Шијо Обрадовић*, *Госпић:* д-р Винко Кришковић, *Удбина:* *Јован Бањанин*, *Карлобаг:* д-р Мијо Мишкулин, *Кореница:* *Сретовар Прибићевић*, *Сеље:* д-р Богослав Мажуранић, *Бакар:* Ерамзо Барчић, *Врлог:* д-р Срђа Будисављевић, *Врбовско:* д-р Перо Магдић, *Огулин:* д-р Владимир Николић-Подрински, *Војнић:* *Васо Мудачевић*, *Плашки:* д-р *Богдан Медаковић*, *Вргинмост:* *Буде Будисављевић*, *Глина:* прото *Никола Брчеговац*, *Петриња:* д-р Лав Мазура, *Сисак:* Грга Тушкан, *Костајница:* д-р *Богдан Стојановић*, *Загреб I.:* д-р Ђуро Шурмин, *Загреб II.:* гроф Мирослав Кулмер, *Карловац:* д-р Едмунд Лукинић, *Јаска:* Љуба Бабић-Бајски, *Крашина:* Стјепан Церовац, *Ступница:* д-р Марко Новосел, *Кланьец:* д-р Јосип Реберски, *Златар:* Аурел Раубер, *Вараждин:* д-р Божо Винковић, *Крижевци:* Ђуро Копач, *Копривница:* д-р Иван Лорковић, *Новиград:* Переслав Љубић, *Беловар:* Милан Роџ, *Херцеговац:* Јосип Кршепелка, *Чазма:* д-р Антун Кешер, *Крижс:* Евгеније Петрековић, *Св. Ив. Жабно:* подмаршал Шкрињар, *Новска:* д-р Милован Жанић, *Новоградишка:* д-р А. Бадај, *Дарувар:* д-р Мато Латковић, *Пакрац:* д-р *Миленко Марковић*, *Вилић село:* Јарослав Шуг, *Пожега:* д-р Владимир Турковић, *Брод:* Стјепан Кренић, *Гарчин:* д-р Светимир Корпорић, *Вировитица:* д-р Отон Гавранчић, *Слатина:* д-р *Перо Белобрк*, *Д. Михољац:* д-р Фрањо Пољак, *Валпово:* д-р Иван Лорковић, *Осијек* доњи град: Богдан Пе-

њић, *Нашице:* Вељеслав Вилдер, *Даљ: Шандор Поповић, Вуковар:* д-р Иван Палечек, *Пуштар: Раде Пауновић, Шид:* д-р Фрањо Бенешић, *Моровић:* д-р *Душан Поповић, Илок:* д-р *Гавро Манојловић, Митровица:* д р *Душан Поповић, Мартинци: Стеван Чучковић, Хртковци:* д-р *Васа Вукадиновић, Карловци:* д-р Владимир Николић-Подрински, *Шимановци:* д-р *Светислав Поповић, Винковци:* д-р Густав Гај, *Церна:* Мишко Кутузовић, *Вошњаци:* д-р Живан Бертић, *Драганић:* Густав Модрушан.

Аранички кандидира и у Кореници. Томашић се баш заљубио у Славка Араничког. Због њега је погазио своју дану ријеч, њега сада кандидира у Брлогу, њега хоће силом да наметне за посланика српском народу и да покаже како му је стало до њега, кандидира га још и у Кореници против Светозара Прибићевића. Није доста један котар, треба му два. И како се чује, кандидираће га и у Слуњу, у три котара.

Зашто то, пита се сваки Србин, шкрипећи зубима. А то није тешко погодити. Нас Србе не могу влада и Мађари већма осрамотити, него тиме, да учине, како би ма који српски котар изабрао за посланика Араничког. Хајдући и бунтовници упокорени су, тако ће они онда говорити. С мрвом српском може се свашта учинити, кад се учинило то, мислиће они и у будуће биће још мањи пробирачи у начинима како ће с нама поступати.

Но, ни плашљиви мишеви не би изабрали за свог заступника крвника мачка. Неће ни Срби Араничког. Може га Томашић поставити слободно и у двадесет српских котарева за кандидата, слободно му је и пасти у све двадесет. Араничи неће моћи пљувати у српски образ говорећи: „Изабрали су ме они које сам хтио на вјешала попети“, па ма се и Томашић и он поставио на главу.

У крижевачком котару кандидира коалиција ваљаног економа и пријатеља Срба Ђуру Копача. Ми позивамо Србе ратаре да гласају за њега, а никако не за Радићевца Како Радић пише о нама Србима и шта нам жели, то ћемо донијети у будућем броју „Српског Кола“. Али кад дођу избори онда се он и његови људи знаду умиљавати око Срба и правити им се пријатељи.

Русија.

Петар Велики. (Од 1689. до 1725.) Прве године владе.

Прве године своје владе употријебио је Петар на учење, колико је могао тада научити од странаца у Москви. У војничким стварима били су му учитељи Швајцарац Лефор и Енглез Гордон, које је начинио ђенералима. Они су заједно с Петром ударили темељ правој руској војсци. Јер војска, коју је до тада имала Русија, тако звани „стријелци“, била је само налик на војску. Толико је била неизвјежбана и разуздана. Да да примјер другима, Петар је ма да је цар био, почео у војсци копненој служити као прости бомбардир и текар иза 8 година постао је капетан. Исто тако у морнарици ратној почео је с најнижим чином.

Кад је војска у неколико била увјежбана по европском начину, крене с њом 1695. на југ, на Црно Море, да од Турака отме приморски град Азов и тако отвори стиснутој Русији пут на море. Са 31000 момака пошао је и кад је видио да без бродова ратних неће освојити града, он, кад се примакла зима, стане градити бродове. 26.000 радника сјекло је дрвеће и градило бродове. Петар је предњачио свима сијекући, пилећи и тешући. На прољеће бродовље буде готово, те он опколи град и с копна и с мора и освоји га упркос јуначке турске обране 1696. Ту се показало колико вриједи нова војска и рад Петров. Али ту је Петар видио и све погрешке и мане, сву невјештину свију Руса, па и своју. И стога он одлучи поћи у Европу на запад, у Холандију, Енглеску, Француску, да се научи војничкој вјештини и грађењу бродова, и да научи како треба уредити у свему државу. Прије него је крenуо сам, послао је силом 50 синова најбољих руских фамилија у школе у западну Европу, јер руски очеви и матере до тад нигда нису слали своје дјеце у туђину, па и сад су страховали и роптали против цара.

1697. крене Петар на запад под именом простог десетника Петра Михајлова. Никад дотада ниједан цар руски није прешао граница руских. И стога су се сви стари Руси крстили од чуда, кад су видјели или чули шта уради цар. У граду једном у Холандији (Низоземској) радио је Петар као прости радник у једној фабрици бродова. Кад су га ту препознали и досађивали му својом радозналости, он оде у други град, гдје је опет учио грађење бродова. Раном зором ишао је у радионицу и у зноју лица свог радио. Кад је у подне бацио сјекиру и браду, учио је рачун, цртање. По подне је опет радио у радионици, а у вече свршавао своје владарске послове, јер сваки дан су долазили гласници из Русије и он их тамо са својим налозима слао. Часка, а камо ли дана није он провео у беспослици. Из Низоземске пође у Енглеску, гдје се још боље изучио грађењу лађа. Из Енглеске пође у Беч, а одатле накани у Италију, кад му стиже страшни глас, да су „стријелци“, стара војска руска, дигли буну против њега ради његових новотарија, које је почео уводити у Русију.

Као вихор појури Петар у Русију иза 17 мјесеци одсуства из ње. И задрхташе сви његови противници старовоље, кад се пронесе глас: Вратио се цар!

Нова војска свладала је још прије доласка Петрова бунтовнике, а он је отпочео ужасни суд: Сестру Софију, коју су бунтовници извикали за царицу, покалуђери, а уз прозор њене собе објеси три вође бунтовника и остави их да ту висе, док нису иза 5 мјесеци спали на земљу сами с вјешала. Један је само прозор био у соби Софијиној и кад год је погледала нањ, видјела је објешене своје пријатеље. Мјесец дана с дана на дан јавно су били мучени бунтовници и вјешани и главе им одсијецане. Сам Петар је пред цијелим свијетом једног дана петорици главе одсјекао, а морао је сваки високи чиновник у Москви бар једну главу одсјећи. Неких дана посјечено их је било по неколико стотина. Свима кажњенима буду куће порушене, да ни камен на камену није остао, а име „стријелци“ буде укинуто. Свако ко би се усудио споменути то име био је кажњен.

Тако је страшно судио Петар онима, који су хтјели да омету његов рад о унапређењу и преображењу Русије. б.

Бој на Лозници.

1810.

Затјече се паша Али-паша
У Зворнику у својему граду
На ћитапу своме алкурану:
„Ој, да би ме не родила мајка
Ни влахиња ни млада Туркиња,
Већ кобила, која хата мога!
Хоћу силну покупити војску
По Зворнику и по Мулалуку;
Па ћу звати пашу Сребрницу,
Херцеговце соколове Турке,
Мостаране до мора јунаке;
Па ћу звати многе капетане,
Крајишнике љуте убојице,
И четири санџак-алајбега,
Седам паша са седам санџака,
И осмога пашу учтуглију;
Кад сакупим војску у Зворнику,
Погадићу орахове шајке,
Шајке лаке, орахове лађе,
У Зворнику, у мојему граду,
Па ћу шајке спустити низ Дрину,
Ја пред војском покрај Дрине поћи,
С војском сићи до поља Тичара,
На Тичару с војском Дрину прећи,
На Лозницу хоћу ударити,
На Лозницу, моју ђедовину,
Коју ми је ђеде освојио,
У Косову пољу задобио,
У Косову на свијетлу сабљу,
Па од мене Раци преотеше,
Преотеше на љуту срамоту.
Код мојијех пет стотина кмета;
Сад ја кмета немам ниједнога.
Мислим сјести у б'јелу Лозницу
До Илијна ил' до Пантелијна;
А кад сједнем у б'јелу Лозницу,
Похватаћу влашке поглавице:
Јакова ћу на колац набити,
А Луку ћу жива одерати,
Милоша ћу с коњма истргати,
Чупића ћу бритком сабљом посјећ',
Цинцара ћу на ватри спалити;
Кучку једну Богићевић Анту,
Који ми је Јадар посвојио
И под своје крило приватио,
Хоћу њега на коло вргнути;
Ја не могу рала уватити,
Нит' умијем орат' ни копати,
Веће хоћу тако урадити,
Да бих своју изгубио главу;
Већ с' овако живљети не може".
То говори паша Али-паша,
То говори, ал' Бога не моли,
Већ окреће силну купит' војску
По Зворнику и по Мулалуку:
Књигу пише, посла Сребрници,
Другу посла на Херцеговину,
Трећу посла бијелу Мостару
На Мостарце до мора јунаке,
А четврту босанском везиру,
Учтуглији паши Кукавици;
Пету посла у Крајину љуту,
На тридесет и три капетана;
Шесту посла, брате, на четири,
На четири санџак-алајбега;
Седму посла, ев' књигу клетвену
На Бошњаке Турке мусломане,
На мечете и на све џамије,
На све хоџе и на све мујезине:
„Ко је Турчин и турског племена,
Те га јесте Туркиња родила
И турскијем мл'јеком задојила,
Те вјерује свеца Мухамеда,
Нек се диже туђи ђаурина:
Ђаури нам тешко додијаше,
Нашег цара прво уџв'јелише,
Уџв'јелише, за срце ујеше:
Двије њему земље освојише:
Оћунлију и Маћедонију:
Исјекоше Турке јањичаре,
Јањичаре, цареве синове,
А чградове б'јеле поурваше,
Од џамија цркве поградише.
И те би им јаде опростили,
Ал' видите л', ће ће горе бити?

П'јани власи мировати неће;
По Зворнику и по Бијељини
Ми се Турци мађи не смијемо
Од влашкијех љутијех змајева,
Прелијећу преко воде Дрине,
Па се наше Босне привађају,
Дочекују по друмов'ма Турке,
И русе им ос'јецају главе;
Из чаршије изић' не смијемо
Нит' на воду Дрину извирити;
Нека знате, више ћ' јада бити:
Сву ће нашу Босну посвојити:
Од'те, дођ'те, ако Бога знате"!
Оде књига по свој Босни славној
На све Турке, турске поглавице.
Када Турци књиге проучише,
Низ образе сузе пролеваше,
Па скочише на ноге јуначке,
Из подрума коње изведоше,
Припасаше свијетло оружје,
Са свих страна војску сакупише,
Па Зворнику граду одведоше.
Кад се Турци под Зворник слегоше,
Те их паша на тефтер узео,
Ал' Турака сто хиљада дође.
То је паши врло мило било,
Па он гради орахове шајке,
Шајке лаке, орахове лађе,
У Зворнику у својему граду;
Па он шајке отиште низ Дрину,
А он с војском покрај Дрине сиђе,
На Тичару с војском Дрину пређе;
Изиђоше у поља Лозничка,
Украј Дрине табор учинише
И Лозничка поља притискоше:
Све је бијел чадор до чадора,
Коњ до коња, јунак до јунака,
Бојна копља ка'но чарна гора,
Све с' вијају по пољу барјаци
Ка'но мрки по небу облаци;
Товни коњи, а бијесни Турци,
На алаје по пољу одлазе,
На Лозницу попријеко гледе.
Ту су Турци мудри и паметни:
Бише Турци украј воде Дрине,
Бише Турци за петнаест дана,
Не мђедоше заметати кавге.
А кад своју одморише војску,
Па се војска у једно сустиже,
Прије зоре и бијела дана,
Лозници се граду прикучише,
На Лозницу сложно ударише,
Прве Турци шанце освојише
И по шанцу адет поставише:
По бедену вргоше барјаке,
А у шанцу амаз проучише,
На Лозницу на град ударише;
Како Турци нагло ударају,
За беден се рукам' привађају,
Лозница се из темеља крене.

(Настаниће се).

Португалски краљ Мануел и његов двор.

Буна у Португалској.

Рећи ће ко међу читаоцима овог листа: А шта нам ту пишете о Португалској; шта се то нас тиче; гдје је та земља далеко од нас, тамо на крајњем западу Европе, испод Француске!

Али све оно из чега можемо извадити неки наук за себе тиче нас се још и како, ма где се то збило, макар и на самом месецу. Па тако и ова ствар, јер из ње можемо баш ми да највише науке поцрпемо, ми који се непрестано још морамо да боримо, који смо увек још потлачени и прогањани.

У Португалској десетинама већ година упропашћиваху народ и државу рђави краљеви и рђаве владе. Безакоња сваке руке, грабљење државног иметка, прогањање свега честитог у земљи бијаше у тој земљи свакидања ствар. Народ је само стењао и плаћао, имао

је само дужности, а никаквих права. У земљи је дошуше био сабор. Али, која корист од сабора, кад је влада код избора правила највећа насиља и протурivала у њега против воље народне своје људе. Народ је био још бешњи, него што би био, да није сабора. Јер сабор је одобрио увек свако недело владино и влада је могла непрестано говорити: Па народ је то одобрио преко сабора свог, што ја радим. Не радим ја то по свом нефу. Ја аршим вољу сабора, вољу народа. —

А краљеви су држали уз рђаве владе. Због тога је у земљи све више јачао покрет против тлачитеља народних, па и против краљева, који држаху с њима, јачала је странка републиканска, која је хтела укинути краљевство.

Најзад је огорчење народно толико објачало, да се нашло људи, који 1908. године у пролеће убише тадањег краља Карлоса и његова сина старијег на сред престонице Лисабона. Али други син Мануел остане жив и наследи оца. Како је наставио владати очевим начином, расло је све већма бесниловање народно, док прошле недеље не букну буна. Побунио се народ, а уз народ пристао велик део копнене војске и скоро сва ратна морнарица. Око два сата по поноћи плануо је устанак у престолници Лисабону. Борба се била два дана и у њој је погинуло 1200 људи а рањено их је неколико хиљада. Најзад превладају бунтовници, а краљ са својом породицом побегне главом без обзира на једну лађу и с њоме даље на енглеско земљиште.

Португалска је проглашена за републику. За три месеца обавиће се избори слободни за сабор и сабор ће изабрати председника републике.

Јуначком португалском народу желимо свако добро, јер је заслужио и својом патњом и јуначком борбом с тиранима да му добро буде.

Па какав је то наук за нас у овом догађају? Није тешко довити му се. Срби, кад португалски народ није презао да прогна једног краља и укине једну стародавну краљевску част, зар ћемо се ми у својој борби бојати *не краљева*, него престојника, биљежника, начелника, пандура, жупана и банова? Кад у Португалској нису људи жалили гинути за слободу, зар ми нећемо за слободу хтети слободно гласати без части и мита? Од нас се не траже животи, од нас се не траже буне и пролевање крви. Од нас се тражи то само да се не продамо: ни трговац за какову дозволу, ни чиновник за напредовање у служби, ни сељак за мито, ни опћине за обећавање којекаквих потпора, ни котари за обећања цеста.

То се само тражи од нас и ни труна више. Па не будемо ли ни то кадри, не требамо се чудити, што нигда нећемо поћи путом из зла на боље. Јер нећемо ни заслужити. **А.**

Сељачки јади.

Из Славоније смо добили од једног тежака ово писмо:

„1908. садио се жир у нашој близини, у шуми имовне опћине ђурђевачке и то исправа у име одраде шумских штета. Послије су плаћали надничаре са 1 К 40 ф. на дан.

Ј. С. из В. Д. имао је јако друштво а мало штете, неких 10 К. Али у име зараде слао је делавце, снега 132 тежака. Кад је позван шумарији на рачун, одбију му 10 К за штету, а у име зараде даду му 60 К. По броју тежака фали му још 100 К и могуће и више. Сад га понуди оврховодитељ имовне опћине Ч. да ће му правити молбу на господарствени уред у Бјеловар, па да ће он добити тај новац. Овај једва дочека. Ч. начини молбу, али наговори у исти мах Ј. С. да му потпише мјеницу од 100 К, и то на три мјесеца. Но послије 2 мјесеца Ч. опет донесе мјеницу те замоли Ј. С. да продуље тобоже још на 3 мјесеца мјеницу. Овај као неразумни сељак није павио, да ли је мјеници збиља истекао рок или не, него потпише и ову другу мјеницу. На ову мјеницу дигне Ч. нових 140 К, па реп на леђа и абором без трага у свијет. Од молбе ништа, а Ј. С. дошло да плаћа као жирант обадвије мјенице и није му остало друго, него да плати обадвије мјенице до задњег филира".

Тако је, видите, српски сељак изгубио 240 К улудо, због своје лакоумности и луде безазлености, а од оних 100 К зараде ништа не доби.

Кад ће се већ наши сељаци научити да се чувају којекаквих протува што молбе и уторе састављају и златна брда им обећавају.

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло" послали су нам г.г.: Јован Грујић из Даља 3 К 20 ф. (1 пр.); Мирко Бижић из Црквеног Бока К 1·80 (1 пр.); Данило Дураковић из Петриње 3 К 20 ф. (2 пр.); Јово Живковић из Двора 80 ф. (1 пр.); Јово Никић из Надина у Далмацији 2 К; Петар Окљеша, учитељ из Кнеж. Косе 6 К 30 фил. (3 пр.); Гавро Радаковић из Госпића 4 К 4 ф. Теодор Божичковић, учитељ из Брачеваца 7 К 20 ф. (3 прет.); Васа Кресојевић из Бешенова 80 ф. (1 прет.); Томо Росић, лугар из Рогоже 3 К 20 ф.; Мита Николић из Бавaништа, Банат, 1 К 60 ф.; Никола Луић из Метка 1 К; Милутин Рокић из Јасеновца 5 К 10 ф.

На поуздaничком састанку с. с. с. у Коларићу скупљено је за „С. К." 7 К 20 ф., а

приложише по 1 К Милева Малобабић и Ђуро Вучковић; 2 К Ђуро Опарница; 3 К 20 фил. Вукашин Јоветић.

Свима од свег срца захваљујемо.

Американци за „Српско Коло“. У задње вријеме пристиже нам по мало претплата на „С. К.“ из Америке. Из Питсбурга добили смо уједаред 10 претплатника. Г. Јован Делић послао је 50 К, као претплату на годину дана за Перу Мрвоша, Миту Јовановића, М. Шумоњу, Тоду Рајновића, Милана Косановића, Јову Жегарца, Стевана Шушњара, Јосу Рајновића, Милана Грубачевића и Јована Сивчева.

Сви су они чланови братства питсбуршког „Адам Прибићевић и другови“. Г. Делић прочитао је у сједници братства чланке „Американцима“, који су излазили у „Срп. Колу“, и у којима смо се обратили на Американце наше да помогну претплатом наш лист. И одмах се њих 10 претплатило. Хвала им свима, а ми се радујемо, што је њима довољно неколико ријечи написати, па да помогну одмах српску ствар.

Ништа им није свето. Писали смо како Јаша Томић напада у својој олињалој и отрцаној „Застави“ све најбоље српске уредбе, па и „Савез срп. земљ. задруга“. Но задњих дана напао је тај злодух српског народа још гадније „Привредник“, једну од првих српских уредаба, с којом смо дични пред свима народима, а која ће за неколико година створити хиљаде и хиљаде честитих, имућних, слободних Срба занатлија и трговаца. Убојица Јаша Томић назива рад „Привредника“ „трговина с душама“. И он тражи да управа полаже њему рачун, њему, који је вођа радикалне странке, што је покрала толики народни новац. Њима да полаже рачун Матијевић, који је из свог џепа до сад дао бар 200.000 за унапређивање српске привреде, Исидор Добровић који је дао до сад 30.000 а оставиће још колико више итд., и т. д.

Привредникови бивши шегрти, који су сад већ самостални људи, листом се дижу против гадног писања радикалске крпетине „Заставе“, и у новинама дају изјаве против убојице Јаше Томића.

Хрватска самостална странка. Писали смо како су у коалицији биле двије хрватске странке: напредна странка и хрватска странка права и неколико људи изван сваке странке. Писали смо и о том да ће се хрватске странке спојити у једно, да буде јача коалиција у борби за нашу земљу. То је и учињено. Тако је створена нова хрватска странка, која је узела име: Хрватска самостална странка. Сад дакле у коалицији има једна хрватска и једна српска странка: хрватска самостална и српска самостална странка.

Српско просвјетно друштво ком ће бити задаћа просвјећивање српског народа: књигом, новином поучном, предавањима, течајевима за неписмене и другим начинима, основано је у Загребу. Правила су послана на потврду влади.

Тежачки јади у Босни. Међу кметовима босанским, бер разлике вјере, настало је врење. Издишући управо и гушећи се у тегоби и јаду, кметови у тузланском и бањалучком округју неће да дају беговима трећине. Тежаци су то објавили и у гомилама великим скупљени траже да буду ријешени кметског јарма. Чине то посве мирно, мирно демонстрирају. Но власти наше не би биле власти, кад не би сваку слободну ријеч сељакову узеле за буну. Оне су научиле да се сељак до земље савија, да очима по прашини повлачи, да цепти и дрхће. Па чим сељак дигне слободно главу, оне намах ударе у дреку: „Буна, буна“, и дај жандаре, дај војску, дај бајонете. Тако су и међу јадне кметове послали бајонете и чак два генерала. Народ ни у ког ни дирнуо није, ником ни влас са главе није пала. Мјесто да народу облакшају, они му трпају на погрбљена леђа силне трошкове за „брахијум“, за издржавање војске.

Али, нека се пазе. Могло би кад тад доћи до обрачуна, кад луда политика од народа начини чопор бијесне звјеради. Онда неће помоћи генерали, као што нису помогли нигдје у свијету.

Прије 100 година, у брзо послије битке на Варварину и сјајне побједе, потукли су Срби и код Лознице другу турску војску, која је на српске устанике била ударила са запада из Босне. У славу те побједе Карађорђевих устаника почињемо доносити данас народну пјесму о том боју на Лозници. Како је подужа, излазиће у неколико бројева.

Различите вијести.

Српска пивовара основана је скоро у Скопљу, престоници цара Душана у Турској. Недавно су опет Срби у Куманову у Турској основали друштво „Привредник“. Српских соколских друштава основано је већ неколико у Турској. У мјесту Добру опет Срби оснивају српску штедионицу.

Крећу се Срби, крећу на све стране и не даду. Кад су пошли напред већ и Срби у Турској, зар ћемо ми хтети бити последњи.

Србија и Бугарска уговориле су да се од нове године у брзојавни промет између једне и друге уведе ћирилица, а не као пре латиница. Опет један корак унапред. Куд други не поштују ћирилицу, туд је ни сами не поштовасмо доста нигде, па ни у Србији и Бугарској. Како би онда други штовали наше.

Послаше прилог св. цркви Успенија св. Богородице у Србу од које своте узеше у цркву Небо. Литију, Плаштаницу (Христов Гроб), једну камену плочу на којој су имена прилагача:

Ђуро Јованић као коловођа кбр. 51. Нетека 6 дол. или 30 К, Павао Тринић кбр. 15. Купирово 11 дол. или 55 К, Давид Трбулин кбр. 26. Срб 7 дол. или 35 К, Никола Десница кбр. 117. Срб 6 дол. или 30 К. — Милош Растовић кбр. 35. 6 дол. или 30 К; по 5 дол. или 25 К: Ђуро Растовић кбр. 35, Симо Растовић кбр. 35, Петар Јованић кбр. 1, Ђујо Јованић кбр. 1, Стево Рађеновић кбр. 188, Симо Дамјановић кбр. 191, Милан Десница кбр. 191, сви из Хајдеровца, Симо Буић кбр. 31, Сава Буић кбр. 36, Никола Лаић кбр. 24, Дане Ожеговић кбр. 68, Спасе Војводић кбр. 12, Илија Војводић кбр. 19, Сава Лаић кбр. 25, сви из Нетека, Раде Т. Дамјановић кбр. 104, Миле Петровић кбр. 122, Перица Десница кбр. 144, Ђуро Десница кбр. 143, Симо Н. Десница кбр. 140, Никола Бркић кбр. 126, Мић Бркић кбр. 126 сви из Куновца, Урош М. Шијан кбр. 155. Перо М. Шијан кбр. 155, Наум Шијан кбр. 156, Миле Ђалић кбр. 41, Сава Ђалић кбр. 41, Јово Петковић кбр. 27, Стево Мишковић кбр. 32, Сава Шијан кбр. 2, Миле Петковић кбр. 27 сви из Купирова. Петар Десница кбр. 118, Петар Цигановић кбр. 180, Стево Р. Дамјановић кбр. 130, Мићо Десница кбр. 119, Дане Рађеновић кбр. 143. Пајо Дамјановић кбр. 127. Ђуро Грбић кбр. 11, Илија Рађеновић кбр. 114, Миле Мандић кбр. 16, Марко Пријић кбр. 86, Миле М. Пријић кбр. 89, Илија Зец кбр. 61, Миле Рашета, Милан Миљуш кбр. 33, Милан И. Рађеновић кбр. 156 сви из Срба, Миле Наранчић Бос. Крупа.

Као кум Небу и Литији, Миле Ђалић Тодоров, Купирово, положио је 100 К св. цркви у Србу.

Пречасном господину Сими Војводићу, пароху, шаљемо 15 К, да нам пригодом сваке службе Божје моли Бога за здравље.

Да посрамим газде.

Бадава, ми морамо признати да смо народ доста разметљив, кичељив, хвалисав. Волимо да извана покажемо како ми можемо, како смо кадри. Мило нам је споља блистати. Отуд и оно наше надметање у моди, у ђерданима, у дукатима, у држању слава, у сватовским парадама итд. Што Србин воли да се покаже, како може боље него његов комшија, тога нема. За то би Србин дао и дах из себе. Он ће прославити какову параду сјајније од свог комшије, па ма морао због тога једног парадног дана отпасуљивати (јести пасуљ) годину дана.

Тако је то код свију народа који су још заостали у напретку. Ви знате како се дјеца не умију ни с чим да хвале, осим с тим које има боље рухо, накит, играчку. Дочим одрастао, зрио и паметан човјек, и не хвали се ни с чим, ван пушта да га хвали његов рад, његова вриједноћа, његова памет, његова штедљивост. Напредни народи слични су одраслу човјеку, а народи заостали хвалисавом дјетету.

— Виде, мали, мојијех нових опанака!

— Па нека их, мени ће ћако купити још љепше.

— А мени ће мој тајо купити још љепше.

Тако диване дјеца. Чули сте их сто пута.

Такови су Срби, кад се узму као цјелина. Јер изузетака има.

Да вам испричам један случај:

У једном селу мога краја живи један врло, врло сиромашан сељак. Једног дана дође он учитељу и иште новаца, да их баци у ђевојачки тањир у сватовима. Тога дана у комшилуку били су сватови.

— Па хоће ли бити доста 2 К — пита учитељ.

— Ма неће, господине — вели он — дајте ми 5 К, да посрамим газде.

Видите, браћо, то вам је прави Србин, какав је до сад био, а какав не смије остати ни за живу главу, ако нам није мило пропасти.

Он је такав сиромах, да 5 К свију пореза и намета не плаћа годишње. И зна се јадати на сва уста, како народ убише порези и како се стога не може живити. А није му тешко бацити 5 К у луди обичај, само да ужина, како је посрамио богатије људе, да покаже пред њима ованковим лудим начином, како он није гоља и нико и ништа, како може „љуснути" на тањир 5 К!

Разметљивости српска, докле си нас већ довела, па још нисмо врсни да те се отресемо.

А.

Одговори уредништва.

Д. З. у Доб. Писали смо г. адвокату у Вашој ствари.

Свима. Добили смо од ратара неколика писма, у којима нас моле да „метнемо у новине" њихове комшије, кумове или пријатеље, који су им нешто учинили криво. Ми једаред за увијек овдје изјављујемо да то никад нећемо чинити. „Српско Коло" није сеоска баба наклапача, да разноси по свијету којекакове диване и оговоре. Оно неће да дира ни у чије приватне послове. „Српско Коло" нападаће само оне људе, који се огријеше о ствар која се тиче цијелог српског народа, а у личне заједе никад се неће плести. То треба да знаду наши претплатници.

Ђ. М. у П. Кад вам ни општина ни кот. област неће ништа да учине, притужите се равно жупанијској области, опишите у притужби цијелу ствар тачно од почетка. Немојте само никог ружним ријечима у њој називати, јер ће вас казнити.

ТРАЖИ СЕ ЈЕДНА ВРИЈЕДНА СРПСКА ПОРОДИЦА ЗА ОБРАЂИВАЊЕ ЗЕМЉЕ на пола (20 јутара). Земља је у близини Босанског Брода. Иста би добила марву за орање, а другог блага за разплођење на пола.

Пријаве слати уредништву „Српског Кола“.

СРПСКА ШТЕДИОНИЦА КАО ЗАДРУГА У ДВОРУ.

ПОЗИВ

на

IV. ВАНРЕДНУ

ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

која ће се одржати 8. новембра по н кал. 1910. у 2 сата по подне у заводским просторијама.

Дневни ред:

1. Отварање скупштине и овјеровљење присутних скупштинара.
2. Избор двојице честичара за овјеровљење скупштинског записника.
3. Предлог управног одбора, да се досадања Српска Штедионица као задруга у Двору претвори у Српску Штедионицу дионичарско друштво у Двору.
4. Евентуални предлози.

У Двору, 5. октобра 1910. **Равнатељство.**

50 круна тједне заслужбе

:: **или 50—60% провизије** ::

добије свако, ко преузме продају мојих плоча и других артикла од алуминија, свјетског гласа и без премца. Међу њима задње новости и божићне артикле, којима нема конкуренције. Заступање се преноси и као изгредно занимање. Артикли од алуминија продају се играјући. Обавијест и узорци гратис. Стога нико нека не пропусти а да не запита. Довољна је допиница. 1722

:: Адреса: ::

Антон Хруби - Müglitz,

(Mähren, Моравска).

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства“.** Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком,** те се предаје или путем „Привредних“ на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот,** моли она све **имућније Србе и Српкиње,** да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу хадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ,** како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе,** дакле нема **шприцања.** Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157. (Славонија). 1198

-- **ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО** --
У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве обљубљене и најгласовитије творнице **Ф. и Н. Ковержик** из **Простејова** у Моравској, и шиваћи стројеви су из најгласовитијег фабриката, „Праф“ и систем „Сингер“. За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на обročно отплаћивање уз творничке цијене и обављамо све поправке засјецајуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици

Управа.

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 40. Загреб, у четвртак 7. (20.) октобра 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недјељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·80 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 хруна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута увршћују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 6. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Кандидати

Хрватско српске коалиције (хрватске уједињене самосталне странке и српске народне самосталне странке).

У споразуму с поузданицима и изборницима у појединим изборним котарима поставио је изборни одбор хрв. срп. коалиције до сада ове кандидате за народне заступнике:

1) *Загреб I.:* Др. **Ђуро Шурмин**, свеуч. професор у Загребу;

2) *Загреб II:* Гроф **Мирослав Кулмер**, властелин у Шестинама;

3) *Осијек II.:* **Богдан Пењић**, равнатељ у миру у Осијеку;

4) *Вараждин:* Др. **Божо Винковић**, адвокат и градски начелник у Карловцу;

5) *Госпић:* Др. **Винко Кришковић**, свеуч. професор у Загребу;

6) *Грачац:* **Пајо Обрадовић**, парох у Неблусима;

7) *Срб:* **Петар Крајиновић**, ум. парох у Великој Попини;

8) *Удбина:* **Јован Бањанин**, уредник „Србобрана" у Загребу;

9) *Брлог:* Др. **Срђан Будисављевић**, адвокат у Загребу;

10) *Кореница:* **Светозар Прибићевић**, главни уредник „Србобрана" у Загребу;

11) *Огулин:* Др. **Владимир** пл. **Николић Подрински**, ум. подбан у Загребу;

12) *Плашки:* Др. **Богдан Медановић**, адвокат и велики посједник у Загребу;

13) *Војнић:* **Васо Муачевић**, велики посједник у Осијеку;

14) *Селце:* Др. **Богослав Мажуранић**, лијечник у Новом;

15) *Бакар:* **Еразмо Барчић**, адвокат на Ријеци;

16) *Врбовско:* Др. **Петар Магдић**, адвокат и градски начелник у Вараждину;

17) *Карловац:* Др. **Едмунд Лукинић**, адвокат у Карловцу;

18) *Драганић:* **Густав Модрушан**, љекарник у Карловцу;

19) *Јастребарско:* **Љуба Бабић-Ђалски**, књижевник у Гредицама;

20) *Сисак:* **Грга Тушкан**, посједник у Сиску;

21) *Доња Стубица:* Др. **Марко Новосел**, адвокат у Доњој Стубици;

22) *Врбовец:* **Буде Будисављевић**, уредник „Српског Кола" у Загребу;

23) *Глина:* **Никола Ерцеговац**, окружни прото у Глини;

24) *Петриња:* Др. **Лав Мазура**, адвокат у Загребу;

25) *Костајница:* Др. **Богдан Стојановић**, адвокат у Загребу;

26) *Крапина:* **Стјепан Церовац**, жупник у Радобоју;

27) *Клањец:* Др. **Јосип Реберски**, адвокатски кандидат у Загребу;

28) *Златар:* **Аурел Рауер**, властелин у Белцу;

29) *Бјеловар:* **Милан Роје**, ум. одјелни предстојник у Загребу;

30) *Херцеговац:* **Јосип Кшепелка**, посједник у Кончаници;

31) *Чазма:* **Антун Кешер**, адвокат у Чазми;

32) *Крижс:* **Фран Евгеније Петрековић**, капелан у Сиску;

33) *Св. Иван Жабно:* **Мато** пл. **Шкрињар**, ум. подмаршал у Загребу;

34) *Крижевци:* **Ђуро Копач**, посједник у Драганићу;

35) *Новиград:* **Перослав Љубић**, уредник „Хрватских Новина" у Вирју;

36) *Новска:* Др. **Милован Жанић**, адвокат у Новој Градишки;

37) *Нова Градишка:* Др. **Александар Бадај**, ум. одјелни предстојник у Загребу;

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

38) *Дарувар:* Др. **Мато Латковић**, адвокат у Дарувару;

39) *Пакрац:* Др. **Миленко Марковић**, адвокат у Пакрацу;

40) *Пожега:* Др. **Владимир Турковић**, велики посједник у Кутјеву;

41) *Брод:* **Стјепан Коренић**, пребендар у Загребу;

42) *Гарчин:* Др. **Светимир Корпорић**, адвокат у Броду;

43) *Вировитица:* Др. **Отон Гавранчић**, адвокат у Вировитици;

44) *Слатина:* Др. **Петар Белобрк**, адвокат у Бјеловару;

45) *Доњи Михољац:* Др. **Фрањо Пољак**, тајник хрв. слав. господарског друштва у Загребу;

46) *Нашице:* **Вјеко слав Вилдер**, уредник „Хрватског Покрета“ у Загребу;

47) *Валпово:* Др. **Иван Лорковић**, главни уредник „Хрватског Покрета“ у Загребу;

48) *Даљ:* **Шандор Поповић**, посједник у Осијеку;

49) *Вуковар:* Др. **Иван Палечек**, адвокат у Вуковару;

50) *Шид:* Др. **Фрањо Бенешић**, адвокат у Илоку;

51) *Илок:* Др. **Гавра Манојловић**, свеуч. професор у миру у Загребу;

52) *Митровица:* Др. **Душан Поповић**, адвокат у Загребу;

53) *Ириг:* Барон **Јосиф Рајачић**, надзорник срп. народно-црквених добара у Карловцима;

54) *Карловци:* Др. **Владимир** пл. **Николић-Подрински**, ум. подбан у Загребу;

55) *Шимановци:* Др. **Светислав Поповић**, адвокат у Земуну;

56) *Винковци:* Др. **Густав Гај**, адвокат у Јастребарском;

57) *Церна:* **Мишо Кутузовић**, посједник у Гундинцима;

58) *Бошњаци:* Др. **Живан Бертић**, адвокат у Земуну;

59) *Слуњ:* Др. **Хинко Хинковић**, адвокат у Загребу;

60) *Дуго село:* **Миро Манце**, управитељ штедионице у Дугом селу;

61) *Велика Горица:* **Грга Тушкан**, посједник у Сиску;

62) *Нови Мароф:* **Ватрослав Петровић**, обртник у Мађареву;

63) *Вишкупец:* **Славко Гашпарац**, адвокатски кандидат у Загребу;

64) *Моровић:* **Илија Шумановић**, парох у Моровићу;

65) *Мартинци:* **Стеван Чучковић**, надмјерник у Митровици;

66) *Стара Павова:* **Никола Петровић**, велики посједник у Ст. Пазови;

67) *Нуштар:* **Раде Пауновић**, велепосједник у Вуковару.

Позивају се све присташе и пријатељи хрватско-српске коалиције, да раде и гласају за ове кандидате. **Кандидатуре у осталим котарима поставиће се за дан два.**

За изборни одбор коалиције:

Грга Тушкан. Др. *Богдан Медаковић.*

Избори.

Избори су расписани. У петак, 28. овога мјесеца, обавиће се по свој земљи избори за сабор краљевина Хрватске и Славоније. Дне 29. овог мјесеца, у суботу, обавиће се избори накнадни у оним мјестима, гдје кандидат ни једне странке не добије први дан избора дне 28. вељаче.

Од 1906. године ово је трећи пут што се распушта сабор и трећи пут што се расписују избори. Јер, да је по правом реду, не би се избори обављали од 1906. до сад ни једанпут, тек ар у мају 1911. године било би избора.

Тако је и бивало прије 1906. године, прије него што је побиједио први пут народ на изборима, српско-хрватска коалиција. Тако је бивало онда, док је наш сабор био мађаронски, док је наш сабор био онај медвјед што покорно игра онако како се у бубањ или решето удара. Док је мађарски министар или бан био Бог, пред којим су наши сабори савијали леђа и врат, као трстика пред вјетром, и климали главама на сваку њихову ријеч и миг, дотле су сабори могли саборовати своје законом прописано вријеме.

Али откад се народ у овој сиротној земљи нашој усудио својом главом мислити, откад је први пут у мају 1906. послао у сабор српско-хрватску коалицију, своје народне људе, отад се све промијенило.

У први мах покорише се они у Бечу и Пешти тобоже вољи народној и дадоше коалицији, као већини, владу, мислећи, да ће јој омилити власт, па да ће за њу издати народ и слушати њих као некад мађарони. Но кад видјеше, да коалиција хоће народски да влада, да се за вољу власти неће одрећи народа, они јој одузеше владу и послаше Ракоцаја, па Рауха. Сабор изабран у мају 1906. не састави него годину и по дана, те буде 1907. у децембру распуштен. 1908. у фебруару дође до нових, Раухових избора. Народ опет изабра

коалицију, и то још у већем броју него 1906. Они у Бечу и Пешти пренеразише се. Шта тај смет српско-хрватски мисли? Зар он држи да смије имати своју вољу? — тако дрекнуше они и наложише Рауху да нас у тамнице трпа и вјеша. Они мишљаху да ћемо задрхтати од страха и предати им се. Кад су видјели да су се преварили у рачуну, да волимо и смрт на вјешалима, него досадањи псећи и робовски живот, они одагнаше Рауха. Покушаше опет лијепим. Пристадоше да се прошири право гласа, бан Томашић узе лијепо у сабору говорити и обећавати златна брда. Мислили су: Треба их само мало помиловати иза оних мука, шко их претрпјеше за Рауха, па су наши.

Но кад ни то не упали, кад коалиција остаде једнако вијерна оном зашто ју је народ и послао у сабор: борби за права ове земље и њена народа, они ево разјурише сабор изабран 1908. године и наредише нове изборе.

И пишу по мађарским новинама, како ће разјурити и нови сабор, ако не буде изабрана већина мађарона, франковаца и радикала.

Треба ли ти, народе, бољег доказа да коалиција ради за добро твоје и ове земље, од тога што је овако мрзе душмани наши, што разгоне ево и други сабор у ком је већина коалиције и пријете да ће растјерати опет нови сабор, буде ли у њему већина коалиције?

Зар би они разгонили сабор, да ради њима по вољи, а вама о злу? Зар они сабор зато растјерују, што им се клања и служи? Зар би они, мудри какови су, чинили то, да је сабор такав? Зар га не би у небеса дизали, и пустили да саборује до смрти задњег свог члана?

Јесте ли ви чули икад, да престојник распушта вијеће (одбор) општинско, које извршује сваку његову жељицу? Он га распушта, кад се оно испроси пред њим или пред општинским чиновницима и скочи у обрану народну. Тако, видите, поступа и мађарски министар предсједник преко бана са нашим сабором.

Али, као што свјесни општинари по сто пута бирају исте добре вијећнике, тако ћемо и ми посланике коалиције.

Браћо, та зар мало невоља претурујемо преко своје главе. Кад сваки дан скоро у години трпимо по коју неправду и зло, радимо по какав напоран посао, мучимо по какову муку, зашто не би сваке године једаред дваред ишли на изборе, док се не додије онима што ведре и облаче у држави, док не виде, да нас ни с чим не могу претворити у мађароне и да нам најзад морају дати што је наше?

Па пођимо зато сви сложно и на ове изборе, сви до једнога. Пођимо и побиједимо и по трећи пут и сваки пут, догод не уморимо својих противника. А онда ћемо уживати у миру плодове својих побједа. Како ће то бити сладак мир, и како је вриједно за тај слатки мир и потрудити се и претрпјети нешто. **А**

Ратарима.

Никад није на нашим ратарима почивала оволика одговорност, као ових избора. Јер, догод није изборно право проширено, ратари нису били у већем дијелу земље одлучни код избора, него чиновници, трговци, занатлије, крчмари и господа других струка.

Због тога су ратари и говорили увијек: Господа су крива, што је досад ало било нама свима и земљи. Да ми имамо изборно право, видјели би онда, шта се ради. Не би се више мађарске присталице испсавале и башиле по Хрватској.

Ја сам слушао сам толико пута гдје ратари тако говоре.

Да учини народу по вољи, коалиција је проширила изборно право тако, да сада међу изборницима има ратара голема већина свуда, у цијелој земљи има ратара изборника четири петине.

Да је краљ хтио пристати на то, да се код нас прије него у Угарској уведе право гласа за сваког, ко је пунољетан, па не плаћао ништа пореза, коалиција би била учинила и то. Овако је урадила колико се највише могло.

И зато ратари више него икад до сад морају пазити шта раде. Некад су се могли изговарати у многим котаревима: Па свједно, да ми и гласамо за народног кандидата, шта користи, кад је господе више, а они неће. Зашто да се бадава мразимо са власти и трпимо прогоне?

Сад више нема мјеста томе пригозору. Сад се више не користи ни на кога изговарати.

Први пут код избора одлучујете ви, ратари. Пазите да се не осрамотите. Не дајте да нам се ругају непријатељи ратара, који су нам говорили: Само ви подајте право гласа нашим несвјесним ратарима, па ћете видјети, куда ће доспјети земља; оно ће бити двосјекли нож у рукама дјетињим, а кад буде лопила крв из исјечених руку нашега народа, биће те криви ви који сте дали оштри двосјекли нож у руке дјетета.

Прва је сад прилика, у којој ће се показати, јели наш народ зрио за то, да сам своју судбу држи у руци, да сам одлучује, хоће ли му бити добро или зло.

Два три дана су што сам добио писмо од једног ваљаног нашег ратара из Сријема. Јада

се у њему на стару рђаву господу нашу, која су крива садањој нашој несрећи.

Ничега нема страшнијег од пријекора, којима се унуци бацају на дједове ради гријехова њихових.

Да су знали наши стари, е ће их праунуци иза 500 година клети ради њихових дјела, не би за јамачно радили, што радише. Страх од тога убио би у њима и злобу међусобну, и невјеру, и кукавштину и себичност њихову, и другачије би нама сада птице пјевале.

Буду ли потомци ваши ради слабости или несвијести ваше стењали у десетероструко црњем чемеру, него овај што је, у ком ви уздишете, питаће: Боже, зашто не поби дједове наше прије него предадоше себе у ропство туђину? Зашто их не поби, да нас не изроде од порода већ у црно завијене и чемером ојађене? И сипаће се клетве на вас, као што их онај ратар, и сви ми сипамо на претке наше, и по злу спомињаће се име ваше. А јао ономе коме је свеједно каква ће остати успомена иза њега на свијету.

Ратари српски, за вас вриједе они дивни стихови из дјела „Горски Вијенац“ од нашег најславнијег пјесника владике Раде (Петра Петровића Његоша):

Крст носити вама је суђено;
Страшне борбе с својим и туђином!
Тежак в'јенац, ал' је воће слатко;
Воскресења не бива без смрти.

И ви носите дуго крст и носићете га, док не побиједите у страшној борби са домаћим одродима и са непријатељем туђином. Мученички вијенац обавиће се око ваших глава у тој борби, али воће, којим ће уродити та ваша борба, биће слатко, слађе од меда и шећера. Па тако и треба да буде. Зар би право било да се до власти олако дође? Зар би то онда била права власт? Мука којом дођемо до нечег чини те нам је то још слађе него што је по себи само. Ни воскресења без смрти нема. Ни нама нема спаса из овог тешког живота без тешке борбе и страдања.

Увјерени смо да ће нас разумјети наши читаоци ратари и да неће изневјерити барјака слободе, правде и истине.

А.

Избори.

Срби у котару бродском, врбовском, крижевачком, кришком, чујемо да вас оближњу противници коалиције, да за њихове кандидате гласате. Не чините то никако и ни за што, јер себе убијате. Никад нико није се толико за Србе заложио и заузео, као Хрвати из коалиције за Раухово доба. Где је онда била хрв. пучка сељачка странка, или странка Миле Старчевића или ма која друга?

Коалиција кандидира у Броду пребендара Коренића, у Врбовском бранитеља Срба „велеиздајника“ д-ра Перу Магдића, у Крижевцима Ђуру Копача, у Крижу Евгенија Петрековића, и за њих само гласајте.

Војничани, Крњачани! Чује се да котарска и општинска господа препоручују за кандидата владина Милу Ђурића, учитеља у Броду, против досадањег вашег посланика самосталца *Васе Муачевића*.

Ми не знамо је ли ово истина, ми не вјерујемо да ће Миле Ђурић с образом под ноге и у робље мађаронско. Али ђаво не спава. Свашта може бити. Опомињемо вас стога за времена да припазите мађаронима на папке, да се не дате заварати, да сви листом дођете на избор и гласате за Васу Муачевића!

Србима у изборном котару Новска. Коалиција је у вашем котару истакла за кандидата д-ра Жанића из Н. Градишке. Име његово доносимо и ми на челу листа. Дужност је ваша да за њега радите и гласате. Јер смо извјештени да вам нека господа српска, која су изневјерила заставу Српске самосталне странке, препоручују за кандидата грофа Теодора Пејачевића, мађарона.

Чувајте се те господе, чувајте се тога грофа, који није сигуран у свом котару Нашицама, гдје је до сад био посланик, и ако је просуо новац силан међу кортеше своје. Али сељаци нашички нису подмитљиви, поткупљиви. И гроф бјежи и у ваш котар, гдје су му се предала у службу нека ваша господа. Али, лако је тој господи, њима живот ни сад није тежак, неће им бити тешко ни онда, ако побиједе мађарони.

У задњи час изневјерио је гроф Пејачевић српско-хрватску коалицију. Није чудо што су уз њега пристали они који су изневјерили Српску самосталну странку. Али ви ратари Срби нећете и не смијете за вољу те господе изневјерити себе.

Гласајте сви за кандидата коалиције д-ра Жанића.

Као од колере бјежали су у прошлу недјељу сви поштени људи пред Славком Араницким, кад је дошао у Личко Петрово Село, котар коренички, да за себе кортешира. Осим чиновника, франковаца и Пепе Шорка, који је свједочио на велеиздајничкој парници против Срба, нико не хтједе ни присмрдјети тамо, гдје се Араницки налазио.

Евала петровосељанима.

Хрв. пучка сељачка странка и Срби. Воће хрватске пучке сељачке странке сад се омиљају као мачке око Срба и праве се Србима прија-

тељи. А чујте, шта је писао у њихову листу „Dom“ број 29. д-р Анте Радић, вођа њихов, са својим потписом, 20. јулија ове године (пред 3 мјесеца): „Proti posebnoj srbskoj politici, koja nas na svakom koraku dovodi u nepriliku i vodi na stranputicu, *imali bi barem svi Hrvati biti složni*“.

Пред 3 мјесеца звали су све Хрвате у слогу **против Срба**, као да смо ми душмани Хрватске, као да нисмо зато, јер бранимо Хрватску, препатили под Раухом више, него икада Хрвати задњих 50 година, а сад се умиљавају око нас!!

А у броју 27. истог листа од 6. јула ове године на страни трећој писао је Стјепан или Антун Радић, да ми Срби тражимо у Хрватској нека права, каквих немају ни Хрвати. Тако он раздражује лажима хрватски народ против нас. А неће да каже, како ни један Србин не тражи неких већих права, него само једнакост са Хрватима. Ми тражимо равноправност српског писма ћирилице са латиницом, тражимо да се законом призна наше име, наша застава, да се даје помоћ нашим школама, црквама, и другим установама према броју српских душа. И онда он лаже да ми тражимо оно чега ни Хрвати немају! Зар хрватска латиница нема права никаква код уреда, зар хрватско име није признато законом, зар није призната хрватска застава, зар се не даје помоћ хрватским установама просвјетним?

Па такове душмане српске да ми код избора подупиремо, и да оставимо због њих на цједилу Хрвате из коалиције, који су нас на срце своје привили и као праву браћу у злу бранили! Зар ће бити Србина, који ће тако што учинити? Чувајте се вукова у кожи овчијој, како оно рече Христос, чувајте се Радића и њихове странке!

Ратарево чуђење. Један ратар из Славоније пише нам: „Народна господо! Ако владини кандидати свуда обећавају оволико колико код нас, мораћемо се расељити, јер ће нам и шуме, и њиве и ливаде прекрити саме цесте, цркве, школе, да зрно неће имати ће пасти на црну земљицу. Јали ће нам држава морати дати свима плаћу, да се само возикамо по цестама, молимо Богу по црквама и учимо само велике школе. Не би доста било ни Благо цара Радована, а камо ли оно што нам Мађари удијеле, да се све ово позида што они обећавају. Да ничега није по овоме би познали да су лашчине и да нам, добро не желе. Ако они добро желе земљи, зашто нас обећањима на добро навлаче? Ми би сами од себе за добром пошли, да је то добро. Дете им се поспрдните у новинама за ова силна обећања, нека им се наш народ смије“.

Боље се не можемо наругати, него што се наругао овај ратар, па зато штампамо дио његова писма, у ком о том пише.

Бирајте!

По ✝ Змају Јовану Јовановићу.

По вољи вам избор, отворена врата, —
Бирајте, браћо, ево кандидата!
Ево ће песма да их ређа сама:
Бирајте себи *дику*, или *срама;*
Бирајте *слогу*, чега с' душман боји,
Ил' волете *раздор* — до воље вам стоји.
Бирајте њиви *тучу*, или *жетву*,
Бирајте себи *благослов*, ил' *клетву*.
Бирајте себи име, име *узор-тица*
Ил' волете име сињих *кукавица*.
Бирајте *образ*, за чим људи гину,
Ил' на срамно лице лажну *образину;*
Бирајте, браћо, сложно у слободи;
Хоћете л' *светлост* ил' вам *тама годи*.
Бирајте, браћо, како вам се хоће,
Хоћете л' *свести*, ил' ћете *слепоће*.
Бирајте, браћо, како вам се свиди,
Да се Србин *дичи*, ил' да се *постиди*.

На срце руку, а и како не би,
Не бирате *другом*, већ бирате *себи*.
Бирајте *с лица*, или *са налича*.
Хоћете л' *благост*, ил' сте жељни *бича;*
Хоћете л' *љубав*, ил' волете *бућу*,
Бирајте вољу *своју*, или *туђу*.
Ту су *пастири*, а ту су и *вуци*,
Бирајте, браћо, у вашој је руци.
У мутној води ђаво рибу пеца,
Сад буд'те *људи*, ил' остајте *деца*.

Будите верни започетом деду!
Будите одани према свом начелу!
Бирајте, браћо, (нек се ђаво срди),
Оног ког ће ваша душа да потврди.

Сремцима пред изборе!

Још дан два и долази велики час у који нам све оно што дрма нашом широком монархијом даје право — света ради — да рекнемо, како ми желимо да се решава наша судбина. Још само неколико дана и почињу избори за наш земаљски сабор. Тога дана треба да пошаљемо у сабор људе, који ће рећи, шта желимо, где нас пече, и јесмо ли људи.

Сремци! На вас се сада у овој земљи гледа можда више, него и на једну покрајину. На

вас гледа човек, који се латио посла на коме су разбили своје главе и бан Ракоцај и Раух. Гледа на вас човек који се латио да „умири“ ову земљу, што значи да је коначно преда туђинима. Куен на вас гледа и нада се. Он се фалио и фали, да нико нашу земљу и наше људе не познаје као он, и да је он једини кадар да је „умири“. И почео је. Послао је свога ђака бана Томашића, да покуша најпре милом, па онда и силом, сећа се да је Срем био она покрајина, коју су његова котарска господа најлакше заваравала, да је Срем био земља, која је листом слала у Загреб посланике, да му вичу „амин“, и онда када нам је нож у срце забадао и када нас је предавао на милост и немилост Мађарима. У вас се Срем ци узда и Куен и Томашић кад се фале на господским диванима, да су јачи од све земље.

У вас гледају и сви поштени борци ове земље, који се већ годинама боре да ова једна земља буде само наша, хрватска и српска, и да у њој сами себи судбину кројимо. У вас гледа — коалиција, јединство Срба и Хрвата. Јер, када нас је Куен већ напола премлатио и снизио до животиње, када се нису смела ни три човека јавно скупити и преговорити, а да их жандарски бајонет не растера, када су наше новине пленили и глобили, ако се ма најблаже потуже на неправду, када је Куен бацао из сабора оне посланике који су се усудили да писну против њега, онда се диже земља, и Срби и Хрвати као браћа и пребацише Куена преко Драве у Мађарску, и онда беше Срем међу првима, који изабра посланике пријатеље народне, који Куена уништише. За то на вас гледа и коалиција.

Сремци! Растресите се и не варајте се. Од овога избора зависи много — сва наша будућност. Наскоро мора наша ствар бити решена, света ради, да наши властодршци пред Европом не остану постидни. Ако пошаљете у сабор народне пријатеље, биће наш одношај према Мађарима по правди решен. Ако пошаљете оне људе, које вам препоручују котарска господа, они ће бити покорни према властодршцима стварање законе, какве желе Мађари, а ти онда пиштри, пиштри колико можеш. Свет ће те чути и рећи ће, послали сте заступнике какве сте хтели, сами сте своју срећу сковали. Право ће рећи!

Раух је хтео да нас веша и тако да нас покори. То није било тако опасно. Обеси педесет и тројицу — родиће српске мајке још толико. Сад се ради на томе, да сами себи натурите омчу на врат. Ради се да сами изаберете људе, који ће вас везати у ланце, па ће онда властодршци довикнути целом свету: а шта жалите ове шуге, кад сами подмећу леђа под батину и руке у ланце. Зато вам се сада лаже, зато вас заваравају, зато ће се новци просути међу вас.

Сремци! Још дан два и избори су ту. Још дан два и треба да покажете целом свету, дали вам је мило што вам се населише око гроба цара Лазара странци. Још дан два и треба да се чује, дали вам је мило што вам у жељезничким вагонима псују Бога рацког, или не. Још мало па треба да се види јели вам право, што се дижу по Срему и свој земљи мађарске школе, да вам од деце стварају Мађаре. Још дан два, па треба да покажете, дали вам је милије да се зовете слободна браћа слободних Хрвата или робље.

Хоћете ли за Томашићем, за кандидатима, које вам власти препоручују, показаћете, да вам је то мило, и да боље не заслужујете

Изаберете ли људе, који су се годинама за ваша права борили, за вас били затварани, и прогањани, а ипак вас не издадоше, показаћете, да желите бољу судбу, и добићете је.

Сремци! и Цар Лазар вам лежи у попству.

Сремци! на вас гледају сви деспоти наши који нам Фрушку Гору окитише задужбинама и брижно се питају: „Јесмо ли имали за кога србовати?!!

Сремци! Још дан, два! г.

Јесам ли послао претплату ха „Српско Коло“?

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло“ послаше нам: Коста Дошен и Душан Богдановић из Госпића 67 К (67 прет.); Д. Радовановић из Кукуњевца 8 К (4 прет.); Јово Дедовић из Н. Градишке 3 К 20 ф.; Илија Вурдеља, трговац из Огулина 3 К 60 ф.; Михајло Остојић из Сусека 3 К 20 ф., (4 прет.); витез Милекић из Ветова 4 К 80 ф., (2 прет.); Ђурић Драган из Купинова 5 К; Саво Гаћеша, ратар из Мирковаца 8 К (4 прет.); Пера Гаин, столар из Трпиње 4 К; Гаја Ђурић из Ашање 1 К; Стеван Солдатовић из Черевића 80 ф.; Јово Алавања из Крештелевца 1 К; Филип Јовановић из Ст. Сланкамена 1 К; Милан Ђурувија из Врдника 4 К 80 ф. (2 прет.); Ђуро Новаковић, ратар из Сушина 80 ф.; Тихомир Кукић-Дражић из Вуковара ученик осно-

вне школе скупио је у једном друштву 11 К да за тај новац шаљемо „С. Коло“ тројици сиромашних ратара. Хвала свима од срца!

Из Стелтона у Америци послао нам је радник М. Богдановић 10 К, као једногодишњу претплату за Мојсију Чугља и Ђуру Аралицу.

Српски насљедник престола Александар оболио је ненадано врло опасно. Добио је тешки тифус. На маневрима око Ниша пио је воду из аденца (бунара), који је заражен био клицама болести тифуса и добио ту болест. Стање му је врло опасно и лако би се могла догодити несрећа.

Са свију дворова непрестано се распитују за здравље његово. Питао је и наш краљ, на чему му је краљ Петар захвалио.

Португалски краљ Мануел отпутовао је у Енглеску. Републиканска влада утврђује се све више у Португалској. У суседној краљевини Шпанској боји се краљева околица, да не би такођер дошло до буне и збацивања краља. Но можда неће, јер је краљ пред годину дана почео владати народскије, приближио са народним странкама, а прије био је уз странке, које су против народа.

Једно писмо из Америке.[1])

Грeат Фалс, Монтана, 7./9. 1910.

Драги стриче Милошу!

Кад је твој Стеван к мени стигао, био сам радостан, јер сам знао да ћу моћи одмах чути из свога писма Стевану, што се је послије мене догодило у нашој опћини и нашој милој домовини. Са мојим одласком у Америку престао сам читати наше мило „Српско Коло“ па не знам шта се тамо збива.

Богу хвала, нијесам се ни преварио. Ти си већ сазнао да сам ја са твојим Стеваном, те си ме у његову писму поздравио и осјетио на све оно чему си ме подучавао, и објавио ми, у кратко, али језгровито, тамошње прилике наше опћине и прилике наше миле домовине. Моје младе груди мало нису од радости пукнуле, кад сам разабрао да су у опћинско вијеће све сами народски људи изабрани и то сами задругари, а на челу им Ти, ка' старац од педесет година. Знам добро да је то твоја заслуга као и будне свијести наших задругара. Знам и то да ћеш настојати неуморно да то братско коло поведеш у сложном раду на срећу и напредак народа наше опћине. Жао ми је што је Ј. К. изабран као једини радикалац. Каже ми један који је пред три дана амо стигао к нама да ти ниси хтио радити против њега зато што сте крштени кумови и да је зато прошао. Како саде мисле остали биљежникови радикали, као Бубо, Мидела, окорели Васиљ и Дамјачак, стари кајишар.

Читајући твој лист даље био сам поражен, кад сам разабрао како бан није хтио испунити што је обрекао, а сабор зато није хтио с њим радити, па да је распуштен. Хоће ли наскоро бити нови избори? Какове ће мјере бити предузете на изборе. Мислим да је у крепости нова изборна реформа. Има ли колико наших ратара као изборника? Ја не сумњам, да ће наши Србљани окаљати свој српски образ на дан избора. Ја мислим да ће они боље свјесни, као што је Јово Милеусњић, Раде Дамјановић, Миле Дамјановић, Илија, Цвјетан и Јандрија Војводић, најмлађи од свијех, али најзатвренији, поради живо, да што сјајнији и величанственији избор буде. Ја знам да и мој отац има право гласа, исто и Милчин, и стриц Јовета, као млинари. Поздрави ми сву тројицу од моје стране, да на дан избора освјетлају српски образ, за који би све на свијету морали дати. Нека се не даду запљашити ни поткупити као Ј. К., који је за вољу Рауховаца и своје крсно име у језеро К... бацио, и тијем изгубио народно повјерење и углед.

Читајући твоје писмо даље, нашао сам ће пишеш да су браћа Срби и Хрвати на сабору створили још бољи закључак погледом на изборе, као и за даљи рад, које ме највише весели.

Што пишеш за наше „Српско Коло“, које буди очарани народ, ком је уредник наш Адам, тога нећу заборавити ни пропустити, јер ми без њега нема живота, а особито у Монтани, у овој пустињи далекој, то ћу ти већ одмах јавити.

Чуо сам од многије, који су кашње стигли, какову си улогу играо на изборе за црквени сабор у Грачацу, ће си очарао својим говором све изборнике ратаре и изабрао нашег Адама за народног заступника. Ако би он пропутовао своју изборни котар, по здрави га, како то ти знаш и умијеш и кажи му, да нема Србина у Америци, па кад би му срце распорио, да не би нашао име његово у њему.

Сви данас сакупљени млади Срби радници поздрављају Тебе, као будиоца српске свијести, да дуго и срећно поживиш на срећу народа а за поност твога милог рода.

Поздрави ми Радослава и све наше народне пријатеље.

Љуби те твој синовац

Миле Медић.

[1]) Ово писмо писао је Миле Медић, радник, момак, свом стрицу Милошу Јелачи, ратару у Заношцу, потар Дова Лапац. Доносимо га готово у цјелини ради разборитости, озбиљности и одушевљења, којим је писано, на изрчачу жељу ратара, који су га читали.

Одговори уредништва.

Јови А. у К. Неможемо штампати оне народне пјесме, јер је превеђ мрсна. — Претплату смо примили.

Позив на претплату.

Моје прво и друго издање „Сељанчица“ које сам у размаку од 1901—1904. године штампао, разграбљено је, и књига песама „Сељанчице“ не може се нигде више добити.

Да одговорим жељи својих многобројних пријатеља, приредио сам и III. издање песама

„Сељанчице“

Ово треће издање биће двоструко веће него II. издање и имаће 10 штампаних табака. Како ће овом издању бити обрађена нарочита пажња на спољашњу израду то ће и цена овој књизи бити два динара у претплати. Ван претплате одредиће се посебна цена.

Рок пријаве за претплату 1. децембар, како би о Божићу претплатници добили књигу.

Списак претплатника и претплату ваља слати господину Душану Мил. Шијачком, новинару — Београд.

Скупљачима 10% награде.

Молим све српске и хрватске листове, да овај оглас прештампају.

Београд, 1. октобра 1910. г.

Милорад М. Петровић
учитељ на Чукарици, Београд.

СРПСКА ШТЕДИОНИЦА КАО ЗАДРУГА У ДВОРУ.

ПОЗИВ

на

IV. ВАНРЕДНУ

ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

која ће се одржати 8. новембра по н. кал. 1910. у 2 сата по подне у заводским просторијама.

Дневни ред:

1. Отварање скупштине и овјеровљење присутних скупштинара.
2. Избор двојице честичара за овјеровљење скупштинског записника.
3. Предлог управног одбора, да се досадања Српска Штедионица као задруга у Двору претвори у Српску Штедионицу дионичарско друштво у Двору.
4. Евентуални предлози.

У Двору, 5. октобра 1910.

Равнатељство.

Свака птица своме јату,
Свак'о братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога ванредних чланова **„Фонд за сирочад Српског Братства“.** Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком,** те се предаје или путем „Привредника“ на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**!

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот,** моли она све **имућније Србе и Српкиње,** да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ,** како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе,** дакле нема **шприцања.** Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

-- ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО --
У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врста 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве обљубљене и најпасовитије творнице **Ф. и Н. Ковачких** из Простејова у Моравској, и шиваћи стројеви су из најпасовитијег фабриката, „Пфаф“ и систем „Сингер“. За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројене продајемо за готов новац, као и на оброчно отплаћивање уз творничке цијене и обављамо све поправке засјецајуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици.

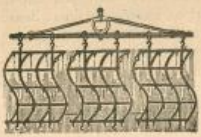

Управа.

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 41. Загреб, у понедјељак 11. (24.) октобра 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недјељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 5·20 на по године К 2·60 на четврт. год. К — 80 За друге земље: на годину 6 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута умећу, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 6. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

ARH. ZAGREB

Кандидати

Хрватско српске коалиције (хрватске уједињене самосталне странке и српске народне самосталне странке).

У споразуму с поузданицима и изборницима у појединим изборним котарима поставио је изборни одбор хрв. срп. коалиције до сада ове кандидате за народне заступнике:

1) *Загреб I.:* Др. **Ђуро Шурмин**, свеуч. професор у Загребу;

2) *Загреб II.:* Гроф **Мирослав Кулмер**, властелин у Шестинама;

3) *Осијек II.:* **Богдан Пењић**, равнатељ у миру у Осијеку;

4) *Вараждин:* Др. **Божо Винковић**, адвокат и градски начелник у Карловцу;

5) *Госпић:* Др. **Винко Кришковић**, свеуч. професор у Загребу;

6) *Грачац:* **Пајо Обрадовић**, парох у Небљусима;

7) *Срб:* **Петар Крајиновић**, ум. парох у Великој Попини;

8) *Удбина:* **Јован Бањанин**, уредник „Србобрана" у Загребу;

9) *Брлог:* Др. **Срђан Будисављевић**, адвокат у Загребу;

10) *Кореница:* **Светозар Прибићевић**, главни уредник „Србобрана" у Загребу;

11) *Огулин:* Др. **Владимир** пл. **Николић Подрински**, ум. подбан у Загребу;

12) *Плашки:* Др. **Богдан Медаковић**, адвокат и велики посједник у Загребу;

13) *Војнић:* **Васо Муачевић**, велики посједник у Осијеку;

14) *Селце:* Др. **Богослав Манураниħ**, лијечник у Новом;

15) *Бакар:* **Ераѕмо Барчић**, адвокат на Ријеци;

16) *Врбовско:* Др. **Петар Магдић**, адвокат и градски начелник у Вараждину;

17) *Карловац:* Др. **Едмунд Лукинић**, адвокат у Карловцу;

18) *Драганић:* **Густав Модрушан**, љекарник у Карловцу;

19) *Јастребарско:* **Љуба Бабић-Ђалски**, књижевник у Гредицама;

20) *Сисак:* **Грга Тушкан**, посједник у Сиску;

21) *Доња Стубица:* Др. **Марко Новосел**, адвокат у Доњој Стубици;

22) *Врбовац:* **Буде Будисављевић**, уредник „Српског Кола" у Загребу;

23) *Глина:* **Никола Ерцеговац**, окружни прото у Глини;

24) *Петриња:* Др. **Лав Мазура**, адвокат у Загребу;

25) *Костајница:* Др. **Богдан Стојановић**, адвокат у Загребу;

26) *Крапина:* **Стјепан Церовац**, жупник у Радобоју;

27) *Клањец:* Др. **Јосип Реберски**, адвокатски кандидат у Загребу;

28) *Златар:* **Аурел Рауер**, властелин у Белцу;

29) *Бјеловар:* **Милан Ројц**, ум. одјелни предстојник у Загребу;

30) *Херцеговац:* **Јосип Кшепелка**, посједник у Кончаници;

31) *Чазма:* **Антун Кешер**, адвокат у Чазми;

32) *Крижс:* **Фран Евгеније Петреновић**, капелан у Сиску;

33) *Св. Иван Жабно:* **Мато** пл. **Шкриљар**, ум. подмаршал у Загребу;

34) *Крижевци:* **Ђуро Копач**, посједник у Драганићу;

35) *Новиград:* **Перослав Љубић**, уредник „Хрватских Новина" у Вирју;

36) *Новска:* Др. **Милован Жанић**, адвокат у Новој Градишки;

37) *Нова Градишка:* Др. **Александар Бадај**, ум. одјелни предстојник у Загребу;

38) *Дарувар:* Др. **Мато Латковић**, адвокат у Дарувару;

39) *Пакрац:* Др. **Миленко Марковић**, адвокат у Пакрацу;

40) *Пожега:* Др. **Владимир Турковић**, велики посједник у Кутјеву;

41) *Брод:* **Стјепан Коренић**, пребендар у Загребу;

42) *Гарчин:* Др. **Светимир Корпорић**, адвокат у Броду;

43) *Вировитица:* Др. **Отон Гавранчић**, адвокат у Вировитици;

44) *Слатина:* Др. **Петар Белобрк**, адвокат у Бјеловару;

45) *Доњи Михољац:* Др. **Фрањо Пољан**, тајник хрв. слав. господарског друштва у Загребу;

46) *Нашице:* **Вечеслав Вилдер**, уредник „Хрватског Покрета“ у Загребу;

47) *Валпово:* Др. **Иван Лорковић**, главни уредник „Хрватског Покрета“ у Загребу;

48) *Даљ:* **Шандор Поповић**, посједник у Осијеку;

49) *Вуковар:* Др. **Иван Палечек**, адвокат у Вуковару;

50) *Шид:* Др. **Фрањо Бенешић**, адвокат у Илоку;

51) *Илок:* Др. **Гавра Манојловић**, свеуч. професор у миру у Загребу;

52) *Митровица:* Др. **Душан Поповић**, адвокат у Загребу;

53) *Ириг:* Барон **Јосиф Рајачић**, надзорник срп. народно-црквених добара у Карловцима;

54) *Карловци:* Др. **Владимир** пл. **Николић-Подрински**, ум. подбан у Загребу;

55) *Шимановци:* Др. **Светислав Поповић**, адвокат у Земуну;

56) *Винковци:* Др. **Густав Гај**, адвокат у Јастребарском;

57) *Церна:* **Мишо Кутузовић**, посједник у Гундинцима;

58) *Бошњаци:* Др. **Живан Бертић**, адвокат у Земуну;

59) *Слуњ:* Др. **Хинко Хинковић**, адвокат у Загребу;

60) *Дуго село:* **Миро Манце**, управитељ штедионице у Дугом селу;

61) *Велика Горица:* **Грга Тушкан**, посједник у Сиску;

62) *Нови Мароф:* **Ватрослав Петровић**, обртник у Мађареву;

63) *Вишкупец:* **Славко Гашпарац**, адвокатски кандидат у Загребу;

64) *Моровић:* **Ђорђе Ђурић**, ум. шумар и посједник у Мајуру;

65) *Мартинци:* **Стеван Чучковић**, надмјерник у Митровици;

66) *Стара Павова:* **Никола Петровић**, велики посједник у Ст. Пазови;

67) *Нуштар:* **Раде Пауновић**, велепосједник у Вуковару;

68) *Хртковци:* **Гига Јовић**, парох у Карловцима;

69) *Копривница:* Др. **Иван Лорковић**, гл. уредник „Хрв. Покрета“ у Загребу;

70) *Сењ:* **Гвидо** пл. **Хрељановић**, кр. потпуковник аудитор у миру.

За изборни одбор коалиције:

Грга Тушкан. Др. *Богдан Медаковић.*

Упуте за изборе.

Било је то 1908. године, кад је бан Раух изборе водио. Довео је на изборе војску. Како је био луд и пуст сам, мислио је да ћемо бити такови и ми, па да ћемо о избору правити нереде и тако дати прилике војсци, да пуца у нас и растера нас са биралишта. Ала би он волео да се тако десило! Стало је таковима до наше крви. Они би је пролили море, кад би могли за један ћеф свој!

Но ако њима није стало до крви народне, стало је нама. Јер вриједија је за нас глава једног српског ратара, него стотине глава велике господе као Раух што је. Од њих нам само зло долази, с те стране нас нигда сунце огрејало није. А од ратара наших зависи будућност народа.

Зато смо ми онда саветовали народ да мирно оде на биралиште, мирно да гласа и враћа се са гласања. То чинимо и сад, јер и сад ће бити на биралиштима и војске и жандара. Ни с чим се не треба дати изазвати на нередо, ни с чим друге изазивати. Можда ће они подмитити рђаве људе да вас драже и изазивају. Ви ћутите или им се смејте само и вршите мирно и без бриге свој српски народни посао.

Нека просто пуцају од једа, кад виде како сте свесни, озбиљни и као каква војска дисциплину (строг ред) држите. Па и јесте војска, народна војска, која се бори за права ове измучене земље и народа у њој.

*

Знамо да су вас многе облетали чиновници да им обећате гласати за мађарона, да су неки од вас и потписали да ће гласати, само да се отресу напасти невиђене. Немојте мислити да вас веже обећање или потпис. То није меница. Сваки чиновник, који то ради, крши закон о слободи избора и кад би ви хтели

сведочити, он би дошао зато у тамницу. Такови чиновници, који крше закон и своју заклетву и присиљавају људе да им обећају глас, заслужују да им се пљуне у образ, а не да се држи реч, силом изнуђена. Према лоповима нема задане речи. С лоповима се поступа као с лоповима а не као с људима. Без обзира на оно што сте им рекли, гласајте онако како вам наш српски и народски осећај и дужност заповеда.

*

Право гласа је ваше право. И зато закон брани то ваше право, као и свако друго право: као посед, власништво и т. д. У §-у 3. „Закона за заштиту слободе избора" од 1907. г. стоји да ће бити кажњен са затвором од 8 дана до 2 месеца свако, ко понуди, обећа или даде изборнику или његовој својти каквоо мито за то да гласа или не гласа за неког или да не гласа ни за кога.

§ 4. тога закона одређује затвор од месец дана до шест месеци за онога, ко претњом или силом нагони неког да гласа или не гласа за некога.

§ 9. каже, да ће бити кажњен сваки чиновник са затвором од три до четрнаест дана, који употребљује свој чиновнички положај и углед на то, да изборника наговори, нека гласа или не гласа за неког кандидата.

§ 12. одређује да државно одветништво мора прогонити због оваквих дела, чим сазна за њих, дакле и без посебне пријаве, а камо ли ако се пријави.

*

По новом изборном реду мора сваки изборник имати исказницу. Њоме му потврђује котарска област, да је изборник. Исказнице издаје котарска област, а у градовима градско поглаварство. Достављање исказница у кућу може се поверити и општинском поглаварству. По закону мора се послати исказница сваком изборнику, на ноге у његову кућу најкасније два дана пред изборе. Дакле, најкасније 25. о. месеца мора сваки изборник имати исказницу у кући. За сваку исказницу мора на достависци бити потврђено, да ју је изборник примио. Јер друкчије би власт могла рећи, да је исказницу предала, и ако то није учинила.

Коме исказница није у кућу достављена до 25. о. м., има право лично тражити од котарске области или градског поглаварства, да му изда исказницу. Два веродостојна сведока морају му потврдити пред области да је то баш он главом. А може и без сведока доказати да је то он сам главом (доказати своју истоветност) исправама, рецимо, потврдом свога општ. поглаварства. Друкчије му неће кот. област дати исказнице.

И на сам дан избора могу се код области за време уредовних сати извадити исказнице. И тада мора изборник доказати своју истоветност са два сведока или исправама. Ако ко изгуби исказницу, мора му област издати другу.

Изборник може и без исказнице доћи и гласати, ако два члана изборног дотично гласачког одбора потврде да је он главом тај изборник. Но могу у одборима бити сами мађарони, па ће рећи да вас не познају, и ако су вам комшије и ви нећете моћи гласати.

Зато нека свако себи прибави исказницу, па је без бриге.

*

Код прошлих избора у Угарској Куен је у многим котарима наредио војсци и оружницима, да не пуштају у место изборно изборнике из оних села за која је знао да су против њега. Могло би то бити где и код нас. Боље је да то унапред знамо. Треба зато да изборници буду спремни на све. Ако вам закрче пут, а ви вичите: „живео" влади и мађаронском кандидату и реците да нећете гласати за владина човека, па ће вас пустити. А кад дођете на биралиште, гласајте за кандидата коалиције. Човек се мора свему довијати онде где се не поштује и крши закон. Сили може доскочити само једнака сила или лукавство, мудрост. Па будимо мудри као змије, како је рекао Христос.

Ако има стаза и путељака, којима се може проћи слободно, ви се туда провуците до биралишта. Умијете ви то, јер вас је свака невоља у животу извежбала.

Избори.

У Моровићу захвалио се на кандидатури парох Илија Шумановић. На његово место кандидира С. с. с. и срп.-хрв. коалиција умировљ. шумара и посједника **Ђорђа Ђурића**, који живи у Мајуру, а родом је из Илинаца.

Ми најтоплије препоручујемо изборницима Ђорђа Ђурића, човека народног, доброг економа, човека храбра и јуначна. Храброст своју, као прави Сремац „гуја љута" показао је он најбоље, док је био невин годину дана у тамници загребачкој ради велеиздаје. Није дао газити по себи у затвору, борио се јуначки са надзорним особљем и суцима, кад су „велеиздајнике" кињили. Једаред су стражари бајонетима пошли на њега а тамничар с револвером, али он није хтео узмаћи од свога права. Такав ће умети и смети бранити и права народна, и права ове земље у сабору, буде ли изабран.

Живео Ђорђе Ђурић!

У Хртковцима кандидира С. с. с. и коалиција на место пређашњег посланика д-ра Васе Вукадиновића карловачког свештеника **Гигу Јовића.**

Чујемо да се румски престојник Новаковић правио пред нашим људима као неки самосталац и коалиционаш, те су обећали њему гласове. Но то није истина. С. с. с. и коалицији не треба људи који су служили као робови и леђа превијали и пред Куеном, и пред Ракоцајем, и пред Раухом. Зар ће такав престојник смети у сабору радити против воље велике господе, устреба ли? Такав који цела века није ништа радио до кичму сагињао пред силницима. Томе је клањање прешло у ћуд.

Гласајте дакле сви за поп Гигу Јовића из Карловаца.

У Нуштру кандидира С. с. с. и коалиција **Раду Пауновића,** великог поседника из Вуковара.

Позивамо све самосталце да пораде из све снаге за његов избор.

Слушани! Хрватско-српска коалиција кандидира у вашем котару д-ра Хинка Хинковића, славног бранитеља Срба на велеиздајничком процесу.

Дођите сви листом на избор и гласајте за њега. Зар нете пустити, да вам свијет у лице баца ријечи: Нико незна бити тако незахвалан као Срби. Гле, како захваљују ономе, који је мјесеце и мјесеце пером и ријечи својом лијепом бранио светиње српске од злотвора српских?

На ноге сви до једног у петак 28. о. мј. у Слуњ, да дате глас д-ру Хинковићу. Тај петак нека буде црни петак непријатељима наше отаџбине.

У Сењу кандидује коалиција потпуковника у миру Гвиду пл. Хрељановића.

Сви Срби дужни су за њега гласати.

Нарочито упозоравамо Србе из Брињ, да пораде колико год могу за кандидата коалиције.

Д-р Иван Лорковић, уредник „Pokreta" у Загребу истакнут је за кандидата српско-хрватске коалиције у Копривници.

Срби из изборног котара копривничког! Дођите у петак 28. о. мј. у Копривницу и гласајте за нашег пријатеља д-ра Ивана Лорковића.

Шварцова хвала. Мађаронски кандидат за даруварски котар д-р Шварц хвалише се, како је већ досад купио 200 Срба изборника, који да ће гласати за њега, и до избора да ће их још купити.

Он мисли да су Срби овчије кожице, које купују његова браћа по крви и племену.

Срби, покажите му да сте људи а не кожице овчије!

Гашо Девић прича, како му је ипак скупо поткупити све изборнике! Зато ће он, вели, у сваком селу платити добро два-три кортеша, па ће ови за њега радити као луди. Сељани, вели он, и боље вјерују својим људима, него ли мени. Њима ће бити доста и која крупица.

Пазите, дакле, на оне који вам много говоре за Гашу. Прилијепиле им се за прсте Гашине паре, па би ради да се за ваш образ прилијепи срамота. Одбијајте од себе продане душе.

Лажан стид. Из Срема нам јављају ово: У неким задругама има повише чланова право гласа. Па сад многи говоре како им је мрско ићи гласати пред господара куће, срамота их је упоредо са старешином, са старијим ићи на избор.

Чудимо се овоме. Зар је срамота ићи вршити своје право, зар сме бити срамота ићи и дати свој глас за добро народа и отаџбине? Шта би рекли оном Србину пред 500 година, који би на позив цара Лазара, да дође на бој на Косово казао: Е, ја бих отишао али иде старешина моје куће, па ме је срамота?

Ко би му веровао? Свако би рекао: А шта ту причаш и измотаваш се. Стид те је тобоже. Бојиш се ти соколе, у том грму зец лежи. Срамота је красти, варати, не поштовати старијег, зло радити, а не борити се упоредо или и пред старијим за отаџбину. Тако реците онима који се изговарају на тај лажни стид.

Са Илове. Према записима и пописима, што их европске државе праве, установљено је, да су оно најнеобразованији и најзапуштенији народи, где се најмање сапуна троши, и где има много Жидова. Јер што је један народ глупљи и непросвећенији, то се у њему више множе и богате Жидови.

У богатој и просвећеној, великој и пространој Енглеској, Француској, Немачкој, па у Швајцарској, можеш са лампашем да тражиш Жидова, да га нађеш. Јер тамо је сељак просвећен, писмен, паметан, — тамо не може Жидов да се богати. А он бежи одатле, где то не може. Јер њему није доста да живи, он хоће да буде богат.

Ми нисмо истина овако напредан народ, али не спадамо ни међу најгоре. Има у нас доста крајева, где не може Жидов даље да дотера, него до крамара или бирташа.

Но нема тога српског краја, где би Жидов у нашем народу могао да дотера до каквог угледа, части, да их народ изабере за вође своје! Тако шта не познаје историја српског народа.

То их пече, и зато нас они мрзе!

Стога се скупила чета њихова и заклела се да ће доказати, да има ипак један глуп српски крај, који ће Жидова изабрати за свог вођу, на место Милоша и Марка!

У ту сврху одабрали су два наша котара, с овај крај и с онај крај Илове: Гарешничко-Грубишнопољски и даруварски котар, као да је то најглупљи део српског народа, који ће за чашу „паликаре“ чак и Жидова изабрати за свог вођу, за свог посланика у сабору.

И послаше у та два котара „Poldiku Singera“ и некаквог Шварца!

Па чуј српски роде! Приповедају нам, да се чак нашло 2—3 Србина, да се чак нашао један Србин из Тројеглаве у даруварском котару, који је уз чашу „шпиритусаре“ надзрављао кандидату Шварцу. Авај Србе, мој несретни роде!

Устај царе Душане! да видиш потомке твоје, да видиш госпоштију српску, како у нераду у теревенкама банчи а напуштени народ, омамљен „паликаром“ жидови *на Косово воде*. Устај! да видиш потомке твоје, да их прокунеш, да им се семе утрне, да не сраморе светлу, сјајну и славну успомену твоју! **Србин.**

Мађаронски чанколизац.

Макар колико ми били свјесни, напредни и сложни, никад нећемо бити сви такови. Увијек ће се међу нама наћи изузетака. У сваком житу има кукоља бар зрнце, међу најбољим људима наће се бар један изметак.

Миле Митрић, Миле Ђорић, Ђуро Јовановић били су оптужени на смрт, јер су се борили за своју отаџбину, за светињу нашег језика, за права народна. И пред Рауховим судом оком нису тренули. Да су им на тањиру донијели слободу и благо не знам каково, не би се изневјерили своме. И било би још много таковних ратара, да су били ухапшени. Наопако, да су њих три сами.

Али било је и оних друге врсти, као Бусић, Турајлић и други.

Тако је и сад код ових избора. Има их који се ни с чим не даду навући на мађаронску страну: ни глобама, ни пријетњама, ни новцем, ни пићем и јелом.

Али има и оних друге врсти.

У вргомоском котару има баш доста сујесних ратара. Али има и оних несвјесних.

Пред два дана добили смо писмо од једног ратара. У том писму пише нам он, како ратар Никола Ц. из Брњавца или Сл. Поља говори:

— Ја ћу гласати за Девића Гашу, јер ће ми платити паприкаш. Зашто би ја био за Буду Будисављевића, кад није био вртан да ми паприкаш плати макар једанпут до сад.

Е, па кад је тако, пријатељу Никола, а ти гласај за Девића.

Христос је био син божји, па се нашао Јуда и продао га за 60 круна. Зашто ти, Никола, не би продао своје отаџбине за 60 филира. Бог је већи него све на свијету, него сав свијет, па га је Јуда прошецовао на пуких 60 К.

Додуше, мало је један чанак паприкаша за једну краљевину. Али ниси ти сам. Биће их још по земљи, који ће за чанак паприкаша одрећи се права ове земље. Кад би паприкаш из тих свију чанака сасуо у једну посуду, мјесто у ваше провађене трбухе, накупило би се тога доста, можда и једна каца од 50 котлова. Помисли, Никола, 50 котлова паприкаша. Ала се то пуши и мириши! Па да су избори још сваке недјеље, ти би продао и задњу длаку са главе своје и свију твојих!

Па кад си већ такав, Никола, онда не радиш паметно. Ти би се могао хранити бар годину дана сваки дан паприкашем, да учиниш овако:

Чуо си ваљада како оно цигани у сваком селу крсте дијете по једанпут, и то у свима хришћанским вјерама ако могу наћи кума, да га дарује. И заслуже тако нешто. Тако би могао и ти. У свијету има сијасет вијера, па да заћеш и прелазиш из једне у другу. Попови би те свуда хранили паприкашем и појили вином. Хранио би се на понеким мјестима боље него твој Гашо Девић.

Рашта би ти сушио зубе у Брњавцу, кад ти је могуће да кусаш као један по један.

Кад нешто радиш, онда ради то људски. Кад си почео да за паприкаш тргујеш својим образом и душом, онда тргуј на велико. Зашто да будеш ситничар и грошићар, кад можеш бити „велетржац“? Зашто да будеш чанколизац само мађаронски, кад можеш бити чанколизац свјетски. Напријед, дакле, соколе српски! Српски народ има славних пјесника, јунака, учењака, зашто не би имао и славних чанколизаца? Кад смо славни, да будемо у свему славни. Па дед, прослави свој народ и племе, пријатељу Никола. **А**

Народу пред изборе.

Душмани се љуто роје,
Тешко оном који дрема!
Србадијо, очи моје,
Зар не видиш шта се спрема?
Зар не видиш, како су се
Жиле твоје отвориле,
А отровни црви хоће,
У крв твоју да умиле!
Зар не чујеш где те зову,

Да сам себи копаш гроба!
А над тобом анђ'о виче:
Сад се прени, још је доба!
Још у теби срце куца,
Још у теби снага бије,
Још те многи у сну преза,
Кад се сети Србадије,
Још на твојим грудма стоји
Амајлија против врага,
Још у твојој слози лежи
Твоја срећа, твоја снага.
Ал' зашто се злотвор смеши?
Зар не чујеш, е ти с' руга,
Да ти нисн кадар скупит'
Саборскијех својих друга,
Саборскијех својих брата,
Од једнога соја крута,
Што ће рећи: „Натраг кривдо:"
По тисућу тисућ' пута.
У које је једна воља,
Једна душа задахнута,
Што ће кликнут': Не дам ти се!
По тисућу тисућ' пута
Храбра дружба твојих тића,
С једним духом и жељама,
Од једнога жарког огња
Од једнога љутог плама;
Па да буду једна гласа,
Да соколи буду сами,
Да ни један, — *баш ни један*
Образа ти не посрами;
Да удариш темељ срећи,
За којом ти душа жуди,
Да и душман мора рећи:
Бе, аферим, *то су људи!*
Да ти образ буде дичан,
К'о што ј' икад можда био, —
Ај, а то се лако може,
Ти то можеш Србадијо.
Све то може сложна воља —
Дед', покажи то гробару,
Па да таки с душе спереш
Старе грехе, клетву стару.

† Змај Јован Јовановић.

Бој на Лозници.

1810.

— Наставак —

У граду су до три војеводе:
Прво јесте српска војевода
Од Лознице Богићевић Анто,
А друго је српска војевода
По имену Милош од Поцерја,
А треће је српска војевода
Ја из Шапца Бакал Милосавс.
Трчи Анто по бедену граду
Ка'но соко по јелову грању
По бедену порећа барјаке,
А Србине мене на бусије;
Виче Анто грлом биједијем,
Виче Анто, кђ да соко кликне,
Око себе Србадију храбри:
„О Србини, не бојте се, браћо!;
Пун'те пушке, а туците Турке
Нек је Турак' сто хиљада војске,
Нас у граду двадесет стотина,
Нека знате, разбићемо Турке.
Не жалите праха ни олова,
У мене је за доста џебане;
Да ложимо три мјесеца дана,
Да ложимо војску би грнјали:
Џебане нам нестати не може".
Стоји цика српскијех пушака,
Јаук стоји око град' Турака;
Црвен пламен свезан је за небо
А од оне ватре из пушака.
Бој чинише три бијела дана:
Ни престаше, нити сна имаше,
Ни сједоше, ни ђеба једоше,
Нит' стадоше нити воде пише,
Нагло Турци на град ударају,
Ништа Турци успрегнути неће.
Бре какав је Поцерац Милошу,
И какав је Бакал Милосаве.
Прије би се они помамили,
Него ли се Турцима предали.
Иалијеће Поцерац Милошу,
Излијеће на горњу капију,
На ђогату коњу крилатоме,
Па он сијече Турке око града;
Ту се Милош не зна уморити,
Док под собом коња не озноји;
А кад ђогат под њиме сустане,
Он се онда ев' у град поврати,
Ђога сјаше, дората узјаше,
Све једнако Милош с'јече Турке,
Јер се Милош не зна уморити.
С другу страну на долњу капију,
Иалијеће Бакал Милосаве
На јагрзу коњу великоме,
Па сијече Турке око града,
Док под собом коња не умори;
Кад јагрза у пјену учини,
Тад се с коњем он у град поврати,
Једног сјаше а другог узјаше,
Па једнако он разгони Турке.
Ко ће сили божјој одољети?
Кол' побити све цареве Турке?
Све једнако бојак без престанка:
Нити знаду кад им данак прође,
Данак прође, кад ли ноћца дође:
Све једнако магла од пушака.
Дан четврти кад је освануо,
Ев' пошета Богићевић Анто
По Лозници по бедену граду:

Анто гледа свуда око града,
Јесул' Турци ишто узмакнули;
Турци нису ништа узмакнули,
Већ се граду ближе примакнули.
Кад то виђе Богићевић Анто,
Препаде се Богићевић Анто,
Па процвили из грла бијела,
Цвили Анто како љута гуја,
Како љута гуја под каменом,
Вели Анто „Јао моја мајко!
Мили Боже! Што ли ћу ти јако?
Сад ће Турци Лозницу узети,
Ми војводе главе погубити.
Сиротиња муке допаднути;
Ја не жалим нит' се тога страшим,
Ми војводе што би изгинули,
Али што ће наше јадне душе?
Душе наше видет' божјег лица?
Сиротиња с нас муке допада."

(Наставиће се).

Порука ратара из Баната.

Један наш претплатник из Баната, ратар, пише за опомену нашим ратарима пред изборе ово:

„Хоћу, браћо, да вам напоменем уз коју ћете странку бити и која странка води народ на спасење. То је Српска самостална странка, која је толико страдала за народ. Она води народ у напредак, а не у ропство и пропаст народну, као странка мађаронска.

Пазите, браћо ратари, да због лудости и лакомости и плашљивости своје не дочекате, да вам се у туђем језику управља и суди, као код нас, где ратар човек ништа не разуме од онога што му се заповеда или допушта, или суди, па због тога страдава или за сваку ситницу адвоката плаћа. Не знате ви још какова је то невоља, кад се у туђем језику државом управља. А не будете ли држали уз оне што бране ваш језик и право ваше земље, дочекаћете за сигурно да и код вас завлада туђи језик. Ето га већ на железницама. Кад се начне једном, онда се иде и даље.

Пазите, браћо ратари, да у рођеној земљи не постанете ви туђини, за које ни пута нема, а камо ли какова већег права, да не дочекате да вас с пута терају, како се код нас догађа. Да вам причам нешто што се у истини догодило:

У Великом Бечкереку сусрео се Србин с Мађаром с колима. Србинова кола пуна терета, а Мађарова празна. Мађар виче:

С пута, Рац!

Србин ће њему:

— Моја су кола с теретом, а ваша празна, па што да свраћам с пута.

Мађар ће опет њему:

— Рацима има пута само у Србији. Овде у Мађарској нема за Раца пута. Овде је пут само за Мађара. —

Не заборавите на то све, браћо, кад будете гласали, јер ако заборавите на то, заборавиће и на вас Бог и срећа. И Бог каже у Јеванђељу: Куцај и отвориће ти се, ишти и добићеш. Тражите и ви своје право. Ако не будете сами тражили свога, неће вам богме нико сам од себе дати. Тешко људи дају и кад се иште, а поготово Мађари. Кад се не иште, не даје нико ништа.

Банаћанин.

Шта се збива у нас и у свијету.

Из Америке, из мјеста Conway послао нам је Перо Станивуковић 10 К, као годишњу претплату за два претплатника.

Срдачно му захваљујемо.

Српском насљеднику пријестола краљевићу Александру пошла је болест на боље. Пред три дана био је у великој опасности да неће остати жив. Краљ Петар је дан и ноћ проводио уз њега, плачући у великој тузи. Уз њега се налазио и краљевић Ђорђе. Народ у Београду непрестано је очекивао вијести о болести пред двором. Страни дворови распитивали су непрестано за његово здравље.

Подјела Перзије. Изгледа да су се Русија и Енглеска споразумјеле, да подијеле државу Перзију у Азији. То је држава двапут већа од наше, али становника у њој нема ни пети дио. У Перзији већ неколико година владају нереди, међусобне крваве борбе, буне. Због тога страда трговина енглеска и руска. И сад су ове двије државе запријетиле влади перзијској, да ће у Перзију увести своје војске, нека начине реда, ако то не учини сама перзијска влада у року од 3 мјесеца. Уђе ли руска и енглеска војска унутра, неће ље ни изаћи своје воље ван.

Царевина Њемачка, Турска и наша држава противе се овом, веле да се тим дира у њихове интересе.

Лукени се убио. Пред 12 година убио је анархиста Луиђи Лукени нашу краљицу у граду Женеви, како је то познато читаоцима нашим. Како у Швајцарској нема смртне казне, осуђен је био на доживотну робију у самици. Покушао је од тада неколико пута да се убије, али су га увијек у том омели. Неки дан ухвати зготу и објеси се о свој појас на решетку прозорску.

Не светите се нама.

Из једног села у Славонији непрестано су нам се тужили сељаци, како не добивају „Српског Кола" и кривили су нас. Један је чак био толико неправичан и опор, па нас је изгрдио у писму, да **варано** људе, јер новац примамо, а не дајемо листа.

А ми би, да икако можемо, слали лист бесплатно хиљадама људи, нек само чита народ и освјешћује се. Нама је до тога, а не до добити, јер кад лист излази сваке недјеље, а стоји годишње само 3 К 20 ф. онда добити **не може бити.**

Дошло је дотле, да уредник листа није вјеровао онима што лист пакују и отпремају на пошту, мислио је да нису тачни у послу, па је **сам** главом лист отпремио на пошту за те сеоске. И опет је дошла тужба да лист није стигао. Опет грдње.

А шта је било? Неки дан добили смо писмо из тог мјеста, у ком нам пишу ти људи, да су нам криво чинили и моле да им опростимо. И ми смо били тачни и пошта је лист тачно отпремала. Али лист је пропадао код општине. Један претплатник нашао је свој лист у заходу код општине.

Тако је било у још једном мјесту, гдје су код општине франковци, па су лист бацали у заход.

Шта су сад урадили сељаци? У једном мјесту сложили су се да од сада за све њих шаљемо лист на учитеља, и то у једном пакету. Они ће долазити учитељу по лист, или ће им га он слати. Учитељ је господин па ће добивати уредно, јер с господином не смију као са сељацима поступати. То је боље и за нас, јер је мање посла и јер нас поштарина мање дође.

У другом мјесту нису ратари учинили тако, него су оставили лист, неће више да га држе. Мјесто да притисну општину и притуже се вишој власти, или мјесто да се сложе, па да и њима шаљемо лист на кога господина, они се свете нама, „Српском Колу", одузимају му потпору у претплати, убијају га. Куд нам душмани сметају, лист прогоне, деру и бацају, туд нас ето и они ометају у српском нашем раду.

Немојте, браћо, тако! Сложите се, ако вам код поште или општине пропада лист, да вам га свима скупа шаљемо на учитеља, или пароха, трговца, па вам неће пропадати. Ми мислимо да нема много господе на селу, која ће вас одбити, која неће пристати на то. Биће задовољнија и ви, а биће и ми безбрижнији.

Не светите се нама за туђу кривицу. **А.**

Одговори уредништва.

Ђ. Крајачићу у Клоштру. Ми смо од Вас 8. I. 1910. добили 2 К као претплату на лист *Србобран*. Али како нисте тачне адресе означили, лист се враћао. Кад сте нам 24. IX. ове године послали 1 К 80 ф. за *„Српско Коло"*, онда смо сазнали за Вашу адресу и уз „Срп. Коло" слали Вам и „Србобран" онолико за колико сте платили у мјесецу јануару. Сад више не шаљемо. Хвала Вам на Вашој љубави према „Српском Колу".

Н. В. Кош. у Б. Послали смо Вам опет број 37., 30., 31., 33., 38. и 39. Ми Вам лист редовно шаљемо. Није кривица на нама него на пошти или општини. Зар смо ми криви што пошта лист Николе Драгишића из Бенковца шаље у Буковић Вама? И нама је жао да не добијете сваки број „Срп. Кола", а особито зато, јер га тако волите.

Ј. Ш. у К. Ми нисмо добили од Вас новаца за те књиге. Послаћемо Вам у писму испуњену готову напутницу, па с њоме пошаљите нама новце, а ми ћемо Вам књиге купити и послати.

Божидару Ћорићу у Ремовцу. Онај што нуди земљу у 39. броју „Српског кола" зове се Јово Никић, а живи у Надину у Далмацији. Обратите се писмом на њега. Он ће Вам све јавити.

Свака птица своме јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога ванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства"**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивљу се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157. (Славонија). 1198

-- ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО --
У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врста 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве обљубљене и најгласовитије творионице **Ф. и Н. Ковражик из Простејова у Моравској**, и шиваћи стројеви су из најгласовитије фабрикате, „Пфаф" и систем „Сингер". За поврату и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на оброчно отплаћивање уз творничке цијене и обећавамо све поправке заслужујуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици.

Управа.

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**

Број 42. Загреб, у четвртак 21. октобра (3. новембра) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·80 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута упућују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 6. Писма се шаљу уредништу „СРПСКОГ КОЛА народног дјела". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Изабрани посланици.

Српско-хрватска коалиција.

1) **Српска самостална странка:**

1. Поп Пајо Обрадовић (Грачац).
2. Поп Перо Крајновић (Срб).
3. Др. Срђан Будисављевић (Брлог).
4. Светозар Прибићевић (Кореница).
5. Др. Богдан Медаковић (Плашки).
6. Васо Муачевић (Војнић).
7. Буде Будисављевић (Вргинмост).
8. Прото Никола Ерцеговац (Глина).
9. Др. Богдан Стојановић (Костајница).
10. Др. Миленко Марковић (Пакрац).
11. Шандор Поповић (Даљ).
12. Радивој Пауновић (Нуштар).
13. Никола Петровић (Стара Пазова).
14. Др. Душан Поповић (Митровица).
15. Ђорђе Ђурић (Моровић).

2) **Хрватска уједињена самостална странка:**

16. Проф. Др. Винко Кришковић (Госпић).
17. Др. Богослав Мажуранић (Селце).
18. Др. Еразмо Барчић (Бакар).
19. Др. Перо Магдић (Врбовско).
20. Др. Едо Лукинић (Карловац).
21. Густав Модрушан (Драганић).
22. Грга Тушкан (Сисак).
23. Др. Лав Мазура (Петриња).
24. Стјепан Церовац (Крапина).
25. Ј. Глојнарић (Преграда).
26. Др. В. Турковић (Пожега).
27. Др. Ф. Пољак (Доњи Михољац).
28. Др. Иван Лорковић (Валпово).
29. Др. И. Палечек (Вуковар).
30. Др. Божо Винковић (Вараждин).
31. Др. М. Новосел (Стубица).
32. М. Кутузовић (Церна).
33. Др. Ф. Бенешић (Шид).
34. Др. Владимир пл. Николић (Огулин).
35. Мирослав гроф Кулмер (Загреб).

Франкофуртимаши:

1. Ф. Хрустић (Загреб).
2. Стипе Вучетић (Перушић).
3. Драго Влаховић (Сењ).
4. Мато Полић (Слуњ).
5. Др. В. Хомотарић (Клањец).
6. Др. А. Хорват (Нови Мароф).
7. Др. С. Помпер (Нова Градишка).
8. И. Затлука (Вилићсело).
9. Др. В. Пребег (Брод).
10. Др. Јосип Франк (Криж).
11. Јурај Томац (Бишкупец).
12. Др. Ф. Милобар (Св. Иван Жабно).
13. Др. Т. Кумичић (Златар).
14. Драгутин Хрвој (Гарчин).
15. Фран Новак (Крижевци).

Милиновци:

1. Јерко Павелић (Карлобаг),
2. Ф. пл. Куфрин (Писаровина).
3. Др. Миле Старчевић (Св. Иван Зелина).
4. Др. Ђуро Балашко (Клоштар).
5. Стј. Загорац (Копривница).
6. Др. А. Павелић (Самобор).
7. Ц. Акачић (Иванец).
8. Др. И. Бањавчић (Јаска).
9. Др. Ж. Петричић (Огочац).

Сељачка странка:

1. Стјепан Радић (Лудбрег).
2. В. Ловрековић (Чазма).
3. Томо Јалжабетић (Новиград).
4. Др. А. Радић (Лугосело).
5. Др. Шуперина (Бјеловар).
6. Др. А. Радић (Вел. Горица).
7. Драг. Ковачевић (Новска).
8. А. Јемрић (Херцеговац).
9. Мато Бабогредац (Бошњаци).

Српска радикална странка:

1. Др. Алекса Ивић (Хртковци).

Изван странака:

1. Франо Супило (Делнице).

Мађарони:

1. Др. Никола Томашић (Загреб I.).
2. Левин Чаврак (Земун).
3. Др. Људевит Шварц (Дарувар).
4. Др. Драгутин Најман (Осијек II.).
5. Др. Антун Пинтеровић (Осијек I.).

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

6. Др. Фрањо Збјежовски (Слатина).
7. Др. Теодор гроф Пејачевић (Нашице).
8. Др. Фрањо Папратовић (Вука).
9. Др. Ловро Радичевић (Баково).
10. Фрањо Ристер (Рума)
11. Др. Гига Авакумовић (Ириг).
12. Јован Карамата (Шимановци).
13. Гашо Девић (Удбина)
14. Др. Фердо Шишић (Винковци).
15. Др. Владимир Николић (Мартинци).
16. Др. Лаза Секулић (Карловци).
17. Др. Фрањо Спевец (Вировитица).
18. Димитрије Бранковић (Илок).

Послије побједе.

Мађароне је народ на изборима побиједио. Бан је под сигурно био рачунао да ће код избора добити 36 својих људи у сабор. А добио их је само 18, упркос расипању новца и насиљима, којима се у много котарева служио.

Коалиција је дошла у сабор са 35 мандата. Српска самостална странка, коју је мислио прегазити, са 15. Ни остале странке, осим франковаца, неће подупирати владе, догод она хоће да иде трагом старих мађарона, попуштајући Мађарима.

И тако је српски и хрватски народ и по трећи пут од 1906. године викнуо јасно и гласно: Што је моје, то тражим од Угарске и нема силе која ће ми зачепити уста, да то не иштем. И народ ће ту ријеч рећи и по четврти, пети, десети, стоти пут, ако устреба.

А по свему, како сад изгледа, требаће. Бан нема него петину својих људи у сабору. Коалиција га неће помагати, јер хоће да оснује јаку мађаронску странку, јер тражи од нас Срба, да распустимо своју странку и утопимо се у његовој странци, јер није одржао својих потписаних обећања, јер се код избора послужио силом гором него Раух. Кад би код нас воља народна одлучивала, као у другим сретним земљама, бан би се сад морао захвалити, јер је потучен на изборима. Али код нас се слуша народна воља тек онда, кад виде да волимо помријети, него одрећи се свога, кад виде да нас баш не могу те не могу сломити.

И зато ће ускоро бити и други избори. Ми то ваља да имамо на уму и да се спремамо за њих још боље, него за ове изборе. Јер, морамо признати: Нисмо се на доста мјеста право спремали. А да смо, избори би испали још горе по мађароне.

Од Срба није баш много изборника остало код куће, осим два три котара. Срби су у великој већини дошли свуда на биралиште. Али лпак приличан број има оних, који су остали иод куће. Ви који сте били на биралишту, који сте сад прокушани у борби, морате бити учитељи онима што су први пут изостали. Говорите им, како је то ружно не доћи тамо гдје се одлучује судба земље и народа, како је то лијепо и дично борити се за праведну народну ствар, како су и они дужни и морају доћи, кад дође до поновних избора. Наша војска мора бити на тима новим изборима још многобројнија, још чвршћа. Ми морамо мађароне притиснути на земљу да зијевну, да се никад више не придигну.

Спремајте се на нову побједу. То је прва ријеч, коју вам кажемо послије ове побједе, коју смо извојевали на биралишту.

Из ратарских писама о изборима.

Никада наши ратари нису и сами интересирали се толико за изборе, колико овај пут. То доказују и многа писма, која смо овај пут добили од њих.

Један млад ратар из Наудовца питао нас је, били он могао гласати мјесто свога оца. Кад смо му одговорили да не би, писао нам је како му је жао, што не може, па вели:

„Не би ми жао било платити за дан избора тежака, нека оре на мјесто мене код куће, само да ја имам право ићи на избор. И са мном би био један глас више за г. Гавранчића."

Из Миклеушке пише нам један ратар, како су тамошњи Срби ратари ишли сложно гласати против Јозује Франка, који је куповао своје људе. Па онда каже:

„Само је из Доње Влајничке Миле Балабан Симин, несретни Србин ишао читавих 8 дана прије избора кортеширати за Франка по свим селима. Молим вас метните ово у „Српско Коло", нека за његову срамоту сазнаду сви Срби".

Из В. Набрђа тражио је један ратар, да га брзојавно обавијестимо, за кога би они гласали, јер коалиција није у њихову котару поставила кандидата.

Из вуковарског котара један ратар писао нам је како се чује да њихов кандидат др. Палечек није вијеран коалицији, него да ће пријећи у банову странку. Он нас моли да му јавимо што је на ствари и вели:

„Ако је владин, ја не ћи дао гласа њему ни за које новце на свету".

Из опћине наудовачке пишу нам три ратара, како је жалосни српски свештеник Митровић из Гаћишта кортеширао за мађарона Спевца.

„То је један Мађар, а није Србин. Наопако је по нас Србе, што се он зове српски парох и што је међу нама Србима. Мјесто да нас упућује и води као прави поп народски, он још ради за мађароне.

Кад смо дошли влаком у Вировитицу, ту нас је дочекао парох Вељко Лукић из Борове, један честити и ваљани борац народни. Ту су били из цијеле пивничке опћине изборници и парох Лукић је помислио да ће ови изборници Срби сви бити за коалицију. Кад смо дошли биралишту према великој биртији или

гостиони, ту их је њихов начелник Деметровић повео све у биртију као марву. Ту их је напајао и гулашем хранио, само нека гласују за дра. Спевца.

Кад смо се вратили са биралишта и дошли на колодвор, ту је начелник Деметровић њих поређао уз шарампов, па их броји као месар волове, кад их хоће у вагун натјеривати. Још их питају Срби бирачи, који су гласали за коалицију из другијех села, куда ће начелник Деметровић са тима воловима без рогова, ели у Пешту, ели у Беч".

Из котара Лудбрег, гдје је изабран Стјепан Радић од хрватске пучке сељачке странке, пише један Србин ратар, како ни он ни други Срби ни су хтјели гласовати кад су видјели да нема кандидата коалиције. Онда вели, како су неки Радићеви изборници приговарали, што он не даје паприкаша и пића и мрмљали како је прије боље било на изборима, на то сам их ја, вели он, изгрдио, да су „очи на под оборили".

Узимамо ли простора у другом броју, донијећемо изватке и из других писама, да виде наши људи, који су још несвјесни, како се српски ратар нагло освјешћује. Ова су нам писма велика радост и нада, јер показују, да ће наш ратар све више ићи напријед у у својој свијести и да ће га све теже моћи сломити.

Бој на Лозници.

1810.

— Наставак —

Ту му дође Поцерац Милошу,
Крвава му сабља до балчака
И десница до рамена рука,
Сијекући око града Турке,
Милош тјеши Богићевић Анту:
„Ја мој брате, Богићевић Анто!
Немој тужит', не плаши Србова,
Еда Бога и Богородице!
Како смо се побили с Турцима,
Ево има шест година дана,
Ђегод смо се с Турцим' ударили,
Свагђе јесмо Турке разбијали:
Добре коње у срму облисмо,
У скерлет се чоху обукосмо,
Све од Турак' што смо добивали;
Еда и сад Турке разбијемо,
Од Турака шићар добијемо!"
Ал' бесједи Богићевић Анто:
„А мој брате, Поцерац-Милошу!
До сад смо се с Турцим' ударали,
Кад на Турке огањ оборимо,
Одмах почну Турци узмицати,
А сад Турци узмакнути неће;
Је ли бојак три бијела дана?
Је ли ово ватра без престанка?
Ништа Турци узмакнути неће,
Већ се ближе прикучују граду,
На Лозницу нагло ударају:
Сад ће Турци Лозницу отети,
Ми војводе главе погубити,
Сиротиња муке допаднути.
Слатки Боже! што ли ћу ти јако?"
Ал' ето ти Бакал-Милосава,
Крвава му сабља до балчака
И десница до рамена рука,
Сијекући око града Турке,
Бакал кара обје војеводе:
„Не будал'те, двије војеводе!
Ил' сте луди, ил' сте се препали?
Што се, болан, 'нако не владате,
Кô су с' старе војводе владале?
Ђе је вама дивит и хартија?
Што ви ситну књигу не пишете,
Не пишете, па је не шаљете
Б'јелу Шапцу, Лазаревић Луки,
Комендату од Шапца бијела,
Нек вам даде индат у Лозницу?
Другу пиш'те, Чупићу пошљите,
Трећу пиш'те шеру Парашници
Голом сину Зеки буљубаши:
Та они су на гласу јунаци,
Њих се боје сви Турци Бошњаци;
Ако нама од њих помоћ дође,
Нека знате разбићемо Турке".
Кад то чуо Богићевић Анто,
Та онда се пера осјетио.
Узе Анто перо и хартију,
Дркћу руке, писати не може,
Веће даде Поцерцу Милошу:
„Нај ти, побро, Поцерац Милошу!
Нај ти, побро, перо и хартију,
Књигу пиши, ја ћу говорити".
Узе Милош дивит и хартију,
Милош пише, а говори Анто.
'Вако Анто у књизи говори:
„Господару, Лазаревић Луко!
Ја из Шапца, српски комендате!
Или чујеш, болан, ил' не чујеш?
Или за нас хајеш, ил' не хајеш?
На Лозницу Турци ударили
И прве нам шанце освојили
И по њима адат поставили
(По бедену уђ'рили барјаке,
И у њима амаз проучили),
А Лозницу града опасали;
Нагло Турци на град ударају,
За беден се рукам' приватају,
Лозница се из темеља креће,
Хоће Турци Лозницу узети.
Да ти видиш, Лазаревић Луко,
Ја каква је сила у Турака!
И какви су коњи у Турака!
Још да Турци пију рујно вино,
Рујно вино јал' бистру ракију,
Би нагнали своје добре коње,
Би Лозници на беден скакали;

Ал' не пију вина ни ракије,
Па уздама коње пометају.
Дај нам индат до нећеље прве,
Ако ли нам не дадеш индата,
Ја индата до нећеље прве,
Када буде у свету нећељу,
Ја ћу Турцим' предати Лозницу:
Бранити се више не можемо".
Оде књига Шапцу бијеломе.
Учи књигу Лазаревић Луко,
Учи књигу, грозне сузе лије;
Другу Луко на кољену пише,
Те је шаље бијелој Лозници,
А на руке Богићевић Анти
И свом побру Бакал-Милосаву
И Милошу, крилу од Поцерја:
„Чујети ли, до три војеводе!
Браните се, не дајте Лознице
Ја у турске, у проклете руке,
Не дај града без велика јада,
Без пролјева крви од Србина;
Неће проћи три бијела дана,
Стићи ће вам помоћ са свих страна
Виђећете јада од Турака".
Оде књига бијелој Лозници.
Оде Луко друге књиге писат':
Прву пише, шаље у Љешницу
Ев' из Борка Симеуну кнезу:
„Симеуне, биоградски кнеже!
Не распусти биоградске војске,
У Љешници дочекаћеш мене:
Лозница нам у невољи цвили,
Ваља дават' индат у Лозницу
И српињске избављати душе
Од Турака из нечисте руке".
Другу пише, те Чупићу шаље:
„О Чупићу, Змају из Ноћаја!
Војску купи, хајде у Љешницу,
Лозница нам у невољи цвили".
Трећу пише, шаље Парашници,
Голом сину Зеки буљубаши:
„Голи сине, буљубаша Зеко!
Дед' устани и голаће крени,
Да си брзо у б'јелу Љешницу,
Лозница нам у невољи цвили".
Трећу пише, те Катићу шаље:
„О војводо, Катић Симеуне!
Деде крени твоје Прекодринце,
Ти си цаба господство добио,
Сад ћ' у тебе срећу окушати;
Да си брзо у Љешницу б'јелу,
Лозница нам у невољи цвили,
Онђе ћу те виђет' код Лознице,
Онђе ћу ти љебац поклонити".

(Наставиће се).

Русија.

Петар Велики. (Од 1689. до 1725.) Петрове новотарије.

Кад је Петар сврши са бунтовницима, почео је да уваћа у Русију новотарије, све оно што је по његову мишљењу било добро у западној Европи а од чега су се Руси туђили.

Започео је ваљштином Руса. Руси су тада изгледали као чуда: носили су сви листом дуге браде, дуге хаљине до земље с дугим рукавима. Племићи као и грађани и сељаци. Петар је отпочео са шалом. Кад су се једног дана скупили племићи око њега, он их прими лијепо, па прије са маказама (ножицама) једном па другом, и поодсијеца им сам својом руком браде и дугачке рукаве. Иза тога изда наредбу по свој земљи, којом забрањује носити одијела старинска, слична поповским мантијама, и браде. Ко хоће носити браду, дужан је плаћати велики порез. Он је хтио и по ваљштини начинити Русе сличне Европљанима. На улазима у градове постављени су били људи, који су поткраћивали одјећу и обревивали браду онима који нису хтјели слушати.

До тада су Руси жене држали као у харемима, ван куће на путу морале су крити лице као Туркиње. Петар то забрани и нареди да племићи и грађани присилно сазивају друштва (посијела), у којима су женске откривена лица са мушкарцима забављале се, играле, разговарале. Забрани да се пред царем пада на кољена, да се људи понизују у својим молбама на цара.

Како му је патријарха сметао у послу, он, по смрти његовој, укине патријархово достојанство. У Русији ни сад нема патријарха, него православном руском црквом управља Синод, збор свију владика, у ком, по одредби цара Петра, предсједава цар.

У исти мах Петар уреди стајаћу војску, морнарицу, устрои школе за официре, фабрике за лијеваће оружја.

Велика брига Петрова била је да се у Русији развије трговина и индустрија (фабрике). Први пут за њега почео се вадити у Русији угаљ из земље. Он се старао да се дигну фабрике стакла, да се ојачи и цигља пече по новом начину, да се устроје фабрике сукна, платна, свиларе; да се унапреди виноградарство; он је завео у Русију бољу, садању врсту говеда, коња, оваца, он је слао младе људе у Њемачку да се уче сточарству. Стотине младих људи слао је у Њемачку и друге државе на западу, нека уче занате и фабричке послове. И кад су се вратили кући, често је он главом држао испит с њима да види шта су научили. Показивао им је тада своје длановe, покривене жуљевима од тешког рада и говорио: „Видиш, брајко,

ја сам цар, па су ми длanови пуни жуљева. А све то зато, да вама дам примјер, па да барем под старост своју видим око себе ваљаних помоћника својих и слугу отаџбине наше". Осим тога довео је у Русију са запада небројено сваковрсних занатлија.

Кад је Петар дошао на владу, биле су у Русији само 33 фабрике, а за његове смрти биле их је 240. Толико је Петар урадио.

Области разних у Русији било је до Петра безброј, надзора ни прегледа никаква, крало се, варало, гулило, митило, није било реда никаква, није се знало ни ко пије ни ко плаћа. Све је то промијенио Петар, управу начинио једноставнију, смањио број разних области, свуда увео строг надзор, страшним казнама прогонио глобаџије и подмитљиве чиновнике. Није то било једаред, да је Петар, како је био стасит као оријаш какав, штапом млавио као марву генерале и губернаторе (велике жупане) којима се доказала подмитљивост. Чинио је то, гдје би ухватио такове чиновнике: у канцеларији, на путу, ма гдје.

Прије Петра школе нигдје оком да видиш. А за њега никоше школе за официре, за чиновнике свију струка, за инџинире, за попове и најзад школе за народ. Он је знао да је незнање оно што убија Русију, и упео се да учини како би га што више и што прије нестало.

Апотеке није видјела Русија до Петра. Чак се старао зато да се уреде баште у којима ће се узгајати љековито биље; његовим настојањем уређене су у Русији прве љековите баште.

Пусте крајеве Русије засељавао је народом из гушће настањених крајева и подупирао исељенике.

Волио је Русију више него себе, дјецу своју и ишта на свијету. Није било часа у ком није мислио о слави и о величини руског народа и Русије, није било ноћи у којој о том није сањао. За њега у животу није било мира и одмора, вјечити работник био је тај велики цар. Све је учио, све је сам радио, у све се разумио. И зато је морало све добро и велико испасти испод руке његове.

б.

Како се зарачунавају шумске штете?

(Код имовних општина).

Наш народ има сваки дан посла са шумским штетама, или да их прави, или буде пресуђиван, или исте утјерују. Ради се ту дакле о плаћању у готовом, а не зна баш нико, како се те шумске штете прорачунавају. Неко виче, да је једанпут за једна кола дрва платио много више него ли други пута, или да је платио далеко више него ли вриједи.

Овдје ћемо у главном упутити, како се те шумске штете рачунају и то једним рачунским примјером, те како у појединим случајевима за исту множину дрва плаћа се различито.

Прво је код шумских штета, какова се врст дрвета усијече, а познато је сваком, које су врсти боље и те се наравно најскупље плаћају. Те су цијене за поједине крајеве различите, већ према скупоћи дрвета.

Друго је у каквом се стању дрво посијече. За суво дрво плаћа се само онолико, *колико оно вриједи*, а за полусирово и сирово плаћа се више и то опет према томе, је ли дрво извађено из *гушће или ријеђе* шуме, из прве мање, а из друге више. Код ових случајева не плаћа се само оно, што сада то дрво вриједи, него се плаћа и оно, што би то дрво било порасло, да је још остало, док би за сјечу дозрело, односно, док би могло живјети.

Највише се плаћају оне штете, које долазе од кресања дрвета, без обзира на то, крешу ли се *сирове или суве* гране. То се често пута више плати, него ли да је осјечено читаво дрво.

Ево примјера.

Неко посијече 20 храстових дрвета, просјечне дуљине 10 метара, дебљине у средини просјечно 15 см. (6 цоли), што износи 2·36 куб. метара (кубика) грађе и 1 пр. метар огријева.

Рецимо, за је цијена грађе овако крупних дрвета по једном кубику 6 К, а један метар (слабо натрпана кола) огријева (облице) 2 К.

Колико ће платити за ово шумске штете?

1.) Ако су дрвета била сува, плаћа:

за 2·36 кубика грађе (по 6 К) 14·16 К
за 1 метар огријева (по 2 К) 2·— „

свега 16·16 К

(шеснаест круна и 16 потура).

2. Ако су дрвета сирова и извађена из *ријеђе* шуме, плаћа исто као напријед за сува, али још мора платити накнаду што би дрво још расло и што је шуму још јаче прориједио, а та се рачуна за грађу тако, да се мјесто кубика грађе рачуна кубик прве врсти огријева (најскупље), који би за растовину коштао рецимо 3 К, а за огријев се рачуна исто онолико, колико износи једанпут израчуната вриједност огријева. Дакле тај повишени износ биће према овом за горњи примјер овај:

за грађу 2.36 кубика (по 3 К) . 7.08 К
а за огријев 1 метар (по 2 К) . 2.— „

9.08 К

Овом износу 9.08 круна прирачуна се још

она вриједност дрвета 16.16 К, дакле плаћа се свега **25 круна и 24 потуре.**

3.) Ако су дрвета сирова и извађена из гушће шуме, плаћа се за *половицу мање* повишени износ од напријед израчунатога, дакле 4.54 К (половицу од 7.08 К), у којем случају плаћа за шумску штету ово: (4.54 К више 16.16 К) **20 круна и 70 потура.**

4.) Ако ли је пако неко са једнога дрвета накресао 1 посве пуна кола дрва (2 метера), платиће за шум. штету, ако је 1 метер по 2 круне ово: не плаћа 2 него 4 метера (двоструко) по 2 К метер или свега 8 К, колико износи и повишени износ, што је дрвету узео снагу за рашћење, дакле свега **16 К за једна кола дрва.**

Код кресања је свеједно, кресао сирове или суве гране, једну или више, увијек се рачуна оваквим начином.

Зато, када се већ праве шумске штете, треба се уопће клонити кресања или дирања у дубећа дрвета, а кад се хоће што дубеће посјећи, треба тражити што суво, преломљено, о од сирова само што из гушће шуме и лошије врсти дрвета (нарочито за огријев), па ће бити далеко мањи рачуни шумских штета.

П. М.

Шта се збива у нас и у свијету.

Све претплатнике молимо да нам пошаљу дужну претплату. Нека нам не убијају листа и нека нас не силе да их предајемо адвокату и трошкове да им правимо.

Послали су нам за „Српско Коло“ Лазар Келић из Јасеновца 4 К 80 ф. (3 п.); Стеван Радујковић из Липовчана 1 К 60 ф. (2 п.); Стојан Арбутина из Мајских Пољана 3 К 20 ф.; Дим. Дарићевић из Ст. Бановаца 80 ф. (1 п.); Ђуро Грчић, учитељ из Двора 9 К 60 ф. (6 п.); Глишо Пауновић из Пакленице 3 К 20 фил.; Станко Живковић из Г. Буковице 2 К 20 ф.; Павле Татарин из Липовчана 80 ф.; Гига Јовић, парох из Карловаца 80 ф. (1 п.); Чедо Петровић из Габоша 1 К 60 ф.; Српска Читаоница у Арачу 2 К 40 ф.; Др. Душан Тишма из Н. Сланкамена 3 К 20 ф. (претплатио једног ратара); Ката Балић из Д. Богићеваца 2 К и Петар Трбојевић из Обрежа 80 ф.

Свима од срца хвала!

Српском престолонаследнику Александру иде болест непрестано на боље. Због тога је у Србији овладала радост, јер је престолонаследник врло омиљен у свем народу ради своје доброте, вредноће и љубави према народу.

Како су се ратари узбринули били за њега и колико га воле многи, види се по том, што су многи ратари, који се тобоже разумију у лечење, слали на двор краљевски писма, у којима су препоручивали којекакве бапске сеоске лекове за престолонаследника, траве и врачке штокакове, јер да ће од тога прећи болест, „као да си је руком однео“.

Дабогме да ти лекови нису употребљени, али су краљу била мила та писма, као доказ бриге и љубави народне.

Наш прорачун. Састављен је прорачун заједнички за Угарску и Хрватску. Расходи су срачунати на 1 милијарду (хиљада милиона) 672 милиона, 457 хиљада и 302 круне, а приходи на 1 милијарду, 672 милиона, 507 хиљада и 129 К. Дакле, рачуна се да ће 1911. бити прихода за 49 хиљада 827 К више него расхода.

За Хрватску и Славонију одређено је 26 милиона и 750 хиљада круна, за нека 3 милиона више него до сад. Да смо били покорни и сагнули шију, не би ни то добили. Овако су нам као псима нешто добацили, да нас умире за час.

Из тога видите, како за нас нема среће, док не будемо самостални финанцијално, док ми не будемо сами купили своје приходе и распоређивали с њима.

Основане су Српске земљ. задруге у месту Вршац (четврта већ задруга) и Сефкерину у Банату.

Сретан им рад!

Наша браћа у Турској страдавају страшно. Пред кратко време спалила је војска турска цело једно село српско близу турске границе, а сељане, старо и младо, поклала. Многобројни Срби из пограничних крајева пребегли су у Црну Гору да спасу голе животе. Црна Гора је управила притужбу ради тога на све велике државе.

Овај број претрпан нам је разним материјалом, па не можемо нарочито о изборима доносити више ствари. То ћемо рећи у идућем броју и даље.

Јесам ли послао претплату ха „Српско Коло“?

Различите вијести.

Нове железнице. Идуће године почеће се у Хрватској са градњом железница: Вирје—Копривница и

Беловар—Гарешница—Грубишно Поље. Обе железнице врло су потребне за оне крајеве куд иду.

Број стоке у Европи. У *Немачкој* било је по задњем попису: коња, магараца и мула 4,356.000; говеда 20,631.000; оваца и коза 11,238.000; свиња 22,147.000. У *Француској* коња 3,648.000; гов. 13,950.000; оваца 18,881.000; св. 6,995.000. У *Енглеској* к. 2,152.000; гов. 11,719.000; ов. 31,750.000; св. 3,530.000. У *Италији* к. 2,188.000; гов. 6,210.000; ов. 13,875.000; св. 2,504.000. У *Румуњској* к. 872.000; гов. 2,589.000; ов. 5,889.000; св. 1,709.000.

Косци.[1])

Фију, фију, фућ, фућ. Косци косе,
а косе им звижде:
Фију, фију, фућ, фућ. Журе да покосе
Долове аги свом.
Ej косачи вр'једни, јесте ли уморни?
„Од сунца до сунца,
Од зоре до мрака —
Наше мишке снажне посо не умара,
А срце је тврдо — камен да запара".

Фију, фију, фућ, фућ. Косци косе,
а косе им звижде:
Фију, фију, фућ, фућ. Журе да покосе
Долове аги свом.
Људи, пријатељи, имал' што да једем?
„Просеног хљеба,
У тиквама воде,
Соли... то имамо —
За боље не знамо
Од како ходамо,
Намјернику сваком од свег срца дамо —
Ма и непријатељ био све да знамо".

Цика, цака, цок, цок. Своје косе клепћу,
ц'јело село јечи:
Цика, цака, цок, цок. А када поклепћу —
Удри ко и прије:
Фију, фију, фућ, фућ...
Од сунца до сунца,
Од зоре до мрака —
Њине мишке снажне посо не умара
А срце је тврдо — камен да запара.

Мећења. Васкрсије М. Обрадовић.

Говор ратара Јандрије Војводића из Срба.[2])

Мили наш брате заступниче! Ево дочекасмо дан избора, дан славе и побједе наше у нашем изборном срезу, у нади да ће, ако Бог да, у свој Хрватској и Славонији одјекнути слава наша народна, побједа наше уједињене српско-хрватске коалиције.

Ми који нијесмо изборници твоји, него присташе срп. сам. странке, дођосмо као мироносице гробу Христа Спаситеља, да тебе поздравимо, и поздрављамо те као човјека и Србина, којег изабраше испред 22690 душа. Сви ти желимо добро здравље, и непоколебиво јуначко држање на вис. сабору, осим рода кукавица који данас изостадоше као онај проклети Бранковић, којег српска историја по кукавичлуку позна. А ми данас, послије свих покушаја мађарских силника и невоља које претрписмо, осуђујемо оне који устегоше гласове и не дођоше избору — и нека их стид буде онога јединога брата Хрвата, што дође да даде глас свој теби борче српски. Али, Богу хвала, мало бјеше рода кукавичког, остадоше данас поражени, посрамљени и презрени од поштеног народа српског.

Сад нека знаду и силници и издајице, да ми нијесмо заведена странка, ни грчко-источни живаљ, ни православни Хрвати, ни велеиздајници, а богме ни њихови аминаши, него свјестан народ српски и остајемо. Зато, брате заступниче, свјесни изборници изабраше тебе испред нас свију, да нам чуваш наше законе, наше право, наше свето̀вине које нам наши намучени предѝји у аманет оставише, дадосмо ти моћ и снагу, а и свемогући Бог нека те благослови. Сад обрачунавајте са онима који нас мучише и муче, који наше чиновништво опремаше у Мусулинске Потоке и који нас подизаше на вјешала и т. д. Тешко је избројити оне неправде са којима нас мучише а камо ли претрпитих. Издајицама народа судиће народ и правда Божја а свјестан народ ипак славиће побједу истине, правде и слободе.

Живио наш народни заступниче!

Шта ћемо и куда ћемо са нашим ђацима. Богати родитељи збринуће лако своју децу, али што ћемо и куда ћемо са онима ђацима, који су сиромашни, који немају где и на чему да живу, који не могу на више школе, а здрави су и ваљани су, па заслужују, да се и за њих заузмемо, да их ишчупамо из јада, сиротиње и пропасти?

Све те ваљане здраве Србе ђаке од 12 до 15 година, који су макар основну школу добро изучили, препоручујте „Привреднику", који ће их све лепо упутити и добро удомити.

За ваљану децу, за коју се „Привредник" заузме, збринуто је — као што је познато — све, све од првог дана шегртовања, па док не стану на своје ноге, док не отпочну своје самосталне радње.

И нужни капитал — за отпочетак самосталне радње осигураће се тима питомцима, који су ваљани, па се држе у свему свога реда.

„Привредник" се заузима онда, да се према себи са ваљаним Српкињама и ожене.

Упућујте, дакле, увек и неупућене родитеље и неразумну децу и све Србе уопште: како ваљани људи своју срећу најсигурније постизавају, макар и сиромашни били. —

[1]) Ова пјесма у кратко али тако истинито и вјерно, да се срце од јада грчи, описује јаде и невољу јучу, у којој живе босањски кметови. Зато је и доносимо.

[2]) Овим говором поздравио је он послије избора народног заступника поп Перу Крајновића.

Одговори уредништва.

Николи Рудићу: „Српско Коло" шаљемо Вама и Адићу, рачунаће вам се од дана кад смо почели слати па до године истог дана. Јавите били боље било да на г. учитеља шаљемо. Овако ће вам се можда у општини губити.

Јовану Ковачевићу у Н. Слаћемо ми на Вас, док се отац не врати. Кад не би слали, могли би они од општине вратити и рећи: нема га. Драго нам је јако, што сте тако загријани за народну ствар и волите толико „Срп. Коло", да га гладни и жедни читате.

Мити Јездимировићу у Стапару. Послали смо Вам три броја на оглед. Претплата је на годину 3 К 20, на по године 1 К 60, на четвртину године 80 фил. Гледајте да нам нађете претплатника.

Милану Суваџићу и Лази Каролићу у Врднику: До краја године пошаљите нам сваки 70 фил., јер смо Вам послали и задња два броја.

Божидару Ћорићу у Ремовцу-Ђуловац. Одговорили смо Вам картом, али и овдје одговарамо да се власник оне земље зове *Јован Никић*, а живи у мјесту *Надин*, у Далмацији. Обратите се на њега.

Нове књиге.

Вертеп, написао *Коста Драгосавац* учитељ, цијена 20 фил. Штампано у Новој Градишкој код *Милинова Млађана*. У овој књижици лијепо је описан божићни обичај „вертепа" код Срба. Ту су пјесмице које пјева вертеп и говори који се говоре у вертепу. Препоручујемо књижицу народу.

ЖЕЛИТЕ ЛИ ДА ШТЕДИТЕ?

Онда немојте жалити, него одмах јавите једном картом вашу тачну адресу

I. СРПСКОЈ ИЗВОЗНОЈ ТРГОВИНИ

МАНДИЋ И КРАЈОВАН :: АБАЦИЈА

(ABBAZIA).

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Пајо Обрадовић:

„Резервирани котар" цијена Круна 1.—

Коста Мајкић:

„Борба чешког народа" „ „ 0·80

Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко

Наручују се упутницом.

Свака птица своју јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства"**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком,** те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивљу се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот,** моли она све **имућније Србе и Српкиње,** да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ,** како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе,** дакле нема **шприцања.** Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.

(Славонија). 1198

-- ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО --

У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве обљубљене и најгласовитије творнице **Ф. и Н. Ковар-жик из Простејова у Моравској,** и шиваћи стројеви су из најгласовитијег фабриката, „Пфаф" и систем „Сингер". За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на оброчно отплаћивање уз творничке цијене и обављамо све поправке засјецајуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици

Управа.

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 43. Загреб, у четвртак 28. октобра (10. новембра) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·80 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 франк. Појединчи бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута умећују, рачунају се једнаки.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уреднику „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Српска самостална странка у изборима.

I.

Ниједна странка у изборима није имала поднети толико прогона и силе области као с. с. с. Срби су некада сви, као и сада већина Сремаца Срба, били мађарони. Било је то све до 1906. године. Зато се бан Томашић и сада окомио свом снагом на српске котареве. И нигде није чинио оно што је чинио у њима: И глобе, и мито, и гошћење, и затвор и обећања, све је он то употребио, само да сломи Србе самосталце.

Помислите само на то, да су на Удбини били затворени адвокат д-р Никола Грковић, попови Милојевић и Грбић, трговци Чорак, Шакић и Милан и Пепо Чанковић; сељаци Вујо Смиљанић, Стево Вушић, Петар Илић, Раде Илић и Гавро Кнежевић и занатлија и трговац Дане Тртањ. Само село Јошан оглобљено је са 3.600 К. Општини Удбина одузела је влада 20.000 К већ дане потпоре. А шта се обећавало, шта су са сиромашним изборницима радили опћинска и котарска господа, па чак и жупан лички Белошевић и тајник жупанијски Седланић дошли су у кортешацију. Гашо Девић просуо је неколико хиљада круна.

И поред свега тога, имао је кандидат с. с. с. већину од 18 гласова и котарски престојник срушио га је тако само, што није пустио да тих 18 људи гласује, отерао их је са гласања!

У котару глинском били су затворени Јово Дерикрава, Никола Личина, Дмитар Груборовић, Јандрија Сарапа, Мићо Стамболија, Мишо Јовић, Адић, Шкиљо и други само да се застраши народ, па ипак је са 350 гласова већине продро „велеиздајник" прота Ерцеговац.

У Брлогу били су затворени правник Бранковић, изборници Ђуро Карлеуша, Стојан Нећак, Раде Огризовић, па чак и једно женско госпођа Миша Глумац. Ипак се вешатељ Срба Аранички простро по земљи колико је дуг.

А у Србу, Грачацу, Кореници, Плашком и Војнићу изабрани су самостални кандидати *једногласно*. Томашић ту није могао ни поставити својих кандидата.

Једино се Срем показао слаб. Два котара изгубила је С. с. с. својом кривицом, јер је у једном, хрватовачком поставила кандидата прекасно, а у другом мартиначком већина није хтела кандидата, ког је поставила странка, него другог. Око тог су се посвађали и несложни ушли у избор. Илочки котар изгубила је странка стога, јер су радикали код другог, ужег избора гласали великом већином за мађарона архимандрита Бранковића, а против самосталца професора свеучилишта Гавре Манојловића, који је због свог поштеног јуначког држања за Рауха онако страдао!

Али, нису се самосталци држали јуначки само онде, где су били српски кандидати. Они су такови били свуда где је био кандидат коалиционаш. Изузетак су котари Новска, Беловар и Нова Градишка. Ту многи самосталци нису дошли на гласање, изневерили су народну ствар, окренули леђа борби за наше светиње. Но, код лепог држања свију осталих ми лакше подносимо ову мрљу и љагу на свом образу. Можда ће и ови што изневерише бити застиђени, кад виде, како други нису марили ни што су глобљени, ни затварани, ни застрашивани, па ће и они други пут бити бољи.

Све ово заслуга је шаке народне господе и у велико већ освештеног српског тежака. Но о том у другом броју.

Народ је наша снага.

Г. Јован Бањанин, кандидат С. с. с. за котар удбински добио је од једног ратара из Дебелог Брда ово писмо:

„Ми, опћина Буниђ, а особито село Дебело Брдо, у великој смо тузи и чемеру што се не учини на Удбини 28-ог како је морало бити по гласању и по закону. Противници српског народа сметоше нам и не дадоше да се избор обави по реду, ман чинише свакојаке незаконитости, да такијех ни у Турској не смије бити. Ако гласа за Гашу Девића онај који нема ни образа, е, примљен је, ако гласа за Вас, да могу, Бог зна шта би из њега учинили. Али им то ниш не вриједи нити користи. Могуће мисле да ће с тијем Србе устрашити. Ту се варају љуто, јер ми, који нас је год био на Удбини 28-ог, сваки је чвршћи и сигурнији и

вјештији 99 пута, нег је био. Јер смо ми постали и родили се од онијех који су војевали и на коцу гинули, пак се нијесу дали газити. Дамо Богу божје, дамо и цару царево, а поданици смо цара и краља, пак зашто да немамо свога права нигђе, пак ни на Удбини 28-ог?

Али у будуће уфамо се, ако Бог да, добити своје право, јер ћемо га искати и храбри бити. Зашто вели пословица: Протрч зече још једном? Те и то: Ако би се овај избор незаконити срушио, јер се није по закону провео, а други за мало вријеме одредио, ми би се знали спремити и доћи на биралиште боље него прво. Сад су нас смели с исказницама. Имам добра свједока који ми каже да је село Козјан текар 28-ог по подне исказнице добило, да је изборницима старјешина текар тада исказнице уручио, кад је требало да су на избору!

Стеван Ћушић из Пећана био је затворен ни за што. Што је он крив, што су му они кућни нумер други у листине уписали? То није његова кривња, он је казао свој прави нумер, а они су га затворили и са њиме Дану Трћња са Удбине, што је гласао за Вас. Дане је у решту казивао Стевану да су му давали 40 К нека гласа за Девића, а он није хтио.

Два Дебелобрђанина гласовала су без исказнице, а то су Маниша и Алекса Чортан, а овијех другијех 18 да не могу гласовати! Какав је то закон и правица! Њихове незаконитости избројити се не даду и људи су се баш растужили и разневеселили због тога. Баш ми овај Стеван казује, како је својијем очима гледао из решта ђе су се порјечкала два човјека и мало да није дошло до неприлике на цести: један с Удбине, а други из Висућа. Онај што је гласовао за Вас рекао је ономе што је гласао за Девића:

— Ти несретниче! За кога си гласовао! За крмељавог Девића, коме капљу крмељи из очију као мајмуну што га воде Талијани. Ја му не би да из своје букаре напити се воде, да не наспе у њу крмеља и не отрује ју. Ја би је мам бацио и разбио, па да кошта стотину дуката.

Тако, видите, знаду људи свога цијенити. 20-ог провезао се Гашо кроз Кореницу. И тамо су га лијепо гледали и звиждали му. Гашо, Гашо, окани се луда посла. То не може бити како ти мислиш. Нијесу томе ни бабе привољне, а камо ли прави и свјесни људи.

Имао би писати Бог зна што још, али за овај пут нећу више, него завршујем ово пар редака. Велим и желим Ти лијепе среће и здравља. Поздрављам Вас српски и братски. Не сам ја, него сви парохијани Дебелог Брда, пошто сам данас с њима био код цркве, и моле Бога да се наскоро видимо с Вама".

Непријатељи наши чуде се, откуд нама толико храбрости, толико снаге, у што се ми уздамо, кад се усуђујемо ево већ пету годину опирати се њима, борити се за своје. И они долазе на свакојаке мисли: Сад им се учини да је то све масло Србије и краља Петра, онда опет веле: није, шта је мала Србија! Ту кашу вари Русија и Енглеска. У њих се узда то наше дојучерашње робље. И лажу онда и мажу: Како добијамо силне новце из туђине, како се спремамо на буну и не знамо какова све зла.

Они неће да виде како је уарок нашем отпору, нашој храброј борби то, што су нас толико притисли, толико огулили, толико осиромашили, да се је пробудио и тргао сваки наш поштени човјек. Па чак и онај тежак у Дебелом Брду у Лици, који до пред неколико година још није ништа знао о народним нашим пословима и бригама и ни на ум му није падало, да је то срамота, да је то ругло и голема штета по њега и народ сав, ако у сабор бира двоношце сличне Гаши Девићу.

А сад то зна и онај Дебелобрђанин и хиљаде његове тежачке браће у овој нашој биједној отаџбини. А кад они обазнају да нешто не ваља, ван да се мора другачије почети, онда они и почињу и не престају, док не сврше или не скапају од тешког труда.

У том народном освјешћењу, тој упорности и дурашности његовој, о којима најбоље свједочи и ово лијепо ратарско писмо, сва је наша нада и уздање и снага и побједа, и ни у чему другом.

Гдје су десетине и стотине хиљада људи свјесне и одлучне да се до краја хрвају и носе за своје, па ма их и крвава пјена обузела, ту се мора побиједити, ту се мора нешто исхрвати. То ми знамо и стога и гледамо у будућност ведра ока, сигурни за коначну побједу као и овај тежак лички. Ништа под Богом није равно по јакости свјесном народу, а наш народ постаје сваки дан свјеснији. И сва наша брига, сав наш труд, сва наша душа и срце мора да буде и биће посвећено томе великом раду на осјешћивању нашег народа. А кад се то сврши, како ли ће се распрснути окови што нас стежу, као слабашни обручеви на набреклој посуди. Како ли ће тек онда зинути и избечити очи наши противници. Али ће бити прекасно. Тим горе по њих, а боље по нас.

А ти нам живи и бори се, честити наш Дебелобрђанине.

А.

Русија.

Петар Велики. (Од 1689. до 1725.) Рат са Шведском.

Кад је Петар отпочео уваћати нови ред у Русији, он је знао да ће то све бити бадава,

ако Русија остане одијељена од просвијећеног свијета у западној Европи. Пут који је он отворио на југу, кад је отео од Турака град Азов и изашао тако на Црно Море слабо му је вајдио, јер туда је било далеко у Европу, а уз то морало би се кроз уски пролаз морски крај Цариграда, који су чврсто држали Турци.

Остао је једини пут на сјеверу преко Балтијског Мора. Али све обале тога мора држала је у рукама тада најсилнија држава у Европи краљевина Шведска. Најсилнија зато, што је имала војску, којој није било на свијету пара.

Петар је хтио да лијепим дође до обала тога мора. Понудио је Шведској новаца, хтио је купити. Шведјани ни да чују о том. Тада се Петар договори са краљем пољским и данским, да сложно ударе на Шведску и отму шта коме треба.

Започео је тако 1700. год. дуготрајни „Велики сјеверни рат", који је потрајао 20 година без прекида. Млади шведски краљ Карло тукао је испрва као олуја савезнике. Најприје смлави краљевину Данску. Затим се као вихор обори на Русе и код града Нарве са 8.000 људи до ноге разбије неискусну још руску војску од 40.000 момака. Ту су Шведјани заробили 18.000 Руса, двапут више него што је шведска војска била велика. Одатле појури Карло у Пољску и отме је сву.

Но док је Карло тамо војевао, дотле се Петар, неуморни и никад несломљени радник опорављао. Он је створио нову војску, од црквених звона слио нове топове, на чело војсци поставио ђенерале, који су прошли његову школу.

„Господа Шведјани побиће нас још, и то, можда, не један пут, али од њих нећемо ми научити како ћемо њих побиједити" — тако је говорио Петар.

И док је Карло 6 година војевао по Пољској, док је прóвалио и у Њемачку, дотле је Петар с новом војском стао освајати његове земље на Балтијском Мору и дочепао се његове обале, кад је освојио град Орјешек. „Овај орах (орјешек) био је врло тврд, али срећно га разгризосмо", рече Петар тада. И 1703. године почне Петар ту на обали зидати нови град, своју пријестоницу Петроград (Петров град) који сад има близу 2 милиона душа и спада међу најљепше градове на свијету. Градио га је усред великих блата и хиљаде и хиљаде радника помрле су, док су му темељи подигнути. На костима људским сазидан је лијепи Петроград.

1709. г. Карло се врати и опет удари на Петра, чувши, колико му је земаља освојио и војска потукао. Али сад је Петрова војска била другачија, научила се војевати у бојевима са Шведјанима. И Карло, велики јунак и вјешти

Срби сељаци са Косова.

војник пострада. Код града Полтаве потуче га 27. јунија 1709. г. цар Петар управо страшно. Сва шведска војска или изгибе или би заробљена. Карло побјеже у Турску са шаком људи.

Ту, код Полтаве, ударен је темељ потоњој сили и величини Русије, ударио га је цар Петар Велики.

Петар се био у овој битци као јунак. Прије боја пројездио је испред војске и рекао: Војници! Дошао је час да се ријеши судбина

наше отаџбине. Не мислите да се спремате у бој за Петра: ви идете да се бијете за државу, за отаџбину, за вјеру и цркву. А за Петра знајте, да му живот није скуп: само да живи Русија у слави и срећи".

Петар је и показао да му није до њега, него до отаџбине. Био је у првим редовима свуда, једно му је зрно пробило калпак, једно ударило у сеџло, а једно у крст на прсима, у такову је он кишу танади стао.

Послије битке приредио је гозбу и на њу позвао све заробљене шведске ђенерале. На гозби наздравио је Петар учитељима руским Швеђанима, који су Русе научили војевати и побиједити учитеље. Грка је била здравица Швеђанима.

Рат се наставио и даље, све до 1721 године. Кад се дочепао Балтијског Мора, саградио је Петар ратно бродовље, те и на мору потукао Швеђане и провалио најзад до њихове пријестолнице. Тада Шведи буду присиљени да понуде мир. Све земље на Балтијском Мору отступи Шведска Русији: Ливонску, Естонску, Ингрију и дио Финске.

Дјело је било свршено. Русија је дошла до мора, „пробила је прозор у Европу", како је говорио Петар и од сад ће још више јачати на страх својим непријатељима. б.

Бој на Лозници.

1810.

— Наставак —

Кад Чупићу ситна књига дође,
Чупић учи, грозне сузе лије,
Главом маше, зубима шкргуће,
Јер је Чупић тешко обољео,
И тешко га болест обрвала,
Па се коња држати не може.
Викну Чупић слуге и дворане:
„Чујете ли, моје вјерне слуге!
Трч'те боље по богатој Мачви,
Поздравите моје буљубаше:
Побра Луку, Јосиповић Перу,
С Богатића Ковић Михаила,
А од Дрине Бјелић Игњатија,
И поздрав'те Срдана Илију;
Моји момци, дави одабрани!
Јаш'те коње, ајте у Љешницу,
Војску куп'те по богатој Мачви,
Хајте листом у Љешницу б'јелу:
Лозница нам у невољи цвили".
Буљубаше кад чуше Чупића,
Сви скочише на ноге јуначке,
И по Мачви војску покупише,
Без Чупића ланови одоше,
Луко купи око себе војску
Ја по Шапцу и около Шапца,
По Посављу око воде Саве,
По Тамнави и по Поцерини;
На мах Луко покупио војску.
У Љешницу шанцу дојездише
Једног сата а једног минута,
Поглавице уједно дођоше,
У по с' ноћи онђе састадоше.
Једнако је бојак на Лозници:
Пушке праште, а топови гуде,
Испод неба лијећу лубарде:
Све бађемеза бађемеза виче,
А лубарда лубарду дозива.
Ту Србињи спавати не могу:
Уста Луко, пође по логору,
Па он себе зове поглавице:
„Чујете ли, српске поглавице!
И ви, браћо, мали и велики!
Послушајте, што ћу бесједити:
Ако Бог да и Богородица,
Те се сјутра с Турцим' ударимо,
Дјете, браћо, да се не издамо:
Ко издао, издало га љето!
Бијело му жито не родило!
Стара њега мајка не вијела!
Њим се мила сестра не заклела!
Јоште, браћо, да вам ово кажем:
Који би што у бој добио,
Да добије всирево благо,
Нека другу не даде исета,
Проклет био ко од њег' искао!
Свако себе нек шињара тражи.
Хајте, браћо, бијелој Лозници,
Оно ј' тежак бојак без престанка".
То рекоше, на ноге скочише,
Сви коњици коње посједоше,
А пјешаци пушке докопаше;
Све с' коњици по два поређаше,
А пјешаци по два заглише;
Поглавице напријед пођоше.
Из Љешнице у по ноћи пошли,
Па на Јадар воду ударише,
Док Србињи Јадар пребродише,
Први Србљи у Руњане дошли,
Још последњи Јадар прелажаху,
У Руњаним' ишчекат' се хоће
Код студене воде Теферича
У руњанским зеленим шљивицим',
Ту по ладу попадала војска:
Ко с' угријо, водом с' разлађује,
Ко је жедан, ладну воду пије,
Ко водицу, ко љуту ракију;
Пјешадија у пушке загледа,
А коњици колане притежу,
На Лозницу попријеко гледе.
Опет Луко пође по логору,
Стаде Луко разређиват' војску,
Куд ће који уд'рит' поглавара,

'Вако рече Лазаревић Луко:
„О, из Борка кнеже Симеуне!
Ти удари јунак од истока,
Од истока са својега сента,
Уза Штиру, уз воду студену;
А бимбаша, Катић-Симеуне!
Ти удари пољем од Липнице,
Ту ћ' у тебе срећу окушати.
Голи сине, Зеко буљубаша!
Добро чувај брда и Гучева,
Утећи ће у планину Турци;
А ја одох с мојом кумпанијом
Од куда су понајтјешњи кланци,
Од запада покрај воде Дрине.
Ви мачванске чујте буљубаше!
Чупићеви лави изабрани!
Кад Чупића међу нама нема,
Ви хоћете друмом ударити,
Ево друмом најнапред на Турке:
Ви најприје заметните кавгу,
Нека буде сваколика кавга
На онога Срдана Илију,
И нек буде срећа Срданова".
То рекоше, па се посулише
Сваки своју страну разматраше;
Ал' је мука на бој ударити.
Турци бију једнако Лозницу,
Три војводе по Лозници ходе,
Ев' погледа Милош у Руњане,
Милош најпре Србе опазио,
Па дозивље Богићевић-Анту:
„Побратиме, Богићевић-Анто!
Кака ј' војска по брдим' руњанским?
Ако оно Турчим' индат иде,
И још оно буде турска војска,
Нико неће остат' од Србина,
Српска ће се св'јећа утрнути;
Ако л' оно буде српска војска,
Тере нама сада индат стигне,
Сад ћеш виђет' јада од Турака.
Деде узми дурбин од биљура,
Не би л' војску на дурбин познао".

(Свршиће се).

Из ратарских писама о изборима.

Избор на Удбини.

Један ратар из удбинског котара писао је једном свом рођаку у Загреб, па се с овим ријечима дотакао избора:

„Већ си чуо од избора, каково је насиље и неправица на Удбини владала. Адвокат Н. Грковић био је у затвору и наших попова, трговаца, тежака, који су гласали за Бањанина. И ја сам био затворен, а има их још и сада у затвору. Стари Јовеља није хтио ићи гласати. Миле Орловић и Васко Медић дали глас за Девића, проклети били. Осамнаесторици није дало ни гласати, што су хтјели за Бањанина, и за три гласа остало на Девићу. За њега су гласали и Душан Чанковић и Илија Станић, трговци и то за плаћу".

Благо нама, браћо, кад су већ почели и ратаре затварати због овакових ствари. То је знак да се ратар српски пробудио. А кад се сви пробуде посве, неће бити тога у царевини, ко би нас смио затварати.

Избор у Дарувару.

Од једног ратара из села Дољана добили смо ово лијепо писмо о избору даруварском:

„Шаљите нам лист наш омиљени „Српско Коло", за који се заузимам од свега срца. Већ четири године сваки редак прочитао сам по два три пута. Доста сам суза пролио за ове четири године, читајући га. Да сваком Србину овако срце бије за слободом, не би наши душмани ширили се овако, као што се шире.

28. овога мјесеца, на дан избора посланика у сабор загребачки, највећма ме срце заболјело, кад сам видио тешке погрешке нашег народа.

Наш учитељ Стојан Радовановић до сад био нам је као матица пчелама. Сваки Србин волио га, а и ја сам, можда више од свију. Али сад на избору уједе нас тај брат Србин. Чим је овамо дошао D. Švarc са благајником нашим у скупштину, он је први био присташа D. Švarcu и он први поче наговарати Србе да буду за Švarca, јер, вели, он ће нам помоћи сваком градњом за школе и у свему другом, он је, вели, велики пријатељ банов. Свакојако је извијао и Србима и Чесима. Напајали су ту скупштину, да им се обећа за сигурно. Наша браћа не хтједоше да пристану.

Касније дође Др. Латковић са госп. Пајом Поповићем. Наш учитељ не хтједе доћи на скупштину, али браћа Срби даду руку Латковићу. Шта није радио наш учитељ, да одврати људе од Латковића. Ишао је од куће до куће.

Браћо и господо, тежак је то посао, мучити се с људима неуким, као што сам се ја мучио, само да их он не смота.

У очи избора дође наш благајник Aßner. Срби не дођоше, него Чеси и учитељ. Благајник даде туде 40 К за кола, дао је по 10 К људима на потрошак итд.

Али кад освану дан избора, онда се види ко је вјера, а ко је невјера. Браћа Срби купе се под барјак на распућу с једне стране, а Чеси са друге. Благајник нас мрко гледа. Наша браћа Срби из других села, који онуда пролазе, пријатељи и знанци, поздрављају нас и дра Лат-

ковића, а ја им дијелим цедуље за шешире. Наш благајник погради ме за руку да отме цедуље од мене, да ја буним његове људе, да се одстраним. Али моја тежачка рука, која није мекана, не пушта. Чеси вичу:

— Па шта ви хоћете, кад ваш учитељ иде с нама?

Чеси сједају у она плаћена кола под својим барјаком, и с њима наш учитељ. Кад сам ја то видио, јако ме срце заболе. Ех, пали то, кад видиш свога у табору који није српски и народски. Боли ме толико, да морам и пред вама изјадати се. Све мислим и мислим: Како ћемо и кад ћемо напријед, кад свој, рођени, иадаје свога рођеног?

Сада с Богом српска господо, поздрављам Вас".

Шта се збива у нас и у свијету.

Американци за „Српско Коло". Г. Стево Гргинић из Чикага послао нам је 25 К, као претплату на годину дана за себе, Стеву Грушца, Милу Поповића, Јову Радаковића и једно српско друштво у Чикагу.

Од срца хвала и њему и претплатницима новима!

За „Српско Коло" послаше нам г. г.: Лончар Лука из Илока 80 ф.; Петровић Игњат из Габоша 1 К 80 ф.; Савић Душан из Разбоја (Босна) 4 К 80 ф.; Предојевић Јован из Машића 80 ф.; Трбић Глиша из Будимаца 4 К 80 ф.; Којчиновић Веса из Габоша 1 К 60 ф.; Кривошић Милач из Врлике (Далмација) 4 К; Драгољуб Бранко из Бега св. Ђурђа 1 К 60 ф.; Дара Магарашевићева из Карловаца 2 К 40 ф.

Свима много захваљујемо!

Молимо Американце, нове претплатнике, да нам јаве добивају ли уредно лист. Уједно их молимо да нам на вријеме увијек јаве промјену своје адресе.

Промене на влади. Пошто су љоснули на изборима одслни престојници Аранички у Брлогу и Амруш у Бошњацима, говори се да ће одступити, а на њихова места да ће доћи друга двојица маћарона.

Маћарони се купе. Томашић је одржао ових дана седницу својих људи. Сазвао је све изабране своје посланике и још неке људе. Позвао је и нашег патријарха и владике Грујића и Николића. Како чујемо, владике нису пристале да се упрегну у маћаронске таљиге, али зато патријарх тегли за тројицу. На част му. Српски ће му народ показати да није вољан вући маћарска кола, ако то није стид њега патријарха.

Радић добио надбискупов благослов. Воћа хрватске пучке сељачке странке Стјепан Радић био је до сад у рату са католичким поповима. Стога су бискупи и надбискуп забранили поповима да иду у његову странку. Но сад је Радић добио 9 мандата и нада се скоро доћи на власт, па мисли да мора бити добар с поповима. Стога је неки дан посланик његове сељачке странке Јалжабетић ишао надбискупу Посиловићу у Загреб са још неколико чланова странке у депутацију. Молили су га нека скине с њих анатему, јер да су они верне његове овчице. Надбискуп се смиловао, кад је видео покајнике и опростио им. Сад ће моћи и католички попови бити чланови Радићеве странке.

Др. Перушина. У Беловару је изабран помоћу владе за посланика др. Шуперина, адвокат из Сиска, члан Радићеве хрват. пучке сељачке странке. Тамо се хвалисао као највећи пријатељ сељака. А у његову котару Сиску тако га воле ратари, да се тамо не сме ни појавити као кандидат. Сељаци га у околици Сиска од мила зову „Доктор Перушина", јер уме, вели, перушати као јастреб. Благо сад народу у беловарском котару.

Срби у Ердуту, и ако их није много, раде и напредују, да је лепота. Пише нам о том пријатељ из Мирковаца:

„Тако су се сложили и једномислено раде, као да су једна задруга. — У задње време повећали су свој посед са 22 јутра, прекупивши ту земљу од иноверaца, највише Мађара. Ни у једном нашем селу не боре се Срби тако за земљу као у Ердуту. Пишем вам ово да споменете у „Српском Колу" и покажете на њих другим Србима, који су слабији устаоци. Ердуњани су заслужили то".

Да нам је само овакових вести о српском напредовању сваки дан примати, ми би нашли места у листу за њих. Весело смо примили и ову вест и захваљујемо пријатељу, што нам ју је послао.

Руски и немачки цар састали су се прошле недеље у Потсдаму у Немачкој. Немачка се сад јако оближује око Русије, рада би је извући из друштва Француске и Енглеске. Али тешко да ће то упатити.

Абдул Хамид, свргнути турски цар тешко је болестан. Овај крволок царски не може да преживи лако пропаст своје моћи и господства.

Различите вијести.

Плодност земље у Србији. Познато је, да је земља у Србији врло плодна. То најбоље доказује и овај један пример: На имању свештеника и привредника Милана Љ. Поповића, из села Колара, само једна њива од 6 јутара донела је чиста окућена кукуруза 210 метарских центи по јутру. Где је тако плодна земља, та се држава с правом може назвати богатом. Ну Србија је богата и у другом природном благу. Природа је дала много, још да људи додаду што треба, и Србији не би било равне земље на далеко.

Ко у Угарској има највећа добра? Највеће баштине у Угарској имају католички првосвештеници, и то: велико-варадски катол. бискуп има 187.393 јутра; велико-варадски тчко-католички бискуп 139.657; острогонски арцибискуп 95.983; калочки арцибискуп 87.453; веспримски бискуп 65.618; јегарски арцибискуп 42.397; сатмарски бискуп 30.032; бан-бистрички 28.524; вацки бискуп 27.582; печујски бискуп 26.550; ђурски бискуп 18.887; њитрански бискуп 16.709; чанадски 12.293; ердељски католич. бискуп 11.827; кошички 9.037 и још неки. У црквеним рукама налази се свега: 2,332.574 јутра. Од великашких породица има породица Естерхази 516.039 јутара; Шенборн 241.535; Каролји 174.183 Палфи 104.522; Андраши 92.269; Зичи 66.476; Палавичини 66.032; Кохари 60.764; Баркоци 52.782; Алмаши 49.149; Фештетић 36.965; Бањањи 34.018 јутара.

Странка, судац и одветник.

— Басна о радикалским адвокатима. —

Тужила се овца јарцу,
брадатоме мудром старцу: —
Ето, рече — наопако,
страдала сам јуче јако.

Мрки вук ми — у час зао —
прошлог лета обећао, —
Бранити ме сам код суда,
а због неког дуга луда.

А за труд му, рече: „Нека —
даћеш мени нешто млека, —
И од топлог руна твога,
оку — двије, дост је тога".

Авај! мени — а вук јуче,
хтеде да ми кожу свуче;
Трошковник му — морам рећи,
од главнице трипут већи.

Љуто јарац овцу кара:
„Ој! будало једна стара, —
Ти си вука добро знала,
каква бес те натентала.

Звати вука да те брани,
који све нас поклат кани!
К вероввнику брже ходи,
па се с њиме ти нагоди.

А на дому сваком кажи,
вучју помоћ да не тражи;
И клонте се клете свађе,
миран живот јест најслађе.

Нит је било, нит ће бити,
да вук овце брани — штити, —
Већ што може брже боље,
без милости редом коље.

Зареч, на дан Св. Петке 1910. чика-Јаја.

Јесам ли послао претплату ка „Српско Коло"?

Одговори уредништва.

Васи Старчевићу у Пачетину: Примили смо сад 1 К 60 фил. за П. Црногорца, а у јануару ове године за Проку Мирковића и Вукашина Игњатовића и у фебруару за Д. Хаџића по 1 К 60 ф. за сваког. Пошаљите нам дакле за њих још по 1 К 60 ф. за сваког. Онда ће подмирити за годину дана претплату.

Ј. Шнорићу. Књиге су Вам наручене и плаћене. Сигурно је крива књижара, што књига није стигла.

Ратару самоуну из општине Маја. Нисте у писму навели ни свог имена ни места у ком сте. Зато Вам овако пишемо.

Ако је псето задружно, а не Ваше „прћинско", онда глоба пада на сву задругу.

По § у 32. задружног закона дијели се у Крајини непокретни задружни иметак *по броју мушких и женских чланова задруге*, који су задругари у часу кад се затражи диоба. Ако ко послије умре или се роди, не рачуна се то. Као да није умро или родио се. Покретни иметак дијели се тако, да сваки задругар изнад 16 година добије потпун дио, а онај испод 16 година по дијела.

Ако имате 16 рали, али дијелите се на три стране, не може бити диобе по закону, јер у Банији мора свака грана добити најмање 6 рали, да може бити диобе. Но, по закону од 30. травња 1902. могли би се дијелити, кад би онај коме фали до 6 рали имао прћијске земље и пристао да се она урачуна у његов дио, тако да надопуни оно што му фали до 6 рали.

Новце и камате можете тако осигурати, да се интабулирате (укњижите у грунтовници) на земљу или кућу онога коме посуђујете.

Т. М. у М. Ако је Ваша кућа задружна, онда Ви овако урадите: Пријавите општини своју жену по §-у 22. односно 24. задружног закона зато, што бежи из куће и неће да слуша господара задружног, па да се поврати. Општина ће је морати казнити затвором, ако се опет не врати, пријавите је опет и непрестано док се не врати, кад јој додија затвор.

Против судске одлуке апелирајте. Пошаљите нам препис одлуке. Тешко је на памет саветовати.

С. И. у Т. Опростите што Вам нисмо прије одговорили. На Ваша питања мораћемо написати читав чланак: „Како се бира општинско вијеће". До сад то не могосмо учинити, јер смо били заокупљени изборима. У идућем броју почећемо тај чланак.

Наши дужници.

Неки наши претплатници замолили су нас да им јавимо у „Срп. Колу" колико нам дугују претплате за ову годину.

Ми држимо да је згодно овако јавити свима претплатницима којима лист још иде, колико су нам дужни, па то чинимо и наставићемо у будуће.

Молимо све дужнике да нам пошаљу одмах дужну претплату, кад сад знаду колико су нам дужни. Ако је где погрешка у нашим рачунима нека нам се јави и означи кад и колико је послано више него што смо ми прорачунали. Јер погрешка се може десити.

Село *Коларић:* Михајловић Симо 2 К 20 ф.; *Радманова Пољана:* Ђодан Милош 2 К 20 ф.. Новковић Пане 2 К 20 ф.; *Кокирево:* Пајић-Шаула Станиша 1 К 60 ф.; *Кнежевић Коса:* по 2 К 20 ф.: Станојчић-Новаковић, Милојевић Стево, Милашиновић Мићо, Фуштар Стојан; *Живковић Коса:* по 2 К 20 ф.: Маџерчић Мићан, Живковић Михајло; *Лоскуња:* по 2 К 20 ф.: Буква Марко, Буква Илија, Хрстић Нинко; *Војић:* Томашевић Никола 2 К 20 ф.; *Јурга:* по 1 К 60 ф.: Каран Теодор, Каран Стево, Вучковић Васо, Вучковић Теодор, Милашиновић Ђуро; *Радоња:* по 1 К 60 ф.: Трбојевић Петар, Трбојевић Михајло, Ђурић Павао, Рајић Матија, Рашковић Стеван, а Кљуковница Марко 2 К 20 ф.; *Криваја:* Еремић Стеван 1 К 60 ф., Курија Милић 2 К 20 ф.; *Војић:* по 2 К 20 ф.: Јово Кораћ и Станко Михајловић; по 1 К 60 ф.: Ђуро Кораћ и Јован Шкара; *Зворник:* по 2 К 40 ф.: Ристо Стефановић, Алекса Данојловић, Михајло Гашић и Симо Лазаревић; *В. Ператовица:* Васо Вукобратовић 1 К 60 ф.

(Наставиће се).

ЖЕЛИТЕ ЛИ ДА ШТЕДИТЕ?

Онда немојте жалити, него одмах јавите једном картом вашу тачну адресу

I. СРПСКОЈ ИЗВОЗНОЈ ТРГОВИНИ МАНДИЋ И КРАЈОВАН :: АБАЦИЈА

(ABBAZIA).

ПАНЕ РУДИЋ :: ПЕТРИЊА

препоручује поштованој браћи Србима :: да је уз опанчарију ::

ОТВОРИО И РЕМЕНАРИЈУ

и прима све остале поправке уз јефтиниј цену него игђе ::

Свака птица своју јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова „**Фонд за сирочад Српскога Братства**“. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника“ на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **овјерене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157. (Славонија). 1198

-- ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО -- У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве обућбине и најпасовитије творнице **Ф. и Н. Коварџики** из Простејова у Моравској, и шиваћи стројеви су из најгласовитије фабрикатa, „Пфаф“ и систем „Сингер“. За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на оброчно отплаћивање уз творничке цијене и обављамо све поправке засјецајуће у ову струку брзо и јефтино у пластито радионици.

Управа.

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 44. Загреб, у четвртак 4. (17.) новембра 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 пруна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута умећу, рачунају се бесплатно.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Српска самостална странка у изборима.

II.

Рекли смо прошли пут да је заслуга шаке народне господе и у велико већ освештеног српског тежака, што је С. с. с. онако лепо прошла на изборима.

Велимо шаке господе, јер осим трговаца, попова и нешто учитеља, сва остала господа држала су се кукавно. То нам је поново наука, да се народна политика не сме ослањати много на господу. То смо знали пре, па смо зато и бацили се свом снагом на посао да се српски ратари што пре упуте у народне послове и на своја плећа приме терет народне политике; на плећа снажна, омишичавила у раду и подношењу свакојаких непогода. Стога је основан и овај наш тежачки лист, стога су одржаване онолике скупштине с ратарима од 1903. године. Избори 1905., 1908. и ови сад показали су како је то било добро. А зато је и С. с. с. у коалицији толико радила, да се прошири изборно право тако, да ратар добије превагу, како му и припада.

Многи су говорили да ће отуд зло доћи, јер да је народ неосвештен, да ће народ поћи за мађаронским новцем, пићем и гошћењем, да ће клонути пред силом, претњама, глобама.

То су говорили они који појма немају о том колико се променио наш ратар задњих година, колико је постао просвећенији.

Но баш ови избори, код којих су Мађарони трошили највише, код којих се највише претило, глобило и затварало утерали су у лаж оне злогуке пророке и птице злослутнице.

Баш ових избора нико се није тако показао као ратар. Примера тога лепог држања наших ратара има сијасет и ми их и не можемо све да изнесемо.

Дворски котар далеко је од биралишта у Костајници, има села удаљених близу 30 километара. И Срби ратари, ма да су тада заокупљени силним јесенским делом, дошли су листом на избор. Ниједан од њих није тражио накнаде за кола, никакове дангубе; ни један није ни тражио ни хтео примити части никакове. Сви су понели собом од куће, већ према свом могућству: хлеба, сира, меса, вина или ракије, мирно гласали, заложили с оним што су понели и отишли мирни, озбиљни, ведра чела својим кућама.

У котару плашчанском дошао је на избор ратар Вукелић, стар 78 година, и то дан пре — пешице!

Ратари наши из села Дуздука у котару нашичком, где се борио честити новинар и наш пријатељ Вељеслав Вилдер са милионаром грофом Пејачевићем, донели су на биралиште пуне торбе од куће, не само за себе, него и за друге изборнике, који су можда толико сиромашни па немају шта боље понети собом од куће!

У Глини, Брлогу, упркос силном затварању баш ратара, победисмо славно и то баш заслугом свесних ратара.

У котару огулинском фалило је на избору од каких 300 ратара само њих 15!

Војнић се показао сјајно. У Петрињи није фалило Срба од сваке стотине ни 5! Грачац, Срб, Кореница имају тако свесну господу и ратаре, да се влада није усудила ни кандидирати. Узаман се злогласни Аранички облизивао око наше куле кореничке.

У илочком котару била је ратару Радовану Јанковићу мати на умору на изборни дан. Али Радован је рекао: Пречи је народ него све на свету, идем на избор, па ми јавите, умре ли ми мати.

И мати му умрије, док се он борио за народну ствар.

Шта требамо ми из прашњавих старих књига вадити примере љубави према народу и отаџбини кад нам тежак наш садањи даје такве примере!

Лоповска политика.

У уторак 8-ог овога мјесеца открио је познати сваком Србину пријатељ наш, чешки професор и посланик у бечком сабору д-р Тома Масарик једно страшно недјело, једну гадну и срамну ствар, коју су против нас Срба спремила велика господа швапска и мађарска из Беча.

Сјећате се сви процеса Фридјунгова у Бечу,

који се водио у децембру 1909. године. Знате како је Чивутин д-р Фридјунг у пролеће 1909., кад се мислило е ће доћи до рата са Србијом, обиједио у новинама вође српско-хрватске коалиције, да су се продали Србији и спремали овдје буну против наше државе, а у корист Србије. Ви знате, како се он хвалио да има записнике друштва „Словенски Југ“ у Београду, у којима су забиљежени сви договори и све припреме за буну у Хрватској и Босни; у којима је и наведено колико је који вођа српско-хрватске коалиције добио новаца.

Ви знате и то како су сви посланици српско-хрватске коалиције сложно тужили Фридјунга ради те клевете и како је дошло до процеса у Бечу. Сви се сјећамо с радости великом и сад још како је Чивутину Фридјунгу доказано да је лажац, да су они записници лажни (кривотворени) и како је Чивутин полизао све, молио да му се опрости.

Ми смо онда мислили: Нашао се неки допов, па измислио сједнице друштва „Сл. Југ“, саставио сам записнике тобожње и продао то Швабама за готов грош, насамарио их: Посланику наше државе грофу Форгачу у Београду показао то, овај повјеровао и послао у Беч министру спољашњих послова грофу Ерентalu, а Ерентал упутио Фридјунга, нека то изнесе у новинама. Тако су мислили и сви други људи по свијету. Нико ни у сну сањао није, да су те лажне записнике састављали чиновници посланства наше државе у Београду, да је код тог састављања лажних кривих записника, због којих су требале полетјети главе наших најбољих, најнароднијих и најпоштенијих људи, био у послу и велики господин, сам главом посланик наше државе у Београду гроф Форгач!

Ми смо искусили свакојаких зала од својих противника, ми добро знамо како у Бечу и Пешти Србина мрзе, али ни у сну помислити не би могли да би они били врсни и оваку лоповштину против нас употребити. Ни у сну.

Најгори само злочинац, до сржи покварени човјек може овако шта учинити. Сам саставити лажне записнике о буни и издаји, па обиједити другог, као анђела чистог човјека, да је спремао ту буну и издају, оптужити га и на вјешала га пењати... Ех, може ли бити ружнијег гадилука, може ли бити злочинскијег злочинства?!

А наш велики пријатељ Масарик доказао је у уторак 8. ов. мј. у свом говору, који је држао у делегацијама (сабор што рјешава заједничке послове између Аустрије, Угарске и Хрватске: то су послови војнички и ванјски) да су оне записнике правили гроф Форгач, посланик наше државе у Београду, тајник нашег посланства у Београду капетан Свјентоховски, чиновник у посланству Тифенбах и још неки, па кад су их начинили, онда су најмили неког Србијанца Васића да поправи језик у записницима, јер они не знаду добро српски и да свједочи устреба ли. Овај Васић долазио је и у Загреб у корпскоманду, становао код капетана у корпскоманди Цвиташа и добивао упуте.

Но Васић се послије покајао и све одао у Београду. Кад је Масарик за то обазнао, отишао је у Београд и у све се упутио. Масарик има којекакове рукописе Васића, Свјентоховског и друге господе лопова, из којих се види, да су они састављали оне Фридјунгове записнике. И све је то Масарик изнио. У Бечу је у делегацијама све нетремице слушало и гадило се. Министар Ерентал био је тако збуњен, да Масарику није могао ништа онај дан одговорити, него се кукавно узео бранити текар сутрадан. Сад чак и бечке чивутске новине ударају на министарство спољашњих послова ради ове свињарије. Срамота ова одјекнуће широм цијелог свијета. У Београду је све до крајности узрујано против наше државе.

Кад би један сељак упалио своје сијено, па биједио свог сусједа и у тамницу га спремио, како би се господа грофови и министри гадили на таква покваренога сељака. А шта је то према овом лоповлуку њихову, којим су хтјели разапети на крст читав један недужни народ?!

Ми смо с друге стране радосни што се ово догодило, ма да смо много претрпјели. Да није овога, Бог зна, кад би ти, Србине, осјетио како те страшно мрзе неке Швабе и Мађари, како нема лоповштине, којом се не би против тебе послужили, како их се мораш чувати боље од мора и куге, како мораш бити неизмијерно сложан, свјестан, радин, па да одолиш пакленим силама, које плету ђаволске мреже, да те у њих заплету, угуше и крв ти исисају.

У сваком злу добра има, па и у овом. Упознали смо их још боље, браћо, и чувајмо се још боље него до сад и слажимо се, волимо се међу се још боље, јер пропашћемо другачије. У то име и хвала им: злочинцима, лоповима, нитковима господским.

А.

Част Брложанима.

У сваки котар наше отаџбине биле су упрте наше очи за избора. Срца наша зебла су код помисли, да је наш народ можда малаксао, да ће клонути пред навалом мађаронском и сахранити се сам, тек што се нешто придигао из мртвила. Зебли смо и страховали за сваки котар, и ми Срби и Хрвати.

Али српско око најзабринутије гледало је у једно мјесто, у Брлог. Они који нису никад

чули за то мјесто, питали су: Ма какав је то Брлог, какви су то тамо људи, кога тамо има, да тај народ поведе, да га упути, да му каже, какав ће жиг срамоте бити прижежен на чела српска, изаберу ли игдје Срби за посланика вјешатеља српског Славка Араничког? „Ох, чудне срамоте, изаберу ли га! Ох, боље би било да се сви поклати дамо, него да то буде! Шта ће нам рећи свијет, каквим ће нас именом назвати унуци наши, кад буду морали очи земљи обарати ради наше срамоте!“ Тако се хукало и јадиковало. И кад смо им ми одговарали да у том котару брлошком немаш, ван два три добра попа, учитеља и трговца, а остало да је сам голи ратар, али честит, слободан, свестан, па нас неће осрамотити пред светом и Српством, они су мало долазили себи, али замало, па су опет забринуто махали главом.

— Брлог, Брлог! Само да у Брлогу прође добро! — шаптало се, мислило и говорило без престанка.

— Шта јављају из Брлога — питаху нас са свију страна на дан изборни. А ми им одговарасмо, да Брлог нема ни телеграфа, него да је у некој Жутој Локви, па треба времена док стигне гласник до њега и жица донесе глас у Загреб, да се рашири по свој земљи.

— Ех, само нас тјешите. Зло ће бити кад гласа нема — одговарали су нам.

А ми смо слутили да ће добро бити, јер смо знали какви су момци наши ратари брлошки и она шака народне господе, јер смо знали и какав је дечко наш млади, мили и смјели Срђа.

— Зар они да нас обману у нади, па још кад имају бирати између вјешатеља српског Араничког и бранитеља имена, вјере и образа српског Срђе Будисављевића? — врзло нам се без престанка по глави.

И нисмо се преварили. Стигао нам је глас радости и разнијела га жица и новина широм Српства нашег, да се разрадује свака душа српска од сједокосог, озбиљног старца, до куштравог, несташног дјетета.

— Паде крвник, љосну вјешатељ српски, простр се по земљи пресвијетли, пољуби ледину злотвор наш. Не помогоше му ни затвори, ни глобе, ни пријетње, ни мито, ни лагање и мазање. Част самосталцима, слава Брложанима! — тако се свуда говорило и клицало ужагрених очију и зарумењених лица. Пао је камен са српских прсију, а срушисте га ви, сиромашни, али свјесни, слободни, поносити синови наше камените Лике.

Вама захваљујемо што смијемо кроз свијет ведра лица и чела продазити; вама захваљујемо, што су душмани наши научили, да се Србин не да и не може до скота понизити па да љуби руку која му омчу око врата стеже; вама захваљујемо, што сте дјелом својим подигли душе српске и ондје, гдје су биле мало клонуле и главе земљи уморно обориле, вама, ви ратари српски тамо из Шкара, Дољана, Подума, Брлога, Дабра, Антића, Српског Поља и Главаца.

Свијетли и угледни стојите ви пред очима цијела српског племена. И немојте мислити, да вам лажемо, пишући ово, зато јер сте сиромашни, малени и забачени негдје тамо далеко у забити великој. Није само богаство џепа и господства, које даје углед међу људима. Има још једно големо богаство: поштена, честита душа, храбро, слободно и несебично срце, љубав за оно што је добро и лијепо. А свега тога показали сте ви у овој задњој изборној борби.

Стога вам и пишемо ово, јер ваља рећи отворено оно што јест и пуном душом, скидајући шешире са својих глава, довикујемо вам тамо далеко у ту забит вашу:

Част Србима изборног котара брлошког!

А.

Бој на Лозници.

1810.

— Српетвак —

Узе Анто дурбин од биљура,
У шљивике руњанске погледа,
И познаде, да је српска војска,
И познаде Лазаревић Луку;
А кад позна Богићевић Анто,
Он казује Милошу Поцерцу:
„О Милошу! нама индат дође!
Ево Луке, славна комендата“.
Онда рече Поцерац Милошу:
„Побратиме, Богићевић Анто!
Ти обуци све турске хаљине,
И ти узми три, четири друга,
Кроз турску се војску прокрадите,
Па идите у руњанске башче:
Ако Србља буде са јабане,
Те не знаду од куд уд'рит' ваља,
Ваља тебе уредити војску“.
Кад то чуо Богићевић Анто,
Узе Анто три, четири друга,
Обукоше све турске хаљине,
Па на добре коње посједоше,
Кроз турску се војску прокрадоше
И одоше баш пред српску војску.
Кад с' машише брда руњанскога,
Од Турака нико их не виђе,
Разма један паша Али-паша;
Али-паша Турцим' бесједио:
„Јањичари, моја ђецо драга!
Ен' утече градска поглавица,
Од Лознице Богићевић Анто,

Јал' утече, јал' по индат оде:
Сад јуришом хајте на Лозницу,
Готова је бијела Лозница".
А кад, болан, Турци алакнуше
И Лозницу града опасаше!
Туку града са четири стране:
С једне стране топовима туку,
С друге отране бојним лубардама,
С треће стране лагум поткопаше
А с четврте јуриш без престанка,
Трчи Милош по Лозници граду,
Око себе Србадију храбри:
„Не бојте се, Срби, браћо драга!
Пушке пун'те, а туците Турке,
Сад ће нама лијеп индат стићи,
Виђећете јада од Турака".
Какав огањ гори на Лозници,
Црвен пламен до неба свезали.
Дође Анто српскоме логору,
Опази га Лазаревић Луко,
Пред Анту је Луко потрчао,
Са Антом се у образ пољуби,
Немају се кад за здравље питат',
Веће рече Лазаревић Луко:
„Како ј', брате Анто, у Лозници?"
Анто проли сузе низ образе,
Антонија нема шта казинат':
„Видиш, Луко, како ј' у Лозници!
Сад су Турци ушли у Лозницу,
Па се сада кољу по Лозници,
Већ потеч'те, ако Бога знате!"
Онда Луко викну поглавице:
„А Србиљи! свак на своју страну".
Па коњици коње посједоше,
А пјешаци пушке загрлише,
Па Лозници граду потекоше,
Најнапријед Срдане Илија,
И пред њиме Пурко барјактару,
Он пјешице свилен барјак носи,
Барјак носи, војсци калауза,
А Илија за њим на ђогату.
Најпре Турци виђеше Илију
И пред њиме Пурка барјактара,
Па се Турци тада препадоше,
Кад Илију за собом виђеше,
Па се Турци натраг окренуше,
Не би л' како узбили Илију,
На Илију огањ оборише;
Ал' Илија успрегнути не ште,
Већ подвикну кô да пије вино,
Па на Турке јуриш учинио;
Са свих страна Срби ударише,
Једнолико сложно ударише,
И на Турке огањ оборише,
Ка'но грозна киша из облака,
Тако с' просу пушка од Србаља.
Кад то виђе Поцерац Милошу,
Он на граду отворио врата,
Па из града јуриш учинио,
Са свих страна забунише Турке.
Боже мили и Богородице!
Кад се двије ударише војске,
Једно српска, а друго је Турска,
Стоји цика тананих пушака,
Стоји јаук рањених јунака;
Ето гребу мачи гребештаци,
Ев' шкргућу кости од јунака;
Јека стоји убојних топова,
Земља јечи ведро небо звечи,
А све зељош зељоша дозива,
Виш' њих јарко помрчало сунце
Од онога праха и одова.
Турци даше плећа, побјегоше
Дрини води ладној на обалу:
Ево паше на ноге скочише,
А на добре коње посједоше,
Дрини води ладној утекоше;
Оставише убојне топове
И џебану, што је за потребе,
И бубњари бубњеве бацише,
И свирачи свирале бацише,
Побацаше зиле и борије,
Погубише ситна њеманета.
Мили Боже! чуда големога!
Да се коме чуда нагледати,
Како српске сабље сијевају,
Мртве турске главе зијевају!
Ту не оста Србљин у дружини,
Који турске не одс'јече главе.
Што Турака од сабље утече,
На Дрину их воду нађераше.
Колика је Дрина вода ладна,
А на њојзи није брода нема,
Ту је Турчин тада пребродио,
Ђе је који доспјети могао.
Преко Дрине мало ко прије̇ђе,
Само чудо, што у Дрини оста!
Дрина вода не тражи тефтера,
Веће ждере без броја јунаке.
Боже мили и Богородице!
Од како је постала Лозница,
Нису љепше Срби задобили,
Него тада, кад разбише Турке,
Од Турака шићар задобише.
Ова пјесма свјема Србињима,
Од мен' пјесма, а од Бога здравље!

Русија.

Петар Велики. (Од 1689. до 1725.) Петрови противници.

Већина руских људи била је противна раду Петрову. Једни зато јер су по природи својој биди људи старовоље, који не даду да се дира у старо. А Петар је дирао у све, што је мислио да не ваља, па ма се то чинило Русима најсветије. Дирао је опоро, преко, као

дивље, без икаква обзира и милости. Зато су га они мрзили као ђавла.

Други су га осуђивали с тога, што је био пренагао у свом раду, што је био своје̂глав, силовит, што је кршио смјеста по поли, ако се нешто тешко савијало.

Народ, мали људи тешко су подносили терете вјечитих ратова, вјечитог грађења градова, бродова, путова, канала и зато га ни они нису трпјели. Они су били људи који нису далеко видјели, они нису знали, да ће с Русијом цијелом бити свршено за увијек, па и са њима свима, окасни ли се само мало још на путу напретка. Они нису знали, да је зато потребно што прије уложити сву снагу, напети сваку жилицу и мишицу, да прсну од напора, губити и главе треба ли, само да се осигура боља будућност отаџбини и синовима и унуцима. Они су видјели само садашњост, а и Петар је видио тешку садашњост, али је он видио и то да ће будућност бити још стопут тежа, не учини ли се одмах све што се може умом и рукама и крвавим работничким радом учинити. Стога Петар није штедио од рада и труда никога, као што није жалио ни себе, ни крви своје рођене. Он је жалио за отаџбину, он је страховао за будућност мајке Русије и у том страху заборављао је он на сваку тешкоћу, на сваку патњу.

Текар сада, иза двије стотине година, умије руски народ оцијенити шта му је ваљао Петар, сад га воле, сад га у небеса пењу, сад му споменике подижу, сад га благосиљају. Али онда то нису умјели и Петар, који је толико волио и мучио се за своју отаџбину, морао је гледати како му се то не признаје и како му са свију страна о глави раде, завјере против њега склапају, буне дижу, паклене мреже око њега плету. Али он је знао, шта ради и није се дао зауставити на свом путу. То је био орао, лав, па је и противнике своје тргао без милости као лав. Знамо како је свршио са „стрељцима", кад су се 1698. побунили против њега. Тако је радио и послије са сваким ко се усудио дићи против њега, па и са својим сином Алексијем 1718., кад је са неким старовољама покушао роварити против очева рада. Петар га бацио у тамницу, предао суду. Био је мучен да призна своје дјело и на мукама је умро. За свог насљедника одредио је Петар сина Алексијева, а свог унука Петра другог.

Страшна је то ствар била за Петра убити сина свог. Али Русија му је била милија од сина и преволио је њој, јер је знао, да би било зло по Русију, кад би му син извео оно што је мислио. „Трпим и то увијек за отаџбину — рекао је Петар, мислећи на смрт свога сина. — Тешко је сазнати да сам невин онима, који не познају ову ствар (зашто је Алексије осуђен на смрт). Али Бог види истину".

Петрова смрт.

Радио је као роб за отаџбину. И умро је радећи за друге. У мјесецу новембру 1724. г. био је Петар на ријеци Неви, која тече кроз Петроград и ту се одмах улива у море. Уједаред опази како је насио један војни брод, а матрози се даве. Он с мјеста скочи у воду у помоћ им и спасе двадесет матроза. По дана је пробавио у води на студени и прехладио се. Кад је дошао кући, добио је грозницу, пао у кревет и више се не диже. Умро је 28. јануара 1725. б.

Из ратарских писама о изборима.

Избор у Нашицама.

Из села Дуалука послао нам је један свесни ратар ово писмо:

„Молим славну управу да би ових мојих пар ријечи уврстила у овај народни лист, да виде и наша даља браћа ратари какове ми имамо попове и учитеље. Већ на неколико дана пред изборе наши ови трбушари узели су кортешовати за господина грофа, да би им се морао паметан човјек чудити. За нашега пароха Њера заслуге поклонио је господин гроф шеснаест сто круна за набаву некаквога кукавнога сата на цркву. Ваљда наш парох Њер не зна кад је гладан, па мисли да ће му сат показати. За тај један несретни сат издаде свој народ и оцрни онај свој прни образ већма него што му је био. *А ја мислим, кад смо кадри управљати сами своју цркву, ша да је пречасни извавио ту своју велику жељу за сат, ша би му купили и сат, само нека нас не издаје и с тиме нас све не срамоти.* Па шта сад ради? Пита некоје дјеце, кад дође у школу на вјеронаук, је ли њихови оцеви знаду шта је православна црква. То све само зато, што се нисмо дали заварати од њега. А ја кажем дјеци нека кажу томе великому Србину и свештенику да ми знадемо шта је православна црква, само не знамо шта је гулаш и паприкаш. Што се тиче обрадованке парохије, тамо су живо радили и учитељ и попо, само мислим да нису толику велику награду добили за заслуге. А гашки господин учитељ Љубичић на дан избора повео је оне неуке Гажане, њих неколико кола, са собом и у сваким колима по један и два барјака. Па мјесто да је за своје издајничко дјело оборио

главу земљи као и други његови присташе и пријатељи, то је овај нечовјек баш крај самога биралишта стао поцикивати, као да је полудио. Ето, сл. управо, нашијех првака, који мјесто да упућују, они још залуђују овај наш кукавни и неуки народ.

Котар винковачки.

Од ратара Саве Гаћеше из Мирковаца добили смо ово писмо:

Пошто до данас нисам читао нити у „Србобрану" нити у „Српском Колу" никаквог извештаја са избора нашег изборног котара винковачког, с тога би рад у кратко вам описат какав је успех срп. самост. странке односно српско-хрватске коалиције у нашој општини од год 1906. до данас, премда овај пут нисмо на избору победили.

Прво ћу да споменем, да под нашу општину спадају три села, и то: Мирковци и Лазе, где су сами Срби, те Нови Јанковци, где су Хрвати и Швабе у већини према Србима. За време владе Куенове, наши су изборници сви скупа увек гласали за владиног кандидата; год. 1906. кад је коалиција поставила свога кандидата у особи дра. Племића, наши су изборници, осим шесторице, сви гласали за владиног кандидата дра Тропша. На избор год. 1908. не можемо рачунати, јер влада тај пут није имала у нашем винковачком котару свога кандидата, па смо сви Срби једногласно били за дра. Шишића, који је онда био кандидат коалиције. Тек овај избор, који је обављен 28. п. м. доказује нам најбоље колико је сад будна свест у српског народа. У нашој Мирковачкој општини има 288 изборника, од тога припада Србима око 240, а остало су Хрвати и Швабе.

Разумије се, да ни код нас нису власти чекале дан избора скрштених руку. Ако не баш у толикој мери као на Удбини и на неким другим местима, али тек радило се, па поред свега тога, и премда је једном израђена дозвола за биртију, другом обећано да ће му глоба бити отписана, трећему, који је имао сина апсолвираног филозофа: у полу испита израђено професорско место у Вуковару и т. д. ипак су силом скупали неки 30 српских гласова за мункача Шишића, урачунавши ту и чиновнике, па лазанског попу. Остали сви осим неких, који су у Америки и којима је било прече ићи у сватове онај дан, него доћи на избор, ди се одлучује о судбини наше домовине, гласали смо за нашег дичног кандидата дра. Гаја, који је код нас Срба толико омиљен у овом котару, да га заборавити никад не можемо. У осталом, могао би се осудити рад браће Хрвата, који су се доста млитаво овога избора држали, т. ј. нису урадили што је требало урадити на време, него су дочекали задњи час кад се помоћи није дало. Као Србин и ратар нисам могао пропустити а да Вам ово не јавим, јер бојим се да и нас Србе овога краја не би сматрали као Орловића, Медића, за које сам читао у овом задњем 43. броју „Српског Кола".

За тим идем, та ме мисо прати,
Да се сложе Срби и Хрвати,

О избору општинског одбора.

Једно од најважнијих права сваког члана општине јест избор општинског одбора (већа). Општ. одбор је у општини оно што је сабор у држави. Ако су општински одборници људи свесни, паметни, слободни, општином и добром општинским ваљано ће се управљати, општински чиновници вршиће своју службу како треба, народу неће бити крвници, све да им се највише хоће. Јер, општински одбор не само што одлучује у свима пословима општине, него је он и власт над чиновницима. Закон о уређењу општина у своме §-у 27. каже:

„Судац или кнез општински (начелник) са придијељеним себи биљежником и иним потребитим особљем је извршујући орган закључака општинског одбора и послова спадајућих на пренешени дјелокруг општине; судац или кнез одговоран је за точно извршење првих општ. одбору, а послједњих претпостављеној си области".

А § 39. истог закона одређује да општ. одбор може казнити општинске чиновнике глобом до 20 К, ако не врше своје службе тачно.

Дакле, општински чиновници имају извршивати закључке општ. одбора и одговорни су за извршење општ. одбору, он их може казнити, не изврше ли их.

Тако је по закону. А како је у збиљи, то ми добро знамо. У збиљи се многи општ. чиновници држе за неке господаре општ. одбора, они се над одборницима истресају као над марвом, издиру се на њих, ако се који усуди чему приговорити. Тешко да се игде у земљи догодило, да је општ. одбор усудио се глобити немарног чиновника. Господа престојници и пристави још су горе него они. Шта је њима општ. одборник! Потпрд једна за ругло и смеј.

Све се то догађало и догађа у једну руку стога, јер народ не зна закона, не зна какову власт има општ. одбор а какову чиновници, а у другу руку због несвести народне, плашљивости нашег ратара пред чиновником. Но то се сад мења. Ратар наш освешћује се, губи страх пред чиновницима, чита и учи, па дознаје за своја права, а кад дозна, хоће, богме, да се и користи њима. Зато се сада наши ратари већ нешто више брину и за општинске послове, па

и за општинске изборе, за избор општинског одбора.

Стога ћемо ми овде проговорити неку о избору опћ. одбора за равнање нашим ратарима. Нека знаду како се обавља најважнији посао у општини.

Право бирања.

У §-у 29. вели закон:

„Право изабирати одборнике општине, *на колико није овим законом учињена изнимка* (изузетак) пристоји (припада) пунољетним, самосталним и непорочним општинарима мушкога спола.

У задругама извршује право избора у име пијеле задруге задружни господар, у корпорацијама један члан власништва".

Дакле, право избора припада мушким, самосталним, пунољетним и непорочним општинарима, у колико закон не одређује изузетак неки.

А закон на другим местима каже да немају право избора нестални општинари, активни војници, људи правомоћно осуђени ради злочинства, или због прекршаја крађе, проневере и преваре, док не прође у закону одређено време и они, над чијом је имовином отворен стечај (они који су под банкротом).

(Наставиће се).

Река Топлица код Прокупља.

Топлична долина

спада међу најпитомије крајеве у Србији. Она се протеже уз реку Топлицу, која тече кроз југозападни крај Србије и улива се у Мораву. У топличкој долини лежи град Прокупље. По народном предању са Топлице је био косовски јунак Милан Топлица, побратим Милоша Обилића и Ивана Косанчића.

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло" послаше нам пријатељи: г. Тепшић Никола из Блатуше 41 К 82 ф.; Крга Никола из Белишћа 2 К; Лапчевић Стеван из Кнезовљана 1 К 80 ф.; Вулибрк Бранко из Кулен-Вакуфа 3 К 20 ф.; Матија Влатковић из В. Градусе 12 К 80 ф.; Васиљ Арбутина из М. Пољана 2 К 40 ф.; Стево Радованчевић из Граберја 1 К 80 ф.; Дмитар Утјешеновић из Н. Грабовца 3 К 20 ф.; М. Јездимировић из Стапара 1 К 60 ф.; Сава Живановић из Панчева 3 К 60 ф.; Душан Јанковић из Ердевика 2 К; Гавра Протић из Дивоша 1 К 60 ф.; Ђуро Милошевић из Дережана 3 К 20 ф.; Свет. Хајдиновић из Гаћишта 1 К 60 ф.; Никола Гранатировић из Кузмина 3 К 60 ф.; Новак Маљковић из Н. Крпиље 1 К 60 ф.; ђачко друштво „Шумадија" из Прага 1 К 60 ф.; Душан Савић свештеник из Разбоја (Босна) 4 К; Петар Влашки из Мраморка 80 ф.; Михајло Скакић из Бос. Градишке 1 К 60 ф.; Анка Омчикус из Бјеловара 3 К 20 ф.; Благоје Панић из Острова 1 К 7 ф.; Бранко Цветковић из Острова 80 ф.; Васа Старчевић из Пачетина 1 К 60 ф.; Пера Гаин из Трпиње 80 ф.; Петар Станојчић из Д. Дарувара 1 К 60 ф.; Никола Томић из Бјеловара 9 К 60 ф.; Лаза Стојаковић из Лаза 4 К; Тоша Смиљански из Платичева 1 К 60 ф.; и Која Бунаревић из Ст. Пављана 1 К 60 ф.

Хвала нашим пријатељима!

Помоћ „Србобрану". Лист „Србобран" имао је задњих година много да трпи. Његови пријатељи шаљу му стога помоћ и то тако лијепу да то морамо споменути овдје. Тако су му пријатељи из Госпића послали 100 К, из Н. Градишке 100 К, из Карловаца 135 К, из Панчева 300 К, из Петриње 325 К, из Грачаца 20 К, из Оточца 53 К. У једној недјељи послаше пријатељи преко 1000 К!

Влада и коалиција. Кад је бан видио да не може скалупити већине на сабору без коалиције, позвао је коалицију на договор ради ка-

стављања те већине. Коалиција је одговорила бану, да не може бити разговора о томе, докогод Мађари не повуку жељезничку прагматику, којом је протузаконито уведен мађарски језик на наше жељезнице.

Бан је на то отишао у Пешту и Беч, да чује шта се тамо мисли о том и јавља како угарска влада мисли створити нови закон о жељезничкој прагматици, јер овај стари није добар. Па кад се та основа сачини, онда ће бити послана нашој влади нека стави своје *примједбе*.

То је мање него ништа. Ко нама јамчи да ће се наше примједбе уважити? Ми смо и до сад стављали примједбе, па ништа. Па ко јамчи да ће се та нова законска основа о прагматици скоро поднијети сабору на претрес? То може бити на Св. Никада! Ми тражимо, не обећања, него чине, готова дјела.

И зато од споразума између коалиције и Мађарона за рад у сабору не може бити ни говора.

Жалосни Србин. Честити Србин занатлија у Петрињи Пане Рудић отворио је и ременарску радњу поред опанчарске. „Привреднику" је писао због помоћника и добио га. Кад је помоћник стигао у Петрињу намјери се на Србина Ђуру Копача, који ради у радњи код франковца једног. Овај Копач, да напакости Рудићу, каже помоћнику да не иде нипошто Рудићу и наговори га нека иде у Карловац.

Да помогне свом господару франковцу, он Србима сељацима прича, како је он Србин и како је то његова радња.

Сва је срећа те сад већ нема много овакијех „Срба", који воле франковцу него Србину.

Мирон Николић, владика пакрачки прослављао је 10. о. мј. 40 година што је обукао свећеничку хаљину и 20 година што је завладичен. Сви Срби, имајући на уму многа добра дјела овога нашег владике, а нарочито његово заузимање за српске светиње под Раухом, пожељели су владики о слави дуги и срећни живот и у души својој заједно с њим славили славу његову.

Живио владика Мирон!

Мађарска правда. У заједничком прорачуну Угарске и Хрватске за 1911. стоји да ће се на прављење државних цеста потрошити 13 милиона круна. Те цесте биће дугачке 664 километра. И од тога неће се начинити ни један једини километар у Хрватској. Од сваких 100 К нашег прихода иде их 56 у Угарску за заједничке трошкове, међу које спадају и трошкови на цесте, али, ето видите, Мађари праве цесте себи, а нама — шипак!

Радован Јанковић, старац од 68 година из Купинова, ишао је на избор у Шимановце пешице, кад га је радикал Љуба Ћирић преварио у очи избора и није га хтио одвести, како му је обећао. Кад је то видио стари Радован, а он запне пешице, само да даде свој глас коалицији.

Поздрављамо старину срдачно. Кад би многи млади људи овако чинили, ако се ради о ствари свега народа, сваки би нам посао боље испадао.

Петар Кушт, један од судаца, који је судио „велеиздајницима", умировљен је казне ради. У истрави која се водила против њега доказане су му многе ружне ствари. Раух је био изабрао такве судце, од којих сваки има масла на глави цент један, па су морали судити како је он хтио.

Босански сабор састао се опет. Сада босански сабор чека врло важан посао: рјешење кметског питања. Сав народ тражи да се створи закон, по којем све спахије морају пристати да се кметови откупе, а држава да за то кметовима намакне потребни новац, који би кметови вратили у низу неколико десетина година. Тако су кметови свуда по свијету откупљивани.

Влада неће тако, она хоће да се улагоди беговима. Стога ће предложити сабору закон, по ком ће земаљска банка давати зајам кметовима да се откупе, *ако спахије пристану*. А то није ништа. Кмет остаје роб спахијин догод се спахији хоће.

Влада види да ће сви Срби посланици и велика већина Хрвата бити за откуп „под мораш" и почиње пријетити. Нарочито пријете посланицима: Петру Кочићу, Живку Њежићу и Сими Ераковићу и уреднишшву „Српске Ријечи" у Сарајеву. Кажу да су велики издајници који раде по напути из Србије па нека се чувају.

Дакле, коме срце пуца кад гледа невоље кметовске и који ради да их ублажи и ослободи кметове ропства вјековног, тај је издајица тај шурује са Србијом! Као да Србима у Босни мора неко из Србије доћи и рећи: Радите да кметови стану на своје ноге, као да ти Срби Босанци, ако имају труна љубави за тежака, не виде сами, да се овако не може као досад.

Нигдје на свијету нема више кметова, осим Босне и Турске. И кад Срби хоће да кметова нестане и у Босни, онда су издајице. Тако гуде господа бечка, пештанска и сарајевска. Али се варају, ако мисле и у сну, да ће се Срби препасти те њихове музике и одмах сви у један глас повикати: „Аман, немојте нас растављати од наших слатких, добрих, душевних спахија; немојте, љубимо вам и ноге и руке".

Тога неће дочекати, па ма пријетили и стопут горе.

Србима Американцима. У Енглеској живи и народ ирски који већ стотинама година живи у ропству енглеском. Али сложним радом дотјерали су у задње вријеме, те им Енглези већ много попустише. Они се надају с правом да ће ускоро добити и свој сабор ирски.

Воћа њихов Редмонд био је у Америци неколико недјеља, гдје има много Ираца, да затражи њихову помоћ за браћу у старој домовини. Дочекали су га неки дан Ирци у Ирској, кад се повратио, као каква краља. Он им је држао говор и соколио их, како их браћа у Америци не заборављају, јер су скупили двије стотине хиљада долара (970 хиљада круна) и дали му за будуће изборе, који ће бити јамачно у јануару 1911!

Ми не тражимо и не можемо тражити од наших Американаца десетина, а камо ли стотина хиљада.

Ми очекујемо од њих само то, да не заборављају отаџбине, да помогну барем наше новине претплатом, да сваком приликом подсјећају своје код куће, нека држе уз народну странку, нека се не даду у службу туђину. И ми ћемо бити задовољни.

Против Владимира Васића, који је са чиновницима посланства наше државе у Београду правио оне лажне записнике „Словенског Југа“, у којему су прваци наше коалиције обијељени као плаћеници Србије и издајице, води се истрага. Он се налази у затвору, а код куће му је све преметнуто и нађено доста важних списа. Области србијске чуте о свему што је до сад откривено. Но, ма да се ћути, изашло је на јаву, да су откривене многе врло важне ствари и да је тврдо углављено, да су чиновници нашег посланства уплетени у прављење оних кривих записника. Због тога је у Србији све огорчено и траже сви, да се из Београда уклони посланик наше државе Форгач и сви чиновници у посланству, који су у ствар уплетени.

Краљ Петар иде у Италију. Како је болест насљедника престола Александра кренула посве на боље, то ће краљ Петар јамачно овог мјесеца кренути у Рим у походе талијанском краљу, свом пашанцу, а одатле даље у Париз у посјете предсједнику Француске републике.

Јесам ли послао претплату на „Српско Коло“?

Радићеви разбојници.

Један пријатељ из села Бестрме у петрињском котару пише нам ово о разбојничким нападајима присташа Стипе Радића на српске сељаке:

„Дне 28. пр. мјесеца, на дан избора био сам присутан као изборник код избора у Петрињи. Свој глас дао сам кандидату коалиције д-ру Лаву Мазури. Кад сам ишао с избора, сретне ме учитељ из Мошћенице Карага и рече ми:

— Идеш јести Мазурин гулаш!

Ја му одговорим да ме не вреба на чести, јер ћу га предати суду.

Отален кренуо сам са још два друга колима кући. У селу Мошћеници преко пута од куће истога учитеља стајало је неколико жена и дјеце и стану викати „Живио“ Радићу. Мој друг у колима Петар Павлица викне „Живио“ Мазури, а они се стану набацивати у кола блатом и Павлици сву главу измажу. Жена и кћи тога учитеља стајале су на ходнику пред кућом и смијале се. Одатле утечемо, јер смо знали да је то све масло учитеља Караге. Кад смо ишли на избор у Петрињу, видјели смо ту пред његовом кућом скупштину и на кући му Радићеве плакате.

На дан 8. о. мј. путовао је народ из Петриње са сајма. У Чешком Селу дочекали су разбојници из истог села Мошћенице Ивана Цветнића из Комарева, бацајући се у његова кола камењем и вичући; „Стој, да ти исплатимо Мазурин гулаш“! Како је био у великој опасности, испалио је један метак из револвера, који погоди невина момка из села Бестрме Стеву Лазића у лијеви образ, те му се зрно у средини врата уставило. Момак је сутрадан одведен у болницу у Петрињу.

Пошто је законом дозвољено да је на избору сваки изборник слободан дати свој глас камо хоће, стога би морале власти порадити, да се против оваких зулума што строжија истрага поведе. Не буде ли другачије, онда ко ће смјети у будуће на избор поћи?“

Овако, видите, Радићеви разбојници дочекују Србе сељаке, зато што нису хтјели гласати за њега, који као Настић непрестано пише у свом „Domu“ да су Срби против цара и царевине.

Из народа.

Српски и хрватски сељаци међу се.

Један наш пријатељ из Глине писао нам је прошлог мјесеца ово писмо, које нисмо могли уврстити до сад, ради премаленог простора:

Данас је стигао у Глину један сељак Србин, Стево

Цакула из Шаша. Моли за помоћ да сазидају цркву. Сами су сељаци, има их 600 душа, те ће о свом тро-шку зидати цркву. Дошао је к мени, дао сам му К 5 и испитао сам га о том послу. Питао сам га, има ли тамо и католика. Одговори ми: „Има нас 600 Срба, а 400 католика, те су нам и они помогли привести ка-мен, грађу и остало друго. А кад се католици сложе, да они себи зиђу цркву, ми ћемо њима помоћи".

Ето, то ми се допало од овог сељака, па зато вам овај допис шаљем, било би то добро споменути у „Срп. Колу".

Овај лијепи примјер братске слоге и љубави до-пао се и нама, не мање него нашем пријатељу и ми га истичемо народу за примјер.

Различите вијести.

Кажњен патварач вина. У свом службеном огла-снику прионњују „Нар. Новине" од 10. о. мј. одлуку којом је Алберт Валтерсдорфер, трговац вином у Ора-слављу суђен ради прављења умјетног вина. Он је, како је обласним поступком доказано, патворио 148 хл. вина у вриједности од К 2.368, те му је зато одмјерена ова казна: 1. затвор од мјесец дана; 2. глоба од К 600'—; 3. платеж једначка од К 2.368 у корист убошке закладе; 4. платеж трошкова анализе од круна 224; 5. К 14·50 поступовни трошкови и напокон 6. трократно увртшење пресуде у „Нар. Нов." — На љуту рану, љуту траву.

Поскупљење духана и цигара и цигарета. Већ се је дуље вријеме говорило, да ће доскора доћи до повише-ња цијене духанских производа, но извјесно се није ништа знало. Тек сада, кад је угарско-хрватском сабору предложен прорачун за годину 1911. сазнало се је си-гурно, да ће до повишења цијена за духан, цигаре и цигарете у години 1911. доиста доћи. У прорачуну је наиме одређен приход од монопола духана за 10 ми-лијуна круна више него прошле године. Како се овај износ никако не може постићи ни великим умноже-њем потрошка, то је јасно да се рачуна са повише-њем цијена духанских производа. Пошто ће се цијене повисити *наредбеним путем* (без новог закона), то се не ће основа предложити сабору на одобрење. Задњи пут су у години 1888. повишене биле цијене цигара, (цијене за цигарете нису биле повишене) и то тако-ђер наредбеним путем.

Пошто према нагодби имаду цијене у једној и другој половици монархије бити једнаке, то ће се и у аустријској поли провести повишење цијена. До по-вишења имало би доћи тек 1. јула 1911. Повишене биће цијене свих врсти духана и духанских произ-вода, осим бурмута. Код обичних врсти духана не ће бити повишене цијене замотака (пакла), али ће за то тежина бити смањена. Тако н. пр. стоји сада омот простог духана, који важе 30 грама 8 филира, дочим ће у будуће тежина бити само 25 грама. Исто тако ће бити тежина осталих врсти духана смањена. Ци-јене цигара повисиће се за 1 до 2 филира по комаду. Јефтиније врсти цигара као „кратке" цигаре поскупиће за 1 филир, те ће стајати 6 филира по комаду. Ци-гаре средње врсти поскупиће за 2 филира. Фине ци-гаре а напосе хавана цигаре поскупиће за много више. Цигарете, које се по комаду продавају, поскупиће за 1 филир по комаду. Наравски, да ће и цигарете, које се у омотима продавају, знатно поскупити. Финије врсти цигарета поскупиће много знатније. Како смо споменули, повишење цијена ступиће у крајпост 1. јула будуће године. Концем јуна биће прегледано ко-лико духана, цигара и цигарета има у трафикама, те ће ове за робу, преосталу од 30. јуна, морати разлику у цијени надоплатити. *Приватници не требају за ду-ханске производе набављене прије 1. јула 1910. нека-кове разлике у цијени надоплаћивати, тако да је ју-блики омогућено набавити духана још уз ниске цијене.*

Шта ћемо и куда ћемо са нашим ђацима. Богати родитељи збринуће лако своју децу, али што ћемо и куда ћемо са онима ђацима, који су сиромашни, који немају где и на чему да живу, који не могу на више школе, а здрави су и ваљани су, па заслужују, да се и за њих заузмемо, да их изчупамо из јада, сиротиње и пропасти?

Све те ваљане здраве Србе ђаке од 12 до 15 го-дина, који су макар основну школу добро изучили, пре-поручујте „Привреднику", који ће их све лепо упутити и добро удомити.

За ваљану децу, за коју се „Привредник" заузме, збринуто је — као што је познато — све, све од првог дана шегртовања, па док не стану на своје ноге, док не отпочну своје самосталне радње.

И нужни капитал — за отпочетак самосталне радње осигураће се тима питомцима, који су ваљани, па се држе у свему свога реда.

„Привредник" се заузима онда, да се према себи са ваљаним Српкињама и ожене.

Упућујте, дакле, увек и неупућене родитеље и не-разумну децу и све Србе уопште: како ваљани људи своју срећу најсигурније постизавају, макар и сиромашни били. —

Чивутске мудролије.

Скоро добисмо писмо од једног ратара. Пита нас за савјет у овој ствари:

Њему треба новаца, неколико хиљада круна. Он је врло имућан сељак, па може и добити толико. Али он би радо добио што јефтинији зајам. Неко га напутио на неко тобожње дру-штво у Пешти „Geldmarkt", које обећава зајмове по 4 процента, тако јефтино, како не дају јеф-тино зајмове ни највеће банке. И он се обрати на ту чивутскуф ирму у Пешти. Фирма му одго-вара, нека он њима пошаље најприје неких 13 К у име трошкова. Кад то добију онда ће се они распитати (информирати) може ли се њему дати зајам. Ако добију од својих повјереника повољне одговоре, онда ће му дати зајам.

Ратару самом учинило се ово сумњиво. Јер, ако они дају новац по 4%, како га они јефтино морају добивати, не раде ваљада без

профита. И он пише „Српском Колу“ ради савјета.

Ми смо му одговорили нека се не шали и нека не шаље оних 13 К у име тобожњег трошка. Насамариће га Чивути. Шта они раде? Они од сваког најприје ишту новац у име трошкова, да се тобоже распитају, могу ли дати зајам. Кад новац добију, они ћуте неко вријеме, па онда јаве да не могу дати; добили су тобоже од својих људи обавијест (информацију), нека не дају, јер није човјек сигуран, који тражи зајам. А они, међутим, нису никог ни питали ни за што. Њима је главно да дођу до новаца у име трошкова. Ако им 1000 људи у држави пошаљу сваки по 13 К, ето њима за ван бадава 13.000 К! Куд ћеш боље зараде, и лаганије!

Мудри су Чивути, да им је ријетко пара наћи, нико не умије доћи до муктешевине као они. Чувајте их се дакле. Пазите да се не ожежете. Кад год добијете какова писма или понуде за зајмове или ма какове друге ствари од штокаквих чивутских и других туђинских друштава, не вјерујте им, ван се распитајте или код нас, или код ког Србина господина на селу. Не будите луцкасте мухе, које лако западају у мрежу паукову.

Три лопова.

— Лав Толстој. —

Сељак водио магарца и јарца на продају. О врату јарца висило је звонце. Три лопова опазише сељака. Један од њих рече:

— Ја ћу му украсти јарца, а неће ни осетити.

Други лопов додаде:

— А ја ћу му украсти магарца.

— Сад није тешко погодити шта мени остаје — помисли трећи — ја ћу му украсти одећу.

Први лопов дошуља се до јарца, полагацко скине му звонце с врата и обеси га магарцу о реп, а одведе јарца.

Кад се сељак осврну на окуци пута, и не виде јарца, пође да га тражи. Други лопов иђаше му на сусрет и запита га, шта тражи. Сељак одговори, да му је неко одвео јарца.

— Ја сам видео твога јарца, — рече му лопов — и то мало пре. Један човек води га кроз шуму, можеш га јако лако достићи.

Сељак потече за јарцем и повери магарца на сачување лопову. Овај побеже с њим. Кад се сељак повратн и виде да му нема магарца, заплака. Успут покрај једне баре наиђе на некога човека, где плаче као и он. Сељак га запита шта му је. А тај човек приповели му, како су му дали кесу с новцима, да је однесе у град. Ту је на обали барној заспао и на један пут тргао се из сна тако јако, да му је кеса фркнула у бару.

Тада га запита сељак, зашто не уђеш у бару, те не извади из воде кесу с новцима.

— Не смем у воду, јер не знам пливати. А радо ћу дати двадесет дуката ономе који ми извади из воде кесу с новцима.

— Пре свега, морао би да знаш добро, на ком месту ти је утонула кеса — рече сељак.

— Ту, баш на том месту.

Сељаку се разведри лице.

— Ето, драги Бог хоће да ми надокнади изгубљеног јарца и магарца — помисли он — за двадесет дуката могу купити обадвоје и још нешто да ми преостане.

И наш сељак свуче се, и скочи у воду. Тражио је и тражио по дну баре, али од кесе ни трага. А кад изађе из воде, не нађе својих хаљина.

Трећи лопов украо му је хаљине[1]).

Одговори уредништва.

Г. Р. Рајану у Рогатици. Претплата истиче тек 13. XII. 1910.

Д. П. у П. Не треба вам никакова параграфа ни закона, него морате доказати тврдо пред судом да земљу уживате поштено као своју већ 33 године.

П. Д. у Цаб. Ваше нам је писмо нејасно. Отидите до г. попе или учитеља, па нека јасно напишу, о чему се то ради у Вашој задруги. Онда ћемо Вам моћи дати савјет.

Изашао је из штампе и у велико се растура наш здравствени календар за народ:

Здрављак

— **за 1911. годину.** —

У овој — V години, доноси Здрављак ове чланке: На робији, прича. — Влажан стан. — Дезинфекција, уништење кужних клица на свима зараженим стварима. — Воће као храна. — Сипња, засип. — Водена болест. — Побацај. — Трипер. — Убој. — Црвени ветар. — Крволиптење из материце. — Рак у материци. — Шуљеви. — Лек против затвора. — 10 заповеди за оне који се купају. — Ружан задах из уста. — Колера. — Падавица. — Оједање деце. — Рад на шиваћим машинама. — Соколство. — Како се лечи чмичак. — Чарапе у боји. — Да ли су печурке отровне. — Да ли је млеко чисто, скорашње и добро. Важне изреке о здрављу.

И ове године календар има 6 штампаних табака у врло укусном издању државне штампарије, а стаје само 30 пара за Србију, 40 хелера или сантима за иностранство.

Нема сумње да је ово најјевтинији и најкориснији календар на српском језику.

Скупљачи добијају 10%.

Обратити се једном од потписатих:

Д-р Јован Дањић, Београд. Д-р Добр. Гер. Поповић, Крагујевац.

[1]) Слична овој причи има и једна српска народна приповетка: „Ко умије, њему дође“.

Чудо од буквара.

Овај мој буквар има двадесет лекција. Од првих осам лекција може свако да се научи за по сата, а последње четири свака за један сат времена. — Уз овај буквар може свако сеоско биће учитељ, ако и сам умије читати. Ко ми пошаље са поштанском упутницом 55 потура (финира), тај добија буквар са напријед-ном поштарином. — Уљма (Temes m.) Банат.

1842 **Љубомир Јовановић**, школски управитељ и учитељ.

Потврда. Ови потврђујем, да сам два момка, који нијесу умјели ни читати ни писати, научио за невјеројно кратко вријеме за овијем добро читају прву лекцију у буквару г. Љубомира Јовановића. — У Алибунару (Банат). **Миша Галкановић**, парох.

Тражим да купим парадног коња

длаке црне (вранца) високог 170 цм. стара до 6 година, доброга касача. — Ко има на продају нека ми понуди, с ознаком цијене и какве је расе.

:: **Мишко П. Јовановић, Доња Тузла (Босна)** ::

1848 1—3

ПАНЕ РУДИЋ :: ПЕТРИЊА

препоручује поштованој браћи Србима

:: да је уз опанчарију ::

ОТВОРИО И РЕМЕНАРИЈУ

и прима све остале поправке уз јефтинију цену него игђе ::

ТРГОВИНА МЈЕШОВИТЕ РОБЕ ЂУРЕ Т. ТОМИЋА

:: У ПЕТРИЊИ ::

☐ ТРЕБА I ШЕГРТА ☐

из честите сељачке куће, који је свршио 5 разреда пучке школе. 1852

СРПСКО КОЛО д. д. у Загребу

ПРОДАЈЕ ОВЕ КЊИГЕ:

Паја Обрадовић:

„Резервирани котар" цијена Круна 1.—

Коста Мајкић:

„Борба чешког народа" „ „ 0·80

Сремски самосталци „ „ 0.20

Све три књиге К. 1.60 франко.

Наручују се упутницом.

Свака птица своју јату,
Свако братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства"**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једанпут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ!

Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.

(Славонија). 1198

-- ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО --

У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве облубљене и најгласовитије творнице **Ф. и И. Копарски** из Простејова у Моравској, и шивати стројеви су из најгласовитије фабрикате „Пфаф" и систем „Сингер". За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на оброчно отплаћивање уз творничке цијене и обећавамо све поправке засијецајуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици.

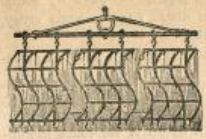

Управа.

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 45. Загреб, у четвртак 11. (24.) новембра 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се ниже од три пута укључују, рачунају се јединице.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 9. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Конац велеиздајничке парнице.

Службене „Народне Новине" у броју од уторка 21. о. мј. доносе вијест да је *краљ својим рјешењем обуставио сваку даљну истрагу у велеиздајничкој парници против Адама Прибићевића и другова.*

Сто Седморице укинуло је пресудом од дана 1. априла 1910. осуду у велеиздајничкој парници, јер није држао да је кривња доказана оптуженима и наредио је да се морају саслушати свједоци обране а и сви други докази, које износе оптужени за своју обрану, да се морају узети у обзир.

Дужност је била државног одвјетника да у року 8 дана изјави, хоће ли наставити даље прогон или не. Настављати га није могао, јер Сто Седморице тражи нове доказе, а гдје су? Сто Седморице уз то још наређује да се сви докази невиности, које обрана износи, узму у обзир. Свака даљна истрага ишла би у корист оптужених.

А обуставити нијесу хтјели једно стога, јер су мислили да ће нас том парницом моћи држати у страху и покорности. На то је нарочито рачунао бан пред распуст сабора и изборе, а друго, јер их је било срам пред свијетом све полизати.

Тако се ствар завлачила 8 мјесеци. Но, кад је Масарик у делегацијама на очи цијела свијета доказао, да су ту велеиздају начинили они који су нас тужили, кад је разголитио сву срамоту, што се перила у овој ствари, више се није смјело завлачити, морало се свршити. И да нас уједу за срце још једаред, нису хтјели обуставити ствари редовним судским путом, још ни сад нису хтјели признати да су они баш потпуно свему криви, него су предложили краљу, да он својом одлуком, нередовним путом обустави све, само да на нама још и даље остане сумња.

Али им ми поручујемо: Да сте имали куражи гонити нас, да смо криви, ви би водили ствар даље, ви би нас осудили. Нисте нас пустили на миру, што вам је жао нас, већ да прикријете своју срамоту. А сумње, коју остављате на нама не бојимо се ми. Не бојте се, нећемо се *поправити* од страха због те сумње. Бранићемо се и борити и даље јуначки за добро ове наше сиротне Хрватске, за напредак свог измученог народа, за слободу свију нас гањаних и кињених вјечито. Нећемо дану рећи ноћ, нећемо на мјесто млијека видјети тинте, нећемо ђавола крстити анђелом, нећемо уздисати од жеље за вашим канцијама, конопима, ланцима, којима нас шибате и сапињете. Нећемо, јер смо људи, Срби, јер носимо искру Божју у себи, јер нисмо нијеме ствари. То вам је наша порука, запамтите је добро, нећете бити изненађени.

А о значењу велеиздајничке парнице други пут.

Пад Араничког.

Славко Аранички пао је са своје столице оделног предстојника правосуђа. У петак прошли објављено је у службеним новинама, да га је краљ ставио у мировину. Правосуђем управљаће један већник Стола Седморице, Брошан, док се не именује нови оделни предстојник за правосуђе.

Аранички, дакле, паде. А срушише га наши Брложани. Да је у Брлогу био изабран, не би још пао, још би га држали. Овако више нису могли. Избор у Брлогу показао је да је тај човек до крајности омражен у српском народу; да је име његово за српски народ исто што црвени рубац за шпањолског бика; да држање њега на столици оделног предстојника значи дражење и изазивање српског народа. И они га уклонише, поклонише се под мораш вољи народној. Јер, кад је летос коалиција тражила од бана да уклони Араницког, бан није хтео, он је волео раскинути с народом, са коалицијом, него с Араницким. Он се изговарао да је Араници врло способан чиновник, да га краљ не да. Бан је рачунао да ће Араници проћи на изборима, па ће он онда моћи рећи: Видите да је коалиција лагала, кад је говорила да народ не може трпети на влади Араницког, а нарочито народ српски. Видите да српски народ има повереља у Араницког.

Но Кореничани и Брложани помрсише бану рачуне: У Кореници се Араници није могао

ни кандидирати, а у Брлогу се кандидирао, али и лосную славно. И, што бан није хтео учинити летос добре воље, то је сад урадио под мораш.

Има земаља где је народна увек старија. Тамо Араницки не би никад могао постати што је био. Наша држава не спада у такове земље. У њој се народна слуша тек онда, кад виде да се не може никако другачије, кад виде да чак ни вешала не помажу. Али, на крају крајева, ипак се мора послушати, кад се види да баш никако, ни под коју цену ми нећемо другачије. Шта дакле да научимо одавле? Морамо до краја остати код свога, не смемо се дати ни с чим одбити од своје праведне ствари, не ваља да се покажемо слаби, крхки и савитљини, кад се ради о добру нашем. И тада ће слушати и нас, нас сиромашне, преврене, прогоњене људе, тада ће ратари моћи да збацују банове и оделне предстојнике, не ваљају ли, као и у другим земљама, где се народна слуша на прву реч.

Народ је велика моћ, народ није шала, само мора бити свестан тога, да је у њега та моћ, хоће ли само.

Зар су брлошки сељаци икад мислили да они могу збацити са столице његове оделног предстојника, човека који управља свима судовима у краљевини? А ето видите да могу и како могу. И тако народ може све што је по закону, хоће ли само. Безакоње се чини само незналицама, плашљивцима, људима који нису свесни својих права. Народ, дакле, држи своју судбу у својој руци.

То нека народ нигда не заборавља, а крвнику српском сретан пут. Како радио онако благословљен био и он и све његово! Друге попудбине није од нас заслужио.

Русија.

Природа Петра Великог, његова ћуд, навади.

Ред је да на крају проговоримо коју о том, какав је Петар био као човјек, кад знамо какав је био цар.

Био је грдосија од човјека, висок, плећат, јак као црна земља, а, радећи вјечито са сјекиром и чекићем, још је већма очврснуо. Могао је сребрени тањир савити рукама у трубу, а кад би ко бацио у зрак комад сукна, он би га ножем у зраку пресјекао. Лицем је био прикладан, лијеп. Само му се у гњеву лице грчило страховито, спопадала га је тад болест живчана. То му је остало из дјетињства, од дана када су бунтовни стријелци 1682. године побили на његове очи фамилију његове матере, ујаке му. И кад би се Петар разгњевио, а лице му се стало у грчевима савијати, и његове велике очи стале бости као шиљци, све је око њега цептило у великом страху. Тада није знао мјере своме бијесу и јао си га ономе, на кога би се тај бијес сасуо. Не би му горе било ни у лављим пандама.

Ума бистра, што као од шале схваћа и најтеже ствари, он је лако учио све и много је сам, без учитеља, научио. Од 25 година знао је 14 разних заната, брод је сам знао начинити и сад се чува у Петрограду један брод, који је он сам својом руком до оног најмањег клинчића начинио. Без рада није му било живота, радио је вјечито, све је волио учинити сам или барем на своје очи видјети како други раде. То је тражио и од својих млађих. Једном се возио са главним надзорником полиције (генерал полицајмајстер). Наиђу на мост, који није био добро начињен. Петар нареди кочијашу да иде поправити што не ваља, а дотле је штапом избатинао надзорника полиције, вичући: „Хоћеш сам све надзирати“. Кад се свршило, попне се у кола, зовући и полицајног надзорника: „Сједи, брате!“

Стрепила су пред њим велика господа. Зло је било кад је ту, а горе кад оде, јер вратиће се, па ако не нађе све у реду тешко њима. Кад се једном кретао на далек пут, питао га је државни сенат (врховна власт у Русији тада, што је сад министарство, влада), шта ће радити. Петар им је одговорио: „Рекао сам вам — не спавајте, и понављам вам: не спавајте и опет не спавајте“. И цијела живота радио је тако, као да све око њега хрче: без престанка је будио, гурао у ребра и за ноге вукао друге поспане.

Прешао је сву Русију унакрст на колима, и то не једареп. Свуда је све он главом морао видјети. Ни ишао није полако, већ као вихор. Они који су ишли с њиме морали су непрестано трчати, док је он својим обичним крупним и брзим кораком грабио напријед. Волио је живјети међу људима раденицима. Мрзио је параде као ђавола. Кад год је морао бити на каквој паради, био је сав сметен, збуњен, а зној му је лио с лица. Штедио је као да ће од глади умријети. Носио се припросто, није га било срамота обувати чарапе покрпане и носити ципеле издераних пета, а примати госте у излизаном капуту и хлачама. У Петрограду начинио је за се дрвену кућу, у којој је живио, а за госте је имао двор лијеп. Прије њега трошио је царски двор годишње преко по милиона. Он је тај трошак снизио на 60 хиљада годишње, на десети дио. Кад је био у француској пријестоници Паризу, разгледао је град пјешачећи, јер, вели, кола су паришка врло скупа! Волио је састајати се са припростима људима, војницима, матрозима, радницима, јер је с њима могао говорити отворено и једно-

ставно, није морао пренемагати се, а у господском друштву то се тражило и тражи се.

Хвалисавце и брбљавце, и на језику јунаке није могао видјети. Једном је разговарао с неким страним официром. Овај се хвалио, лагао, мазао да је страхота. Петар слуша, слуша, трпи, трпи, најзад не могаде више, разбјесни се, пљуну му у лице и окрену се без ријечи.

Строг је био и тврд. Али ако је збиља неко ваљао, вриједио, тога је дизао високо, себи га уз кољено метао, па ма био црни циганин по крви.

Над мртвим његовим тијелом проговорио је један митрополит и ове ријечи:

„Оставио нас је, али не као просјаке и сиромахе, имамо неизмјерно богатство његове силе и славе, које нам је остало у његовим дјелима. Оставио нас је тијелом својим, али дух свој оставио је нама".

Право је рекао. Дух Петров остао је у његовим дјелима и водио Русију и по његовој смрти све даље и даље до славе и величине.

Такав је, ето, био велики цар руски Петар.

б.

О избору општинског одбора.

Право бирања.

Дакле, да неко има права бирати опћ. одборнике, 1) он мора бити општинар дотичне општине, 2) мора бити мушкарац, 3) мора бити пунолетан, 4) мора бити самосталан, 5) мора бити непорочан и 6) не сме бити под стечајем (банкротом).

Сад да сваку ову тачку мало поближе растумачимо.

По нашем закону имаду 4 врсте општинара (чланова општине): 1. општинари *припадници*, који су у општини рођени, или су примљени у свезу општине, па живе у њој *на свом земљишту*; 2. општинари *становници*, који су у општини рођени или примљени у њезину свезу, па стално живе у њој, али не на свом земљишту, него на туђем или на ничијем; 3. општинари *посједници*, који не живе у општини, нису ни завичајни у њој, него само у њој имаду некретнина (земље, зграда); 4. *нестални* општинари, који ни по иметку ни по особи својој (завичајности) не спадају у општину, већ живе у њој само привремено, по служби својој или по ма каквој послу.

Од ове четири врсти општинара само задња врст, нестални општинари немају права гласа код бирања опћ. одбора.

Но од ових општинара само мушкарци општинари имају право гласа за општинске изборе, а женске не. Ово ваља због тога споменути, јер се у закону вели да у име кућне задруге врши право гласа кућегосподар. А ми знамо да и женско може бити кућегосподар, па би се могло узети да и женске које су кућегосподари имаду право гласа. Стога закон изричито вели да само мушкарци могу имати право гласа.

Што се тиче *пунолетности*, треба рећи овде онима којима нису познате одредбе закона о њој, да се може на три начина постати пунолетан. Обична је пунолетност кад се наврше 24 године. Но може се и пре постати пунолетан. Ако неко прије 20 година, може га суд на очеву или туторову молбу прогласити пунолетним и пре него наврши 24 године. Осим тога, сматра се да је неко пунолетан и без проглашења судског, ако му област и пре навршења 24 године допусти да води трговину или занатски какав посао.

Дакле, ма на који начин постао пунолетан општинар, он има право гласа, само ако шта друго не смета.

Закон тражи за право гласа и то, да неко буде *самосталан*. То значи да је врстан сам својим радом себе и породицу исхрањивати, и не живи од милостиње општине.

Закон вели да мора бити непорочан онај који хоће да има право гласа. То значи да не сме бити осуђен *од суда* правомоћно ни због каква злочинства или прекршаја, због ког се по закону од 10. јунија 1890. г. губи и право бити изабран и право бирати, било код саборских, градских, жупанијских или општинских избора. Од прекршаја спадају овамо само прекршаји крађе, преваре и проневере. Због осталих прекршаја не губи се изборно право. Злочинства спадају сва.

Код злочинства политичких (а то су: велика издаја, сметање јавног мира, буна, устанак, јавно насиље) губи се право гласа од дана кад осуда постане *правомоћна*, т. ј. кад се више не може правити никакав редовити правни лек (призив и ништовна жалба) па до дана кад се претрпи казна. Чим се претрпи казна, одмах се може добити право гласа, не треба ива тога да протече ни један дан. То што вреди за политичка злочинства вреди још за два три неполитичка злочинства: злочинство двобоја, припомоћи дане злочинцу сакривањем, убиства у тучњави и припомоћи дане војнику да утече.

Код свију других злочинстава, ако је криваац осуђен до пет година робије, мора проћи пет година, а ако је кажњен са преко пет година робије мора проћи десет година *од дана кад је свршио казну, кад је одробовао*, па да поново може стећи право гласа. А ако је осуђен ради прекршаја крађе, проневере и преваре, онда морају проћи 3 године од дана свршене казне, да се опет може стећи право гласа.

Овде треба имати ово на уму: Није по за-

кону како раде неке области и траже да онај ко је претрпио казну мора још добити о том и сведоџбу од суда, па да стекне право изборно. Закон вели да се право изборно може стећи, чим прође време одређено у закону, а не кад се добије сведоџба. Област је сама дужна уверити се код суда јели то време збиља прошло.

Ако краљ кога помилује, онда се сматра као да је претрпио тога часа казну и рок се од тог часа рачуна.

Дакле само судске осуде могу одузети пороčност. *Осуде политичких области не сметају ништа*, можеш бити осуђен од општине, котара и т. д., колико хоћеш, па не губиш право гласа.

И најзад, да општинар има право гласа, не смо бити под стечајем. А под стечајем је онај ко је презадужен па веровници преко суда израде те му се забрани свако располагање с иметком. Кад стечај прође, опет се може имати право гласа.

(Наставиће се).

† Лав Николајевић Толстој.

Чули су за њега и тежаци, читаоци нашег листа. Доносили смо у „Срп. Колу“ басне његове, које је саставио за забаву и поуку руским ратарима, које је он толико волио, толико их на своја добра прса привијао и старао се о њима. Мало је кутова на пространој земљи, у којима није одјекнуло његово име за његова живота. Не знамо хоће ли их бити, у којима се неће чути за ономадашњу његову смрт. Јер, у недјељу, у 6 сати у јутро умро је Толстој у 83. години живота: Човјек на свијету најчувенији по дубокој својој мудрости, по племенитости свог срца, по доброти своје душе, и по неизмијерној љубави према истини, којој равне није било.

Како да кажемо вама тежацима какав је био човјек овај наславнији Рус? Да кажемо: пророк, праведник, мудрац, светитељ, све уједно, не би рекли ништа неистинито и ви би нас разумјели.

Слаби смо створови ми сироти људи, меки према сили гријеха, немоћни да одолимо сластима њиховима. Боримо се, бранимо, али најзад клонемо, и, као даска ношена водом, не бранећи се пуштамо да нас носи бујица гријеха свакојаких: себичности, мржње, зависти, лажи, злобе, пожуде тјелесне; савијест заспи у људима, душу сапне посве и зароби тијело, чини се, примиче се царство сотонино: нестаће посве у нами доброг и лијепог. Ако се у таковом часу појаве људи с великом душом, срцем и памећу, који примјером свог чистог, светог и праведничког живота буде у нама нашу заспалу савјест, грме у наше уши ријечи пријекора и кајања, кријепе наше малаксале душе — борба наша са гријехом биће лакша, у њима ћемо ми налазити ослон и велику помоћ.

Толстој је био такав човјек велики, не само за свој руски народ, већ и за све људство.

Био је гроф, богаташ, милионер. Али ни части, ни благо, ни слава велика, коју је стекао као један од најславнијих књижевника свију вијекова, нису га узнијели. Штогод је постајао славнији међу људима, све више је долазио до увјерења о слабости и грјешности и малоћи својој и све више настојао да не силази са пута добра, истине и правде, све више се трудио да се усавршн и поправи и приближи Богу, живећи животом чистим, љубећи све људе, заклањајући све несрећне, биједне, помажући сиротне, учећи непросвијећене, будећи душу и савјест у грешнима, опраштајући свима и молећи све за опроштај, ако је згријешио према њима. Из буке градске повукао се на своје сеоско имање, обукао сељачко одијело, орао, пилио, цијепао, шио, учио као учитељ сељачку дјецу, писао за тежаке, давао им упуте и савјете, помагао их на сваку руку, да су га волјели као оца и мајку своју. Сав свијет стао је гледати у њега као у новог неког пророка, светитеља и учитеља људског и хиљаде и хиљаде људи узеше грнути у његово село да га виде и чују. Одрекао се пића, меса, дувана, раскошних јела, свију забава, богаташ живио је као обични сиромашан човјек.

† Лав Николајевић Толстој.

Без ике силе осим свог светог живота и славног у свијету имена био је тако силан, да

је најсилнијег цара на свијету, цара руског смио јавним, отвореним писмом прекорити као мало ђаче због рђава владања његова; да је јавно смио позивати војнике, нека не слушају заповиједи царевих и не убијају браће, народа зато што траже круха и слободе. Нико га није смо дирнути, цар је слушао и трпио. Јер ко би у њега дирнуо, тај би у срце такнуо оштрим шиљком милионе Руса и скупо би га стало то.

И још му се чинио његов живот превише господски, изгледало му је да вара и себе и друге, јер да не живи сасним онако како учи. Зато је одлучио да остави и своје имање и своју породицу, и да оде негдје у забит, гдје ће, по обичају многих руских сељака, да живи у самоћи, предан мислима о Богу, о души, о смрти и животу људском. Пошао је био кришом од својих на планину Кавказ, гдје живе сељаци који су удесили свој живот по његовој науци. Но старац се успут прехлади, добије запаљење плућа и умре у недјељу у мјесту Астапову. Умрије да вјечито живи, док је људи. Русија сва грца у сузама над мртвачким сандуком свог највећег сина, дан његова погреба је дан жалости народне, на који престаје да се ради, забавља и весели у Русији: затварају се дућани, канцеларије, позоришта, забавишта. Уз руски народ тугује од срца и цијело људство. Тугујемо и ми Срби, браћа руска, над гробом овог праведника, и ми Срби, за које је он за ових посљедњих прогона и патња наших заложио своју велику ријеч, жигошући пред свијетом наше крвнике. Јер, гдјегод су на свијету прогонили и газили кога, устајао је сиједи Толстој да дигне свој глас против тога, па за велеиздајничке парнице није ни на нас заборавио.

Вјечна слава и спомен праведнику!

Јесам ли послао претплату на „Српско Коло“?

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло“ послаше нам г. г. Јован Јасић из Мошћенице 1 К 60; Јандро Стакић из Широког Села 2 К 40; „Коло младих Срба“ из Б. Пеште 3 К 20; Ђорђе Бранковић из Оточца 14 К 40; д-р Никола Грковић из Госпића 4 К; Гавро Лукић из Бенковца 22 К 40; Матија Ћирић из В. Радинаца 3 К 20; Стеван Пожарац из Обрежа 1 К 60; Тепшић Никола из Блатуше 41 К 82; Крга Никола из Белишћа 2 К; Лапчевић Стеван из Кнезовљана 1 К 80; и Ђулибрк Бранко из Кулен-Вакуфа 3 К 20 ф.

Хвала нашим пријатељима!

Ђорђе Бранковић свршени правник скупио је у Оточцу у једном друштву 14 К 40 ф., да се за тај новац шаље „Срп. Коло“ петорици Срба ратара у котару брлошком.

Хвала и њему и дароватељима у име ратара, којима лист шаљемо.

Сабор краљевине Хрв. и Славоније састао се у уторак 22. о. мј. и одмах је одгођен на неодређено вријеме. Бан је рекао да му је краљ допустио нека одгоди сабор, док се не створи у сабору већина, која би била уз владу. Сад те већине бан нема. Уз њега је само 18 његових мађарона и 9 посланика Радићеве хрватске пучке сељачке странке, јер Радић је посве отворено прешао влади.

Бан се нада да ће већи дио коалиције пристати уз њега. Онда би он уз своје људе, Радићевце и виријевисте имао већину. Али од коалиције неће нико пристати ни на договоре с баном догод се не повуче жељезничка прагматика, којом је на нашим жељезницама узаконјен мађарски језик. Неће ни у договоре с њим, а камо ли пристати уз њега.

Куенов говор. Мађарски министар предсједник гроф Куен држао је у пештанском сабору говор, у ком се испричавао посланику Барти, једном Мађару који до лудила мрзи нас, јер је Барта напао Куена да ради на штету Угарске, а на корист Хрватске. У овим говорима има ствари, које су нас љуто увриједиле и запекле, па ћемо у идућем броју проговорити о њима.

Личка жељезница као да ће ипак бити сграђена, јер ратно министарство тражи оштро, да се гради. Не тражи због нас и Личана, већ зато што Далмација није спојена жељезницом са државом. Кад би дошло до рата с Италијом, војска и заира би се копном споро тамо кретала, а морем не би могла никако, јер у Талијана је много јаче бојно бродовље. Међутим би Талијани на бродовима могли за 24 сата пребацити војску у Италију.

Милостиви гроф. Почетком овог мјесеца изашао је у службеним „Народним Новинама“ оглас, којим нашички суд јавља, да ће се продавати имања неких сељака за дуг грофу Теодору Пејачевићу. Између осталог расписује се дражба једног ратарског иметка, вриједна 1000 К за дуг од 6 К 85 фил.

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Гроф милионер није могао причекати за ових 6 К 85, него је натоварио оволики трошак дражбени једном сељаку, који ће ма под највећу камату морати сад смоћи и 6 К 85 и трошкове расписа дражбе преко адвоката, јер, један, не ће моћи допустити да му се прода за 6 К 85 ф. посјед.

О овом треба да размисле они који су за паприкаш и друго мито гласали за грофа!

Гашо Девић банов фуријешица (ћирица). Кад је бан прошле недјеље ишао у Беч, Гашо Девић ишао је с њиме и пазио на његову пртљагу, путне ствари. Његов је посао предавати банове ствари на жељезници и вадити их, додати бану шешир, штап, амбрел, помоћи му да обуче и скине капут, објесити капут о клин и тако даље. Кад се вратио с пута, тужио се Гашо једном доктору у Загребу, да је негдје у забуни изгубио кутију (шкатуљу) с једним бановим шеширом, па се бан страшно љутио. „Силовит је бан — јада се тужни Гашо — никад му угодити."

Бан увијек овако, кад иде на пут, вуче по неког од људи покорних, да му помаже код путних ствари. Велики је шкртац, па му се не да плаћати пединтере или фуријешице, кад има људи као Гашо што је, који тај посао врше бесплатно.

Стога бан и мрзи људе мрка погледа као Бањанин што је и протурује у сабор, ако треба газећи закон, пединтере и фуријешице као што је Гашо Девић.

Јадни, јадни Гашо!

Неће га. У општини Подлапачи котара удбинског већина је Хрвата. Кад је Гашо Девић тамо кортеширао, хтио се умилити Хрватима, па је рекао да је и он православни Хрват. То се згадило једном напредњаку Хрвату шумару, те га изгрди пред свима, што се одриче имена свог, као да је стари капут, а не славно име народно и рече му да Хрватима не треба таквих, јер такови би се, кад би им затребало, одрекли исто тако лако и имена хрватског.

Нова мађарска насеобина у Хрватској. У Мославини (жупанија бјеловарска) имао је имање од 12.000 јутара белгијски гроф Доре. Сад је он продао то имање једној мађарској банци за 4 милиона и триста хиљада круна. Мађарска банка кани имање парцелирати (подијелити на мање комаде) и населити на њему Мађаре. Тако се туђинци све више увлаче у нашу земљу.

Један наш претплатник није нам платио претплате, па смо му обуставили лист. Због тога се јако наљутио и испсовао нас у листу. Вели да смо свакојаки људи кад унапрво тражимо новац, јер унапрво се нигдје не даје ништа.

И томе пријатељу и свима који можда мисле што и он кажемо да штампа и отпремање „С. Кола" од почетка године до данас стоји 9000 К. И сан тај новац исплатили смо до задњег филира, јер ни штампарија нити ико други не ће да чека, ван траже новац. Откуд би га ми дали, кад би сви претплатници тражили од нас да им шаљемо лист унапрво, па да нам плаћају кад прође година? Нека о том промисли онај љутити претплатник!

Различите вијести.

Јунац за 33.384 круне. У Лонсхеду (у Енглеској) купио је Лорд Ловат једног јунца од 9 мјесеци за 33.384 круне. Јунац је пасмине Шориторске и тако диван, да вриједи ову голему своту новаца, цијели иметак један!

Ето, што вриједи одгајати добру пасмину говеда и ма какве друге стоке.

Број Жидова на свијету. Један жидовски лист објављује да Жидова има свега на свијету 11 мил. 817 хиљада и 783. У Европи има их 8 мил. 942 хиљаде а од тога их има највише у Русији: 5 мил., 110 хиљада и 548, а онда у Аустро-Угарској: 2 мил. 86 хиљада и 277; у Њемачкој има их 607.862; у европској Турској 282.277; у Румуњској 266.652; у Енглеској 238.275; у Холандији 105.988; у Француској 100.000; у Италији 52.115; у Бугарској 33.603; у Белгији 15.000; у Швајцарској 12.264 и онда све мање у другим државама. У Србији има их 5.000 а у Хрватској преко 20.000.

У Америци има Жидова 1 мил. 894 хиљ. 409; у Азији 522.635; у Африци 341.867; у Аустралији 17.106.

Најнесрећније су Русија и наша држава, јер има у њима дијема на преко 7 милиона Жидова. Остала 4 милиона раздијељена су на сав остали свијет.

Писмо једног ратара из Далмације.

Ратар Н. К. из Буковића у Далмацији послао нам је ово писмо:

Често сам пута читао у „Српском Колу" коју поучну за добро и корист српскога народа. Више пута сам и читао, како су Срби ратари свјесни у Хрватској и Славонији, како се они боре и отпочињу напредне послове. А Далматинац неће него у крчму, па метне преда се двоглигру вина и чашицу, па пије. Ако што и заради, он у недјељу потроши, а неће да иде па да гледа своју стоку, што би му било корисније. Па још каже: Е, не пијем кад има, не пијем, кад нема, онда никада. А што потроши за један дан, оним би могао се претплатити на који лист, особито ево му „Српско Коло" од кога за српскога тежака нема љепшег листа, може га читати сваки Србин ма из којег краја био, из Далмације или из Хрватске и Славоније. Зар нас није све једна мати одгојила, нас Србе ако се и јесмо одвојили и отишли на дијелове. — Ево ћу вам да сад испричам нешто од мога стрица, који ме јуто увриједио, али ни у чему другом, већ што је

са својијем гадијем и непоштенијем ријечима грдио Србе. Он каже: Мени је свеједно, па био народности или српске или турске или ма које друге, само нека је мени добро. Али то није истина. Више сам пута био с њиме код блага и читао би му „Српско Коло", а он ми каже: Ту нема ништа него лажи. Може се и не вјеровати оном, о чем се прича да се догодило по свијету, али није оно лаж, чим се поучава народ и за корист му се каже, да на кривој стази не забаса, и да буде просвјећенији и срећнији код свога дома, и на путу, и међу својом браћом. А тако не мисли мој стриц. Баш ја немам чиме да се похвалим, јер не могу друго да чиним, али барем читам „Српско Коло", које ме је научило свему што је боље и корисније: Потегло ме са кривог пута, збратило ме са Србином, научило ме свему и дало ми је да ми се није ријеч ухватила мога образа, да ми не би потавнило лице на дивану међу мојом браћом Србима. Поздрављам вас све тамо.

Из живота Карађорђева.

Карађорђе и Дели-Мехмед.

Карађорђа су Турци од увек мрзили, много пре него је лигнуо 1804. год. буну против њих. Стога су га често изазивали, не би ли се пустио с њима у кавгу, па да га убију.

Изнећемо овде два три таква случаја.

По Божићу 1802. године некакав Дели-Мехмед, хваљен јунак турски, дође у Тополу, па не нађе Карађорђа код куће, јер беше отишао на кумство у Жабаре Јовану Керти, те му крстио сина Петра. Кад свршe крштење седоше да пију и то: поп Филип, домаћин Керта, крштени кум Карађорђе и комшије: Јован, Живан, Величко и Илија, док ето ти Дели-Мехмеда на врата, уђе у кућу, па викне на Карађорђа:

— Хајде, бре, да ми покажеш пут!

На ово му Ђорђе одговори:

— Иди, Турчине! Без воће си дошао, без воће иди, слеп ниси; знаш откуд си дошао, знаш куд ћеш ићи, очи имаш!

Тада се Турчин залети на њега да га извуче напоље и да му одсече главу. Али Карађорђе се ухвати с њиме у коштац и тресне га покрај огњишта. Чалма му спадне с главе и у мало не падне у лонац који стојаше поред ватре; оружје му Ђорђе набаци напоље, где га жене залију водом. Затим га стане газити и гњечити коленима. Зубе му није подомио нити му је око истерао, али му је ребра с ртењицом саставно тако, да је мало жив отишао.

Претплатници!

Почели смо у броју 43. износити колико нам је ко дужан за „Српско Коло" ове године. Мислили смо да нам дужници не шаљу новца, јер не знаду, колико треба да пошаљу.

Међутим се неки најоше увриједјени и писаше нам да то није лијепо што радимо. Ми питамо све правичне људе, а јели лијепо закидати један сиромашан народни лист, који је толико на зубу нашим непријатељима? Дакле, није лијепо, кад опоменемо за своје, а лијепо је бадава читати лист!

Прошли број издали смо већи, да људи имају више шта читати. Ми би то могли чешће радити, да нас не закидају наши претплатници. Она два листа што смо их штампали више у прошлом броју коштају нас 34 К. На дугу имамо преко 1000 К. За тај новац ми би могли сваком другом броју додати два листа. Колико би онда „Срп. Коло" било пуније и боље! Људи би више нешто сазнали и научили. Зато би ваље држали лист, а ми би добили још више претплатника.

Ми поново кажемо: Једина профит за којом ми идемо та је, да се српски тежак што прије просвијети. Онда ће бити боље и њему и свима нашим пословима народним, цијелом Српству. Зато би ради да „С. Коло" буде што потпуније, што веће и боље, а не можемо ништа учинити кад у једну руку лист нема толико претплатника, колико би морао имати, а другу руку, многи нам претплатници закидају лист.

Ви, који сте тачни, који волите „Српско Коло" и старате се за њ, упућујте оне немарне, нека за оних 27 ф., колико мјесечно стоји „С. Коло", не чине штете нашој народној ствари, нека не ометају једини наш тежачки лист у његовом послу, нека не праве штете ни вама, јер да су они тачни као ви, лист би био пунији, већи, имали би и ви више шта читати.

Уредништво „Српског Кола"

Одговори уредништва.

П. Гл. у Г. К. Могу и неписмени и старци преко 60 година бити изабрани за опћ. одборника. Само се људи од преко 60 година не морају примити те части, ако неће, а други морају.

У првом разреду има онолико изборника колико се свега у обадва разреда бира одборника. Бирају ли се 24 одборника, онда 24 опћинара, који плаћају највише пореза, бирају 8 одборника између себе. Није одређено колико морају плаћати пореза, него само да плаћају највише пореза, па сад ма колики он био.

И. М. у Д. Рекламирајте о новој години своје изборно право, јер ако Ви имате прћијског иметка и њим плаћате државног пореза 19 К, онда имате право гласа. Отац има у име задруге право гласа, али Ви имате у име свог осопца, прћије.

С. М. у Б. В. Кад је она брисана из задруге, а то је учињено по праву, јер је више од 5 година без допуштења била отсутна, онда Ви нисте дужни плаћати болнички трошак. Осуде ли Вас, правите уток и позовите се на опћину, да посвједочи о том, да је баба брисана из задруге.

Чудо од буквара.

Овај мој буквар има дванаест лекција. Од прних осам лекција моје сваки да се научи на по сата, а последње четири сама за један сат времена. — Уз овај буквар може сваки сељак бите учитељ, ако и сам умије читати. Ко ни пошаље са поштанском у путницом 55 готура (финира), ја ћу добија буквар са напријед-ном поштарином. — Уљма (Temes m.) Банат.

1842 **Љубомир Јовановић,** школски управитељ и учитељ.

Потврда. Овим потврђујем, да сам два момка, који нијесу умјели ни читати ни писати, научио за некољико минута за овосим добро читају пјеу лекцију у буквару г. Љубом ра Јовановића. — У Алибунару (Банат). **Миша Гајкановић,** парох.

Тражим да купим фрнданога коња

длаке црне (вранца) високог 170 цм. стара до 6 година, доброга касача. — Ко има на продају нека ми понуди, с ознаком цијене и какве је расе.

:: **Мишко П. Јовановић, Доња Тузла (Босна)** ::

1848 2—3

ВОХАНКОВИ МЛИНОВИ,

МОТОРИ И ЛОКОМОБИЛИ

: **НА СИРОВО УЉЕ** :

Трошак на сваки сат и сваку коњску снагу један и по филира зајамчено. Вавредно миран и једнак ход, за сваку индустрију прикладни. Без вентила, без цијеви за паљење, погибељ експлозије искључена. 1869

Нема финансијске контроле, обавезна довољна залиха потрошка.

Прорачуни бесплатно и франко.

Заступник у Загребу: **Т. Георгијевић** Прерадовићева улица 39.

Заступник у Панчеву: **Стево Зукановић.**

ПАНЕ РУДИЋ :: ПЕТРИЊА

препоручује поштованој браћи Србима

:: да је уз опанчарију ::

ОТВОРИО И РЕМЕНАРИЈУ

и прима све остале поправке уз јеф-

:: тинију цену него игђе ::

СРПСКО КОЛО

прима привредне огласе по најумјереније цијени

Свака птица своју јату,
Свако братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је на свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства“.** Из тог фонда снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком, те се предаје или путем „Привредника“ на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот,** моли она све **имућније Србе и Српкиње,** да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једанпут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ,** како то **овјеровљене** признанице доказују. Гонотол се **једе,** дакле нема **шприцања.** Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.

(Славонија). 1198

-- **ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО** --

У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врста 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су на прве обљубљене и најгласовитије творнице **Ф. и П. Ковржик** из Простејова у Моравској, и шиваће стројеви су из најгласовитије фабрикета, „Пфаф“ и систем „Сингер“. За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на обročне отплаћивање уз творничке цијене и обављамо све поправке васпољујуће у ову стручу брзо и јефтино у властитој радионици.

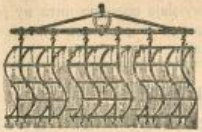

Управа.

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 46. Загреб, у четвртак 18. новембра (1. децембра) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80
За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО
НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеповнику. Ако се напше од три пута узастопце, рачунају се по једнпше.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Значење велеиздајничке парнице.

I.

Ми сад знамо, зашто је покренута велеиздајничка парница. Управљачи наше државе хтели су анектирати (присајединити) Босну и Херцеговину, које су биле само окупиране (запосједнуте) и по праву још припадале Турској. Нису то управљачи наше државе учинили што су се бојали да ће Турска тражити натраг те земље. Они се Турске не боје. Него су они видели да је Србија у последње доба стала јако напредовати, а Русија, Енглеска и Француска узеле стезати обруч око наше државе и Немачке. И зато су они хтели, да Босну справе под крв пре, него што ове непријатељске државе ојачају посве и спреме се сасвим. Јер, ако то буде, могле би те државе једног дана лепо рећи:

— Деде ти, мила наша, изиђи из Босне и Херцеговине. Ниси ти послана од Европе да векујеш у Босни, него да начиниш реда, а кад то свршиш, да идеш напоље.

Зато су одлучили у Бечу, да Босну присаједине држави. Али то нису хтели учинити онако, без икаква разлога. Требало је Европи рећи: Ми то морамо учинити зато и зато, хоћемо, нећемо.

И онда су измислили, да то морају учинити, јер ми спремамо буну, да отргнемо Босну од државе, а из Србије да нас у том помажу сви. Па, тобоже, да нам одузму сваку наду и тиме да нас умире, они ће Босну присајединити. Кад ми видимо шта је онда ћемо се оканути свега.

И тако су отпочела прогонства Срба овде. А ишло је тим лакше, што су и Мађари били кивни на нас, јер већ ево од 1906. године носимо се с њима, боримо се да Хрватској извојујемо што више права.

Но за прогоне није доста само рећи: Ти си велики издајник! Треба због другог света бар некаквих доказа. Сведочанства Турајлића, Бусића, Настића, Марије Капчевке, бабе Смолинке и сличних нису довољна. Треба ту и неких чврших доказа, нешта онако на писмено. И тада су почели сами правити писмене доказе, лажне записнике, писма, бунтовне прогласе и слично.

Кад су се спремили, онда су прогласили анексију (присаједињење) Босне, вичући да се уши свету продру: Ми смо то морали учинити, морали, јер гледајте шта су нам Срби хтели учинити. Свет је гледао, неко веровао, неко сумњиво махао главом, а неко одмах није веровао.

Сад више не верује нико, ама нико. Више се не праве ни они да верују, и ако су се пре чинили да верују. Сад већ сами пишу и причају, колико су плаћали за лажне доказе, колико их је стала сва комедија. Јер то је све за њих била само једна комедија.

Али од те комедије пуцале су наше српске кости, испред наших очију светлаци продетали.

За нас то није била комедија, него једна језовито озбиљна ствар, јер тешке су патње и јакима, а камо ли слабима. Али уједно ствар пуна велике поуке за нас, и ствар, која је већ до сад родила златним плодом за српски народ, а плодови плода тога још златније ће сјати и блештати нам.

И о том сад хоћемо да говоримо. То је за нас најважније у овој ствари.

Највише смо страдавали у прошлости стога, јер смо били даковерни и безазлени, јер смо се дали лако завести слатком речи, обећањем, похвалом. Знали су нас силом католичити и унијатити, знали су нам манастире и цркве рушити, и нашем народу свакојаке пакости чинити. И ако су после тога само простом вовнули нас, ласкајући нам и лагодећи, ето нас, као да су нас до јуче миловали и пољупцима, а не масницама, тело нам покривали.

Може то тако ићи доста дуго, али превршити се не може, претерати, не сме се тако радити да и они најбезазленији прогледају. А они су сад тако урадили овај пут, јер су радили не као непријатељи и противници, него као прости, гадни лопови. А народ опрашта и најтежу рану, и најжешћи ударац, али лоповштине не опрашта. Да су они нас просто трпали у тамнице, судили, вешали и рекли отворено, поштено: Сметате нам, па вам зато то чинимо,

то би било насиље, неправда, али отворено дело, а не лоповштина. Али, кад они сами састављају бунтовничке списе, па подмукло на темељу лажних списа хоће да нас вешају, кад најмају за новац лажне сведоке као најгори човек у селу, онда је то нешто гадно, онда је то лоповштина. Тако не раде људи, него лопови. То је оно што види и наш сељак, сваки наш човек и због чега им никад неће више веровати „млеко је да кажу бело".

И то је та велика добит за нас од парнице велеиздајничке. Ми сад најзад знамо с ким имамо посла и према томе ћемо се и владати. А то је велика тековина.

О избору општинског одбора.

Право бирања.

Но, има случајева, кад неко не може вршити право гласа, па макар био општинар, мушкарац, пунољетан, самосталан, непорочан и не под стечајем. Навели смо већ да међу такове спадају активни војници и нестални општинари.

Али има још један много важнији случај за наше ратаре.

У §-у 29. закона стоји и ово:

„У задругама извршује право избора, у име цијеле задруге, задружни господар, у корпорацијама један члан власништва".

Ово значи, да ниједан задругар нема права гласа за избор општ. одбора, него само господар задружни. Не користи, дакле, задругару што је мушкарац, пунољетан, самосталан, непорочан, што није под стечајем. Он, уз све то, не може имати право гласа, ако није господар задруге, јер цијелу задругу заступа господар. Ако господар има каковуману, рецимо суђен је због краће, а није још прошло одређено вријеме, онда у име задруге не гласа нико, господара не може замијенити други задругар коме нема никаква приговора.

Код сувласништва може гласати само један члан власништва, а не сви сувласници.

Право бити изабран.

За општ. одборника може бити изабран само онакав општинар, који има право бирати. *Дакле, ко нема права гласа, тај не може бити ни изабран за одборника.* Зато од чланова једне задруге не може бити изабран за одборника нико него господар задружни.

Ово нарочито треба упамтити. Јер, често се ратари туже, да није право, што може бити изабран за одборника само господар задружни. Они веле: Врло често има задругара и писменијих и слободнијих, и честитијих него што су господари задруге, па није право што не даду предстојници или општински чиновници, да се изабере за општ. одборника задругар који није господар кућни, па ма како он био разуман и ваљан. То не стоји, како видите, до воље чиновницима, јер тако одређује закон.

Да богме да ће се то морати промијенити, кад се буде стварао нови закон општински. Онда ће се морати дати и право гласа и право бити изабрану сваком члану задруге, ако нема какве друге сметње.

Рекли смо да може бити изабран за општ. одборника само онај ко има право гласа код општ. избора. Но код тога има изузетака. Има их који имају право гласа, али свеједно не могу бити изабрани за општ. одборнике. То су, прво општинари становници. Већ смо протумачили, да су то такви општинари, који су у општини завичајни и живе стално у њој, али не живе на свом земљишту. Затим не могу бити изабрани од општинара посједника (то су, како рекосмо, такви који нису у општини завичајни и не живе у њој, али имају у њој некретнина: земље, кућа) они који имају у општини посјед мањи од 20 рали. Ови дакле, могу само бирати, али не могу бити изабрани.

Осим тога влада забрањује чиновницима да буду бирани у општ. одборе, као и у сабор, жупс. скупштину.

Русија.

Катарина Прва (1725—1727.)

Петра Великог наслиједила је на пријестолу његова друга жена Катарина. Владала је само двије године. Споменућемо да је Катарина била обична слушкиња једног генерала Петрова, па се допала Петру и он је узео за жену.

Иза кратке владе умре она, а на пријесто се попне унук Петров, син погубљеног сина Петрова Алексија,

Петар други.

Ни Петар други није владао него три године, од 1727—1730. За његове владе није се збило ништа важно у Русији. По смрти Петра другог дође на пријесто кћи Јована, брата Петра Великог,

Ана.

Владала је од 1730—1740. Боље да кажемо: владао је њезин љубавник Њемац Бирон. Под заштитом овог Њемца Бирона заокупише сва прва мјеста у држави равни Њемци. Руси су били свуда презирани и гањани. За свог насљедника означила је Ана свога рођака Ивана, дијете још, сина своје сестричине, која је била удата за једног њемачког војводу. Но Руси су били сити и пресити Њемаца, они су се бо-

јали, да ће се Њемци још више осилити. Стога се побуни војска, свргне Ивана и прогласи за царицу лијепу кћер Петра Великог

Јелисавету.

Царица Јелисавета владала је од 1741. до 1762. Како јој је умро отац, док је била дијете, слабо су се бринули њоме други и она је била женска слабо образована. Уживала је само у забавама, кићењу, лијепој одјећи. Остало је иза ње 15.000 оправа (хаљина). Мијењала је често своје љубавнике и пуштала им да они владају. Ако су били људи врсни, онда се и владало добро државом. Мрзила је Њемце силно, и стога су јој Руси опраштали све погрешке. Водила је и рат са пруским краљем Фридриком, помажући нашу државу, у којој је у то доба владала царица Марија Терезија. Руска војска показала је у тим дуготрајним ратовима много јунаштва и први пут изашла, да тако кажемо, на очи све Европе. Пред смрт Јелисаветину руска војска заузела је била већ и Берлин, пријестолницу пруску.

За владе Јелисавине учињено је много за науку и умјетност у Русији, отворено је прво руско свеучилиште у Москви, Академија вјештина у Петрограду, прво руско позориште у Петрограду. Она је подупирала радо руске књижевнике.

Јелисавета умре 1762. године, а за насљедника прогласила је сина своје сестре Ане, која је била удана за једног војводу њемачког,

Петра трећег.

Петар није владао дуго. Он је само по матери, кћери Петра Великог, био руске крви. Отац му је био Њемац. Отхрањен је био Петар по њемачки, волио је све њемачко и клањао се пруском краљу Фридрику као да је божанство. Био је ожењен с једном њемачком принцезом, Катарином. Ова је, напротив свом човјеку, научила брзо врло добро руски, упознала се с руском историјом, руским обичајима, тражила без престанка руско друштво и вршила све одредбе православне вјере. Руска странка на двору заволи је због тога. А осим тога била је необично лијепа, паметна, образована; ума бистра, проницава. Кад је руска странка видјела како Петар трећи све више тегли на њемачку страну, а нема појма ни о чему што пар мора знати, побуни против њега војску, баци га у затвор, а прогласи за царицу жену му Катарину, чије је владање било тако славно, да је и њој дано у руској хисторији име: „Велика“. То је било 1762. године, шест мјесеци иза тога, што је Петар засио на пријесто. Ускоро иза тога удане Петра трећег у тамници из страха, да би његови људи, док је он жив, могли још дићи буну и крваво се осветити онима који га свргоше с пријестола. б.

Из ратарских писама о изборима.

Избор у Слатини.

Читам у нашем листу о избору 28. прошлог мјесеца, па ме управо у срце дира, да вам јавим како се радило око избора у општини Ново-Буковичкој. Молим Вас да изволите тај мој допис увртстити у први број нашега листа. Пред избор на 8 дана у поглаварству Ново-Буковичком није се ништа радило, већ се кортешировало и мудровало како да народ преваре. Наш начелник *Raucher*, тобоже велики Хрват, дао је налог Марковићу редару који је разнашао исказнице по селима, да сваком католику уручи исказницу, а кога Србина нађе код куће, да му уручи, а који није код куће, да исказнице уништи. Тако је и било. На два дана пред избор трчкали су као бијесни пси и дан и ноћ по селима те народ тентали и наговарали на свакојаке начине да гласају за *Zbiežovskog*. Наш благајник Брегован рекао је једном Газијану, ако на избор не дође и не гласује за *Zbiežovskog*, да ће платити 15 круна глобе. Тако се свуда пријетило. На рачун опћ. благајне најмили су кола, која су возила изборнике који су гласали за *Zbiežovskog*. У селу Миклеушу сјео је у кола Србин Станко Јовановић и Мирко Вукосављевић, али их је четворооки писар општинског поглавар. Филаковић хтио да истјера што су рекли да ће гласати за Белобрка. Око 8 сати на дан избора из свих села под водством општинских гуликожа народних турила су кола иза кола, сами гласови за *Zbiežovskog* и сви су се поставили у два реда пред општином на команду *Raucherovu*, а мјестни судац дијелио је цедуље бијеле свима који су њихове присташе. За један час стигоше неколико кола Срба из Сухомлаке под српским барјаком. Кад су дошљели међу њихова кола, скочи исти мјестни судац, па подере барјак. Викао је скупа са неким чивом *Rosenbergom*, да то није барјак, него да је ђубре — смрад, доље с тим. *Raucher* гледа и само се смије. Када су пошли на избор, *Raucher* се окитио са перјем у својој каруци, метнуо је са десна чиву *Scheibera* а преда се опет чиву Rosenberga, који права гласа нема, те је пред њим скакао као медвед. Није ми чудо од ових уцјепљина шваpских и мађарских, што су гладни паприкаша, него се врло чудим нашим кукавним Србима Софренији Радојчићу из Виљева, Павлу Вујановићу и Љубоји Гвозденовићу из Сухомлаке, што су гладни паприкаша. Софренија стајао је пред начелником као дијете пред учи-

тељем, те му се клањао као Богу. Та тројица такове су газде, да су кадри *Rauchera* са посијама исплатити, те му се ево поклонише и гласаше не за свога Србина него за мађарона *Zbiežovskog*, само да се напију и наједу паприкаша. Стид их море бити кукавица и несрећа гладних, који само гледе гдје би се мукте напили и најели а свој новац у шпаркасе улагали и сиротињу гњавили и гушили. Жали Боже, што су тако остарили, сјеме им се затрајало на вијеке. А сада послије избора освећују се опћинари нама који смо гласали за Белобрка, не само опћинари, него и властелински лугари и шумари. Добровачки надшумар Döml тобоже велики Хрват нашим Србима из Доње Буковице и из других села не да дрва ради тога што је ко гласао за Белобрка. Наш сиромашни Србин, ако је украо 1 воз дрва, *Raucher* побија га гдје може, укида му право гласа код сваких избора, а себе не броји, који је био 2 године у Митровици ради проневјерења. Он има свуда право па може и начелник и биљежник бити опћине наше. Дакле, молим Вас господине уредниче, уредите и сложите и уврстите у идући број, нека читају оне три српске кукавице и нека сав српски народ види какове су кукавице богаташи српски у околици нашој, а о другим изборима ако Бог даде и ми ћемо паметнији бити и такове кукавице ушкопити, да буду мало паметнији.

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло“ послали су нам г. г.: Глишо С. Мркаљ из Краљевчана К 1·60; Ђеранић Владимир, парох из Утиње К 2; Филиповић Радован из Витојеваца К 3·20; Демић Самуило из Субоцког Града К 5·40; Живковић Григорије, парох из Бачуге К 32; ђца Анка Омчикус из Беловара К 6·40; Томо Лазић из Глоговнице К 3·20; Никола Бродић, сајџија из Костајнице К 6·40; Марко Павловић, гостионичар из Свилоша К 3·20; Милош Ераковић из Цабуне К 3·20; Милош Милеуснић, учитељ из Војнића К 18·20; Нове Новковић из Врепца К 1; Васа Нешковић из Јаска К 1; Влада Релић и Ж. Радојчић из Будимаца К 11·20; Јово Драговић из Каменице К 5·60; Васо Бакић из Жуберковца К 3·20; Стеван Перић из Обрежа 80 ф.; Тривун Кирјаковић из М. Ремете 80 ф.; Цвеја Јовановић из М. Ремете 80 ф.

Г. Раде Војводић, из мјеста Gary, Indiana у Америци послао је К 9·80, за два претплатника; г. Манојло Оклобџија из Коренице послао нам је К 5, које је дао г. Илија Ђерић на дан избора нар. заступника, да се претплате на „Коло“ два ратара из Врела.

Свима срдачна хвала!

Когод ма због чега не добива „Српског Кола“ уредно, ми га молимо нека нам то јави. То не кошта ни филира. Ми смо дали упуту, како се рекламирају недобивени бројеви новина, а да се за поштарину не плаћи ништа.

Нама је најжалије, ако нас остане претплатници због тога, што не добију сваки број уредно, а томе се може доскочити.

Наши делегати у Б. Пешти. Сви посланици чланови коалиције, који су изабрани за делегате (изасланике) краљ. Хрватске у пештански сабор отишли су у недјељу тамо. Они ће у пештанском сабору оштро протестирати против тога, што је наш сабор одгођен, што се код нас влада без обзира на вољу сабора и народа, који га је изабрао и што се газе и отимају права Хрватске.

Помоћ „Србобрану“. Пријатељи „Србобранови“ послали су му до сад као припомоћ 2759 К. Ту лијепу своту новаца дадоше за мање него мјесец дана.

Сване десете године пописује се код нас становништво, тако ће се пописивати и ове године крајем овог мјесеца. Упозоравамо све Србе и у Хрватској и у Угарској, нека код пописа рекну да су **Срби и да им је матерински језик српски.** Нека свако, ко је писмен завири у пописну листину и види је ли пописивач тако записао за све укућане.

Ова се ствар много нас тиче. Ми треба да знамо колико нас је Срба, свакако се чинимо сами себи јачи и куражнији, кад видимо да нас је доста. И што год нас је више, то имамо више права тражити, да нам се даде што је наше и да се поштује што је српско. Зато народи који нас мрзе и воле да нас је мање, па како је у њиховим рукама власт, они код пописа гледају да наш број умање, да нас стрпају под друго име, не под српско.

Српкиње се удружују. До сад су по многим мјестима Српкиње имале своја друштва, тако зване „Добротворне Задруге Српкиња“. Сад се ради о томе да се сва та друштва уједине у један велики савез, па да им рад буде још успјешнији.

Било срећно!

Руски цар и Еренталь. Скоро се говорило да ће се састати руски цар и наш краљ, не би ли се како изгладило оно прилично непријатељство између Русије и Аустро-Угарске. Сад новине пишу, како руски цар тражи, да министар вањских послова у нашој држави Еренталь буде уклоњен са свог мјеста прије тога састанка, јер Русија не вјерује нашој држави, док њену вањску политику води човјек, који се служи лажним списима, које праве његови чиновници.

Помађарују. До сад су на поштанским жиговима барем имена наших села остајала како

их ми зовемо. Сад су стали помађаривати и њих. Тако су Новиград Подравски на поштанском жигу има име: Драва-Ујварош; Ђурђевац се зове: Сентђерђвар; а Сесвете су прозвали: Драва Миндсент.

Срећна Босна. У Босни има државних чиновника 10.994. Од тога их је око 6000 Срба и Хрвата, а око 5000 туђинаца!

Како раде Жидови. У Босанском Новом отворио је по окупацији посао Жидов Соненшајн. Српски народ са Кордуна навукао му је иметак од 200.000 К. Сад је Жидову тијесан Нови и иде у већи град гдје се може љепше да ужива. Његов посао хтјели би и неки Срби преузети али не да Соненшајн, него само свом Жидову. То је његова захвалност нама добрим Србима, који га тако масно поткожисмо. Па зар будале шта боље заслужују!

Поклон од 75 батина!

Њемачки цар Фридрих II. имао је један златни ланац са драгим камењем, као успомену од својих прадједова. Он је тај ланац увијек о врату носио, за сјећање. Једног дана отиде он у лов са другим ловцима, од куд се врате истом за који дан. Кад је већ кући дошао, опази цар да је изгубио онај свој златни ланац. Тешко му се било растати с том успоменом, те даде прогласити свуда по оном крају, гдје је био у лову: ко нађе његов златни ланац, нека се пријави, да ће му поклонити што буде зажелио.

Кроз пар дана неки сељак оруђи спази ланац гдје се свијетли, али пошто он није чуо прогласа, није ни знао шта је то и чије је то. Шта ће он него оде до свога начелника, да га пита за савјет.

Начелник (као и већина их) одмах весео упути сељака, нека то носи цару, да ће добити на поклон што затражи (али да и њему дадне $^1/_3$ од добивеног поклона) а он ће му дати писмено да може лакше до цара доћи. Сељак хтједе на сваки начин од цара да не прими ништа али на наваљивање начелниково рече да ће примити и њему $^1/_3$ дати.

Дође он у Берлин, али кад пред царев двор, не да заповједник страже у двор.

Кад је сељак показао начелниково писмо, онда му тек обећа заповједник да ће га пустити ако ће му дати $^1/_3$ од добивеног поклона. Сељак одмах пристане и обећа му поклон од $^1/_3$. Уђе у двор али пред собом један генерал, који га такођер неће да пусти у собу цару. Кад он помоли лист од начелника, обећа му пустити га, ако ће му дати $^1/_3$ добивеног поклона. Сељак пристане и униже цару. Кад је цар примио данац и упитао сељака „шта тражи на поклон", он је одговорио „ништа". Цар му на то рече да нешто мора примити, па шта било.

Тада сељак замоли цара да зовне сву господу генерале и његова начелника к себи, па ће онда казати шта жели.

Цар му ту љубав учини и све генерале позове а и његова начелника.

Кад су сви били на окупу рече сељак:

„Ваше Величанство! Ваш златни ланац нашао сам и хтио сам Вам га дати без икаквог поклона, но кад морам, јер Ви ме силите, онда Вас умољавам да заповједите слугама да донесу овције клупу и батину, те да мени одрапе 75 батина.

Али, Величанство, пошто сам ја свој поклон унапријед подијелио и то: $^1/_3$ моме начелнику, $^1/_3$ заповједнику страже пред двором, $^1/_3$ генералу пред собом, то молим да се њима дадне сваком $^1/_3$ мог поклона, а то је сваком 25 батина.

На тај су начин добила господа мит од сељака, каквог више никад неће искати ни давати. **Д.**

Око воћке у јесени и зими.

Да нам воћке буду напреднije.

Ми обично мислимо, да смо доста урадили, ако изберемо добру и напредну младицу јабуке, крушке или друге које воћке, и посадимо је. А то је погрешно. И око воћке треба доста радити. Воћка тражи нарочиту и разумну негу, па да буде напредна и дуговечна и да од ње имамо истинске користи.

Младицу, па и старију воћку треба чешће обићи, нарочито с јесени, па поскидати и очистити сву ону испуцалу кору, маховину и лишаје, које нађемо по стаблу и дебљим гранама. Јер се у оним пукотинама по испуцалој кори намноже разне бубице и штеточине, те после штете воћку, ако их оставимо на дрвету. А и маховина и лишаји сметају порасту воћке, а и легло су разних штеточина.

Крајем октобра и почетком децембра ваља заређити у воћњаку од дрвета до дрвета и каквим гвозденим стругачем, или и каквом оштром четком, очистити стабла и дебље гране. Ово се лако ради, нарочито кад је влажно време.

Око дрвета треба разастрти какав стари покровац и ту скупити сву ону испуцалу кору, маховину и лишаје, што скинемо с дрвета, па све то однети из воћњака и бацити у ватру, да изгори.

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Ако негде у овоме послу повредимо здраву кору на дрвету, повређено место треба одмах да одлепимо чистом говеђом балегом или иловачом.

Око воћака треба окопавати ашовом или и мотиком; прекопа се свуд около дрвета од прилике толико, колико захватају гране. Не каже наш народ без разлога: Ко у шљивару траву коси, тај ракију проси.

Овим окопавањем уништи се коров и оне штеточине, које су пале са стабла и грана, или су се закотиле доле, око жила.

Да бисмо сасвим сачували воћку од разних инсеката (буба), морамо стабла и гране, с којих смо поскидали испуцалу кору, маховину и лишаје, закречити. Треба у некоме суду добро

Сељаци села Прљинца у Млави (Србија) пред својом кућом.

размутити гашени креч, метнути унутра и мало говеђе балеге или иловаче, и метлом окречити стабла и дебље гране.

Ако хоћемо да нам воћка лепо напредује, морамо је и оградити, ако већ није у ограђену воћњаку, или ако пуштамо стоку у воћњак. Јер воћњак има доста непријатеља и међу животињама. Нарочито су зечеви велике штеточине, јер нагризају кору и тако упропашћују воћке.

Можемо и ово урадити, па да одбијемо зечеве од воћњака.

Кад хоћемо кречити воћке, у онај раствор од креча треба да саспемо пиштевину од ђубрета, и тиме да окречимо стабла од прилике до оне висине, докле може зец дохватити.

Кад приметимо, да су зечеви коју воћку огладнели, треба одмах сва она рањава места премазати лемом, који се прави, кад просејан пепео замесимо с говеђом балегом.

Над која воћке пресађивати.

Од избора времена када ћемо извршити пресађивање воћака зависи у главном и успех у подизању воћњака.

Најудесније је време за пресађивање воћака од половине октобра до половине марта, ако нас у томе међувремену не спречавају разне временске непогоде, као што су: мразеви, снег, велике кише, и ако земљиште није одвише влажно или сувише суво.

У овоме међувремену, т. ј. од половине октобра до половине марта, има један део времена, који је најпогоднији за сађење воћака, а то је јесен.

Доказано је с више огледа, а и из искуства, добивеног у разним воћарским крајевима, да су оне воћке, које су пресађене на стално место у јесен или зиму, много боље и бујније напредовале, и нису боловале ни најмање од пресађивања, као кад се пресађује у пролеће.

Ако се из буди каквих разлога не би могла садња извршити с јесени, онда је од преке потребе, да се саднице што раније поваде и за тим пажљиво утрапе у земљу.

За овај се циљ ископа ров у дубину за једну стопу, а у ширину од прилике за две стопе, па се у томе рову поређа корење воћака и земљом пригрне. А до овога се направи други ров и тако редом, док се све воће не утрапи.

Када овако утрапљене саднице с пролећа садимо, видећемо, да су се на подмлађеним жилама развиле ситне жилице или тако зване власице, које су од неопходне потребе, да се воћка може добро укоренити и примити.

А кад се саднице, чим се из растила поваде, саде у пролеће, дешава се да се ове нежне жилице позаде и униште, због чега и воћка пропада.

Раније се тврдило и учило, да воћке не ваља у јесен садити, јер ће преко зиме жиле измрзнути или у влажној земљи сатрунути. А то није тачно.

Стога треба воћке што раније пресађивати: боље у октобру него у новембру, боље у новембру него у децембру, боље у децембру него у јануару, боље у јануару него у фебруару, боље у фебруару него у марту, и напослетку, боље их је садити у марту него у априлу.

Пресађивање воћака с јесени има и ове добре стране:

1. Корење и жиле пресађених садница још

пре месеца фебруара развиће жилице, на местима где је корен младице био прекраћен, а ово је веома потребно, да би се засађена воћка могла примити.

2. Киша и снег омогућавају, да се набацана земља у рупама што пре слегне, а уз то да остане растресита, а правнине и шупљине, које су случајно остале међу жилама, да се попуне.

3. Због снега и мраза горњи ће слој земље бити више растресит, па ће кроз њега моћи ваздух и влага лако продирати до жила, те ће се оне много бујније и лепше развијати. А ако пресађујемо у пролеће воћке, чим почне снег копнити, земља ће се напити одвише воде и биће гњецава и тешка. Касније пак, кад настане лепо време, направиће се око засађених воћака дебела кора, кроз коју не може ваздух и влага до жила допирати, и тако ће воћке у своме напредовању закржљавити или ће и угинути.

4. Садимо ли воћке у пролеће, то су њихове жиле изложене ваздуху и светлости, због чега лако увену. Ово се неће десити, ако се воћке саде с јесени и зими, јер је топлота у јесен и зими мања и ваздух је влажнији.

5. Воћке, засађене у позну јесен и зими, неће патити од суше, пошто земља у зимским месецима упија више влаге, те је свакад има на расположењу. И због овога нема потребе да се младице с пролећа заливају, па ма каква суша да наступи.

6. У јесен се могу у свима расадницима, који производе саднице благородног воћа, лакше набавити саднице, јер је количина већа него у пролеће, а добију се и лепше и правилније саднице, пошто је избор већи.

7. Дрвена и цветна окца почињу већ у фебруару, а поглавито у марту, једрати и појављивати се, због чега се копањем, пакованем и сађењем повреде и поткидају, што у јесен и зими неће бити, јер у то време воћке мирују.

„Народне Новине", Београд.

Наша цијена.

Замислимо народ српски као једну велику машину. Па да та машина има да ствара само оно шта је лијепо, добро и племенито! Таковој машини све би се дивило, све би јој се клањало.

У тој машини сваки од нас појединн био би котачић. Што би нас било више који би били свјесвији тога великога рада машинина — то би и усјех био ближи и сигурнији.

Може машина бити и најљепше бојадисана, може носити и најљепше име. Па да јој дадемо и име „Српски Народ", ако у њој свако колешце није на свом мјесту, ако су та колешца расклимана, те се несигурно око своје осовине врте, ако су им зуби расклимани, па се коченца у машини међу се сама крше — такова машина не вриједи ништа.

Машина је мртва ствар. И оно лијепо што она може да ствара, и ту љепоту дао јој је сам човјек. Да се ствара добро и племенито треба живота. Мртва ствар то не може, то може само човјек, то може народ. То би могао и може Српски народ, који је пун живота, пун снаге. Ми Срби те своје снаге довољно не цијенимо, ми за право за њу и не знамо.

Наша је снага слијепа. Са нашом снагом свако се користи, само ми не умијемо. У нас је те снаге још на претек, јер када је у нас више не би било, не би у нас више нико ни задирао — одбацили би нас као стар обојак.

У патњама, што их као народ претрпљесмо и трпимо, у гажењу наших најобичнијих права, на која као људи имамо право, полагано се будимо из мртвила, осјећајавамо се и долазимо до памети.

Осјећамо своју велику снагу, којом се мора наш положај у реду човјечанском и у реду народном промијенити. — По тој нашој снази почели смо штовати сами себе, а док и човјек појединац зачне сам себе штовати и цијенити, одмах тражи да га и други цијени и штује. Како човјек појединац тако тражи и народ, па и ми као Срби тражимо од свакога поштовање.

Постоји у народу мишљење, да је поштења врло ријетко данас наћи, а поштене људе да је олако на прсте пребројити. То је мишљење доста криво. Као што је неразумно држати сав свијет чисто поштеним, криво би било и узети да је свуда само непоштење. У ствари стоји ово: Неко је свјестан сам себе, свога човјекова достојанства, па као човјек не гријеши ни у чем, што држи, да би и за трун окаљало његов људски понос. Већина их опет живи, који трате дане без икакова већег рачуна о себи, знаду да су људи по томе што иду на двије ноге, не мјере свој рад по свом унутарњем закону, јер за таков и не знаду, него се владају по законима, што им га други људи створише, бојећи се казне која их чека, ако се о тај закон огријеше.

Људи свјесни свог човјечанства, свјесни свог достојанства, који сами себе штују врло су ријетки. Бесвјесно друштво око такових људи истина завиди им на њихову претегу, али крај те зависти ипак они уживају пуно штовање и високи углед у читавој својој околини.

То је природни закон и тај закон чеширчи самосвјесна човјека, да устраје на свом путу. Ко је упућен у тај закон тај се у путу свога живота не препада ситних неуспијеха већ је сигуран да ће побиједити и да ће свој циљ постићи. Погледајмо само око себе. Ваљано развијена на свјетлу и у простору дозрела јабука истиче се међу хиљадама кржљавих и напола дозрелих јабука на стаблу, ова једна привлачи очи пролазника на се — платиће се цијеном које је вриједна.

Како је код човјека појединца, тако је и у читавих народа. Највећи народи, које у раду не води истина и поштење, ако су неваљали, ако нијесу у себи

искрени и племенити, пропадају. Најмањи народ поносан на своје име, своју част, своја права напредује. Сваки му је корак напредан, и у колико му је његова самосвијест јача, у толико виђеније мјесто заузима у реду других народа.

Српство је празна и пуста ријеч, ако је оно што се за њим крије гњило и без живота. Та велика машина, коју присподобисмо за Српски Народ, то је наша народна организација. Сваки члан Српскога Народа, сваки појединн Србин јест оно колешце у тој живој машини.

Као што само један трун кад пане изван на зупчић најмањег колешца у машини, успори рад машине, тако и најмање непромишљен и глупав чин нас појединаца успорава напредак Српскога Народа, на путу његовој сретној будућности. Ниједан Србин нема свога добра, нема своје среће него у Српству. Ако ми Срби не нађемо свога добра, своје среће у Српству, то ће трећи наћи своје добро, у исцрпљивању нас самих!

Са снагом нашом требамо да рачунамо. Човјека без снаге нема. Само је међу људима разлика та, што један умије ту снагу своју да скупи, с њоме ваљано да рачуна и напредује. Други је расцијепа и просипа на све стране. Снага се губи највише страстима, као што је страст пушења, картања, пића, курварења, процесирања, љености, брбљавости и т. д. А који народ има чланове одане тима страстима, чији чланови немаду свога поноса такав народ мора да пропада...

Не губимо и не трошимо своје снаге! Питајмо се, каково смо ми коло у Српству, што смо дужни томе Српству да урадимо, не само ради нас самих, него и ради дјеце наше! Питајмо се, не гријешимо ли пред Богом и браћом нашом, ако ради наше трулежи запнне напредак Српства.

Не чекајмо, да нас неко пригњави, да нас жвокне шаком под ребра и тиме да нас освијести да смо Срби. Него кад запазимо, е само за трен јењавамо, ми себи сами помозимо, науљимо ту машину са устрајношћу. Капљица је сићушна, али станац камен продубе.

Цијена је Српског Народа по нама, а колико вриједи нас који, питајмо се сами!

Душан Трбуховић, народни учитељ.

ШУМАР

добар манипулант вичан куповини и класификацији тврдог и меког дрвета може одмах добити мјесто :: Оферте са назначењем досадашњег рада и плате слати 1888

Фабрици чоколаде К. М. ШОНДА

Београд

Чудо од буквара.

Овај мој буквар има двапаест лекција. Од прве осам лекција може сваки да се научи за по сата, а последње четири сваки за један сат времена. — Уз овај буквар може сваки себе сам бити учитељ, ако и сам умије читати. Ко ми пошаље са поштанском уштедницом 55 потура (филира), тај добија буквар са напријед-ном поштарином. — Ујма (Temes m.) Банат.

1842 **Љубомир Јовановић**, школски управитељ и учитељ.

Потврда. Овим потврђујем, да сам два момка, који најсу умјели ни читати ни писати, научио за непуних минута да сасвим добро читају прву лекцију у буквару г. Љубомира Јовановића. — У Алибунару (Банат). **Миша Гаћиновић**, пароч.

ВОХАНКОВИ МЛИНОВИ,

МОТОРИ И ЛОКОМОБИЛИ

: НА СИРОВО УЉЕ :

Трошак на сваки сат и сваку коњску снагу један и по филира отприлике. Вапредно миран и једнак ход, за сваку индустрију прикладни. Без вентила, без цијеви за паљење, погибељ експлозије искључена. 1869

Нема финансијске контроле, збирака данака које потребна.

Прорачуни бесплатно и франко.

Заступник у Загребу: **Т. Георгијевић** Предраговићева улица 20.

Заступник у Пакрацу: **Стево Зукановић.**

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести мехура лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 дончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157. (Славонија). 1198

-- ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО --

У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве обљубљене и најгласовитије творнице **Ф. и П. Копарски из Простејова у Моравској**, и шиваћи стројеви су из најгласовитијег фабриката, „Пфаф" к систем „Сингер". За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на оброчно отплаћивање уз творничке цијене и обећавамо све поправке засјецајуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици

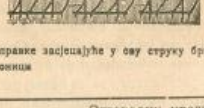

Управа.

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 47. Загреб, у петак 26. новембра (9. децембра) 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

* * *

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·80 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјековнику. Ако се више од три пута умећу, рачунају се јефтиније.

* * *

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 6. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Значење велеиздајничке парнице.

II.

Путовао сам скоро кроз Банију. Заустависо сам се ув пут у једном селу. Биле су покладе, задњи сватовски дан. Многи сељаци са сватовима очекују покладе и тога дана је свуда највише вјенчања. Тако и овај пут. Послије подне стали стизати цркви сватови иза сватова, кола иза кола. Пјесма, халабука, потцикивање, ујујукање, свирале, бубњеви, пуцњава из кубура и револвера. А над свом том збрком и мјешавином вију се српске тробојне заставе, трепере, лелујају се, увијају, као радосне, обијесне и пркосне. Шестеро кола у једним сватовима а четири заставе! У једним колима испрсила се стара сељакиња, напрегла сваку жилицу и држи велику заставу: тешка је, вјетар пири и носи је. Мати младоженьина, удовица, на мјесто покојника као глава породице барјактари.

Погледаш иза ближе: момчадији тробојке на прсима, дјевојци (млади) на ђердану, дјеверце преко пешкира, коњима код ушију као у господским сватовима.

Један сељак позна ме и виче ми:

— Господине, зовнидете 'вамо Акуртија, да види има ли Срба.

— И Тарабокију, и Кошутића и Раука — довикују други и смију се објешењачки, весело, потпрдљиво.

* * *

— Госпо драга, да сте јуче били на крсном имену код В., лијепа ли би дивана чули — прича једна сељакиња једној госпођи на селу — Дига се К. да наздрави онима нашима што су лежали у тавници. Везе К., кити, Бого, канда му мед на уста тече. Мам ми сузе потекле на очи. О Боже, ђе је он тежак научио 'нако лијепо диванити!

* * *

Причају ми људи: Кот. област за избора жандарима апсила тежаке самосталце у томе крају. Свезали тако жандари једног сиромашног ваљаног ратара и гоне га, а он дигао главу и мушки корача. Свијет се скупио па гледа шта се ради. Једна старија жена ратарска соколи уапшеног тежака:

— Тако ти, синко, тако. Дигниде главу. Немаш се ти зашто стиђети. Нијеси ти сланине укра', не носиш је свезане о врату. Није то срамота. Кад су дични они што су за нас лежали, нолико дуго у тавници, рашта би ти био срамотан и у земљу гледа'?

* * *

И са свију страна и причају и пишу, да никад српска свијест није била тако јака у нас, као сад послије процеса. Носиле се и прије српске заставе, али рјеђе; спомињало међу сељацима Србство, али мање; одлазили су и прије у затвор људи за политику, за народну ствар, дођуше на мање, али затвор таки сматрао се у народу као и други затвор, за нешто ружну и срамотно, није народ знао да прави разлико између страдања у затвору за народне ствае и окајавања у тамници за почињени гријехр злочинство или преступак.

У великом послу српског народног освјешћивања велеиздајничка парница учинила је много, толико да ми то још нисмо врсни ни оцијенити. То за јамачно нису очекивали наши гонитељи, јер не би нас поуздано гонили, да су то слутили. Они су рачунали на то, да ћемо ми пригнути главе и на све њихове жељице метанисати.

А ми смо познавали свој народ врло добро и увијек смо писали и говорили да ће наши противници получити противно од онога, што очекују. Валеријан Прибићевић рекао је у свом задњем говору обранбеном: Ова ће парница више учинити за Србство, него двадесет година нашег највреднијег рада.

И то је истина. Срби не спадају још међу народе развијене, зреле, дошле на врх напретка, који сами од себе, без ваљског неког гуркања и подстицања, раде све што је потребно за њихов напредак. Ми још нисмо израсли посве из дјетиње кошуље у овом погледу: Као и дјеца, тако и млади још народи раде многе ствари више из пркоса, него ли стога, што су увјерени да тако треба радити. Кад их нико не би дирао, они би свеједно дошли на то да раде

што је добро за њих, али касније, требало би протећи до тога доста времена.

Српство је у Горњој Крајини некад било јако свјесно, али је та свијест била јако ослабила. У то се родио код Хрвата Анте Старчевић, који је увео проповиједати страшну мржњу против Срба, стао нас звати „накотом, Цинцарима, Власима, Мартолозима“, писао да смо „дозрели за сјекиру“ итд. Мирни Срби раздражише се на то, стадоше се окупљати, помагати, освјешћивати. И није то само једна шала, кад неки Срби вele, да би ми први требали дићи споменик А. Старчевићу, јер нас је освијестио!

Што је Анте отпочео, то је велеиздајничка парница довршила. Српска свијест плamти и букти. То је други наук и друга тековина наша из велеиздајничке парнице. А.

„Србе је колац овамо дотјерао, колац ће их и отјерати одавле“.

Има у Хрватској један погоспођени сељак. Зове се А. Јемрић. Код задњих избора кандидирала га је Хрватска пучка сељачка странка за посланика у Херцеговцу. Први дан није прошао. Коалиционаш Кршепелка имао је највише гласова, фалило му само мало до половице. Иза њега имао је највише гласова овај Јемрић а најмање је имао владиновац, Томашићевац Леополд Сингер, жидовски богаташ из Беловара. Дошло је до ужег избора други дан и сви скоро мађарони Сингеровци, и чиновници, гласаше за Јемрића, а против коалиције. Коалиција је најмржа мађаронима, јер већ 4 године води тешку борбу против мађарске премоћи овде и они знаду да је зато с њом тешко изаћина крај. А са Стипом и Антуном Радићем, вођама те тобожње сељачке странке лако је. Увек су били против католичких попова. Али да добију зајам од 50.000 К за своју штампарију од моћних попова из Крањске, они су сагнули врат, поклонили се поповима, па су и депутацију слали надбискупу у Загребу, да се поклони у име странке. Водио је, како смо у своје време јавили, посланик новиградски Јалжабетић. Мислили су мађарони у Херцеговцу: Лако ћемо и ми с њима. И нису се преварили. После избора прилепише се Радићи са странком уз владу.

Но да пређемо на Јемрића. Пред избор држао је он дакако скупштине. Једну је држао и у селу Трновитици и говорио између осталог и о нама Србима. Мислио је да га неће Срби чути, јер се он пред Србима, као и вође му Радићи, Шуперина и други, прави леп. Али чули га Срби сељаци и јавили нам, да је Јемрић рекао ово:

„Србе је колац овамо дотјерао, колац ће их и отјерати одавле“.

Није ништа ново рекао против нас г. посланик Јемрић. То су нама Србима већ безброј пута до сад рекли франковци. Само се ми нисмо чудили франковцима. Једно стога, што се они никад нису ни правили наши пријатељи, а Јемрић и његови пред Србима другачије гуде. А друго зато, јер франковце води Жидов Франк. Жидови нису велики јунаци, то зна свак. Зато су и претили и јуначили се толико против нас, кад знаду да нас је мало у овој држави и да нам сви о глави раде, особито Швабе и Мађари. Па хајд да и они буду једаред јунаци.

Али од Јемрића и његових, који нису Жидови, ми смо очекивали да ће претити Мађарима или Швабама. Та они су ваљда више јада задали Хрватској од нас Срба. Они су чак хтели вешати нас Србе, што смо се сложили с поштеним Хрватима, да бранимо Хрватску и себе у њој. Зашто јуначина Јемрић не згради колчину и на њих не појури, кад му јуначко срце не да мира?

Али јест. Јемрић се прилепио уз мађароне, а јуначку ћуд хоће на нама да искали. Али нека се не вара. Ако би ишло и на коље, што неће, мислимо, неће се Срби бојати јунака Јемрићевце плаке. Нису се ни већих делија препадали, неће ље ни Антуна Јемрића!

Нека дакле прети, слободно му је. Али нека не говори неистине. Јер неистину каже г. А. Јемрић, кад вели да је Србе овамо дотерао колац (он мисли тиме турски колац, јер су Турци Србе на коље натицали). Па да смо и побегли испред коља, не би била срамота. Јер то значи, да смо се бунили, да се нисмо дали, па су нас Турци хтели мукама упокорити. Турци нису набијали на коље покорних робова, него јунаке. Да је А. Јемрић био на српском месту, не би морао бежати. Он лиже сада табане мађаронске, а мађарони не натичу на коље. Где би он тек Турке лизао који су на коље набијали људе!

Али наше старе није овамо дотерало коље. Њих је догнала овамо њихова страшна мржња на ропство, на нехришћане Турке, њихова слободњачка ћуд. Они су желели да живе слободно и да се свете душманину. Зато су увек склапали уговоре са немачким властима, да неће бити робље, кметови, кад пређу овамо. Јер, онда воле остати у Турској. Другачије неће селити из Турске. И немачке власти су на то пристајале, само да добију то јуначко племе за се, да чува границе државне од Турака.

Тако је то било јуначки Антуне Јемрићу. Слободњачка ћуд српска довела је овамо Србе. Она би их и одагнала одавле сада, кад нас хоће да заробе овде, да се има куд ићи. Но о том други пут.

Из ратарских писама о изборима.

Избор у Херцеговцу.

Ово лијепо писмо добили смо од једног ратара из В. Дапчевице:

„Читам у „Српском Колу“ и у „Србобрану“ шта се све радило са стране власти за избора. Од нас се нико не јављаа, као да је ишло све по закону и реду. 14 дана пред избор био је код нас попис друмарине и за сол. Том приликом је биљежник купио потписе за Сингера. Једног јутра заредаше патролци по селу Вел. Дапчевици, да сви људи иду школи. Долази, веле, Сингер, који ће изградити жељезницу од Бјеловара на Гарешницу и Грубишно Поље. Свакако се преметао и ломио Сингер, хвалећи владу и Томашића. Али кад му подвикну Јаков Глежнић, а зашто та влада држи у снази велеиздајнички процес, и хоће ли он у друштво Араничког, збуни се Сингер и почне говорити да је Араницки добар човјек. Послије скупштине ишло се на јањетину и вино. Рачун је платио Чивут Клајн из Груб. Поља.

Но биљежник је нањушио да му неће то све помоћи те учини ово: 22-ог октобра примили су људи позиве за избор (исказнице) и потписали доставнице. Кад 23. у јутро, а пандур иште натраг позиве. Неће, вели, бити избора на 28. код нас. Купи позиве, али доставнице не враћа. Дам и ја свој позив. Али мени сине кроз главу: Гледај, он купи позиве, а ми потписали доставнице. Људи тако неће доћи на избор, мислећи да га неће бити, а они ће имати потписане доставнице и моћи рећи да нисмо хтјели доћи на избор, и ако смо добили позиве. Ја скочим и викнем комшији да не да исказнице. Али комшија већ дао, па кад је стао искати је натраг, пандур не да. Шта ћу, већ пишем једном интелигентном човјеку у Груб. Поље, да ми јави, хоће ли бити избор 28. и опишем му шта се ради. Овај јави да хоће. Но у то се рашчуло за све, па су се ваљада препали и вратили.

Што нијесмо побиједили криво је једно то, што је много Срба фалило. Немају сви кола, а није их ко имао разгријати и сложити. Наша жалосна интелигенција сеоска није ништа радила. Ратари нису знали о чем се ради. *Свако вече у очи избора је право Косовско вече.* И то треба растумачити народу, а не сједјети у запећку и онда кривити народ, кад пропанемо. То је једно. А друго, Хрватска самостална странка није ништа радила. Да је барем трећину хрватских гласова задобила.

Да видите шта други раде. Није доста звати се само присташа странке, а не радити ништа у народу. Требала би и наша српска народна самостална странка да пошаље овамо своје људе, на примјер Будисављевића, Прибићевића, Стојановића. Баш ако не њих, а оно њима сличне па да се држе поуздањички састанци, гдје би требало онда упозорити интелигенцију да се боље заузимље.

Из М. Дапчевице, Лончарице, Јасеноваче, Тополовице, Г. Ковачице мало је ко и био на избору. Из В. Дапчевице били су сви и гласали за коалицију до једног јединог.

За лијеп примјер може бити село Растовац. Имали су човјека који их је сложио, све су њих по 6 сједи у једна кола. Нико није фалио.

Ми сељаци смо у великом страху да ће сва досадања борба бити узалуд, ако се то што боље не буде радило у народу у будуће.

Не дајте нашој интелигенцији да спава, јер ви не спавате. А опомените и Хрв. самост. странку. Треба да Хрвати уче свој народ на то, да је без Срба узалудна борба. Јер, ко је на мегдану, а противник му за леђима, тај не побиједи. И ове нове странке које би се раде увеличати, без Срба не могу никад ништа изградити, ако им Срби не буду у прилог. Исто тако Срби без Хрвата. Не треба народ залуђивати, као што чини ова хрватска сељачка странка. Нађе ма какву будалу, опреми га у сељачку одјећу, па да ће он спасити народ. Шта је то, него опсјена простоте? Као да нема и сељака који ће издати и зло учинити. Пита се, је си ли ти човјек, а не јеси ли сељак, или надничар, или опанчар, или адвокат, или трговац и тако даље. И Бусић је сељак, и Турајлић и други свједоци у велеиздајничкој парници. Зар је Турајлић бољи од д-ра Ђурића, зато што је сељак, а Ђурић лијечник?

Човјек би се чудом чудио шта ради Хрв. сељачка странка од Јемрића. Воде га као мулца и у цркву да им се „заклене“. Обсјењују, заваравају народ.

Треба дакле радити у народу и то поштено, искрено, а не лагати му и омамљивати га.

О избору општинског одбора.

Избор одборника.

Како је састављен општински одбор.

У општинском одбору може бити одборника између 12 и 24. Колико ће се бирати у којој општини одборника, то одређује код устројства општине надлежна жупанијска област, према броју душа, пространству општине, броју села и т. д. Уз допуштење жупаније може се овај број промијенити.

Од овог броја одборника једну трећину бирају највећи порезовници у општини. То је тако звани први разред. Остале двије трећине

бирају сви други општинари који имају право гласа, без обзира на то, плаћају ли или не плаћају порезу. То је други разред.

Распис избора.

Изборе општ. одбора руководи котарска област. Она мора у законом одређено вријеме и расписати избор, то јест одредити рок, кад се мора обавити избор новог општ. одбора. То ће бити крајем сваке треће године, јер § 23. закона општинског вели да се одборници бирају на три године. Дакле, неколико времена прије него што истекну прописане три године мора кот. област расписати нове изборе.

Код нас, на жалост, не држе се области много пута закона, па поједини одбори и по пет година и више врше своју част. У таквом случају народ обично трпи, ћути. Али потребно је, да се у такову случају прави притужба на жуп. област, а ако је она одбије, онда у року 14 дана уток на владу против жуп. одлуке.

Састављање изборних листина.

Кад кот. област обавијести општ. поглаварство о дану избора, мора у исти мах наредити му и то, до кад општ. поглаварство мора саставити изборне листине: великих порезовника и осталих изборника.

Изборне листине саставља општ. поглаварство. Посебна листина саставља се за велике порезовнике, (I. разред) и посебна за остале изборнике (II. разред). Листина великих порезовника саставља се овако: Изборника великих порезника мора бити онолико колико се *свега* бира одборника у општини. Дакле, гдје се бира свега одборника 12, ту ће се у листину I. разреда уњијети 12 највећих порезника са правом гласа, по реду један иза другог, према величини изравног, државног пореза који плаћају у тој општини. Порез који плаћају у којој другој општини не рачуна им се. На првом мјесту доће најјачи порезовник, који има право бирати и бити изабран; иза њега онај који плаћа мање од њега, али више од осталих и тако даље. Дакле у I. разред долазе само они највећи порезовници, који имају право бирати и бити изабрани. То је зато, што они између себе бирају трећину одборника. Па кад би у листину ушло — од њих 12 рецимо, — 10 који имају само право бирати, а не право бити изабрани, онда не би могли изабрати оне трећине, јер би остала само 2 за бирање.

У листину II. разреда мора ући сваки општинар који има право бирати, без обзира на то плаћали или не плаћали пореза.

Име, презиме, кућни број, мјесто сваког изборника мора бити тачно у листини означено, да се може контролирати, да ли му припада право гласа.

Русија.

Катарина Велика (1762—1796.)

Рекли смо да је владање ове руске царице било славно. Али само извана. Она је била жена необично умом обдарена и уз то још и врло образована; чељаде које је на први поглед провиђело сваког човјека и упознало, ваља ли зашто или не ваља. Зато је она знала себи изабрати добре помоћнике: ђенерале, законодавце, високе чиновнике. И они су послове, које им је царица повјерила, извршавали ваљано, било у рату, било у миру. Ова женска имала је велику вољу и жељу да буде славна, да сја у свијету, да се њезина држава дигне над друге друге државе по сили. Али она је била женска свог доба, у ком се међу људе бројило само оно што је богато и тобожње племените крви. А сав остали народ био је кмет или роб, без великог дијела људских права. Па зато, и ако је држава сјала својом ваљском величином, својим побједама над непријатељима, унутра се разлијегао лелек највећег дијела народа. Он је скупо плаћао те побједе. Катарина није била Петар Велики, и ако је то жељела. Петар Велики био је мученик, радник као и сваки његов поданик. Он је мрзио све нераднике и највећу господу, ако су била таква. Ако је тјерао народ да ради и даје за државу, радио је то и он, а гонио је исто тако и племиће и богате да раде и дају. Ако нису хтјели, тешко њима. Примали су батине, селили у Сибирију, губили иметак, као и најнижи поданик. Петар је скучио права племића, која су им од старине припадала. Насљедници његови, саме женске, вратили су им та права и дали још и више, а све на штету малих људи. Чинили су то много пута и зато, јер су помоћу племића долазили и силом на пријесто, па су им се хтјели а некад и морали одужити. За Катаринине владе дошло је племство на врхунац своје моћи, а народ ратарски у највећу биједу, тако да је за њене извана сјајне и славне владе дошло унутра у земљи до најстрашније буне народне у Русији. И та буна унутра планула је баш у исто доба, кад је држава водила славан рат с Турском, у ком се руско оружје прославило као ријетко кад. Дакле, према вани побједе и слава, а унутра страшна буна народна, која је прогутала хиљаде и хиљаде живота, а трећину државе преобратила у пустош.

Но, у другу руку, учинила је Катарина Велика много за Русију. Освојила је силне земље, пространије, него и један руски владар до тада; помогла напретку руске књиге, науке, умјетности; промијенила на боље управу и финанције државне; подигла војску копнену и поморску, које су послије Петра Великог биле

занемарене; заселила многе пусте крајеве народом; проширила просвијећеност у народу дизањем школа народних, што је послије Петра Великог такођер било занемарено.

Први рат с Турском.

Напредовање Русије узбуњивало је друге државе. И Турска, подјарена од њих, објави Русији, на своју несрећу, рат 1771. г. У овом рату буду Турци управо смлављени. Адмирал Катаринин Алексије Орлов уништи у морском заливу Чесменском са руским ратним бродовљем до једног све турске ратне бродове. Ђенерал копнене војске Румјанцев освоји Влашку, сврви у неколико бојева турску војску и прије̇ње Дунав с руском војском. Послије 900 госад је први пут руска војска прешла Дунав. На ријеци Кагугу потукао је он са пуких 17.000 Руса турску војску у којој је било 150.000 Турака и 80.000 Татара. Турака и Татара пало је мртвих и тешко рањених 20.000, више за 3.000 него што је било свега Руса. А Руса пало је само 900. 1774. године замоле Турци мир. Русија добије простране земље и друге погодности.

Срби у Старој Србији окупљени у пољу о празнику.

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло“ послали су нам: Стеван Грубић из Блињског Кута 80 ф.; Илија Црнојевић из Воћина 1·60 К; Петар Крајновић, нар. заступник, парох из Вел. Попине 8 К; Илија Кекић из Липа 1 К; Алекса Данојловић из Зворника 2·40 К; Саво Гаћеша, ратар из Мирковаца 3·20 К; Никола Богојевић из Шушњара 1·80 К; Ст. Стојановић, Живан Јовановић и Марко Поштић, ратари из Јамене сваки по 1 К 60 ф; Ђуро Милашиновић из Јурге 1 К 60 ф; Рокић Милутин из Јасеновца 3 К 20 ф. — У сватовима кћери нашег пријатеља Петра Стакића скупљена је свота од 38 К као „прилог „Српском Колу“. Своту нам је послао г. Милкан пл. Будисављевић. — У сватовима г. Стеве Мркобраде из Вргинмоста и кћерке г. Раде Врховца из Тртника скупљено је за „С. Коло“ 50 К. За ту своту има се слати „С. Коло“ годину дана на 15 ратара из котара Глина и Вргинмост. — Правник г. Бошко Пајић из Петриње послао је 7 К као прилог „Срп. Колу“. Ова свота скупљена је у кући трговца г. Бастајића у Свињици.

Хвала им!

Пријатељи „Србобранови“ скупили су до сад за лист 2924 К.

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Овај број „Срп. Кола“ излази у петак мјесто у четвртак, јер јуче је био велики католички празник, на који не смију радити штампарије.

Мађари против нашега језика. По нагодби од 1868. имају наши делегати право говорити у пештанском сабору српски (или хрватски), Мађарони за 30 година нису нигда говорили српски или хрватски, него мађарски они који су знали, а други су ћутали, само да не раздраже Мађара. Мађари се већ били научили на то, као да је то чисто њихов сабор, а не заједнички, а и осталом свијету изгледало је тако, као да је то све само Мађарска, а да нема Хрватске и Славоније.

1906. почео је први пут одјекивати наш језик у пештанском сабору. Мађари су испрва трпјели мирно, али што је даље ишло, то им је све криве бивало. Свијет је видио да то није чисто мађарски сабор, него да на свијету има и некакова Хрватска и Славонија са својим правима. Сад су наши делегати опет у Пешти и Мађари бјесне што говоре нашим језиком. Предсједник пријети да ће томе учинити крај. Али ту је нагодба, темељни државни закон, на који се краљ заклео. Господа Мађари предомисиће се мало, прије него учине чим пријете.

Нова велеиздаја у Аустрији. У Грацу је отпочела ове недјеље расправа против 13 Талијана, који су оптужени, да су од наше државе хтјели откинути Истру, Трст и јужни Тирол. Све су то момци и момчићи од 16 до 25 година. Тешко овој држави, ако јој од таких пријети погибија.

Бранитељи Срба Јаворњана тек сад добише препис осуде, која је изречена још у јулију ове године. У име њих предао је ништовну жалбу на Сто Седморице д-р Јосип Немец.

Јован Бањанин, уредник „Србобрана“ и делегат у пештанском сабору управио је у пештанском сабору на владу заједничку оштро питање о том, јели јој познато да је и загребачко заборно заповједништво преко капетана Цвиташа било у вези с оним Васићем, што је у београдском посланству наше државе правио оне лажне списе, којима су наши први људи окривљени издајом и како је то заборно заповједништво смјело учинити.

Чућемо шта ће одговорити влада.

Из Дивоша пише нам један општински одборник: Јављамо вам да је наш општински одбор у својој седници од 15. маја ове године на предлог одборника Дамјана Стојчевића једногласно решио да се у Дивошу уведе ћирилица у општинској управи, пошто су у Дивошу сами Срби, па вас молимо да нам разјасните, до кога стоји кривица, или до општинске управе, иди до претстојника котарског, те се до данас није извршио одборски закључак.

Молимо да ово изнесете у „Српском Колу“ и „Србобрану“, и онога на кога спада одговорност мало протресете нека боље извршава закључке.

Један одборник.

Одговарамо пријатељу да је крива свему влада, јер не допушта да се у општинама уведе ћирилица, ма да је то пређетос обећала. Зато што је влада погазила толика своја обећања и поштене речи, и ступила је коалиција с њом у жестоку борбу.

Општински одбори треба да, упркос, стварају непрекидно закључке о увођењу ћирилице у општине, да влада види, како народ тражи своје српско право.

Читуља. У селу Кривају, котара вировитичког, сахрањен је 15. (28.) XI. о. год. Ђеорђија Шаврљута, најстаријн човјек у оном крају. Ђеорђије се родио 21./IV. 1808. године и доживио је, дакле, 103 године. Стари Ђеорђије био је кућни господар имућне и валане српске сељачке задруге Шаврљута. Све до саме смрти своје био је стари Ђеорђије чио и доста снажан, само што му је у пошљедње вријеме ослабио вид. Кад су се наш велеиздајници, покојни поп Плато Соларић и Д-р Душан Мијоковић, враћали из загребачке тамнице није сметала старом Ђеорђију ни висока старост ни шљепоћа, него је изишао са осталим српским народом на жељезничку станицу у Ђуловац, да дочека народне патнике и поздрави их добродошлицом. Вјечна му памјат!

Пјесма без краја.

— Из Сиохватица —

Ту су гусле и гудало ту је,
А ја ћутим, не см'јем да загудим.
Имам пјесму, која краја нема;
Јако ми је за срце прирасла, —
Откинут' је велики су боли —
Хеј, па нек боли, попјеват' је морам.
— — Ој Косово, ој поље крваво!
Српска славо, круно раскинута!
Царе Лазо, бриго и небриго,
Што се нижем не приволи царству,
Небеско ти никад не гињаше!
Југ-Богдане са девет сокола,
Живот дасте, у гроб попадасте!
Страхињ-Бане, и сунце и дане,
Сунце сјело, па данак одн'јело!
Соколане, Мусићу Стјепане,
Дичан био, дично преминуо,
Дично своју главу зам'јенио!
Ој Милане, и срце и душо,
Не могу те подићи у зв'језде,
Сам се диже, — примакни се ближе!
Аој Вуче, сотонско унуче,
Зар те српска не одоји дојка,
Зар ти прија наша пропастија,
Зар те наша не застрашн клетва!
Ој невјеро, нигдје те не било, —
Ал' те има, — то је терет свима!

— — Што вам пјевах, браћо моја драга,
Што вам пјевах, жалосни су звуци,
Ил' су звуци или су јауци
Са невјере, што ј' и данас жива,
Па и горе јауке нам спрема — —
— Ето пјесме, којој краја нема.

Различите вијести.

Руски сељаци и Толстојева смрт. Сав свијет и сав руски народ ожалио је Толстоја. А у руском народу ожалиће га најискреније руски сељаци. Још док је жив био Толстој на свом болесничком кревету, купио се силан руски свет око кућице, у којој је боловао и клечећи молио се Богу за његово здравље. А кад је умро, из даљине велике стизали су сељаци, клецали, кланјали се, крстили се и молили за душу праведника. Испратили су мртвачки сандук до жељезнице, а уа пут су на свима станицама, и по ноћи, ране ратарске дочекивале жељезницу са спроводом. Кад је стигло Толстојево тијело до његова села, дочекао га је силан сељачки свијет, и ако су власти то забрањивале. Сељаци из Толстојева села узели су сандук на своја плећа. Пред спроводом носили су сељаци голему заставу, на којој је писало: „Драги Лаве Николајевићу! Спомен о твом добру неће умријети међу осиротјелим сељацима Јасне Пољане."

У сељачким колима вожени су вијенци послани са свију страна на мртвачки сандук. Сељаци његови ископали су гроб у шумици близу села и спустили у њ свога добротвора и брата, великог учитеља народног и праведника.

Ратари и „Српско Коло".

Ратар радник о „Српском Колу".

Ђуро Дрљан из Пећана код Бунића радио је у Њемачкој у Гајсвајду и у туђини држао наш лист. Сад се враћа кући, па нам пише:

„Лијепо Вас поздрављам и захваљујем на Вашој доброти за ратаре, на Вашим упутама и добрим савјетима. Са Вашијем листом јако смо задовољни, те желим и надаље да шаљем претплату на „Српско Коло".

У једној школској општини у Хрватској,

у којој се учитељ врло заузима за „Српско Коло" има око 35 претплатника. Сад нам пише тај учитељ, између осталог, ово:

„Народ је јако замиловао „Српско Коло" и сад о Новој Години, мислим, да ће се код мене број претплатника подвостручити".

Кад би се овако ратари одазвали свом листу, из крајева гдје су богатији много од сиротих Бановаца, како би „Српско Коло" било веће, пространије, па онда, богме, и боље.

Са мојих пољана.

Нигдје ресе... Вода... вода... вода свуда!
Кукурузи моји Савом преплављени,
О мој грки хљебе — моја надо худа!

Дошла јесен... црна... ето готована —
Ненасита хала ув'јек много треба.
Хајд' подмири агу, па кроз мјесец дана,
Сиротињо моја, иди проси хљеба!

Шта! Зар да ми суза из ока не кане,
Кад је плач и вапај око мене свуда!
Шта! Зар гњев у мени силни да не плане
Гледајући робље, робље — робље свуда!

Међеђа, 18. IX. Васкрсије М. Обрадовић.

Јесам ли послао претплату на „Српско Коло"?

Одговори уредништва.

Остоји Симићу у Зв. Ви не дугујете ништа. Платили сте до 31. XII. 1910.

Мили Потњоњану. Погрешком био је лист обустављен Вама и Николи. Сад га опет шаљемо преко г. учитеља. Оно што га нисте добивали, накнадиће Вам се.

Петру Дамјановићу из Цабуне. Из Вашег писма не можемо разумјети о чему се ради. Замолите ког народног господина, да нам опише Вашу неприлику.

Николи Крги у Белишћу. Ви сте нама послали претплату за цијелу годину. Нисте ништа дужни. Књиге за коју питате нема овдје. То се може добити у Н. Саду.

Пријатељу у Бега-Сенђурђу. Лаж је што говоре за 19.000 К. Управитељ је ухваћен у једној малој погрешци и одмах скинут. Да је радикалска влада, он би могао остати годинама и разваљчити народно добро. А сад то не може бити. У том је разлика између пре и сад. Примили смо претплату за „Србобран".

2956. Ако сте задруга, онда пријавите ствар опћ. поглаварству, односно котарској области да казни оног који прави неред у задрузи. Ако је он самовласник, онда Вас не мора трпити код куће и може за живота чинити шта хоће са својим иметком. Може Вам одузети наслеђство само ако имаде за то разлога наведених у закону, али тих код Вас нема. Но и у том случају морате добити тако звани нужни дио (половицу законитог Вашег дијела).

Габошанину. Нема помоћи, кад су земљу купили и имају уговор.

Свака птица своме јату,
Свали братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање“,

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство је основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства“**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника“ на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. године, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једанпут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

Тражим да купим параднога коња

длаке црне (вранца) високог 170 цм. стара до 6 година, доброга касача. — Ко има на продају нека ми понуди, с означком цијене и какве је расе.

:: **Мишко П. Јовановић, Доња Тузла (Босна)** ::
1848 3—3

ШУМАР

добар манипулант вичан куповини и класификацији тврдог и меког дрвета може одмах добити мјесто :: Оферте са назначењем досадашњег рада и плате слати 1889

Фабрици чоколаде К. М. ШОНДА
Београд

Чудо од буквара.

Овај Мој буквар има двианаест лекција. Од првих осам лекција може свака да се научи за по сата, а последње четири свака за један сат времена. — Уз овај буквар може сваки сељак бити учитељ, ако и сам умије читати. Ко ми пошаље са поштанском упутницом 55 потура (филира), тај добија буквар са напријед-ном поштарином. — Узма (Temes m.) Банат.

1842 **Љубомир Јовановић**, школски управитељ и учитељ.

Потврда. Овим потврђујем, да сам два момка, који нијесу умјели ни читати ни писати, научио за неколико минута да сасвим добро читају прву лекцију у буквару г. Љубомира Јовановића. — У Алибунару (Банат). **Миша Галкановић**, парох.

Изнајмљујем

кућу у сеју Каблу, општина Фаркашевци најближа жељезничка станица Пркпена а удаљен од Загреба Градец код Видовца, са 3 велике собе и подрумом, способну за дућан и крчму, која се у њој држи већ годину дана. Кућа је у сред села на раскршћу, врло пута фијална срп. прав. црква. Прометно мјесто. Ко жели увети на 3 или више година нека се јави, може доћи видјети. 1915

Јосип Несић, село Кабао п. п. Фаркашевац.

-- ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО -- У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве облобљене и најпросвитије творнице **Ф. и Н. Ковариж** из Простејова у Моравској, и шиваћи стројеви су из најпросвитије фабрикате „Пфаф“ и систем „Сингер“. За хоброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на оброчно отплаћивање уз творничке цијене и обавјамо све поправке заслужује у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици.

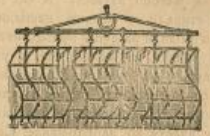

Управа.

ВОХАНКОВИ МЛИНОВИ,

МОТОРИ И ЛОКОМОБИЛИ

: НА СИРОВО УЉЕ :

Трошак на сваки сат и сваку коњску снагу један и по филира зајамчено. Ванредно миран и једнак ход, за сваку индустрију прикладни. Без вентила, без цијеви за паљење, погибељ експлозије искључена. 1869

Нема финансијско ризико, абласка довоска које потребе.

Прорачуни бесплатно и франко.

Заступник у Загребу: **Т. Георгијевић** Прерадовићева улица 20.

Заступник у Пакрацу: **Стево Зукановић.**

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

Штампа: Српска Штампарија у Загребу.

Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 48. Загреб, у четвртак 2. (15.) децембра 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недјељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 кruна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цијеновнику. Ако се ниже од три пута узимљују, рачунају се је дотишње.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Значење велеиздајничке парнице.

III.

Од почетка, откад излази овај лист, ми смо писали без прекида, да сви ми Срби, школовани и нешколовани, господин, занатлија, ратар и надничар морамо држати скупа. Говорили смо: Нас је овдје мало, а непријатеља премного, скоро нам свако о глави ради, мрзи нас због нашег имена и вјере, због нашег слободњаштва и смјелости. Ако не будемо сложни, ако своју снагу поцијепамо, пропашћемо. Може негдје доћи у сукоб интерес трговчев и занатлијин, могу да се заваде око чега поп и сељак, учитељ и поп и сви међу се. Али код тога не смије се заборавити да Србин Србину и не може и не смије сметати, колико нам може сметати онај заједнички противник, да највећа опасност пријети од њега, да су све наше међусобице ништа према тој грозној опасности изван. И стога морамо заборављати на те своје мале међусобице, на те ситне увриједе и штете које чинимо једни другима, да будемо јачи у великој борби са туђином. — Срби у ропу, сви Срби у један ред, у једну гомилу — то су биле увијек наше ријечи. Разумије се, баш сви не могу ићи заједно. Лопови и изроди нека остају на страни. Али све честито у српском друштву, па носило опанак, чизму, ципелу или ишло босо; огртало се хаљином, опаклизом или капутом; покривало главу шубаром, шеширом или цилиндром — мора у једну гомилу, не смије се растављати, јер ће нас растављене и осамљене смлавити све једног по једног непријатељи. А нарочито не треба да се честита народна српска интелигенција туђи од сељака, ни сељак од ње. Јер то би баш желио наш противник, па да онда најприје сврши са интелигенцијом, која је немоћна без осталог народа, а онда да дотуче обезглављени народ. Тај непријатељ мрзи једнако и господина као и надничара Србина, није њему милији господин српски од сељака, неће он поштедјети првог а оборити се само на другог — опоминали смо ми српски народ.

А да смо право имали, показао је велеиздајнички процес. Од 53 ухапшена Србина било их је и ратара, и занатлија, и трговаца, и крчмара и учитеља, попова, професора и других чиновника. А нарочито било је господе много више од других.

Ми, какви смо лакоумни, напрасити и на крај срца, и пречесто заборављамо у добру да смо једно, да морамо држати скупа. А, ево, непријатељ наш доказао нам је у злу да смо једно, није бирао, него купио све у тамницу и водио под вјешала, и нарочито се окомио на интелигенцију, да остали народ остане без савјетника и вођа.

А то су чинили вавијек наши непријатељи. Ено се пјева у народној пјесми „Буна на дахије", како Фочић Мемед-ага говори да треба исјећи све прве људе у народу српском у Србији, па ће онда лако бити владати:

„Исјећ' ћемо све српске кнезове,
Све кнезове, српске поглавице,
И кметове што су за потребе,
И попове српске учитеље".

А даље нешто вели, како треба посјећи игумане Хаџи-Беру и Хаџи-Рувима баш зато што су школовани и умију сјетовати народ:

„Док погубим до два игумана,
Аџи-Беру и Аџи Рувима,
Који знаду злато растапати
И са њима ситне књиге писат',
Нас дахије цару опадати,
Око себе рају сјетовати".

Ми Срби, који смо у овој држави у мањини и у опасности од много непријатеља, морамо држати скупа, без разлике звања и занимања. Скупа и у добру, као и у злу. То нам је наук који нам је дала велеиздајничка парница. Скупо смо платили тај наук, немојмо да нам излапи из главе.

А.

Сремци самосталци!

Концем овога мјесеца истиче мандат епархијској вашој скупштини. Чује се да је архидијецезални административни одбор одредио избор нових скупштинара на дан 12. јануара 1911. по новом.

Пре тога изабраће црквене скупштине потребан број изборника, који ће на одређени

дан састати се у седиштима протопрезвитерата и изабрати епархијске скупштинаре.

Зато сви наши пријатељи нека пазе највише код избора изборника у црквеним скупштинама, да буду изабрани наши пријатељи. Ко ту победи, тај ће, разуме се, победити и код избора скупштинара. Уздамо се у своје пријатеље, да ће се добро држати код избора.

Осим тога концем овога месеца истиче мандат многим жупанијским скупштинарима у Срему: 4 у котару *вуковарском;* 4 у котару *винковачком;* 3 у кот. *жупањском;* 3 у кот. *шидском;* 2 у кот. *илочком;* 3 у кот. *иришком;* 3 у кот. *старопазовачком;* 2 у кот. *митровачком;* 3 у кот. *земунском;* 4 у кот. *румском;* по 1 у *Петроварадину* и *Карловцима.*

Код ових избора има право гласа сваки онај ко и код избора за земаљски сабор, а бира се по управним котарима.

Своје пријатеље упозоравамо и на ове изборе. Нека пазе на дан у који ће котарске области одредити изборе. Често учине оне то два три дана пред изборе, само да се народне странке не могу људски спремити. Ми смо досад врло грешили што нисмо пазили на изборе у жуп. скупштине. Бринули смо се само за велико, за изборе саборске, а нисмо марили за опћинске и жупанијске изборе, градили смо одозго, место одоздо. Ма да код нас жупанијске скупштине немају ни близу онолико права као у Угарској или као окружне скупштине у Србији, ипак могу да учине притисак према горе, кад устреба. Онај ко има мало права, да дође до већег, мора и то мало права употребљавати до краја, управо га исцрпсти сасвим.

Пријатељи, припазите на изборе за жуп. скупштине, бирајте присташе коалиције, људе слободне и свесне и људе који ће хтети отићи на седнице скупштинске.

О избору опћинског одбора.

Избор одборника.

Излагање изборних листина

Кад опћ. поглаварство састави изборне листине, мора их потписати опћ. начелник и биљежник и ударити мур на њих. Другачије не вриједе. Затим мора опћ. погл. на обични начин прогласити да ће листине од тога до тога дана бити изложене. Сад тако састављене и потписане листине морају се јавно на опћини и другим мјестима изложити, да може свако ко има право гласа видјети, јели унесен у листину, и да није унесен у њу неко ко нема право гласа. Листине морају бити изложене барем *шест 8 дана.* Дакле, листине морају бити *јавно изложене* и против закона је ако нису, ако их опћ. чиновник држи можда код себе.

Приговори листинама.

Кроз оних 8 дана што листине висе изложене, и то за вријеме уредовних сати, има право сваки опћинар ставити против њих приговор. Сваки опћинар може приговорити и због себе и због других. Може тражити да он буде унесен у листину или да други буду унесени или избачени из ње. Може се приговорити и томе, ако је неко уписан као велики порезник, а није то, или ако је неко уписан као мали порезник, а треба да буде уписан као велики; ако је неко уписан као опћинар припадник, а није него становник, или посједник или је нестао опћинар, и обратно. Може се приговорити и зато, што је некоме забиљежен криви број или криво име или криво мјесто. Приговори се могу у року наведених већ 8 дана предати писмено код опћ. поглаварства, или усмено у записник. На приговор не иде биљег.

Опћ. поглаварство дужно је само набавити потребне свједоџбе и доказала о том је ли истина оно што је приговорено, ако приговарач нема при руци доказа за оно што тврди.

Но могао би начелник или управитељ бити силовит, па не хтјети примити приговора. Ако би се то десило, онда треба отићи са два свједока пред њега, па нека пред њима то учини, па поднијети пријаву кот. области, или послати приговор препоручено поштом на кот. област. А кад се сврше избори, може се ово у уток навести као разлог, да се сав избор укине и одреди нови.

Ако се у року оних 8 дана не приговори, онда листине постају правомоћне и не користи више правити уток на жупанију или владу. Треба се, дакле, за времена постарати.

Рјешавање приговора.

Приговоре рјешава опћ. поглаварство. О свом рјешењу мора писмено обавијестити и онога ко је приговорио и онога против или за кога је приговорено. Против рјешења може се у року 8 дана код опћ. поглаварства предати уток, писмено или усмено на жупанијску област. Кад стигне рјешење жуп. области, може се и против њега у року 8 дана начинити уток на земаљску владу. Овај уток може се предати писмено или усмено или код опћ. поглаварства или код жуп. области.

Оних 8 дана за уток рачуна се почевши првим даном који долази иза дана, кад је примљено рјешење. Онај дан, кад је примљено рјешење, дакле, не рачуна се. Уток се мора предати онђе, гдје смо навели. Уток на жуп. област против опћ. поглаварства мора се предати код опћ. поглаварства, осим ако га оно не би хтјело примити. Тада се може предати директно код жуп. области.

Цело ми село омилело...

— Из „Сељанчица" —

Цело ми село омилело,
Што ћу, којој ћу, јагње бело?
Свака је јагње за себе
Свака је китка од цвећа,
Свака је зора с пролећа,
Свака је вода с извора,
И лака пена са мора,
Свака је роса Ђурђева;
Свака је зрака сунчева,
И лака тица грлица.

Цело ми село омилело,
Што ћу, којој ћу, јагње бело?
Смиљану оћу, како ћу,
Она је лепа, најлепша;
Јагода лепша од свију;
Дивна је дивних очију;
Мирјана песмом заноси;
Ракита снагом пркоси;
Стана три села занела;
Јана ми памет однела.
Цело ми село омилело,
Што ћу, којој ћу, јагње бело?

Милорад М. Петровић.

Из ратарских писама о изборима.

Трпиња.

Мало о избору; Срби се сложили с Чивутом против Србина учитеља.

Код нас је избор био врло мртав. Неки људи огласили, у нашем селу учинио је то миксићевац и рауховац Тома Милашиновић, да је д-р Палечек владиновац, и да ће изневерити коалицију. Због тога многи нису хтели ићи на избор. У Трпињи било је пре 100 изборника и ретко је ко фалио са избора, само онај ко због каква врло важна посла није могао отићи. Сад је изборника било 299 а на избор отишло их је само 90. Да народ више верује Милашиновићу, још би их мање било отишло. Али, срећом, не верују му много. Да је влада поставила свог кандидата, онда би много више изборника гласало за Палечека.

Сад се Милашиновић свети. Нашег учитеља Душана Вуковића тужио влади. Сложио се са Чивутом Максом Франком и неким другим српским несрећама, па туже овог ваљаног учитеља, који нам је основао Певачко друштво и почео радити да оснује Српског Сокола. Сироти учитељи! Ово је од 1905. већ четврти. Свако их прогони. Једни су Срби, који гоне са Чивутом српског учитеља, место да се сви сложимо и станемо на реп Чивуту. Где се Срби свађају, ту се Чивути богате. Овај Чивут је скочио на учитеља, јер учитељев старац има трговину и гостиону, па смета Чивуту и он хоће да се свети, а Срби несрећни то не виде, него иду с Чивутом у слогу против Србина, као Вук Бранковић с Турцима против Срба.

Али освешћују се Срби и овде. Има овде честитог народа, који види да Србима без слоге и љубави нема спаса. Неће много времена проћи, па ће се Срби отрести чивутских пријатеља и свију који с Чивутом држе. Дај Боже само што пре.

Ваш пријатељ Трпињан.

Русија.

Катарина Велика (1762—1796.)

Буна Пугачева.

Баш кад је почео први рат с Турском, букнула је у Русији страшна народна буна, у којој је коловођа био Козак Јемељан Пугачев, који се народу приказивао као цар Петар III., муж Катаринин, говорећи да је остао жив, јер да му је пошло за руком умаћи из шака убилаца. Народ је листом пристао уз њега у југоисточној Русији. У часу планула је буна у неких 7—8 губернија. Пугачев се прогласио царем и издао народу „писмо", којим ослобађа ратаре од кметства и даје им сву властеоску и државну земљу. Огорчени, изгладњели, измучени народ усколеба се као големо море. Око Пугачева скупише се хиљаде људи. Страшни дани наступише за племство. Узбуњени народ убијао их је са свима њиховима на најстрашнији начин, куће и зграде им спаљивао, иметак сав себи присвајао. Држава је ратовала с Турцима и није било довољно војске да иде на бунтовнике. Све мање војске потукао је Пугачев. Буна је бјеснила пуне двије године, големи дио Русије претворен је био у пустош, ишарану порушеним селима и попаљеним иметком држављана. Најпослије држава успије те пошаље већу војску на Пугачева. Његове чете буду разбијене, а он заробљен. Сад се стаде војска и влада светити народу. Око за око, зуб за зуб — тако је сиктала разјарена влада. Хиљаде ратара бише умрене ужетом, таметом, коцем и на точку. Хиљаде и хиљаде бише стрпане у тамницу, гдје су небројени помрли од глади, жеђи, болештина којекаквих. Хиљаде одоше на робију или у прогонство у Сибирију. Безбројнима су одрезали за казну уши и носове. Пугачева доведоше у гвозденој клетци (кавезу) у Москву, гдје га је свијет долазио гледати као неко чудо. Суд га осуди на смрт, а тијело да му се расијече на четири комада.

Диоба краљевине Пољске.

Између Русије, Њемачке и наше државе простирала се у оно доба и у прошла времена

моћна словенска држава Пољска. Још прије доласка на владу Катарине Велике почела је та словенска држава слабити под владом ђавих краљева и себичног, невољалог племства, које се крвило отимајући се међу се за власт и слабећи вјечитим нередом отаџбину. Сусједи, којима је ишла у рачун слаба Пољска, још су потпиривали нереде. Кад су сусједи видјели да је Пољска већ на рубу пропасти, договоре се да је подијеле. 1773. Њемачка, Аустрија и Русија споразумију се и приграбе више од трећег дијела Пољске. Научени невољом памети, најбољи међу Пољацима стану мислити како би у оне преостале двије трећине увели ред, ојачали их и осигурали, да и њих не приграбе сусједи. Но Русија и Њемачка сметале су томе потплаћујући покварене племиће и држећи их тако у својој служби. Руси најпослије један дио војске своје држаху у пољској пријестоници Варшави. Кад је Пољацима додијало туђинско сплеткарење, они ударе 1793. на Велики Четвртак на Русе и поубијају их и стану се по свој земљи спремати да збаце туђе туторство. Руска војска нагрне са свију страна у Пољску, славни руски војсковођа Суворов потуче Пољаке и освоји Варшаву. Русија и Пруска споразуме се и подијеле и другу трећину Пољске међу се. 1795. устану Пољаци и опет на ноге у оној преосталој трећини Пољске. Али опет буду свладани, те и ту трећину подијеле Русија, Аустрија и Пруска.

Тако силни сусједи простом силом, без икаква права и узрока, уништише слободну словенску државу Пољску. Ни сад не може Пољски народ заборавити да је некад био свој, не може се помирити са својом судбом и уздише за слободом пјевајући: „Јешче Пољска не згинела“ (Још Пољска није пропала). б.

Шта се збива у нас и у свијету.

Дужници, шаљите нам дужну претплату, јер ћемо другачије предузети озбиљније мјере, да дођемо до оног што спада овај лист.

Код пописа становништва пазите и реците слободно да сте Срби и припазите, да се то и убиљежи у пописне арке. Нарочито упозоравамо на ово Србе у крајевима измијешаним.

За „Српско Коло“ послали су нам: Лазар Угринчић из Беркасова 1 К 60; ђаци Анка Омчикусова из Белованра 3 К 30; Теодор Вучковић из Јурге 1 К 60; Јован Бјеговић из Малина 1 К 60 филира. — Г. Петар Мандарић из Београда, родом Личанин, посјетио је свој родни крај, па на повратку отуд и наше уредништво. Том приликом претплатио је „Срп. Коло“ за себе, за једног ратара у Врепцу и лао прилог од 11 К 80 фил. — Павао Цвијановић из Бестрме 3 К 20; Ђуро Јовановић ратар „велеиздајник“ из Бовића 19 К 20; Милош Милеуснић из Брлога 3 К 20; Грга Симо из Хомољице 3 К 20; Петар Чокрлић из Ораховице 1 К 60; Симо Лужајић из Бегоначе 3 К; Милош Милеуснић из Војнића 25 К; Томо Сладовић из Вуковја 1 К 80 ф; Раде Студен из Бобрека 2 К; Милош Гвозденовић из Сухомлаке 1 К 60 фил.; Мићо Тодоровић из Кутинице 3 К 20 ф; Јован Алексић из Петриње 12 К; Бошко Пајић из Петриње 7 К.

Свима срдачна хвала!

Наш сабор, како изгледа, биће сазван у сједницу још прије католичког Божића. Бан се нада да ће помоћу својих изабраних посланика, па онда помоћу вирилиста, франковаца и Радићеве хрватске пучке сељачке странке изабрати у сабору свог предсједника, добити одобрење прорачуна и изабрати у пештански сабор нове делегате, који ће тамо ћутати.

Но, могао би се бан и преварити у рачуну. Јер, колико год Стипа Радић и франковци хтјели помоћи влади, мислимо да то неће смјети од народа. У осталом, то ће се видјети ускоро.

† **Лаза Костић.** У прошли петак умро је у једној бечкој болници један од најславнијих српских пјесника д-р Лаза Костић. Покојни Лаза био је до пред смрт своју чио, здрав, хитар и свјеж као какав млад човјек, и ако му је било 70 година. И срушио се ненадано као храст. Од младости своје горио је љубави за Србство и истицао се свуда, гдје је требало учинити што зањ. Српски народ у Угарској бирао га је за посланика у пештански сабор у оно тешко доба, када је покојни мученик српски Светозар Милетић водио мучну борбу с мађарском силом.

Вјечна слава имену његову, а пепелу му мир!

Неће Настића. Шпијон Ђорђе Настић, изрод српски, хтио се уписати за ђака на бечком свеучилишту. Али зато сазнаду ђаци Талијани те оду ректору свеучилишта, пријаве му то и запријете, да ће 7000 ђака на бечком свеучилишту учинити своје, ако буде примљен на свеучилиште шпијон Настић. Ректор (равнатељ) им рекне да ни он не би хтио пристати на то да се Настић прими и наредио је, да га не приме, ако се пријави.

Тако се ето српског између Ђорђа Настића отреса сав поштен свијет и не да му у своје друштво.

Руски цар на Балкану. Пише се да ће руски цар Никола други на прољеће походити српску пријестоницу Биоград и бугарску Софију. Но то још није утврђено за стално.

Велеиздајничка парница против Талијана, за коју смо јавили у прошлом броју, свршена је. Сви су Та-

лијани ослобођени од оптужбе због злочинства велеиздаје. Један је само осуђен ради увреде Величанства.

У Енглеској проводе се овог мјесеца избори за сабор. То су други избори ове године. У Енглеској су два сабора: један који бира народ, тако звана доња кућа и онда тако звана горња кућа, сабор у ком сједе лордови (великаши), који улазе ињ по праву насљедства или по именовању са стране краљеве. Да нешто буде закон, треба пристанак обје куће. Влада је прошле године створила закон, да се остарјелим радницима фабричким дају пензије и у прорачуну одредила за то велике своте. Горња кућа није на то пристала, јер шта маре богаташи за сиротињу радничку. Зато је доња кућа била распуштена да се види шта о тој ствари мисли народ. Народ је одобрио у јануару ове године владин рад и изабрао њену већину. Сад је влада хтјела ограничити право горње куће, да она не може, што се тиче државног прорачуна, који одобре изабрани посланици у доњој кући, ништа мијењати.

И да се испита воља народна у тој ствари, опет је прошлог мјесеца распуштена доња кућа. На изборима народ је одобрио план владин да се ограничи право горње, великашке куће, јер је влада до сад добила већину.

Различите вијести.

Мађари су прошле године потрошили 8 милиона, 346 хиљада и 133 К за државну помоћ индустрији својој (за творнице и занате). Од тога новца није потрошено ништа код нас, све у Угарској, ма да ту има и нашег новца. Тако се нама дијели док нам Мађари воде своје и наше рачуне.

Из сељачке трпије и страдије.

Шта наш ратарски свет много пута трпи од рђаве управе, томе не би вјеровао један просвећен човек тамо из Француске, Немачке или Енглеске, кад би му причали. А много пута, кад причаш такве ствари и нашој господи по градовима, која нису живела на селу, они ти просто не вјерују, свака друга реч им је: „Та то није могуће, ви претерујете“ и тако даље. Кад сам ја знао причати, како је у једном селу у Банији пред десетак година био силовит бележник, који је метао ратаре у затвор јер му нису рекли: „Поглавити господине“; који је имао у селу драгу своју, којој није нико смео рећи рећи, и ако је она за сваког записивала и ишла кроз село као какав харамбаша, јер она запрети да ће рећи „њему“, а сељак зна како ће онда испалити са глобама и затворима; коме се каткад прохтело да се вози цестом полако, стопу у стопу и ниједан ратар није га смео колима обићи, па ма му кућа горела или једини син код куће умирао; који је једног старијег ратара и жену му вечито кињио за сваку и најмању погрешку и затвором и глобом, јер му нису хтели продати своје честите и добре кћери, и тако у бескрајност, све горе од горега — нико није хтео вјеровати ми. „Та то би било као у Турској“, говорили су ми.

— Па него шта. Као у Турској, то се зна — одговарао сам.

Пре неко време дошло је у Загреб неколико ратара из Баније да се притуже против неправда шумске управе. Они су из села Перне у котару Вргинмост. Државна шумарија гони их због шумских штета. Разуме се, кад починиш штету, мораш је и платити. Нико се против тога не би тужио. Не туже се ни ти ратари. Али они се туже због ствари, којима не би вјеровао човек, кад се не би уверио на своје очи, да је истина што причају.

Плене једину кравицу, носе јастуке и платно, скидају храну с тавана и из подрума, а ево зашто:

Један од њих има потврде од шумских оврховодитеља, да је од 1886. до 1909. платио за шумску штету 332 К 30 ф. Међутим свега би имао платити по рачуну шумске управе 182 К 89 ф. Па, ма да је он платио у истини 332 К 30 ф, дакле за 149 К 41 ф. више него што га спада, они траже од њега још преко 100 К!! Слично је и са другим сељацима. И кад ови не даду, они плене јастуке, платно, храну, једину кравицу!

Сељаци покажу потврде бившег оврховодитеља.

— Не вреде — одговарају.

— Ама, како, по Богу браћо. То мора да вреди. За ову сам, видите, потврду дао 10 К, за ову 3, за ову 11, и тако даље. То је новац, како да не вреди!

— Верујемо да си дао, али не вреди. На овој потврди нема броја, на овој нема мура, ова је на обичном папирићу, ове нису проведене у књигама нашима.

— Али, зар сам ја крив, ако нема броја, мура, ако не ваља папир, ако ви то нисте кроз књиге провели? Држите ви оврховодитеља за врат а не мене. Ко мени јамчи да је од добра папира и та ваша потврда, да је то прави мур, да тај број на њој није погрешан? Доћи ће за десет година и рећи: Не ваљају потврде, а куд ћу онда ја?

Не слушају, већ силазе у подрум, или се пењу на таван или улазе у шталу и плене, вуку као хрчци, а ти плачи, раздири од муке рухо на себи, чупај си косе, по вољи ти. Али пази да се не успротивиш или не зграбиш за

пушку или секиру, јер ено Лепоглаве или вешала!

И то се зове живот, то се зове држава у Европи!

Како ту сељак може имати поверења у власт, како да не сумња у свако њено дело и намеру? И јели чудо онда, ако и народ са своје стране гледа да напакости где само може држави и власти?

Можда ћемо имати у ком од идућих бројева простора, да мало опширније растумачимо нашим ратарима, како то да у нашој земљи народ за власт не вреди ништа; како то да овако ма ко сме да зајаши нашег ратара и бије га у слабине петама док не пане од умора на земљу; и како да се помогнемо против тога. А

Је ли боље у занат или у Америку.

Наш ратар мисли, да се може ослободити своје биједе и невоље једино тако, ако оде у Америку на зараду. Он мисли да ће уредити бољи и лакши живот себи и својој дјеци, ако оде коју годину тамо. Што се тиче самог оца, он се још и може каткада помоћи Америком, али сваки који мисли, да и његово дијете нема куда другуд и да се не може усрећити друкчије него Америком, криво мисли. Ми ћемо се сад мало поразговорити о другом уточишту сиромашних: о занату, и успоредити, што је корисније: занат или Америка. Нема краја српског одакле не иду људи у Америку, дочим има читавих крајева, одакле баш нико не иде у занат. Томе нити је узрок каква љубав за Америку, нити презир према занату, већ погрешно мишљење, да је једино Америка кадра спасити из невоље и човјека усрећити, а у занат да се не исплати ићи. „Ако ми, вели, оде син у Америку може за који мјесец слати, а у занату је толике године туђи слуга". И то је оно ало код нашег народа, што он не размишља што је боље, главно је, да се „шаље" и што прије, а не пита докле ће тако и има ли шта боље од тога.

Кад притисне невоља, некуд се налаза тражити мора. Ако је у кући доста душа, а грунт се не повећава, расте нужда сваке године. Дјеца се рађају, треба свако свој дио. Што је већа породица, то и већа оскудица пријети. Годинама постају синови оцјевима и тако увећаној породици постаје тијесно на истој оној земљи, на којој су њихови стари добро живјели. Ратар увиђајући ту тјескобу налази једини начин равнотеже тако, да *повећа иметак*. Крај особито повољних прилика то се може постигнути. Оде који мушки на зараду, наљано ради, код куће се разборито господари, у доброј прилици купи се земље, и тако је породици осигуран опстанак на неко вријеме. Но то не полази сваком за руком, мало коме. То није једини начин, да се одржи равнотежа код оне породице, гдје има више душа него земље, која би их могла прехрањивати у толиком броју. Други је начин у многим приликама лакши и згоднији: да се *породица умањи*, т. ј. да који мушки члан остави кућу. Већ самим одласком тога члана поможено је осталима, пототово кад се узме, да би тај члан за коју годину такођер основао породицу. Можемо дакле рећи, да је на имању пространије за читаву једну породицу! Но није главна ствар у томе, главно је да онај који одлази може наћи себи бољи и сретнији живот, него да код куће дијели сиротињу. Један такав вађда најљепши, најкорисниjи и најлакши начин јест даваше дјеце у занат.

Родитељима мора бити прво пред очима, да проскрбе своју дјецу, наравно тако се могу и сами надати помоћи ако им кад до невоље дође. Они родитељи, којима је понајприје срећа њихове дјеце пред очима, не ће жалити, што ће им дијете неколико година учити занат и неће њих дотле помагати новцем, јер они знаду, да им се дијете сваке године примиче све ближе свом круву. Само они родитељи, који желе да их дјеца што прије помажу, шаљу их на тешко работу, а тим њима није много поможено, а њиховој дјеци пототово. За старије људе је Америка још како тако, али за младе је готова пропаст.

Знам за много кућа, које је Америка упропастила, а не знам ни за једну, коју би она подигла из сиротиње у благостање, тек ако се ријетко који опростио дуга. Знам за много добрих момака, који су отишли у Америку и тамо се покварили, но мало се који вратио честит и радин, као што је тамо отишао (а баш и не враћају се никако). Тамо одлазе и добри и лоши и сви скоро постају лоши. Знам за неколико младића, који су отишли у занат, но није се покварио ниједан.

Па ипак сваки отац шаље сам сина у Америку, а у занат га наговарају и неће да послуша. Нађу се смијешни изговори, као: нема строшка, нејачко дијете, много година до круха... и т. д.

Да видимо строшак. Док још дијете иде у школу види се, је ли за науку способно и може ли се слати у свијет. Покажу ли се код дјетета ове способности, као: доброта, послушност, марљивост и напредак у науци, онда се без икакве бојазни може слати у занат. Ако отац има само жељу послати га, може га тако лако опремити, да ни не опази. Док још дијете иде задњу годину у школу спреми му мати рубље. Маленi путни строшак се лако скуца, пототово кад се узме на ум, да је то задња помоћ, што је треба од оца дијете, које полази у занат. Ако отац шаље дијете којем друштву, као „Привреднику", пошаље га само до њега и више не води о њем никакове бриге. Оно га намјести, брине се за њега, чак га и код отварања радње очински подупире и потпомаже. — И најједном лако је сав тај строшак смоћи, прода се које јање, прасе, или се посуди, лако се отплати. А успоредите строшак за Америку! Тај не скупи јањцима, већ или продаји земље или посуђују. И то је чудно, да се тај барем десет пута већи и тежи строшак лакше и са мање туговања спреми. Али то је оно, кад човјек нема воље, онда му све смета и све је тешко. А многе је већ сам строшак за Америку упропастио. Јер сва

је нада у оном, који одлази. Ако он не врати, ти не можеш. Много пута се и шаље отуд, па ипак се дут штедиони потеже по коју годину. Дај нешто за камате нешто главнице, нешто у кућу, никаква напретка.

У занат се може слати већ у 13. години, у Америку бар у 17., 18. години. Ако је иште више земље а мало душа, онда нема смисла остављати своју земљицу и потуцати се по свијету. Не тужи се земља, што је пуно посленика, већ што их је мало. Ако је мало земље, а пуно душа, редовно одлазе млађи на рад. Но прије 18. обично не иду. Оно дакле 4 или 5 година, што их проведе код куће дијете, које мисли у Америку, биће много корисније, да се учи у занату. Ако је земљи потребно на пр. 7 посленика, а њих је у кући деветеро, каква је онда помоћ и корист од она два, и да ли их се исплати остављати код куће? Више пута уставе родитељи једно дијете да чува овце, друго да чува јањце и т. д., и ради оваких ситница не дају их у занат.

Ако се дакле два вршњака после школе растану у својој 13. години, они живу овако: Онај код куће проживи 4, 5 год. мало боље него забадава, а онај у занату за то вријеме учи и спрема се за свој занат. Након четири године онај се код куће почне спремати у Америку на рад, а овај у занату се ослобађа шегртства и као калфа почне добивати плаћу. Видимо дакле да сад тек почињу обадва зарађивати новац. Но и живот и рад се њихов врло разликује.

Онај се у Алерици мучи као робијаш и сваки час гледа, кад ће главу изгубити. А овај се извјештио свом занату и ради лако и са шале. Живот дак и безбрижан.

Отишавши испод надзора родитеља долази дијете под још строжији надзор господара. Тај се надзор мање више протеже и над ослобођеником. Једно што се кроз толике године навикне на господара као на другог родитеља, те га се и срами и прибојава. Тако се може у занату и лошије дијете поправити, а што боље не може се покварити, бар не прије него код куће. Осим тога и као ослобођен он је хоћеш-нећеш присиљен радити. Јер ниједан господар не трпи, да му момци шарају, један дан раде, други не, тога нема. Нити се лако прима у радњу онај који често господаре мијења. Сваки дакле момак настоји да што боље ради и поштеније живи, да не изгуби радњу и господара. Ваљано живећи може већ сад доста приштедити, и што је дуље на истом мјесту, стиче све већу плаћу и поуздање, а колико има случајева, да господар устави ваљана момка да заједно воде радњу.

(Свршиће се).

Позив

за скупљање приноса за градњу српске православне цркве у Ловинцу.

Православни житељи у Ловинцу (недалеко од Госпића у Лици) немају своју српску православну цркву у мјесту, већ морају да иду у подаљеке богомоље у Кику или у Плочи, да се у њима моле Богу, „да их прими у заштиту своју и управи свагда стопе њихове на пут правде, светости и истине".

У име њихово и с дозволом кр. хрв.-слав.-далм. земаљске владе, одјела за унутарње послове, од 12. октобра 1910. бр. 28.231, обраћамо се на сву браћу из свих сталежа, а нарочито на српско-православне црквене општине, да нам својим приносима прискоче у помоћ, не би ли се што прије и у Ловинцу подигла скромна српска православна црква — на велику душевну утјеху побожнога народа.

Приноси се шаљу на једнога од нас двојице овлашћених, и то у Ловинац (via Госпић).

Ловинац, концем новембра 1910.

Ђуро Мишчевић, трговац и посланик у српском народно-црквеном сабору.

Нико Омчикус, кр. поштар и посједник.

Из живота Карађорђева.

Друго Карађорђево јунаштво.

Једнога дана дође Карађорђе (био је још момак) доцкан у вече кући и дозна да су дошла два Турчина на конак. Он оде у другу зграду, остави пушку, а с пиштољем за појасом уђе у кућу и наводе Бога. Пошто му Турци прихвате Бога, он седне поред ватре. На то ће један од Турака запитати Ђорђеву мајку, која је готовила вечеру!

— Ко ти је ово газдарице?

— То ми је син, ага, — одговори мати Ђорђева.

Турцима беше прострто поврх огњишта, они повадили ноже иза паса и метнули их под узглавља, па запалили чибуке, пуше и башкаре се, док им домаћица не спреми вечеру. За све то време Ђорђе је ћутао. Док ће опет један од Турака мајци Ђорђевој рећи:

— Море, млада, овај твој син прави је хајдук, видиш какве су му очи!

— Вала, ага, није мој син хајдук, већ је као и остала царева раја.

Ђорђе се због ових речи наљути на Турке и хтеде их одмах побити, али како му ту у кући беку и млађа браћа и сестре, то изађе ван куће, изазове и мајку и рече јој:

— Мајко, подај деци да вечерају, па их води у зграду да спавају, ја ћу ове Турке ноћас да побијем. Чула си како они о мени говоре.

Његова мајка не одвраћаше га од те намере, већ даде деци да вечерају, па их после вечере одведе у вајат да спавају. Ђорђе уђе у кућу, седе поред ватре и стакну ватру. У том му се рашири гуњ и Турци му видеше пиштоље иза паса. Вечерајући наведе ђаво једнога од Турака те из подсмеха запита Ђорђа:

— Море, Влаше, какве су ти то козје ноге за појасом?

Ђорђе му једва на то зловолно одговори:

— Пиштољи, ага.

— Е, пиштољи, море, то није ништа. Зар то може убити човека? Како би ти тиме убио човека?

— Ево, овако, ага! — На брзо дохвати један пиштољ и аспе Турчину, који га питаше, у прса, затим други оном другом. Један од њих стане се копрцати. Тада мајка Ђорђева дохвати тучак, којим се сб туче, те онога Турчина, што се копрцаше, по глави. И тако га дотуче. Затим разгрну ватру с огњишта, ископају дубоку рупу под ватриштем, па исеци Турке на комаде, стрпај у ону рупчину, па засипи земљом, а озго опет ватру наложи, као што је и пре била. Ђорђе по том узме турске коње па оде у Баничину и у некој пустари у дубокој јаруги побије их, и онда их затрпа кладама и каменьем.

Из књиге Милеша Вукићевића: „Карађорђе".

Одговори уредништва.

Павлу Цанјановићу. На Ваше писмо да ће мо опширан одговор у идућем броју, јер не може сада стати.

2956. Ви би купили мали посјед. Обратите се због тога на „Привредник" у Загребу. Он ће Вам за сигурно дати одговор. Пишите кочико би могли дати за посјед. Што се тиче тога, да негде идете на велики посјед у службу, то можемо, ако хоћете, објавити у „Србобрану".

Свака птица своју јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српског Братства"**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једанпут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уплате прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

Чудо од буквара. Овај мој буквар има двадесет лекција. Од првих осам лекција може свака да се научи за по сата, а последње четири свака за један сат времена. — Уз овај буквар може свако сеоско (бити учитеље, ако и сам умије читати. Ко ми пошаље са поштанском упутницом 55 потура (филира), тај добија буквар са напоменом поштарином. — Узма (Temes m.) Банат.

1842 **Љубомир Јовановић**, школски управитељ и учитељ.

Потврда. Овим потврђујем, да сам два момка, који нијесу умјели ни четати ни писати, научио за неколико минута да сасвим добро читају прву лекцију у буквару г. Љубомира Јовановића. — У Алибунару (Банат). **Миша Галкановић**, парох.

СРПСКО КОЛО

прима привредне огласе по најумјереније цијени.

-- ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО --
У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве обљубљене и најгласовитије творнице Ф. и Н. Ковиржик из Простејова у Моравској, и шиваћи стројеви су из најгласовитије фабрикате „Пфаф" и систем „Сингер". За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на обročно отплаћивање уз творничке цијене и обећамо све поправке засцињује у ону струку брзо и јефтино у властитој радионици

Управа.

ВОХАНКОВИ МЛИНОВИ,

МОТОРИ И ЛОКОМОБИЛИ

: НА СИРОВО УЉЕ :

Трошак на сваки сат и сваку коњску снагу један и по филира загамчено. Ванредно миран и једнак ход, за сваку индустрију прикладни. Без вентила, без ињекција за паљење, погибељ експлозије искључена. 1869

Нема финанцијске контроле, обласна дозвола није потребна.

Прорачуни бесплатно и франко.

Заступник у Загребу: **Т. Георгијевић** Предраговићева улица 20.

Заступник у Панчеву: **Стево Зукановић.**

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести мехура лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 49. Загреб, у четвртак 9. (22.) децембра 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Дијечка за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута узастопце, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 9. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Још о Јемрићеву коцу.

Нисмо могли у прошлом броју свршити с Јемрићем, јер није било доста простора у листу. Наставићемо сад.

Доказали смо Јемрићу да нисмо од коца турскога побегли овамо. Сад да рекнемо коју о том што он рече да ће нас колац отерати одавде, као што нас је и дотерао овамо.

Нема сумње о том: Нама Србима није добро овде. Прво нам не трпе имена нашег, вере, заставе, писма, обичаја наших. Не само да не трпе, него нас и прогоне због тога јер нећемо да се тога одречемо. Наши стари и оставили су своја огњишта зато, јер су се надали да им у то неће овде, у земљи хришћанској, нико дирати, а Турци су дирали. Али су се преварили.

Али није само то. Србину и у свачем другом сметају где могу. У српским крајевима не даје држава помоћи за дизање школа и црквама, за грађење путова и цеста, као у крајевима несрпским. Србина власти дочекују мрко само зато што је Србин. Загуљени чиновник Мађар у Угарској или франковац у Хрватској гледа да Србину ратару и сваком другом напакости, ако има, на несрећу, посла с њиме. Српске синове не примају радо у службе, ако их примају, не дају им напред, већ их занемарују на корист других. Узмимо најобичнију ствар: побољшавање пасмине рогате стоке у Хрватској. Колико је муке док се у ком српском крају даде за побољшање пасмине говеда, коња, свиња, оваца, која крава, бик, пастух и т. д.! И зато је код нас још у многим српским крајевима заостало сточарство. Народ не уме још сам, а држава му не помаже.

Није нам, дакле, баш најбоље овде. И ми не би, за јамачно, заплакали, кад би могли отићи одавле, а најмање би заплакали за друштвом А. Јемрића и њему сличних. Не би нас морали кољем гонити, отишли би и сами.

Али ми немамо куд међу браћу, а у туђи свет нећемо, јер би тамо пропали за свој народ а уједно би овде умањили број српског народа, пустили туђине на своја места да се рашире и стисну преосталу нашу браћу. Тако ми, на велику жалост А. Јемрића и другова му, морамо остати овде и остајемо. Ми знамо да је то криво и тешко Јемрићу и његовима, али шта ћемо им? Добри су били наши стари кад су чували границу према Босни од Турака, да могу прадедови и дедови А. Јемрића мирно спавати. Морамо и ми сад бити добри А. Јемрићу, било му то с вољом или не. Морамо, јер нећемо одавде милом, а његова се коља не бојимо, па се недамо отерати силом.

Србин је такав: Некад му нешто пуне у немирну главу, па оде сам да тражи преко хлеба погаче; некад га можеш лепим, гладећи га и тетошећи му, жедна преко воде превести. Али силом не испорави ништа са Србином. Кад му кажеш „мораш", е, онда ускипи у њему она стара јуначка и хајдучка крв, очи му закрваве, жиле и живци уздрхћу и он дрекне: „Дед, да видимо, морам ли!" И тада га неби генуо с места, док га не убијеш. А за то си још мален, жуг ти је још кљун и млеко ти се цеди још из уста, А. Јемрићу. То ти је наш поздрав. Уједно ти хвала, јер сад знамо барем с ким имамо посла. Мислили смо да сте барем ви сељаци, па ма и погоспођени, у хрватској пучкој сељачкој странци бољи од ваше господе и вођа: Стјепана и Антуна Радића, адвоката Шуперине и других, али сад видимо да сте сви једнаки. А нама много вреди да то знамо. Дакле, боље би било по те, да си ћутао.

Ово је срамота.

Ове се јесени жени један младић у Стрмену, па је позвао у сватове и познатог свједока из велеиздајничке парнице Симу Турајлића из Црквеногбока. Жени се дакле Србин, узима Српкињу дјевојку, позива у сватове Србе, па у то српско друштво, у те српске сватове, који носе српски барјак и поносе се њиме, позива и Симу Турајлића, оног истог Симу Турајлића, онога одрода и издајицу српску, који је пред мало више од године дана у очи цијелом свијету онако срамно пљунуо на Србство, на српско име, српску заставу, српско писмо ћирилско, и на све оно друго што Србина чини Србином и чим се сваки Србин дичи и поноси.

*

Исто се тако грдно осрамотио и Српство увриједио још један други момак из Стрмена, који се такођер ове јесени оженио. Тај је узео за кума Стевана Даниловића из Стрмена, онога одметника српског, који је као и Симо Турајлић био Акуртијев свједок у велеиздајничкој парници, те се исто онако као и Турајлић заклео и свједочио против оних пет невиних људи из црквеноборке општине. Тај је јадни Србин узео за кума оног Стевана Даниловића, који је на расправи у Загребу у мјесецу мају 1909. године тако говорио и понижавао Српство и српске светиње, као најзагрижљивији франковац.

*

Имена и презимена ових двају жалосних Срба за сад нећемо износити, али у будуће ћемо изнијети у јавност име и презиме сваког оног Србина, који овако уради, као ова два младића, да сав свијет зна име и презиме оног, који се дружи и спреже с највећим непријатељима, одродима и издајицама српским. Ако би ми овакве нељуде позивали у сватове, на крштења, на крсна имена и друге славе, и кад би ми к њима ишли, онда би оваких несреће сваки дан све то више било, а то не смије да буде. Оваки се морају тријебити. А истријебићемо их тако, ако, не само не будемо к њима ишли на славе, нити њих к себи звали, него ако не будемо с њима ништа имали, као да их и нема живих на свијету.

Пазите дакле, Ви поштени Срби, да се не огријешите о Српство, као ова двојица, *јер је ово велика срамота.*

Кад морате дуговати, дугујте себи.

„Дуг је зао друг" и „ко је дужан, тај је и на Божићу тужан" веле српске пословице. Но увијек баш није тако. Зајам је исто што и оштар нож, који кад се даде малом дјетету или неразумном човјеку, с њим ће се порезати, али ако се даде паметном човјеку, он ће с њим израдити много лијепих и корисних ствари. Кад човјек узме зајам, па с њиме паметно поступа, може му донијети лијепе користи. Највише ће човјек имати хасне од зајма, ако га окреће у благо, јер ту више пута изнесе зајам двострук добитак, ако не и више.

Сад само гдје је најбоље, да тежак узајмље? Ја знам да вам је свима тешко дуговање по штедионицама. Штедионице су више удешене за трговце и занатлије, који увијек с новцем раде, а за ратара само онда, ако диже већи зајам уз интабулацију. Наш је ратар већим дијелом неписмен, па и не зна, кад је који дан (датум), не зна кад мјеница доспијева, па тако често плаћа глобу. Уз то мора мољакати и митити жиранте, а што је најгоре, нема ратар увијек новаца, па кад падне рок мјеници у незгодно вријеме, ето опет напасти и глобе.

Да се наши тежаци избаве таких неприлика код узајмљивања, најбоље је, да се они сами сложе, па да имаду у селу своју *сеоску касу*, или како се то код нас обично зове, *земљорадничку задругу*. Земљорадничка задруга даје својим члановима зајам на обвезницу, а не на мјеницу, па ако прије̇ње рок и више дана, ту нема глобе (протест). Задругари не моле и не мите жиранте, не морају трошити вријеме и новац идући у град и т. д.

Задругама потребни новац намиче њихов Савез у Загребу без икакове укњижбе на земљу. Не вјерујте онима, који вам кажу, да Савез или не знам која банка укњижава задругарима њихове посједе. Члан задруге може бити и онај, коме је посјед на другом мјесту укњижен. То не смета.

Обично је, да у једној парохији ради једна задруга, па ако имаде 50 чланова, дугују они код ње од прилике 10.000 К. Задруга даде Савезу на тај новац 600 К камата годишње, а ако она узимље камате по 8 процената, дакле јефтиније него игдје, добиће она на годину 800 К, остаће јој 200 К, што у 10 година чини 2000 К самога вишка на каматима.

Кад би тих 10.000 К дуговали сеоском зеленашу и давали му камате само по 20 процената, дали би му у 10 година 20.000 К самих камата. Ако сте удружени у задругу, дали би задрузи на исти новац у 10 година 8.000 К камата, дакле 12.000 К остало би у вашим џеповима. Овако сте их сасули у дубоке џепове каматњачке, чије рачуне никад нико не види. Зато и јесу сви каматњаци угојени, да једва ходе. Зато су и напунути, јер су вам попили крв, као пауци мувама.

Вук не вије што је меса жељан, него вије, да дружину свије, вели наш народ, па тако је овдје. Што не може један, моћи ће вас више, кад се удружите, па када тако удружени будете давали камате, *даваћете их себи.* м. р.

Браћи претплатницима!

Читао сам у 45. броју „Српског Кола", да има и таковних Срба, који се увриједјени нађу, ако се опомену, да пошаљу претплату за „Срп. Коло", тај једини наш ратарски лист, који нам се мало не бадава шаље, а који нама ратарима највише вриједи, који нас свему учи и упућује на све што је добро и корисно за нас ратаре, јер ми ратари нисмо кадри читати скупље и веће листове, прво зато, што се за њих више

плаћа, а друго зато, што немамо времена као ратари, сваким даном да читамо.

Па зато, браћо, претплатници „Срп. Кола", немојте чекати, да вас се мора опоминьати, а сами знате, да сте дужни, јер овај лист је једини спас нашег ратарског сталежа, јер у њему читамо како ћемо као општине, код котара, код суда, и свуд, куда нама ратарима ваља доћи. Па можда ће се и таке браће наћи, који ће се увриједеним осјетити, ако им се и то рече, да овај наш красни српски лист не кошта више на годину, већ 3 К и 20 ф., а недјељно само 6 филира.

Има их доста, који наручи овај лист, да га чита, па му је тешко дати тих кукавних 6 фил., а није му тешко сваке недјеље у биртији запити цијелу годишњу претплату овог нашег листа, па у самом „слатком" шпиритусу, од кога полуди, па ни сам не зна шта чини, и кога све не увриједи.

Браћо ратари, претплатници овог листа, немојте закидати „Српског Кола" и ускраћивати му излаз, јер наш је ратарски сталеж најјачи, па да пустимо овај једини наш просвјетни лист, кога тако јефтино добивамо и из њега се свему учимо, што нам у данашња времена највише вриједи. Себи, свом знању и памети шкодићемо и цијелом Српству, јер, на нас са свију страна навалюју, а не могу се наши прваци увијек сами за нас борити, већ треба, да се и ми боримо и да им помогнемо. А ако ништа не читамо, ништа и не знамо, па нијесмо кадри помоћи ни себи ни ком другом. Онда лако могу Кошутићи, Акуртије и Тарабокије на нас и већма насртати, кад смо толико неразумни, па не знамо чим би се ојачали и обранили од оваких дахија.

Ширимо зато што већма „Српско Коло", да се народ боље просвијети. Али ми то не маримо, него напротив ми већма ширимо чивутски шпиритус, за који на годину дамо и по 100 К. Па кад нам оврховодитељ са стражаром дође пред кућу, да краву једину оћера и прода за тај „сретни" чивутски шпиритус, онда се ми не нађемо очешљени тако као кад нас опомену за тај једини наш ратарски просвјетни лист, за који би морали и залогај круха од уста враћати и за њега претплату слати. Та то је жалосно, да нас има и таких, који се морају опоминьати за малу свотицу овог красног нашег ратарског српског листа, који нам као и живот вриједи.

У Иванском Боку, 27. XI. (10. XII.) 1910.

Михаило Ђорић, ратар.

Русија.

Катарина Велика (1762—1796.)

Покорење кримских Татара.

Од некадање моћне татарске државе којој су Руси робовали два и по вијека, остала је послије ослобођења Русије јака држава татарска на полуотоку Криму и у околним крајевима јужне Русије. Ови су Татари, пљачкајући и робећи починили Русији неисказана зла. Остала је и сад једна ријеч у говору руског народа, која говори о том: Нико Русима није починио толико штете, колико кан (цар) кримски и папа римски".

1783. године одрекне се кримски кан своје части, а своју државу преда царици Катарини. Тако је нестало и зањег трага некада моћним и страшним господарима Русије.

Други рат с Турском.

Године 1788. дошло је до другог рата између Русије и Турске. У овом је рату уз Русију била и наша држава, у којој је у то доба владао цар Јосип други. Он је склопио савез са Катарином.

Русија се није много користила овим ратом. Суворов, најславнији руски војсковођа, потукао је неколико пута Турке управо страшно. Али друге државе: Енглеска и Пруска, нису дале да Турска буде уништена. Тако је дошло до мира, у ком је Русија добила нешто земље и једну јаку тврђаву, а наша држава није добила ништа.

Александар Васиљевић Суворов.

Треба да рекнемо коју о овом славном ђенералу царице Катарине, најславнијем руском војсковођи, који нигда није био побијеђен, који је име руско прославио као мало њих и о ком сваки Рус и сада говори с поносом великим.

Био је из сиромашне племићке фамилије, малешак, слабуњав и ружан. Зато га отац није дао у војничку службу, али он ју је замиловао од малена и отишао силом у њу. Почео је као прости војник и био вриједан као мрав у служби. У малом и ружном овом човјеку било је јуначко, соколово срце. Почео је као прости војник, радио је најтеже послове и нигда се није узнио, погиздао и погосподио. Кад је био ђенерал и славан у земљи руској, хранио се војничком храном, спавао на сијену, зими није носио топлије одјеће од војника, с војницима је радо говорио и шалио се, најмилије му је било живјети у табору. Мрзио је параде, клањање и увијање.

Био је сам јуначког срца, али је уз то умио чак и од кукавица начинити јунаке. Он нигда није учио војнике, како ће се *бранити*,

и *увмицати*. Он их је учио само како ће нападати и прогонити непријатеља. Чак је забранио официрима и војницима, да изговарају ријечи: *обрана, увмицање, одступање, опасност* итд. Увијек је говорио војницима: Зрно (тане) је будала, а бајонет је момак. И зато су се војници његови вјежбали у првом реду у раду са бајонетом и сабљом, а онда је долазило на ред пуцање. Свака вјежба свршавала се с јуришем. Говорио је: И плашљивац може пуцати, али јуриша само јунак.

И тако су његови војници били обучавани као да морају увијек побиједити, као да не смију ни помислити на пораз. И они нису ни мислили, зато су и побјеђивали.

Брз је био у свему. Зато се и војска под њим кретала као стријела брзо. Он је говорио: „Непријатељ мисли да си ти за сто, за двије стотине километара далеко, а ти, утростручивши јуначки корак, насрни на њега брзо, изненада. Непријатељ те чека са чистога поља, а ти иза стрмих планина, иза густих шума налети на њега као снијег збријега на главу: убијај, гњечи, обарај, биј, гони, недај му себи доћи. Ко се препане, тај је у пола побијеђен, у страха су велике очи, један ће тада за десеторицу исказати се. Пуцај ријетко, али сигурно... „Тане је будала, бајонет је момак...“

Волио је све руско, а мрзио је особито Швабе. За нашу војску говорио је поспрдљиво, како је само он знао: „Аустријанци су изврсни војници, само имају рђав обичај — да буду увијек бијени“.

Био се с Татарима, с Турцима, с Пољацима, с Французима, и увијек побјеђивао. У рату с Турцима, отео је на јуриш тврђаву Исмајил, за коју се рачунало да ју је немогуће освојити, така је била чврста. Али није само то. У тој страшно чврстој тврђави било је 30.000 Турака, а Суворов је доле имао само 22.000 момака. И опет ју је освојио на јуриш.

Прославио се је за царице Катарине, а за њена сина цара Павла још и више. б.

Из ратарских писама о изборима.

Вировитички котар.

Од двојице ратара из Пчелића добили смо ово писмо:

Наш учитељ у Пчелићу, Илија Крковић, истицао се увијек као живи самосталац. Ми смо зато мислили да ће бити вођа на овим изборима. Али нас је љуто за срце ујео. Преко ноћ он оде у мађароне, као и његов присташа Стево Релић. Пред изборе скупише људе и стадоше их наговарати да листом гласају за мађарона Спевца. Али свјесни људи не дадоше се наговорити, осим неколико хуља, којима је био пречи онај паприкаш, што су га појели на Спевчевој скупштини у Сухопољу, него све српске светиње. Да им је Спевец рекао да цркву у Борови треба срушити, и то би му они допустили, само да паприкаш не остане. У очи ужег избора у понедјељак, учитељ није ни спавао, већ је цијелу ноћ кортеширао и на неке људе ударио да морају гласати за Спевца, јер ће их он тужити, ако им дјеца остану од школе.

Ми мислимо: Боже мој, кад овако учитељ народни гони народ да погази своју слободну вољу и гласа за непријатеља ове земље, шта ће онда радити престојници и друга господа од управе? Зашто се замијера ратарима, ако се попсују или потуку. Зар није стопут горе силити људе да раде против своје душе и свога срца?

Ми не мећемо ово у новине да учитељу нашкодимо, јер знамо да ће му ово још и колико ваљати код његова Спевца. Ми ово јављамо да виде друга народна господа како је нама ратарима жао и тешко, кад нас остане и издаду народни људи, па нека знаду то и мисле на то, прије него што се накане да можда учине то исто што и наш учитељ. **Ратари.**

Јесам ли послао претплату ха „Српско Коло“?

Шта се збива у нас и у свијету.

Дужници, шаљите нам дужну претплату, јер ћемо другачије предузети озбиљније мјере, да дођемо до оног што спада овај лист.

Код пописа становништва пазите и реците слободно да сте Срби и припазите, да се то и убиљежи у пописне арке. Нарочито упозоравамо на ово Србе у крајевима измијешаним.

Американци за „Српско Коло“. Јово Делић, благајник друштва „Адам Прибићевић и др.“ у Питсбургу, послао нам је већ једном 50 К, као скупљену годишњу претплату на „Српско Коло“ за 10 нових претплатника. Сад смо опет добили од г. Јове Делића 104 К за „Српско Коло“ уз ово писмо:

„Славном уредн. *Српског Кола*“

Загреб.

Цијенећи Ваш тешки задатак и рад на просвјећивању Срспства, а нарочито српског сељака

у тој напаћеној нам домовини, заузео сам се са још пар родољубивих Срба и чланова нашега овдашњег братства „Адам Прибићевић и Другови“, да у свакој прилици помогнемо тој доброј српској установи, јер смо потпуно увјерени, да је „Српско Коло“ једини српски ратарски лист, који отвара очи нашем непросвијећеном народу, како и на који начин ће у слози са свјесном браћом Хрватима, збацити за времена шваписки и мађарски јарам с врата, и тако постати слободан и самосталан господар у својој кући и на свом рођеном огњишту.

Шаљем вам данас опет круна 104 (стотину и четири), које сам скупио као претплату у сватовима нашег одличнога пријатеља и члана нашега друштва г. Николе Ралића. Ја мислим да је ово први случај у Америци, да се и код оваких прилика сјећамо наше добре стварі у старом крају, и надам се да ће и остала наша браћа овамо више пажње посветити својој рођеној груди, и пружити помоћ тамошњој браћи, која раде на просвјећивању српског ратара свагда и сваком приликом. — Списак претплатника шаљем вам такође данашњом поштом. Примите срдачно поздравље од нашег братства „Адам Прибићевић и Другови“.

За ову своту претплаћено је 15 претплатника из Хрватске и 10 из Америке, које су назначили сами даровatељи.

Срдачна хвала нашим Американцима!

Српски сватови за „Српско Коло“. Дана 24. новембра о. г. вјенчао се је у Брлогу Миле Перичин Милеусњић-Рончевић, са дјевојком Стаком Будисављевић. Сватовски званица г. Никола Рајчевић, рече, да треба, да се и ови српски сватови покажу колико су свјесни, те предложи, да ко може понешто, да приложи штогод као припомоћ „Српском Колу“.

Г. Пајо Огризовић прихвати се сабирања, те у трену сакупи двадесет и пет (25) круна. Приложише по 4 К г. Никола Рајчевић; по 2 К Стеван Грубић, Пајо Огризовић, Миле Будисављевић, Мане Милеусњић, Милош Р. Милеусњић, Анка Рапаић, Вујо Вајин Нећак; по 1 К Раде Огризовић, Миле П. Милеусњић, младожења, Вујо Никшић-Крунић, Перица Милеусњић, Вајо Нећак, стари сват, Дане Прица, Лука Милеусњић. Предлагач и сакупљач уручише сакупљени новац Мили Милеусњиној учитељу, да га он пошаље „Српском Колу“.

Свима овим свјесним приложницима срдачна хвала. — Некоји обећаше, да ће се и у будуће у згодним приликама радо сјећати свега што је српско, а особито „Српскога Кола“, које, како они рекоше, просвјећује, подучује, јуначи и храбри.

Наш сабор састао се у уторак 20. о. мј. у прву сједницу. — Изабрани су одбори за овјеровљење заступничких мандата и тада је добни предсједник Еразмо Барчић одгодио сједнице док одсједи не свршe свој посао.

Прогон чиновника због избора. Неки дан је дванаест чиновника финанцијалног равнатељства у Вараждину премјештено у Угарску само зато што су гласовали за члана коалиције др. Божу Винковића. Прогоне их у сред зиме, а уз то ови људи не умију мађарски ни бекнути. На једној скупштини изборника рекао је др. Рораuер свеучилишни професор и банов кандидат, *да би са превиром одбио сваки чиновнички глас, који би добио под мораш.* Уједно је задао поштену ријеч, да се неће ниједнom чиновнику ништа догодити ако гласа против њега, он је вели банов пријатељ, па је то бар кадар изградити. Па ипак су ови људи премјештени, вальда мисли Рораuер, кад мој учитељ (бан) ништа не држи до ријечи, зашто да ја будем бољи?

Нов српски добротвор. Недавно преминули велики српски пјесник др. Лаза Костић, неће се само спомињати као одлични пјесник и књижевник, него и као један од највећих наших добротвора. У тестаменту оставио је покојник свој лијепи иметак, који се цијени око по милијуна круна српским школама у Сомбору. У Сомбору постоје двије учитељске школе, мушка и женска, виша дјевојачка и још неколико основних школа.

Великом књижевнику и добротвору нека је вјечан спомен у народу!

Стогодишњица владике Никанора. Првог (14.) децембра о. г. прослављена је у Пакрацу стогодишњица од рођења владике владике пакрачког Никанора Грујића, познатог у књижевности под именом Срб — Милутин. Владика Никанор био је одличан духовник, велики родољуб и слаткорјек говорник. Поред осталог рада бавио се и пјесништвом, па је и данас од њега остала она позната, омиљена пјесмица:

„Милкина кућа на крају. —

На столици некад његовој сједи му сада достојни замјеник Мирон, који је и приредио ову прославу.

Још једно политично убијство у Црној Гори. Како дознајемо убијен је ових дана близу Медуна поп Перо Ивановић, угледни члан народне странке и отац бившег министра Михајла Ивановића, који сад чами у тамници. Убио га је један официр. Из овог се најбоље види, како тешко страдају наша браћа у Црној Гори од неситих крволока.

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Из народа.

Дрскост једног опћ. чиновника.

Д. Трстеница, дне 1./12. 1910.

Пред неколико дана обављао је овршу у нашем селу Д. Трстеници (опћина Бучица) опћ. благајник Штефо Добренић. Дошавши кући Ђуре Гледића из Д. Трстенице не нађе Ђуре као кућегосподара код куће. Чим је то опазио, навали на сав мах његову дјецу протјеривати од куће, а жену му срамно хватати и силом вући у кућу — са каковом намјером — то је лако погодити. Пошто се ова није дала склонути на то, да иде са благајником Добренићем у кућу — *дао ју је са штрањгом ва орах као жарву привезати*. Изгледа, да је ово осветa и за то, што је Ђуро Гледић код задњих избора гласао за г. Буду Будисављевића. Дужност би била претпостављених области, да овакове чиновнике позову на ред, да се не титрају са поштењем сељачких жена, јер свако стрпљење има своје границе.

Господин кот. предстојник у Глини требао би да овог господина Добренића упозори, да не изазивље мирне и поштене сељаке, јер свака сила за времена. **Један ратар.**

*

Питсбург, 26./XI. 1910.

У кратко Вас извјешћујем да сам ја и људи, за које сам ја послао претплату, у реду добивали ово вријеме наш омиљели лист „Српско Коло". Добивамо га сваког уторка или сриједе.

Жао ми је што не могу за сада добити више претплатника за овај наш омиљени лист, који са великом жељом очекујем сваког уторка. Кад би послови добро ишли, добио бих пар људи, који неби жалили долар за овај лист. Али, како дело слабо иде и човјек сваки дан може без посла остати, па онда због тога нема ни стална боравишта, тешко је добити више претплатника овдје.

Уручио сам оне бројеве „Српског Кола", у којима су штампани чланци „Америчким Србима" господину Јови Миљушу, који их је дао предсједнику нашег братства г. Јови Делићу, да их прочита у сједници друштвеној. Г. Делић је понудио браћу на претплату и одмах је добио 10 претплатника. Желио би да у будуће порасте број претплатника међу америчким Србима. Претплаћујте, браћо, „Срп. Коло", јер је то једини и најбољи и најкориснији ратарски лист. Поздрављам Вас **Ј. Покрајац.**

Је ли боље у занат или у Америку.

— Свршетак —

Сасвим је друкчије с оним младићем који оде у у Америку. Док је преко мора прешао, ступа у сасвим нови живот. У томе новом стању ријетко се који одржи. Заслужује толико новаца, колико амо није ни сањао. Новац најприје човјека поквари. Док још тиња у њему љубав за кућом и својима шаље им одмах што изради. Помало се гаси у њем та љубав, он постаје свјестан да је он ту сам господар и да новац може трошити какогод хоће, и да зато ником не одговара. Нико га не може присилити, како ће господарити с новцем. Може га свега потрошити „зашто" вели „неби ужио своје муке". А кад се почне новац трошити брзо се нађе за то друштва, и пјанаца и картања. И живот таки све милији а рад све мржи. И док се што изради, дај потроши на карте и пиће. Који је овдје ништа нагињао таком животу, тај не врати ни строшка. Но има врло много примјера, да је тамо отишао сасвим добар младић, испрва слао, но за неко вријеме престао и изгубио се. У мојој близини има неколико кућа, из сваке су отишла по три четри мушка у Америку. Сваки је испрва слао да не може боље. Први је намамио другога, и док је други још понешто слао, први је давно већ престао. А родитељи све мисле неби ли овај био бољи и тако послаше све у пропаст. Па да и нијесу задужили земљу, како би је могли обрађивати кад су остали код куће стари и дјеца. Све кад би и слали одлазило би све на тежаке. Данас већ некад лијепа и велика имања њихова дођоше на бубањ.

Прођите нашим селима кроз Лику, нигдје момка, саме женске и остарији људи. А младеж још увијек ћрне преко мора, нестаје је и пропада.

Колико користи донесе Америка једном старијем човјеку, који остави жену и дјецу. Узмимо, да он најбоље зарађује, штеди и живи разборито. Док се отпреми од куће, задужи се до грла. Шаље жени да отплаћује дуг и како сам рекао, дај нешто за камате, нешто главнице, у кућу, и тако прође која година док се сам строшак отплати. Текар онда почне зарађивати на чисто, да може купити који комадић земље. Он се тамо мучи, да купи нове земље, а оно што има не обрађује му се и запушта. Без мушке је главе тешко господарити. Све треба платити и силни новац оде на оно, што би сам могао обрадити и још заслужити радећи другима. Ове је године родило тако сијено, да код нас (у Лици) многи нијесу све покосили. Посленика нема, а плаћати прескупо. Строшак око саме косидбе наноси више него сијено вриједи. А године не рађају све једнако, добро би било да остане сијена и за другу годину. Куд ће боља Америка него заслуживати данас косидбом 4—5 круна, код куће, лијепа храна, чист зрак. Више пута чујем од људи: „Кад се вако у Америци у вабрици сјетим нашег зрака и љепоте волио би бити на њем по уре, нег се посветити". Не треба ништа више говорити! — Па зашто наша младост тамо гуиба и ком је нужда и ком није.

И кад се наш сељак као роб измучен врати кући, затече ту силан неред. Ово се развалило овдје, оно онђе, потрвена кола, изгубљен алат, срушена ограда, и тако се на саме поправке потроши она једна сво-

тица. И за коју годину он живи као и прије Америке. Камо труд камо толико вријеме од куће.

А узмимо његова вршњака занатлију. Спомени томе, би ли хтио у Америку! Ест да! Добро познам у Карловцу неколико занатлија, који се броје међу осредње.

Макар се много њих бави истим послом ипак који је разборит и непотрошан живи врло лијепо, љепше него многа, врло многа осредња градска господа. Они раде како хоће, нико им не заповиједа, у радионици су по 3—4 момка и свима доста посла. Петком (сајам) нагрне толико људи да многи већ око двије уре по подне све распродају, а људи их псују што више не раде. Једном сам упитао једног опанчара петком у вече: „Како је било данас?" „А нема ништа, слабо". „Колико сте добили". „Мало, свега скупа око 150 фор.!" Ја сам се зачудио, не знајући, како се то пазари. „Хе, хе, а првих година, шта је то било 200 фор. једног петка. Ништа!"

Заслужи и у Америци толико, без велике муке. А боље стојећи и не раде, само заповиједају. Тежак, који ипшто боље стоји јест доста слободан човјек, али занатлија, који живи разборито и поштено јест потпуно слободан. Њему нико не заповиједа, за власти се и не брине. А чиновник може бити и најпоштенији, опет није слободан. Сваки виши господин заповиједа нижем.

Заиста! који се човјек не боји тјелесног рада, а хоће да има што му је у животу најпотребније, и новаца колико је доста за умјерен живот, томе је у занату најбоље!

У доброј прилици Америка је занат неколико година, а занат је Америка доживотна, т. ј. колико тешком муком у Америци заслужиш за неколико година исто толико заслужи осредњи занатлија за још мање времена. Затим, ти у Америци не можеш радити до смрти, вратиш се кући па живиш као и прије, а у занату не прекидаш. А онда: ко је добро испекао занат, тај ће, оде ли у Америку, мало друкчије зарађивати него ли обични радник.

Знамо ми, да људи, који су запали у године не могу окренути живјети друкчије, него и досад, али нека добро промисле о срећи своје дјеце. Којигод може дати дијете од куће, нека га не шаље у Америку него у занат, јер занат ће и лошије дијете поправити, и оно ће једном бити срећно, а у Америци се лако поквари и најбоље. А да се то и не догоди, него да се повратн назад честит и с новцем, за коју годину и мање не ће живјети ништа боље ни лакше од онога, који Америке није ни видио. **Д. Ив.**

Савез Српкиња.

Још један важан и одлучан корак напред.

И цареви и краљеви и милионари и милијардери удружили су се, склапају своје савезе и т. д. Како би били јачи, снажнији, отпорнији, сигурнији. Удружили су се и сви остали и све што је разумно, мудро, напредно. Удружила се и сиротиња свега света, а најпосле се сетисмо и ми Срби да ћемо тим путем и начином најпре до најглавније сврхе доћи. Почеше се и Срби удруживати, па и Српкиње наше, као што је познато.

Данас има у подручју наше монархије 50—60 задруга Српкиња са 5000 интелигентних Српкиња чланица, а ово дана основан је и Савез женских друштава и Српкиња у опште. Има свјетски савез женских друштава т. ј. Главни Савез свију женских Савеза на свем свету. Има Рејхсферванд свију женских друштава у нашој монархији у коме су Савези свију народа и покрајина. У том Савезу су и сва евангеличка женска друштва, сва друштва Јеврејкиња, Савез Католикиња и т. д.

Једном речи стотине Савеза, најразнијих друштава, хиљаде друштава, милионе жена, нашле су, имаду додирне тачке, заједничке интересе, већ давно, а сад основаше и наше Српкиње свој Савез преко кога у своју српску заједницу ступају, а преко тога свога средишта моћи ће се користити и искуством и напретком и свега осталога напреднога света.

У скопу је и прут јачи, а колико и што ће тек од сад наше женске задруге у својој заједници своме народу користити, кад уједињено, сложно проради и поради. Зато треба све Српкиње, да приступе у то своје коло, а и сви Срби и српске установе треба да их помогну.

То ће се ускоро у свему видно осетити, а ми поздрављамо ово значајно уједињење најрадосније, јер ми ценимо тај корак и према оној народној:

„Жена држи три ћошка српске куће".

„Друштво Привреда".

Срби у Босни и Херцеговини основали су за себе друштво „Привреда". Сврха му је иста као и друштву „Привредник". У Босни и Херцеговини од увек је трговина у српским рукама, али странци насрћу и отимају и. тамо сваки дан. Нови трговци морају се дакле према данашњем духу спремати и добро потковати.

Са занатом заостали смо и тамо, о напредној пољопривреди ни спомена, а о индустрији домаћој и т. д. још мање. Зато је крајње време, да се и са тиме људски, по плану и живо отпочне, јер време не чека ни на кога а најмање на нас Србе.

Наш народ има — као што је познато — у опште и највише способности и највише смисла за те послове, а нарочито у тима покрајинама, па како је привреда темељ свега осталога, то морамо најпре то добро осигурати и утврдити, а све остало доћи ће само собом.

Шаљите дакле све ваљане здраве способне ћаке у шегрте, макар и сиромашни били, а особито где има више деце, или где се у опште теже живи. — Они ће место странаца међу нама радити, они ће тећи, они ће имати, па ће онда они — место странаца — и своју децу лако школовати и подизати. Онда нам неће тре-

бати ни молбеница, ни штипендија, јер вредни, напредни, имућни, мудри родитељи подижу лако своју децу више себе.

Упримо дакле очи пре свега и свом снагом у рад и само у рад, јер молбенице и штипендије нису још ни један народ усрећиле. „Привредник".

Одговори уредништва.

Мирку Миловановићу. Ми смо од Вас примили за ову годину 1 К 60 фил. и то 23. марта. Дакле, још имамо добити 1 К 60. 40 број „Срп. Кола" послали смо Вам.

Димитрији Кукавичићу у Доберлину. Тај законик можете добити код *књижаре Утреновића у Бањој Луци.* Него Ви ћете се слабо помоћи њиме, јер је неразумљив. Него Ви отиђите свом попи, па му испричајте своју невољу, а он нека пише нама општирно и разумљиво. Ми ћемо то дати једном пријатељу адвокату нека проучи, па ћемо Вам јавити шта он вели.

Јовану Вукобратовићу. Рекли смо једном књижару, нека Вам пошаље ту књигу. Мораћете је платити код примања.

Р. Јанковићу у Купинову. За „Српско Коло" Ви сте платили до краја године.

Свака птица своју јату,
Сваки братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **Н 2.000** (велико коло), од **Н 1.000** (средње коло) или од **Н 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српскога Братства".** Из тог фонда **снабдијева се сирочад одјећом и путним трошком,** те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот,** моли она све **имућније Србе и Српкиње,** да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једанпут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа даје **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7, па и повјереници, гдје их има. 15

Чудо од буквара. Овај мој буквар има двадесет лекција. Од прве до осме лекције може свако да се научи за по сата, а последње четири свака за један сат времена. — Уз овај буквар може свако сељак бити учитељ, ако и сам умије читати. — Ко ми пошаље са поштанском упутницом 55 потура (филира), тај добија буквар са напријед-ном повтарином. — Улаз (Temes m.) Банат.

1842 **Љубомир Јовановић,** школски управитељ и учитељ.

Потврда. Овим потврђујем, да сам два момка, који нијесу умјели ни читати ни писати, научио за неколико минута да сасвим добро читају прву лекцију у буквару т. Љубомира Јовановића. — У Алибунару (Банат). **Миша Гајкановић,** парох.

СРПСКО КОЛО

прима привредне огласе по најумјереније цијени.

-- ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО --
У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве обућарске и најгласовитије творнице **Ф. и Н. Кошприх** из Простејова у Моравској, и шиваћи стројеви су из најгласовитије фабрикате, „Пфаф" и системи „Сингер". За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на обročно отплаћивање уз творничке цијене и обављамо све поправке засјецајуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици.

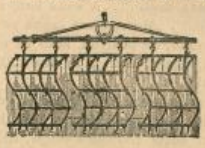

Управа.

ВОХАНКОВИ МЛИНОВИ,

МОТОРИ И ЛОКОМОБИЛИ

: НА СИРОВО УЉЕ :

Троши на сваки сат и сваку коњску снагу један и по филира зајамчено. Ванредно миран и једнак ход, за сваку индустрију прикладни. Без вентила, без цијеви за паљење, погибељ експлозије искључена. 1869

Нема финансијског контроле, обласна јамства није потребно.

Прорачуни бесплатно и франко.

Заступник у Загребу: **Т. Георгијевић**

Заступник у Пакрацу: **Стево Зукановић.**

Преображенска улица 20.

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ,** како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе,** дакле нема **шприцања.** Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157.
(Славонија). 1198

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 50. Загреб, у четвртак 16. (29.) децембра 1910. Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 фрунк. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се ниште од три пута умножују, рачунају се јефтиније.

Уредништво се налази у Гиколићевој улици бр. 6. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Сабор.

(Сазив сабора — Одгађање — Гажење устава — Банова већина — Лепа странка).

22. ов. месеца сазван је био наш сабор у седницу. По темељном нашем државном закону од 1869. године, сабор се мора састати пре почетка нове године, да испита и одобри прорачун за будућу годину. То тражи наш *устав*, темељни закон државни. Раух је први бан који сабор није хтео сазивати, који је газио устав, владајући без прорачуна. Томашић се хтео начинити леп и сазвао је сабор. Али кад је видео да нема на њему сигурне већине, он га је одмах и одгодио до 23. јануара 1911, а да о прорачуну није било ни речи. И тако је код нас по други пут погажен устав, ушло се без прорачуна у нову годину, наступило је незаконито стање.

Зашто је то бан учинио, ма да је код избора председника, потпредседника и бележника саборских имао већину и протурио све до једног противнике српско-хрватске коалиције?

За председника изабран је мађарон д-р Најман, за првог потпредседника мађарон д-р Папратовић, за другог потпредседника д-р Шуперина, један од вођа хрватске пучке сељачке странке. За бележнике саборске изабрани су: Мађарон д-р Збјежовски, франковци д-р Хрвој и д-р Кумичић, посланик хрв. пучке сељачке странке Ловрековић и радикал д-р Алекса Ивић.

Од коалиционаша, којих има 35 и од Милиноваца, којих има 9 није изабран нико. А коалиција и Милиновци су већина изабраних посланика.

Како је онда бан протурао своје људе? Ево како: Он има 18 изабраних посланика, франковци 15, хрв. пучка сељачка странка (Радићевци) 9, радикал 1. То су свега 43 изабрана посманика. Свега бираних посланика има 88, дакле банових 43 против 45, већини која је против бана.

Али по застаредом нашем закону о сабору имаде у нашем сабору вирилиста, људи великаша, који имају право гласа и говора у сабору без избора. То су православне владике и патријарх у Хрватској и католички бискупи и надбискуп, па онда доста грофова и барона. Бан је дакле командирао ове вирилисте, грофове Бомбелесе, Отенфелсе, Драшковиће, Јанковиће и друге, од којих многи и не знаду нашег језика у сабор. Њима се придружио српски владика Грујић, католички бискуп Крапац и још неки, а онда велики жупани, који такође имају вирилно право гласа. Свега њих 10—15. И тако је бан скалупио већину од својих 18 мункача, 15 франковаца хрватских радикала, 9 Радићеваца, 1 српског радикала и 10—15 вирилиста. Помоћу небираних посланика надгласана је већина од народа бираних посланика и тако народна воља погажена. До сад се то никад није догађало. Ово је први пут. И у овом изигравању народне воље сложише се мађарони, франковци, радикали и Радићевци, све сами најбољи пријатељи народни на речи и у говору, са великим жупанима, грофовима, баронима, бискупима и владикама!

Шарену ову војску сатерала је у једно коло само грамзивост за власти и мржња на српско-хрватску коалицију, на њено поштење, које она никад ни за што није хтела продати и због чега је мрзи без граница и Беч и Пешта и сви њихови слугани и најамници.

Шарена чета, да шаренија не може бити. И тога се препао бан, па против закона одгодио сабор до 23. јануара 1911. не били дотле премамио већину коалиције себи. Али узалуд му надање. Нека само влада и даље с овима, с којима је скалупио већину или нека опет распушта сабор. Народ треба да одлучи, је ли вољан пристати на то, нека му кроје капу грофови, барони, жупани и њихове пришипетље, или то право и дужност придржава за се.

Значење велеиздајничке парнице.

IV.

Ми смо Срби потргани на четири државе: Аустро-Угарску, Србију, Црну Гору и Турску. Али ни то није доста било нашем Усуду. У самој Аустро-Угарској потргани смо још на четири дела, у којих сваки живи својим засебним животом: на Угарску, Хрватску и Славонију,

Аустрију и Босну и Херцеговину. То је свеједно, као кад би човеку ноге турио у пару, главу у лед, руке у топлу воду, а остало тело оставио на обичном ваздуху. То би морало бити врашки чврсто тело, које се не би разболело и пропало. Требала би му силна снага.

Зато страдавамо и ми, и с великом борбом и напором држимо се у животу. Много пута и малакшу поједини делови нашег народа, као што су, на пример, малаксали Срби у Угарској. Живи тако један мањи део народа за се, као засвим одвојен од осталог народа, бори се и мучи. И учини се себи сам, јер су други делови народа забављени собом, као сирота на свету, без брата и пријатеља и помоћника, а посла, опасности и препрека пред њим цела брда и горе. Па га свлада као неки умор и обузме га неверица у себе и своју осамљену снагу и он клоне. Догод верујеш у себе, дотле си победник, дотле ти нико ништа не може. Али, кад изгубиш веру у се, кад се изневериш сам себи, ти си готов, ако не нађе нешто изненада што учини да осетиш како ти нисн самохран на свету, како иза тебе стоје још милиони твоје рођене браће, која мисле као и ти, осећају као и ти, смеју се твојим смејем, ридају твојим плачем, и готови су да те помогну и подупру, па и погину за те. Кад то осетиш, онда ти нова снага уђе у тело и велика вера у душу. Тада ти се никакав посао не чини тежак и никакве муке страшне.

То је слично оном са Страхињићем баном. Обладао га силни Турчин Влах—Алија, а у помоћ Турчину прискочила жена банова. Док се бан сети псета свог и напуја га на жену. Видећи помоћника у верној животињи, осоколи се бан:

Али бану друга снага дође,
Друга снага и срце јуначко,
Те оману тамо и овамо,
Док Турчина с ногу укинуо.
Колико се бане уострио,
Он не тражи ништа од оружа,
Но му грлом бане запињаше,
А под грло зубом доваташе,
Закла њега како вуче јагње.

Љута невоља, која се оборила на нас, после свију пређашњих, за велеиздајничке парнице, уједаред је као пробудила сав српски народ из оне подвојености и немара за другу браћу. Поцепани на седам делова и готово у сваком делу позавађани — а није чудо јер у злу људи су свадљиви и пршљиви више него у добру — седам милиона Срба осетило се уједаред као једно тело и једна душа. Једна мисао и један братски осећај заокупише све. А у том јединству мисли и осећаја и јест сва снага. У том да село због своје користи не заборавља општине, општина котара, котар земље једне, а једна земља или покрајина ради своје користи целог народа. У том да сваки део народа код сваког свог чина мисли хоће ли то можда шкодити или ће користити целини народној. У том да ни у злу, ни у добру свом не смећеш с ума зла и добра свега свог племена, у том да увек радиш за милионе браће, и милиони браће да раде за тебе. То даје велику снагу, велику веру и велику наду, од слабих прави снажне и од плашљивих јунаке.

То смо ми осетили за велеиздајничке парнице, то осећамо и сада. То осећа и сваки наш свесни ратар. Зато ми је и рекао један: Е, неће нам главе доћи, неће. Чудо нас је! Нисам ја ни знао до сад да нас остала браћа тако у срцу носе. Сада знам, па се још мање бојим душмана.

„Али бану друга снага дође,
Друга снага и срце јуначко".

Ми би били незахвални, кад не би рекли својим непријатељима: Хвала вам што сте пробудили у нама ону Страхињићеву другу снагу, кад је ми сами нисмо били врсни пре пробудити у себи.

А.

О избору општинског одбора.

Избор.

Припреме за избор.

Ако против листина нико није у одређено вријеме приговорио оне постају одмах правоснажне. Ако је било приговора, па су ријешени од виших области, тако да се даље не може приговарати, онда општинско поглаварство мора исправити листину према коначним рјешидбама виших области. Затим ће се јавно прогласити уобичајеним начином, најкасније 8 дана прије избора, кад ће бити избор, на ком мјесту и у које доба ће почети, па онда колико изборника бирају мали, а колико велики порезници.

У исти мах ће општинско поглаварство најкасније 8 дана прије избора поново извјесити изборну листину исправљену према вишим рјешидбама свакоме на увид.

Бирање.

О бирању говори наш општински закон у §-у 33. ово:

„На темељу исправљених листина предузеће се на установљени рок у присутности изасланика котарске области избор одборника; сваки бирач имаде к избору *особно* доћи, те тамо гласовати за своје кандидате *усмено*.

Будући да може бити изабран за одборника само општинар припадник и општинар посједник, то се гласови, који пану на кога другога, сматрају као да нису ни предани.

Изабраним одборником сматра се онај за кога је гласовала натполовична већина *присутних*, но ако су гласови раздељени на корист више кандидата (т. ј. тако, да ниједан нема натполовичне већине), понавља се избор између двојице, који су имали највише гласова, ако пак имаду двојица или више њих једнако гласова, уврштује се у ужи избор старији у годинама кандидат.

Након закључења избора, ако нико од присутних изборном чину не приговори, може изасланик политички изборни чин одобрити и изабране одборнике одмах записећи, ако ли се пак од које стране изборном чину приговори образложено, тада се мора изборни записник поднијети жупанији на расуђење".

Сваки изборник, који је унесен у правомоћну изборну листину има право гласати и нико му то не може забранити. Може се догодити овакав случај:

Неко је унесен правомоћно у изборну листину. Али од дана, кад су листине постале правомоћне, па до дана избора прође неко вријеме, и он у томе времену изгуби право гласа, рецимо трговац падне под стечај (банкрот). Он свеједно има право гласати. Јер ко је у листини, томе нико не може ускратити право да гласа. Листина је темељ избору. Кад би се допустило право мијењати је, нестало би сваке сигурности, могле би то власти чинити по својој вољи. Текар код другог избора, кад се буду састављале друге листине, моћи ће се овакав избацити, или нови, који је стекао у то вријеме право гласа, унијети у листину.

Изабором равна изасланик котарске области. Између изборника изабере он неколико људи, који ће с њиме заједно пазити на ред код избора, да се гласови тачно биљеже, да се установи јели гласач баш главом она особа, за коју се он исказује итд. Осим тога изасланик кот. области узима перовођу, који ће биљежити гласове. Обично узме опћ. биљежника. Сви ови скупа састављају *изборно* повјереништво.

Из писама о изборима.

Котар иришки.

Гргетег. У недељу пред избор, после подне, скупили се задругари на већају и обављају своје најнужније послове. На то дође Мика Лончаревић, задругар, названи Парлог, и упита председника како ми задругари да се при избору држимо, и за кога да гласамо. Председник му одговори, да у задругу не треба политику увлачити, сваком задругару су одрешене руке, па нека гласа по својој савести.

Дан пред избор дође пословођа и један остарији човек председнику, да се договоре како при избору да се држе, на то дође и Мика Лончаревић (Парлог) и упита председника куда мисли да задругари гласају. Председник му одврати, да је он у задруги казао како он о томе мисли.

Мика на то рече да је мало час дошао из Ирига и тамо сви веле да ће гласати за д-ра Авакумовића, јер је то врло ваљан човек и много обећава народу да ће учинити. Један га упита да ли он познаје лично др. Авакумовића. Он одговори да познаје, нашто га овај упита, па јели плав, смеђ, или црномањаст. Мика остаде дужан одговор, нашто се остали насмејаше.

Мика збуњен извињава се, и не зна право где би најбоље било да гласа, и рече да мисли да би најбоље било да гласа онамо где ће бити паприкаша. Сутра дан збиља гласао је за д-ра Авакумовића. После избора заједа од крчме до крчме тражећи где се дели паприкаш, али на велику жалост не нађе нигде, обриса суве усне, дигне се и оде кући, грдећи лажљиве кортеше како су га преварили, не знајући један да по новом начину не части се на дан избора но у очи избора подели се новац, па нека се части како ко зна.

Један Ирижанин рече при избору: ја сам синоћ добио од М. П. трговца 10 круна да гласам за Авакумовића, али ја сам гласао за др. Лисавца, па нека иште новце натраг ако сме, или нека ме тужи.

Камо среће да су сви подмићени бирачи тако чинили, па би престало мићење и расипање народног новца. Наш Мика Лончаревић добио је још један надимак те га сад зову Парлог—Паприкаш, чиме му се и дечица по улици спрдају.

Чика.

Писмо личког ратара.

Један ратар из котара лапачког писао је одговорном уреднику овог листа Буди Будисављевићу писмо. У њему пита за правни савјет у некој својој ствари, па на то наставља о народним нашим бригама и пословима. Доносимо писмо од ријечи до ријечи, ублажавамо само она мјеста и ријечи, којима он исказује своје велико поштовање неким нашим људима.

„Куд ме брига моја једе, туд и народа српског. Срце ми од јада хоће да пресне, читајући што несите аждаје хтједоше учинити и с нама и са браћом у Србији. Да су то сељаци само говорили, већ би омрсили вјешала. А Форгачу и друговима ни длака са главе полетјети неће. Ајаој, жалосне државе у којој живимо и у њој правде под ногама силника!

Драги г. Буде, поздравите дичног господина Масарика од наше ратарске стране. Живио га Бог за корист народну!

Од срца поздрављамо нашег Адама. Његови нам ретци у „Српском Колу“ много вриједе. Желио бих га видјети.

Сад примите Ви, господине пријатељу народни, много поздрава. У „Српском Колу“ раздрагавајте срца тежака и спомените чешће муку „велеиздајника“. Јер ми смо сељаци заборавни, а кад се спомене мука наших „велеиздајника“, онда би сваки од нас позвао на мегдан све оне који гласају за владина кандидата. Не малакшите на освјешћивању народном, јер оно нам је једини спас.

Држим да већ знате како је учитељ Диклић из Осредака пред избор хвалио се, да ће послије избора постати надзорник школски. На дан избора враћао је слободне изборнике, да не иду к избору. Тако је вратио Симу и Раду Танкосића из Дугопоља од школе осредачке а Дану Цигановића и Рацу Дебелог уплашио за дозволу, да ће је предстојник одмах одузети. Али ова господа требала би више чувати образ и народну свијетлу борбу за правду и спас српски од дозволе. Јер ако народ окрене леђа њима, неће им бити помоћи, па да им њихов бан даде сто дозвола.

Још једном примите српски поздрав од

п. п.“

Ко би рекао да ово писмо није писао какав школован човјек! Таковић, ето, тежака имамо ми већ. Ех, кад их буде још више, колико ће бити лакша и успјешнија борба наша за добро српско и народно!

Будимачки мункачи.

Браћо моја, да вам једну кажем
— и то нећу ништа да вам лажем —
шта је било код нас у Будимци
пре избора нашичког котара.
Дошо Тошо да се кандидира
са мункачи да се договара.
Мункачи га лепо дочекали,
сви мункачи и сви паприканци,
све по избор бирани јунаци.
Све ћу редом сада да вам кажем,
не ћу браћо ниједног да слажем:
Први јесте Поповић Милане
који јесте мункач од старине,
други, брате, Бучанин Тешане
на избору он се прославио,
за паприкаш брке оставио.
Трећи нам је Сечујац Милане,
то је браћо добар чанколизац,
кано кера која репа нема.
А четврти јесте Драгић Грга,
од избора на леђи му кврга,
каменица лепа му буквица.
Шта мислите ко ће бити пети,
сељанима својим што се свети?
Нулаш Јово из славнога душка,
одборник је и велика њушка.
Шести браћо јесте газда Лука,
који воли паприкаш нег лука.
Седми браћо кобасичар Моца,
који оста јединац у оца
од њег нема већега мункача,
њему да је Тошиних колача.
Осми јесте наш баруне Панта,
послушајте, па му судте нато:
Пре избора он се је заклињо:
„своју децу печену појео,“
каж'те, браћо, је ли право тако,
од Бога је заслужио пако.
Барун Панта даје свога гласа
за Тошина смрдљивог гулаша;
сва четири магареће гласа,
та Тошина узданица красна.
Девети је Пониша Исаче
од свију је први поштењаче,
за гулаша даће свога гласа,
макар да је, браћо, од кулаша.
А десети чанколизац Чедо,
на ланцу је ишо као медо,
кнез је, браћо, у Будимци глава,
није шала грофу се удвара.
Бактер Максим, је л' то мора бити,
иде тамо где се може пити
где ће њему паприкаша бити,
опанака, рекли и новаца.
Живко Којчић из нашега душка,
он је газда само нема друштва,
деведесет рали има земље,
али за њим сада вичу жене:
Паприканац, мункач, чонколизац,
Газда јесте, ал' је и гладница.
Још једнога да вам кажем: Владу,
и он иде Тоши у параду,
за кортеша и њега дозваше
и силне му куле обећаше
и он Тоши даде свога гласа,
паметан је неће јест гулаша,
већ он тражи печенке и вина
неће Владо да он буде свиња.

Спевао већа бургијаша.

Русија.

Катарина Велика (1762—1796.)

Један пријатељ сељака.

Ми смо писали већ како је тешко било руским сељацима за владе Катарине Велике и како је зато и букнуо онај страшни устанак, ком је на челу био Јемељан Пугачев. Тадашња руска господа (интелигенција) нијесу то видјела ни осјећала. Тако су тада људи били от-

храњивани, да им се чинило како ратара и не спада друго до робовати. Та таквих се чиновника и сад код нас нађе, па није чудо што је тако онда било у Русији. Није у оно доба нигдје било другачије.

Да је руска интелигенција марила за народ тада, она би могла учинити много зањ. Царица Катарина била је жена врло учена, а уз то, што је ријетко код царева, жена која је збиља жељела и хтјела народу добро и много мислила и писала о том. Али она није имала с ким да ради о том. Њој су лагали да је народ срећан, задовољан, сит и обучен. Кад је путовала кроз државу, чиновници високи наређивали су, да се зато уреде путови, куд ће пролазити, куће окрече, покрију добро и очисте, народ да се обуче у стајаће рухо, стока да се догна из удаљених села и очисти и тако даље. Царица би, кад је путовала, видјела свуда чистоћу, имућство и задовољство. Она је била тврдо увјерена да је народу добро. И кад се народ бунио, она је држала да то чини од обијести и силовитости своје, па је била без срца, кад је бунтовнике кажњавала. А ако се ко усудио рећи или написати да је зло народу, она је тврдо вјеровала да лаже и да хоће њу да увриједи, говорећи и пишући да је народ несрећан за њене владавине.

Зато је зло прошао први велики пријатељ несрећних руских тежака Александар Рађишчев. Био је ово учен човјек и високи чиновник, у служби својој радин као црв, тачан и непоткупљив. И као дијете, а и касније као чиновник видио је он како тешко живи руски кмет-ратар. Кмет је био у потпуној власти спахије. Овај је могао тражити од њега работу по вољи, дерати га свакојако, бити шибама и штаповима, па и убити, а да му ништа не буде. Спахије сматраху кметове за животиње. Спахија је кмета могао послати у војнике, у прогонство у Сибирију, без допуштења спахијина кмет се није смио женити, а спахија је могао женити по вољи кога с ким хоће. Спахија је кметове могао продавати, замјењивати за стварн, проигравати на картама. Често се у то доба могло читати у новинама:

„Продаје се дјевојчица од 11 година, дјечак од 15 година, а осим тога 4 кревета, перине и остало покућство".

„Продаје се 7 оваца и муж са женом".

„Продаје се због одласка на даљи пут коњ и двије дјевојке собарице".

Једна спахиница, по имену Салтикова справила је у гроб 139 кметова, а међу њима и дјевојчице од 11—12 година. Она је додуше била кажњена, јер је превршила мјеру, али остали мучитељи остајали су некажњени.

Страшна су била шибања. Многе спахије осуђивале су кметове на 10 па чак и 17 хиљада шиба. Разумије се не наједаред, јер би сваки прије умро, него што би издржао ових 17.000. То се дијелило на порције. Кад пане под шибама, онда се чека да зацијеле ране, па се наставља шибање и тако опет.

Све је то видио племенити човјек Рађишчев, као и страшну сиротињу и голотињу сељачку. То што је видио хтио је да знаду и они који нису видјели, а нарочито царица Катарина. И он је вјеровао, да ће се они сажалити на биједни народ ратарски и помоћи.

Зато он 1790 године напише књигу у којој изнесе све то, све народне патње и лопов-

Спешчепици и учитељи у срезу Мханском (у Србији) после једног предавања за народ.

штине спахија и покварених чиновника, а уз то затражи у књизи да се ратари ослободе кметства и надаре земљом, а штампи да се даде слобода све што не ваља изнијети на видјело.

Књига за тили час буде распродана. Добри људи уживали су, што се нашао неко ко смије да рекне истину. Неваљалци се узбунише као осови (осе) у свом гнијезду. Књигу прочита и царица и разгњеви се страшно. Лажљивци у њеној околици увјерили су је до тад да је народ срећан и пресрећан. И она је на Рађишчева гледала као на бунтовника, који хоће да се блатом набаци на њену славну владавину. Рађишчев буде ухапшен и осуђен на смрт, али помилован на прогонство од десет година у сјеверној, леденој Сибирији. Окованог га у тешке окове и отпремише тамо.

Тако је прошао први пријатељ ратара ру-

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

ских. Али истине не угуши ни тамницом, ни вјешалима. Иза Раћишчева долазе други, страдаше и они, али послије њих појавише се нови људи још у већем броју. И најзад већина руске интелигенције стаде тражити слободу и земљу за ратара. Тада се више није ни влада смјела опирати и 70 година иза страдања Раћишчева буду руски кметови ослобођени. Несрећни Раћишчев тога није дочекао. б.

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло" послали су нам г. г. Васо Вукобратовић из В. Ператовице 3 К 20; Јово Дукић из Варивода 3 К; Васа Шурадић из Добановаца 1 К 60; Сава Бошковић из Манђелоса 1 К 80; Миле Рашета из Elmsford-a 4 К 86; Милан Орешчанин из Г. Михољца 1 К 80; Срп. Читаоница из Бос. Круле 3 К 20; Васо Шврака из Шида 1 К 80; Душан Миановић из Срп. Капеле 3 К 20; Павле Данчуо из Г. Сјеничака 5 К; Ђуро Ђурђевић из Вуковја 3 К 47; Ратар. читаоница из Боботе 80 ф; Ђока Љубинковић из Добановаца 80 ф; Кузман Ћирић из Габоша 3 К 20 ф; Јово Драговић из Каменице 1 К 60; Лука Рајшић из Липовчана 1 К; Душан Трбуховић из Острожина 3 К 20; Јован Делић из Питсбурга 104 К; Давид Старчевић из Угриноваца 2 К; Лазо Тинтор из Костајнице 3 К 20; Н. Трбојевић парох из Јошавице 17 К К 60; Миле Бојчета из Рогоже 1 К 60; Васа Бабић из Ирига 80 ф; Илија Врзић из Брлога 80 ф; Јово Мириловић из Сјеверовца 80 ф; Ф. Јовановић из Н. Сланкамена 4 К 40; С. Лазаревић из Зворника 2 К 40; Јоца Вуковић и Н. Чолак из Јасеновца сваки по 1 К 60; Лазар Мишчевић из Пакленице 80 ф; Танасија Котарлић из Визића 4 К; Васо Доић из Беловара 3 К 20; Пане Рудић из Петриње 3 К 20; Глиша Вукичевић из Г. Средица 5 К 60; Милутин Петровић из Кињачке 4 К 80; Серафим Винчић из Ман. Шишатовца 10 К и Стеван Јуришић из Шуљма 1 К 60.

Свима хвала!

Васић осуђен. Владимир Васић или Младен Сергијан (звао се како кад, као и брат му Настић), који је у друштву неких чиновника нашег посланства у Београду правио оне криве записнике „Сл. Југа", осуђен је на пет година робије.

Расправа је била тајна, ради тога да се не би узрујало београдско грађанство и приредило какве велике демонстрације против наше државе. На расправи је доказано да је Васић у друштву члана нашег посланства капетана Свјентоховског правио оне лажне записнике.

На расправу су дошли и наши велики пријатељи: Чех д-р Томо Масарик и Хрват бранитељ „велеиздајника" д-р Хинко Хинковић. Срби у Београду носили су их на рукама кроз Београд, кличући им и пјевајући чешке и хрватске пјесме.

„Хрватска је опет у рукама угарске владе" тако пише лист мађарског министра грофа Куена „Будапешти Напло" на првом мјесту у свом божићњем броју. Радују се управо сулудо, што су код избора предсједника саборског побиједили мађарони па вели да је то доказ „да је Хрватска опет у рукама угарске владе".

Но, могли би се преварити Мађари. Ако су франковци, Радићевци и радикал Ивић издали народ и прешли мађаронима, не значи то да је Хрватска опет у рукама угарске владе. Народ наш знаће разрачунати с онима који га обмануше и доказаће да је Хрватска у рукама народа њеног српског и хрватског имена, а да није и неће бити играчка у рукама угарске владе, као што је била до 1906. године, до побједе коалиције на изборима.

Пријепорни мандати. Како знате, ако се код избора нар. заступника почини каква незаконитост, може се уложити уток (протест) против избора. Прије него што се приђе на избор предсједништва, мора се установити има ли довољан број заступника, чијим мандатима нема приговора. О том одлучују саборски одсјеци, њих пет, у које се коцком (жријебом) бирају заступници. Кад они прогласе да неким мандатима нема приговора, онда су ти посланици овјеровљени. Ако неким мандатима има приговора, онда их они прогласе за пријепорне и о том, да ли ће се одредити истраге, које ће утврдити је ли избор био законит, или ће се избор одмах и без тога уништити, одлучује сабор.

Највише је протеста дошло против избора мађаронских кандидата. И одсјеци су прогласили 10 мађаронских мандата за пријепорне од њих 18. Од тога су *једногласно* проглашени за пријепорне мандати *удбински* (Гашо Девић) нашички, илочки (Димитрије Бранковић), даруварски и вировитички. Овдје су избори били тако незаконити, да су за пријепорност морали гласати и сами мађарони и све друге странке. Са свима против два гласа проглашени су за пријепорне мађаронски мандати карловачки (д-р Лаза Секулић), и винковачки, а са обичном већином гласова ђаковачки, осјечки и слатински (д-р Збјежовски).

Од коалицијоних 35 проглашена су само два за пријепорне: моровићки и шидски, а од франковачких: златарски и клањечки.

Види се, дакле, да су највећа безакоња чињена у владиним котаревима, кад су све странке, и оне противне коалицији, гласале за пријепорност толиких њихових мандата.

Наши људи треба да се спремају за изборе. По свој прилици биће сабор опет распуштен. Али ако и не буде, биће нових избора у многим котаревима који су проглашени за пријепорне. Радите, дакле, већ сада сви за изборе.

Сремци! Имајте на уму изборе за жупанијске скупштине и епархијску скупштину. Немојте да продру код избора због ваше немарности наши противници. Онда ћемо сами себи бити већи непријатељи, него што су нам то наши противници.

Ко не мисли држати „Српског Кола“ у идућој години, нека нам то за времена јави, да му лист обуставимо и не трошимо за бадава. Ко не јави, тај ће се сматрати за претплатника.

Велики жупани. Да повиси број својих вјерних у сабору испословао је бан Томашић попуњење столица великих жупана. Именовани су: Јосип Суботић за личко-крбавског, д-р Милорад Цуцулић за загребачког, Ђ. Дедовић, за беловарско-крижевачког, Вукашин Миланковић за модрушко-ријечког и Фрањо Кукуљевић, за вировитичког великог жупана. Од прије су постављени велики жупани: Белошевић у варађинској, Јунковић у пожешкој и Адамовић у сријемској жупанији. И тако су сад попуњена сва мјеста великих жупана.

Награда Франку. На сам католички Божић именовао је Бан Томашић Владимира Франка, сина Јозефа Франка, нашег крвног душманина, за јавног биљежника у Бакову. Ово јавно биљежништво носи годишње 30.000 К. Тако Томашић награђује франковце, што су му помогли у сабору!

Јесам ли послао претплату на „Српско Коло“?

Из народа.

Добар глас далеко се чује, а рђав још и даље.

Пише нам пријатељ: Пред неколико дана био сам на Удбини, па, разговарајући у друштву, чуо сам како се многи кају, што су задњи пут гласали за Гашу, а међу њима и Миле Кораћ, који је са Душаном Чанковићем и Илијом Станићем већ послије закључка избора одгласао из засједе. Исти Миле ишао је недавно са још два Удбињанина у Далмацију по вино. У једно мјесто далматинско стигоше на конак. Одмах уредише коње, па легоше уморни по вечери. Још ни заспали нису, ал' ето ти друга три киријаша из Госпића. Па, док ујоше, запиташе бирташа, која су ова три што ту леже. Овај одврати да су са Удбине винари.

— Ех, Удбињани бише до сад људи, па се сад понијеше кукавички и искаљаше образ. А да имаше за кога још, још.

— Све, све, брате — рече ће други — ал' она три најкашња, који већ послије закључка гласаше или од страха или даше образ за мито! Кукавице над свима онима другима, који су прво њих гласали!

Миле ћути као мртав. Али његов друг гурну га и упита:

— Хоћу ли, Миле, за те казати?

А Миле ће шапћући:

— Не, по богу брате, ено ти и кола и коња, али не брукај ме.

И пријатељ га не хтједе проказати.

Тако рђав глас прати читав крај један. Тако сви ми Срби у Хрватској и Славонији не би смјели изаћи на очи поштену свијету српском, да смо се понијели као они плашљиви и поткупљиви Удбињани.

*

Ремовац, 15. XII. 1910.

Ево ме, да вам се и ја једанпут јавим. Овуда је пред пар дана кроз наше село пролазио херцеговачки заступник А. Јемрић са капеланом из Грубишног Поља. Дијелио је некакве књиге ратарима у нашем селу, програм Стјепана Радића, вође хрватске пучке сељачке странке. И хвалио се како је он за нас Србе и сељаке и да ће он радити у сабору, нека се наши блатни путови претворе у друмове.

Ја сам зато и походио овај крај, — вели он, — да видим у какву стању српски сељак живи, да му се помогне колико се може. Ја ћу зато настојати у будуће да ме познате и код избора да гласате за мене, свог човјека, који ће радити за вас Србе и сељаке, да се ваше стање у овом крају поправи.

Тако је он китио. Али од наших Срба у мом селу ниједан му није наздравио, нити му је казао: „Живио!“ за те његове лажи. Јер они познаду овакове лисице. Овакви му је био поздрав од нас:

— Драги господине! Ми Вас познамо. Ви сте изабрани у котару херцеговачком на силу и срамоту и за гулаш. Ви зато варајте оне који су Вас прије изабрали у Херцеговцу, а нас не можете. Ви радите само на корист мађарона, а не српскога и хрватскога народа, са којим Ви живите. Ми поштивамо само оне заступнике, који су од српско-хрватске коалиције, а не Вас и вашег вођу Стипицу Радића, који лижете табане мађаронске. Ми читамо лист „Српско Коло“ и „Хрватски Народ“, па знамо ко је наш пријатељ, а ко непријатељ. Ви нами не требате лагати, нити се претварати. Ми разумијемо и познајемо такове птице.

А онда мој господин Антон Јемрић и капелан, који га је нами представио, само су почрвенили и горјели од стида. Само су то казали:

— Због ом, људи, ми видимо, да сте ви пуни политике. И одоше у Јасенаш.

А још да смо прије могли знати, како је Јемрић казао на једној скупштини, да је Србе колац овамо дочерао, па колац ће их одавле и оберати. Срам га било! Нека још дође кортеширати у наше село Ремовац, па ће чути још више.

Драги г. уредниче! Ово уврстите у „Српско Коло", нека наша браћа Срби знаду и нека свађе дочекају овакове пијавице.

Срби Ђуро Етић, општински одборник.

Свака птица своме јату,
Свак братац своме брату.

„Српско Братство;

задруга за узајамно помагање",

исплаћује не само посмртнину од **К 2.000** (велико коло), од **К 1.000** (средње коло) или од **К 500** (мало коло), него се брине и за сирочад својих редовних чланова.

Српско Братство основало је из свог чистог добитка и прилога изванредних чланова **„Фонд за сирочад Српског Братства"**. Из тог фонда **снабдјева се сирочад одјећом и путним трошком**, те се предаје или путем „Привредника" на занате и трговину, или се школује.

Позивају се Срби и Српкиње из аустроугарске монархије, који су здрави, а стари су између 24. и 55. година, **да се одмах упишу као редовни чланови** (бар у мало коло) **у ову добротворну задругу.**

Да задруга узмогне **што више српске сирочади спремити за живот**, моли она све **имућније Србе и Српкиње**, да прилажу за дјецу сиромашније браће и сестара, (јер не дао Бог, можда тим и нехотице чинимо добро и својим позним потомцима) те да буду задружни **добротвори** (приложе бар једампут најмање К 100), **подупирачи** (прилажу сваке године најмање по К 6) или **прилагачи** (прилажу кадгод хоће и колико хоће). — Уписе прима и сва извјешћа дава **Управа** (Zagreb, Ilica br. 7), па и повјереници, гдје их има. 15

150 КГ. ШИБА

јефтино продаје

ЈОВО МАКСИМОВИЋ, СТРМЕН п. ШАШ

Чудо од буквара.

Овај мој буквар има двадесет лекција. Од прилике осам лекција може свака да се научи за по сата, а последње четири свака за један сат времена. — Уз овај буквар може свако сељак бити учитељ, ако и сам умије читати. Ко ми пошаље са поштанском упутницом 55 потура (филира), тај добија буквар са напријед-ном поштарином. — Улма (Temes m.) Банат.

1842 **Љубомир Јовановић**, школски управитељ и учитељ.

Потврда. Овим потврђујем, да сам два момка, која нијесу умјели ни читати ни писати, научио за неколико минута да овсим добро читају прву лекцију у буквару г. Љубомира Јовановића. — У Алибунару (Банат).

Мишо Галкановић, парох.

СРПСКО КОЛО

прима привредне огласе по најумјереној цијени.

ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве оближње и најрасповитије творнице Ф. и П. Кохрмајер из Простејова у Моравској, и шиваће стројеви су из најгласовитијег фабриката „Преф" и систем „Сингер". За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на оброчно отплаћивање уз творничке цијене и обећајемо све поправке засјецајуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици

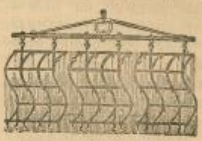

Управа.

ВОХАНКОВИ МЛИНОВИ,

МОТОРИ И ЛОКОМОБИЛИ

: НА СИРОВО УЉЕ :

Трошак на сваки сат и сваку коњску снагу један и по филира зајамчено. Вавредно миран и једнак ход, за сваку индустрију прикладни. Без вентила, без цијеви за паљење, погибељ експлозије искључена. 1869

Нема финансијског контрате, одмазда довољна која потребна.

Прорачуни бесплатно и франко.

Заступник у Загребу: **Т. Георгијевић** Прерадовићева улица 20.

Заступник у Панчеву: **Стево Зукановић.**

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести мехура лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157. (Славонија). 1198

Штампа: Српска Штампарија у Загребу.

Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 51. Загреб, у четвртак 23. децембра 1910. (5. јануара 1911.) Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт. год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединчи бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута умећућу, рачунају се једнако. Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 6. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Повјереници „Српског Кола".

Око 3.000 комада „Српског Кола" иду на појединце. И од тих појединаца добивамо често жалбе, да лист не добију. Лист пропада најчешће код опћина. Пандури, писари, сеоске листоноше, франковци, мађарони, узимају лист себи, или га уништавају. А онда, многи сељаци, кад дођу поште или опћини, приме се да предаду лист оном чији је, понесу га и не предаду. Отуд тужбе на неуредно добивање листа.

1.000 комада „Срп. Кола" иде на повјереннике. Сви људи у селу сложе се, да њихови бројеви иду на једну главну адресу: на учитеља, попа, трговца. Кад нешто дође на господина, онда се већ и код поште и код опћине пази боље. И од повјереника ми не добисмо, чини нам се, ниједне тужбе у овој години, да нису добили листа.

Зато молимо своје претплатнике нека се сложе гдје год их има више и замоле кога од господе, нека се прими повјереништва за њих. Ми ћемо свеједно на сваки број метнути пасицу и на њу адресу сваког претплатника, да повјереник зна које је чији број. А све ћемо скупа замотати у велику пасицу, на којој ће бити адреса повјеренина.

Тако ће наши претплатници добивати тачно лист. Биће задовољнији они, а и ми, што ће они лист редовно читати. Уз то ће лист имати много више претплатника, јер многи не држе га баш зато, што га не добију уредно.

Претплатници! Размислите о овом и видјећете да је овако боље.

Управа „Српског Кола".

Божић.

Честит вам и срећан Божић, српски ратари! Поздрављамо овај велики празник од свег срца целом свету православном. Али вама још више и искреније, ако је то могуће. Јер ово је празник ваш, у првом реду и највише. Ваш, вас малених и сиромашних. Исус Христос, који је први бацио међу људе реч братства и једнакости, родио се, одрастао и учио међу људима малим, презреним и потлаченим: међу јеврејским (жидовским) ратарима и радницима. Међу сиротињом је живео, радио и уживао, јер га је на своје груди привијала. А силни у држави и богати разапели су га као бунтовника. Зато силни у држави немају ни сад права да га славе, и кад веле да га славе и праве се да то чине, они лажу без срама и образа. Христос је вечито говорио и викао: Дела, дела ми дајте, речи ми не требају. Па зар онда славе Христа они који чине маленима, за које је Христос живео и умро, зло и неправицу сваку, а речима говоре да су хришћани? Зар то није увреда свете Христове успомене а не слављење?

Зато је Божић празник у првом реду ваш. И није то случајно, што га нико и не слави тако искрено и тако радосно као ви, па макар многи од вас тешко и толико скуца, да божићну свећу припали. Ви осећате сами како је то ваш, народни дан, па се и предате свом душом и срцем на тај дан Богу и Божићу. Јер нема Божића без села! Градови славе раће покладе, ђавола, Божић им није толико по кусу. Градови су на Божић мртви и ледени, док о Божићу најбедније село сја и гори у правој радости и весељу.

Живот је ваш препун чемера и туге. И да није дана светлих као Божић, на које се окрепи изморена ваша душа, и на које осетите, да и за вас има и треба да буде радости, ваш би живот био још црњи и тежи.

Радујте се зато пуном душом и срцем на божићне дане а највруће нам је жеља да ништа не помути те радости ниједном од вас бар та три светла дана.

А ви малени имате чему и радовати се на Божић, јер тај дан најбоље вас може подсетити на то, како ствар правице све боље стоји у људском друштву и како ништа не може да заустави напретка.

Кад је Христос живео, девет десетина људства беше роб, беше ствар једнака као звер каква у шуми, или комад дрвета, или камен са цесте. Она једна десетина беше господар, вла-

сник, који је могао тога роба и љубити, али и убити без страха од најмањег укора, а камо ли казне.

Христос је први бацио међу људе реч: братство и једнакост свију људи. Они погажени чули су те речи божанске и нису их више сметали с ума. Они су започели борбу са слободу и једнакост свију. Христа убише, али с времена на време јављаху се нови проповедници слободе и равноправности. Појављиваху се и загреваху потлачене за борбу, док нисмо дошли до данашњега стања, које је неизмерно боље од некадањег. А што нисмо дошли још даље, криви смо и ми потлачени, јер је пречесто фалило међу нама и јунаштва, и слоге, и воље за борбу и страдање за свету ствар.

Божић је дан наде. Он нам казује и јамчи нам, да ће доћи дан потпуне правице за сваког погаженог човека и сваки погажени народ. Да су се људи мислили задовољити са половичном правдом, они не би ни кретали да се боре за њу, Христоси не би излазили међу људе.

Правда је једна, слобода је једна, једнакост је једна: потпуна. Док их не буде таквих, људски духови и срца неће се смирити. И зато ће доћи њихов дан, јер мора доћи.

Радујмо се и надајмо, и крепимо малаксале душе у тој радости за нове напоре и нове борбе. **А**

Стипа Радић против Срба.

Вођа хрватске пучке сељачке странке Стјепан Радић био је некад велики пријатељ Срба. И Срби су много држали до њега и помагали га и новчано, кад га је гонио ондашњи бан гроф Куен.

Данас нема српском народу опаснијег противника међу Хрватима од Стипе Радића.

Четрдесет и више година има како Старчевић, па Франк и њихови људи присташе и готово сви католички попови улијевају у срце хрватског сељака мржњу против Срба, уче Хрвате да су им Срби најопаснији непријатељи, да теже за тим како би начинили Велику Србију, заробили хрватске земље и Хрвате посрбили. Преко четрдесет година учитељи хрватског народа дају му ту науку. А њима је шапћу у ухо Швабе из Беча и Мађари из Пеште, само да омету слогу српско-хрватску, јер знају да наша слога значи и нашу слободу, престајање нашег робовања њима, да од нас сложних они не могу бити јачи.

Кад се четрдесет година некоме нешто забија у главу, онда се нешто и забије у њу и треба опет мучног рада да се то избије из главе. Тога мучног рада прихватили су се хрватски људи који су у коалицији српско-хрватској. Уз те људе био је испрва и Стипа Радић. Али њему се учинило ваљда споро иђи корак по корак, стопу по стопу напријед. Вичући: „Слога са Србима“ он не може тако лако окупити хрватског народа око себе. Али кад се стане дерати: „Удри по Србима; доље с Власима! Срби су свему криви“ — онда ће он брже искупити војску око себе и постати моћан. Да, моћан, али само за неко вријеме, док то годи онима у Бечу и Пешти. Али усуди ли се само тражити нешто више од главе српске, нешто и за Хрватску, за хрватски народ, лупиће га по дубањи да ће све звонити у њој. А он се бранити неће моћи, јер без 700 хиљада Срба у Хрватској ње не одбрани, јер Срби неће хтјети с оним који је тражио главу њихову. А то Беч и Пешта и хоће, да ми не идемо заједно, да се отуђимо једни другима и омранемо се, онда ће Беч и Пешта трљати руке.

Тој политици бечкој и пештанској дао се у службу Стипа Радић и почео лупати по Србима. Испрва кришом, у четири ока, па онда помало и на скупштинама, гдје га нису могли чути Срби. Најзад је почео отворено и у свом листу „Dom“, док није и у сабору, у сједници од 20. децембра 1910. устао против Срба.

У свом говору, који је држао тога дана, рекао је он између осталог дословце и ово:

„Високи сабор! Ја тврдим овдје — пред Богом, а ви сте сви свједоци — да ове изјаве мађарске у Пешти не би биле, да у делегацији нема Срба! Куд води овакова српска политика? Води до потпуне негације (уништења) свега онога, што данас имадемо. (Одобравање и пљесак код сељачке странке и странке права (франковаца), а негодовање код коалиције).

Сваки тај разлог, а камо ли сва четири ова разлога заједно, потпуно оправдавају мој упит и ја само жалим, што је судбина хтјела, да баш оному човјеку треба ставити тај упит који је у нашем Приморју био проглашен приморским лавом[1]). Ми наиме видимо и знамо, да он ето под своје сиједе дане, пошто је већ с једном ногом у гробу, води српску политику, која може довести до тога, да оно, што имамо изгубимо, а камо ли да још нешто и изворштимо. Тако дуго, док Срби буду гледали и тражили свуда само Србе и нигдје неће да виде хрватских држављана, дотле ће у Хрватску продирати не мађаронство, него мађарство. Срби

[1]) Радић мисли посланика Еразма Барчића, који је био предсједник у сабору прије него је сабор изабрао предсједништва. Јер најстарији по годинама посланик предсједа, док се прави предсједник не изабере. Еразмо Барчић је великог народњака и пријатеља Срба од младости до садање дубоке старости. Зову га „приморски лав“. Родом је Приморац.

су коалицијом створили мађарски блок (друштво), а гдје је мађарски блок, тамо мађаронскога не треба".

Ми не волимо у „Српском Колу" употребљавати ружне и просте ријечи. Али овако како је о нама Србима говорио Радић, може говорити само један најгори циганин чергаш и лопов. Радић је по крви циганин, из цигањске фамилије, која се удомаћила у једном хрватском селу. Промијенили су његови стари црну боју у бијелу, али цигањска ћуд је остала. То најбоље потврђује и овај говор.

Дакле, ми Срби смо душмани Хрватске, због нас ће она изгубити и што има, ми дакле водимо не мађаронску него мађарску политику.

Двије године давио је нас Србе Раух и мађарски министар предсједник Векерле, јер нисмо допуштали да прегазе Мађари Хрватску; јер смо се борили против језика мађарског на жељезницама нашим. Најбољи наши људи чамили су по тамницама, посланике српске: Будисављевића, Прибићевића, Бањанина, Пелеша, Стојановића и Марковића сваки час чекала је тамница због тога.

Радић је дотле мирно спавао у својој кући. И сад је он бранитељ Хрватске, а ми душмани! Ми се боримо против мађарона, а он се сложио у сабору с њима и са грофовима, од којих многи и не знаду говорити него само њемачки и мађарски. И сад је он пријатељ и бранич народни, а ми непријатељи!

Може ли бити већег циганлука од овога? Мудар је циганин, дуго је крио траг и заваравао нас. Али још није доста мудар. Прије времена открио је карте и дао нам прилике да га упознамо. А могао нам је доста зла учинити, више него што ће, да није тако био пренагао и лаком као прави Циганин. Сад ћемо га се знати чувати.

О избору општинског одбора.

Бирање.

Гласање је *особно и усмено*. То значи да изборник мора главом доћи и гласати, ако хоће да му вриједи глас. Не може дати овлаштење другом да за њега гласа. А онда, гласа се усмено, а не писмено цедуљицама или кругљицама. Сваки изборник мора на глас рећи за кога гласа. Не значи то да он не смије имати написана имена оних за које кани гласати и да их не смије одатле прочитати. Човјеку је тешко попамтити каквих 12 имена. Зато, ако је изборник писмен, може написати имена кандидата и прочитати их гласно пред повјереништвом. То је свеједно усмено гласање. Не би вриједило онда, кад он не би имена прочитао, него предао саму цедуљу, или кад би ко други прочитао та имена на мјесто њега. Дакле неписменима људима пуно је теже. Они морају запамтити имена свију кандидата, научити наизуст.

Изабран је онај ко добије већину *свију присутних* изборника.

За крајишке управе свако село бирало је за се свог одборника. Зато наши Крајишници не могу никако да се науче на нови закон, по ком за све одборнике скупа гласају сви изборници. Они држе да то није по закону, него да се то ради по вољи и ћефу престојника или опћ. чиновника. Али немају право. И по новом закону мора свако село бити заступљено у одбору, мора имати у њему одборника из села. Само што сва општина мора гласати за све одборнике, из свију села. То је разлика између старог и новог закона. Ратари на ци највише приговарају зато, што они познаду само људе из својих села, а не знаду ко је најбољи за одборника из других села, па како онда да гласају! Али зато треба да се људи из разних села прије избора о том договоре.

Ако је неко село посве мало, оно можда само неће имати право на одборника, него у друштву с којим другим селом. Јер закон вели да сва села морају бити *равмјерно* заступљена у одбору. То значи према броју душа. Јер не би било право да село од 1000 душа има једног одборника, а и село од 200 душа једног. Колико које село бира одборника, то одређује, како смо већ рекли, код оснивања општине жупанијска област.

Код великог пореза је другачије. Тамо могу сви одборници бити из једног села, а могу бити и из разних села. Јер одборници великог пореза не заступају општине све, него само велике порезнике. Па ако су велики порезници случајно сви из једног мјеста морају бити и одборници, јер они бирају између себе.

Овдје морамо нешто нарочито напоменути, на што се много пута не пази, јер народ тога не зна. Онај ко је велики порезник, може бити изабран за одборника само у великом порезу, он не може бити потврђен за одборника, ако буде изабран у малом порезу. Знамо овакав случај: У једној српској општини хтио један Жидов трговац и крчмар, велики порезник, да буде изабран. Али у великом порезу падне, јер ту су у већини били Срби имућни и самостални људи. Онда се он кандидира и у малом порезу, јер гласа се усмено, а он има силне дужнике међу изборницима сиромашним, па тешко оном ко против гласа. И буде изабран. Али то је противзаконито. Неко уложи уток и избор његов буде укинут. Велики порезници и онако бирају трећину заступства између себе, и више него што би смјело бити. Кад би се могли бирати још и међу малим по-

резницима, онда би они сва мјеста у одбору могли за се приграбити, јер сиротиња је у њиховој руци често, па би гласала за њих.

На то, дакле, треба добро пазити.

Марко Краљевић и Љутица Богдан.

Пораниле три српске војводе
Од Косова уз кршно приморје:
Једно бјеше од Прилипа Марко,
Друго бјеше Реља од Пазара,
Треће бјеше Милош од Поцерја;
Ударише покрај винограда,
Винограда Љутице Богдана.
Игра коња Реља од Пазара,
Нагони га преко винограда
Па он ломи грозна винограда;
Вели њему од Прилипа Марко:
„Прођ' се, Реља, грозна винограда;
Да ти знадеш, чиј' су виногради,
Далеко би коња обгонио:
Виноград је Љутице Богдана.
Ја сам једном овуда прошао
И ломио грозна винограда,
Припази ме Љутица Богдане
На кобили танкој бедевији;
Ја не смједох шћекати Богдана,
Већ побјегох уз кршно приморје;
Поћера ме Љутица Богдане
На његовој танкој бедевији;
Да ми не би Шарца од мејдана,
Доиста ме уватити шћаше;
Већ ми шарац стаде одмицати,
А кобила поче остајати;
Кад то виђе Љутица Богдане,
Он потеже тешку топузину,
Пушћа за мном уз кршно приморје,
Довати ме по свилену пасу,
Побратиме, сапом од топуза,
Шћера мене за уши Шарину,
Једва му се у седло повратих
И утекох уз кршно приморје.
Има од тад' седам годиница,
Већ овуда нијесам прошао".
Истом они у бесједи бјеху,
Док се прамен запођеде таме
Винограду уз равно приморје;
Погледаше три српске војводе,
Ал' ето ти Љутице Богдана
И са њиме дванаест војвода!
Кад то виђе Краљевићу Марко,
Он бесједи Рељи и Милошу:
„Чујете ли до два побратима!
Ето нама Љутице Богдана,
Сва три ћемо изгубити главе,
Већ ходите, да ми побјегнемо".
Ал' говори Милош од Поцерја:
„Побратиме, Краљевићу Марко!
Данас мисле и говоре људи,
Да три боља не има јунака
Од нас ове три српске војводе;
Боље нам је сва три погинути,
Нег' срамотно данас побјегнути".
Кад то зачу Краљевићу Марко,
Он им онда другу проговара:
„Чујете ли, до два побратима!
А ви ход'те, да их дијелимо:
Ил' волите на сама Богдана,
Ил' његових дванаест војвода?"
Вели њему и Милош и Реља:
„Ми волимо на сама Богдана".
То је Марко једва дочекао.
У то доба и Богдан допаде.
Трже Марко тешку топузину,
Пак поћера дванаест војвода;
Док с' окрену неколико пута,
Свих дванаест од коња растави
И бијеле савеза им руке,
Поћера их преко винограда;
Ал' ето ти Љутице Богдана,
Ће он гони Рељу и Милоша,
Обојици савезао руке.
Кад то виђе Краљевићу Марко,
Препаде се, како никад није,
Пак ста гледат' куд ће побјегнути,
Али њему одмах на ум паде,
Ће су с' један другом завјерили:
Ће се један у невољи наће,
Да му други у помоћи буде;
Пак потеже дизгене Шарину,
Самур-калпак на чело намаче,
Те састави самур и обрве,
А потеже сабљу оковану,
На Богдана погледа попреко.
Стаде Богдан украј винограда,
Кад сагледа црне очи Марку,
И какав је на очима Марко,
Под Богданом ноге обумреше.
Гледа Марко Љутицу Богдана,
Богдан гледа Краљевића Марка,
А не смије један на другога;
Доцкан рече Љутица Богдане:
„Ходи Марко, да се помиримо,
Пусти мени дванаест војвода,
Да ти пустим Рељу и Милоша."
То је Марко једва дочекао,
Пусти њему дванаест војвода,
Богдан пусти Рељу и Милоша.
Скиде Марко мјешину са Шарца,
Пак сједоше три војводе српске,
Добријех се коња доватише;
Рече Марко Љутици Богдану:

„С Богом остај, Љутица Богдане!
Да с' у здрављу опет састанемо
И прнвена вина напијемо!“
Вели њему Љутица Богдане:
„С Богом пош'о Краљевићу Марко!
Већ те моје очи не виђеле!
Како си ме данас препануо,
Никада те пожељети нећу“.
Оде Марко уз кршно приморје,
Оста Богдан украј винограда.

Русија.

Павле I (1796—1801.)

Катарину наслиједи на пријестолу син јој јединац Павле, ког је имала с Петром трећим. Било му је већ 40 година. Мати га није никад марила, а зато ни он ње. Мати је увијек сумњала да ће он дићи буну против ње и збацити је, као што је и она његова оца, а свог човјека. Зато га је држала под строгом паском, опкољена уходама. У вјечитој опасности и страху живио је, па постао и сам опор, неповјерљив, мрк, сумњао је у све.

Једва је чекао да дође на пријесто. И кад је то дочекао, опила га је власт и начинила га још опоријим, жешћим и бездушнијим. Постао је тиранин, да му је мало равних било. Бјеснилу његову није било мјере и граница. Дрхтаху пред њим сви, па и жена и одрасла му дјеца. Нико није био сигуран за главу, част и иметак свој. Страдали су небројени. Кад би му дошли свијетли часови, он је знао да пада добре ствари. Тако је он први почео олакшавати тешки положај руских сељака.

Славни Суворов, о ком смо писали већ опширније, прославио је за његове владе руско оружје. Руска војска отишла је под њим у Италију, да помогне нашој држави против Француза. Дотад непобиђене Французе потукао је Суворов у неколико битака у Италији. По том је прешао с руском војском преко највећих планина у Европи Алпа, које су преко 4.000 метара високе. Прошао је кроз вјечити снијег и лед на њима. То дјело извршио је прије двије хиљаде година један војсковођа и више нико до Суворова и Руса његових.

Све те побједе и слава нису могле да помогну Павлу, да угуше незадовољства које се против њега све више гомилало ради његових нечовјечних дјела.

У ноћи између 11. и 12. марта 1801. побуни се војска. Водили су је први дворанници цареви. Павле први буде збачен и удављен. За цара буде проглашен његов син Александер, омиљен у свој Русији ради своје добре ћуди и срца, бистрог ума, образоване главе и ради познате снима жеље његове да Русији учини добра коликогод му буде могуће.

Александар I. (од 1801.—1825.)

Не може се описати колика је радост завладала на глас да се он зацарио. „На улицама плакаху људи од радости, грлећи један другог као на Ускрс“ — записао је један човјек из тога доба.

„То је једна од успомена која се нигда не може заборавити: нијема свеопћа радост обасјана јарким пролетним сунцем! Ни ријечи о прошлом, све о садањем и будућем“ — записао је други.

Никога од присташа очевих, па ма били на најгорем гласу, није он казнио. А све које је отац прогнао или како друкчије казнио, Александар помилова.

Одмах првих дана буду укинути на брзу руку разни рђави закони и наредбе, а издане нове, напредне. Буде допуштено сваком ићи из Русије и долазити у њу, допуштен буде увоз књига (за Павла је то било забрањено, јер се бојао да ће с књигама доћи нове слободне мисли). По градовима буду укинута вјешала, која је подигао Павле, а на која су се прибијала имена људи што се огријеше о цара. Код судова буде укинуто мучење, „стид и срамота људског рода“ како рече цар.

Нови цар престаде раздавати на поклон царске кметове, а цар Павле распоклањао их је 600 хиљада својим пријатељима и слугама. Царски кметови живјели су готово као слободни људи, много боље од кметова спахијских. И зато их Александар није хтио давати у ропство. Кад су га питали зашто, он је одговорио:

— Већи број сељака је роб у Русији; није, мислим, потребно на дуго причати о том, како је то стање понижење и несрећа за људство. Ја сам се завјерио да нећу увећавати броја робова и зато ми је правило у животу да не раздајем ратара у приватно власништво.

Он забрани продавати сељаке кметове као марву, како се то прије радило. Једино ко је продао своју земљу, продао би тијем и кметове с њом. Али прије су кметове изводили на пазаре као стоку и продавали их посепце, без земље. Кметовима допусти да могу куповати своје земље, која им је слободна и да се могу откупљивати, ако се споразумију са спахијом. Оно исто што сад хоће да у Босни узакони влада. Неко вријеме носио се мислима да кметове посве ослободи.

То и много још друго биле су прве његове ваљане одредбе и поправци првашњег стања.

Првих година хтио је Александар чак увести устав, то јест дати народу право да преко сабора судјелује у стварању закона и управљању с државом. Јер он сам казао је једном, да је немогуће једном човјеку управљати тако големом државом.

Тако је Александар владао првих пет година. Али послије постајао је он све шкртији у овом напредном раду, све неповјерљивији, док се није вратио готово на исто мишљење, какво су о владању имали прашњи владари и ство прогонити све људе, који су тражили за сан народ слободу и побољшање ратарског стања.

б.

Једна добра ствар у Србији.

Србија је ратарска земља као и Хрватска. Зато и држава са своје стране мора што више чинити да се унапреди ратарство у њој. Једна од таких установа које раде на унапређењу ратарства јесу срески економи и срески расадници. Сваки котар (срез) у Србији има чиновника који је свршио економске школе. Његова је брига да народ подучава у бољем обрађивању земље, а уједно да предлаже вишим властима све што је потребно чинити за његов котар. У сваком срезу има и срески расадник. Око 5 хектара земље узме држава и на њему економ срески подигне расадник сваковрсног воћа и грожђа. Одатле се шири напредно воћарство и виноградарство по свему срезу. Србија извози годишње за много милиона сувог и сировог воћа, и тај извоз бива сваке године све већи, баш заслугом ових среских расадника.

На овој слици видите кућу у расаднику и један део расадника у срезу Јадар.

Србин сељак о „свој своме".

Христос се роди! мила браћо, Србадијо драга! Не морем одољети срцу, да вам не честитам свима Божић. На првом мјесту нашима борцима Српске Самосталне Странке, на другом мјесту уреднишству „Срп. Кола" а на трећем мјесту свој браћи Србадији славној желим сретан Божић и свако задовољство ове године. Да будемо сви скупа живи и здрави и у свакој борби сложни, те да подупиремо и поучавамо један другога, гдје можемо. На жалост, код нас је слаба слога међу нама Србима. Да вам у кратко опишем један примјер. Ми до сада у Буковици нисмо имали трговца другога него саме Чивуте, те смо молили Бога да добијемо свога Србина. Ево смо сад, хвала Богу, добили Остоју М. Стојнића, врло добра, поштена и солидна трговца, те нас многе управо то весели као да смо Бог зна што добили. Само наше кукавице виљевачке то ништа не весели. Ишао сам на трећи дан католичког Божића из уреда општинског поглаварства и срио сам два Виљевца гдје иду из дућана Чиве Шовара, баш у комшилуку тога нашега Србина. Рекао сам им, зашто не иду своме Србину. Одговорише ми: Србин ће бити, па отићи. Шовар ће нам нам остати и даље. Срамота их море бити и стид гдје помажу Чиву а не свога човјека. Када би сви тако рекли, наравски да би Србин морао отићи. Зато, браћо Срби, упамтите ону нашу: „Свој своме"!

Не продајте српске трговине, јербо Србин нам може бити у свему у помоћи и поуци свакој. Дакле обраћајте се увијек своме човјеку, а не као Виљенци слабоумни. Особито на околице наше пазарите увијек код нашега Остоје М. Стојнића.

А ти, брате Србине Остоја, остани такови поштен увијек. И теби желим сретан Божић и нову годину. Све вас поздравља ваш Србин и брат

Из Гор. Буковице 2./I. 1911.

С. Живковић, појац.

Јесам ли послао претплату ха „Српско Коло“?

Шта се збива у нас и у свијету.

За „Српско Коло“ послали су нам г.г. Јоца Вуковић и Н. Чолак из Јасеновца сваки по 1 К 60 ф.; Лазар Мишчевић из Пакленице 80 ф.; Танасија Котарлић из Визића 4 К; Васо Дојић из Беловара 3 К 20 ф.; Пане Рудић из Петриње 3 К 20 ф.; Глишо Вукичевић из Г. Средица 5 К 60 ф.; Милутин Петровић из Кињачке 4 К 80 ф.; Серафим Винчић из Ман. Шишатовца 10 К (у спомен покојног владике пакрачког и српског пјесника Никанора Грујића, прозваног Срб-Милутина) и Стеван Јуришић из Шуљма 1 К 60 ф.; Дим. Рашић из Митровице 3 К 20 ф.; Петар Јефтић из Карловчића 1 К 60 ф.; Милан Пољанац из Н. Тополе 5 К; С. Рашета из Ридолита у Америци 15 К; Милан Рашета из Сл. Ступника 9 К 80 ф.; г-ђца Кристина Кушевић из Топуског 6 К 40 и Милуровић Петар из Угриноваца 3 К 20 ф.; Панта Сретин из Ашање 1 К 60 ф.; Стево Валановић из Хума 3 К 20 ф.; Стеван Херцег из Јаска 1 К 60 ф.; Стеван Бркановић из Пауновца 3 К 20 ф.; Никола Лацковић из Сл. Поља 1 К 60 ф.; Исак Томашев из Арача 1 К 60 ф.; Љубомир Павловић из Черевића 6 К 40 ф.; Лазар Келић из Јасеновца 1 К 60 ф.; Јово Драговић из Каменице 2 К 40 ф.; Милан Мишковић из Моловина 3 К 20 ф.; Т. Марчетић из Rhodesdale у Америци 4 К 90 ф.; Вајо Хајдин из Врбовског 3 К 20 ф.; Митар Комленац из Галовца 3 К 20 ф.; Дане Микић из Главаца 3 К 20 ф.; Јово Драговић из Каменице 1 К 80 ф.; Герасим Чобановић из Карловаца 6 К 40 ф.; Божа Пантелић из Лединаца 3 К 40 ф.; Сава Мишковић из Моловина 5 К 40 ф.; Стево Шарић из Н. Пављана 3 К 20 ф.; Стеван Радонић из Обрежа 4 К 20 ф. и Лазар Јовановић из Попинаца 1 К 60 ф.

Свима хвала.

Помоћ „Србобрану“. До сад су пријатељи „Србобрана“ скупили већ 3804 К припомоћи. Лијепа свота за наше прилике и доказ да наши људи хоће да жртвују за народну ствар.

Строга наредба. Америчка исељеничка област издаје сваким даном строжије наредбе гледе усељивања у Америку. Недавно је комесар исељеничке области издао налог да сваки путник при искрцању у Америци мора посједовати своту новаца од 25 долара (К 125), но како су већином сви путници имали рођаке или пријатеље у Америци, то су им брзојавили, дотични би новац опремили и путник би без запреке наставио путовање.

Пошто је то задавало много посла и трошкова, потврдио је комесар наредбу у ријечи и сада сваки путник поврх уплаћене карте мора одмах на мјесту показати да има свог властитог новца 25 долара или 125 круна. Ово се односи на Сједињене Америчке Државе, док они, који за Канаду путовати желе морају посједовати своту од 50 долара или 250 крура. Тко се не буде ове наредбе држао биће безусловно натраг повраћен.

Ово се највише односи на наш народ који тако безглаво у Америку јури.

Д-р Алекса Ивић, једини радикалски посланик у загребачком сабору, иступио је из радикалне странке. Он је изабран у Хртковцима за посланика. Да добије професорско мјесто на загребачком свеучилишту и 1200 К као саборски биљежник, он је прешао у табор владин. Сложио се са мађаронима, грофовима, Радићевцима и франковцима, те код избора саборског предсједника сложно с њима гласао за мађарона! То је било мало превише и Јаши Томићу, који у „Застави“ осуди то владање Ивићево, а Ивић због тога иступи из странке. Тако сад радикална странка нема ниједног посланика у сабору.

Наш пријатељ Масарик напао је опет у једници делегације аустоугарске министра Ерентала ради тога што су у посланству нашем у Београду прављени лажни списи против Срба. Рекао је да је то доказано на процесу против Васића у Београду и тражио да се криваци казне. Ерентал се извлачио и јадно бранио. Уједно је запријетио Масарику, што он тобоже заступа Србију против наше државе. Масарик му је одговорио да ће он ту ствар тјерати још и даље, сасвим до краја и да то неће бити угодно министру, па би боље било за њега да чини своју дужност одмах и казни кривце.

На процес Васићев у Београд стигао је био и бранитељ Срба велеиздајника д-р Хинко Хинковић. Хтио је да види како су се то плеле мреже за његове „велеиздајнике", које је он онако славно бранио.

Хинковића су дочекивали у Београду свуда као старог знанца и милог пријатеља, јер је сад по трећи пут био тамо. Кад је био у позоришту београдском, послије свршене представе сви посјетиоци позоришта стадоше му клицати, а омладина га диже на рамена и однесе у хотел гдје је одсио он и Масарик. Силан свијет пратио га је, пјевајући и кличући. Била је ноћ и зрак се проламао од пјесме и поклика. У хотелу су наишли и на Масарика, те га бурно поздрављали.

Београдски становници показали су како дубоко у срцу носе своје честите пријатеље.

Г. Илија Крковић, учитељ из Пчелића послао нам је писмо, у ком каже да није истина оно што су против њега написала двојица ратара у 49. броју „Српског Кола" ради избора у Вировитици. Он вели, да ће наше дописнике предати суду, ако му се јаве именом, па нека му докажу, ако могу, оно што су написали против њега.

Ми би били највеселији, ако су се наши дописници преварили, јер нама је милије ако се докаже да један човјек, који је некад био уз народ, није народа изневјерио нити га силио да ради против свог образа и душе.

Зато молимо наше дописнике да нам одговоре на ово што каже г. Крковић.

Болест нашег краља. Како јављају бечке новине, оболио је мало наш краљ. Но болест није опасна и нема страха да би краљу могло што бити.

Краљ Петар за народно просвјећивање. У Србији има један човјек који много ради на просвјећивању сељака. Зове се Живојин Дачић. Издаје новине за ратаре „Народне Новине", сличне овом нашем листу. Те новине имају преко 30 хиљада претплатника. Осим тога издаје разне јевтине књиге за народ.

Како је причао г. Дачић уреднику нашег листа, краљ Петар се много стара за његов рад и чита редовно његов ратарски лист. Сад читамо да је краљ Петар купио за 1.000 круна 10.000 комада Дачићевих књига за народ и наредио да се бадава раздијеле међу ратаре по Србији.

Они ратари који неће да читају и исмијевају се другима што читају, могу из овог видјети колико је важна ствар читање за ратара.

Плету нове мреже. Како јављају неки биоградски листови, у Земуну опет праве неке криве спискове и саслушавају неке протуве из Србије. Ради би да обиђе неке прве људе у Србији, да су радили против наше државе. Али план им је прије времена откривен и досадањи труд је пропао. Мораће се старати за нови план.

Издајица Србије Васић био је осуђен, како смо јавили, на 5 година робије. Виши суд потврдио је ту осуду.

Русија и наша држава нису у пријатељству још од анексије Босне. Од тада је Русија склопила још тјешње пријатељство са Енглеском и Француском, а Италија, која је у савезу с нашом државом и Њемачком, стала је још већма шевртати и приклањати се Русији, Француској и Енглеској. То је бацило у бригу Њемачку и она гледа да привуче на своју страну Русију колико толико. Но Русија је кивна на нашу државу, нарочито на грофа Ерентала, министра спољашњих послова, који је код анексије преварио Русију, а уз то је и осрамоћен због прављења кривих списа, против Србије и нас Срба и Хрвата у Хрватској. Зато Русија тражи главу Ереталову, то јест, да он буде скинут са министарске столице прије него се може и помислити на измирење. Стога Њемачка непрестано тражи од наше државе нека уклони грофа Ерентала и тако изгледа да ће се овај министар срушити са своје столице.

Увриједио ратара. Конципијенат д-ра Жарка Миладиновића у Руми Јован Радивојевић увриједио је приликом избора у народно-црквени сабор у љету 1910. г. ратара Михаила Добросављевића присташу С. с. с. Нагрдио га је разним ружним ријечима, које нам је срамота штампати. Ратар га је тужио и господин будући адвокат осуђен је ради увреде поштења на 8 дана затвора или 40 К глобе и на накнаду трошкова.

† **Пајо Краљ**, син нашег претплатника Јанка Краља из Мајског Тртника умро је 15. XII. 1910.

Лака му земља и вјечнаја памјат!

У Кини, иза Русије и Енглеске највећој држави на свијету, спрема се револуција. Народ тражи, да му се сазове сабор преко кога ће и народ имати дијела у управи државом и стварању закона. На све стране ври, чак је почело да кипи и у војсци. Бадава влада хапси све на које сумња. Огорчење је све веће и бојати се да ће букнути револуција, не удовоље ли влада народној жељи.

Тако народи свуда траже своје право, нигдје се не дају више трти, па ма то и цареви хтјели.

Различите вијести.

Дабашничани за своју цркву. Сељаци из личког села Дабашнице, сад на раду у Америци, у Милвауке-Вис, саставише прилог својој цркви св. Луке у Дабашници. Од те своте узеше 1 литију, 1 полијелеј, 1 велики, 1 мали крст, 2 мала звонца, 1 троглasno звоnце, 1 слику св. Луке, 2 свијећњака, 1 одјејаније за свећеника, 1 таблу на којој су имена прилагача. Приложише:

По 7·50 дол.: Јоцо Чича кбр 43. као коловођа; по 7 дол.: Никола Херцег кбр. 57; по 5·80 дол.: Бураћ Чича кбр. 42, Лука Чича кбр. 43; по 5·60 дол.: Раде Новковић кбр. 32; по 5·50 дол.: Стеван Херцег

кбр. 57, Дане Мандић кбр. 8., Јоцо Мандић кбр. 5.; по 5 дол.: Петар Херцег кбр. 57, Лука Обрадовић кбр. 16, Савва Мандић кбр. 7; по 4·50 дол.: Манојло Чича кбр. 45, Никола Мандић кбр. 13, Вид Мандић кбр. 7; по 4 дол.: Лука Чича кбр. 39; по 3·50 дол.: Јандрија Новковић број 31; Марко Обрадовић, број 54, Миле Обрадовић кбр. 55, Станко Херцег кбр. 57; по 3·80 дол.: Стеван Веин кбр. 37; по 3 дол.: Никола Чича кбр. 45, Рако Личина кбр. 36, Милан Личина кбр. 35; по 2 дол.: Милета Чича кбр. 42, Никола Чича кбр. 46, Раде Чича кбр. 42, Петар Веин кбр. 37, сви из Дабашнице, Марица Кобзинек из Маринковца; по 1·50 дол.: Давид Чича кбр. 41, Миле Чича кбр. 47; по 1 дол.: Ђуро Јованић кбр. 1, Перо Јованић кбр. 1, Вид Обрадовић кбр. 27, Лука Колунџић кбр. 21, сви из Дабашнице, Перо Зорић из Бушевића; по 50 цент.: Никола Новковић кбр. 32.

Кум је литији Манојло Чича, који је положио 15 дочара црквеној благајни у Дабашници.

Чеси за своје школе. Скоро је умро Чех Кухинка и оставио за чешке школе 300.000 К. О новој години даровала је породица Кордеј за чешке школе 50.000 К а Чеси из Америке послали су за нову годину за школе 35.000 К.

Срби ратари! Толико чине за народну просвјету Чеси, који су најписменији народ у овој држави, јер од 100 Чеха само 4 не умију читати и писати. Они су писменији и од самих Нијемаца. Колико тек морамо радити на народном просвјећивању ми, код којих од 100 душа не зна читати ни писати њих 70!!

Из народа.

Организација С. н. с. с. у Мирковцима.

У ствари организације Срп. нар. сам. странке у нашем мјесту имао би у кратко написати ово:

У јесен 1906. год. одржана код нас јавна скупштина С. н. с. с., на којој је био из Загреба и врло поштовани госп. Буде Будисављевић. Уз остале евентуалности, била је на дневном реду и организација С. н. с. с., те избор извршног одбора, који је исти дан и обављен. Није ми познато, каква је запрека могла да буде, кад изабрани извршни одбор није ни отпочео свој рад, него је све до данас остао само на папиру. Не мислим никога да вређам нит ми је на уму чију способност омаловажавати, али у интересу саме ствари морам констатовати само то, да су у извршни одбор изабрани људи, који не да су окренули леђа С. н. с. с., него су напустили вољу за рад, т. ј. неки, који су ствар разумјели, а већина их је била неупућена у рад, те су тако и они остали без иког, ко би их на посао покретао и упућивао.

О свему томе разговарао сам са више угледнијих људи нашега места, а и сам ми је госп. попа рекао, да обнова извршног одбора и његова рада не само да је нужна, него је и преко потребна.

Стога сложно сви на посао, и сваки честит Србин, коме су на срцу наши народни интереси, треба, да у овој организацији и суделује. Јер данас у нашој општини прилике су такве, да се организација провести заиста може т. ј., јер немамо ни једног независног грађанина, који је противног политичког мишљења. Једино нам је потребна у раду устрајност и чврста воља, па успех је сигуран.

Поуздано се надам, да ће нам наша независна народна интелигенција у овом предњачити а ми ћемо их, колико је могуће, и колико буде потребно у свему потпомоћи. **Сава Гаћеша, ратар.**

*

Тужба на учитеља.

Из села Дољана у Славонији туже нам се ратари на свог учитеља. Веле да се непрестано парничи с ратарима и свети им се помоћу општинских и котарских чиновника. Они жале на њега због тога и с правом питају: зар Србин учитељ да прогони своје Србе ратаре помоћу котарске господе? Да су му та господа већи пријатељи од народа, па с њима да се слизава, а ратаре да мрзи и прогони?

Ратари се сјећају свог негдашњег доброг учитеља, „велеиздајника“ Косте Драгосавца, који је живио са сељацима у највећој љубави, а дјецу подучавао, осим оног што се у школи мора, и пјесми црквеној, српској и другом свему добром, а тако и ратаре. Сјећају га се и питају: Кад је Коста Драгосавац могао бити такав с народом, зашто не би и овај?

И ми са своје стране молимо учитеља, нека не заборавља наших Срба ратара и не гледа на њих попријеко. Јер ако их ми, интелигенција српска, не приглримо и не потрудимо се да их научимо свему што им треба, ко ће онда? Зар Мађар, Шваба, Чивут? Мјесто да се сложи српска интелигенција са ратарима, зар да се коље с њима и троши толику потребну снагу на то клање? У снази, свијести, знању и имућству наших ратара и наше је добро. Богатији свјеснији и ученији ратари моћи ће и хтјеће боље наградити и свог учитеља и попа, више ће моћи купити и код свог трговца и занатлије, читаће и књиге и новине другачије него сад. Па и зато би им морали сви ми помагати да дођу до те свијести, знања и умућства, и зато, ако нас већ само срце не гони на то!

У памет се, Срби!

Тражиле Ере Божића.

Учини се једне године Ерама да им дуго не долази Божић, па се искупе на збор да се посавјетују шта ће чинити. Један између њих

рече, да је видио Божићев траг, те доконају е је Божић њихово село мимоишао. Пођу дакле за оним трагом, што им је онај братац казао и поведу собом кнеза као најпаметнијег у селу да с Божићем преговара.

Хајде они оним трагом, хајде, док дођу пред једну пећину. Пусте кнеза напријед, а они за њим. Кад се пећина почела сужавати, рећи ће кнез:

— Е, сад, браћо, ја ћу побаучке, а ви ме сви турајте, неби ли се како провукао.

Сагне се кнез, а ови одовуда потисну, док се кнез почне копрцати, а они помисле да му је мило што је Божић обећао скоро доћи, те повуци кнеза натраг, да и њима каже радостан глас. А нуто њихова велика чуда! Извуку кнеза без главе!

У пећини био мећед, за чијим су трагом и пошли, те ишчупао кнезу главу из рамена. Домишљају се Ере, да ли је на кнеау икако и била глава, али нико се не може сјетити, јели или није. Сложе се на пошљетку сви у том, да га носе кући, питају му жене. Кад га донесоше кући, кнегиња рече:

— Богме, кад се негдје лани бријаше, глава на њем бијаше; за друго вам не умијем ријет.

Док се у једно доба присјети неко и од кућне чељади:

— Ма чини ми се и љетос о крстима[1] искаше нову капу, те ју је облачио — ваљада на главу.

Како ћеш најлакше добити воћку какову желиш.

У грму, живици и шуми има много дивјака. Потражи јаку и здраву, ископај и пресади у свој воћар. Ако си је пресадио с јесени или рано у прољећу, то је можеш већ првога прољећа уцијепити са младицом оне воћке, која се теби допада. Тако уцијепљена воћка већ у трећој, а редовито у четвртој години роди. Ја сам пробао и осиједочио сам се, па пробај и ти, па ћеш видјети.

Кад дивјаку ископаваш, почми из далека копати, па ћеш јој тако сачувати коријење (жиле). Особито мораш пазити, да чим више има ситнога коријења. Кад си ископао, онда оштрим ножем одрежи одлијељено коријење и прикрати средњи коријен (срчаницу). Ископану дивјаку не држи на сунцу и вјетру, да јој се коријење не исуши. У воћару ископај дубоку по метра, а ако је земља иловача, још и дубљу, а метар широку јаму. Горњу земљу бацај на једну страну, а доњу на другу.

[1]) Крсна — љетна пјатња и молитва, да прође (град, суша, лед) жита не побије.

Чим је јама дубља и шира, тим је боље. јер се земља боље измијеша и постаје сипкија, Измијешана земља је гнојнија, а у сипкијој се коријен лакше шири.

У ископану јаму поврати горње земље и погноји са добро прегорелим ђубром, затим примјери дивјаку тако, да буде у земљи дубоко као и прво. Ако је јама предубока, а ти нагрни још земље. Кад си примјерио дивјаку, па јој засуо коријење, онда добро почепај, да се коријење учврсти. Затим засипљи земљом до половице, па опет почепај, а потом доврши.

Не заборави уз воћку поставити колац и привезати, јер ако благо на њу набаше, па је чешањем помакне с мјеста, неће се сигурно примити.

Питому младицу одрежи још у вељачи, јер се најлакше прими кад је у то доба одрезана.

Сад се у Карловцу плаћају три јабуке сексер, 20 ф. Размисли колико се сексера може добити са добре јабуке. Зато сад немој окљијевати, него одмах тражи дивјаке. **В.**

Два брата.

— Руска народна приповетка —

Живела два брата у два села; један био богат, а други сиромах. Дође неки празник и сиромашни брат пође богатом у госте. Стигне и каже му:

— Брате! Данас је празник, почастићеш ме ваљда брашком[1]).

— Брашком! — рече богати. — Ено ти вани у кади, пиј колико хоћеш.

А у кади била вода; сиромашни брат напије се воде. Пође кући, пева и чује — неко пева с њим; он запита:

— А ко то пева?

— Па ја — проговара неко.

— А ко си ти?

— Ја — рече — Невоља.

— Па куде идеш?

— Богме с тобом.

— Како са мном?

— Па ја увек идем с тобом.

— Ја ћу — рече сиромашак — умрети, како стигнем кући.

— Нека, а ја ћу с тобом.

Дође он кући и стане правити мртвачки сандук; начини га и рекне:

— Невоље, Невоље! Улази у сандук.

Затим запита:

— Невоље, Невоље! Јеси ушла, шта ли?

— Унутра сам већ.

И однесе је он на гробље, закопа је и почне се богатити од тога часа. Богати брат

[1]) Неко руско пиће.

дозна за то и постане му ненавидан. Дође к њему и рекне му:

— Од чега ти обогати тако наједаред, брате?

Овај му одврати:

— Сећаш се како сам био код тебе о празнику, па ме ти угостио водом. Пошао ја кући, стао певати, али чујем, са мном неко пева. Запитам ти ја: „Ко то са мном пева?“ Оно одговара: — „Ја“. „А ко си ти?“ „Ја сам Невоља“.

Ту га упита богати:

— Па куд си с њом?

— Затворио је у мртвачки сандук и закопао.

Богатог обузме свега завист, поће на гробље, откопа Невољу и рекне јој:

— Невољо, Невољо! Јеси ли ту?

— Ту сам, једва дишем! — пропишта она.

— Иди к мом брату — рече јој он — сад се обогатио.

— Не — одговори му она. — Ја ћу поћи с тобом, јер он ме је сасвим био пригушио.

И отишла је с њиме. Богати брат осиромаши. А други брат који је закопао Невољу, по милости Божјој живи добро и сад.

Превео с руског А.

Облак.

— Басна —

Изнад земље испечене од тешке жеге прошао велики облак; ни капљицом једном није освежио земље, а над морем изли се из њега велика киша. И хвалио се облак пред гором својом добротом.

— Па шта си урадио ти са таком добротом? — рече му гора — Како не би било тешко гледати на то! Да си кишу излио на поља, спасао би цели крај од глади, а у мору је, драгане мој, и без тебе доста воде.

Божић је јесењи светац.

Кренуо Циго у село, да проси мало пиће за кључе, које му дријемаше за празним јаслима. Циго као Циго. Када дође сељаку, стаде га наговарати, како је боље умио:

— Та сто га Божић прошо, прошла га зима, мореш ми дати.

Те отуд, те одовуд, док му сељак увеза бреме сламе. Када Циго диже сламу, рећи ће сељак:

— Богме, Циго, Божић је јесењи светац, али за најду кад дадох!

Одговори уредништва.

Л. Л. Брестик. Потајне диобе, које су настале послије 1. јануара 1891. не вриједе, као да их и нема. Зато и између вас и малодобника као да нема диобе. Шта више, области би вас саме по закону морале стјерати у заједницу. Што је тутор продао дио земље малодобника, то не вриједи, ако није дало приволе за то више од половице задругара који имају право гласа. Ту се рачунају и задругари ваше гране, јер, како рекосмо, пред законом је, као да ви нисте подијељени, као да сте скупа. Дакле, ви можете тужити суду купца у име цјелокупне задруге на признање власништва, да вам се поврати земља и добићете парницу.

Што сте ви купили још од оца малодобних, то не вриједи. Јер док се права диоба не проведе — а није проведена, како велите — ви сте једна задруга, ваша тајна диоба не вриједи. Дакле и земља је увијек вас свију, заједничка, и ваша, и ви је не можете купити. Задругар од задругара не може купити задружног земљишта. Да је то била његова прћија, онда би могли купити.

Мирку Бижићу. „Књигу о порезу“ није издало „Хрватско Право“ него „Хрватски Народ“. Тражите ви свој новац натраг од „Hrv. Prava“.

Црквенобочанима. Општински заступници не заприсижу се као чиновници, него *у руке* изасланика кот. области полажу „завјерење“, да ће штовати законе, бити вјерни краљу и вршити ваљано своје дужности.

По §-у 37. закона о општинама припада право предлога кот. изасланику код избора чиновника општинских. Но ако он вама предложи људе неповољне, а вама повољне не метне у предлог, ви се можете помоћи тим да не гласате. Јер по закону § 38. изабран је само онај *за кога гласа већина од присутних одборника*. И тако радите непрекидно, док не предложи људе вама повољне.

Не може општ. заступство отпустити начелника и биљежника. § 39. даје право отпуста само жуп. области. Општ. одбор може само казнити глобом од 2 до 20 К општ. чиновника, који не врши своје дужности.

Жупанијска област може распустити општ. одбор, ако зато има *важних* узрока, како каже закон у §-у 56. Учини ли то она да пркоси народу, нека и народ пркоси њој и изабере опет исте људе за одборнике.

Љубомиру Милојковићу у Гаду. Код нас нема тих закона за Угарску. Питајте уредништво „Срп. Гласа“ у Великој Кикинди и пишите им да смо вас ми на њих упутили.

Мићи Тодоровићу. Ви нисте добивали „С. Коло“ јер је лист ишао на пошту Гарешницу. Сад знамо која Вам је задња пошта, па ћете лист сигурно добивати. Новац смо добили од Вас: 3 К 20 ф.

Стеви Ковачевићу. Питали смо једног школованог економа за ваш виноград, па нам је ово одговорио:

„По моме мишљењу је узрок жутилу код лозе слаба и мршава земља. После риголисања је требао нађубрити. Ни сада није доцкан да нађубри. Нека

ископа рупе поред лозе, једну стопу дубоке, и нека у те рупе метне сточног ђубрета, колико има. Дакако, да код копања мора пазити, да не повреди корење у лозе.

Лоза хоће да пожути, ако нема гвожђа у земљи, зато треба да ђубри *зеленом галицом*. По мало, поред лозе, мање се праха од зелене галице, коју може у сваком већем дућану добити".

Толико овај пријатељ наш. А добићемо још од једног стручњака савјет и јавити вам га.

Мих. Рули. Примили смо 20. маја 1910. ону 1 К. Ако Вам пропадају бројеви, пишите нам, па ћемо слати лист на учитеља Трифуновића у М. Градац, као што шаљемо за њих 12. Заузмите се, молимо вас, да се још људи претплати и свима да шаљемо лист преко г. учитеља, јер је тако сигурније.

„Српско Братство"

Загреб. - - - - - - - Илица бр. 7.

Прима за редовне чланове Србе и Српкиње из аустро-угарске монархије, који су **здрави** и стари између 24. и 55. година, **у три** врсте **кола: велика** са **2000 круна посмртнине, средња** са **1000 круна посмртнине и мала** са **500 круна посмртнине. Уписнина** у свако коло износи једном заувијек 5 круна; **чланарина** пак сваке године 4 круне; **а мртвачина за сваки смртни случај према колу и старости**: од примљених између 24. и 45. година **у великом колу 4 круне,** а од примљених између 46. и 55. године пак **5 круна;** према томе плаћа се **у средњем колу половица** те мртвачине, — а у **малом колу** само **четвртина** (иначе прочитајмо тачку в § 26. задружних правила). За опскрбљивање сирочади редовних чланова основан је **„Фонд за сирочад Српског Братства"**, у који теку **сви** прилози **добротвора** (који најједном плате најмање 100 круна), **подупирача** (који сваке године приложе бар 6 круна) и **прилагача** (који прилажу по вољи).

Све обавијести за уписивање и због ових прилога дају повјереници, гдје их има, а иначе **Управа** „Српскога Братства" (Zagreb, Ilica br. 7).

Чудо од буквара. Овај мој буквар има двадесет лекција. Од прих осам лекција може свако да се научи за по сата, а последње четире свака за један сат времена. — Уз овај буквар може свако сељак бити учитељ, ако и сам умије читати. Ко ма пошаље са поштанском упутницом 55 потура (бецера), тај добија буквар са напријед-ном поштарином. — Узма (Temes m.) банат.

1842 **Љубомир Јовановић,** школски управитељ и учитељ.

Потврда. Овим потврђујем, да сам ја момка, који није умјели ни читати ни писати, научио за неколико минута да сасвим добро читају прву лекцију у буквару г. Љубомира Јовановића. — У Алибунару (Банат). Мита Галкановић, парох.

150 КГ. ШИБА

јефтино продаје

ЈОВО МАКСИМОВИЋ, СТРМЕН п. ШАШ

СРПСКО КОЛО

прима привредне огласе по најумјереније цијени.

ВОХАНКОВИ МЛИНОВИ,

МОТОРИ И ЛОКОМОБИЛИ

: НА СИРОВО УЉЕ :

Трошак на сваки сат и сваку коњску снагу један и по филира зајамчено. Вавредно миран и једнак ход, за сваку индустрију прикладни. Без вентила, без цијеви за паљење, погибељ експлозије искључена. 1869

Нема финансијске контроле, обавезна доплата није потребна.

Прорачуни бесплатно и франко.

Заступник у Загребу: **Т. Георгијевић** Прерадовићева улица 20.

Заступник у Панчеву: **Стево Зукановић.**

МУШКАРЦИ! Цурење, печенје и све болести **мехура** лијечи сигурно **ГОНОТОЛ,** како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе,** дакле нема **шприцања.** Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157. (Славонија). 1198

ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534

господарских и шиваћих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве обућбљене и најгласовитије творнице **Ф. и Н. Ковржик** из Престејова у Моравској, и шиваћи стројеви су из најгласовитијег фабриката, „Пфаф" и систем „Сингер". За доброту и каквоћу јамчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на оборно отплаћивање уз творничке цијене и обављамо све поправке засјецајуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици.

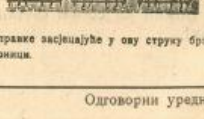

Управа.

Штампа: Српска Штампарија у Загребу. Одговорни уредник: Буде Будисављевић.

Број 52. Загреб, у четвртак 30. децембра 1910. (12. јануара 1911.) Год. VIII.

Излази сваког четвртка у недељи

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 3·20 на по године К 1·60 на четврт год. К —·80 За друге земље: на годину 5 круна. Појединн бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута узастопце, рачунају се једнако.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 7. Писма се шаљу уредништву „СРПСКОГ КОЛА народног листа". Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло" (д.-д.) Уређује: Уредништво „Србобрана"

Повјереници „Српског Кола".

Око 3.000 комада „Српског Кола" иду на појединце. И од тих појединаца добивамо често жалбе, да лист не добију. Лист пропада најчешће код општина. Пандури, писари, сеоске листоноше, фрањовци, мађарони, узимају лист себи, или га уништавају. А онда, многи сељаци, кад дођу пошти или општини, приме се да предаду лист оном чији је, понесу га и не предаду. Отуд тужбе на неуредно добивање листа.

1.000 комада „Срп. Кола" иде на повјереника. Сви људи у селу сложе се, да њихови бројеви иду на једну главну адресу: на учитеља, попа, трговца. Кад нешто дође на господина, онда се већ и код поште и код општине пази боље. И од повјереника ми не добисмо, чини нам се, ниједне тужбе у овој години, да нису добили листа.

Зато молимо своје претплатнике нека се сложе гдје год их има више и замоле кога од господе, нека се прими повјереништва за њих. Ми ћемо свеједно на сваки број метнути пасицу и на њу адресу сваког претплатника, да повјереник зна које је чији број. А све ћемо скупа замотати у велику пасицу, на којој ће бити адреса повјереника.

Тако ће наши претплатници добивати тачно лист. Биће задовољни они, а и ми, што ће они лист редовно читати. Уз то ће лист имати много више претплатника, јер многи не држе га баш зато, што га не добију уредно.

Претплатници! Размислите о овом и видјећете да је овако боље.

Управа „Српског Кола".

Срби ратари!

„Српско Коло" улази у годину 1911, а у 9-ту годину свог живота. Богу хвала и свесним српским ратарима, оно улази у ту девету годину далеко јаче него што је ушло у годину 1910. Број претплатника „Српског Кола" удвостручио се у 1910. год., са две хиљаде скочио је на преко четири хиљаде. „Српско Коло" није ни ове 1910. године имало добитка који би се могао уложити у проширење листа, али није имало ни губитка као у год. 1909. И то је већ велика ствар и врло ретка код српских новина. А морамо признати да су и претплатници били много тачнији него пре у плаћању претплате.

То нам даје наде да ће лист и даље напредовати, па да ћемо га моћи ускоро проширити за четири стране. У лету 1910. писали смо како нам је потребно да имамо 5.000 претплатника, па да лист проширимо са те 4 стране, и да цена остане иста. Сада можемо рећи да нам је потребно још 700 нових претплатника, а стари да нам остану верни, па би лист без икаквог страха од губитка могли проширити. Те четири стране стајале би нас за сваки број 35 К или за 52 броја у години 1.820 К. Онај вишак отишао би на марке (728 К) за нове претплатнике. Али тих 700 морали би бити људи који тачно плаћају, иначе је губитак ту.

Дабогме, овде се мора узети у рачун то, да уредник нема награде за уређивање „Срп. Кола", него живи од другог, а „С. Коло" уређује бадава. Друкчије не би лист могао бити овако јевтин, јер сви други ратарски листови скупљи су.

Српски ратари, ви умете већ ценити знање и просвету. Многи и многи од вас писали су нам колико воле „Српско Коло" и колико оно користи народу, уносећи знање и свест у њега. Али и ви и ми тужили смо се што је „Срп. Коло" мало, те не може да стане све у њега што би требало. Сетите се тога и промислите, колико ће оно више учинити у сиромашном и забаталењом српском народу, кад буде веће, пространије за половицу него до сад. У сваки број моћи ћеући по један чланчић политички, па онда по чланчић о законима, здрављу, историји српској или словенској, о земљорадњи, песма или приповетка, шала и забава, и друге разне вести и дописи из народа, правни савети, тако да у сваком броју буде заступана свака грана народног живота и мишљења. А моћи ће се писати више и о животу Срба у Босни, Угарској, Далмацији, да и тамошњи претплатници

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

буду задовољни. До сад је то било немогуће удесити ради скученог простора.

Српски ратари! Ми се поуздано надамо да ћете нас ви потпомоћи у овом. Није потребно него да вас 4000 останете на даље верни „Српском Колу“ и наћете још 700 другова, и „Српско Коло“ биће осигурано и у повећаном свом облику.

А ви то и морате да учините. Мисмо први у Српству видели да правог напретка и правог изгледа за извојевање наших права нема без просвећеног српског ратара. Зато смо у јесен 1903. године покренули први ратарски лист у Српству. За нама се поведоше и Срби у Србији, Босни и Далмацији, где су после тога покренути ратарски листови. Свуда се дошло до уверења, да је просвећен ратар највеће јамство за успех у борби око народних права. То видите и ви већ и стога је и ваша дужност да урадите колико год се може за народно просвећење, јер не радите тим за другог него за себе. Углед ратара расте у народу и држави све више баш зато, је расте и њихова свест. Што више ратари буду умели показати шта могу и хоће да учине они за своју ствар *сами*, то ће и тај углед њихов још већма расти. Тада ће и воће српскога народа моћи упрети прстом на војску ратарску и рећи силницима: гледајте те хиљаде свесних људи из народа. Ови, а не ми, шака воћа у странци, веле: не сме се даље и мира нема док прогоњени и изгладњели народ не добије своје. Пазите се стога јер страшан је народни гњев! И верујте, да ће се онда горе око зелених столова и у меканим наслоњачама другачије пазити на жеље и захтеве народне. Јер упамтите: будућност наша у нама је, у нашој свести, знању, слози, братству, а не у рукама банова, министара и владара. Помозите зато свом листу, који уноси у српски народ свест и знање, учи га братству и слози, диже темеље српској бољој будућности. Учините да га можда већ за месец дада видимо већег, угледнијег и пуниjег. Све што учините, учиниће Српству и себи.

На посао!

А.

О избору општинског одбора.

Бирање.

Кад прође вријеме одређено за гласање, избор се закључује. Најприје се изборници прозивају да гласају из изборне листине, редом како су у њој побиљежени. Они који нису били код прозивања, могу прићи сами послије прозивања и пријавити се да су дошли гласати, па ће им се убиљежити глас. Тако све док не прође вријеме одређено за гласање. Кад то вријеме прође онда више нико не може гласати. Избор је завршен. Изборни одбор срачунава колико је ко добио гласова. Кад се то учини, изасланик кот. области прогласиће изабране одборнике. Он мора питати присутне изборнике има ли ко шта да приговори. Ако нема, он може одмах записећи одборнике. А ако ко приговори и приговоре своје образложи, онда он не смије записећи одборника, него ће све списе послати жупанијској области на ријешење.

Како смо читали у §-у 33., онај је изабран ко добије више од половице од свију гласова, који су пали. Ако пане 100 гласова, па један добије 51 глас, он је изабран. Али ако Петар добије 49 гласова, Павле 30, а Јован 21, онда Петар није изабран, јер друга двојица имају заједно 51 глас, а он само 49. Тада мора доћи до ужег избора између оних који су добили највише гласова, дакле, између Петра и Павла биране се наново, па који добије више гласова, који пану код овог поновног избора, тај је изабран.

Док избор траје, сваки одрасли човјек има право бити онђе гдје се бира и гледати и пазити како се избор обавља. Јер закон вели да је бирање *јавно*, т. ј. свако смије бити код њега. Но, како су просторије, гдје се бира, обично тијесне, то сви не би могли стати који би хтјели, нарочито изборници. Стога они могу између себе изабрати своје поуздане људе, који ће стајати на мјесту гдје се гласа. Ако се догоди каква незаконитост, они могу приговорити одмах на мјесту или кад се избор сврши.

Код избора има да буде мир и изасланик кот. области нарочито паши на то. Но то не значи да се не смије кортеширати код избора, то јест наговарати друге за кога ће гласати. Не смије се код тога само правити неред и сила, а обичним начином смије се кортеширати. Ко је паметан тај се неће дати наговорити, а ко се даде нико му није крив. Дакле, кортеширање само по себи слободно је.

Русија.

Александар I. (од 1801.—1825.) Ратови.

Прва половица владе Александра I. испуњена је самим ратовима. Од 1805. до 1815. г. била је Русија готово без прекида у рату. Три рата водила је с царевином Француском: 1805., 1806. до 1807. и 1812. до 1815., 1809. ратовала је са краљевином Шведском, а од 1809. до 1812. с Турском.

Године 1789. дошло је у краљевини Француској до велике буне против краља и владе. Побунио се измучени и потлачени француски народ против неограниченог господства краља и његових помагача племића и високих свеће-

ника, који су народ довели на просјачки штап, мећући на њега велике порезе, само да намакну новца за свој разузидани живот. Та буна (револуција) трајала је неколико година. Најзад је народ збацио краља и прогласио Француску за републику, за државу без владара. У тој борби буду краљ француски и његова жена осуђени на смрт и погубљени. Ради тога а и зато, да се не би побуна раширила и у друге земље, сложили су се неколико пута владари Европе да упокоре француске бунтовнике и поврате тамо краљевство. Но све је било узалуд, јер француски народ бранио је очајнички и јуначки своју тешко извојевану слободу. Француска је побиједила сваки пут Европу. У тима француским ратовима прославио се као најбољи француски војсковођа ђенерал Наполеон Бонапарте. Своју славу и омиљеност у војсци употреби он на то, да себи награби власт. И збиља, он, син обичног адвоката, прогласи се за француског цара. Али није му то било доста. Он је лебдио за тим, да загосподари свом Европом. И вјечито је ратовао. Тукао је сваког, нико му није могао одољети. Млавио је Нијемце, Шпањолце, Талијане, Аустријанце. Велика је опасност пријетила од овог страшног војсковође и великог јунака свима владарима у Европи. Зато су се они много пута слагали да га сломе. Али узаман. 1805. сложила се Русија и Аустроугарска против њега. Но он грозно потуче спојене Русе и Аустријанце. 1807. сложе се Русија и Пруска, но он потуче и њих. Али ту је Наполеон осјетио да је с Русима теже бити бојеве, јер сваку побједу морао је крваво платити. Руси су тврдоглаво, упорно бранили се, падали су као јесе, али узмицања није било тако шале. Тада се Наполеон измири с Русима и склопи пријатељство. Зато Русији објави рат краљевина Шведска, чији је краљ страшно мрзио Наполеона. Но Русија свлада Шведску 1809. и отме јој цијелу велику покрајину, кнежевину Финску. У том су рату Руси учинили нешто, што нико никад није учинио. Кад се смрзло море између Шведске и Русије, руска војска пође преко смрзнутог мора у Шведску. Три дана је ишла војска преко леда. Страшан је то био пут, кроз дубоки снијег, преко великих наслага санта и између големих пукотина и расјелина, али Руси свршише то и као гром из ведра неба грунуше у Шведску, кад им се нико није надао. Упрепашћени Швеђани замоле за мир и отступе Русији спомењуту земљу.

У исто доба водила је Русија рат с Турском, који је трајао све до 1812 године. Русија добије од Турске земљу Бесарабију. У овом рату прелазила је руска војска из Влашке у Србију, гдје је тада Карађорђе водио устанак српски против Турака. Руси су се заједно са Србима борили против Турака, побјеђивали их сјајно, на примјер код Варварина.

1811. године поремети се пријатељство између Наполеона и Русије. Наполеон се стане спремати на велики рат против Русије, да сломи задњу државу која му се смјела опирати још. А Русија се почне спремати на обрану. И 1812. године букне страшни рат, један од највећих ратова, откад је свијета, у ком се Русија прославила неумрлом славом а страшни јунак цар Наполеон сурвао се у пропаст. Но о том у другом броју. б.

Ратари за „Српско Коло".

Читајући број 50. „Српскога Кола" прочитао сам у њему ово мало ријечи:

Ко не жели држати „Српско Коло" у идућој години.

То ме је у срце дирнуло. Били се могла наћи која српска душа и ма који Србин да себи овај лист обустави, да га не добива годишње за оне 3 К и 20 ф. Да ли би се нашао који Србин да рече да га неће читати и имати на годину.

Како не браћо Срби! Нисмо ми ратари толико имућни и учени, да имадемо сваки у својој кући закон о свему, нити можемо разлагати све §-е и наредбе земаљске владе како ваља.

Дакле, браћо, немојте да би који изјавио да неће бити претплатник овога листа. Овај нам је лист једини спас у нашој будућности, он нас упућује, показује, јасља и тумачи све и сва, да није овога листа не би ми ратари особито ништа знали. Јер сјећам се: Кад сам ја био још као ђак у II. разреду, онда из цијелога нашега Скрада, из двије порезне општине била су само два који су ишли бирати народнога заступника, и то они који су били присташе покојног господина начелника Томића.

Није онда било овога листа, па тако су и знали људи зашто ова двојица на тај дан одлазе у Војнић; нико о томе није ни појма имао.

А данас, браћо, упитај женско, и мушко, старо и младо, свако ће ти казати кад долази дан избора; кога би било добро бирати, ко је народни пријатељ, од које је странке и зашто се тај човјек бира. То је, браћо, све заслуга овога листа и узданице наше, оних наших жестоких и устрајних народних бораца из „Срп. нар. сам. странке", оних у Загребу.

То је једно, а друго, знате ви, браћо, сви да пред годину двије нијесмио казати ко си и што си, а особито ко није имао овога листа:

У оно тешко вријеме и под владом онога силника Рауха и његове господе, ко је читао овај лист, онај јо сваки знао што је Србин, што је српска вјера и народност, те је знао казати сваком српском непријатељу ко је и што је он.

Дакле, браћо, немојте да би који изостављао овај лист из немара или из лакомишљености, или да би Вас ко завео да то теби не треба, као што сам могао чути од некојих гдје говоре тежаку: „Не требају теби новине, није твој отац читао новине, али је могао живјети". То неки веле из пизме, јер би ради да ти тежаче не знаш ништа, па да те лакше гоне и гуле, а неки опет из своје неукости и незналости.

Зато радимо нас сваки претплатник овога листа, да добијемо још уза се барем по једнога и два друга претплатника, не били у томе лист повећали, да што више чујемо и знамо, јер је овај лист од толике користи да се његова вриједност процијенити не може, јер је ово прави учитељ народни, кога свака кућа ратарска купити може на годину само за 3 К и 20 фил.

Држимо се, браћо, слажимо, упућујмо једни друге и питајмо за савјет народне учитеље и борце наше Српске самосталне странке, а поред свега тога, претплаћујмо, држимо и чувајмо овај лист као светињу.

А сад, честит нам Божић, браћо, и идућа година!

У Гор. Скраду, 2./I. 1911.

Милета Добросављевић, ратар.

Јакост маленик.

Није лијепо хвалити се, али ми држимо, да кажемо само истину, ако рекнемо да се прилике у нашем народу у сваком погледу поправљају. Иде на боље све и међу ратарима и међу господом. Што би сад многи ратар урадио и жртвовао за народну ствар, о том се није могло ни мислити пред десетак година. А тако и у интелиденцији многи. При је све водило једино бригу о том како ће се што више попети у служби или приграбити себи иметка, па ма било и по цијену образа. А данас је све више интелигенције која је готова и да страда за народну ствар и да се помијеша у исти ред с онима најмањима, кад се треба заједнички упети да се нешто учини.

Хоћемо да овдје истакнемо један такав лијеп примјер.

Кад се стварао закон о проширењу изборног права, мађарони су рачунали да ће од сад, кад сиромашнији сељаци добију право гласа, моћи више успјети с новцем: што дајући баш мито у готовом, што частећи и плаћајући кола. А кад се ради о новцу, онда су они јачи од народних странака, јер њима је отворена мађарска каса и каса владина.

Да покажу мађаронима, како није баш тако лако купити те српске сељаке, договорили су се изборници из неких села котара војничког, да на јесенашњи избор дођу сви пјешице, и то скупа. А њихови свештеници рекоше да ће пјешице ићи пред њима. Тако су изборници парохије перјасичке са својим парохом Гајом Лончарем, а парохије Широка Ријека са својим парохом Радом Милићем ишли на избор пјешице. Из Перјасице ишло се 33 км. пјешке, а из Широке Ријеке око 15 километара до биралишта у Војнићу. Оно што је главно у животу остаје увијек исто. Мијењају се само начини живота. Некада су српски свештеници водили српски народ у бој на пушке и затагане. Сада их, ево, има који га воде једнако у други бој. У бој законом у руци. И ови сада, као и они негда, једнако заслужују да им имена поменемо са признањем и хвалом.

Наши непријатељи јачи су од нас материјалном силом: јер су већи бројем, богатији и имају државну власт у руци. Али није само материјална сила која одлучује. Још више може да вриједи храбро срце, разборит ум, честита душа, чист карактер, јака воља за рад и напредовање и неуморност у сваком дјелању. Ако узумијемо у том претећи своје непријатеље, неће им користити њихова материјална сила.

Зар је наш народ из зрака исисао ријечи:

„Бој не бије свијетло оружје,
Већ бој бије срце у јунака!"

Будимо само јаки поштењем и љубави за своје, и неће нам нико моћи нахудити, па ма пуштао потоке злата и ријеке пића међу нас, да купи наше душе, или употребљавао ланце и вјешала да их сломије у нама. И знајмо да се се нађемо сви у једној рпи заједничким пословима: и интелигенција и ратари.

У том поштењу и љубави и слози лежи јакост малених, њоме ће не само одбранити што имају већ и отети што је право да добију.

Свеђеницима Лончару и Милићу наше признање и хвала!

Јесам ли послао претплату на „Српско Коло"?

Шта се збива у нас и у свијету.

Онима претплатницима који су нам остали дужни за другу половицу 1910. године послаћемо у новој години само још 1. и 2. број. Ако нам до краја јануара не подмире старог дуга, те ћемо узети као да се одричу листа и нећемо им га више слати.

„Међу велеиздајницима“. Тако се зове књига коју је написао г. Јосип Лакатош, хрватски новинар. Он је био два мјесеца у тамници са Србима „велеиздајницима“, осуђен је био рад једног чланка за Раухово вријеме. У овој књизи описан је живот „велеиздајника“ у тамници. Има у њој велики број слика, преко 60. Штампано је књиге 10.000 комада. Још је остало нерастурених 500. Писац би желио да се та књига рашири и међу ратаре. Стога је за ратаре обалио цијену са 3 К 50 ф. (с поштарином), колико је прије стајала, на 2 К.

Ко жели од ратара га купи књигу, нека пошаље новац на: Јосипа Лакатоша, Загреб, Гундулићева улица број 59.

Преварени изборници. Пише нам пријатељ из *удбинског* котара: Мало се у ком котару код избора обећавало толико колико у удбинском, само да изборници даду своје гласове Гаши Девићу. Сваком су селу по нешто обећали. А сад ником ништа. Нема ни спомена о оном, што се рекло, да ће се дати нашем котару. Најгоре су прошли наши иначе честити Мутилићани. Они су сви листом гласали за Гашу Девића, јер им се рекло да ће им влада дати осам хиљада круна помоћи за градњу цркве. Показивали су им и некакав спис, по ком је већ влада дала те новце. А сад новцима ни трага ни гласа. Влада устегла оно и не да ништа. И сад се Мутилићани стиде, што су своје поштене гласове дали онаком човјеку, и због њега се одвојили од остале своје браће.

У 1. броју „Doma“ од 4. јануара 1911. напада посланик хрватске пучке сељачке странке, доктор Антун Радић, брат Стјепана Радића, гадно славног чешког учењака, а нашег пријатеља професора Масарика. Напада га ради тога, што се толико заузима за нас Србе и што је открио и доказао на очи свему свијету у делегацијама, да су они „велеиздајнички“ списи против Срба прављени за знањем грофа Форгача, посланика наше државе у Београду.

Он каже како Масарику није до истине и правице, него је у вези с некима људима који су против наше „царевине“. Дакле, ето денунцира самог Масарика, да је велеиздајник, да је против државе наше. И то зато, јер се поштена душ» Масарикова узбунила против тога, што су у Хрватској хтјели вјешати Србе ради списа које су начинили сами вјешатељи, па обиједили Србе да су их правили. Д-р Антун Радић грди Масарика, што се ишао разговарати с прљавим људима као што су Настић и Васић и питати их како су они то удешавали свој шпијонски посао. Та зато морамо баш да се дивимо Масарику. Кад се требало заузети за праведнике, њему није било мучно ни с гадовима, као што су Настић и Васић, разговарати и питати их. Него је требао ићи ваљада честитој господи Форгачу и Ерenталу, па би му они рекли, шта су и како су радили против Срба! Као да им је врана мозак попила!

Па још каже г. Антун, како то није тако важна ствар за коју се Масарик заузео и зато ни он о њој није писао у „Domu“. Па дабогме, знамо ми да за њега није важно, хоће ли нас Србе све повјешати. Да, не велимо право. Кад би нас све повјешали, онда би то било важно, онда би он писао и кликтао од радости. Овако је сад бијесан. Но његово кевкање на Масарика неће Масарику шкодити. А ми смо му Срби и захвални, што показује оваким писањем своју ћуд.

Народ окреће леђа Радићевцима. У котару новиградском изабран је за посланика члан хрватске пучке сељачке странке Јалжабетић. Откад су браћа Радићи, вође странке, завели странку у службу мађаронима, стало је у том котару да ври. У недјељу сазвана је била скупштина изборника у Ђурђевцу. Сазвали су је заједно Радићевци, коалирци, и приставе странке Старчевићеве. На тој скупштини требало је да се пред народ изнесу најновији догађаји у нашој политици и рад странке Радићеве у сабору, па да се чује шта народ вели. Говорили су Јалжабетић (Радићевац), поп Загорац (Старчевићанац) и Мајер, коалирац. Било је 800 изборника скупљено. Јалжабетић није могао никако да одбрани своју странку зато што се спрегла са мађаронима, грофовима и франковцима. Народ је био огорчен и кад је хтио говорити још један Радићевац, није му народ дао.

Изгледа да опсјенари Радићевци неће моћи дуго вући за нос хрватског народа.

Зашто је коалиција пала у Дарувару. Један пријатељ ратар Ј. М. А. из К. пише нам да је Жидов Шварц, мађарон, зато прошао у котару даруварском, што је имућни сељак Андрија Малетић из Уљаника завео 20 Срба сељака, те су с њим гласали за Шварца за новце. Други, Максим Малетић из Имсова села гласао је сам за Шварца из свог села. Трећи, Љубомир Малетић из Крештеловца, није хтио ићи на избор. И тако народ говори: Малетићи су криви.

Сви су издајице у свима селима. И пјева се пјесма која почиње:

Малетићи клети Бранковићи,
Издадоше Србе на Косову,
Цри им образ до вијека био,
Проклет био ко их је родио.

Опет у народном табору. У јануару мјесецу 1910. били су у глинском котару избори за жупанијску скупштину. Тада је још владао Раух. Код тих избора осрамотише се неки Срби, те гласаше уз франковце и рауховце. Међу њима су били и ратари Миле Жарковић и Миле Будић. Ми смо то онда јавили у „Српском Колу“ и жигосали све једне Србе, који су то учинили.

Ама право је да сад опет јавимо како су ова двојица ратара код избора за земаљски сабор јесенас прешли опет у народни табор и гласали за самосталца проту Херцеговца, а против мађарона Грубера.

Нама је ово тим милије, што Србин из пркоса готово увијек ради још и горе, кад га прекориш. Тако, на примјер, Никола Меанџија из Мајских Поља, котар Глина, о ком смо такође писали, мјесто да дође к себи, забасава све даље у франковачко и мађаронско друштво.

Франк сели. Јовуа Франк, опасни наш противник, сасвим је страдао. Истјерали су њега и његове синове из странке. Лист Франкове странке „Hrvatsko Pravo“ и штампарију купили су попови католички за 100.000 К и сад они воде странку. Франк је продао и кућу своју у Загребу и сели у Осијек. Тамо ће му бити најугодније, јер то је град у ком има највише Жидова и туђинаца.

Различите вијести.

Падавица је до сад била једна од неизлечивих болести. Но изгледа да то неће више бити. Пише се да је један мађарски доктор пронашао лијек против ње. Лијек се убризгава у крв падавичаву човјеку и он брзо оздрављује. Сад се још праве покушаји са лијеком у једној мађарској болници. Ако се докаже да се тиме збиља лијечи падавица, онда ће се свуда почети употребљавати.

Вјешање у Јапану. У Јапану је недавно објешено 40 људи због тобожње завјере против цара јапанског Мутсухита. Но мисли се да је та завјера ствар измишљена, а влада јапанска пронашла ју је зато, да се ријеши првих људи у радничкој странци, која почиње врло да напредује и могла би влади много сметати у њеном самовољном управљању земљом.

Све чивутске и шпанске новине дивиле су се прије Јапану због тобожње слободе која влада у њему, а ружиле Русију као тиранску земљу. Ево слободе у том хваљеном Јапану!

Земљотрес у Русији. У руској Азији почињио је ових дана земљотрес велике штете. У мјесту Вјерној остало је неколико стотина душа без крова над главом. У том крају Русије врло често потреси чине велике штете, свеједно као и у јужној Италији.

Руски језик у Шведској. У краљевини Шведској која граничи с Русијом и лежи сјеверно од ње, биће уведено у школе учење руског језика. Руски језик постаје све важнији, а није чудо, кад је језик народа, који броји преко 100 милиона душа. Сад се учи много у Њемачкој, Јапану, у Србији, Бугарској. Чеси су хтјели да се уведе у њихове школе, али аустријска влада није допустила. Боји се Руса.

24. министарство у Аустрији. Откад је уведен сабор у Аустрији, прије 40 година, пала су тако већ 23 министарства. Пред 14 дана пало је 23-ће министарство, и сад је састављено 24-то. Не мијењају се, дакле, тако често министарства само у Србији, како се ругају Србима јеврејске новине него и у тој чувеној њиховој Аустрији.

Нови јунаци.

Свако вријеме има своје наваде, своје жеље и потребе, своју срамоту, а и своје јунаштво и јунаке. Говори се и пише како смо постали кукавице ми садањи људи и нисмо ни за што. Зато што се не боримо ножем и пушком као негда, што не умиремо на колју, што нас не пеку на ватри. Али често је тежа и страшнија борба законом у руци против силе и неправице,

† Едуард Русјан.

него оружјем. Трпјети ало, шкрипати зубима трпећи, а не латити се ножа или пушке, него се борити законито док правда не побиједи, то је јунаштво, за то се хоће и срца, и воље. Човјек би често и често пута раје погинуо, пограбивши за оружје, него то трпио.

Али ако немо на то, да је јунаштво само у том: „смјети смрти у очи погледати“, не заостаје садање

доба за старим. Ено Срби из Србије толики погибоше задњих година четујући за слободу браће у Турској, и то господа, људи научени на лепши живот. Тако и Грци и Бугари. Колико их је погинуло за слободу у Русији задњих 40 година! Ено вам Португалске!

А где није потребно губити главе или другачије страдавати у борби за слободу, ту опет човјек на други начин показује, како се не боји смрти у очи погледати, кад треба нешто извојевати за људство. Ето вам пловљења зраком. Од вијекова тежио је људски ум за тим да измисли справу, којом би могао као птица пловити слободно зраком. Тек задњих година справа је измишљена. И све више се усавршава. Али да се усаврши, треба је неко и окушати, пробати њоме летјети. А за то треба срца јуначког, велике смјелости. Јер није то шала, на несигурној справи пењати се у зрак десетине, стотине и хиљаде метара! Па опет се људи дижу у зрак. И једни гину, једни пребијају ноге и руке, кичме, а други се опет дижу и летење сваки дан бива сигурније. Како ће то бити и лијепо и корисно за људе, кад се справа за летење толико усаврши, да се може летјети бар толико сигурно, колико је сигурна вожња на жељезници или броду! Људи ће се тада са захвалности сјећати оних што изгибоше за ту ствар и споменике им дизати. У данашњем броју доносимо слику нашег брата Словенца Русјана, који је погинуо у Београду на трећи дан Божића, летећи зраком. Он се удружио са Србином фотографом Мерћепом из Загреба, те су начинили једну справу за летење. На тој справи летио је Русјан у Загребу срећно. С њом је отишао и у Београд и тамо је летио први пут срећно. Но код другог летења, кад се већ спуштао земљи у висини од 50 метара пукне једно крило у справе и справа се сруши на земљу са Русјаном. Остао је на мјесту мртав. 20.000 Београђана било је искупљено ту и уживало најприје у његову лијету, да на крају јаукну од ужаса, кад су видјели како летиоца чека сигурна смрт.

Русјан је био стар тек 24 године. Лака била земља његову тијелу а вјечан спомен његову имену!

Са пута кроз народ.

Био сам у једном бановачком селу. Доживио сам тамо што вам морам испричати ради тога да овакве случајеве, сличне овом који ћу да испричам, ви сами спречавате.

На заједничком сеоском земљишту има ископан дубок бунар (чатрња, аденац), из кога се вода вади на чекрк у чабру. Један сељак довео до бунара коње да их напоји. И мјесто да их напоји у кориту, или да је зато донио неку посуду, он их лијепо стане напајати из оног чабра, којим се вади вода из бунара за људе.

Једна жена гледа то. Види се, није јој право, али ћути, мука јој „ударити у очи“ старијем човјеку. Но њему не би ни то доста, него стаде шаком грабити воде из тог чабра, па прати коњима очи. Лијепо загреби, пере очи, па истом руком, којом је брљао по нечистим коњским очима, опет у воду. Е, сад би и оној жени пренишле, те му рече, како то не ваља, није здраво. А он ти осу на њу свакојаким погрдама. Ти овака, ти онака.

— Гадиш се од кључета, јели? Како се гадиш, тако га и имаш. Ко је гиздав од марвинчета, није му до тог да се промучи како би га стекао или отхранио. Виде ти господе и пресвијетле, како јој смрди кључе! — па дај јој ово, па дај јој оно.

Једна жена зграну се и умаче од даље грдње на други бунар негдје у селу.

Не би човјек вјеровао да се овако шта може догодити у садање доба. Та гадно је, и кад не би могао човјек добити болест какову од кључета, као што може сакагију, црни пришт, итд. Човјек иза човјека не смије пити из исте чаше, јер не зна се увијек ко је здрав, а ко болестан, а камо ли да би пио из посуде у којој човјек други пере своје очи! А где је кључе од човјека!

Човјек мора у нечем да се разликује од свиње, која тури у корито и ногу и њушку и једе халапљиво, као да једе из најчистијег тањира. Рекли смо, да је овако нешто гадно и огавно, па се већ зато не смије радити. А то је и нездраво, како смо споменули.

Учите дјецу своју на чистоћу и ред. У том је пола здравља. Она морају бити боља у том од нас и наших отаца. А научићете их најбоље, ако им предњачите примјером сами и сваком, ко гријеши у том и мање него овај пријашко, рекнете отворено да не ваља што чини. **А.**

Одговори уредништва.

Д. У. у И. Гр. По школском закону има се школа подићи свагдје гдје има 40 дјеце способне за школу. Ако толико дјеце има код вас, имате право на школу. Тражите.

В. К. у Б. § 1493. нашег грађанског законика вели: „Ко начином поштеним прими какову ствар од законитога и поштеног посједника, тај има право као наступник да урачуна вријеме досједености (посједовања) својега предника..“ Дакле вама се урачунава вријеме за које су ваши претходници посједовали ту земљу.

Ј. Ш. у К. Нисмо вам досад одговорили јер имамо једног стручњака чиновника у овој ствари, који је пријатељ ратарима. Он нам о свима тежим стварима даде своје мишљење. Није овдје већ неко вријеме — на допусту је — доћи ће за 7 дана. Онда ћемо вам писати у писму о свему.

Криво сте урадили што нисте и за домаће одредили већу приступнину, а малу само за садање чла-

нове з. з. Јер Шваба може купити само осмину овлаштеништва и онда плаћа само осмину приступнине. Дакле, ако је приступнина 1000 К, онда ће платити само 125 К. Њему је главно, да се увуче унутра. Тако је по закону.

Могли сте по закону закључити, да овлаштеништво не прелази на купца док не купи не осмину, како сте ви закључили, него и више: четвртину, половину.

Будите само сложни, по §-у 22 припада код продаје овлаштеништва право прекупа најприје самој заједници, а онда сваком заједничару. Дакле, не може вам се нико увући унутра, ако сте сложни.

Но ви можете правила уз потврду власте и измијенити.

С. К. у Т. Мора вам дати извјесницу или вам дати написмено зашто је не да. Тужите га конзисторији.

И. Д. и М. Г. у К. Тамо се не отвара никаков посао, него руска влада насељава Русе у пусте крајеве. Туђе поданике не прима. Криво сте разумјели што је писано у „Српском Колу".

Сељацина у М. Одговорићемо вам одмах чим нам дође пријатељ, ког смо горе споменули у одговору. Ј. Ш. у К.

ПРОДАЈЕМ

1 вагару сламе пшеничне (15 возова), 1 од грашорице (10 возова), 1 штагаљ (са десет возова сијена), штагаљ дугачак 18 метара са два пљевњака, 2 вршне и уносом.

11 метара усијане пшенице жељам дати косити на лето на десетину, сијено и отаву даћу на трећину. Ко жели овај посао — примита добиће земље на по за кромпир, репу и мак.

Фини комад земље имам, способан за циглану. Ко жели видати „Рајнофен", шивајмиру му земљу на више година. Земља је баш будућег воденог у В. Писаници.

Писмено или усмено треба се јавити на 1972

МИЛУ РАЛИЋА У ВЕЛИКОЈ ПИСАНИЦИ.

Чудо од буквара. Овај мој буквар има двадесет лекција. Од прих осам лекција може свако да се научи за по сата, а послеђње четири сваки за један сат времена. — Уз овај буквар може сваки сељак бити учитељ, ако и сам умије читати. Ко ми пошаље са поштанском упутницом 55 потура (динара), тај добија буквар са напријед-ном поштарином. — Узма (Temes m.) Банат.

1862 **Љубомир Јовановић,** школски управитељ и учитељ.

Потарда. Овим потврђујем, да сам два момка, који нијесу умјели ни читати ни писати, научио за неколико минута да сасвим добро читају прву лекцију у буквару г. Љубомира Јовановића. — У Алибунару (Банат).

Живин Галкановић, парох.

150 КГ. ШИБА

јефтино продаје

ЈОВО МАКСИМОВИЋ, СТРМЕН п. ШАШ

СРПСКО КОЛО

прима привредне огласе по најумјереније цијени.

ВОХАНКОВИ МЛИНОВИ,

МОТОРИ И ЛОКОМОБИЛИ

: НА СИРОВО УЉЕ :

Трошак на сваки сат и сваку коњску снагу један и по филира зајамчено. Ванредно миран и једнак ход, за сваку индустрију прикладни. Без вентила, без цијеви за паљење, погибељ експлозије искључена. 1869

Нема финансијског експеримента, односно досадања није потребна.

Прорачуни бесплатно и франко.

Заступник у Загребу: **Т. Георгијевић** Прерадовићева улица 20.

Заступник у Панчеву: **Стево Зунановић.**

МУШКАРЦИ! Цурење, печење и све болести мехура лијечи сигурно **ГОНОТОЛ**, како то **оверовљене** признанице доказују. Гонотол се **једе**, дакле нема **шприцања**. Само 3 лончића без даљњег трошка за 12 круна шаље дневно

Љекарна САЛВАТОР, Рума бр. 157. (Славонија). 1198

ПРВО БЈЕЛОВАРСКО ТРГОВАЧКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО У БЈЕЛОВАРУ

препоручује своје богато творничко складиште свих врсти 1534

господарских и шивађих стројева.

Наши господарски стројеви су из прве обућарске и најпасоватије творнице Ф. и И. Ковачик из Простејова у Моравској, и шиваћи стројеви су из најпасоватијег фабриката, „Пфаф" к систем „Сингер". За доброту и какоћу јемчимо. Горње стројеве продајемо за готов новац, као и на оброчно отплаћивање уз творничке цијене и обећајемо све поправке засјецајуће у ову струку брзо и јефтино у властитој радионици.

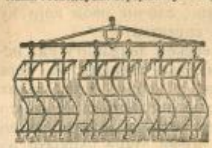

Управа.

Штампа: **Српска Штампарија у Загребу.** Одговорни уредник: **Буде Будисављевић.**